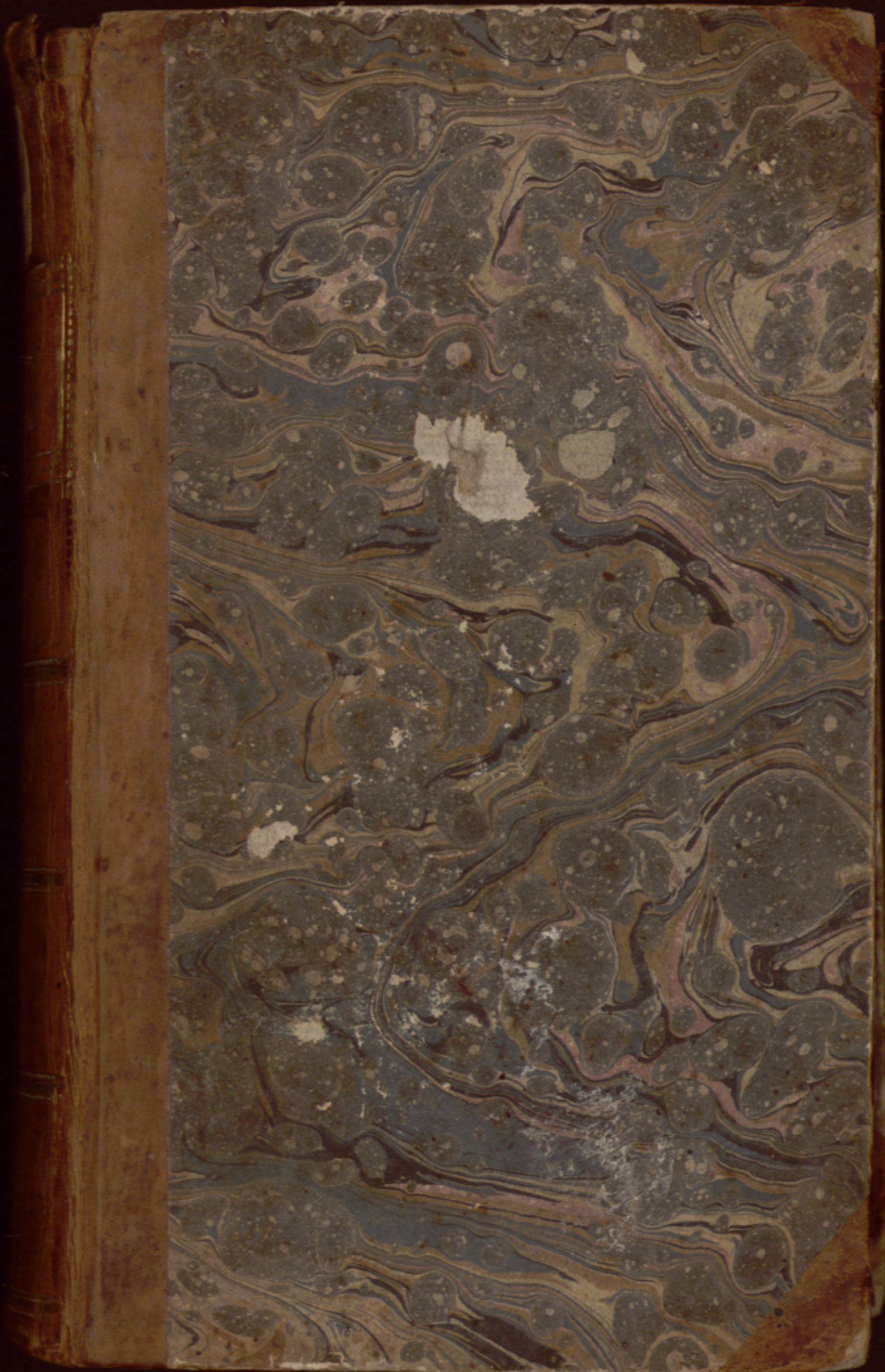
Norrköpings
MINNE.

EX

LIBRIS

NORRKÖPINGS

MINNE,

Af

HANS OLOF SUNDELIUS,

vice Pastor i Adelöf

och

Linköpings Stift.

M: Lindman

NORRKÖPING, År 1798,

AD. FR. RAAM.

TIL LÅSAREN.

År 1791 om Våren började jag göra upränningen til denna beſkrifning, ſom nu lägges för Allmånhetens ögon. Länge var jag villrådig, om jag ſkulle fortſåtta et företag af så granlaga beſkaffenhet. Jag förutſåg, at et Arbete af denna Natur ägde ſtörre fordringar, ån dem min kunſkap var vuxen och en trågen Pråſt-Syſla kunde ge tid at upfylla: Men ſal. Herr Profesſor *J. H. Lidén*, denne Oförgåtelige Man, ſom med ſkäl kunde råknas för Norrköpings *Meçænas* och den arbetſamme ynglingens Far och Lårare, uplifvade min vacklande hog och afledde derifrån alla ſcrupler och ſvårigheter. På hans muntrande föreſtällning fattade jag med alfvar til pennan, utgaf en Proſpectus til boken och gjorde en ödmjuk upmaning til Publicum, at gynna mig med en talrik Prænumerations liſta. Når nu denna icke ſvarade emot önſkan, och håitil kom Profesſor *Li*-

dens oförmodade död, tycktes alla ſtöd och fö[illegible]hoppningar nåſtan på en gång undanryckas mig. Utan både rådgifvare och penningar blef icke utſigten den behagligaſte. Den ſkulle ſäkert för al tid varit mörk, om icke flere af Norrköpings Reſpective Invånare behjertat mit trångmål och räckt mig et nödigt biträde. Jag borde här framſtälla deras namn och vid dem fä[illegible]a min vördnadsfulla tackſamhet, äfvenſom u[illegible] de Herrar, hvilka behagat rikta detta V[illegible]k med ſine uply[illegible]ningar; men de begåra i[illegible]ke detta Offer, då de veta at mit hjerta al[illegible]deraf bevarar et gladt minne. Lik[illegible] icke förbigå, at offenteligen förk[illegible]r[illegible] Rådman och Riddaren af Kongl. Vaſa Orden, Herr *Dan. W[illegible]erin* min högtideliga agtning och ärkänſla. Det har varit denne Värdige Medborgarens ädelmod, nit och möda, ſom ſatt mig i ſtånd, at omſider upfylla mina förbindelſer, och icke längre freſta Herrar Actie-Ågares tolamod.

Westerin

Jag undrar icke på, om man någon gång tänkt, at *Norrkőpings Minne* aldrig ſkulle få ſe dagsljuſet. Sex års utdrägt tyckes hafva varit en ſkålig anledning til denna tviflan. Men den ſom kånner mine enſkilte őden under detta tidelopp, han är utan Supliqve fårdig, at főrlåta detta uppehåll. När man blir et mål főr Politiqvens aga, och bortviſes från det ſtälle, där man trott ſig längre tid fäſtad, til en aflägſen och djup Skogsbyggd, är ej underligit om arbetsluſten aftynar och tilgångärne főr en Auctors behof, verkſamhet och drift ſtängas. Emedlertid är prőfvotiden nu ändad, och jag [illegible] ej något nytt tilſkott och arfvoden, ehuru nyſsnämnde hände[illegible] genom oafbrutne reſor, brefvåxlingar m. m. gjort min lilla vinſt aldeles om intet.

Jag har redan årkånt, at detta Arbete bort fȍrfattas af en ſkickeligare hand och gȍr mig ſåledes icke anſpråk på minſta fȍrtjenſt, eller väntar mig fȍr hård medfart af den uplyſte Recenſenten. Han uptäcker

ker här mer ån annorſtådes en ojämn ſtil och flerfaldige briſter. Hade tilfället för mig varit lämpeligare, torde desſe blifvit mindre och boken fullſtändigare. Må denna nu blott anſes ſom et förſök, at ur forntidens mörka gömmor framdraga och från glömſkans våld bevara den Stads förnämſta märkvårdigheter, ſom altid i Svenſka Hiſtorien och bland Samtida folk tilvunnit ſig et hedrande rum. En lyckligare penna må bringa i ordning och fullbordan, hvad min icke medhunnit; och Läſaren förgäte aldrig, at mera räkna på upſåtet än förmågan hos Författaren.

Adelöf d. 31 Maji 1798.

TIL

HANS MAJESTÅT

KONUNGEN.

Stormågtigste Allernådigste
KONUNG!

Detta arbete, som under en trägen sysla och flere missöden sett både sin början och slut, vågar jag Eders Kongl. Maj:t allerunderdånigst tillägna.

En Konung af uplysning och ädelt hjerta anser med nådigt välbehag äfven den ringaste Undersåtens bemödande at vara nyttig.

Desſe egenſkaper, ſom ſå nåra grånſa intil ſjeltva Gudomligheten, och dem ſmickret lika ſå litet förmår tillägga något anſeende, ſom tadlet fläcka deſs ſanna värde, hafva ifrån den ſpådare åldern varit Eder Kongl. Maj:ts lott. De innehålla en lyckelig båtnad för Svenſka Litteraturen och den gladaſte utſigt för mig, ſom altid ſkal råkna för ſtörſta ära och belöning, at med underdånigſte vördnad och nit framhårda

Stormågtigſte Allernådigſte

KONUNG!

Eders Kongl. Maj:ts

Allerunderdånigſte och tropligtigſte underſåte,

HANS OLOF SUNDELIUS.

Prenumeranternas Caracter och Namn.

	Exempl.
A*charius*, Laur. Handlande - - -	1
Alm, C. Gust. Grosshandlare - - -	11
Alm, Joh. Dan. Skepps-Clarerare . .	15
Asplund, Anders, Handelsman - - -	10
B*romander*, J. P. Grosshandlare - -	1
Burenstam, Olof, Brukspatron - - -	1
Boman, C. Fr. Bryggare - - -	2
Bergström, Joh. Handlande - - -	2
Björkblad, Jonas, Stämpelmästare - -	1
Bergius, Botvid, Krono-Befallningsman -	1
Bodling, Magnus, Jägmästare - - -	1
Björkman, J. Coopvardie Capitain - -	1
Burén, Carl Daniel, Bruks-Patron - -	2
Båth, Gustaf, Sjö-Capitaine - - -	1
Bergengren, Krono-Befallningsman - -	1
Bodell, Joh. Tullförvaltare - - -	1
Burén, Pet. Carl, Bruks-Patron - -	1
Broms, Maria Christina, Fru - - -	1
Byttner, Christopher, Fabriqveur - -	1
Bodeman, Eric, Tull-Inspector - -	11
Braad, Assessorska - - - -	1
Billsten, And. Klåckgjutare - - -	1
Becker, Joh. Ad. Stads-Not. och Rådm. -	1
Block, C. F. von Kammarherre m. m. -	1
Brunbäck, J. Politie Borgmästare - -	11
Brandt, Christopher, Häradshöfding - -	1
Brunnstedt, J. F. Hof-Rätts-Comm. och Rådman	1
Brändström, Kyrkoherde - - -	1
Boklund, Joh. Handlande - - -	1
C*lason*, Joh. Häradshöfdinge - - -	1
Cherling, Lars And. Stads-Mathematicus -	1
Cather, Post-Inspector - - - -	1
Corvin, Joh. Hindr. Handlande - - -	1

)(*Carl-*

	Exempl.
Carlson, And. Fabriqveur - - . -	1
Castorin, Pet. Jun. Brukspatron - - -	1
Collin, Georg Joh. Krigs-Commissarie i Finland	1
Dahlström, Joh. Hospitals-Sysloman - -	1
Didring, Bagare. - - .	1
Duse, Eric Leonhard, Patr. Eccles. - -	1
Drake, Leonhard, Major Ridd. af Sv. Ord.	2
Dahlgren, Carl Theod., Secret. i Pettersbug -	1
Dahlgren, Carolina Theresia, Mademois. ibid.	1
Dahlgren, Carl Fred. Sergeant vid Ryska Kejserliga Jägare Corpsen - - -	1
De Maré, Carl Ludvig, Lieutenant - -	1
Dahlin, Commissarie - - - -	1
Duwell, Pet. Fred. Brukspat. och K. Was. Ridd.	2
Dahlin, And. Gabr. Prost och Kyrkoh. -	1
DeGeer, Baron och Öfver-Kammarherre m. m.	1
Dedring, Adam, Sjö-Capitaine - - -	1
Diedrichson, Sadelmakaremåstare, - -	1
Diedrichson, Grosshandlare - -	1
D'ailly, F. P. Grosshandlare - - -	1
Ekeqvist, Hans Pet. Gymnasist - - -	1
Ekeroth, Samuel, Prost och Kyrkoh. . -	1
Ekhoff, Hans, Brukspatron - - -	11
Eberstein & Comp. - - - -	32
Eberstein, Daniel, Grosshandlare. - -	5
Elgstrand, Joh. Bryggare - - -	1
Egge, J. D. Handelsman - - -	10
Evensson, Carl d:o - - - -	10
Edelcrantz, Canzlie-Råd - - -	1
Falk, J. Lieutenant - - -	1
Fabricius, Chr. Ehrf. Rådman - -	1
Friesendorff, Riksrådinna - - -	1
Freytag, född Gyllencreuts, Majorska -	1
Falkman, Adam Fr Borgmåst. - -	1
Falkenholm, Jonas, Brygg. och Kämnär -	11

	Exempl.
Fosselius, Friedr. Inspector - - -	1
Fredholm, Notarie - - - -	1
Grönberger, Anders, Prost och Kyrkoh. -	1
Gyllenskŏld, Joh. Capitaine - - -	1
Gyllenhaal, Hans Reinh. Cornet - -	1
Gildeberg, Jacob, Handelsman - -	11
Gyllin, G. Handelsman - - -	1
Grill, Ulr. Lovisa, Directeurska - -	1
Graver, Öfverjägmästare - -	1
Gedner, Fred. Svensk Past. i Revel -	2
Granbeck, P. Häradshöfding - -	1
Gyllenstjerna, Grefve och Riksråd -	1
Gjörvell, C. Christ. Kongl. Biblioth. och Assessor	1
Grangren, Joh. Pet. - - - -	1
Hammarqvist, Gustaf, v. Pastor - -	1
Håger, And. Byggmästare - - -	1
Hellman, Philos. Mag. Coll. Sch. - -	1
Håhl, Enkefru Fabriqveurska - -	1
Häggroth, Nic. Philos. M:r S. Theol. Cand. et Philos. Theoret. ac Pract. Adj. Ordinarius	1
Hanssen, J. J. Handlande - - -	1
Hoffmeister, Jochim, v. Häradsh. Rådman -	1
Helleberg, G. Grosshandlare - - -	1
Hagenberg, Olof, Bruks-Inspector - -	1
Hagenberg, Jonas, Bruks-Insp. - -	1
Hedin, Abraham, Synålsmästare - -	1
Hallman, Ad. Handelsman - - -	1
Hultman, Joh. Bryggare - - -	1
Herau, Isaac, Bokhållare - - -	1
Hultman, Lars, Sjö-Capitaine - -	1
Hertzman, And. Kronobefallningsman -	1
Hågerstrand, Hans, Hattmakare - -	1
Hedlund, Axel, Guldsmed - - -	1
Hauff, - - - - - -	1
Holmberg, Joh. Christoph. Bokhandlare -	2

Prenumeranter.

	Exempl.
Hellerſtedt, M. P., Groſshandlare	1
Heſſe, Joh. F., Handelsman	10
Jancke, Friedr. Bruks-Patron	11
Inſulin, Stephan, Biſkop	1
Juderſtröm, Joh. Kopparſlagare	1
Iggeſtröm, A. F. Commerce-Råd m. m.	1
Iggeſtröm, Adolph, Lieutenant	1
Iſleben, And. Guldſmed	1
Juringius, And. Lagman	1
Ingmasſon, Pet. Sjö-Capitain	1
Kalling, Pehr Adolph, Grefve och Major	1
Kruſenſtjerna, von Fred., Auditeur	1
Kemphen, von Secreter	1
Kuhlman, Johan, Handelsman	10
Kierman, Lars, Tullförvaltare	10
Lagerfelt, Iſrael, Baron och Öfverſte Lieutn.	1
Lidberg, Hans Jac., Sacr. Min. Adj.	1
Lejman, And., Bruks-Inſpector	1
Lund, Caſimir, Inſpector	1
Ljungberg, Axel, Måklare	10
Liljander, Brita Chriſtina, Enkefru	1
Lindgren, Salomon, M:r Kyrkoherde	1
Lindgren, Lars Eric, M:r Coll. Scholæ	1
Lindgren, Petrus, Candidat	1
Lindſtedt, Rådman.	1
Lindorff, Secreter	1
Leyonſtolpe, Jonas Sam., Håradshöfd.	1
Lindſtröm, M. Bokhållare	1
Lorich, Frantz Joh., Rådman	1
Lundberg, Sven, Handlande	1
Ljungqviſt, A. F., Poſt-Inſpector	1
Löfman, Jacob, Bruks-Patron	1
Lundborg, And. Klädmåſtare	1
Lindforſs, Knappmakare	1
Liedbeck, H. Joh. Lorentz	1

Ljung-

	Exempl.
Ljungblad, Bagare - -	1
Lönngren, C. Gust. Handelsman -	1
Ljungberg, Gust. Krono-Befallningsman -	1
Lindström, Nils, Inspector - -	1
Lindahl, Niclas, Handlande - -	11
Lagerfelt, Baron och Kammarherre -	1
Lömell, Fabriqueur - -	3
Lundmark, Carl, Råd-och Handelsman -	10
Lundgren, Eric, Handelsman -	5
M*orell*, Joh. Carl, Kongl. Hofpr. och Prost -	1
Mantz, Carl Magn., Borgmästare - -	1
Moberg, Jöns N., Handlande - -	1
Malmgren, Joh. P., Handlande - -	10
Moselius, Lars, Handlande - -	11
Moberg, Jeremia, Handlande - -	11
N*ordengren*, Eric, Apothekare - -	1
Norrbom, J., Såmskmakare Ålderman -	1
Nystrand, Lorents, Kopparslagare - -	1
Nyren, Pehr, Fabriqveur - -	1
Nyström, *Nils*, Apothekare - -	1
Norenius, Joh., Handelsbokhållare -	1
O*dencrantz*, M. Kammarherre m. m. -	1
P*rytz*, Olof, Handlande - -	1
Palmgren, Magnus, Post-Inspector -	1
Philippi, Christ. Sam., Reg. Fältsk. -	1
Petrée, J., Lieutenant - -	1
Pheiff, Fredr., Baron och Ridd. af K. Sv. Ord.	1
Paulson, Nils, Handlande - -	1
Pamp, Secret. - - -	1
Pihl, Pehr, Collecteur - - -	1
Palm, Carl, Handelsman och Rådman -	1
R*önbeck*, Carl, Comminister i Lund -	1
Rääf, Leonh. Lagman - - -	1
Renström, Nils, Tracteur - -	1

Prenumeranter.

	Exempl.
Renſtröm, Joh., Bokhållare	1
Renſtröm, Bengt, Bagare	1
Regnſtrand, Krono-Inſpector	1
Rosbeck, Packhus-Inſpector	1
Rudelius, Nils, Kyrkoherde	1
Rulander, Nils M. Aſseſsor	1
Régner, A, Fr. Poſt-Inſpector	1
Rodin, M. Fabriqveurſka	1
Rydorff, Pehr, Mantals-Commisſarie	1
Rinman, Ólof, Bruks-Inſpector	1
Rodèn, Lars, Notarie	1
Riſett, Nils', Våg-Inſpector	1
Risberg, Apothekare	1
Raam, Ad. Fried., Boktryckare	10
Sääf, Martin, Rådman och Fabriqveur	11
Schröderheim, Elis, Stats-Secret. Commendeur af Kongl. Nordſt. Orden, ſamt en af de 18 i Svenſka Academien	1
Schenbom, Harald, Aſseſsor	11
Schenbom, Loviſe, Mademoiſelle	1
Sundelius, Carl Eric, Comminiſter	1
Sundelius, Samuel, Krono-Lånsman	1
Sundelius, Lars, Fendrik	1
Sundelius, Jonas Fredrik, Sacr. Min. Adj.	1
Sundelius, Ulr. Cathr. Mademoiſelle	1
Strokirk, Jac., Lagman	1
Svanhals, Alfrid, Fendric	1
Sundberg, Jonas, Poſtförvalt. Bruks-Inſp.	1
Saſſe, Aſseſsor	1
Santesſon, Fredr.	1
Santeſon, Nils Bernh., Brukspatron	1
Streling, Johan, Häradshöfd.	1
Ström, Sven, Bruks-Patron	1
Ström, Nils, Advocat Fiſkal	1
Stenbock, Fredrika, Grefvinna	1
Schultze, Olof, Directeur	1

Schot-

	Exempl.
Schotte, Jacob, Grofshandlare. -	2
Svartz, Daniel, Fabriqueur -	12
Scherling, Lorents, Rådm. och Kåmn. Præfes	1
Sundberg, F. G. Fårgare -	1
Söderbom, Hans, Hattmakare -	1
Scherman, Nils, Stads-Bokhållare -	1
Ström, Olof, Ålderman - -	1
Schlyter, Pår, Bokhållare - -	1
Sjöström, Pet., Bokhållare - -	1
Strömvall, Olof, Fabriqueur -	1
Schröderheim, Göran, Lagman -	1
Schenbom, Grofshandlare - -	1
Sylvander, - -	1
Scharp, Directeur - -	1
Sehlberg, Carl Jacob, Grofshandlare -	1
Strokirck, El. Brukspatron -	1
Schotte, Sven, Grofshandlare -	10
Swartz, Petter Jacob, Fabriqveur -	10
Swartz, Carl Gotleb, Kongl. Secreter -	10
Stenholm, Anders, Handelsman -	5
Sandberg, Joh., Rådman -	10
Sorbon, Samuel, Handelsman -	10
Sådf, Joh. Auguft, Handelsman och Fabr.	10
Sådf, Martin, Fabriqveur -	10
Theologifka Sållfkåpet i Norrköping -	1
Tham, Pehr, Kongl. Hofpr. - -	1
Tenggren, Pehr, Kongl. Hofpr. Proft och Kyrkoh.	1
Thefsmar, Mich., Handlande -	1
Törnqvift, Joh., Vågmåftare -	2
Tengbom, Infpector - -	1
Tifell, född Pheiff, Brukspatronesfa -	1
Thorsfander, Påhr And:fon, Hand. Bokh.	1
Tiburtius, Casfel, Rådman -	1
Ternell, Garfvare och Taleman -	1
Timander, L., Rådman -	1

	Exempl.
Ullgren, Daniel, Kongl. Hofpred. och v. Past.	1
Uhrström, Laur., Handlande -	1
Ulfsparre, Grefvinna och Priorinna -	1
Uggla, C. H., Kammarherre -	1
Utter, Bokhandlare - -	1
Wall, Lars, Bokbindare -	1
Waller, Eric, Theol. Doct. Dom-Prost. Led. af K. N. Ord. - -	1
Wennerberg, Svante, Kyrkoherde -	1
Westercrantz, Petr. Sacr., Min. Adj. -	1
Wingren, L., Commissarie -	1
Westerberg, Eric, Brukspatron -	1
Wilskman, v. Capit. och Ridd. af Sv. Ord.	1
Wessén, Joh., Handlande -	1
Westring, Joh. Påhr, Kongl. Lif-Med -	1
Weyerin, Dan., Rådman och Ridd. af K.W. O.	10
Wennerqvist, Grosshandlare -	1
Walldorff, Joh. Abrah., Capt. -	1
Westerberg, Hans Jac., Secreterare -	1
Widegren, Carl Fred., Köpman -	1
Wejdling, Rådman - -	1
Zerl, Daniel, Måsfingsslagare -	1
Åkervall, Joh. Färgare - -	1
Örling, Bokhållare - -	1
Österbom, Abrah., Färgare -	1
Österlind, Lars, Hand. Bokhållare -	1
Öller, Carl Olof, Kammarskrifvare -	1

Skulle någon mot förmodan vara uteglömd, torde det gunstigt ursäcktas.

Sub-

	Exempl.
Aulin, Secreter	1
Ahlberg, Georg, Stads-Secreter	1
Askling, P. J. Påst-Inspector	1
Adelin, And. Rådman	1
Appelberg, Nil, Prost	1
Arosenius, Joh Handlande	30
Alm, Joh. Dan. Skeps-Clarerare	4
Abelin, Peter, Hattmak. Ges.	1
Björkman, Hand-Bokhållare	1
Billberg, Hofrätts-Ascultant	1
Brandt, Handels-Bokhållare	1
Bohman, S. J. W. Häradshöfding	1
Brandelius, Pet. Handlande	1
Bergsten, C. Lector	1
Brandström, Const. Prov. Med.	1
Baisman, Christoph. Notarius	1
Boij, A. F. Major.	1
Brinkman, And. Snickare-Ålderman	1
Bergman, J. Hofslagare	1
Berlin, Lars, Sjö-Capten	1
Broström, Peter, Cantor	1
Björk, Gust. Sjö-Capten	1
Broberg, Jan Pet. Handl.	1
Betschler, J. H. Sadelmakare	1
Birdumpell, G. A. Häradshöfd.	1
Björling, Lars, Apologist	1
Bergman, Carl, Provisor i Berlin	1
Boberg, Eric, Fabriqveur	1
Collin, A. H. Student	1
Cnattingius, Eric, Kr. Befallningsm.	1
Carlström, Joh. Ul. Studiosus	1
Carlström, C. Magn. Studiosus	1
Carlström, S. P. Studiosus.	1
Carlström, J. F. Studiosus	1

)( )(*Carl-*

	Exempl.
Carlström, A. G. Studiosus .	1
Cambpell, David, Lieutenant .	1
Cumelin, F. P. Graveur .	1
Dahlström, I. B. W. Stads-Secret. .	1
Dahlgren, F. A. Assessor .	1
Decreaux, Directör . .	1
Dahlberg, Adolf . .	1
Dahlbeck, C. Fr., Skräddare-Ålderman	1
Davidsson, Jacob, Handlande .	2
Elfvendal, Pär, Magister . .	1
Ennes, Fr., Lands-Secreterare .	1
Ekmark, And., Prost. . .	1
Ehrenheim, P. A., von Capten .	1
Ekberg, Sven, Carduansmakare .	1
Edlund, Carl Magnus, Musicus .	1
Edman, Adolf, Ingenieur . .	1
Egge, *Ulric & Anders*, Handl. .	4
Forster, Källarmästare . .	5
Fagenström, Niclas, Handlande .	1
Fogelstrand, Joh., Kyrkoherde .	1
Falkenholm, Abr., Bryggare .	1
Frisk, Joh., Målare . .	1
Grote, Johan, Skrifvare . .	2
Grill, Jacob . . .	1
Grewillius, Dan., Prost . .	1
Gezelius, Eric, Borgmästare .	1
Hasselroth, Math., Magister .	2
Hoffman, Secreter . .	1
Hådén, J., v. Comminister .	1
Helin, Joh., Prost . .	1
Hagelin, Måns, Öfv. Jäg Mästare .	10
Hagelin, S. F., Secreter .	1
Hammarqvist, Gust., v. Pastor .	1

Handt-

		Exempl.
Handtverks-Societeten i Norrköping	-	12
Håhl, Anders	- -	2
Hultner, Olof	- -	1
Hellſtröm, Carl, Cantor	- -	1
Holmſtedt, S., Cornet	- -	2
Hallman, Sven, Bokhållare	-	1
Hallman, Magnus, Secreter	-	1
Hertzman, Pehr, Collega Scholæ	-	1
Holmberger, Petrus, Rector Scholæ	-	1
Holmſtröm, Joh., Håradshöfding	-	1
Juringius, Samuel, Proſt	- -	1
Indebetou, Samuel	- -	1
Junbeck, B. Th., Advocat. Fiſcal	-	1
Juring, Pår, Håradshöfding	-	1
Janſon, Carl, Kamrerare	- -	1
Köckum, Pål, Student	- -	1
Kothen von, M. A., Lieutenant	-	1
Kellman, J., Doctor, Profesſor & Proſt	-	1
Kernell, Pår D., Proſt	- -	1
Kling, Joh., Proſt	- -	1
Köhler, Jac. Iſr., Th. Doctor & Proſt	-	1
Kellenberg, Samuel, Comminiſter	-	1
Klein, Lars Perſſon, Secreter	-	1
Key, Carl Fredr., Lieutenant	-	1
Krafft, Joh., Proſt	- -	1
Lake, H., Landt-Råntmåſtare	-	1
Liljenſtolpe, J. M.	- -	1
Lidholm, Olof, Kyrkoherde	-	1
Loenbom, Joh., Kyrkoherde	-	1
Linnerqviſt, J., Paſtor	- -	1
Lutteman, Joh., Kyrkoherde	-	1
Lundgren, Eric Hanſſon, Handlande	-	1
Lundmark, Carl, Rådman	- -	1
Lagergren	- - -	1

		Exempl.
Lundqviſt, J, Klädmåſtare	. .	1
Lundſtröm, Guſt.	. . .	1
Ljungqviſt, Johan	. . .	1
Luthersſon, Joh. Peter	. .	1
Lundmark, Eric, Handlande	.	1
Littorin, Joh., Målare	. .	1
Luſtig, Lars, Andersſon	. .	2
Lundman, C. B. Handelsman	. .	1
Lidman, Sven, Comminiſter	.	1
Lejonhufvud, Eric, Baron och Lieut	.	1
Lönberg, Joh., Fårgare	. .	1
M*ineur*, Kamererare	.	5
Metzén, Guſtaf Adolph	.	1
Milander, D. P. Krono-Bokhållare	.	1
Moberger, Olof, Skepps-Clarerare	.	1
Mejer, And. Ålderman	.	1
Moberg, Eſaias, Segelſömare	.	1
Meincke, Fortifications Casſeur	.	1
Morath, C. G. Capten	.	1
N*ordſtröm*, Jonas, Hand. Bokhåll.	.	1
Nemviſk, Joh. S. M. Adj.	.	1
Netzell, Abr. Kyrkoherde	.	1
Norberg, And. proſt	. .	1
Nelin, And. Plåtſlagare	.	1
Nyberg, Clas, V. Häradshöfding	.	1
Norell, P.	. .	1
Nordell, And. Häradshöfding	.	1
O*dén*, Guſtaf, Student	.	1
Odin, Wagnmakare	. .	1
P*ousſette*, R. Byggmåſtare	.	1
Petersſon, Joh.	. .	1
Petterſon, Pet. Eric, Kyrkoherde	.	1
Q*uæderlöf*, Jacob, Boktryckeri-Konſtförvant		1

		Exempl.
Richter, Jacob, Factor	-	1
Rosenlundh, Gustaf, Auscultant	-	1
Röding, Abr. Handlande	-	1
Rydbeck, Eric, Med. Doctor	-	1
Rytzén, Sam. Comminister.	-	1
Rundberg, Håf-Camererska	-	1
Röding, Badare	-	1
Reimers, G. J. Garfvare	-	1
Rosinnius, A. Handlande	-	1
Rosvall, Hindric, Studiosus	-	1
Richman, Joh. Arndt, Rådman	-	10
Silvan, Handels-Bokhållare	-	1
Sydow, Chr. A. von, Bokhållare	-	1
Stenman, J. R. Bruks-Patron	-	3
Södergren, J. J. Assessor	-	1
Schenberg, Eric A. Comminister	-	1
Scherling, Olof, S. M. Adjunctus	-	1
Schenmark, Joh. Prost	-	1
Söderström, Eric, Skrifvare	-	1
Schénbom, Harald, Assessor	-	2
Sjöström, Pår, Bokhållare	-	2
Sandström, And. Abr.	-	1
Stenholm, And. Handlande	-	1
Sidvall, G. H. Guldsmed	-	1
Strömdal, G. A. Bokhållare	-	1
Schneider G. L. Cantor,	-	1
Stömmenberg, Petr. Kyrkoherde	-	1
Stenhammar, A. Prost och Ledamot af Kongl. Nordst. Orden	-	1
Stapelmohr, Capten	-	1
Sundelin, Olof Joh. Magister	-	1
Svåger, Joh. Casp. Fabribveur	-	1
Tillman, Isac, Håradsskrifvare	-	1
Tyblin, Jonas, Handelsman	- -	1
Trolle, Israel, Fendr. vid Götha Gardie		1

Thi-

	Exempl.
Thilander, Joh., Collega Scholæ -	1
Trolle, Nils Fred. Spinhuspredikant -	1
Tenggren, Pehr, Prost och Kongl. Hofpr.	1
Utterssön, Jan, Bruks-Inspector -	1
Wallenstråle, M. G. Th. Doctor, Biskop och ✠ Ledamot af K. N. O. - -	1
Wigman, Joh., Proviant-Mästare -	1
Wimmerstedt, Joh., Secreterare -	1
Wikström, Pår, Stads-Secreter -	1
Wigius, N. J., Bokhållare - -	1
Wåhlander, Jon, Kyrkoherde - -	1
Wetterqvist, Olof, Major - -	2
Widbeck, Carl, Skräddare - -	1
Windahl, Olof - - -	1
Wadman, Eric, Ingenieur - -	1
Wallenqvist, Nils, Gymnasist - -	1
Westrin, Nils, Secreter - -	1
Westadius, Lars, Boktryckeri-Konstförvant	3
Ågren, Dan., Inspector - -	1
Öhrström, A., Vagnmakare-Ålderman -	1
Österman, H., Fabriqveur - -	1
Öqvist, Jöns, Kronoskogvaktare -	1

INNEHÅLL:

FÖRRA DELEN.

Om Staden i Allmänhet.

SEDNARE DELEN.

Om Staden i synnerhet.

Cap.

NORRKÖPINGS
MINNE.
FÖRRA DELEN.

Fórra Delen.

Om Staden i Allmenhet.

Cap I.

Stadens Ålder och Namn.

Norrkópings Ålder är onekeligen infvept i et tjockt mórker. At uppfóka defs Grundläggnings år vore en lójlig móda, fedan Stadens förnämfta Handlingar i flere eldsvådor gått fórlorade. Gisfningar ófvertyga icke. De fätta blott Låfaren i en flags onódig förlägenhet om det vårkliga ock fanna. Nog derfóre, at endaft gå få långt tilbaka med denna Stadens ålder, fom bevifen kunna medgifva.

Átfkillige hafva väl fkrifvit om Norrkóping. Men, kanfke, om det ej år ohöfligt at fäga, mindre fullftändigt. Aldeles icke Syftematifkt.

Låfaren torde då i fórvåg tilläta mig at beftyrka det genom en och annan anmärkning ófver de Fórfattare, fom ånnu af Allmenheten tros vara mäft pålitlige.

Då C. G. Broocman i fin Hiftoria ófver denna Staden *a*) vil leda defs ålder ifrån *Wikinga och Ledingstiden*, tyckes han tro det vara et och famma: At fara i Leding och vara en Wiking. Men det år et misstag. Det fórra var lofligt, enligt Uplands-

A Weff-

a) Beftående af 52 Pag.

Wessmanne-och Helsinge Lagen. Den första *Leding* företogs år 1297 mot Carelen *b*). En sådan utfård gjordes blott på Konungens eller Jarlens befallning af menigheten mot något annat Rike. Stundom ock för at styra Sjöröfvare, som då kallades Wikingar. Exempel derpå har man af Konung Eric Egoth, Hertig til Öland, som enligt Knytlinga Sagan 200 år förut, kort efter sin Kröning tucktade Jomsvikingarne *c*).

At

b) I en Crönika, utgifwen af Domprosten Celsius, läser man: A:o 1297 ivit Exercitus Sveciæ ad Carelos.

c) Följande Skaldeqwäde öfwer detta Ledingatog, författadt af Inge Stenkilsons Hoffkald Marcus Skäggeson, och anfört af Broocman om Norrköpings ålder och öden, har man här för nöje och upplysning welat anföra.

Sången är denna:

FLAVSTRVM. LVKTI. FOLKA. TREISTER.
FOLDAR. SIDU. BRIMI. KNIDA.
AUR. VISI. BAD. ODDUM. LAISA.
URGA. STRAUND. OK. SVALRI. KAUNDU.
KLIFUM. KEYRDI. HERSA. REIFIR.
HARDA. NYTRUMM. LAND. ED. YTRA.
HILMIR. LAUK. VID. HERGANG. OLMAN.
HAUDR. CYDANA. SKIALDBORG. RAUDRI.

Öfversättningen.

Folkets glädje: öväns tucktan
Uppå Ön injagar fruktan,

At fara i *Wikingafård* hölts således af alla regelbundne Stater öfver hela Norden för straffbart. Men icke at resa i *Leding*. Konun-

Som af Hafsgny ej förskräcks.
När på Land han Hären leder
Folket modigt sig bereder
Följa dit som honom täcks.
Han som Hersar rätt ej sparar;
Men en rättvis sak försvarar
Knapt med Flottan Stranden når,
Förr än striden häftigt brinner
Och på gröna fälten rinner
Bloden utur ovåns sår.

På en gammal Kampsten, til formen mycket tjock, har man ock funnit några runor, efter Grækernes älsta skriffätt βυςροφεδὸν, öfver Thotils, af några orätt kallad Thoril, Ledingsfårder. De äro med öfversättning dessa.

KRYNTAR. UR. KRONTARI. LANTI.
I. TANMARKU. THOTILS. JARMUN.
MUNAT. RAIDH. VIDHUR. RADHA. RUKSTARKR.
THRUDHAR. THAUKR. I. TAIMSI. HUKI.
VISIDHAT. MAISTAR. TAIDHIR. TULGA.
I. FULKIA. LIKR. HINS. FULKDHU. FLAISTR.
STAIN. THISI. VAR. SATR. AIFTIR. SILI.
UDHA. SUN. FULTAR. I. INHOIS.
LIDHI. SATI. AT. U. TAUSINI.

Öfversättningen.

Från Kronoland en krönter Hjelte
I Danmark for at spänna bälte

nungasöner och andra Förnäma Ynglingar reste väl stundom i Wikingafärder. Men hade de för affickt at härja fienteliga länder, at förfölja Rånsmån, så kunde de vid en lycklig återkomst af sine stridslystne *Lands*mån vånta beröm och högacktning. Solklar år då den skilnad vi finna mellan *Wikinga-* och *Ledingsfärder.* Låsaren förlåte gunstigt detta afsprånget.

Omöjligt kan man med skäl råkna Norrköpings första Innevånare bland desse anförde röfvare. Aldra minst bör deras hårkomst ledas från den Danska *W*ikingen Knåpp, hvilken blott en kort tid innehade *Fästet* Knåppingsborg, då beläget på bärgshögden vid

Med den som visat öfvermod.
Han, som från Hjeltar ursprung ledet,
Mot upprors Bjessar sig bereder
At tömma deras arga blod.

Fast ryggstark Rånsman ifrigt rasar
Likväl ej Thotils telning fasar.:
Dess qvistar gifva banesår.
Til helfvite hans ovån drager
Och flere dödar med sig tager.
I denna hög han rasa får.

At honom hvilken motstånd gjorde
Dess raska hår vist resa borde
En griftvård uppå denna Ö.
At Sibe Udson sattes Stenen:
I grafven hvila murkna benen;
Men minnet hans skall aldrig dö.

vid östra ändan af Gamla Bro. *De Svenske* hafva altid varit stridbare och fruktade af sine fiender. Knapp måste ock åtfara detta, då han blef förjagad ur sina förskansningar af Ortens Inbyggare, som hade lägrat sig på andra sidan om strömmen, uppå den sa kallade Borgare högen *d*).

Icke heller tyckes Norrköping vara särdeles tjenligt til et Wikingabóle. Dess inlopp är för mycket besvärligt genom en trång Skärgård. Låttare faller det oss trovärdigt; At desse orolige Gäster haft sina tilhåll närmare Hafsstranden, för at undvika sina förföljares inspårringar.

En annan Författare, N. R. Broocman, är åter af den tankan, at der Staden nu är belägen fordom varit en för orten gemensam Ledingshammar, eller Hamn för Östgötharnes Fartyg, hvilka brukades mot Wikingar. Detta påstående bestyrkes genom en gammal Ägoförteckning på Askaby Klosters Ägendomar i Norrköping, hvarest uttryckeligen nämnes dess rättighet til en *Ätting i Leghongshambre*, m. m. *e*). Men at härifrån vilja finna Stadens första ålder, blifver ock blott en osäker gissning.

 Da-

d) I nordväst om denna Fästningen belägen.

e) Denna ägoförteckning ganska svår både at läsa och begripa, är, efter Litzenii uppgift följande: „Thetta æra Klostarsans æghor i Norrkopinge. „Foyst i Præstgjærdhe thri attonga. Item en hol„ma som heter præstholman. Item et Fiskehwarp

Daniel Jon. Kyllander, i sin Oration om Östergöthland, hållen i Upsala 1631, utlåter sig om Norrköping på et sätt, som skulle dess

„som heter Præstgars warp, thet ær Klostarsens „en - - - Item i Konungx warpeno æger Klosta„ret thrithiongen. Item ena tompt som heter „Præstgars tompt oc ligger hardth wid gardhen „westhan til. Item ena tompt wid Kirkugardth „som Lafrens Kläckare hafwer faat. Item ena „hwarfwo som heter Kroks hwirswa, som Guth„björn hafwar faat. Item en aaker millan Kir„konna akar ok hetholfs som ok hafwar Guth„björn faat. Item en akar sunnan diket hwel„ken som ligger millan Kirkonne akra som ok „hafwar Guthbjörn faat. Item y Aloosa gjärd„ he twa attonga. Item ena tompt widh gildes„tomptena som *S*wærtslīparen hafwar lekht. I„tem ena tompt som Martew Hakonason hafwar „lekht ok hon liggær jämpt af Guthbjörna gardt„he. - - Item ena tompt som Jönis halthe bot„he på - - - - - - hon liggær - - - - bak för stu„sune. Item ena tompt a holme næst the wæ„starsta - - - ok sjunda dehlen y Telnomon ok „ösninge - - - Item en Qwærnastath som heter - - - „halfwa telpo som hörer till halfwo hu - - - Item „Ebbe Möllare hafwar ena tompt som - - - - „öre - - - Item ena tompt som Inge uppa heste „leght for - - - öre. Item ena tompt som An„dris Konungx Möllare hafwar leth. Item ena „tompt Notharaa som Raghwarder - - - hafwar „lekt för twaa öra. Item Sand - - - - gjärthe „en half attong. Item thrithiongen y Konungx„fiskarinno, swa som ær Konungx lanin. Wæth„lingewarpet ok laxakarit. Item *Leghonxhambre* „halfwanannan attong. Item ena tompt bak wid

dess ålder knapt kunna gå til Sextonde århundradets början. Han tror ock at han ännu sednare blott varit en liten Köping *f*).

Edvard Joh. Holm, sjelf Norrköpingsbo, säger äfven i sin Oration om Norrköping, hållen i Upsala 1635, at denna Staden för 50 år tilbaka ifrån den tiden allenast varit en liten Qvarnby *g*). Holm är förmodeligen en plagiarius utaf Kylander, som tvifvelsutan grundat sina oricktiga anmärkningar på lösa berättelser.

Kyrkoherden P. W. Litzenius, i sin Disputation De Norrcopia, hållen i Upsala 1742, äger icke et enda documenteradt bevis at Norrköping för 1384 blifvit nämd. Och likväl kan man med skäl påstå, at han 199 år tilförene icke varit okänd i sjefva det aflägsna Rom. Det bestyrkes af Påven Lucii d. III:s Bulla, som stadfäster Askaby Klosters besittningar och egendomar den tiden i Norrköping, Daterad år 1185. Eric Carlson Riddare från Söderköping, försäkrar i et original Bref, utgifvit 1374, som ännu finnes

 för-

„Mattis Klaussons gardh holka tompt Nikils An-„dirson sathe Kloctrona till panth for VI Swenska „mark, ok skyllar y hwart aar XIII penninga.

f) Norrcopia ante aliqvot annorum Spacia pro Pago vilissimo est habita.

g) De Civitatis Fundatore et Auctore, cum ante qvinqvaginta annos non erat (Norrcopia) nisi pagus Molinarius; . . . nobis qvicqvam Certi constare non potest &.

förvaradt, at han *både sett och låst denna Påveliga Bulla h).*

Norrköpings Ströms stadnande 1291, som i trovärdige Handlingar finnes antecknadt, bevisar dessutom at Staden Existerat långt

för

h) Afskriften af denna Bulla är följande: „Alla „Mån thetta Breeff höra oc see helsar Eric Karlis-„son Riddare i *Swerike* ewårdhelika med Gudhi. „Kænnis jak medh testo bresswe at jak haffwer „badhe hört oc seet Pafwens Bullan om Aska-„bykłosters gotz och therra Frælse, hwilka som „them gaff en Itafwe som het Lucius III:e, oc „thet hafwer warit haldit Tu hundradha aar niedh „Inrickes Herrom badhe Konungan oc adfrom „Rikesins Herrom. Förthenskuld at thet hafwer „thöm swa længe wet warit badhe a Guds wæg-„na oc manna, tha ær thet omögeliket, at man „skall thom hindhra nu i sino Frælse ælla makor-„ledis wråtta, forthenskuld bjudher jak a mins „Herra Konungsins wægna alloa Foghathom i Oest-„ra Göthland, Husfoghathom, Undefoghathom, „Lånsmannum them at hindhre ella thera gotz, „oc særlika forbhjudher jak at nakor man skall „hindhra thera fiskari i Norrkopinge, badhe i Ko-„nungxlannene, i Wædlingx warpeno, Laxakare-„no oc Fiskawarpeno, ælla hwar thet kann hælst „wara - - - - - hwarest thet ba - - - - hindhrat „wom two aar - - - will jak ejj at nakre skulu „ - - - hindhra eptir thenna daghin, swa framt „som the wilja fly Gudz wrede oc bann, epte thy „som Pawans Breff till sighir, oc göra thet som „min wili ær oc mik ljofft ær. Scriptum Södher-„kopiæ A:o D:rio 1374 in Crastino Beatæ Mariæ „Magdalenæ meo Sub Sigillo.

för den tid fom af desfe Håfdatecknare utfättes *i*).

Forntidens *Köpingar* voro visferligen nog betydeliga. Huru ofta contribuerade icke des-

i) Ericus Olai, in Hiftoria SvioGoth. talar om Motala Ström fåledes: Hoc etiam anno (1291) ftetit fluvius amnis Motala ad unum diem; Sed circa Norrcopiam multos dies. Åfven finnes detta anförande beftyrkt af Chronicon Epifcop. Lincop. in monum. Benzelii, pag. 122, med desfa rim:

Then tolfte Bifkop ther kom åpte,
Sidaa Bifkop Bengt han fchlepte;
Thet mona Bifkop *Laurentz* vara,
Ther i Septembri manad vigde i Skara,
Nykommen hiem af the helga Land
Med Herr Bengt ÖftGöthe Lagman. *)
Lithen ftund thå war hans tidh,
Och intet mårkelickt han bedriff;
Dog ftood i han tidh Motala aa
En dag, ock flere i Norrkopung dam.
Honom gick fom flerom tha dödhen komber,
Och hjelper för honom eij lekedomer.
Och thet fkedde thå man fkreff
Ett tufand tu hundert och ett
Och nijetige blef han af verlden lett,
Och månge tufand fom med honom lefde froom
Monde följa når dödhen kom.

*) Bengt Magnisfon till Ulfåfa, Minnifköld R. R. R. och Lagman i ÖfterGöth. år 1269. Han lämnade år 1289 Lagmans-tjenften åt fin Son Magnus Benedictsfon, då han åtog fig en Pilegrimsfård till Chrifti graf, i fällfkap med Bifkop Laurentius i Linköping; men återtog tjenften vid fin hemkomft 1292.

desse ofanteliga Summor til *Ledingsgjård* och andra Kronan tillhörige inrättningar.

Ehuru vål ingen kan bevisa, at Norrköping såsom Stad blifvit benådad med Kongl. Privilegium förän af Albrecht 1384; så är det likväl onekligt at han långt för den tiden ägt många Invånare och mycken rörelse. Hvad som i synnerhet styrcker denna tankan, är: At i detta Privilegium uttryckeligen nämnes *Norrköpings Boernes Bok och Stadsrått hva efter de sig skulle skicka* Orimligt vore ock at tro en nyss anlagd Stad vara i behof af 2:ne Borgmåstare tillika. Och Norrköping ågde likväl redan så mycket beskydd för sin *Råttvisa* och *Politiska* Författning, då han bekom sitt så kallade första Privilegium.

Hvad som, efter min tanka hufvudsakligen bör kunna sägas om denna Stadens ålder, är: At den med visshet sträcker sig öfver *Sexhundrade Nio år* tilbaka ifrån denna tiden.

Om Stadens Namn.

Sammansåttningen af Norrköpings namn faller hvar och en lått i begreppet. Man behöfver följakteligen icke derom vara vidlyftig.

Nåstan alla Städer i Riket hafva fordom ej annat blifvit kallade ån Köpingar. En stor

stor del af dem bibehålla ännu samma namn; dock med en viss förändring; såsom Norrköping, Söderköping, Linköping med flere. Osäkert är på hvad tid, desse Grannar Norr- och Söderköping fått sina tillägg vid Namnen. Kanske man då ej hade så svårt at få rätt på enderas ålder. Inga handlingar finnas som härom uppdaga hvarken det ena, eller det andra.

Norrköping har således icke fått sitt namn efter sin anläggare, utan af sin belägenhet i *Norr* om Söderköping *k*).

k) Biskopen i *Strägnäs* Doctor Johanes Matthiæ har såsom Student i Upsala uti sitt *Encomiasticon Norr-cop.* skrifvit följande Latinska Versar; — Läsaren må öfver dem gjöra sin egen reflexion. - - Det gamla ordspråket står dock fast: *Tempora mutantur &c.* - - -

Urbs prope Broviachi jacet ardua flumina (stagni,
Ex Borea nomen, qvæ regione trahit.
Nobilis indigenis, opibus non infima Croesi,
Dives piscoso flumine, dives agri - - - - -
Non procul hinc portus distat, qvem Teuto (qvotannis,
Qvem Scotus et Gallus, qvemqve Brittan- (nus adit &c. - -

Öfversättning.

Där Motala ström sig kastar
Uti höga vattenfall:
Där han i Bråviken hastar

För

För at ſtilla ſina ſvall,
Fins en Stad ſå rik och prågtig,
At ej Croeſus ſjelf ſå mågtig
Var uti ſin höghet all.

Utaf Norr han bår ſitt namn.
Många Folkſlag: Tyſkar, Franſkar,
Skottar, Engelsmån och Danſkar
årligt ſegla til deſs hamn.

Cap. II.

Om Stadens belågenhet och utvårtes anſeende.

Sjö- och Stapelſtaden Norrköping, ſom ibland Rikets öfrige Ståder år den tredje i ordningen, år belågen i Öſtergöthland, Linköpings Stift och i grântſen af Löſings, Bråbo och Memmings Hårader. Han nårmar ſig til Socknarne: S:t Johannis, Borg, Löth, Eneby, Furingſtad, Tingſtad, Dagsberg och Styreſtad; 17, ½ mil ifrån Stockholm, 12 ifrån Örebro, 12 ifrån Weſtervik, 4 ifrån Linköping, och 1, ½ ifrån Söderköping, under 58 graders 30 Minut. Pol högd, ſydvåſt om Upſala Meridian.

Staden åger en ſkön belågenhet. Genomſkuren af Motala Ström, ſom hår ſtörtar ſig i ganſka höga vattenfall, njuter han på en gång både det nödvåndiga och angenåma. Hvilken behaglig utſigt viſar ſig icke för

åſkå-

åskådarens öga, då han på det så kallade Gamla Torget betracktar de många sköna vattenvärk, som långts uppåt Strömmen synas i ständig rörelse. Huru Majestetisk svaijar icke Tremastaren nedom Saltångsbron, helsande sina Redare genom dundrande Kanoner, för at tilbjuda dem en lyckligt hemburen vinst, förhvårfvad med omtanka och faror.

Nejdens frucktbärande åkrar och ångar, som under de blidare årstiderne utdunsta sina våxters välluktande ångor; Östersjön som genom Bråviken framblåser sin Nördostliga svalka, gör Stadens läge både helsosamt och behagligt.

Gör man sig mödan at gå uppå det höga Syltängsbärget, beläget några hundrade steg utom Östra-eller Sjötulls porten, så lärer man snart öfvertygas derom, at Naturen ej råknar Norrköping bland sina vanlottade styfbarn.

Vänder man ögat från detta ställe mot öster, så upptäcker det en betesmark, som med sin bördighet flere månader om året föder mera än 400 af Stadens Kokreatur. Nordliga, Nordvästliga, Västra och Södra trackterne åter utgöra de behagligaste omväxlingar af välhäfdade åkerfält och ängar, hvarest en talrik mängd af flitige arbetare finna belöningen för sin omtänksamma möda. Norra Horizonten utgöres af den vördige och uråldrige skogen Kolmården; eller Kolla-

lamoreskog, i hvars mörka gömmor flera röfvareband fordom ägt sina försåtlige hemvist, och som icke sällan tilslåpt Byggningsämnen til de Fartyg, hvilka rikt lastade på Bråvikens böljor förbisegla dess resliga åttestupor.

På vissa högder omkring Staden ser man åtskilliga vackra Egendomar och Kyrkor, som gifva utsickten et ganska behagligt anseende.

Bland dessa närgrånsande Egendomar, kan man med alt skål nämna Himmelsta-Lund, belägen i Östra Eneby Socken $\frac{1}{12}$ dels mil från Norrköpings västra sida *a*).

En *god Surbrunn* *) tilbjuder där hälsan åt den sjuka; en *prächtig Sallon*, nöje och motion åt dem som vilja dansa; et väl underhållet *Vårdshus* för friskning åt hungrande och törstande; tvånne *Grottor*, flere tätt beväxte *Löfskogs parker*, en täck *Allé*, välbelägne *Sädesgjården* och en skön *Trägård* gifva svalka åt dem som plågas af varma, samt en angenäm beqvämlighet åt dem som vilja promenera.

Norrköpings Innevånare finna ock nästan på detta behageliga stället sina bästa sommarnöjen.

Hvad *Stadens utvärtes skapnad och anseende* beträffar, så lära få Städer öfver-

ver-

a) Nu tilhörig Herr Capitain von Stjerneman.

*) Uppfunnen af den Store Doct. m. m. von Block.

vergå honom i fågring. Från norra ſidan gifver han en grouppe det behagligaſte påſeende. Den oſt-nordoſtliga delen, *Saltången* kallad, prydes af en anſenlig mängd ſtora och välbygda Stenhus, hvilka uti råt linia ſträcka ſig ifrån Saltängsbrons norra ända til öſter öfver flere hundrade alnar. En bred gata och en ſkön Promenade, omgifven af täcka och reguliert planterade trån, ſkilja desſe vackra byggnader ifrån Strömmen ſom här ſtryker förbi.

Öfver defs vattenyta har man ock utſtråkt ſkôna Bryggor, förſedde med ſittbräden, hvareſt tilbjudes vandraren en vederqveckande afton efter en het dag.

Stads Trågården ſom gränſar intil Saltångs-Torget, år både täck och rymlig.

Stadens låge är något upphögdt på Våſtra och Norra trackten, mot den Öſtra och Södra; men icke obeqvåmt för Invånarena, eller obehagligt för ögat.

För något mindre ån 150 år tilbaka, våxte anſenlig Tallſkog på den ſydvåſtra delen af nu varande Staden, ofvanföre den ſå kallade Krongjutarebacken, och vid ſamma tid var den nu ſå vål bebyggda Saltången, icke annat ån et ſidlänt ſtålle för några 100:de Ahl-trån.

Norrköping var redan för 1719 års brand, at råkna bland Rikets ſkönare Ståder. Men efter denna totala förſtöringen har han dock

vid

vid nybyggnaden ansenligen vunnit i sitt utseende, hvartil Högst Sal. Drottning Ulrica Eleonora ganska mycket bidragit.

Öfveralt finner man breda och vållagde stengator, samt ansenliga hus, dels af sten, dels ock af träd uti god Symmetri.

Konung Johan den III, befalde väl Ortens Ståthållare Jan Bjelke, at genom en Byggmåstare från Wadstena, utstaka platsen på norra sidan om Strömmen i fyrkant, efter en dårtil uppråttad grundritning; men de beständiga oroligheter som efter denne Konungs död, under Sigismundi förvånda Regering så mycket skakade Svenska Riks-Kroppen, hindrade ock detta nyttiga förslag i sin fullbordan, til dess ArfPrinsen Hertig Johan af ÖsterGöthland, gaf både Ut- och Inländske tilstånd at få fullborda detta arbetet til deras egen beqvämlighet. Detta Nybygge feck då namn af Nya Staden, eller Nordanqvarteret och Saltången, och beboddes i början af en ansenlig mängd Tyskar, hvilkas Familier sedan förblandat sig med Stadens öfrige Invånare

Drottning Christina gaf ock på Lovis De Geers den äldres underdåniga ansökning nådig befallning, *b*) at Norrköping skulle noga inrättas til torg och gator, efter den planta och ritning som General Qvartermåstaren Olof Hanson var beordrad at med det första inlemna på Stadens Rådhus.

År

b) Genom Utslag af d. 23 Febr. 1641.

År 1650 d. 31 Octob. fingo åfven Norrköpings Boerne af denna Drottning til evårdelig befittning, ej allenast Kronans Ladugård med alla defs betydliga ågor; utan ock den stora Kungsträdgården, för at gifva Staden få mycket mera utrymme och anseende.

Sedan förbehöll Hon sig vid afträdet från Regeringen *c*) denna Staden af sin Cousin, Carl X Gustaf, til sitt Lifgeding, det hon ock bibehöll ända til sin död *d*).

Fast än omgifven af Roms lysande nöijen och Påvens vidskeppelser, vårkade dock denna Christina Alexandra ganska mycket under desse 35 åren på Norrköpings förbättrande både i utseendet, hushållningen och vålmågan.

Den pragt och anseende Staden fått i de nu sidst förflutne 20 åren genom nybyggnader och reparationer är i sanning så betydlig, at om Försynen tåckes bevara honom för hårjande olyckor, lårer han innan kort tåfla i fågring med Rikets förnämsta Städer.

Flere sköna *Källor* finnas innom Stadens staqvette, som vida öfverträffa Strömvattnet i godhet. I sanning en stor förmån; sårdeles för en ort, så nära intil Saltsjön belägen *e*).

B Utom

c) 1654.

d) 1689.

e) De båsta Källorne i *Staden* åro i synnerhet 3:ne neml. en i Malmgrenska Gården N:o 317 vid Norr Tull; en i Wallensienska Dito N:o 391 Dahlsqvar-

Utom Sjötullen, som ligger i Öster, har ock Staden 3:ne *Tullar*, nämde efter väderstrecken: *Norrtull*, från hvilken 2:ne hufvudvägar framstryka, näml. til Stockholm och Örebro: *Wästertull*, hvarigenom man färdas til Linköping och Wästra Bergslagen, och *Södertull*, genom hvilken vägen går til Söderköping och Wästervik och flere Orter.

I Staden äro *fyra Torg*, af hvilka *Gamla Torget*, beläget midt i Staden, under de årliga Marknadstiderne nyttjas til saluplats för Fläsk, Victualie och andra Landtmannavaror f. *Tyska Torget*, vid tyska Kyrkan och Rådhuset, tillika med *Samtals Torget g)* vid Bergsbrons norra ända, där mästa Spannemålen försäljes, begagnas ock vid sina tilfällen til ofvannämde bruk.

Saltångs Torget h), som närmar sig intil Saltångsbrons norra ända, är i synnerhet under

teret, Qvadraten Sprutan och en dito i Fabriqveuren Nyrens Gård vid Samtalstorget, N:o 181, 182, 183 den sistnämde är dock den bästa. Belägen i Trädgården har hon en stark ådra, som från en hög Kulle genom et Metallrör fournerar en stor mängd af de kringboende med sitt välsamkande och Christallvita vatten. Källan är ock dessutom af den vidt berömde Kongl. Lifmedicus Doctor P. Westring proberad och god befunnen.

f) På detta Torget hålles äfven 2:ne så kallade torgdagar i veckan, neml. Onsdagen och Lördagen före den Previlegierade af Carl d. VIII Knutson 1440.

Fordom Sqvallertorget kalladt.

1790 märktes på detta Torget, vid pass 20 alnar från Saltångsbron, et jordfall. Dess mynning

der Pålsmässo *i*), Mattismåsso och Jungfru-Marknaden ett ställe, hvarest Krögaren säljer Håstprånglaren tilråckligt Courage för at kunna döfva samvetet och på vederbörligt ställe pantsätta sjelen mot en dålig Kampe.

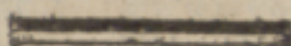
Staden är indeld uti *fyra Qvarter*, neml. *Strandqvarteret*, *Dahlsqvarteret*, *Bergsqvarteret* och *Norra qvarteret*, innehållande tilhopa 149 Qvadrater. Dessa åter fördelas i mindre Qvarter, eller så kallade *Brandmästarskap*, med sina Qvadrater och Rotar. Strandqvarteret har 3:ne sådana Brandmästerskap, neml. *Rådstugan*, som innehåller 16 Qvadrater: *Sanct Olof* består af 15 Qvadrater och *Jernvågen* af 23. *Dahlsqvarteret* har allenast et Brandmästarskap af 19 Qvadrater. *Bergsqvarteret* har också blott et enda, som utgör 16 Qvadrater. *Nordanqvarteret* innehåller 3:ne Brandmästarskap, som äro *Borgarehögen*, af 23 Qvadrater: *Kåkenhus*, 16, och *Nya Staden* bestående af 20 Qvadrater *k*).

innehöll omkring 8 fot i diameter. Man försökte dess djup med långa stånger utan at finna botten. Det är nu med någon tilhjelp af påfyllning aldeles osynligt. Framtiden torde upptäcka om detta är et Kåll- eller Strömdrag.

(*i* Denna Marknad är privilegierad af Kon. Christopher af Beijern i Linköping, Söndagen Septuagesima 1442.

k) Qvadraternes namn finnas uti Brandordningen, anförd i Cap. om Politiska Författningar.

Norrköpings Omkrets utgör, efter den af Capitain och Commisſions Landtmätaren Cederblad år 1784 upråttade Charta, 9,300 alnar, eller 300 Dito öfver en half mil.

Cap. III.

Om Stadens Privilegier.

Då Svenſke Konungar och Regenter inſett nödvändigheten af at lemna Rikets Städer viſsa Privilegier til lif och trefnad för deras näringar, har icke Norrköping blifvit lidande.

Beſkaffenheten af Norrköpings Privilegier, då han förſt blef Stad, år nu för tiden en okänd ſak. Eldsvådor och Håfdatecknares mindre granlaga uppmäkſamhet torde håruti hafva ſtörſta delen.

At i detta Capitel anföra alla de Privilegier och Kongl. Reſolutioner ſom angå denna Staden, vore mindre nödvändigt ån vidlöftigt. Förmodeligen gör det tilfylleſt at af de hufvudſakeligaſte gifva et kort utdrag.

Anno 1384. 1:mo Konung Albrechts Bref, det äldſta af ſitt ſlag för denna Staden man känner, faſtſtälte Norrköpings Invånares gamla Rågång mot kringliggande Byar och gårdar, dat. Norrköping in die Coena Domini. Det må oafkortadt införas.

Deſs

Defs lydelfe år ord ifrån ord fåledes:

Wy Albricht mz (med) Gudz Nadh Swea ok Gota Konung Hertogh innan Meckelborgh Grewe i Zwerin ower ftargard ok Roftok Herra Kennomps mz (med) thesfe waro opno brewe at then tüdh Wy Wy Warom i Norrkopingh arene epter Gudz byrdh MCCCLXXX qvarto tha komo fore os fkælika bymæn os ælfkelika Borgameftara Gudhbiorn Smyder ok Martin Haqvonson ok ftera (forfan flera) Radhmæn ok Bymæn ther famma ftadh ok kærdha om thera lôter ok gjordhgangh ok thera Raamerke ok mangh annor ftykke fom thera Stadh war aliggande ok wordhom thes tilradha mz famtykkie Wars elfkelikes Radhgifwara ok War Hofudsman jnnan Oftgöthland Herra Eric Karlson at Wy them wet ok wift hafum thera Stadzmark kring om thera Stadh mz allom Stadhz Ræt at widhernywta Sculande till æwerdhelico ægho fôrft ther fom famæn koma ftranden oc preftænghen ôftan widher byen widher watugardhen fwa thedhen ok til ftora dikit fom ligger mellom Hompena ok Wrindbo engh fwa thedhen ok til qværna kolla ok fwa thedhen oc til then ftenen fom ftar i korzgatone i Snæfuæræ gatu ok fwa i then ftora Almenningha weghen fom ligger af Snæfuæræ gatu oc intill byabek fwa in j then ftora ftenen fom fkil at Hembla ftadh (forfen HimmelftaLund) ok Norrkopingh ok

ſwa intill then ſtenen ſom ligger nydhen weghen t - (ta) man ridher til Eneby Kirko ok ſwa intill h - - blakeer (humblakeer) ok thedhen til den ſtora ſtenen iemptæ bredhæ ſundz Holma a norra Sult ok myt i wattnet mellom Hendelôô ok norra Sultene ſæerdeles wnnom wy them af warom enkannalicom nadhom at hugga Widhabrandh a Warom Konungx tridhiongh all theſſa forenæmdha utwegha ok ramerka Wmo (forſan Wnoo, Wnnoo, i - e, Wnnom) Wy them mz alla ræticheet oqvalt oc ohindrat for allom mannom epter thenna daghen thog ſwa at the ſom gotz ægha her inna medher them at the ſculu bliwa widher thz (thet) aff allder warit haſwer kunde thz oc ſwa henda at i theſſo thera ſtadz mark konde nokor ſchada tyma thz moghe the Rata epter thy ſom thera bok oc ſtadz Ræt tilſigher Ok forbjudhe allom mannom Hwa the helſt konne waræ nw eller epter komæ konna Widher Waræ hylliſt ok nadh thenna forbemælta bo - - - mæſtara (borgmæſtara) oc bymen qualia eller hindra i thera Ræt a mote theſſo Ware brewe om the wilia fly Wara Konungxlica Hemd oc Wredhe. Datum die in coena dni norkopiæ anno Supdto ſb Sigillo nro prtab appoito Impenden: i. e. Datum die in coena domini Norrcopiæ anno ſupradicto ſub Sigillo noſtro portabili appoſito impendente.

Ko-

Anno

Konung Carls Confirmation på Konung Albrechts Bref, dat. Ringsta Slott Odensdagen näst efter S:t Olof Konungs-Dag. 1405.

Konung Carl Knutsons Confirmation på de förrige Stadens Privilegier; hvarjemte åfven Stadens Innevånare förundes at fritt och obehindrat hafva en Torgdag om Odensdagen i hvarje vecka, dat. i Linköping. 1440.

Konung Christophers Bref, hvaruti Norrköpings Borgare och menighet tages i Kongl. Maj:ts vårn, frid och beskårmelse. Gifver dem ock lof at *hvälja sig en Fogde* af dem sjelfva, som ock at hålla årlig Marknad in Conversionis Pauli (Pauli Omvåndelse Dag). Ibid. fri vedbrand och mulbete, som de af ålder hafva haft; undantagandes Hästhagen, som til Slottet ligger, dat. Linköping Dominica Septuagesima. 1442.

Riks-Förestånddaren Sten Sture den äldres Confirmation, på de förre Stadens Privilegier, dat. Stockholm. 1485.

Gustaf den I:s Confirmation på Stads-Priv. dat. dagen efter Johannis Baptistæ. 1529.

Samma Konungs Bref, angående några lyckor; Norrköping d. 24 Jan. 1538.

Konung Johans Privl. af 10 puncter, hvaruti han på sin Broders Hertig Magni vägnar 1572.

gifver Norrköping 12 års ſkattfrihet, efter den förödelſe Staden, genom totalt afbrännande, öfvergick under Danſka Kriget 1567 Et förbehåll göres, beſtående deruti: At vid de ſtörre Gatorne ſkulle anläggas Stenhus, minſt 3:ne våningar höga. Denna förbindelſe var dock ej hela 147 åren derefter uppfyld, då Ryſſarne uppbrände Staden. Dat. Stegeborg d. 1 Decemb.

Samma Konungs Reſolution om Landtköp, dat. Stegeborg d. 13 Ejusdem.

Anno 1587. Samma Konungs Confirmation på alla de öfriga Stadens Privilegier och i ſynnerhet om Stadens ågor och Rågång, ſamt tillåtelſe för Borgerſkapet at få bruka en Torgdag, hvar Lördag året igenom, dat. Wadſtena Slott d. 22 Febr.

1595. Hertig Carls Bref om *Stads Källare*, ſom tillåtes at upprättas och providera med allehanda främmande ſlags Drycker och det utan Accis, dat. Söderköping d. 26 *Oct.*

1609. Hertig Johans Confirmation på alla Staden redan gifna Privilegier, uti 12 Articlar, dat. Bråborg d. 18 Jun.

1609. Samma Hertigs ytterligare Confirmation på Konung Albrechts Bref, Bråborg d. 18 Jun.

1609. Samma Hertigs Confirmation på Konung Johans prentade Mandat, *af år 1580*, om Köp,

Köp, Förköp och Landtköp, dat. Wadſtena d. 8 Jun.

Samma Hertigs Privilegier af 5 puncter, dat. Norrköping d. 15 Novemb. hvaruti förunnes 12 års frihet för dem, ſom ville bidraga til uppbyggandet af Nya Staden eller Saltången, antingen de byggde af trä eller ſten. Men de ſom vårkligen byggde af ſten ſina Hus 3:ne våningar, utom Källare, eller ock Standelvårks och Trähus 2 våningar, til 6000 D:r Kopp:ts värde, fingo njuta frihet på 3000 D:rs Tull och Accis för det gods, ſom de ut- och in i Riket förde, ſamt vidare hälften i frihet, mot ſtörre eller mindre byggnings omkoſtnad. Anno 1613.

Samma Hertigs Confirmation på föreſtående Privilegier, dat. Alwaſtra d. 12 Nov. 1614.

Konung Guſtav Adolph den Stores Privilegier af 46 puncter, ganſka vidlyftige, dat. Stockholm d. 26 Apr. 1620.

Samme Store Konungs Reſolution om Stämpel och Packhus-penningar, ſamt förbjudit gods på Packhuſet, dat. Stockholm d. 26 Jun. 1621.

Phals-Grefven Johan Caſimirs och Carl Flemmings Confirmation på Guſtav Adolphs Privilegier, dat. Stockholm d. 24 Maji. 1632.

Drottning Chriſtinas Reſolution på Norrköpings Stads Deſiderier: 1:mo Om Ladu- 1635.

 gårds-

gårds-ägorne. 2:do Om Stads Kållare friheten. 3:io Om Kronoåkrar och Tomter. Samt 4:to Om Last, Mast, Boom och Pålning til inloppets renhållande, dat. Stockholm d. 23 November.

Anno 1636. Samma Drottnings Resolution öfver 8 färskilta puncter, dat. Stockholm d. 9 Julii.

1638. Samma Drottnings Resolution om Tolag och ⅓ del af Accisfen, få af alt Slackteri fom af alt Öhl och Brånvin. Stockholm d. 16 Martii.

1640. Samma Drottnings Resolution öfver 7 puncter. Stockholm d. 22 Febr.

1640. Samma Drottnings Resolution öfver 6 puncter, Stockholm d. 16 September.

1640. En vifs Råttegångs Procefs ad hoc forum accommodatus, Confirmerat, Stockholm d. 23 September.

1641. Samma Drottnings Resolution öfver 9 puncter, Stockholm d. 23 Februarii.

1641. Samma Drottnings Resolution om friheten för de Köpmän, Skeppare, Styrmån och Båtsmån, fom fegla på Spanien, Stockholm d. 25 Februarii.

1642. Samma Drottnings Resolution öfver 8 puncter, Stockholm d. 28 Martii.

Af.

Anno

Afhandling mellan Magiſtraten och Herr 1643.
Lovis De Geer, underſkrifven af Pehr Ba-
ner och Knut Posſe, beſtående af 7 punc-
ter, dat. Norrköping d. 27 Februarii.

Drottning Chriſtinas Reſolution af 7 punc- 1643.
ter, Stockholm d. 29 December.

Drottning Chriſtinas Bref, i ſynnerhet an- 1644.
gående Lovis De Geer, Stockholm d 6 Julii. (*

Samma Drottnings Confirmation på Sta- 1645.
dens Privilegier, urminnes gamla råttigheter,
Inkomſter, Förſkätt, Burgåld, Våg-och Tun-
ne-penningar, Accis, m. m. Stockholm d.
30 October.

Samma Drottnings Reſolution. 1:mo Om 1647.
Ladugårds ågornes nyttjande emot Arrende.
2:do Förunnes Magiſtraten Sakören ſom fal-
la på Kåmnårs-Kammaren och Rådſtugan,
m. m. Stockholm, d. 29 Martii.

Samma Drottnings Reſolution om Stadens 1648.
Planta, Stockholm d. 29 Martii.

Samma Drottnings Bref om Gallmåijan för 1649.
Mäsſings Bruket, Stockholm d. 3 Decemb.

Sam-

*) 1624 - - Hvaruti Drottning Chriſtina frikallar alla Kanngjutare, Semſkmakare, Skinnare, Kardivansmakare och Skomakare från lilla Tullens ålåggande för ſina varor, når de antingen til eller från marknad reſa. Vid Regiſtr. p. e. a. in Arch. Regni, f. 516.

Anno

1650. Samma Drottnings Refolution af 15 puncter, Stockholm d. 29 October.

1650. Samma Drottnings Refolution. 1:mo Om Stads Källarfriheten. 2:do, Ladugården med alla tillägor i Åker, Äng, Mulbete, Holmar och Fiskevatten, famt de Kronoåkrar och Byggnings tomter fom innom Stadens vall åro belägne, förklaras til Stadens evärdeliga ägendom utan någon afgift. 3:to, Til Hofpitalet och Prästgjärden förunnes af Storhagen, få mycket fom kan bevifas vara tagit derifrån til Byggnings tomter, Stockh. d. 31 Oct.

1650. Samma Drottnings förklaring om Borås Boernes fria Handel härftädes, Stockholm d. 31 October.

1652. Samma Drottnings Refolution: 1:o om Stadsplantans öfverfeende. 2:o om Stads-Broarnes underhåll, hvartil Kongl. Maj:t finner Landtmännen ock böra göra något underftöd, Stockholm d. 24 December.

1653. Samma Drottnings Donations Bref på Ladugården famt de Kronoåkrar och Byggningstomter, fom innom Stadens vall åro belägne at fritt och utan någon afgift vederbörligen få begagna — Stockholm d. 5 Januarii.

1653. Confirmation för Syndicus Eric Mattfon, hvilken Magiftratraten efter Stadens Privilegier uppdragit Syndicatet, Stockholm d. 27 Martii.

Ko-

Konung Carl den X:s Resolution öfver Norrköpings Stads desiderier af 3:ne puncter, Götheborg d. 10 Februarii. Anno 1660.

Samma Konungs förteckning på de Handtvärkare, som i Socknarne kring Staden böra gifva Contribution, af 6 puncter, Götheborg d. 10 Februarii. 1660.

Konungs Carl XI:s Resolution af 6 puncter, Stockholm d. 2 December. 1660.

Samma Konungs Bref til Borgmåstare och Råd om Tyska Kyrkans uppbyggande, Stockholm d. 1 Martii. 1661.

Kongl. Amiralitets Collegii förordning öfver det som årligen bör betalas til Båtsmännerne, Stockholm d. 12 Aprill. 1661.

Drottning Christinæ Resolution: 1:o om Contributions eftergifvande. 2:do At Tullnären anförtros nyckeln til utanlåset för Stadens våg. 3:tio At de tomter som icke bebyggas, hemfalla Borgmästare och Råds disposition. 4:to Ladugården upplåtes Staden utan någon arrendeafgift, Norrköping d. 10 Maij. 1661.

Samma Drottnings Resolution om 1656, 1657, 1658, 1659 och 1660 års Contributions eftergift, Hamburg 19/29 April. 1662.

Kongl.

Anno
1662. Kongl. General Comm. Collegii Resolution öfver Norrköpings Stads desiderier af 13 puncter, Stockholm d. 12 November.

1664. Konung Carl den XI:s Resolution af 4 puncter, Stockholm d. 13 September.

1668. General Gouverneuren Seved Båths Resolution af 14 puncter, Stockholm d. 27 Aug.

1668. Konung Carl den XI:s förklaring öfver Norrköpings desiderier af 29 puncter, Stockholm d. 29 October.

1668. Samma Konungs Bref, hvaruti försäkras at Norrköpings Administration icke behöfver dependera utaf Hennes Maj:ts Drottning Christinas befallningar, utan blott af Kongl. Maj:t och dess Collegiers förordningar, Stockholm d. 17 December.

1670. Samma Konungs Resolution öfver Norrköpings desiderier af 5 puncter Stockholm d. 20 April.

1672. Samma Konungs Resolutioner öfver 4 puncter, Stockholm d. 23 Maji.

1672. Samma Konungs Resolution öfver Norrköpings besvär af 13 puncter, Stockholm d. 13 December.

1675. Samma Konungs Resolution af 15 puncter, dateradt på Kröningsdagen i Upsala d. 28 September. Sam-

---

Anno

ſamma Konungs Confirmation på Norrköpings Privilegier, ſom af förrige Konungar och Regenter blifvit gifne, ſtockholm d. 15 Aprill. 1676.

General Gouverneuren Georg Gyllenſtjernas Reſolution af 4 puncter, ſtockholm d. 21 Februarii. 1677.

Konung Carl den XI:s Reſolution til Nils Månsſon om ſtadens deſiderier af 4 puncter, Ljungby d. 30 Maji. 1679.

ſamma Konungs Reſolution öfver ſtadens deſiderier af 13 puncter, ſtockholm den 10 December. 1680.

General Gouverneuren Johan Oliven Crantzes Reſolution öfver 8 puncter, ſtockholm d. 5 Aprill. 1682.

Konung Carl den XI:s Förklaring öfver Norrköpings deſiderier, ſtockholm d. 12 Julii. 1682.

ſamma Konungs Reſolution öfver 11 puncter, ſtockholm d. 6 Februarii. 1683.

General Gouverneuren Johan Oliven Crantzes Reſolution, ſom ſtadgar: at alt det ſom til Private Perſoners fördel; men til förminſkning af Kronans och ſtadens tilhörige rått ock inkomſt kan vara kommit, ſkal återkallas och Publico tilägnas, antingen Hennes 1683.

Kongl.

Kongl. Maj:t Drottning Christina sjelf eller dess General Gouverneurer, eller andra Ministrar derpå Bref gifvit, Stockholm d. 12 Junii.

Anno 1683. Konung Carl den XI:s Bref til Magistraten om Norrköpings Schola, hvaruti Hans Maj:t lofvar bestå 100 tunnor Spannemål för en Rector och 20 tunnor dito för en Collega, Stockholm d. 3 November.

1684. Samma Konungs Resolution, hvarigenom Hans Maj:t försäkrar Norrköpings Magistrat, at få behålla Brixholmen på samma sätt och vilkor som andra Städer i Riket få njuta Kronans dem förundte och uplåtne Egor. Stockholm d. 27 Maji.

1685. General Gouverneuren Johan Olive Chrantzes Bref om Mantalspenningarne til Borgmästare och Råds aflöning, Stockholm d. 23 September.

1686. Konung Carl den XI:s Resolution öfver 9 puncter, Stockholm d. 23 December.

1689. Personel aflönings Stat, Stockholm d. 18 December.

1693. Samma Konungs förklaring öfver Norrköpings andragne besvår af 2:ne puncter, Stockholm d. 13 December.

Hög-

Högloſl. Kammar- och Comm. Collegii Anno 1694.
Bref om 1 procent Tolag af inkommande gods til förbättring på Magiſtratens aflöning, Stockholm d. 22 December.

Konung Fredrichs Reſolution uppå ſå väl 1720.
Landshöfdingen Grefve Guſtaf Bondes ſom ock Norrköpings Magiſtrats och Borgerſkaps Memorialer, angående Stadens åter upphjelpande efter den honom 1719 öfvergågne olyckan, Stockholm d. 1 April.

1:o Lemnas Stadens Innevånare 10 års frihet från alla Contributioners årläggande, beſtående af Bakungs, Boſkaps och Mantalspengar, ſamt Båtsmanshåld och Husbehofs-Accis. Åfven beviljas dem inkomſten af lilla porttullen med Salu — Tobaks- och Tapperians-Accisſen. Til Svenſke och Tyſka Kyrkans, Scholarnes och Hoſpitalets åter uppbyggande ſkånkes af Kongl. Maj:t 2:ne år å rad Femtuſende D:r Silfvermynt, ſamt til Rådhuſets och andre Publiqve Byggnaders uppråttande Fyratuſende D:r dito mynt hvardera året; hvilka Summor ſkulle tagas af de vid ſtora Sjötullen inflytande medel, under Stats Contoirets diſpoſition.

2:o Stadens Invånare beviljas frihet at hämta Balkar och Bjelkar af Kronoſkogar til Broar och Publiqve Hus igenom utſyning af JågeriBetjeningen.

3:tio För Skogarnes beſparing önſkar Kongl. Maj:t at de fleſte Jnvånare ville byg-

ga ſina Hus af ſten, i ſynnerhet vid Torgen och de ſtörre Gatorne. För hvarje 2 våningars ſtenhus beviljas 2:ne år å rad til deſs ägare Tvåhundrade R:d. af ſtora Sjötulls medlen; men taken må ej vara utaf bräder, utan af torf eller tegel.

Såſom Bruks och Factorie folket ej äger förmögenhet at bygga Staden til prydnad; ſå beviljas dem den trackten ſom gräntſar til Wäſtertull, der de må bygga ſina hus båſt de gitta.

4:to Sten och Tegel til denna byggnad får tagas från de afbrände och ruinerade ſtenhuſen vid Johannisborg, ſamt Kongl. huſen Bråborg och Schenäs. I ſynnerhet benådas Gener. Lieut. och Gouverneuren Burenſköld med tegel vid Bråborg.

5:to Med afgörandet öfver vederbörandes anhållan om frihet från Mesſingsbrukets Strandafrad och tilſtånd at på de ledige rummen få bygga flera Qvarnar, Koppar- och Hammarvärk, vill Kongl. Maj:t genom viſſa förekomne ſkäl tils vidare låta bero.

6:to Den å Stadens vägnar föreſtälde Statens indragande och förminſkande af Magiſtrats Perſoner, kan Kongl. Maj:t ſå mycket mindre bifalla ſom vid Stadens å nyo byggande Politien mera kommer at i akttagas och ſkötas än tilförene.

7:mo I anſeende til de tryckande tiderne kan ej Kongl. Maj:t ſåſom förſkott genaſt lem-

na den af Honom beviljade Bygningshjelpen 12, a 15000 D:r Silfvermynt; hvarföre Stadens Invånare anmanas at ſtålla ſina mått och ſteg ſå: at de tils vidare kunna vara den förutan.

8:vo Som ej någon formel fortification kan til Stadens förſvar anläggas, dels för briſt på pengar, dels och i anſende til Ortens mindre beqvåmlighet; ſå vil Kongl. Maj:t genom deſs Krigs Collegium föranſtalta, at vid påkommande fiendtligt anfall inloppet med beſtyckade Sjö Batterier eller Pråmar må betåckas. &. &. &.

9:o Konungen kan ej förrån framdeles gifva ſitt yttrande öfver de 1717 och 1718 begårde förſkotter; icke heller om de fjorton öre Silfvermynt ſom Stadens Invånare på ſtycket af de indragne mynttecken hafva at fordra.

10:mo Öfver det at Staden Söderköping på Norrköpings Borgerſkaps anhållan ej må i anſeende til ſin nära belågenhet intil ſiſtnåmde ſtad långre åga Stapelfrihet; utan tillika med Laſtageplatſen Wallmarsvik varda anſedd ſåſom Köping, vill ej Kongl. Maj:t gifva ſitt yttrande förr ån Comm. Collegium inkommit med ſitt betänkande, ſom nu år under arbete.

11:mo Den begårda förökningen på Stadens Källarefrihet til Magiſtratens aflöning,

anser Kongl. Maj:t betänkligt at bifalla; utan efterlåter allerhögst densamme i stället at hvad som til den för Magistraten formerade Stats utbetalande brista kunde i de medel som därtil eljest äro anslagne, det samma må under frihetsåren uppfyllas af den där fallande Inqvarterings-Tolagen.

12:mo Förskotter til husrum för Packhus- och Sjötulls Betjeningen samt Controlleuren och de mindre Tullbetjenterne kan ej Kongl. Maj:t bevilja; ehuru gjärna han det önskade.

13:tio Angående Spanmålen och Saltet, som Borgmästaren Ekebom begärt för Stadens Invånare, vill Kongl. Maj:t sig yttra, då Riksens Ständer hunnit inkomma med öfrige ärender för Norrköpings räkning.

Anno 1720. Samma Konungs Resolution, uppå Norrköpings Magistrat och Borgerskaps genom deras fullmäcktige, Justitiæ Borgmästaren Jacob Ekeboms underdåniga ansökning; hvarigenom Magistraten och des Betjening vunnit en löne förhöjning til 4360 D:r S:mt. Stockholm d. 8 September.

1720. Samma Konungs Resolutions afslag, uppå Norrköpings Stads underdåniga ansökning, at Söderköping måtte mista sin Stapel-rättighet och Wallmarsvik blifva en Norrköping tilslagen Handelsplats. Stockholm d. 23 Sept.

1723. Samme Konungs Nådiga Resolution och förklaring uppå Norrköpings Stads, genom deras

ras Riksdags Fullmäktige, Justitiæ Borgmåstaren Jacob Ekebom och Handelsman Hans Lindstedts underdåniga, 16 §. besvärs puncter. Stockholm d. 12 Decemb.

Anno 1726.
Samme Konungs Resolution uppå förenämde Riksdags Fullmägtigs underdåniga ansökning i 5 §. Stockholm d. 5 Julii.

1727.
Samme Konungs Resolutions Afslag uppå Norrköpings Stads underdåniga ansökning, at något Fästnings eller Försvarsvårk i Norrköpings Skårgård måtte blifva anlagdt. Stockholm d. 22 November.

1728.
Samme Konungs Resolution uppå Magistratens underdåniga ansökning, hvarigenom 6 Tunland Åmbets åcker tillägges 2:ne Rådmän. Stockholm d. 21 Februarii.

1728.
Samme Konungs Nådiga skrifvelse til Landshöfdingen Baron Ehrencrona, hvarigenom Staden efterlåtes 700 D:r S:mt af Tobaks Accisen, under frihets åren. Stockholm d. 3 April.

1730.
Samme Konung Resolution uppå Stadens Riksdags Fullmäcktiges, Justitiæ Borgmåstaren Jacob Ekebom och Handelsman Johan Reefs underdåniga Supliqve, om Prolongation af de Stadens efter 1719 års olyckli ge Brand, Nådigst förlånte Friheter; hvarigenom Kongl.

Maj:t i Nåder hafver tillagt Norrköpings Stad i et för alt 3250 D:r S:mt, som af dess Contributions Contingent för 1730 kommer, at anordnas, jämväl därhos i Nåder förskont Staden för detta årets Båtsmans hjelp. Stockholm d. 10 Februarii.

Anno 1730. Samme Konungs Nådiga Resolution, uppå några Staden Norrköping, genom dess Riksdags Fullmäcktig Borgmästaren Olof Ekermans, andragne desiderier; hvarigenom Kongl. Maj:t uppå Rikfens Högloft. Stånders Secrete Utskotts underdåniga Föreställning i Nåder samtyckt, det Staden Norrköping til nästa Riksdag må befrias från alla Contributioner samt Båtsmans håll tillika med lön och Betalnings afgiften; jämte Slotts-Byggnadshjelpen: äfven som at det Tegell, med flere Byggnings Materialier, som vid Stegeborg finnes, må Stadens Innevånare til rätt och skjälig delning uplåtas, som redan bygdt el. Stenhus anlägga vilja. Stock. d. 30 Junii.

1731. Samme Konungs Nådiga Stadfästelse Resolution, uppå Norrköpings Stads Aflönings Staat. Stockholm d. 13 Julii.

1733. Samme Konungs Resolution, uppå Magistraten och Borgerskapets genom Landshöfdingen Baron Ehrencrona insinuerade underdåniga ansökning hvarigenom Borgerskapet nådigst uplåtes Brånvins tilvärkning och försälg-

fälgning uti Norrköpings Stad mot 3900 D:r S:mt årlig Accise. Stock. d. 24 April.

Samme Konungs Nådiga Bref til Lands- Anno 1734.
höfdingen Baron Ehrencrona; hvarigenom Norrköpings Stad enl. 1620 års Privilegier i Nåder bibehålles vid sin rätt, at med Biskoppens ja och samtycke, välja 3:ne Personer på Kyrkoherde Förslag. Stockholm d. 11 Januarii.

Samma Konungs Resolution, uppå Staden
Norrköpings genom Riksdags Fullmäcktigen 1735.
Herr Justitiæ Borgmästaren Jacob Ekeboms andragne enskilte 24 besvärs puncter. *Stock.* d. 3 Junii.

---

*S*amma Konungs Resolution uppå Justitiæ
Borgmästaren Jacob Ekbohms å Borgerskapets 1735.
vägnar i Norrköping underdåniga *S*upliqve; hvarigenom *S*taden i Nåder tillåtes 4 års helfrihet på 2 á 3 Fartyg under 50 läster. Stock. d. 16 Julii.

---

*S*amma Konungs Nådiga Resolution uppå 1736.
den 10:de §. af Norrköpings Stads, genom förenämde dess Riksdags Fullmäcktigs underdåniga andragande, beträffande vägens reparation emellan Simmanstorp och Malmsäs; finnande Kongl. Maj:t i Nåder billigt, at enär denne vägen blifver färdig och i godt stånd satt, densamma til Årligt underhållande blifver emellan vederbörande Häradsboar

fördehlt, hvarom Kongl. Maj:t dess nådiga bref til Landshöfdingen Baron Ehrencrona låtit afgå. Stockholm d. 30 Junii.

Anno 1738. Kongl. Krigs Collegie Resolution om Factoris Hantvårkares skyldighet, at betala Cronoskatter. Stockholm d. 9 September.

1739. Samma Konungs nådiga Bref til Kongl. Cammar Collegium, at Måssingsbruksfolket i Norrköping, bör skrifvas i Staden i Mantal, och betala förskott och Bakugnspenningar. Stockholm d. 31 Junii.

1739. Samma Konungs nådiga Bref til Landshöfdingen Baron EhrenCrona; hvarigenom Borgerskapet ytterligare berättigas til Disposition af den däri Staden fallande Inqvarterings tolagen. Stockholm d. 25 September.

1741. Samme Konungs nådiga Resolution uppå Stadens Riksdags fullmäcktige Justitiæ Borgmåstaren Jacob Ekbohms och Handelsman Daniel Ekmans underdåniga enskilta Desiderier af 7 §. Stockholm d. 26 April.

1741. Samme Kouungs Resolution uppå Riksdagsfullmägtigen Justitie Borgmåstaren Jacob Ekbohms vid 1734 års Riksdag inlemnade underdåniga besvår: hvarigenom Kongl. Maj:t i nåder bifaller, 1:o 3 öre Silfvermynt Båkafgift p. last för genom Baresund in och utgåen-

gående Fartyg och 2:do det Gevers Factoriets Pistolsmeder icke få förrätta något Klensmeds arbete. Stockholm d. 26 Augusti.

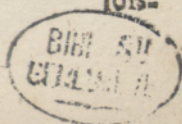
Anno

Kongl. Comerce Collegii Resolution för Norrköping at utan hinder af Stockholm Fisk-köpare Societet, få inrätta dess egen Fiskare Hamn. Stockholm d. 21 Maij. 1745.

Samma Konungs Resolution uppå Norrköpings Stads Borgerskaps ansökning beträffande Staqvett Bygnaden kring bemälte Stad. Stockholm d. 6 Maij. 1746.

Konung Fredrics Resolution om indragande af fyra Litterate och 2:ne Illiterate Rådmåns löner, så at utom Borgmästare, sem Rådmån, Kämers Præses inberäknad, endast njuta lön; och de öfrige fyra, endast nyttjandet af den Rådmans Syslan tilstående Åker och Äng, til dess de genom en Sucessionflyttning kunna komma til de löntagande sysslor. Stockholm d. 14 December. 1750.

Samma Konungs Resolution; hvarigenom Stadens Handlande vunnit frihet, at låta Fartyg från Spanien, Portugall och Medelhafvet med Salt kommne, som för deras storlek skull ej kunna flyta öfver Odösundet med fulla laddningen, få i Skjären utur de samma lossa så stor del af laddningen, som til Fartygens låttande årfordras, på det sidstnämde Sund af dem må kunna passeras, dock at sådan 1751.

losſning, altid bör ſkje i närvaro af någon Öfver Betjent ifrån Stora Sjö-Tulls-Cammaren i Norrköping. Stockholm d. 4 Junii.

Anno 1752. Konung Adolph Fredrics Reſolution uppå Stadens Riksdags Fullmäktigs, Handelsmannen och Fabriqueuren Anders Schenboms Underdåniga beſvär, hvarigenom Staden förſäkras at efter ſkjeende afmätning emellan Vettern och Saltſjön; det Rikets nytta i gemen, och Stadens i ſynnerhet, nådigſt ſkall förordnas. Stockholm d. 13 April.

1752. Samma Konungs Reſolution uppå förenämde Riksdags Fullmäcktigs inſinuerade underdåniga Supliqve, hvarigenom förordnas, at med Kröningen på Mjöl Spilträd, bör uti Norrköping ſå väl ſom annorſtådes för hållas, efter de i dy måhl utkomna Förordningar. Stockholm d. 7 Maij.

1752. Samma Konungs Reſolutions afſlag, på förenämde Riksdags Fullmäcktigs underdåniga anſökning, om befrielſe för Baröſundſka Paſspenningars årläggande. Stockh. d. 23 Maij.

1752. Samma Konungs Reſolutions afſlag, uppå ofvannämde Riksdags Fullmäcktigs Supliqve, at Norrköpings Stad måtte få til deſs Fattighus Diſponera Hoſpitals Jorden och deſs Spanmåls inkomſter vid Staden, Stockholm d. 23 Maij.

Sam-

Anno

Samma Konungs Nådiga Bref til Lands- 1752.
höfdingen Lagerfeldt; hvarigenom Norrköpings Borgerskap befrias från underhåll för den i Staden förlagde Commendering. Stockholm d. 1 Junii.

Samma Konungs Resolutionsafslag, på of- 1752.
vanämde RiksdagsFullmäcktig Anders Schenboms nnderdåniga Ansökning, at Norrköpings Stad måtte tillåtas ⅓dje part af den Manufactur Fond, som därstädes inflyter. Stockholm d. 12 Augusti.

Samma Konungs Nådiga Resolution öfver 1752.
Norrköpings jämte flere Götha Rikes-Städers Riksdags Fullmäcktiges underdåniga ansökning, rörande Landtvårckståder, at rå Hudar eller Skinn icke få, såsom en Stadsmanna vahra, på Landet beredas. Stockholm d. 23 October.

Samma Konungs Nådiga Resolution, det 1753.
Stads-och Lands-Församlingen, må i stöd af Konung Gustaf Adolphs Privilegier, d. 26 April 1620, efter ordentligit samråd i Stads-Kyrkan, med Biskoppens ja och samtycke, förena sig om tre skickel. Månn, som på Underdånigst Förslag få upföras; hvaraf Kongl. Maj:t utnämner en däraf til Kyrkoherde. Stockholm d. 28 Martii.

Samma Konungs Nådiga Resolution, hvari- 1753.
genom Handelsmannen Fris, anbefalles at

med

med dess Handel och Köpenskap i Hellestad By uphöra; men at Norrköpings *Stads* förunte årliga Marknad i Hellestad, så hådanefter som hittils bör åga bestånd. *Stockholm* d. 3 Julii.

Anno 1754. *Samma* Konungs Resolution, hvarigenom Håradshöfdingen Gustaf *Spalding*, såsom ågare af Gusums Måssings-Bruk, ålågges at til Norrköpings Mettall-Våg, betala Våghyra, Vågare och Dragare penningar, för den Mässingsträd, från Gusums-Bruk, som ifrån *Staden* afskjeppas. *Stockholm* d. 28 Maij.

1755. *Samma* Konungs Resolution, som tillåter Norrköpings *Stads* Innevånare, at til deras egit behof, uti trenne års tid, Tullfrit mot $\frac{2}{8}$ proCent recognition, få införskrifva Utlåndskt Mur-och Taktegel. *Stock.* d. 29 Jul.

1756. *Samma* Konungs Resolution, thet bör then til Norrköpings Pastorat hörande *S:t* Johannis eller Lands-Församlingen, taga del med *Stads* eller *S:t* Olai Församling, uti Kyrkoherde vahl thårstådes. *Stockholm* d. 1 Dec.

1757. Samma Konungs Nådiga stadfästelses Resolution, uppå den af Norrköpings Stads Innevånare ingångne förening, om en Stads Physici underhållande, med 400 D:r S:mt årlig lön. Stockholm d. 30 Martii.

Sam-

Anno

Samma Konungs Nådiga Resolution, för Norrköpings Stad, af en Marknad vid Byleby d. 4 Junii. Stockholm d. 9 April. 1757.

Samma Konungs Resolutions afslag, på Norrköpings Stads underdåniga Ansökning, om årsättning för Tolag af inkomne Manufactur rudimaterier. Stockholm d. 12 April. 1757.

Samma Konungs Resolution, at ett nytt Apotehek af Herionymus Hoffler i Norrköping, må inråttas. Stockholm d. 15 Feb. 1758.

Samma Konungs Resolution; hvarigenom Stads och Lands-Församlingen uti Norrköping, tillåtes at genom Electorer förråtta Kyrkoherde vahl. Stockholm d. 27 Augusti. 1760.

Samma Konungs Resolution, uppå Riksdags Fullmäcktige Borgmåstaren Sven Björkman och Directeuren Anders Schenboms underdåniga Ansökning, hvarigenom Åmbetsdelningen emellan de 2:ne dår i Staden varande Borgmästare, efter Magistratens af Landshöfdingen i orten gillade Författning, i Nåder stadfästes. Stockholm d. 25 September. 1761.

Samma Konungs nådiga stadfästelse på Stadens förenämde Riksdags fullmäcktiges underdåniga ansökning; det för all under Staden lydande fast Egendom, En proCent af köpeSumman, under namn af Frischillings- 1761.

pen-

penningar, bör til StadsCassan vid första upbudet ovägerligen årläggas Stockh. d. 1 Octob.

Anno 1761. Samma Konungs Resolution uppå ofvannämde fullmägtiges underdåniga ansökning, angående vågen emellan Åby och Simanstorp til Malmsåhs; hvarigenom anbefalles, at sedan Norrköpings Stad, enligit Kongl. Resolutionen af d. 30 Junii 1736 först besörgt om denna wågs fortsättande uti färdigt och godt stånd, bör derefter det, som samma höga Resolution innehåller och förmår om vågens fördelning, vederbörande Håradsboar emellan, gå i wärkställighet; hvarom Kongl. Maj:t och nu dess nådiga Bref och befallning til dess Befallningshafvande i Östergöthland och Södermanland låter afgå. Stockh. d. 1 October.

1761. Samma Konungs Nådiga Resolution, uppå Norrköpings Stads- och Lands-Församlings, hos Riksens Höglofl. Ständer anförde besvär, angående Kyrkoherde Vahlet i beröde Stad; hvarigenom Kongl. Maj:t i Nåder tillåter Norrköpings Stad, efter thess Privilegier, at innom then tid, som Förordningarne fordra Pastoratets besättande, låta så många Pråster, som Magistraten och Borgerskapet åstundat för them Prådika och sine Ämbets gåfvor utmårcka; hvarefter med Biskoppens ja och samtycke, i laga tid genom Electorer, tre skickelige Pråstmånn våljas och genom

Stads-

Stads-Församlingen, med Biskoppens och Stadens Bref, Kongl. Maj:t i underdånighet Föreslås; tå Kongl. Maj:t en af them til theras Kyrkoherde i Nåder utnämnande varder. Stockholm d. 8 October.

Samma Konungs Resolution, uppå Magistratens i Norrköpings Stad, i underdånighet gjorde ansökning, om förbättring i lönerne för Sig och dess Betjening, tils vidare; hvarigenom Magistraten i Nåder tillåtes 50 proC:ts löneförbättring samt de 4:ra yngste Rådmänen hvardera 225 D:r S:mt årligen, af de i Sjumans-Kammaren varande Besparings-medell, samt hvad däraf ej förslår, må tagas af Magistratens samlade Dödsfalls-och Avancements Penningar, och detta endast til dess priserne på åtliga och nötliga vahror, samt växellCoursen som desse priser värkar någorlunda återkommer i jämlikhet med det skick, som hvardera voro uti år 1731, når Stadens Aflönings Staat utfärdades; Altsammans under det af Stadens 24 Äldstes yrkade uttryckliga förbehåll, at denna tilökning hvarken nu eller framdeles, på et eller annat sätt, genom ytterligare förhöjning i Stads Räntorne, må Borgerskapet betunga. Stock. d. 24 Nov. Anno 1762.

Samma Konungs Stadfästelse, uppå Norrköpings Stads författade Reglemente, för et Brand-och Försäkrings Contoir därstädes af 33 §. Stockholm d. 17 Maij. 1763.

Sam.

Anno 1763. Samma Konungs Afslags Resolution, angående Staden Norrköpings Ansökning om förbud mot Veds uphandling til de där omkring belägne Tegell-Brukens förnödenhet. Stockholm d. 25 November.

1765. Samma Konungs Resolution, uppå Norrköpings Stads genom dess Riksdags Fullmäcktige, Borgmästaren Sven Björkman och Öfver Directeuren Anders Schenboms ansökning, at den 14 December årligen i Byleby och Schedvi Socken, äfven få hålla Vintermarknad; hvilket Kongl. Maj:t i Nåder bifallit. Stockholm d. 2 November.

1766. Samma Konungs Nådiga Resolusion, uppå Rikens Ständers underdåniga skrifvelse, i anledning af Norrköpings Stads Riksdags Fullmägtigs, Handelsmannen Pehr Wibergs gjorde ansökning, rörande durchfarten från Wettern förbi Norrköping til Salt Sjön, hvilken Norrköpings Stad med Associerade af Ortens Inevånare Sig såsom Entrepreneurer vilja åtaga, enligit et af samma Riksdags-Fullmägtig ingifvit project och hvaröfver Rikens Högloft. Ständer, genom 5 §. detsamma för godt pröfvat; hvilket Kongl. Maj:ts Nådiga Stadfästelse, bifallit, samt anbefalt vederbörande dess och Rikens Collegier, at i hvad på dem ankomma, bör befordra til behörig värkställighet. Af Stockholm d. 20 November.

Samma Konungs Nådiga Bref til Kongl. Anno 1770.
Stats Contoiret, i anseende til Rikſens Ståndérs tilſtyrkande; hvarigenom Norrköpings stad til deſs nybygde Kyrka, undfår uti 4:ra år 20000 D:r K:mt årligen; såsom en Kongl. Nåd och Rikſens Ständers vålvilja, för Stadens Innevånares koſtnad och berömliga bemödande, under Rikſens Ständers dårvarelſe. Stockholm d. 22 Martii

Konung Guſtaf d. III:djes Nådiga Reſolution och Förklaring, angående den år 1762 Magiſtraten och deſs Betjening i Norrköping beviljade tilökning i lönerna. Stockholm d. 24 October. 1771.

Samma Konungs Nådiga Reſolutions afſlag, uppå Norrköpings Stads Riksdags Fullmägtiges Rådman Johan Boman Petterſſon och Bryggare-Åldermannen Georg Langhammars underdåniga anſökningar. 1771.

1:mo Angående befrielſe från Baröſundſke Paſspenningar för inkommande Fartyg à 2 R:d. Fartyget.

2:do Om underſtöd til Barnhus inråttningen i Norrköping.

3:tio Om Hospitals Holmens anſlående under Stadens Diſpoſition. Stock. d. 25 Oct.

Likaledes:

4:to Om Tyſka Påſtens ändrande för Norrköping och at denſamma uti en lös Våſka må få åtfölja Stockholms Tyſka Påſt, och

5:to Om en viss och ståndig Påstordning samt Taxa på afgiften för de Recommenderade Brefven. Stockholm d. 18 Dec.

Anno 1773. Samme Konungs Nådiga Resolution, uppå Norrköpings Stads Magistrats och Äldstes i underdånighet gjorde andragande, angående någon förbättring i Lönerne för Magistraten och dess Betjening; hvarigenom Kongl. Maj:t utan at gjöra något affeende på 27 Handels Societetens Ledamöters bestridande däraf, då Stadens Privilegier af år 1620 uti 14 och 15 §. §. finnas tydeligen innehålla och förmå, det Stadens Äldste å Menighetens vägnar, äga rättighet at tala och sluta, samt at dem tillåtes, men icke åligges föra och rådgjöra med Borgerskapets Societeter i de mål de godt finna; Nådigst fastält, at Magistratens löntagande Ledamöter samt dess öfre Betjente, måge af Stads-Cassan ifrån 1772 års början, njuta deras efter 1731 års Staat innehafvande löner beräknade i Riksdal. til et stadgat värde af 54 Mk:r så länge Wäxel-Courfen går däröfver, men när den fallit därunder, då jämt efter dess Marktal, tils den hunnit falla til 36 mark. — Och hvad de fyra lönlöse Rådmän beträffar, at de måga af ofvannämde Cassa njuta fulla lönen efter 1731 års Staat. Gifven i Lägret på Ladugårds-Gårdet d. 8 Junii.

1773. Samme Konungs Nådiga Resolution; hvarigenom Maria Christina Westerberg åläggres, at

at betala Frischilling för århållen Lagfart af några dess igenom Gåfva och Arf åtkomne Fastigheter uti Norrköpings Stad. Gripsholms Slott d. 28 October.

Samma Konungs Nådiga Bref til Landshöfdingen i Lånet, hvarigenom Magistraten i Norrköping tillåtes antaga en Casseur på Extra Staat med 300 D:r S:mt lön, af Stadens enskilte medel. Gripsholms Slott d. 20 Oct. Anno 1774.

Samma Konungs Nådiga Resolution, hvarigenom Stadens donerade, och all Stadens Jord, utom den så kallade Ladugårds Jorden, åliggès at til Kyrkoherden i Stads och Landsförsamlingen betala Krono-tionde. Stockholm d. 2 December. 1774.

Samma Konungs Nådiga Stadfästelses Resolution på den af Magistraten och Stadens Tjugufyra Åldstes träffade öfverenskommelse och förening, angående Norrköpings Stads framgena Styrelse, uti 9 §. Gifven Stockholms Slott d. 2 Julii 1777.

Samma Konungs Nådiga Stadfästelse, uppå det emellan Magistraten och Stadens 24 Åldste samt Bruks-Patron Elias Pasch träffade Taxations Accord, at för Norrköpings Måssings Bruk, utom Tomt-ören, Förskotts-penningar, och Bakungs-penningar efter Lag, all öfrig Taxation för Bruket och dess nu ä- 1779.

 gan-

gande Tomter, årligen med 150 D:r S:mt til Sjömans-Kammaren bör betalas. Gripsholms Slott d. 5 November.

Anno

1779. Samma Konungs Nådiga Bref til Landshöfdingen Grefve F. Reenstjerna; hvarigenom anbefalles enl. Apologisten i Norrköpings Trivial Schola, sålunda bör tilsättas, at Magistraten uppsätter 2:ne skickelige Personer, på förslag, hvaraf Consistorium en utnämner. Gripsholms Slott d. 12 November.

1779. Samma Konungs Nådiga Skrifvelse til Högbemälte Grefve och Landshöfdinge, at all Stadens donerade Jord åfven Plantager, som några Borgersmån mot recognition innehaft, bör genom Arrende-Auction til den högst bjudande öfverlåtas; med options rätt för innehafvaren. Drottningholms Slott d. 28 Julii.

1780. Kongl. Seraphims Ordens Gillets Utslag uppå Norrköpings Stads Magistrats och Stadens Åldstes underdåniga besvår, hvarigenom Hospitals Holmen med däromkring liggande Fiskevatten och 9 ¾ Tunneland Betesmark uti den så kallade Slotts Gatan; varder Hospitalet til årkände. Stockholm d. 31 Maij.

1780. Kongl. Maj:ts och Rikets Cammar Collegii Utslag, uppå Bråbo Häradsboars och Norrköpings Stads besvår rörande Simonstorps vägens underhållande; hvarigenom Staden åläg-

ålägges at enår den nu varande Höije Broen af Tråd, förfaller, densamma af Sten upråtta och ifrån sig syna låta til Håradet, som dess underhållande besörjer; Äfven som berörde Håradsboar den nu varande trådbroen, sådan Staden fullgjort den därå vid Synen för nödig befundne förbättring, emedlertid vid mackt håller och med årlig reparation förser, samt at ofvannämde Bråbo Håradsboar böra denna våg genast emottaga til framgent underhållande. Stockholm d. 1 Augusti.

Anno 1780. Samma Konungs Gustaf den III:s Resolution; hvarigenom Handelsmannen Stenbom ålägges jämte 20 R:d. vite, at til Kyrkoherden i Norrköping betala Cronotjonde af dess i Gårdet Åkerkroken vid Norrköpings Stad belägne Åkrar. Stockholm d. 14 Junii.

1782. Samma Konungs Bref til Cammar och Commerce Collegierne, angående Norrköpings Stads underdåniga besvär rörande dess andel i Accisen och Bakungspenningarne; hvarigenom Staden i Nåder tillägges 220 R:d. at årligen få behålla. Stockholm d. 2 Junii.

1784. Samma Konungs nådiga Resolution och Bref til Contre Amiralen och Landshöfdingen Baron Strömfeldt, angående beräknandet af Magistratens Röster vid Borgmästare, Rådmåns och Stads-Secreterare Vahl; hvarigenom Borgerskapet i Nåder bibehålles vid de-

ras råttighet, enligit Kongl Förordningarne af d. 12 October 1743, och 31 October 1766. Stockholm d. 29 November.

Anno 1787. Samma Konungs Nådiga skrifvelse til Högbemålte Friherre och Landshöfdinge, om råttigheter för Norrköpings Stad, at mot 1340 R:d. årligen på Tio års tid begagna fri Bränvins tilvårkning och Minutering. Stockholm d. 1 October.

1789. Samma Konungs Nådiga Resolution; uppå Norrköpings Stads Åldstes underdåniga ansökning; hvarigenom tillåtes mot årsåttning af Stads-Cassan, at til allmånt nyttjande få antaga en Provisionel Trådbro, bredevid den genom 1788 års olyckliga Staden öfvergångne Vattuflod, förstörde så kallade Gamla Broen, samt at på Stadens eget skön och utseende får ankomma, när en ny Stenbrobyggnad, i den Gamla Broens ställe må företagas, på det sådant må kunna lämpas efter Stadens vilkor och förmåga, som nu genom hvarjehanda tilstötte håndelser och dryga utgifter, blifvit mycket försvagad. Gifven Haga d. 28 Martii.

1789. Samma Konungs Nådiga Resolution, uppå Norrköpings Stads Borgerliga Militair Corpsers Underdåniga Besvår; hvarigenom Kongl. Maj:t med synnerlig Nåd anser, den kostnad, möda och tjenst som Borgerskapet genom

nom deras åfven Militairiska bevåring såsom trogne undersåtare, *på et hedrande sätt utmärkt, för at gjöra sine Militairiske rörelser, svarande mot ändamålet;* alt derföre och som intet tvifvel bordt uppstå, at de endast härledt sig från undersåtlig trohet, nit och vålmening; hvilket ensamt vore skäl at skydda dem för oblida omdömen; så låter Kongl. Maj:t genom Contre Amiralen, Landshöfdingen och Commendeuren med stora Korset af dess Svärds Orden, Friherre Strömfeldt, förehålla vederbörande dess obehörige utlåtande uti besvåren öfver sist hållne Riksdagsmannavahlet jämte befallning at Borgerskapets Militair-anstalter med råttvis acktning anse och befordra. Gifven Haga d. 28 Maii.

Samma Konungs Nådiga Skrifvelse til Landshöfdingen Contre Amiralen och Commendeuren med Svårds Ordens Stora Korset, Friherre Strömfeldt; hvarigenom Förordnas, at som Stadens Borgerskap ansvarar, för det för Staden beräknade hela Båtsmanshållet; är det deras ensak, at gemensamt eller Rotvis denne skyldighet fullgjöra. Stockholm d. 3 Julii. Anno 1789.

Samma Konungs Nådiga Resolution; hvarigenom alla de Sysslor som på 1731 års Staat 1790. och 1777 års Kongl. Resolution, Magistraten dess Ordinaire Betjening och Stadens

 Tjen-

Tjenste-Mån finnas upförde; i Nåder tilläg-ges Löne-förbättring ifrån 1788 års början, at efter tre Daler Silfvermynt Riksdalern upbäras; samt at Handels-och Politie Borg-mästaren, särskilt årligen af Sjumans-Kam-maren bör njuta 100 R:d. såsom årsättning, för Presidiatet i Hall-och Manufactur-Rät-ten, som nu mera Borgmästar Åmbetet från-skiidt; hvaremot Kongl. Maj:t utan redogjö-relse för Inqvarterings Tolagen, bibehåller Borgerskapets Äldste vid rättigheten at Di-sponera berörde Tolag, i stöd af uttryckel. förbehåll uti flere Kongl. Resolutioner och sidst, samt ytterligare bekräftad, genom in-nevarande Stadfästelse Resolution å 1777 års Förening och Öfverenskommelse; hvilken För-fattning kommer at härmed til rättelse och efterlefnad nu och framdeles til Borgerska-pets säkerhet och Stadens förmohn.

Anno 1792. Samma Konungs Nådiga Resolntion för Rådmännen i Norrköping, hvarigenom de njuta lika heder och värdighet med Rådmän-nen uti Städerne Carlscrona och Gefle. Gef-le Slott d. 24 Februarii.

1792. Konung Gustaf d. IV Adolphs Nådiga Stadfästelse Resolution på den af Landshöf-dingen Contre Amiralen och Commendeuren med Sverds Ordens Stora Korset, Friherre Strömfeldt förrättade och af Borgerskapets Äld-

Åldste underdånigst öfver klagade ringa Taxering, för de i Norrköping varande Judar. Stockholm d. 25 Maij.

Samma Konungs Nådiga Stadfästelse Bref, til Landshöfdingen Contre Amiralen och Commendeuren med Sverds Ordens Stora Korset, Friherre Strömfeldt; hvarigenom Landshöfdingens Utslag af den 25 Junii detta år, af Magistraten underdånigst öfverklagadt, faststälier Kongl. Resolutionen af år 1777, hvarigenom Magistratens åtgård ogillas, at Stadens Borgerskaps Åldste ohörde, någon Stads Reparation låta företaga. Malmö d. 21 Julii. Anno 1793.

Samma Konungs Nådiga Bref til Högbemålte Landshöfdinge; hvarigenom Tyska eller S:t Hedvigs Församling i Norrhöping icke tillåtes at få skilja sig från S:t Olai el. Svenske Församlingen i anseende til Stadens Allmånna fattig vård, eller upråtta någon enskild, i följe hvaraf vid den förr varande författningen med fattig vården i Norrköping åfven hådanefter komma at förblifva Götheborg d. 26 Julii. 1793.

Kongl. Krigs Collegii skrifvelse til Baron och Landshöfdingen Strömfeldt, angående Transporten af de til Kongl. Maj:t och Cronan af Norrköpings Stad skänkte Amunitions Persedlar från Skenäs Skants; och hvarigenom Högbemålte Contre Amiral och Lands- 1793.

D 5 höf-

höfdinge anmodas, at förklara Norrköpings Stads Innevånare huru berömvårdt Kongl. Collegium anser deras vid detta tilfälle visade åhåga, at til Cronans tjenst öfverlämna hvad på deras egen kostnad blifvit anskaffadt. Stockholm d. 30 September.

Anno 1793. Samma Konung Nådiga Bref til Högbemälte Landshöfdinge m. m. Friherre Strömfeldt, hvarigenom Kongl. Maj:t med Nådigt välbehag täckes anse dess Befallningshafvandes Friherre Strömfeldt ej mindre än Magistraten och Borgerskapets Åldstes ådagalagde nit och trohet til uptäckande af uphofsmannen til de i Norrköpings Stad, anslagne högst förgripeliga anmärkningar vid et Konungens Nådiga CirculairBref, äfven som det premium af 1000 R:d. utur Stads Cassan, hvilka Magistraten och de Åldste utfäst för den, som kan lemna uplysning om uphofs Mannens uptäckande och öfvertygande Drottningholms Slott d. 10 October.

1794. Samma Konungs Nådiga Resolution, uppå Stockholms Stads 50 Åldstes underdåniga besvår, hvarigenom anbefalles, at de af Judiska Nationen så väl i Stockholm, som uti Götheborg och Norrköping, äfven i Carlscrona, böra Taxeras til Kongl. Maj:t och Cronan, på enahanda sätt som med andre Borgersmänn, hvarvid 2:ne af Judarnas Åldste böra

ra, efter i *Synagogan* aflagd Ed, vara närvarande. Stockholms *Slott* d. 16 Januarii.

Samma Konungs nådiga Bref til Landshöfdingen m. m. Friherre Strömfeldt; hvarigenom Borgerskapets Taxerings Mäns åtgärd, at Taxera Bryggaren och Murmästaren Törnberg för sine särskilte rörelser, af Landshöfdingen genom Utslag faststäldt; Nådigst fastställes. *Stockholm* d. 24 April. Anno 1794.

Samma Konungs nådiga Bref til Landshöfdingen Contre Amiralen och Comendeuren Strömfeldt; hvarigenom Kongl. Maj:t tillåter Stadens Invånare at efter öfverenskommelse med sina Grannar, för dem som icke äga Brånvinsredskap, låta tilvärka sitt Qvantum Såd, samt at för Pigor få beräkna lika mycket Bränvin å Personen som för det öfriga Qvinnokönet. Förklarande Kongl. Maj:t dess höga och nådiga välbehag, öfver Norrköpings Stads Innevånares berömliga nit och beredvillighet at underdånigst gå dess nådiga yttran och åstundan til mötes med inskränkning i Brånvinsbrånningen, genom det de vidtagit et så väl afpassat och nyttigt Förslag at det fullkomligen uppfyller Thess nådiga affigt, och kan på sått Thess nådiga Förordning föreskrifvit, tjena til eftersyn för de öfrige *Städer.* Stockholms Slott d. 5 December. 1794.

Sam-

Anno 1795. *Samma* Konungs nådiga Resolution uppå Norrköpings Stads Riksdags fullmägtigs Grosshandlaren och Kongl. Wasa Riddaren Daniel Weijerins underdåniga ansökning, hvarigenom Norrköpings Stads Handels Societet tillåtes, at på egen bekostnad inrätta och underhålla för dess Utrikes Brefväxling, en liten Ladervåska, som med Järnkied och lås fastlåses vid stora Utrikes påst-väskan fram och åter emellan Hellsingborg och Norrköping; dock får icke denne Norrköping nu lemnade tillåtelse, gifva andre i vägen liggande Städer anledning, at söka samma förmon, icke heller får Biväskan blifva större än öfver Post Directionen pröfvar Stadens Utrikes Brefväxling nödvändigt fordra. Stockholm d. 12 Martii.

Cap. IV.

Om Stadens Vapen, Sigiller och Mynt.

Man känner af Historien at Riken, Landskaper och *S*täder från gamla tider, genom vissa märken blifvit åtskilde från hvarannan. Desse *S*kiljetecken hafva dels blifvit utmärkte genom *Mynt*, dels genom så kallade *Vapen.*

Det kan ej vara en kunnig Läsare obekant, at detta bruket i vårt Fädernes-Land undergått mångfaldiga förändringar, alt efter som tidernas skiften gifvit anledning. Nåstan

ftan hvarje Svea Konung, fom ej förhaftigt genom döden eller andre håndelfer lemnat Spiran och Thron, har altid utmårkt fin Regering genom et vifst mynt. *Olof Trätälja*, *Björn* på *Håga*, *Eric Segerfäll* och *Olof Skö: Konung*, hade redan för mera ån 1000:de år tilbaka Sina egna Mynt, med nog befynnerliga präglar.

Norrköping har fom andre Städer Sitt *Vapen*. Det förestäåller en Sköld omgifven med förgylde ornamenter i löf façon. Öfverft på Skölden ftår en öppen förgyld Hjelm. I defs fält, fom år Himmels-blått, fynnes Bokftafven N krönt med en förgyld och med pärlor infattad Krona. Til vånfter föreftålles en Bila, mellan hvilken ock litt. N finnes en Regerings-ftaf, förgyld i båda åndarne och med Högröd fårg på det öfriga beftruken.

Öfver Sanct Olai våftra Kyrkodörr, hvareft detta Vapen i fårfkild Sten år uthugget, låfes, öfverft: *Norrköpings Vapen*; och under: Anno, 1660. —

Staden har *twånne Sigill et Äldre och et Yngre*. Uti det förra ftår til höger et N med Krona öfver och betecknar Stadens initial bokftaf. Detta N fkiljes med en punct från en Bila, *) ftående til vånfter. Omkring kanten låfes: *Civitatis Norcopis ceeretum*.

För-

*) En fådan Bila brukades med ganfka långt fkaft bland öfrige Vapen under forntidens Sjöbatallier. Vid Differtatio Boræniana, *de rebus Scandianorum maritimis*, pag. 42, 43.

Förmodeligen är detta Sigillet först brukat i slutet af 1400:de - eller i början af 1500:de talet. Jag styrker denna min tanke dels dermed, at jag för 2:ne år sedan i Riks-archivet på gamla Handlingar sett det i början af 1500:de talet på vanligt sätt i vax intryckt, dels ock deraf: at jag i min ego hafver sjelfva Manuscriptet af Norrköpings Magistrats protocolls utdrag öfver Herr Hogenskells (Bjelkes) olagliga intrång i Stadens Handelsrörelse, daterat d. 8 Maji 1590 och anfördt i 7:de Capitlet af detta Norrköpings Minne, under hvilket protocoll samma Sigill på ofvannämnde sätt äfven finnes brukadt.

Men det andra *Sigillet*, som orätt tros vara yngre och är i sitt äldsta format lika stort med en ordinair Medail, har jag åter i anförde Archive sedt nyttjadt under visse handlingar i *början*, i *medlet* och *något sednare* af 1400:de talet.

Det nu brukliga Stadens Sigill, i lika storlek med en ⅔ Svensk Riksdaler, utaf det nyssnämde Sigillet. Skilnaden dem emellan är blott den: at det *sednare* förråder en bättre Mästares hand och at det utmärkes genom åratalet MDCXXXII. Af desse båda Sigiller har man och en mindre copia, lika stort som ⅙ Svensk R:d., med den enda skilnad från sina Originaler, at til höger om Sanct Olai Bild finnes et S och til vänster om densamma et O; men utan

åra-

åratal. Detta år båst arbetat. Kanske af den ordsaken också yngre än de andre. Det brukas åfven af StadsFiskalen, uti Silfver, i dess baton.

Desse Sigiller föreställa Konung Olof Harald i hela sin gestalt, sittande på sin Thron, hållande i högra handen en Stridsbila och i den vånstra en glob med et stående Kors uppå. Omkring Bilden låses: SIGILLUM CIVITATIS NORCOPENSIS.

Sanct Olai eller Stads Kyrkans Sigill, något större än $\frac{1}{6}$ Svensk Riksdaler, föreställer Kyrkans under Påvetiden antagne Skydds Patron, Sanct Olof, sittande på en hög Thron, med Krona på hufvudet och en Spira i högra handen, hvilande på den vänstra öfver skötet. Omkring Bilden låses SIGILLUM TEMPLI NORCOPENSIS SANCTI OLAI.

Sanct Hedvigs eller Tyska Kyrkans Sigill lika stort som S:t Olai dito, föreställer Kyrkans Skydds Patronessa, S:t Hedvig, såsom stående med sammanknäppta händer öfver bröstet och en Krona på Hufvudet, omgifven af 2:ne fruktbärande grenar. Omkring Bilden låses; SANCT HEDVIG, och vidare derutom: SIGILLUM TEMPLI TEVTONICI NORCOPENSIS.

Sanct Johannes eller Lands Kyrkans Sigill, i samma storlek som $\frac{1}{3}$ R:d. Sp., föreställer, Johannes Döparen, hållande i högra handen en Döpelse Skål, med omskrift: SANCTE JOHANNES SOCHENS SIGILL.

Gu-

Stadens fordna Harneskmakeri, som i Louis De Geer den åldres tid förbyttes til et Gevårs Factori, eller Musqvetberederi, ägde och sitt eget *Sigill*, som ännu finnes i behåll. Det är i storlek något mindre än en ⅔ Svensk R:d., samt föreställer et Skutgevår och et bredt Svärd i gammaldags façon i kors lagde. Mellan dem synas en antiqve sporre, en trissa utaf en hjulbössełås, ett tryck och tvånne stora nycklar. Omkring desse Instrumenter läses: YNSER AMPT SIGNET IN NORRCOPING. Tyskar hafva anlagdt detta Harneskmakeri vid slutet af 15 Seculo.

Gustafvianske Barnhusets tvänne Sigiller, i lika storlek som 1 ⅔dels R:d. Sp., det Äldsta, som vanligen brukas: Et Dubbelt Krönt G:III, *) d. 29 Maij, 19 Augusti 1772, med omskrift: GUSTAFVIANSKA BARNHUSETS SIGILL I NORRKÖPING.

Det Nyare Sigillet, föreställer *Omvårdnaden*, ledande et Barn vid hvardera handen, med omskrift: GUSTAFVIANSKA UPFOSTRINGS WÄRKETS SIGILL I NORRKÖPING.

Loflig Borgerskapets Äldstes Sigill, i storhet som en Svensk Specie R:d., föreställande Provincens Vapen, en Grip, omfattande Stadens Vapen, omgifvit af Handeln, Sjöfarten, Slöjderne och Äckerbrukets bemärkelser, med omskrift: NORRKÖPINGS BORGERSKAPS SIGILL.

Bland

*) Gossarne båra på bröstet en tunn Silfverplåt, med krönt dubbelt G:III, d. 29 Maij 1772.

Kämners Rättens Sigill, i storlek med $\frac{1}{3}$ Sv. R:d. föreställande Stadens Vapen, N. med en dubbel Strids Yxa omgifvit af tvänne Ekeqvistar och öfverst en Konglig Krona, med omskrift: NORRKÖPINGS KÄMNERS RÄTTS SIGILL.

Hall och Manufactur Rättens twänne Sigiller. Det äldre något större än $\frac{1}{3}$ Sv. R:d., föreställande en öppen Sköld med en Grefvelig Krona. Uti Skölden ses et flygande Bi öfver et Ullrikt Fäår och på högra sidan en Vase samt på Vänstra en planta, underst twänne Våf Spolar, med omskrift: NORRKÖPINGS HALL OCH MANUFACTUR RÄTTS SIGILL 1739.

Det yngre i storlek med $\frac{1}{12}$ Sv. R:d. med lika Sköld och Sinnebilder, omskriften: NORRKÖPINGS HALL RÄTTS SIGILL 1748.

Notarii Publici Sigill, lika stort med $\frac{1}{3}$ Sv. R:d. utvisande Stadens Vapen uti en blå Sköld med en Kongl. Krona, omgifvit med Palmqvistar, och omskrift: SIGILLUM NOTARII PUBLICI NORCOPIENSIS.

Stads Fiscals Ämbetets Sigill, lika stort med $\frac{1}{12}$ Sv. R:d. föreställande Stadens Äldsta Vapen förut beskrifvit pag. 61, med omskrift: NORRKÖPING STADSENS VAPEN 1767.

Sjömans Husets Sigill, lika stort med $\frac{1}{6}$ Sv. R:d. föreställande et Skepp under fulla Segel, prydt med Svenska Copvardie Flaggan och Flöjel.

Skepps Klarerare Sigillet, i likhet med $\frac{1}{12}$ Sv. R:d. föreställande et Skepp med fulla Segel, prydt med Svensk Copvardie Flag och Vimpell samt flöjlar, med omskrift: SKEPPSKLARERARE SIGILL I NORRKÖPING.

Utom desse Publiqve, äro för närvarande följande Åmbetens Sigiller, utmärkte af vissa Handtvärks redskap: Garfvare, Bryggare, Bakare, Skomakare, *Skräddare*, Gulsmeder, Sämskmakare, Hofslagare, Tunnbindare, Repslagare, *S*varfvare, Carduansmakare, Hattmakare, Krukmakare, Klensmeder, Murare, Perukmakare, Sadelmakare, Wagnmakare.

Norrköping hade fordom såsom flere Städer i Sverige, Sitt eget *Mynt*, *) År 1626, slogs et dylikt uti det här i Staden inrättade Mynthus, något mindre än $\frac{1}{24}$ Svensk Riksdaler, i Silfver. Det föreställer å ena Sidan et bevingadt Lejon med framdel af en Grip uti fult språng. Omkring läses: CIVIT. NORCOPENSIS 1626. Andra Sidan af Myntet, afbildar en stående Wase, bland desse Bokstäfver: G. A. R. I kanten läses: MONETA: NOVA: I. OR. (*)

CAP. V.

*) I en gammal Kyrkobok nämnes en Mäster David Myntmästare, som gifvit til S:t Olai Kyrka 50 D:r S:mt.

(*) I anledning af Konung Adolph Fredrics återkomst från Norrköpings Riksdag år 1769. Är en Medaille slagen i Stockholm, föreställande Konungens Bröstbild, med omskrift: Animo Gratissima Nostro Virg. Æn. XII. 142 föreställande Prospect af *S*taden *S*tockholm ifrån Hafssidan nederst Stadens Vapen och dagen d. 26 Junii 1769.

Cap. V.

Om Stadens Ågor.

Norrköping har betydeliga ågor. De bestå hufvudsakligen i *Åker Äng* och *Betesmark.* Stads-Jorden är til sin natur dels *Krono*, dels *Krono-Skatte*, som är Immediate Krono; dels *Frälse*, dels *Stads-skatte*, som til Skatte blifvit inlöst; dels *Hospitals-jord*, *) som disponeras af Kongl. Serafimer-Gillet för Kronans enskilta räkning; men Arenderas af Stadens Invånare, och dels *Stads-jord*, hvilka af fordna Konungar och Drottningar blifvit Staden såsom evärdelig ågo til, publiqve nyttta, donerad. Hvarom mera nedafföre.

Tåpporne emot Byebäck. (*)

Innehålla, Stads-skatte 2 Tunnel. $17\frac{1}{2}$ Kappel. Frälse 9 Tunnel. $1\frac{1}{2}$ Kappel. Stadsjord 4 Tunnel. 21 Kappel. Summa 16 Tunnel. 8 Kappel.

Tåppan mellan Sommar och Vintervägen til Linköping, Stadsjord 2 Tunnel. $16\frac{1}{2}$ Kappeland.

*) Fordom anslagen til det här då varande Hosp.

(*) Belägne nära Strömmen Norr och Söder om Landsvägen som går til Linköping. *Jordmånen* af Åkren består vid pass til hälften af *Lerjord.* Mäst likväl utaf en fruktbar *Lerblandad Sandmylla.* Den återstående hälften utgör nästan til 3 4:del *lös Sandjord*, mäst Norr om Staden belägen. Återstoden deraf är en blandning af *Dung*, *Flat* och *Örjord*

KrogareGårdet utom Wåster Tull, Stads-Skatte $9\frac{1}{4}$ Kappel. Stadsjord 45 Tunnel. $15\frac{3}{4}$ Kappel. Summa 45 Tunnel. 25 Kappel.

Lilla Adels- eller Mur Gårdet, Krono-Skatte $30\frac{3}{4}$ Kappel. Stads-Skatte 6 Tunnel. $25\frac{3}{4}$ Kappel. Frålse 1 Tunnel. $25\frac{7}{8}$ Kappel. Stadsjord $1\frac{1}{2}$ Kappel. Summa 9 Tunnel. $19\frac{7}{8}$ Kappel.

Gårdet mellan våstra Husbyvågen och Galggatan eller våstra Såpkullen, Stads-Skatte $28\frac{3}{4}$ Kappel. Frålse 3 Tunnel. $30\frac{3}{4}$ Kappel. Stadsjord 13 Tunnel. $12\frac{1}{2}$ Kappel. Summa 18 Tunnel. 8 Kappel.

Åkrar utom AdelsGårdet, eller öſtra Såpkullen, Stads-Skatte 2 Tunnel. $6\frac{1}{2}$ Kappel. Frälse 3 Tunnel. $\frac{1}{2}$ Kappel. Stadsjord 3 Tunnel. 7 Kappel. Summa 8 Tunnel. 14 Kappel.

Stora eller öſra AdelsGårdet, på våstra ſidan om vågen, Krono-Skatte 1 Tunnel. $26\frac{1}{2}$ Kappel. Stads-Skatte 4 Tunnel. 6 Kappel. Frålse 2 Tunnel. $1\frac{1}{4}$ Kappel. Summm 8 Tunnel. $1\frac{3}{4}$ Kappel.

Dito öſtra ſidan om vågen, Krono-Skatte 2 Tunnel. 19 Kappel. Stads-Skatte 7 Tunnel. $30\frac{1}{4}$ Kappel. Frålse 6 Tunnel. $24\frac{7}{8}$ Kappel. Summa 17 Tunnel. $10\frac{1}{8}$ Kappel.

Nedre AdelsGärdet, Krono-Skatte $12\frac{1}{4}$ Kappel. Stads-Skatte 6 Tunnel. $18\frac{1}{8}$ Kappel. Frälse 6 Tunnel. $22\frac{5}{8}$ Kappel. Summa 13 Tunnel. 21 Kappel.

Öf-

Öfre och nedre Högshorfvorne, Stads-skatte 17 Tunnel. $15\frac{1}{4}$ *Kappel.* Frälse 5 Tunnel. $5\frac{1}{8}$ *Kappel.* Hospitalsjord $14\frac{1}{2}$ *Kappel.* Summa 23 Tunnel. $2\frac{7}{8}$ *Kappel.*

Gärdet som kallas Åkerkroken vid Dagsberga gatan, *Krono-Skatte* $22\frac{2}{3}$ *Kappel.* Stads-Skatte 1 Tunnel. 10 *Kappel.* Frälse 20 Tunnel. $17\frac{1}{2}$ *Kappel.* Hospitalsjord $24\frac{1}{4}$ *Kappel.* 23 Tunnel. $10\frac{5}{12}$ *Kappel.*

Ängen uti förbemälde Gårde, *Kroken* kallad, Frälse 10 Tunnel. $13\frac{7}{8}$ *Kappel.* Hospitalsjord 1 Tunneland $9\frac{7}{8}$ Kappel. Summa 11 Tunnel. $23\frac{3}{4}$ Kappel.

Lyckorne vid Södertull och Dagsbergavägen, Frälse 3 Tunnel. 9 Kappeland.

Dragsgårdet, nordan om Staden, Stads Skatte, 2 Tunnel. $9\frac{5}{8}$ Kappel. Frälse 5 Tunnel. $26\frac{3}{4}$ Kappel. Stadsjord 29 Tunnel. $28\frac{5}{8}$ Kappel. Summa 38 Tunnel. 1 Kappel.

Gärdet mellan gamla och nya Enebyvägen, Stadsskatte 20 Kappel. Stadsjord 17 Tunnel. $29\frac{1}{8}$ Kappel. Summa 18 Tunneland $17\frac{1}{8}$ Kappeland.

Gårdet mellan Eneby och Kullinge vågen, Stadsjord 12 Tunnel. 3 Kappeland.

Lyckorne näst intil Norr Tull och Kullinge vågen, Stadsjord 18 Tunnel. 31 Kappeland.

Stohags gårdet, Krono-Jord 12 Tunneland $3\frac{1}{4}$ Kappel. Stadsjord 61 Tunneland $21,\frac{11}{24}$. Summa 73 Tunnel. $24,\frac{17}{24}$ Kappel.

Östra Ladugårds gårdet, Hospitals-jord 3 Tun-

Tunnel. 23¼ Kappel. Stadsjord, 33 Tunnel. 23¾ Kappel. Summa 37 Tunneland 15. Kappeland.

Wästra Ladugårdsgårdet, Hospitals-jord 3 Tunnel. 8 Kappel. Stadsjord 29 Tunnel. 6¼ Kappeland. Summa 32 Tunnel. 14¼ Kapppeland.

Summa Krono-Jord, 12 Tunnel. 3¼ Kappel. Kronoskatte, 6 Tunnel. 15⅙ Kappel. Stadsskatte, 53 Tunnel. 5 Kappel. Frål-Frålse, 78 Tunnel. 19⅝ Kappel. Hospitals-jord, 9 Tunnel. 15⅞ Kappel. Stads-jord, 272 Tunnel. 25 1/2 7/4 Kappeland. Summa, 432 Tunnel. 20⅜ Kappel.

Slottet Johannis Borg med omliggande ägor.

Slottet innom Vallen innehåller, Stadsjord 10 Tunnel. 6 Kappeland.

Butången, eller Saltängen, Beteshage, Stadsjord 76 Tunneland.

Norra Sylten kring Slottet, Betesvall, Stadsjord 36 Tunnel. 10 Kappelaud.

Slåtten mellan Staden och Slottet, Betesvall för Svinkreatur, Stadsjord 12 Tunneland.

Äng och vidare Betesmark.

Rådmans Ängen, Stadsjord 22 Tunnel. 6 Kappeland.

Ibidem, Stadsjord 16 Tunnel. 13 Kappel.

Risängen, Stadsjord 66 Tunnel. 8 Kappel.

En liten Äng Comministri uti S:t Johannis, Stadsjord 1 Tunnel. 23½ Kappel.

I Tegelängen, Stadsjord 10 Tunnel. 1¼ Kappeland.

Kyr-

Kyrko ången, Stadsjord 3 Tunneland 6 Kappeland.

Wid Sjötullen en liten Ång, Stadsjord 1 Tunneland.

Södra Sylten, Stadens Betesvall, Stadsjord 130 Tunneland.

Blixholmen Betesvall, Stadsjord 32 Tunneland.

Skeppsholmen, Betesvall, Stadsjord 16 Tunneland.

Hofpitalsholmen; Stadens Betesvall, Hofpitalsjord 36 Tunneland.

Wid Tegelbruket en Hage, Stadsjord 2 Tunneland.

Summa, *Krono*-jord 12 Tunnel. 3,$\frac{1}{4}$ Kappel. *Krono*-fkatte 6 Tunnel. 15,$\frac{1}{6}$ *Kappel.* Frålfe
Stads-fkatte 53 Tunnel. 5 *Kappel.*
78 Tunnel. 19,$\frac{5}{8}$ *Kappel.* Hofpitals-jord 45
Tunnel. 15$\frac{7}{8}$ *Kappel.* Stadsjord 708 Tunnel.
3$\frac{5}{24}$ *Kappeland.* Summa 903 Tunneland
30$\frac{1}{8}$ *Kappeland.*

Nårmare Förklaring.

Man har ej, hvarken af Manufcripter eller andre Handlingar, långt mindre af Jord-Böcker kunnat finna, at något Hemman til *Stadens anläggning* blifvit donerat. All den Specificerade Jorden är belägen innom Stadens Rågång, fom uttryckligen nåmnes i Konung Albrechts Bref 1384. *a*) Under

a) Råfftetings Domsbref, fom ogillar Norrköpings-Boernas uptagne Tåppor på nåftliggande Håraders Allmenhings jord, på hvilken de efter Konung

Catholſka tiden har en ſtor del af Stadsjorden blifvit lagd under Aſkeby Kloſter; men tilföll Kronan vid Reformationen, tillka med de ſå kallade Ladugårdsågorne

Ko-

Albrechts bref allenaſt hafva råttighet til mulbete och Svinevall. Dat. Linköping Torsd. efter 17 Maji 1454.

Wy Erich Erichſon Riddare och Doctor Nicolagus Rytting girom witterliget at then thid wi *Ræſzſteting* höllom i Lincopung, aarom effter Gudz byrdh MCDLIV, Torsdaghen neſt effter Sanctæ Gertrudhæ Dagh, komme för oſs Borghmäſterne och Radhet i Norrcopung, och *kærde til Hæretzborne i Lösungz Hæradht och i Brabo Hæradht om the Raamærke och Stadæns fryhet, ſöm Konung Albrecht them gifwit hafwer*, lydande ath the ſkulli innan förmælte Raamærkie hafwa *fry mulebeet och Swinowall* i ſwa mattho, ath hwar man i Hæradhet ok annar ſom ther æger nagoth för innan, njutha thet han ær ræth uthi och *hwad innan föreſkreffne Raamærkie ſkier, ſkal rættæs effter Stadzlagh* ok hafde the oppa föreſkriffna privilegio war nadoge Herre *Konung Carls Stadhfæſtebreff*, ok nu wilia Hæredzbone i förſkrifnæ Hæradom ok andre, *opdriwæ nagra lyckier*, ſom Borgarne hawa intæpt inna förſkriffna Raamærkie, ok bruka ſik til nyttho, mot förſkriffna theræs privilegio, ok æru begærande lego theraff; til hwilket förſkriffna Hæredtzboo ſwarathe, ath förſkriffna Stadz utwadho æra Hæredz Almennung, ok æro okandre ſom theruti dehla hafwa, ok förſkriffne Borgare byggia then Almennung in, ok bruka honom anolunda æn theræs privilegier uthwiſſa, okthy tyckies them, efter thet förſkriffne tæpper ſta oppa theris Hæridz ægodelom, *at ſko-*

Konung Gustaf Adolph och Drottning Christina återstålde Staden de ågor, som Catholicismens snålhet tilsmet sig under vidskeppelsens gyldene dagar, och Chevalleriets påckande rättigheter röfvade, genom efterlåtne och ouplyste Regenters biträde från et fattigt Borgerskap.

la swa utwæda faas ella brukas annorledis æn Stadhsens privilegia utwysa, tha ære Hæredsboernæ sjelfwe næmst at bruka the jord för theræs penninga, eller ok wilia Borgerne förskriffna utwæda bruke med intæpper, som the nu begynt hafwa tha blifwe i Hæredz minne effter Skælighcet, som the af alder gjordht hafwe. Hwilket wy satthe til næmden ok han ransakadet swa, at förskriffna Borgare mage ey bruka förskriffne Almennunge annorledis, *æn til thæra Swynawall ok mulabeeth*, som thera privilegiæ uthwysa. Wilia the nagoth ther emot fyka ella fara, tha hafwa thet medh Hæradies ella retta ægande minne. Ty dömbdom wy förskriffna lyckior ogildhe, ok at the skolo opbrytæs, ok alri offteræ nedærsættias, uthan medh ægiande minne.

Till wittnesbyrdh hængiom wii war insigle för thetta Breff. Datum, anno, die et loco, quibus Supra.

Konung Albrecht måste, i kraft af ett slikt förbud, antingen hatat Norrköpings bverne enskildt, eller ock Svenska uppodlingar i Allmenhet — eller ville Han heldre at hans undersåtare skulle varma sig då då. Hvartil tjente de genom vedbrand afröjde och sedan obrukade Hårads platsser ?

— *De tilhörde Kronan* —

Gustaf Adolphs Privilegier af år 1620 §. §. 18 & 19, samt Drottning Christinæ Resolution af d. 31 Oct. 1650, tillika med Hennes DonationsBref, dat. d. 5 Jan. 1653 tildömma Staden besittningsrätten af sina uråldriga ägor.

Reductionstiden, som utpråssade så många Tjenstemäns tårar, hotade väl äfven Norrköping med någon ägoförminskning; men var dock motförmodan så skonsam at Staden behöll all sin jord.

Stadsägorne bestå, 1:mo af 12 Tunnor, $3\frac{1}{4}$ Kappeland *Kronojord*, som på Rusthåll är indelt, och hvaraf Rusthållsägarne Staden ohördan före 1766 berättas fått köpa Skatträttigheten - 2:do *Krono Skattejord* 6 Tunnor, $15\frac{1}{8}$ Kappeland, dels Kronan Immediate behållit, dels ock indeldt åt KronoBefallningsman i Bråbo Härad på lön - 3:tio *Stads Skattejord*, 53 Tunnor och 5 Kappar, hvarå från uråldrige tider Skatträttighet blifvit förvärfvad emot viss afgift til Stads Cassan. 4:to, *Frälsejord* 78 Tunnor, $19\frac{5}{8}$ Kappeland, dels köpt af Kronan, och dels gifven i vederlag för til Militien afstådde gods på Landet, hvaraf Staden kommit i mistning. Denna Jorden nyttjas af private Ståndspersoner. 5:to, *Kyrkojord* 3 Tunnor och 6 Kappeland Äng, som mot lindrigt Arrende innehafves af Stads Comministern för Notarie Syslans bestridande vid Kyrko-

Rå-

Rådet. 6:to, *Hospitalsjord* 45 Tunnor, 15,$\frac{7}{8}$ Kappel., hvars Disposition förut år omnämnd. Således äger Staden:

	Tunnor	Kappeland.
Åkerjord - -	272,	25,$\frac{11}{24}$
Ängvall - -	117,	19,$\frac{1}{4}$
Betesvallar - -	314,	16
Summa, Jord	704,	28,$\frac{5}{24}$.

Hvaraf dock sjelva Slottsgården med dess Vallar och Grafvar, utgjörande 10 Tunne- och 6 Kappeland afråknas såsom tillagde Landshöfdingen i Länet til förbättring i den klena Lönen; hvarföre Stadens hela behållning i jord blifver 694 Tunne- och 23,$\frac{5}{24}$ Kappeland: hvaraf Åkerjorden med Ängen genom Landshöfdingars och Magistraters Författningar blifvit Disponerade til Planteringar, til Prästerskapets indelning, Hållskjutsens underhållande, fattige Borgare Enkors och Borgares understöd, til Magistraten och dess Betjening, samt Stadens Äldste och Ledamöter vid Kämners Rätten och andre Stadens Collegier, emot fördubblad Åkerafrad til Stads Cassan. Betesvallarne nyttjas samfält af Borgerskapet och öfrige Innevånare til bete för deras Kreatur, emot Betespenningars årläggande til Staden.

Cap. VI.

Cap. VI.

Om Stadens Folkmängd, Kronoutskylder, inkomster m. m.

Folkmängden utgjorde 1794:

	Personer.
Med Borgelig rörelse - -	363.
Gesäller - - - -	178.
Lärogossar - - -	200.
Drångar - - - -	217.
Pigor - - - -	899.
Manufactur-Arbetare - -	365.
Hustrur - - - -	1594.
Ringare Invånare - -	488.
Söner och Handelsbetjenter -	135.
Ståndspersoner af båda Könen -	581.
Folk utan försvar - -	71.
Bräcklige, som betala Mantal -	42.
Riderskap och Adel med Barn och Betjening - - - -	124
Gamla och sjukliga samt oföre -	946.
Barn under femton år - -	2365.
Judar, Gifte 10 par - -	20.
En Enkling och en Enka -	2.
Ogifta, öfver 15 år, 13 Man-och 4 Qvinkön - - -	17.
Barn, under 15 år, 11 Man-och 11 Qvinkön - - -	22.
Summa, hela Folkmängden i Norrköping - - -	8629. (b
Af desse betala Mantal -	5132

Rid-

b) Redan 1659 ägde Norrköping 5000 Invånare.

Ridderskapet och Adeln betalar väl sine öfrige Onera för sig och tjenstefolk; men icke Mantalspenningar.

Kronans årliga inkomst i Norrköping utgör:

	R:d.	sk.	r:st
Genom Mantal, Bevillning och Personele afgifter, nära - -	11,000.		
Genom Påst - Uppbörden för 1794 omkring	3,000.		
Summa, årligen per medium	14,000.		

Landttulls och Accis Inkomster af Staden.
Behållen Inkomst:

Anno	R:d.	sk.	r.
1684. - - -	6468.		
- 85. - - -	6521.		
- 86. - - -	6244.		
- 87. - - -	7026.		
- 88. - - -	5978.		
- 89. - - -	5885.		
- 90. - - -	5258.		
- 91. - - -	5905.		
- 92. - - -	5644.		
- 93. - - -	5346.		
- 94. - - -	4912.		
Summa	65,187.		
Summa, årligen per medium	6,518.		

Af

Af Sjötulls Medlen har, sedan löner, Pensioner och alla öfrige utgifter blifvit afdragne, Kongl. Maj:ts och Kronans behållning varit:

Anno				R:d.	sk.	r.
1784.	-	-	-	18,762.		
- 85.	-	-	-	20,566.		
- 86.	-	-	-	19,597.		
- 87.	-	-	-	23,684.		
- 88.	-	-	-	13,651.		
- 89.	-	-	-	17,967.		
- 90.	-	-	-	12,896.		
- 91.	-	-	-	17,444.		
- 92.	-	-	-	15,674.		
- 93.	-	-	-	19,792.		
- 94.	-	-	-	13,069.		
		Summa		193,102.		

Årlig behållning af Sjötulls Uppbörden per medium - - - 17000.

Således är Kongl. Maj:ts och Kronans årliga Inkomst af Norrköping, Circa 37,518.

Norrköpings Stads Inkomster för År 1794.

Tolagen, som utråknas á 1 Proc. efter det i Tull Taxan af år 1782 utsatte värde å alla til och ifrån Utländske platser gående Vahror, utgjorde 1794,

Inkommande 296 R:d. 43 sk. 4 r.

Ut-

Utgående - 347 R:d. 34 ſk. 3 r.

Packhus-Penningar, hvilka betalas med ⅛ proCent af alle vahror, ſom pasſera eller böra genomgå Packhuſet. 48 R:d. - ſk 7 r.

Vågare-Penningar i Packhuſet efter en Kongl. Taxa af d. 22 Junii 1722 (NB. för de vahror ſom deri ej finnas uptagne årlågges ⅛ proCent af vårdet.) 65, - 26, - 1.

Uti Metall Vågen - 138, - 36, - 4.

Uti Victualie Vågen - 59, - 12, - 2.

- - - R:d. 263 6 ſk. 7. r.

Stämpel-Penningar, ſom ärläggas för alt ſtämpelbart gods, ⅝ proCent af vårdet

- - - - - 43 ſk. 9 r.

Våghyra för kommande eller gående vahror - - - 426 R:d. 40 ſk. 2 r.

Tunn Pnnningar betalas 3 r ſt Tunnan

- - - 58 R:d. 8 ſk.

Torg Penningar för ſådane vahror ſom föryttras på Torget - 77 R:d. 5 ſk:

Bom-och Laſt-Penningar, efter Fartygets Laſtetal á 2 ſk. Läſten 40 R:d. 40 ſk.

Bro-och Påhl-penningar äfven efter Laſtetal - - 19 R:d. 44 ſk.

Inrikes Hamn-Penningar 1 ſk. Läſten för alla de från Inrikes Orter hit anländande Fartyg - - 107 R:d. 25 ſk. 4. r.

Åker Afrad och Utſädes Penningar

- - - 20 R:d. 3 ſk. 11 r.

Betes Penningar, betalas med 19 ſk 4 r. för hvarje Ko-Kreatur, ſom inſläppes på Stadens Betesvallar 160 R:d. 32 ſk.

Bo-

Boskaps-Penningar 2 ſk., åfven för hvarje Ko-Kreatur 23 R:d. 22 ſk.

Tomt- och Vårderings Penningar, betalas af alla Tomter innom Staden, då de ej åro friköpte - - 180 R:d. 30 ſk.

Ladu-Afgift för Loge Platſer - - - 6 R:d. 8 ſk. 11 r.

Förſkotts-Penningar för hvarje Matlag, eller dem ſom hafva egen eld och rök i Staden - - 240 R:d. 42 ſk.

Friſkillings-Penningar 1 Proc. af alla Köpe-Summor - 324 R:d. 22 ſk. 11 r.

Sjette och Tionde-Penningen för utur Staden gångit Arf - 120 R:d. 17 ſk. 1 r.

Diversſe Arrenden och Hyror jämte Vågare och Dragare-Penningar af Måſsings-Bruket - - 2448 R:d. 36 ſk. 9 r.

Mätare Penningar 3 r. Tunnan - - - 232 R:d. 32 ſk. 6 r.

Sakören Medel til det belopp de vid Domſtolarne blifvit ådömde ſom minſkas genom afkortningar - - 425 R:d. 15 ſk. 10 r.

Stadens andel af Acciſen 220 R:d.

Båk och Ring Penn. 49 R:d. 43 ſk. 11 r.

Extra ordinarie inkomſter 106 R:d 8 ſk.

Burgålds Penningar. årlägges af alla dem ſom blifver Borgare 63 Rd. 16 ſk

Brand Casſæ Penningar Dito 44 Rd. 32 ſk.

Interesſe Penningar 182 Rd. 18 ſk.

Confiſcations Medel.

Dana-Arf (når ingen Arfvinge finnes

Sta-

Stadens Skott eller de Taxerade Medlen, som til särskilte årlige behof upläggas och användas, utgjorde detta år

- - - 2673 R:d. 44 sk. 2 r.

Summa 9210 R:d. 45 sk.

Genom *afkortningar*, som årligen förefalla och äfven detta året upstått, har inkomst-Summan blifvit något minskad.

Grundsvårks-Penningar, utgjorde detta året - - - 789 R:d. 37 sk.

Desse Medel äro anslagne til underhållande af et *Muddervårk*, til Strömmens rensande och förekommande af upgrundning. Alle Vahror, som komma til Staden eller gå derifrån denne vägen, måste årlägga en viss afgift, enlikt en uprättad Taxa af den. 24 Martii 1688; hvilken dock under tiden blifvit något förändrad. Den sednaste är af år 1784. Särskilt redogörelse för desse medlen uprättas årl.; hälst Grundvärkets bedrifvande och de kostnader som dermed åtfölja, bestridas af detta Vårkets egne inkomster och egna Direction.

Inqvarterings Tolagen, som disponeras ensamt af Stadens 24 Äldste, utgöres genom $\frac{1}{4}$ dels proC:t af utgående och $\frac{3}{4}$ dels af inkommande Vahror.

Hvad *Skottet eller de Taxerade Medlen* vidare angår, så anmärkes at den *Summan* som härföre är utsatt, det ena året kan vara större och det andra mindre, alt i jämn-

 fö-

förelse emot de större och mindre utgifter, som skiftevis kunna förrefalla.

De hufvudsakeligaste och årlige behof hvartil de Taxerade medlen påföras och användas äro:

Scholæ Collegernes och Stads-Fältskjärens Löner, Stads och Brandvaktens Beklådning och Löner, Gatuläggning, Brobyggnader och Reparationer, Cancellie Gebür, Skjutsens underhållande och Båtsmans afgiften.

Debiteringen håraf, skjer efter följande Fyrketal, neml.:

TomtFyrkar och HusFyrkar, som grunda sig til storlek, efter Invånarnes innom Staden ägande Tomter och Hus, samt

Borgerlige Fyrkar, hvilka Borgerskapet efter deras rörelse årl. påföras.

Tomt- och HusFyrkarne deltaga uti Scholæ Collegernes; och StadsFältskjrens Löner, jämte BrobyggnadsMedlen, och påföras ensamt hvad til Brandvaktens Löner och Beklädning atgår; Men Borgerlige Fyrkarne deremot deltaga icke allenast i desse utan utgöres äfven ensamme de öfrige uppräknade behofver.

Cap. VII.

Om Handel, Fabriqver och öfrige Närings-Fång.

Norrköping gjorde ej på långt når, så stor Figur i sin rörelse under Medeltiden som dess

når.

nârmaste granne Sôderkôping. Orsaken ligger tvifvels utan deruti: At den sistnâmnde Staden, med en mindre utsträckt Skjârgârd, och sâledes sâsom Nederlags Plats mera tilgângelig fôr de omkring Östersjôn belâgne *Hanse-stâder*, tillâckade sig deras Handel.

Norrkôping hade derigenom sâkert gâdt under fôr sin mâgtige granne, sâ framt ej dess betydeliga Strôm, genom sina mângfaldiga vârk uppehâllit de Innevânare, som redan nedsatt sig omkring dess strânder; Och om ej et indrägtigt Lax-Fiske *a*) riktat Kronans Drâttsel och det Catholska Prästerskapets inkomster, som den tiden fôrstod at taga vâl fôr sig.

Men Norrkôpings lysande period var ânnu ej kommen.

När man undantager de Privilegier som Konung Albrecht âr 1384 gaf denne Staden, och nâgra strödda Handlingar, rôrande Askeby Nunnors inkomster hâri Orten, hvarmed de sâ rikligen betaldes fôr sitt *Ave Maria* och hat til alt uppenbart umgânge med *Mankônet*, finnes i ôfrigit ânda intil Reformations-tiden liten eller ingens uplysning om Norrkôpings Nâringar och Handelsrôrelse.

Gustaf I, sâ stor i alt, befriade ej allenast sine Undersâtare frân Christians blodiga bojor; utan sôkte âfven at afskudda et Ut-

F 2 lândskt

a) Redan âr 1283 nâmnes Norrkôpings Lax-Fiske i Drottning Sophiæ Bref.

ländske Handelstvång, hvarunder Riket trånade och dess inbyggare utmärglades. Han förekom snart Hanseståndernes Monopoliske ingrepp. De Lybskes oinskränkta friheter indrogs. Men Svenskarne, altid godtrogne, läckades af desse förtörnade Utlänningar at til en stor del öfvergifva sitt Fädernesland under hopp om större fördelar på främmande bottn. Rörelsen började härigenom så afstadna, at flere *Städers* Innevånare redan 1531 deröfver yttrade sitt missnöje.

Fast än alla olagliga Hamnar i Bråviken utdömdes, vann dock icke Söderköping derigenom de fördelar man förmodat. Aldraminst sedan Norrköping genom et Kongl. Bref *b)* togs i lika hägn och försvar med sin mägtige granne.

Sedan et främmande Handels-Intresse nu mera icke ägde så vidsträckt utrymme som förut, at efter egit behag hushålla med Riket; och Landets Innebyggare deremot finge fullkomlig frihet och tilräckelig upmuntran at sjelfve använda egne effecter och beförja sine behof, började rörelsen efter hand draga sig til Norrköping, såsom et ställe hvilket ägde de förmohner, som i flere afseenden kunde gifva *Handeln* trefnad och lif.

Nära belägen intil provincens *Bergslag* blef Transporten derifrån lättare och mera be-

b) Konung Gustafs Bref om olaga Köpenskap och Hampner, dat. Stockholm in d. Michaelis 1531.

beqvåm til Utskeppning. Anlagd nästan mitt uti Landet, gaf han de omkring liggande orter en genare våg til sina behofvers fyllande och egne Producters afyttrande.

Näringarne drogo sig derigenom ännu mera dit. Folk ifrån långväga Tracter funno där beqvämt utrymme för sin bärgning. Ortens fördelacktiga läge: (Här fast än ej just på sitt rätta ställe, må dock följande Anmärkning få rum: Det är säkert, at fastän Stadens läge tyckes utmärka at Orten är sund, hvilket ock de Norre och Vestre Tracterne värkeligen äro, så spörjes dock mera sjuklighet bland Folket åt den Östra sidan, där marken är sumpig. Denna olägenhet torde dock hjelpa sig sjelf med tiden. Snarare skulle den likväl häfvas genom en tilräckligt djup graf utom Östra Staqvettet, som ledde sitt utlopp vid Sjötullen. Derigenom öpnades et nödvändigt aflopp för det öfverflödiga *Höst*- och *Vårvattnet*, som nu genom sitt långsamma utsinande, tvifvels utan med förruttnade dunster skadar luften.) Blef också af en vis Regering understödd, med upmuntrande, odlingar och förbättringar. Invånarne njöto all möjelig skygd af Konung Gustaf den I:sta, Johan III och Hertig Johan af Östergjöthland. — Upmuntrad genom en sådan omvårdnad, dröjde icke främlingen länge, innan han nedsatte sig på et så fördelaktigt ställe.

De utmärkta fördelar Staden vidare feck åtnjuta genom den store Gustaf Adolph och Drottning Christina, til synbar förkofran och upkomst, lära vist aldrig förgätas, hvarken af samtida eller efterkommande.

Norrköping nyss förut så obetydelig ansedd, (och som af våra håfdatecknare förmodeligen ännu mera sparsamt blifvit omnämnd, så framt ej vidskeppelige Munckars gissningar til en öfvernaturlig vårkan vid Strömmens affiannande, hade til en del väckt deras upmärksamhet,) steg nu med snabba fjät til vålmåga. Slöjder och Handel togo der sitt hemvist. Med et ord: Norrköping fick snart et lysande Rum bland Rikets Städer.

At så mycket säkrare finna dess tiltagande styrka, behöfver man blott kasta ögonen på de Förteckningar öfver Städernes Taxeringar. Af dem ser man, at År 1587 beviljade Söderköping åt *Konung* Johan III:dje 120 Ungerska Gyllen; men Norrköping blott 90 Dito. *c*) År

c) Dalins Sv. R:s Hist., Tom. III Vol. II, pag. 186. Uti Sällskapets skrifter, för Allm. Medb. Kunskaper, I Bandet, pag. 14, heter det at År 1530 betalade Norrköping 12 och en half Mark i Stadsskatt; men Söderköping blott I Dito. Detta tyckes upkasta någon contradiction mot v. Dalins Anmärkningar. Sant är det: at ej den sistnämnde Staden undergådt någodt ödesmål på desse 57 Åren, hvarigenom förskoning kunnat våntas i Krono Utskylderne. Läsaren må sjelf döma om ricktigheten af desse upgifter.

År 1604 var Krigshjelpen lika för båda Ståderne, nemligen 70 D:r för hvardera *d*).

År 1624 gaf Norrköping i sammanskott til Sjöfolks underhåll 1500 D:r; men Söderköping ej mer ån 1140 Dito *e*). Således hant Norrköping innom en tid af 37 år ifrån en betydelig undervigt i vålmåga ej allenast upp til jämnlikhet med sin florerande Rival, utan tog äfven utaf honom Lofven, genom enighet, flit och et förnuftigt Hushållssått bland Invånarena.

Det blefve nog svårt at så lång tid efter beskrifva Stadens då varande Handelsrörelser. — Hvad man med visshet kan sluta utaf de i Kongl. Cammar Collegio förvarande Handlingar år: at Norrköpings Borgare Åren 1539, 1565 och 1569 ännu inskränckte sin Sjöfart til desse innom Öresund belägne Hamnar, Revel, Dantzig, Stralsund, Rostoc, Lybeck, Flensburg och Köpenhamn.

Til desse Orter utskeppades härifrån: *Stångjärn*, *Tjära*, *Bräder*, *Oxhudar*, *Talg*, *Smör*, *Hvete*, *Råg*, m. m. deremot infördes *Salt*, *Humbla*, *Lin*, *Hampa*, *Specerier*, *Öhl*, *Körsledrank*, *Rheinskt Vin*, *diversse Kläden*, *Lärster* &c. *f*)

d) von Stjernemans Riks. D:s beslut, Tom. I, pag. 582.

e) Ibid. Tom. I pag. 773.

f) Se Tullvårk. i Kongl. Com. Coll. Hand.

Man finner äfven at Borgerskapen i *Linköping* och *Wadstena* med egna Fartyg utseglat härifrån 1539 för at Handla på förutnämnde Orter. *g*)

För-

g) Förmodeligen för at nyttja den Tullfrihet, som desse 2:ne Städer beviljades 1537.

At Ortens Possessionater på 1500:de talet gjorde Norrköpings Invånare mycket intrång i deras Handel, och vid flere tilfällen sökte deras utmärglande, finnes af mångfaldige Handlingar och Original Brefver. Äfvenledes at Adelen brukat taga på Credit, utan at någonsin vilja betala. Öfver de Aadelige Hoffkneckter på Norrköpings Hus ock synnerligen öfver den Välbyrdige Herr Otto Kagge, klagade Köpmännen inför Carl IX sågan, de som orden lyda: - - -

Och tå wy them wägre, att utborge på theras ordom heller genskrifwelse, heller penningar för borget goz kreffje, warde wy med strengh bestraffelse affspisede ok i wåre egne hus samt Kiöpesluger på Förskranket, (Disken) *besynnerligu utaf them Welbyrdige Herr Otto Kagge ok des geliker ok Drånger medh Kåpper samt Snidare pitsker på Undertröjan ganska ochristeliga slagne ok Marterade, hwilket synes oss för wår tjenst megtha tunght wara - - - Norrk. them 4 Ap. 1595.*

At Handelsmännen så väl denna gång som vid flere tilfällen feck Regentens Protection mot dylika Despotiske grofheter, är lätt at finna för den, som känner huru denne Herre ej sällan anbefalte vist Folk åt 1000:de D - - - om de öfverskredo sina Privilegier. Se något härom i föregående 3 Capitel.

Herr Hogenskell (Bjelke) på Lodby i Westra Husby Sochen var en bland dem som med olofligt

Förmodeligen hade desſe Städers Utrikes Handel uphört, då Norrköpings Invånare ſå

Landtkjöp inträngde ſig i Norrköpings Handlandes råttmåtiga Näringsfång. Det kan ſynas af följande Protocolls-Utdrag vid Allmen Rådſtuga i Norrköping d. 8 Maij 1590.

Bekenne wy os Burgemeſter ok Rådh uti Norrkjöping ok giöre witterligett, atth Anno X90 th. 2 Maji handlade, the Edle ok Wellbördighe Månn Pallne Erichsſonn thill Raffné ſampt Jönns Wullffsſonn thill Fyllingerum medh Burgemeſter ok Rådh, ok Menighetenn her uti Norrkiöpungh, Påå Högtztbemelte Kongl. Majtz wegna, ok iblanndh Anndre Kongl. ſaker, Fulmacters werff ärannde, ſom dhe förſchreffne Kongl. Maj:t thil betrodde Månn, her påå wårth Råådhuus optecte ok thill kenne gåffuo, frågade thee godhe Månn oſs alla ſamptligan, *till huadh Hanndell ok Kiöpenſkap, ſom Herr Hogenſkell, hosſ osſ bedrifft haffuer utann ok innan Stads, ſå well med Tyſker ok fremende ſom ok eleſt på Landsbygden ſom emoth Lagh ſkedt wåre oſs ok wår Stad thill ſkade ok förtryck.* Dåå bleff menighe Mann tilfragath therom ok högelighe förmanth, ſååſom ok tilförnhe en reſa allareda ſkedth war, om the någoen ſådan klagemåll eller wiſte emoth honom, ſkulle wy therwidh ſtraff thill giörandes uthtriekeligan giffue tillkenna föör thenn trohett ſkuldh ſom wy åre wår Nådighe Herre ok Konung plictige ok Beſuorne, thil thez förſte hade Jeonn Magridhonn berettatt föör någrhe åår ſedann, uti Wadſtena effter Pers ord i Kopperſtada, atth neſt förſweffne Peder hade hafft några Penninger aff Her Hogenſkell atth kiöpſlaga medh, elleſt hade ok 2 Borgere uti Norkiöping bekenndt föör retta i Norkiöping, nemligan Niells Suenſonn ok Jönns Hå-

hunnit tiltaga i ſtyrka och förmögenhet, at de med egne Capitaler kunde ſköta hela Ortens

konſonn, atth Criſtiern Madtſonn ſom dåå var Fougde påå Broo, ſkullhe haffue en hoop Skåneſiild atth ſålia åtth Her Hogenſkell, huad ther om ſanndt åhr ſtåår wiidare thill atth fråga x. Thereffter bleff Jörann Larſonn tillfrågath, om han wiſte aff någen Handell i ſå mottho, Dåå ſade Jören ſigh intett weta, utan allenaſt - 2 leſter 3 thunnor ſallt, ſom Her Hogenſkell, Anno p 89 aff enn Hollender benemd Isbrand Johanſon kiöpt hahde, menn huad Her Hogenſkell hahde tillförne handlatt medh honom ſom war ſkedt Anno p. 88 widh Stekeborg weta wy icke utiann Tijlſchriffuaren ſom påå thett åhr hahde befallning må ther om weta widare beſked huad påå the, åår wårt förtollat, Enn bekende Jörenn ſigh haffua lånnth huſarum thill 63 Thunnor Spannemåll ſom ok Her Hogenſkells Fougde wid *Lodby* hahde beditt honom om uti ſiiſta förett hwilken Spannemållhan ock lett hempta thill Lodby gårdh ner honomècktes, wiidare bekånnde Hendrichz Larſonn, Påffnel Los ok Jörenn Larſonn atth Her Hogenſkell hahde kiöpt aff dem Femptio thunnor Huete, ſom ſkedde Anno p. 88, huilket Huete förſkreffne Hollender bekom påå Herranns wågna -- Huad mhera Handel han haffuer hafft medh the fremmende, wiidh ſinn gardh, wete wy inthetth effter her åhr en weeka ſiö emellom, utan allenaſth huad medh bråder widh Lodby belanger, hwilka några fremmande ther anammath haffue, ok hwad the haffue giffuidh igen wete wy ikke heller. Huadh ſigh om Fiiſka kiöp haffuer några reſor thilldragith, haffuer Her Hogenſkell undertüder, haffuer Her Hogenſkell låttet upkiöpa ok packatt

tens rörelse. Den tiltog ock så synbart, *h*) at deras Skjepp besökte de flåste Europeiske Hamnar *utanför Medelhafvet* belägne.

Så

påå Norkiöpings Abacka, ok sedan låttit före samma Fiisk thill Lodby, dock ikke synnerligan myketth, men huad hann haffuer kiöpt till fisk eller annath, widh ofttebemende Lodby, åhr oss ouitterligit. Thill thett sidsta, bekennde enn wår Medborgar benemd Lasse Skærp atth enn Bonde uti Borgh Sochenn nemligh Lasse i Skellff hade hafft några penningar af Her Hogenskell thill atth kiöpa Spannemåll före, huar thill ok förscreffne Lasse Skærp några thunuor fållth hahde. Huad mhera hann uppe i Landet kiöpslagit haffuer, wete wy ikke någt wüdare beretta heller thillkenna giffua, åhnn såsom nu förberörtth åhr. Thenne wår bekennelse stadfesie wy medh wår Eedh, atth wy huarken för redsell heller uene skuldh någt för dölje wele som oss wittherligit wara kann, utan efter vår trohets föörplictelse och Eed, som vy haffue loffuadt och suorit vår Herre och Konung med all tillbörligh hörsamheth och lydna så i thetta som uti all anner årandhe haffue vy hårutinnan ingen ting fördolja velett aff thett oss haffuer varith vitterligt och uti hog kommit heller her för oss bekandth så sant oss Gudh skall hjelpa till Luff ok siell, både her i werden ok then thillkommande werd, thill uidare stadfestelse atth herom haffuer så waridth handlath ok högelige förmandh menige Mann her uti Norkiöping på Råådstuuan trycke wy wårt Stads Sügnets her nedan under thetta wårt förplictelsebref som scriffit åhr uti Norkiöping thenn 8 Maji 1590.

h) Uti Ogerii Ephimerides, Sive iter Danicof Swecicum &. Paris 1656 in 8:vo som beskrifwer Fran-

Så stora Lastdragare nyttjades] redan den tiden til *Salthandeln på Spanien*, at en sådan af 26 Canoners storlek, ansågs för liten at ditsändas. *i*)

Fastån flere förödelser, såsom Eldsvådor och Pest öfvergådt Norrköping, har han dock i sednare tider med utmärkt framgång rest sig ur sin vanmagt, til en lika så vål bygd, som förmögen Handelsstad samt äger nu innom sitt Staqvett 50 st. mer och mindre fournerade Köpmansbodar.

Hvad som mycket underhåller Norrköpings florerande tilstånd, år den vidsträckta Handel, som med egne Skepp och Fartyg *) drifves på Medelhafvet, Spanien, Portugal, Frankrike, Engeland, Holland, Hamburg, Norrge, Dannemark och de kring om Östersjön belägne] Ryske, Polske och Tyske Hamnar. Til desse Orter utskeppas, *Ståugjärn*, *Canoner*, *Måssingstråd*, *Planckor*, *Bräder*, *Tjära*, *Beck*, *Gryn*, *Hvetemjöl* med flere varor. Dereemot införes *Salt*, *Winer*, *rått Såcker*, *Tobaks-Blader*, *Ull*, *Gallmeija*, *Specerier*, *Bly*,

ske Ambassadeuren C:t d'Avaux resa til Sverige, finnes: At redan år 1634 Staden hade sitt egeit Skepps-Hvarf, och at han räknades bland de förnämste i Riket i anseende til sina inbyggares antal och industrie.

i) Se Norrköpings Rådhus-Protocoller för [år 1667.

*) År 1645 hade Staden flere stora Skepp, hvaribland *Tre Kronor* och *Norrköping* voro de största.

Bly, *Fårgstoffter*, *Lin*, *Hampa*, *Påtsvårk* och Spanmål i Misſvåxt-År.

De *Salterier*, ſom en del af Stadens Handlande i Marſtrandsſkären anlagt, hvarifrån hela provincen och flere nåſtgråntſande Orter med Sill förſes; bidrager icke litet til Handels-rörelſens underhållande i Norrköping.

Hvad *Handtvårkare* betråffar, ſå omtalas på 1500de talet ej andre, ån de måſt nödvåndige, ſåſom *Skomakare*, *Skråddare*, *Smeder*, *Tenngjutare*, *Grytgjutare*, *Gulldſmeder*, *Sadelmakare Målare*. *k*) Men Handeln hade ej förr böıjat florera ån desſe Medborgares antal äfven förökade ſig. Detta finnes ſåkraſt af Juſtitiä Pråſidenten Nils Burenſkölds tal vid tilträdet af ſitt Åmbete År 1665; i hvilket han anför en förteckning på en del af *Stadens* Skrån; nemligen: Smeder 11 Måſtare, Skråddare 37 dito, Bagare 9 dito, Bryggare 9 Dito, Snickare 11 dito, Kangjutare 2:ne dito, Såmſkmakare 9 dito, utom Geſäller, Lärlingar och Bönhaſar. Detta antal var dock efter Præcidentens tanka för Orten aldeles otilräckeligt. *NB*)

Liſta och Förteckning uppå det Tahl och Qvantum, ſom Hans Kongl. Maj:t af Norrköpings Stads utſkickad år preſenterat, hvilken Liſta Hans Maj:t och hafver til vidare för-

k) Kongl. Cammar-Coll. Acter.

NB) Stadens Protocoller för år 1665 i Götha Hof-Rätts Archiv.

förordning Nådigst funnit god och gild. Götheborg d. 10 Martii 1660. *)

Regna Sochn,	2	Skrädd.,	2	Skomak.	4	st.
Schedevid	- 2	-	2	-	4	-
Hellestad	- 2	-	2	-	4	-
Wånga Bergslag	2	-	2	-	4	-
Tjällmo	- 1	-	1	-	2	-
Risinge	- 2	-	2	-	4	-
Qvillinge	- 1	-	1	-	2	-
Eneby	- 1	-	1	-	2	-
S:t Johannis	- 1	-	1	-	2	-
Borg	- 1	-	1	-	2	-
Styrestad	- 1	-	1	-	2	-
Furingstad	- 1	-	1	-	2	-
				Personer	34	st.

Desse efterskrefne Sochnar äro i lika måtto under Norrköpings Län och förmedelst Stadens Privilegier under dess rättighet med de ofvannämnde begrepne, såsom

Skärkinds Sochn,	1	Skrädd.	1	Skomak.	2	st.
Gistad	- 1	-	1	-	2	-
Kimstad	- 1	-	1	-	2	-
Löth	- 1	-	1	-	2	-
Dagsberg	- 1	-	1	-	2	-
Konungsund	- 1	-	1	-	2	-
Stenby	- 1	-	1	-	2	-
				Personer	14	st.

Up-

*) År 1660 stodo desse nedannämnde g. Sochnar under det så kallade Norrköpings Län, hvars Skräd-

Uppå Hans Kongl. Maj:t Vår Ålſkelige K. Herr Sons ſå ock Allernådigſte Konungs och Herres vågnar,

HEDVIG ELEONORA.

(L. S.)

Pehr Brahe. Lars Kagg. Seved Båth. Axel Baner. Carl Mörner. Carol. Mauritius. Arvidus Forbus. Levenhaupt. Daniel Behmer.

At *Fabriqves-rörelſen* i Norrköping åtminſtone från Drottning Chriſtinas tid, genom *Privilegier* ganſka frikoſtigt blifvit upmuntrad, år en ſanning, ſom år för ſoklar at kunna beſtridas. Man vill derföra hår nåmna uti korthet, de åtſkillige Privilegier, ſom tid efter annan för detta åndamålets vinnande blifvit utfårdade.

År 1646 den 3 Frebr. meddelte Drottning Chriſtina Privilegium åt Jochim och Petter Danckwardt, til inråttande af et Vantmakerie.

År 1650 d. 28 Decemb. gaf Högſtbemålte Drottning åfven Gert Ströming, Privilegium på et Vantmakeri.

1655 d. 9 Julii confirmerade Konung Carl Guſtav Privilegium på Vantmakeriet åt Petter Speet och Petter Danckvardt.

1696

dare och Skomakare måſte årlågga en årlig afgiſt til Staden.

1620 feck ingen ſå kallande gångande Embetsmån å Landet, under 4 mils afſtånd, nålkas Staden &:a. Se Norrk. Priv. 1620 Art. 29.

1669 den 24 April bekom Johan Anton Balck, Berent Dobbin och Daniel Stewen Kongl. Regeringens Privilegium at inrätta et Jufft-Garfveri i Norrrköping, hvilket sedermera blef upbygdt vid Himmelstalund, och blef theras Privilegium af Konung Carl den XI:te confirmeradt d. 10 April 1674.

1674 den 30 April utföll Kongl. Commerce-Collegii Resolution för Abel Becker, om dess anlagde Kläde-Factorie och Rask-makeri.

1677 den 3 Julii aflemnade Högbemälte Collegium underdånig Recommendation til Hans Kongl. Maj:t för Inspectoren Petter Hellweg, om et Segelduks Väfveris inrättande, och äro Kongl. Privilegier den 2 Dec. 1677, samt den 26 Nov. 1724 på Bulldans, Drälls och Lärfts Fabrique vid Rodga.

1692 den 21 Jan. gaf Kongl. Commerce-Collegium, Privilegium åt Hallsten Göransson på et Vantmakeri.

1692 den 9 Aug. dito Privilegium på et Klädemakeri åt Gustav de l' Hommel.

1696 den 26 Maji, äfven på et Klädemakeri åt Johan Ockel.

1696 den 19 Nov. likaledes för Rådman Petter Bröms på et Bulldans Våfveri.

1703 den 7 Apr. utföll ofta bemälte Collegii Privilegium för Nils Eld, Hinrich von Brobergen och Anders Reimers på Bulldans Våfveri.

1703 den 2 Junii åt Jacob Spalding och Lorents Marasche på et Kläde-Manufactorie.

1704 den 22 Martii, 1705 den 26 Maji och 1730 den 23 Sept. Resolution för Houbert och dess Med-Interessenter på en Bulldans och Segelduks Fabrique.

1711 den 27 Apr. för Handelsman Christian Kallfisch på et Ylle Manufactorie.

1726 den 27 Jan. Resolution för Post Måstaren Johan Nourin och Handelsman Houtinsson på et Tobaks-Spinnerie, hvilket dock icke blef inråttadt.

1727 den 13 Martii för Adam Reinhold Broocman på et Tobaks-Spinnerie.

1729 den 4 Martii för Caspar Hinric Rode på et Tobaks-Spinnerie.

1730 den 20 Jul. för Tullförvaltaren Georg Fredr. Körner på en Ylle-Fabrique.

1730 den 14 Sept. för Jöns Jönberg på Tröje - Mösse - och Strump-Fabrique, som Kulberg sedan til sin död innehade.

1732 den 5 Maji Kongl. Ma:js Resolution för Jacob Renström på en Kläde-Fabrique.

1733 den 3 Apr. Kongl. Comm. Collegii Resolution för Lars Lindahl på et Tobaks-Spinnerie.

1735 den 20 Oct. för Olof Lindström och Nils Magnusson på et Cattuns Tryckeri, som dock icke blef inråttadt

1735 den 21 Oct. för Borgmästaren Olof Ekerman och Med-Interessenter på tilverkning af Bojer, Friser, Stoffer och Tröjor.

1735 den 31 Oct. för Borgmåstaren Ekerman och Rådman Hans Lindstedt på et Socker-Rafenaderie.

1735 den 2 Dec. och 1741 den 23 Sept. Kongl. Maj:ts Resolution för Johan Kjellmang och Lorentz Nordstein på et Tobaks-Spinnerie.

1736 den 6 Nov. Kongl. Comm. Collegii confirmation för Commissarien Harald Urlander på en Ylle Fabrique.

1737 den 28 Jan. Privil. för Christopher Braad på en Ylle Fabrique.

1738 den 7 Dec. för Nils Holmberg på et Jufft och Saffians Berederi.

1739 den 17 Jan. för Carl Frantz Funck på et Såpsjuderi och Oljeslageri, som icke blef vidgjordt.

1739 den 7 Martii för Olof Lindström på et Stårkelse-Bruk som icke eller bygdes.

1739 den 16 Maji Kongl. Maj:ts Resolution för Casp. Hinr. Rode på et Socker-Rafenaderie.

1740 den 3 April Kongl. Comm. Collegii Resolut. för Daniel Ekman på et Tobaks-Spinnerie, och 1743 den 17 Jan. för Ekman och dess Med-Interessenter

1741 den 2 Oct. för Olof Lindström och Med-Interessenter på en Ylle Fabrique.

1741 den 9 Dec. för Peter Algehr och Olof Lindahl på et Puder- och Stårkelse-Bruk.

1742 den 10 Nov. för Jacob Schmal på en inråttning at förfärdiga Snusdosor, Bord-knifvar, Solfjädrar, och Blås-Instrumenter, hvarpå man sedt föga eller intet prof.

1743 den 26 Oct. för Anders Utterberg på et Tapet-Makeri.

1743 den 27 Jun. Kongl. Maj:ts Privilegium för Eric och Johan Westerberg på en Ylle Fabriqe.

1747 den 25 Febr. Kongl. Comm. Collegii Resol. för Kardmakaren Hiller på en Kardmakeri Werkstad.

1747 den 6 Nov. för Petter Ek på en Linne Fabriqve, som ännu icke år inråttadt.

1750. den 6 Jun. för Michael Evert Arff at få inråtta et Linne-Tryckeri och Mangel-Verk, som ej eller blef inrättadt.

Samma år och dag en dylik för Ezechias Westrell.

1751 den 16 Febr. för Anders Bergklint på et Oljeslageri, som icke kommit tilfullbordan ännu.

1751 den 16 Martii för Lorentz Lindahl, at i Norrköping få fortsätta thet til honom af Stärkelsemakaren Zingelman öfverdragne Stårkelse-Bruk.

1751 den 9 Dec. för Manufactur-Ombudsman Carl Willhelm Lindstedt på en Silkes-Strump-Fabrique, som Johan Jacob Orqvist nu innehafver med Kongl. Comm. Collegii bifall af den 15 Nov. 1758.

1752 den 31 Aug. för Petter Löthström på en Kard-Fabrique.

1753 den 5 Sept. för Kulberg, at få fortsättja Strump- och Tröj-Fabriquen, som Jönberg til honom uplåtit.

1757 den 20 Jan. för Carl Wilhelm Lindstedt och Johan Jacob Örqvist på en Kort-Fabrique, som Esbjörn Embring och Hinric Kuhlman Junior nu innehafva, och therå vunnit Kongl. Commerce Collegii bifall den 14 September 1758.

1757 den 23 Martii för Görgen Hinrich Pohl på alla sorter Siden och Halfsiden Våfnader, samt Silkes-Rederi

---

Utom förenämde redan uti Broocmans Beskrifning öfver Östergjöthland och Staden Norrköping uptagna Manufactur Privilegier, är af Framfarne Konungar, Kongl. Comm. Collegii samt Hall- och Manufactur-Rätten, för följande Personer Fabriqves- och Manufactur-Rättighet samt Transport; Nådigst och vederbörligen meddelad —

1711, Christina Jancke, Klådes Fabriqve.

1725, Petter Reimers och Catharina Houbbert, Buldans Fabriqve.

1727, Tobias Stechau, Tobaks Fabriqve.

1737, Carl M. Fischerström, Ylle Tygs Fabriqve, Propatria kallad.

1739, Joh. Adelswærd, Socker-Bruket Planeten.

1742, Maria Westerberg, Knappnåls Fabr.

1744,

1744, Hans Ekhoff, Tröj, Möss - och Strump Fabriqve.
1746, Mathias Runström, Lack Fabriqve.
1747, Jonas Westerling, Öfverskjärerie.
1748, Catharina Kulberg, Tröj-Möss - och Strump Fabriqve.
1752, Olof Engdahl, Tröij - Möss - och Strump Wåfverie.
- Eric Westerberg, Knif Fabriqve på Gusum.
- Petter Nyman, Manufactur Smiden.
1753, Jonas Söderberg, Tröij - Möss - och Strump Wåfverie.
1753, Petter Ramberg, Pappers-Bruk vid Fiskeby.
- Petter och Olof Swartz, Snus Fabriqve.
- Hinrich Arrhenius, Vaxduks Dito.
1754, Anna Catharina Norberg, Klädes-Fabriqve.
1754, Anna Söderberg, Dito & dito.
1755, Joh. Ahlman, Linne och Drells Dito.
1755, Jeremias Preisner, Klädes Dito.
1756, Olof Lindahl, Sterkelse - Bruket Kronan.
- E. J. Collner, Twål Fabriqve
- Johan. Marg. Amerien, Chor-Dreijerie.
- Gustaf Spaldencreutz, Nål Fabriqve.
- Anders Schenbom, Spinn Schola i Vreta.
- Johan Åberg, Filhuggerie.
- Otto Gustaf Möller, Pip Bruket Kronan.
1757, Eric Carlström, Tapetmakare.

- Jacob Westerberg, Kulor - och Hagell-Fabriqve.
- Lorens Lindahl, Pip Fabriqen Stjernan.
- Olof Gesfén, Tröij - Möss - och Strump-Våfverie.
- Lars Hellström, Tapetmakerie.

1757, Daniel Hindrigman, Tyg Fabriqve.
- Eric Brun, Klädes Fabriqve.
- Hans Gabriel Hafveman, Säcker Bruk.
- Margareta Bonhoff, Linne Band Fabr.

1758, Per Wiberg, Klådes Fabriqve.
- Brita Christina Örnn, Chor Dreijerie.
- Hellman, Reef, och Wiberg, Cammellott och Schagg Fabriqve Hoppet.
- Hinric Nyholm, Flanelle och Casian dito.

1759, Sven Lundström, Tygs Fabriqve.
- Johan Flodin, Tapetmakerie.
- Elias Norberg, Klådes Fabriqve.

1760, Zach. Redell, Tröij, Möss - och Strump Tilvårkning.
- Esbjörn Embring, Klådes Fabriqve.
- Petter Lundgren, Spegel Fabriqve.
- Isaac Enström, Spansk Snus Fabriqve.
- Törnqvist, Pfeiffer och Winter, Snus-Fabriqve.
- Johan Larsson Norrhén, Skedvattens Tilvårkning.
- Abraham Lundqvist, Tröji, Mösʃ - och Strump Våfverie.
- Petter Norberg, Klådes Fabriqve.
- Martin Sååf, Tygs Fabriqve.

Jo-

- Johan Håhl, Lårfts Tryckerie.
- Gör. Lindahl, Stårkelfe Bruket Patrioten.

1761, Daniel Åberg, Uhrfabriqve.
- Johan Myrman, Noppkin - och Linne-Bands Fabriqve.
- Pehr Widholm, Tröij, Möfs - och Strump Våfverie.
- Enftröm och Lindahl, Stärkelfe Bruk.

1762, Anders Rank, Tröij, Möfs - och Strump Tilvårkning.
- Olof Swartz, Cardus Tobaks Fabriqve.
- Martin Winter, Måsfings-Rit Tillvårk.
- Jonas Jåderholm, Cattuns - Tryckerie Fabriqve.

1763, M. Pihlgren, Tröij, Möfs - och Strump Tilvårkning.
- Magnus Knölcke, Penn Fabriqve.
- D. Landell, Linne Våfverie vid Kåh-reholm.

1764, Nils Afklöf, Tvål - och Såp Fabr. Hvita Lambet.

1765, Schröder och Schotte, Tobaks Fabr. Hjorten.
- Olof Schultze, Hagel Fabriqve.

1766, Anders Wahlftröm, Klädes Fabr.
- Jonas Hultman, Tröij, Möfs - och Strump Tilvårkning.

1767, Martin Sääf, Klädes Fabriqve.
- Eric Göran Renberg, Bomulls - och Linne Väfnad.
- Otto Guftaf Möller Spanfk Gröne Tilvårkning.

- Olof Weſtman, Klädes Fabriqve.

1776, Eric Norman Uhr Fabriqve.

- Jonas Hultmans Enka Tygs Fabriqve.

- Eric Kuhlberg, Tröji, Möſs och Strump-Väfverie.

1777, Carl Falk, Uhr Fabriqve.

- M. W. Nyſtedt, Snus och Cardus-Fabriqve

- Petter Lagberg, Spegel Fabriqve.

- Nils Trybom, Tröji, Möſs och Strump-Våfverie.

- Göran Ranck, Dito Dito

1778, Carl Fried. Beurling, Bilthuggerie och Förgyllar Arbeten.

- Johan Håhl, Klådes Fabriqve.

- Olof Holm, Dito.

- Olof Fogberg, Klåde, Svanſkin, Boijer och Friſer.

- Sven Sellberg, Snus och Cardus Fabriqve.

- Johan Gabriel Engdahl, Tröji, Möſs och Strump Våfverie.

- Johan Petter Söderqviſt, Bomulls och Linne Väfnad.

- Anders Sandſtröm, Borſtbindare Arbeten.

1779, Olof Bergman, Bomulls och Linne-Våfnad.

- Carl Fried. Lennmann, Tröji, Möſs och Strump Våfverie.

1781, Michael Lindroth, Klådes Fabriqve, Vattnkonſten.

Pet-

- Petter Grönlund, Tröji, Möſs och Strump Fabriqve.
- Johan Gode, Snus ock Cardus Fabriqve.
- Carl Fried Lagerbom, Dito Dito.

1782, Chriſtian Ebberſtein, Skjepps Hvarf.
- Lars Möller, Tapet Fabriqve.
- Michael Lindroth, at för deſs Klädes Fabriqve inrätta Fårgerie.

1783, Carl af Petterſen, för egen råkning drifva Säcker Bruket Planeten.
- Anders Renberg, Linne och Bomulls Våfnad.
- Otto De Brunck, Tapetmakerie.
- Nils Tollbom, Tröji, Möſs och Strump-Våfnad.
- Petter Ekſtröm, Dito & Dito.
- Göran Ranck, Chor - Dråijerie.
- Jonas Jåderholm, Klädes Fabriqve.
- Eric Boberg, Snus - och Cardus Fabr.
- Simon Johan Schröder, Dito & Dito.
- Adolf Fredric Bjurman, Uhr Fabriqve.
- Jonas Enqviſt, Dito & Dito.

1784, Broſtedt, Förgyllare Arbeten.
- Michael Lindroth, Tygs Fabriqve.
- Maria Chriſtina Strandberg, Stårkelſe-Bruk.

1785, Chriſtian Büttner, Klådes Fabriqve.
- Eric Kullberg, Tapetmakerie.

1786, Johan Aug. Sååf, Klådes Fabriqve.
- Olof Strömvall, Uhrfoder och Nipper.
- Anders Röding, Kortmakerie.

1788, Nils Enbom, Snus- och Cardus Fabriqve.
- Johan Stenberg, Dito & Dito.
- Jonas Östergren, Dito & Dito.
- Anders Lundström, Tröij, Möss- och Strump Väfnad.
- Anders Björklund, Dito. Dito.

1789, Daniel Weijerin, Snus och Cardus Fabriqve.
- Petter Jacob Svartz, Cardus Tobaks Fabriqve.
- Magnus Örtegren, Stenhuggerie Arbete.

1790. Fried. Janke och Olof Lindahl at för Egen Räkning bedrifva Segelduks Fabriqven.

1791, Cornelius Furcknict, Klädes Fabriqve.
- Johan Bergström, Dito. Dito.
- Johan Petter Berg, Dito. Dito.
- Gustaf Flodberg, Madrasse-Makerie.
- Nils Nyström, Skedvattens tilvårkning.
- Gustaf Lindberg, Tröji, Möss och Strump Våfnad.

1792. Fried. Janke, Kamulls Spinnerie uti Risinge, Wånga, Skedevi, Regna, Tjällmo, Hällestad och Godegårds Socknar.

1793, Johan M. Beurling, Ebenist och Meubel Fabriqve.
- Enroth, Klädes Fabriqve.
- Johan Fried. André, Klädes Fabriqve.
- Skydds Juden Jacob Marcus & Comp., at

at för dess räkning drifva Cattuns Tryckerie Fabriqve.

- Carl Österberg, Pouder och Stärkelse Fabriqven Enigheten.
- Gustaf Lindberg, Tröji, Möss och Strump Fabriqve.
- Nils Fried. Sjöstedt, Chor Dräijerie.
- Jonas Åberg, Uhr Fabriqve.
- Nils Norman, Tröji, Möss och Strump-Våfnad.

1794, Carl Fried. Beurling, Spegel Fabriqve.

- Carl J. Örtegren, Tapetmakare Värkstad.
- Jonas Fredin, Klädes Fabriqve.

1795, Gustaf Fried. Wadström och Handels Juden Philip Jeremias, på et Oljeslagerie.

- Carl Ruth, Uhr Fabriqve.
- Petter Zettzell, Klådes Fabriqve.
- Olof Hellström, Tröji, Möss och Strump Våfnader.

Måssings-Bruket anlagdt, 1627, Gevärs-Factoriet med åtskillige andre inråttningar, och den tiden Privilegierade, vittna tydeligt om en ökad rörelse och en deremot svarande Folkmångd. Och ehuru man ej med fullkomlig vissbet kan determinera dess antal under detta Tidehvarf, så finnes dock, efter nogaste pröfning af de ofullkomliga förteckningar som förekomma uti våra gamla Kyrko-

ko-Böcker, at Norrköpings Inbyggare omkring år 1650 ſtigit til 5000 Menniſkjor och något deröfver *l*).

Ifrån 1642 til 1649, åro uti Stads-Förſamlingen 1345 Barn Döpte, eller ett Medium af 168, årligen; hvaremot af 1150 Begrafne under ſamma tid, blifver 144 för hvarje år.

De Summor, om de *Föddes* med 30, eller de *Dödas* med 35 Multipliceras, komma de tämmeligen nära den anförde upgiften; utan at de ſom lydt under S:t Johannis Förſamling blifvit i denna Calcül uptagne *m*).

Ifrån

l) Förledit år beſtod Folkmängden, ſom redan är anmärkt, häri Staden af perſoner 8629.

m) Secret. O. R. Wargentin tager för afgort, at på Landet och i ſmärre Städer de lefvandes antal är emot de årligen föddes ſom 1 til 29; och i de ſtörre Städer ſom 1 til 35; deremot har han funnit, at i Öſtergjöthland årligen dör 1 af 36. Wettenſkaps-Acad. Handl. 1754 p. 170, 1755 p. 14.

Utdrag af Norrköpings Stads Kyrko-Böcker, ſom viſar antalet af födda Barn, vigda Brudepar och döda Männiſkor, ifrån år 1720, til och med 1794.

År.	Vigde.	Födde.	Döde.
1720.	30.	87.	74.
1.	46.	99.	86.
2.	31.	115.	154.
3.	33.	116.	84.
4.	34.	134.	121.
5.	36.	134.	111.
6.	34.	137.	113.
7.	43.	120.	97.
8.	38.	153.	110.

Ifrån år 1685 til 1692 finnes per medium 184 födde i Stads och Tyska Församlingarne, detta tyckes utmmärka någon tilökning; men dock ej i den proportion som man med skäl kun-

År.	Vigde.	Födde.	Döde.
1729.	50.	136.	207.
30.	52.	152.	143.
1.	39.	143.	145.
2.	45.	144.	129.
3.	46.	144.	137.
4.	54.	145.	227.
5.	55.	180.	160.
6.	36.	171.	193.
7.	37.	147.	238.
8.	60.	143.	252.
9.	43.	181.	245.
40.	91.	169.	241.
1.	67.	203.	239.
2.	79.	192.	216.
3.	77.	205.	280.
4.	85.	245.	184.
5.	71.	247.	186.
6.	61.	213.	246.
7.	50.	225.	195.
8.	60.	194.	229.
9.	60.	222.	305.
50.	82.	200.	185.
1.	62.	264.	196.
2.	68.	250.	225.
3.	78.	254.	203.
4.	75.	300.	259.
5.	74.	275.	256.
6.	64.	291.	314.
7.	58.	260.	459.
8.	74.	205.	553.
9.	139.	264.	422.

kunnat förvänta. Förmodeligen hårleder sig denna orsaken ifrån en mera sjuklighet, som desse åren hårjat; hvilket de dödas antal, til 200 om året, synes bestyrka.

År

År.		Vigde.		Födde.		Döde.
1760.	-	143.	-	322.	-	318.
1.	-	119.	-	316.	-	350.
2.	-	92.	-	358.	-	455.
3.	-	83.	-	325.	-	382.
4.	-	101.	-	323.	-	362.
5.	-	92.	-	282.	-	317.
6.	-	81.	-	349.	-	451.
7.	-	106.	-	278.	-	335.
8.	-	95.	-	334.	-	259.
9.	-	73.	-	326.	-	387.
70.	-	101.	-	349.	-	334.
1.	-	90.	-	291.	-	317.
2.	-	59.	-	270.	-	393.
3.	-	92.	-	246.	-	508.
4.	-	121.	-	329.	-	296.
5.	-	94.	-	277.	-	425.
6.	-	96.	-	272.	-	452.
7.	-	115.	-	264.	-	481.
8.	-	135.	-	369.	-	356.
9.	-	129.	-	311.	-	445.
80.	-	89.	-	326.	-	304.
1.	-	90.	-	316.	-	400.
2.	-	98.	-	269.	-	350.
3.	-	98.	-	292.	-	376.
4.	-	82.	-	299.	-	347.
5.	-	80.	-	343.	-	402.
6.	-	76.	-	354.	-	383.
7.	-	80.	-	313.	-	346.
8.	-	102.	-	323.	-	298.
9.	-	81.	-	296.	-	649.

År 1719 ödelades Staden totaliter. Blott några Kojjor blefvo skonade, *n*) de olyckligelige Invånare som gråtande måste öfvergifva en Ort där de varit Åskådare til sin välfångna Egendoms förskingrande, kunde vist icke förmoda at Norrköping så snart skulle ur sin aska upresa sig til en vårklig högd, prågt och vålmåga.

Man har i behåll en förteckning öfver de Handtvärkare som år 1717, voro boende häri Staden. Den synes väl til en del ofullständig; men torde icke dess mindre kunna lemna något begrepp om rörelsen 2:ne år för Stadens totala förstöring af Ryssarne.

År 1717 voro i Norrköping desse Skattlagde Handtvårkare.

Skomakare 13. Svarfvare 3. Smeder 3. Saltpettersjudare 1. Hofslagare 1. Byggmästare 1. Bagare 4. Knappmakare 1. Uhrmakare 1. Hattmakare 7. Gulldsmeder 2. Kniffmeder 1. Öfverskärare 1. Bokbindare 1. Fårgare 2. Kanngjutare 1. Snörmakare 1. Bryggare 7. Linnvåfvare 1.

Gör-

År.	Vigde.	Födde.	Döde.
1790.	86.	243.	499.
1.	118.	293.	324.
2.	100.	303.	304.
3.	91.	296.	482.
4.	82.	292.	420.
Summa	4547.	17,932.	21,528.

n) Mera härom i nästa Capitel.

Gördelmakare 2. Spårsmeder 1. Svårdfeijare 1. Såmskmakare 7. Skräddare 20. Hjulmakare 2. Glasmäßtare 1. Skinnare 1. Handsmakare 1. Skjärslipare 1. Kopparslagare 3. Slagtare 5. Sadelmakare 3. Remsnidare 2. Tunnbindare 4. Carduansmakare 2. Bundtmakare 1. Måltare 1. Repslagare 1. Murmäßtare 3. Snickare 4. Målare 1. Säckerbagare 1. Låstskjärare 1. Mjölnare 4. Hökare 4. Skeppare 11. Coopvardie Farare 8. Tobaks Förare 2. Krögare 1. *)

Öretalet för det Skattlaggde Borgerskapet var, i

Bergs och Dahls Qvarteret,	20,	$3\frac{3}{4}$	Öre.
Strand Qvarteret,	40,	$3\frac{1}{2}$	-
Norra Qvarteret,	30,	$2\frac{1}{2}$	-
Summa	92,	$1\frac{3}{4}$	Öre.

Eller efter närvarande beräkningssätt: $369\frac{3}{4}$ Fyrkar.

Huru mycken lycklig inflytelse skulle ej 1717 års vålmåga i Norrköping kunnat hafva på närvarande Periode, om den ej stukit för nog utaf i Krigs - Gudarnas - - - och - - och den ilskne Cabalens afvundsjuka ögon.

Pa-

*) Denna Näringsgren har så ansenligen utvidgat sig sedan den förnuftige Öltiden, at ej mindre än 57 stycken Krögare nu finnes i Staden.

Patriot! Här hedras du af dine tårar — Gud bevare alla Svånska Städer, *synnerligen de stora och måst florerande i desse mumlande, blodige och afvunds Febrande dagar!*

Men det oaktadt hvad kunna icke endrägtige Undersåtare göra, til samfundets förkofring under en *klok och gynnande Regering, samt en långvarig fred?* Norrköping lemnar derpå et märkeligt exempel.

Men det är hög tid at jag närmar detta Capitlets åmne dit det Hufvudsakeligen bör ledas. *Manufacturernes närvarande tilstånd, skall hår beskrifvas.*

Följande Utdrag af hårvarande Hall Rätts-Förteckningar visar, huru ansenligt Staden tiltagit i välstånd:

	Silfvermynt, D:r	r:st.
År 1774 tilvärkat vid 3:ne Säcker-Bruk, värde til - - -	169,158,	25⅓.
Siden Fabriqves vahror, 1 Fabriqve - - - - -	15,058,	21⅓.
Klädes Fabriqves vahror vid 15 Fabriqver - - - -	248,425,	18⅔.
Etoffes Fabriqves Dito -	61,373,	6⅔.
Tröij-och Mösse Dito vid 18 Fabriqver - - - -	22,896,	10⅔.
Halfsiden Dito -	90,	16.
Bomulls, Linne Dito samt Segelduk - - - -	29,959,	8.
Kohr-Dreijeriet 4 st:n -	1856,	-
Diversse Jern, Ståhl och Metall - - - - - -	113,473,	10⅔.

Stärkelse och Pouder vid 3:ne värk - - - - -	40,840,	16.
Tobak och Snus vid 10 Fabriqver - - - - -	204,097.	-
Speglar i Dito. - -	880.	-
Tobaks-Pipor i Dito. -	900.	-
Läck i Dito - -	707,	16.
Kardor vid 3:ne Fabriqver -	1961,	10⅔.
Säpa och Tvål i Dito -	9537,	16.
Tapeter och Waxduk -	1472,	21⅓.
Spanskgröna - -	25.	-
Blyhvitt - - -	50,017,	10⅔
Oäkta Jouveler - -	400.	-
Solfjäders-Målerie -	50.	-
Summa hela Tilvärkning.	858,934,	10⅔

Oberäknat af Måssingsbruket, Kopparhammaren och Gevärs-Factoriet.

Staden är af Naturen begåfvad med hufvudsakeliga förmohner til inrättande och bedrifvande af de ansenligaste *Manufacturer*.

Motala Å, hvilken här faller i Bråviken, formerar som förr är nämndt, tvärtigenom Staden en stor *Ström* och föranleder til sådane ypperlige värk och inrättningar, hvilka genom Vattendrift kunna åstadkommas.

Önskligt vore både för denna Stadens och Landets fördel, om en Båtled blefve inrättad ifrån Wettern genom Motala Ström utföre til Sjön Roxen, som ligger 110 fot högre

re än Bråviken eller Hafvet; ſedan medelſt ſamma ſtröm til Sjön Glan, hvars högd mot Hafvet är 70 fot, och ſå vidare genom berörde ſtröm til Norrköping. Å andra ſidan, ifrån Wimmerby Stad och ſedan genom den härliga *Kinda-Orten*, förmedelſt Floden Stångs uppränſande på några ſtällen, hvilken rinner förbi Wimmerby, och efter någon omgång faller i Sjöarne Åſund, Järnlund, Bro-Sjön eller Råmmen, Såby Sjön, Erlången och ſedan förbi Linköpings Stad, flyter in i Sjön Roxen, och flöter ſå til den förra Båtleden ifrån Wettern til Norrköping. Genom en ſådan inråttning kunde Kinda- och deromkring liggande orter beqvåmligen få afſåtta ſina vahror, ſom äro *Kött*, *Fläſk*, *Hudar* och *Skinn*, *Smör*, *Oſt*, *Talg*, Honing, *Wax*, *Humla*, *Torrfiſk*, och något *Spanmål*; men i ſynnerhet *Bjelkar*, *Timmer*, *Bräder*, *Spån*, *Näfver*, *Tjära*, *Beck*, *Redſkaps-Björke* och *Kol* til många 1000:de Läſter ſom allenaſt af Svedjefallen ſkog kunde brännas och årligen föryttras, hvilka trån nu ligga och aldeles förrutna.

Til vårkſtälligheten af et ſå Patriotiſkt förſlag, tyckes endaſt fordras Bolag Intereſſenter och driftig åtgård — Och ſkulle deſſe kunna tryta i Öſtergöthland? Synnerligen och ſädan Högſtſalig Konung Adolf Fredric under den 20 November 1766, med Rikſens Högloſl. Stånders ſamtycke, faſtſtält, et dylikt Patriotiſkt Förſlag af Groſshandlaren och Sta-

Stadens Riksdags-Fullmäktig Pehr Wiberg. Se pag. 48.

Desse och dylika Förslag tyckas vara af den vigt at de ofta borde framställas för at påtänkas och åter påtänkas, för at värkställas — Men Munkversen, hvilken kan sjungas som *Ack, Gud och Herr!* &c, säger:

"Cantantur hæc,
"Clamantur hæc,
"Dicuntur, andiuntur:
"Scribuntur hæc,
"Leguntur hæc,
"Et lecta negliguntur.

Se T. Geogr.

Stadens läge är mitt uti de Folkrikaste och mäst frugtbara Rikets Provincer. Tilgång uppå Arbetare och nödtorftsvahror för billige priser bör, under Allmän god ordning och klok hushållning innom Landet icke fela.

Dessutom medförer Stadens *Ut*-och *Inrikes Segelfart*, jemte et å alla sidor lika tilgängligt som vidsträckt Land, en obehindrad tilgång på *rå ämnen* och god affättning på *Tilvärkningarne*, framför andre Städer i Riket.

Regeringens omsorg har också nästan altid varit fästad vid Fabriqvers och Näringars anläggande härstädes. Flere slags Manufacturer hafva blifvit ifrån äldste tider, dels Pri-

vi-

vilegierade och dels med allmänt underſtöd upmuntrade.

I följd af ſå många Faveurer ſkulle kanſkje Norrköping, i affeende å desſe rörelſer, nu varit den ſtörſte Staden i Riket, om ej et Tjugu-årigt Krig, jemte Rysſarnes hărjande 1719 gjordt om intet all der förut nedlagd koſtnad och Arbete.

Et Hjerteſtyng för alla ſtridălſkande och fåfänge Furſtar, ſom utmåla Tunntals Guld af Stats-Casſan til onödiga Krig med mera; men neka Fabriqves-Idkaren 2 ſtyfver, då hans Năringsgren, kanſke Riks fördärfveligt börjar ſvigta ock briſta — ehuru han med en måttlig Summa nog ſkulle kunna hjelpas, ända til högd af vălſtånd.

När man răknar den tid, ſom ifrån *Stadens* ſidſta ödesmål fordrades til hans uppbyggande -- De năſtan oöfvervinnerliga hinder, hvilka fattigdomen kaſtar i vägen vid Năringars upkomſt; Och då man tillika vănder ögat på antalet af nu varade Fabriqvers och Manufacturers tilvărkningar, deras *tilſtånd* och *godhet*; ſå lărer förhållandet befinnas vida öfverſtiga det hopp man kan gjöra ſig af et *Femtio-Årigt* Arbete, hălſt når man efterſinnar: det de măſte Fabriqver varit af den art, at de ănnu nog litet hămmade Lurendrăgerier, til en ſtor del underhăllne af Wăſtgöthars kringvandrande, många gånger kunnat dem förqvăfva.

 O!

O! Landsmän! blifven en gång sanne Patrioter. Låten ej Utlänningen betjena sig af vår Barnsliga fåfänga, för at efter behag kunna hushålla med de styfrar, som vi sjelfve, mer än väl behöfva. Låten honom ej rycka Arbetet ur våra trefna händer! O! Ikring vandrande Wästgjötar! Stigen utur Edre Klefsadlar, läggen säcken af Ryggen och tagen Plogen för Alnen i handen. Bruken Jorden och hämten sjelfve ämnet af Åkren til den Kakan I behöfven förtära. J åren *icke Naturens vanlottingar.*

Alt sedan den mera ömma Omvårdnad Rikets Manufacturer ifrån och med 1730 talet fått njuta, har Norrköpings Fabriqves rörelsen varit uti beständigt tiltagande.

Mellan åren 1756 och 1767, skakades Svenska Manufacturerne årbarmligt af et Politiskt, jag hade nära sagt Aristocratiskt Åskedunder.

Allmänna tänkesättet förändrades --- Och Gud vet i hvad del Fabriqves Idkarena försyndat sig mot vist Folk ---, Coursfen, denne Åskviggen nedföll som en Pålkran och hotade i sitt Collossaliska fall at krossa både Rikets Fabriqves Vårkståder och Mästare; men i synnerhet *Väfstohlarne.* Då var en dagligt blomstrande marknad innom Landet med främmande tilvårkningar. De store öpnade sina pungar för at ösa ut penningar som Bonden hopskrapat. Och spånde sina Politiska Hjernor, för at gifva Ton åt nya Moder. Ingen ting

ting dugde fom ej var Utländfkt. Man började blygas at båra hvad Infödingars händer förfärdigat --- Utan Engelfkt Kläde i Râcken och hvita Franfka Silkesftrumpor på benen, kunde man knapt träda i danfen med en Dame d'honneur, eller hafva den nåden, at i de få kallade bättre Hufen -- Det vill fäga: *af god ton* -- blifva generad bland brokiga Triumphants Styfkjortlar och Dycrenger.

Et och annat enfkildt vårk i Norrköping, feck väl ock fin knäck deraf. Men Himlen vare pris! Den Åfkans Smågudatrofs, fom då få grymt hotade, hade inga viggar för flere hår i Staden!

Dock -- ånnu trenne År -- och utfigten var mörk af tjocka moln. Då och då Blixtrade väl åter. Men *Europas Guftaf* Den III. Näringarnes Fader kom. Han fläckte den hotande Politifka Ljungelden i fin hand. Himmelen klarnade med förnyadt behag. Såkerheten, ja, äfven för Handaflögderne, blef pålitelig. Svånfka Manufacturerne växte i trefnad -- Och denne Staden njuter ännu i dag deraf de fällafte fruckter. Prifad vare *Han* och hvarje öfrig Regent, fom låter fig vårda om den Svenfka Arbetaren.

Utaf Hall- och Manufactur- Råttens förteckningar uppå alla öfrige och under Råttens infeende hörande Fabriqver, *deras antal*, *Våfftohlar*, *Arbetare*, *Tilvårkningars forter* och *vårde*, år et Utdrag gjordt, fom ne-

nedanföre i detta Capitel Specifiqvet och Summariſkt ſkall anföras.

Deraf befinnes at *ingen Siden - Fabriqve drifves i Norrköping.* Någon ſådan våfnad har väl för detta åſtadkommits, men denne Handtering fordrar et betydeligare Capital och et Folkrikare ſtälle, til afſättnings vinnande för at med någon uträkning kunna ſkötas. Föga troligt är derföre, at en ſådan Fabriqve, utom Publiqve underſtöd af enſkild Man här lårer anläggas.

Et *Silkes - Rederi* har väl de ſednare åren blifvit inrättadt; men ſom dock, på nåſtan ſamma grunder, alt mer och mer aftager.

Ylle - Våfverie handteringen år deremot uti ſå mycket ſtörre flor. Deraf tilvårkas nåſtan alla ſlag och af fullkomlig godhet, ſamt ſkåligaſte priſer. Kläde - Fabriqves - Idkarne åfventyra ſåledes icke ſärdeles genom Utrikes införſſel af ſådane varor, hvilka nu mera icke med någon ſynnerlig fördel kunna införſkrifvas. Men *Ylleſtofts Våfverierne* lida deraf ſå mycket mer, ſom de ſlåſte Tyger ännu icke kunna gjöras af ſamma luſtre eller ſåljas til lika pris med Engelſke varor af det ſlaget, för hvilket Brittiſka Kronan betalar ganſka höga exportations præmier *).

Den

*) Genom BruksPatron och Fabriqveuren H:r Fred. Jankes nyligen på egen koſtnad anlagde Pråſs och Apreterings inråttning; hvarvid han af vanlig Patriotiſk drif, för Manufactur ſlöjdernes upkomſt,

Den mängd af desse Tyger, ſom ifrån Utrikes Orter finnes i allmänt bruk, måſte nödvändigt alleſtädes hindra Svänſka Ylle Tygstilvärkningen. Intet annat har ordſakat desſe Fabriqvers minſkning i Norrköping de ſednare Tio åren, emot hvad förut varit. Naturligt lårer derföre blifva, at om denne ſlags Utländſka Handel fortfar i våra Städer och på Landsbygden af kringvandrande Wåſtgjöthar, *Ylleſtoffts Våfverierne* ſluteligen hos oſs måſte gå under.

Linne-Våfnaden idkas här, likſom på andre Orter, icke til någon ſynnerlig finhet. Tilvärkningarne beſtå utaf ringa Alnetal ordinaira Bomullstyger och Nåsdukar. Dennа våfnaden torde och ſvårligen, utom allmänt underſtöd och bortläggande af Engelſka Bomullstygers bruk, kunna til någon betydelig finhet eller högd updrifvas.

Men *Cattuns-Tryckningen* är ſå mycket mera betydelig. Den har nyligen fådt en ſynbar drift under tvånne af Judiſka Nationen *Jacob Marcus* och *Lams* ſtyrelſe och ägo. De äro ock redan omtänkte at öka denne Fabriqvesrörelſen med ännu finare tilvärkningar.

Segelduken, förfärdigas ſå väl här, ſom ock vid den på Säteriet Rådga i Simonstorps

mot lindrig Arbetslön tillåter ſine Med-tilvärkare begagnandet, år all anledning at ſnart finna detta Utländſka behof äfven förkommit.

ken år 1678 anlagde Fabriqven, *o*) både til mångd och godhet.

Vid *Ylle-Våfverie Manufacturerne* hårstädes åger den anmårkning lyckligen rum, at Rudimaterierne til en ansenlig del åro inhemske.

Norrkôpings finare Kläden åro nåstan allesammans fôrfårdigade af Svänsk Spansk Ull *p*). Den Utländska fina hafver på de sednare Åren blott til et obetydligt Skålpundtal hår blifvit fôrbrukad.

Ifrån 40 år tilbaka hafva Norrkôpings Klådes-Fabriqves Idkare af berômvård Patriotisk nit med skålig betalning och betydlig qvantite, vid Ullens inkôp, upmuntradt Svenska Fåra-Afveln.

De præmier, hvilka fôr den Inhemska Ullen blifvit gifne hafva också mycket dertil bidragit.

Håri Staden upbrukas nu ansenliga Partier af Svensk Ull, som både uti godhet och mångd ôfver fôrmodan tiltagit. Fôr icke så mån-

o) Privilegierad 1677 d. 2 December och 1724 d. 26 November.

p) Ibland dem som anlagt Schefferier af detta slaget hår å orten, har i synnerhet Ryttmåstaren och Riddaren Välborne Herr Nils Rosenstjerna på Säteriet Ekhult i Bjôrsätters Sochen, med synnerlig drift och framgång utmårkt sig. Huru Riksgagneligt hedrande år icke en sådan Patriotisk omtanka, i stället fôr at gôda et par dussin onôdiga Stats-Håstar, låta någre tjog trålande Bônder svälta och taga sin egen beklådning af Utlåningens hand.

många År tilbaka, utgjorde hela importen deraf några och 20,000:de Skålpund, hvaremot förhållandet nu varit sådant, at uti Magazinet inkommit År 1783, 40,000 Skål. 1784, 42,000. 1785, 44,395. 1792, 51,180. 1793, 55,263 och 1794, 58,452 Skålpund Ull, utom hvad som eljest blifvit förfäldt; så at denna i Norrköping förädlade Landt-Product, årligen utgjör 20, til 25 Tusende Riksdalers värde.

Den vid Fabriqverne Mantalsskrifne Folkhopen, utgör nu 1638 Personer. Antalet af dem, som dervid icke njuta försvar, men dock hämta sin bärgning af sådant arbete, kan med all säkerhet lika högt varda ansedt.

Desfutom försörjes och en stor del af Landt-Allmogen med *Spånad*, och uti vissa Privilegierade *Districter* äro betydelige *Garn-Spinnerier* til Fabriqvernes behof inrättade.

Under *Jern-och Stål-Manufacturen* får ock räknas *Vägg*-oah *Fick Uhr*, *Penduler* och *Bordstudsare*, hvilka af flere Måstare til ypperlig godhet förfärdigas: Äfven som *Foder* til de förre af *Bildthuggare* och *Förgyllare*, samt *Boetter* af Guld och Silfver utaf *särskildte Manufactur-Idkare* tilvårkas.

Bildthuggerie-och Spegel-tilvårkningen, samt *Meubel-och Ebenist Arbeten*, är detta året q) ovanligt hastigt updrifven til en sådan högd, at intet slag gifves af detta arbe-

q) Genom 2:ne Bröder, Carl Fredrich och Johan Magnus Beurling.

bete, som icke hår äfven til fullkomlig godhet kan gjöras.

Det öfriga består i synnerhet uti *Måsfings-tråd* och *Knappnålar*, hvilka tilvårkas vid Gusums Måsfings-Bruk och *Fingerbårrar* vid et sårskildt under det här i Staden varande Mäsfings-bruk anlagd Vattenvärk.

Det vore högst önskeligt at finare Jern och Stål-Manufacturer, såsom ganska förmonlige för Riket, måtte hår updrifvas, hvarest de lyckligaste tilfällen för Spikvårk och andre nödige Inråttningar, genom så betydeliga Strömfall gifvas.

Stårkelse och *Pouder-tilvårkningarne* bero uppå Inrikes behofvet och åro merendels uti et jåmt förhållande.

Såckerbruks-rörelsen ökas eller minskas genom prisen på Utlåndske Råsåckret, jemte Skjeppsfarten med derutaf upstående drygare eller lindrigare frakter.

Såckerbruket Gripen, *r*) blef först i Completterat stånd 1741. Det består af et Vårkhus med 5 Våningar utaf Sten, 3 stycken Kopparpannor til Såckerkokning och flere Koppar Kylpannor.

I förra Interessenternes tid, för 30 á 40 år sedan, då Såckerpriserne voro lindrige, förskrefs ifrån Utrikes Orter årligen 240 á 300 Fat Mascovad och Terres, eller Råsåcker.

Nu åter sedan priserne upstigit til omkring 400:de proCent mot förra vanligheten och Con-

r) Privilegieradt 1735.

Consumtion märkeligen blifvit minskad; så hafva de sednare Interessenterne icke med skäl kunnat årligen förskrifva mera än $\frac{1}{3}$ del eller hälften.

Afkastningen är icke eller hvad man kanske förmodar, hvilket, jämte at det förskjutne Capitalet öfver et och et halft år måste ligga i Förlag, innom hvilken tid Rudi-säckaret ej kan blifva färdigt.

Det förmodas med skäl at den förminskning i qvantiteten af Säcker, som genom anförde omständigheter upkommit, under nu varande Interessenters förmögne händer, snart lärer undergå en märkelig förändring.

Alt som tilvärkningen är stor, så ökas eller minskas dertil Arbetare.

Är den betydelig, så behöfves, utom Säcker-Mästaren, Nio á Tio Man; men i annat fall, 6 á 7 hvilka i hvarje vecka aflönas med Contant betalning.

Säckerbruket *Planeten* och *Patrioten*, på Salt-Ängen belägne, hafva fordom haft myckenrörelse; men äro nu aldeles afstadnade. Det förra är et af de vakraste Stenhusen härstädes *s*). Gripen är dock det största.

Tobak och synnerligen *Snus-tilvårkningen* har nu i flere års tid varit ganska betydelig. En enda Idkare, *t*) med et väl anlagdt Vattenvärk, föryttrar årligen ensam af desse va-

s) Någon gång varit under project at förvandlas til et Comedie-Hus för Staden.

t) Herr Fabriqveuren Pehr Swartz.

varor för omkring 18,000 Riksdalers värde. Til den förra äro utaf Inrikes Blader minst 100,000 Skålpund hvarje år upbrukade.

Utaf 60 Personer, hvilka uppå 70 Tunland Jord plantera Tobak och dervid nyttja omkring 200 Arbetare, under Sommaren och Höfttiden, *) hafva omkring 10,000 Lispund Tobak blifvit åstadkomne och 7000 Lispund däraf på andra orter förfålde.

Utom *Såpe-* och *Blyvitts-tilvårkningarne*, bero nåstan alle de öfrige smårre Manufacturer utaf Stadens och Ortens egne behofver, hvarutöfver arbetet fällan kan stråckas.

Förutan hvad nu blifvit uptagit, finnes äfven håri Staden och vid Strömmen anlagde: *Nio stycken Fårgerie-Vårk*, dels til Fabriqvernes och dels Landets behof äfven som *Fyra stycken Klädes-Wallmars-Stampar*, förutan de flere Tjenstvärk, som under Fabriqverne höra och gagnas, samt ännu mera öka det antal Arbetare, hvilka utaf desse rörelser håmta sin bårgning.

Manufactur-Tilvårkningarnes godhet och myckenhet, så vida Inrikes behofvet icke allenast fylles, utan exportering äfven derigenom kan vinnas, utgjör Rikets Styrka.

Visfa rörelser bero vål af Allmänna Ut-och Inrikes Ställningen i synnerhet; men industrien bidrager ock Hufvudsakeligen. Ge-

*) Grofshandlaren och Riddaren af Konungens Wasa Orden Herr Daniel Weijerin, har håruti en betydlig rörelse af omkring 25 Tunland Tobaks Plantager, hvilka 50 arbetare sysfålfåttas.

Generelt Sammandrag af Norrköpings Fabriqver, Arbetare, Stohlar och Tilvärkningar.

Siden - Fabriqve.

Vårkſtad 1, Diverſe Arbetare 5.
350 Skälp. Syſilke á 8 R:d.

Summa 2800.

Klådes - Fabriqver.

Vårkſtåder 16, Stolar 56, Måſtare, Geſåller och Låringar 111, Diverſe Arbet. 699.

Styc.	Alnar.			R:d.	ſk. r.
6.	154.	Fint Klåde	à $3\frac{1}{6}$ ſk.	489,	12.
31.	799.	D:o - d:o	á $2\frac{2}{3}$ -	2130,	32.
12.	311.	D:o - d:o	á $2\frac{1}{2}$ -	777,	24.
63.	$1936\frac{3}{4}$.	D:o - d:o	á $2\frac{1}{3}$ -	4519,	4.
6.	140.	D:o - d:o	á $2\frac{1}{4}$ -	315.	
98.	$2567\frac{1}{4}$.	D:o - d:o	á $2\frac{1}{6}$ -	5562,	18.
226.	$7399\frac{1}{2}$.	D:o - d:o	á 2 -	14799,	
67.	$1764\frac{1}{2}$.	D:o - d:o	á $1\frac{5}{6}$ -	3234,	44.
22.	640.	D:o - d:o	á $1\frac{3}{4}$ -	1120.	
268.	$8714\frac{3}{4}$.	D:o - d:o	á $1\frac{2}{3}$ -	14524,	28.
128.	4224.	D:o - d:o	á $1\frac{1}{2}$ -	6336.	
109.	3566.	D:o - d:o	á $1\frac{5}{12}$ -	5051,	40.
109.	$3184\frac{1}{2}$.	Medelfint	á $1\frac{1}{3}$ -	4246.	
112.	$3402\frac{3}{4}$.	D:o - d:o	á $1\frac{1}{4}$ -	4253,	21.
99.	$3071\frac{1}{2}$.	D:o - d:o	á $1\frac{1}{6}$ -	3583,	20.
7.	$235\frac{1}{4}$.	D:o - d:o	á $1\frac{1}{12}$ -	254,	41.
86.	$2560\frac{3}{4}$.	D:o - d:o	á 1 -	2560,	36.
128.	$4662\frac{1}{2}$.	D:o - d:o	á 44 -	4273,	46.

Styck.	Alnar.			R:d.	ſk.	r.
36.	1107.	groft Kläde	42⅔ ſk.	984.		
70.	2095.	D:o - d:o	á 40. -	1745,	40.	
267.	7346¾.	D:o - d:o	á 38 -	5816,	8,	6.
81.	2425.	D:o - d:o	á 36 -	1818,	36.	
86.	2578.	D:o - d:o	á 34⅔ -	1861,	42,	8.
84.	2282.	D:o - d:o	á 33 -	1568,	42.	
45.	1342.	D:o - d:o	á 32 -	894,	32.	
159.	3932.	D:o - d:o	á 30 -	2457,	24.	
15.	455¼.	D:o - d:o	á 29⅓ -	278,	10.	
48.	1562.	D:o - d:o	á 28 -	911,	8.	
10.	282.	D:o - d:o	á 22⅔ -	133,	8.	
4.	134.	Boji. -	á 28 -	78,	8.	
5.	164.	D:o. -	á 24 -	82,		
20.	965.	D:o -	á 20 -	402,	4.	
3.	95½.	D:o -	á 18⅔ -	37,	6,	8,
9.	231¾.	Fries -	á 26⅔ -	128,	36,	
19.	626.	D:o -	á 24 -	313.		
6.	144.	D:o -	á 20 -	60.		
6.	317.	Golfmattor	á 24 -	158.	24.	
			Summa	97,762,	23,	10.

Estoff - Fabriqve.

Vårkſtäder 4, Stolar 14, Måſtare, Geſäller och *Lärogåsſar* 21, Diverſe Arbetare 180.

Styck.	Alnar.			R:d.	ſk.	r.
2.	94.	Casſimir	á 1 R:d.	94.		
2.	91.	Oberlaſt	á 24 ſk.	45,	24.	
3.	137½.	Dito	á 16 -	45,	40.	
28.	1347½.	Chalong	á 16 -	445,	40.	

Styc-

Styc.	Alnar.				R:d.	ſk.	r.
164.	7945.	Raſk	á	13½	2206,	45,	4.
23.	1161¾.	Dito	á	14	338,	40,	6.
149.	7747½.	Raſk	á	9⅔	1506,	22.	
4.	211¼.	Flanell	á	13⅔	58,	32,	8.
36.	1762¼.	Flaggd.	á	6	220,	13,	6.
14.	744¼.	Dito	á	5	77,	25,	3.
116.	3248.	Siktduk	á	9	609.		
				Summa	5648,	43,	3.

Tröij- och Möſs- Fabriqver.

Vårkſtåder 17, Stolar 55, Måſtare, Geſäller och Lårogåsſar 58, Diversſe Arbetare 15.

Dusſin.				R:d.	ſk.	r.
1105⅛.	Filtmösſor	á	2⅔	2948.		
176.	Dito - dito	á	1⅔	293,	16.	
16.	Filsſtrumpor	á	6	96.		
18.	Dito - dito	á	4	72.		
8.	Regarns	á	4	32.		
			Summa	3441,	16.	

Chordreijerie Fabrique.

Värkſtåder 2, Måſtare 2.

264. Skålp. Dreijat Camelgarn á 32 ſk.

Summa 176.

Bomulls- och Linne- Fabrique.

Vårkſtåder 4, Stolar 34, Mäſtare, Geſäller och Lårogåsſar 10, Diversſe Arbetare 338.

Alnar.			R:d.	sk.	r.
$35\frac{1}{2}$.	Bomullstyg	á 16 sk.	11,	40.	
130.	Dito -	á $13\frac{1}{3}$ -	36,	5,	4.
168.	Dito -	á 12 -	42.		
45.	Dito -	á $10\frac{2}{3}$ -	10.		
1	Dusin Näsdukar	-	3,	16.	
$30\frac{1}{2}$.	Dito - dito	á 3 -	91,	24.	
3.	Dito - dito	á $2\frac{2}{3}$ -	8.		
113. 5215.	Segelduk	á 13 -	1412,	19.	
177. 9735.	Dito	á $12\frac{2}{3}$ -	2568,	46.	
167. 9184.	Dito	à $12\frac{1}{3}$ -	2360,	1,	8.
8. 220.	Dito	á $11\frac{1}{3}$ -	51,	45,	4.
193. 13510.	Dito	á 11 -	3096,	2.	
		Summa	9692,	7,	4.

Diversse Jern, Ståhl och Metall-Fabriqver.

Vårkståder 6, Mästare, Gesäller och Lårogåssar 37, Diversse Arbetare 27.

			R:d.	sk.
142.	Buntar Engelska Knappnålar - - - -	å 40 sk.	118,	16.
14778.	Dito Svånska	å 8 -	2463.	
1.	st. Gulduhr	- -	20.	
1.	st. Cylinder	- -	25.	
20.	Silfver *Dito*	á 20 -	400.	
3.	Slagstutsare	á 20 -	60.	
10.	Silfveruhr	á $13\frac{1}{3}$ -	133.	16.
1.	8 dagsvisare	Dito -	11.	16.
1.	Wisuhr	Dito -	2,	32.
	Nya Guld och Silfver-Uhrfoder til Vårde - -		90.	

Di-

Diversse Nipper och Reparationer til Värde - - 250.

Summa 3573, 32.

Stärkelse-Bruk 5, Mästare 5, Arbetare 19.

		R:d.	sk.	r.
5725.	Lisp. Stårkelse -	5725.		
4818.	Dito Pouder á 1 R. 2⅔ sk	5085,	32.	
200.	Dito Pouder á 1⅙ R:d.	233,	16.	

Summa 11,044.

Säcker-Bruk 1, Mästare en, Arbetare 6.

		R:d.	sk.	r.
13920.	Skålp. Canarie á 16 sk.	4640.		
1360.	Dito Rafenade á 15⅓ -	434,	21,	4.
2430.	Dito Melis á 14⅔ -	742,	24.	
8390.	Dito Brun Sirop á 3 -	524,	18.	

Summa 6341, 15, 4.

Tobaks-Fabriqver 13, Mästare 10, Arbetare 66.

		R:d.	sk.	r.
1600.	Skålp. Tallpin. Tob. á 4 sk.	133,	16.	
17100.	Dito Präss Dito á Dito	1425.		
630.	Dito - dito á 2⅔ -	35.		
1000.	Dito Carduser á 12 -	250.		
738.	Dito - dito - á 8 -	123.		
2300.	Dito - dito - á 6½ -	311,	22.	
2720.	Dito - dito - á 5⅓ -	302,	10,	8.
5005.	Dito - dito - á 4. -	417,	4.	
2375.	Dito - dito - á 3. -	148,	21.	

Skålp.			R:d.	ſk.	r.
539.	Dito - dito	á $2\frac{2}{3}$ ſk.	29,	45,	4.
20.	Dito Spanſk Snus	á 1 R:d. -	20.		
380.	Dito - dito	á $42\frac{2}{3}$ ſk	377,	37,	4.
100.	Dito - dito	á $37\frac{1}{3}$ -	77,	37,	4.
360.	Dito - dito	á $29\frac{1}{3}$ -	220.		
2500.	Dito SpanſktKli	á 16 -	833,	16.	
960.	Dito Diverſſe	á 16 -	320.		
40300.	Dito Rappe	á $10\frac{2}{3}$ -	8955,	26,	8.
175.	Dito - dito	á 10 -	36,	22.	
650.	Dito - dito	á $9\frac{1}{3}$ -	126,	18,	8.
9100.	Dito - dito	á 8 -	1516,	32.	
4500.	Dito - dito	á 6 -	562,	24.	
71243.	Dito Diverſſe priſer		7702,	10,	8.
		Summa	23,924,	7,	8.

Spegel-Fabriqver.

Vårkſtåder 3, Måſtare, Geſåller och Lårogåsſar 8.

Diverſſe Spegel-Arbeten med Förgyllning til en Summa af 482, 40.

Bilthuggerie-Fabrique.

Vårkſtad 1, Måſtare 1, Diverſſe Arbetare 5.

Diverſſe Arbeten med Förgyllning til en Summa af 250.

Tapet-Fabriqver.

Vårkſtåder 3, Måſtare 3.	R:d.	ſk.	r.
160 Böcker á 16 ſk. -	53,	16.	
2000 Alnar Tapeter á $1\frac{1}{2}$ -	62,	24.	

280 Alnar Tapeter á $1\frac{1}{3}$ -	7,	37,	4.
Tapeter til Wårde -	25.		
Summa	148,	29,	4.

Kard-Fabriqver.

Vårkstäd. 2, Mästare 2, Diversse Arbetare 3.

2. Dussin Kardor	á 4 R:d. -	8.
3. Dito - dito	á 3 - -	9.
10. Dito - dito	á 2 - -	20.
30. Dito - dito	á $1\frac{1}{3}$ - -	40.
6. Dito - dito	á 1 - -	6.
2. Dito Skrubblor	á 3 - -	6.
10. Dito - dito	á 2 - -	20.
2. Dito Kratsor	á 3 - -	6.
	Summa	115.

Såpa-och Twål-Fabriqve 1, Arbetare 4.

800. Fjerdingar Såpa á $2\frac{1}{2}$ R:d.

Summa 2000.

Skedvattens-Fabriqve 1.

1500. Skålp. Skedvatten á 8 sk.

Summa 250.

Madrass-Makerie 1, Arbetare en.

Diversse Madrass-Arbete för et wårde af 101, R:d. 32 sk.

Stenhuggerie 1, Arbetare en.

Diversse Stenhuggare-Arbete för et wärde af 50 R:d.

Borſtbinderie 1, Arbetare 2.

Borſtbindare-Arbete af Diverſe Sorter för et värde af — 96 R:d.

Kortmakerie 1, Måſtare en.

5½ Dusſiin Kort á 24 ſk. 2 R:d 36 ſk.

Cattuns Tryckerie 1, Arbetare 2.

				R:d.	ſk.
1645½	Aln. Cattun	á	16 ſk	548,	24.
6943	Dito - dito	á	14 -	2026,	38.
1120¼	Dito - dito	á	12 -	280,	3.
682	St. Tryckta Näsdukar			341.	
85	Dito - dito	á	16 -	28,	16.
			Summa	3224,	33.

Summa Vårkſtäder 85, Stolar 159, Måſtare, Geſäller och Lårogåsſar 271, Diverſe Arbetare 1367. Summa R:d 171,125, 27, 9.

Så ſtor var Tilvärknings-Summan år 1794; men året derpå, har hon ſå märkeligen ökat ſig, at hon minſt kan uptagas til 200,000:de Riksdaler.

Cap. VIII.

Om Boktryckeriet och fordna Gevärs-Factoriet.

I Staden år ock et Boktryckerie anlagdt.

Under fordne Kyrkoherden, vid denna Tyſka Förſamling Reineri Broocmans ågo blef

det

det förſt Privilegieradt *a*) af Konung *Fredric I* hvilket ſtadfäſtade deſs för Blüme och efterkommande utaf Konung *Guſtaf III. b*)

Våרket beſtår ännu, lika ſom ifrån deſs förſta anläggning, af *tvänne Pråſſar*, för hvilka dock i närvarande tid är nog Arbetsbriſt, ſå at icke ens altid, en Pråſs är fylleſt ſyſſelſatt, änſkjönt nu varande Ågare förſedt Tryckeriet med tilräckeligt ſortament nya och goda Stilar.

Den förſta Bok här trycktes var Schrivers Själaſkatt, Öfverſatt från Tyſkan af ofvannämnde Paſtor Broocman.

Norrköpings Veckoblad är Privilegierat af Kongl. Cancellie-Collegium; *c*) och blef det förſta Numret deraf utgifvit d. 2 Jan. 1759, ifrån hvilken dag, til 1786 års ſlut et Nummer i Veckan på Lördagen, utkommit, under ſine ſärſkildte Redacteurer: Och nu i ſednare tider, ifrån början af år 1787, tvänne i Veckan, på Onsdagen och Lördagen.

De fordne ägare til detta vårcket hafva varit R. Broocman, Joh. Edman och Johan Benj. Blüme. Nu innehafves det utaf Herr Ad. Fr. Raam.

Fordna Gevärs-Factoriet.

Behofvet af Gevär måtte hafva varit ganſka ſtort, på 1740 talet och böjelſer för Fabri-

a) 1723 den 13 Auguſti.
b) 1775 den 22 Auguſti.
c) 1758 den 15 September.

briqvers anlågning lika ſå, når inga Naturliga hinder kunde afhålla ifrån detta Factoriets nybyggande på en långe omtviſtad mindre Holme i Strőmmen, mellan Qvarnarne vid Våſtgjőthegatan belågne.

Om man ifrån denne Holme ågt Landfåſte til Gatan, eller någon annan våg dit, ån őfver en Spång: Om detta Factorie uti Staden ågt nődige Hus- och Gårdar, eller en enda plats at bygga på: Om til detta Värk nődig Skog varit anſlagen för den aldeles oumbärliga Kohltägten: Om det hade ågt någon enda af de főrmoner, hvaruppå de őfrige Gevårs-Factoriernes anläggande och uprätthållande blifvit Funderade och om hår hade funnits tilgång på ſkickelige Arbetare, eller öfverflőd af ſådane vid andre Värk af detta ſlaget; ſå ſkulle man dock likvål icke főrundra ſig őfver den, i bőrjan af 1750-talet, hår upförde ganſka koſtbara Gevers-Factorie Byggnaden af Sten.

Det főrefaller oſs obegripeligt efteråt, at man utom alle deſſe főrdelar anlagdt denna Gevers-Fabriqve på en tid, då en Muſqvette, ſom utom koſtnaden af Rudimaterien och Redſkapen, fordrar Tjugu Perſoners Arbete; mot priſet af andre vahror, icke betaltes hőgre ån 30 Koppardahler.

Då, och på ſådane grunder, Kronan ej med någon utkomſt kunde bedrifva Gevers-Tilvårkningarne, beſlőt åfven Rikſens Stånder

vid

vid 1756 Års Riksdag bland andre ſtora ſaker — At öfverlemna Gevers-Factorierne i Riket til Factorerne. Det i Norrköping anlagde, feck ſåledes ockſå då ſin Man. Genom hans omſorg och enſkildta bekoſtnad, blef detta Gevers-Factoriets byggnad ganſka vackert fullbordad. Hus, Gårdar och Tomter kjöptes, bebygdes och underlades. Arbetare anſkaffades både In- och Utrikes ifrån. Vårket kom ſnart i fullkomlig drift. Gevår af alla ſlag och ypperlig godhet — men måſt af Utläningens hand — förfärdigades och exporterades åfven — Särſkildte Inrättningar förökade tilvårkningen af Baijonetter och Laddſtåckar.

Det var ſåledes icke utan, at detta Gevers-Factorie med lika nöje ſom upmärkſamhet, under 18 års lopp åſkådades, både af Konungar d) och Furſtar, Patrioter och Främlingar.

Den uppå ſin ſida och i ſitt ſtälle ſtörſta Manufactur-Idkaren och i alla affeenden lika ypperlige Medborgaren, framlidne Öfver-Directeuren Anders Schenbom, ägde och, ſom anfört år, med egen känning bedref detta Vårket ända til år 1774.

I 5 Ef-

d) Konung *Adolph Fredrich* och Drottning *Loviſa Ulrica* med hela den Kongl. Famillien, beſågo detta Vårk med alla deſs inrättningar, åren 1762 och 1769; Och Höſtſalig Konung *Guſtaf III*, med deſs Herrar Bröder, behagade under varelſen här, ſidſtnämnde år, ſärſkilte gånger, beſe Gevers-Tilvårkningen.

Efter den tiden har det år från år förfallit och nu omsider råkat i et ödesmål, hvarifrån kanskje ingen lärer stiga fram och som en Schenbom upoffra sin och sine Barns förmögenhet, til det Allmännas bästa.

Historien torde förmodeligen få omtala hvad som varit; men hvad som troligen icke kan blifva *e*).

Emedlertid och enär emot sjelfva Naturen konsten, såsom här, kunnat uppbringa en Manufactur-rörelse til den högd och af denna stadga, hade det äfven bort ligga Allmen Vård uppå dess bibehållande. Men all ting har sin tid. Mången blifver dock ej sällan et offer för sin Patriotiska välmening. Man får handklappning vid första Inrådet på denna Bahna och efter at hafva til egen skada gjort sitt bästa, får man den *enda* och *Allmänna* Satifaction vid utträdet — *at man varit olyklig* - - -

Där *Arbete vårderas* och Idkare *efter deras Patriotiska Nit* och *gagneliga bemödande* an-

e) det är likvål förmodligt, at detta nedlagde Vårk med tiden torde förvandlas til någon slags Jern- och Ståhl - Fabriqve, eller annan nyttig inrättning vartil Vattendrift kan behöfvas.

Herr Lagmannen Johan Swartz, har nyligen denna Egendom sig tilhandlat --- Af hvars snille och förmögenhet, man hoppas at denne fordom så vackra inrättning ur gruset åter uprest, skall gifva nyttiga fruckter af dess Patriotiska företag.

anses, *skyddas* och *upmuntras*, där icke *Ståndskillnad* eller en *mägtig afvundsjuka* får råda; där *uplyste Författningar* och *ordning* rörelserne understödja, där icke *magtspråk* lägga band på den Arbetsamme Medborgaren för at stärka den gödda Gunstlingen i sitt lättjefulla själfsvåld, där *Frihet*, *Fred* och *säkerhet uti Näringarne* tillåtas dem uplifva, där måste Manufacturer och Konster florera.

Den lyckliga förutsigt Fädernes landet, så väl i detta, som i flere afseenden äger, under en Konung, värdig at vara *Gustaf III:s* Son, grundar äfven Norrköpings Stads förhoppning, at dess Manufacturer och rörelser, fria ifrån förtryck och våldsamma skakningar, skola årligen bibehållas och förökas til allment och enskildt bästa.

Cap. IX.

Om de Staden öfvergångne Olyckor.

Norrköping har ofta lidit af stora förödelser — Altid har han dock, lik en Phoenix, med större fågring och styrka förnyat sig ur elden och askan.

De olyckor som i synnerhet härjat honom äro desse *a*).

An-

a) De skador som öfvergådt Staden genom Vattenflöden, skola nämnas i Capitlet om *Strömmen*.

Anno 1567 kom Danske Fält-Herren Daniel Ranzau i spetsen för 8000 Man til Norrköping och upbrände den nästan aldeles, sedan han lika fiendtligt upfört sig på flere ställen i Riket. Borgerskapet och Finspångs Låns Allmoge, som skulle förfvara Staden, drogo sig tilbaka Norr öfver Strömmen på den få kallade Borgarehögen där de förre fordom segrade mot *Danska* Wikingen Knäpp. Bönderne öfverlemnade dock straxt Borgerskapet til sitt öde och gingo hem.

1655, då Borgerskapet vistades vid Olofs-Mässo-Marknad i Schenninge, upbran nästan hela Staden innom Nio timars tid.

1698 d. 24 Martii kom elden lös hos Otto Bleijs genom en främmande Prinsessas Drångs ovarsamhet; 13 gårdar, innehållande 2:ne Qvarter, blefvo da et rof för Lågorne.

Anno 1711 d. 17 Maji Kläckan 12 om natten, antändes Gjördelmakaren Speijermans Gård på Våstgöthegatan, *b*) hvarigenom 150 Gårdar lades i aska.

Samma år den 13 October, kom elden lös i Bryggaren Anders Holms Gård, som tillika med Renstjernske Stenhuset och någre andre Gårdar upbrunno.

1713, natten emellan den 9 och 10 April itändes Caspet Michelsfons Gård, hvilken äfven med 11 andre Gårdar förbrändes.

Samma år den 22 September, kom elden lös

b) I förra tider hafva Våstgjötar haft sina Handelsbodar på denne gatan, hvaraf hon fådt sitt namn.

lös i en Collbergs Gård på ſtora gatan åt Våſter Tull, då 50 Gårdar och 18 ſädesfulla Lador förvandlades til aſka.

Samma år den 22 November, tände Hoſpitals-Qvarnen eld af ſig ſjelf om natten, då 4 Perſoner lefvande inbrunno. — Men jag ſkyndar at gifva

Berättelſe:

Om Norrköpings Totala förſtöring af Ryſſarne 1719.

En uplyſt och opartiſk Man, Riks-Tranſlatorn m. m. G. von Brock, har fört Journal öfver denna förfärliga händelſen. Jag har det åldriga Manuſcriptet i mina händer. Det må vara en Borgen, för hvad ſom följer.

Sedan Rikets Märg, under et långſamt och blodigt Krig, näſtan var förtärd; ſedan Utländſke Fienden och Infödde bofvar och Rånsmän gemenſamt bidragit til vår olycka, ſkulle det Allmänna eländet innom Fädernes-landets gräntſor för ännu vidare kringſpridas, för at bebåda den ſnart påföljande - - - 1720 års *rycktbara Fred* c).

Krigsmohln ſvarttnade öfver Norrköping 1719 med förfärliga Åſkor — Hvars eld jag tror

c) Innehållande 24 Articlar, hvaraf den 4:de, 6:te och 7:de äro de märkvärdigaſte. Ty i den 4:de öfverträder Konungen af Sverige til Ryſſland hela *Eſtland* hela *Liffland*, hela *Ingermanland* och en del af *Carelen*; i den 6:te är anmärkningsvärdt at den nye Konungen förbehölt ſig för ſine nye

tror blef neddragen i Staden genom *hemgjorde Äskeledare* — Derom långre fram.

Redan den 14 Julii 1719 kände man at Ryssarne voro inkomne uti Stockholms skåren. Några upricktige och omtänksamme Hufvudstadens Invånare varnade straxt sine vänner i Norrköping at undvika en icke orätt förespådd fara. En del voro nog kloke at bortföra sin redbaraste egendom på Landsbyggden; men de flåste vågade oförsigtigt lita på vederbörandes *löften om anstalter til Fiendens motstånd.*

Magistraten affände imedlertid dageligen expresser til Landshöfdingen Grefve Gustaf Bonde, som då vistades vid Medevi Brunn, med

Undersåtare, så ofta man behagade, at i Revel, Riga, Arensborg och utur våra gamla indrågtiga; men afstådde Liffländska Kornbodar, få upköpa och Tullfritt utföra för 50,000 Rubler Spanmål årligen & samt i den 7:de at, *aldrig, aldrig Ryssland skulle blanda sig uti de Svenska Inrikes Affairerne och Sucesfions-saken.*

Freden föreslogs å vår sida af Riks-Rådet och Landtmarskalken, Högvälborne Herr Grefve *Arfvid Horn.* Krutröken af Carl den XII:s mordskott lämnade dock således en elak stank omkring Thronen och innom Sveriges gränsor; fast än man förut ville påstå: at den skulle blifva en söt luckt Herranom, Konungenom och Folkena.

Underligt är ock at Krutröken af samma mordskott ännu 1751 på Sotsängen så starkt slog en viss Svensk Grefve - - - t i näsan, at Kyrkoherden Tollstadius med all sin anda knappast förmådde borttblåsa den.

med förslag til Borgerskapets enrolering, samt anhålla at få låna de 4000:de Musqvetter, som öfver halft år legat på Braskens rum i Linköping. Ingen ting blef dock vårkstält. Det enda svar Herr Grefven och Landshöfdingen gaf på alla desse beskickningar var: *At det hade ingen fara — At han utan så många påminnelser kände utvägar til Ortens bevarande, med mera dylikt d).*

Härigenom upskjöts Borgerskapets mönstring och beväpnande, just då faran synbart började nalkas denna Orten.

Justitiæ Borgmästaren Jacob Ekebom, en alfvarsam, driftig och för Stadens bästa nitisk Man, föreställde Borgerskapet, at man skyndesamt borde förskaffa Krut, Bly och Canon-Kulor.

Denne högst nödvändiga proposition uptogs på et oväntat sätt. Svårigheten invändes

d) Man kan ej gjerna undgå den skäliga Anmärkningen: At Herr Grefven och Landshöfdingen visade sig mindre nitisk och varm för Norrköpings Invånare vid detta rysliga uprådet; men så bör man och ej å andra sidan lemna obemält, at denne Herre gjordt sitt Fäderneslands goda tjenster vid flere tilfällen.

Men de godhjertade Store gå icke sällan vilse uti Politqvens mörka irrgångar.

De skada kanske ofta, *utan at sjelfve veta det.*

Kanske Grefve Bonde, lefde i et Tidehvarf, då han kunde hafva skäl at tiltala sig sjelf med detta uttrycket: *Dig är icke godt spjerna emot udden.*

des om desse Förfvarsmedels anskaffande. En del påstod betalning förut, innan något sådant kunde utlemnas. Andre åter, at hvarken Krut eller Kulor funnos i Staden. Men under Branden, några dagar derpå, sprängdes likvål tvånne Krutkjällare i luften, och efter sjelfva Förödelsen fann man flere Kulhögar på de så kallade Åbotomterne.

Förskräckelsen som tiltog alt mer och mer, tycktes dock något minskad den 19 Julii, då en Curier som den dagen pasferade genom Staden, berättades hafva Ordres til 400 Mans hitkallande af Dyringens Regemente, som ännu camperade långt ned i Småland.

Den 21 satte sig 60 Man af Borgerskapet til Häst. Hälften af detta antal började från denna dagen at Patroullera. Man Recognoscerade äfven så godt man kunde til Bråborg och Krokek.

Den 22 började största delen inpacka sina redbaraste saker, hvilka dagen efter skulle utflyttas på Landet til bekanta, eller nedgräfvas i jorden. Samma afton utspriddes det falska rycktet: At Fienden dragit sig tilbaka åt Revel. Detta förordsakade at flyttningen inställdes och de intingade Fohr-Håstarne återskickades.

Den 23 lefde man lustigt på saken och Calasade öfver den undvikne faran. Men dagen derpå försvann glädjen, mera hastigt än gårdags ruset, då en annan express red genom alla gator med den förfärliga Tid-

nin

ningens utropande, at Rysſarne natten förut lagdt Södertelje uti aſka.

Morgonen derefter berättade en återkommen Spion, at Fienden redan varit ſynlig i Nyköpings-ſkåren.

Få tänckte då på annat än at frälſa lifvet. Mera var ock nåſtan aldeles omöjligt, ſedan man nog oförſigtigt återſändt de intingade Håſtarne. Fienden nalkades alt mer och mer; men ingen vårklig anſtalt til förſvar var ännu fogad.

Denne dagen täcktes Herr Grefven och Landshöfdingen Bonde at hedra Stadens Rådhus med ſitt beſök.

Efter at där hafva hållit et kort och mindre tilfridsſtällande Tal, reſte han genaſt ur Staden. Hvart hän vet ingen.

Samma dag den 25 Julii, var rätta början til all Confuſion innom Norrköping.

Vid Middagstiden ankom hela Förſvarsſtyrkan, ſom näſtan ſteg til et antal af 100:de Marodeurer *e*).

Klockan 10 på aftonen ſyntes en faſlig eld, hvars ſken gaf Himmelen det rysvårdaſte utſeende.

Man var nåſtan öfvertygad at Skenås Slott, Bråborg eller Stegeborg nu ſtodo i ljuſan låga.

 Da-

e) 2000 Man Infanterie lofvades från Roſlagen, Wermeland och Dalarne. Mindre än 1000:de Man från den ſidſtnämnde Orten, hade nog afbögdt Norrköpings fara; om Vederbörande haft alfvare med ſine lofvade anſtalter.

Dagen efter fick man dock veta at det varit Nyköping som afbrunnit.

Värnlöse Qvinnor, som flygtade med Barnnen på armarne kring Landsbyggden, den lägre delen af Borgerskapet, som gjorde beständig Vackthållning, ägde ej tilfälle at Conservera sin egendom.

Nästan alt måste lämnas i sticket, så väl åt *Ut* - som *Inländske* roffare.

En del förvarade väl sine Redbaraste saker i hvälfda Källare. Men de blefvo förvarade som Skrikans Nötter under Molnklimpen.

Den 26 voro här alle intagne af frucktan och förtviflan.

Samma dag reste Phaltz-Grefvinnan från Staden. Man är vid sina tilfällen nödsakad at rätta sig efter omständigheterna. Hennes Durchleutighet måste med sina redbaraste saker vid afflyttningen, så väl som för sin egen Vagn, nyttja några par Oxar i stället för Hästar, som ej kunde ärhållas.

Om aftonen ankom en General Urbanovitz, anbefald af Regeringen at mottaga Commando vid Stadens förfvar.

Hvarföre skulle en Utländsk Man antagas til denna vigtiga Postens beförjande? Hvarföre just af den Polska Nationen, Alierad med en Magt, mot hvilken Sverige, ännu låg i et brinnande Krig. Skulle Han vara sine egne Bunds-Förvanters eller vår Förrådare? Man hade vid detta val åtminstone

bort

bort vilja förmoda det sednare, som ock värkeligen hände.

En Odisciplinerad Corps förmås ej utan svårighet til sine Militairiske skyldigheter. Ännu mindre kanske under en Utländsk anförare, som ej med Moders-Mjölken förvärfvat sig kännedom, om den Nations lynne, för och med hvilken han strider, och som förmodeligen sällan uprícktigt förenar sin plickt med det Allmänna Intresset.

Så geck det til i Norrköping; ty — *Bönder*, *Borgare* och *Soldater*, hvilka skulle utgöra en Corps under den Polske Generalen Urbanovitz, förblefvo stridige och utan enighet, ifrån början til sidsta stund af deras vistande härstädes.

Inqvarteringen började samma Afton gå för sig.

Mycken hårdhet föreföll väl härvid i de mindre Borgare-Husen och hos den lägre delen af Stadens Invånare. Men Krig har sådant med sig.

Den 27 började Bönderne från Wånga, Risinge, Hellestad, Tjellmo, Kimstad, Kullerstad, Borg, Qvillinge och Sanct Johannis Socknar, til flere 1000:de at samlas omkring Staden, underhållande beständige Ståckeldar.

Buller och oväsende upkom stundom mellan dem sjelfve, så väl genom deras olika meningar om sättet at bevara Staden för Fiendens anfall, som och deraf, at de fläste ej ville låta Commendera sig af en Utlänning.

Eftermiddagen inströmmade öfver flere hundrade af desse Bönder i Staden, beständigt ropande efter Matvaror, Öhl, Brånvin ock Tobak *f*).

De sade sig ej hafva lust at fäckta för intet och på tom maga. Äfven begärdes obilligt nog, at Borgerskapet skulle ärsätta dem hvad de förlorat på de nedsatte Mynttecknen.

Samma qväll ankommo några och 60 Man Artillerie-Folk från Danska Fångenskapen som genast förenade sig med den sorlande Allmogen.

Flere Curirer sökte Landshöfdingen den natten uti Brink, Kumla och Linköping, med flere ställen; utan at Han kunde träffas. Man ville säga at Han hemligen uppehöll sig hos någon bekant ned i Småland. I sanning kunde ock hans närvaro härstädes med skäl anses äfventyrlig, sedan Stadens Borgerskap nästan blifvit bragt til en förtviflad harm öfver de olyckligt fogade försvars-anstalterne.

Den 28 Klockan 4 om morgonen, kom Borgare-Rytteriet uti största oordning inflygtande til Staden, med den förfärliga Tidningen at Fienden vore på Butången.

Den

f) De sjöngo ock beständigt en slags visa, ännu ej okänd bland vår Allmoge utaf detta innehåll: *Tobak, Öhl och Brånvin! Länsman och Stämning, äro vi ej rädda för i dag. Will man ej Tractera, Skole vi Hussera. Wärr än sjelfwa Ryssen här i dag. Tobak, Öhl ock Brånvin! Länsman ock Stämning, äro vi ej rädda för i dag.*

Den raſke Generalen Urbanovitz gjorde de flyende i ögnablicket ſällſkap med Marche — jag tror — N:o 24 — ända til Såtesgården Klinga, hvareſt man ej utan mödа kunde förſäkra honom at detta blott varit et blindt Alarm, tilſtäldt vid Ståtöga utaf Hans Bute, ſom ſlagit vad at borttſkråmma hela Förſvarsſtyrkan ifrån Staden. Denne Putsmakare ſom ſkulle gripas och, efter Generalens ord Arqvebuſeras på Saltångs-Torget, togs i förſvar utaf den Allmogen, ſom uppehöll ſig mellan Eneby Kyrka och Staden.

Generalen ryckte åter in genom Våſter Tull, ſedan han borttſändt ſitt Bagage genom en af Dyringens Dragoner, med denne utlåtelſe: *Tag denna Pollett: Lemna den tillika med mina ſaker på Ekends Herregård i Ötomta Socken. Jag tror dock at der finnes Pollett redan g).*

Middagen började Allmogen blifva orolig och bullerſam, både utom och innom Staden.

Några Bofvar hade, för at göra den bekymmerſulla ſtällningen ännu värre, utſpridt det fal-

g) Man har förſäkrat, at från Ryſka Regeringen 1 4:dels år före denna rysvårda händelſen, på viſſa ſtällen i Orterne blifvit kringdelade et ſlags runda Meſſings-Polletter, i lika ſtorlek med en Svenſk Riksdaler, ſtämplade med CZarens namn, och desſe orden på Ryſka: *Frikänd.* Sanning är åtminſtone det, at viſſa gårdar blefvo ſkonade af Fienden, faſt än han helt nära omkring dem ſtröfvade och brände.

falska rycktet: at Justitiæ Borgmästaren Jacob Ekebom gifvit alla, utan undantag, tilstånd at upbryta Husen och taga alla de Matvaror, som kunde finnas.

Saken geck ock på några timmar för sig. Deras hus som redan hade flygtat, blefvo totaliter spoljerade på alt som ej hunnit undangjömmas.

Handelsmannens Boddörrar med dertil af Stockar inråttade Instrumenter, och deras qvarlemnade varor borttagne. I synnerhet utmärkte sig Generalens Folk i detta Barbariska upförande.

Et årbart förhållande af dem som skulle förswara den olyckeliga Staden.

De af Invånarne som ej bortfört sin egendom innan Böndernes ankomst, måste under sjelfva Transporten lemna altsammans uti deras rofgirige händer.

Klockan 4 eftermiddagen ankom Landshöfdingen Bonde til Allmogen, som då til flere 1000:de Man hade samlat sig utom Norr Tull.

Generalen Urbanovitz hade med honom et kort samtal, hvarefter båda Herrarna til Häst åtskildes.

Innan Lands-Herren afreste från Bönderna, hölt han först detta korta; men märkvårdiga tal:

"Kommer ingen Fiende i morgon, så kun-"nen J hvar och en i stillhet gå hem til sitt. "Men i annat fall vackter Eder noga; ty "Rysfarne äro många". Man

Man har ock velat förſäkra: at då Herr Grefven en ſtund derefter vid Klinga mötte några 100:de Bönder från Skärkind, Törne-valla och Öſtra Schrukeby Sochnar, förſedde med Löfſkåror på Stänger, Vargpikar, Bös-ſor och Piſtoler, har han beſalt dem vända åter; emedan ingen ſynnerlig fara vore at frukta för Staden eller den öfriga Orten.

För ſanningen häraf anſvarar jag icke; ehu-ru en allmän ſägen bland desſe Sochnars All-moge ännu i dag tyckes vilja Confirmera den *h*).

Någre af Dyringens Officerare ingingo här-under det Accord med en del af Borgerſka-pet at dem ſkulle gifvas 50 proCent af alla de

h) Min Morfader, Olof Hjelm, Inſpector på Grænſ-holmen i Öſtergjötland och Öſtra Schrukeby Soc-ken, född 1698, berättade ännu, ſom jag redigt minnes, för ſina vänner år 1789, at han i ſäll-ſkap med 300 Bönder, förſedd med en ſlipad Varg-pik, en Piſtol och Amunition; af en välklädd ridande Herre, ſom bröt på et främmande Språk, vid Säteriet Norsholm i Kimſtad Socken den 28 Julii anbefaldes, at med de öfrige vända tilbaka, emedan ingen Fiende vore at vänta, hvarigenom de ſå intogos af glädje, at de ſköto någre Frög-deſkott och gingo hem. Men den 30 derpå föl-jande blef han tillika med någre andre, ſom ſku-ro Korn på Halleby Gårde i Skärkinds Socken, varsſe en ſvart rök, ſom häftigt upſteg åt denne tracten, hvaraf de kunde ſluta, at Staden då re-dan var itänd. Herrn på Gården yttrade ſig nog underligt för Arbets-Folket, och ſom det ſyn-

de varor ſom kunde Concerveras, antingen Staden bleſve ruinerad eller icke. *Et vackert förhållande af dem ſom ſkulle förſvara den olyckliga Staden.*

Denne dagen fjäſades mycket med Styckens tillagande. Hjul togos hos hvem ſom hälſt, och Lavetterne gjordes i haſt af Snickaren Lindman och deſs Geſäller.

Deſſe Stycken fyra til antalet, ſtodo i flere år på Saltångs Torget, orörde både af Svenſkar och Ryſsar.

Om aftonen började eldar ſynas öfver alt i Skjärgårdarne.

Vackter Commenderades väl då för Tullportarne, ſom ſkulle hålla Bönderne utur Staden. Men deſſe til flere tuſende ſamlade

nes tämeligen medvetande af denna förfärliga händelſen: *Nu lärer Douglas gifva Norrköpings Boarna eld på pipan.* Här ned-tryckte Gubben Hjelm ſina Caroliniſka ögonbryner, ſtötte några gångor ſin krycka i golfvet, fälde en tår och med ſitt vanliga ordſpråk ſade: *Den tiden voro månge Svenſke Herrar ſtora ſkurkar; ja, min ſjäl och Gud! voro de ſkurkar mot ſitt eget Foſterland.* Kortt efter Branden dömdes en Ryttare til 25 par ſpö, för et infall af näſtan ſamma beſkaffenhet. Han ſade, då Staden brann ſom ſtarkaſt: *Nog hafva Herrarne och Ryſſen gifvit Norrköpings Boarne godt om eld; men ej ſå mycket, at jag kan tända på min Tobaks-pipa.* Straffet undergick han värkeligen nog ſkarpt vid Kumla Gäſtgifvaregård uti Auguſti Månad

Om han ſtraffades för öfverord emot *vår Herre* eller *Politiquen*, förſtår jag icke.

de, inströmmade dock under et skrik, liknande Morernes, då de anfalla sina Fiender.

Man har ej synnerlig orsak at undra öfver et sådant upförande af Allmogen, då ingen så *redlig, förnuftig* och *behjertad* Man kunde finnas, som vågade och förstod, at bringa desse Svärmare til skick och ordning.

Dock tilskrifver man R. Fr. Herr von Block och Adjuncten vid S:t Olai Församling Jacob Björkman den hedern, at med sin djerfhet och goda talegåfva, icke allenast hafva skyddat några Invånares egendom vid borttförslen, utan åfven lärt och upmuntrat Allmogen, at råtvis och med väl hällne Leder försvara sig mot Fienden. -- Hvem vet icke at den älskade Prästen, med Bibeln under Armen, Kragen på Bröstet och Himmelriket på läpparne, utan synnerlig svårighet skulle kunna föra hela sin Församling, Män Qvinnor och Barn, med sammanknåpte händer mitt under Fiendens eldsprutande Canoner, för at döden dö til det kåra Fädernes-Landets bästa.

Skada at Blocken och Björkman nekades få göra, hvad sjelfva Herr Generalen Urbanovitz med flere ej *kunde eller ville* vårkställa -- kanske frälsa Staden.

Hela denna aftonen tracterade Borgerskapet med Brånvin, Tobak, Vin, Kött och Bröd. Skårskildte Bord upställdes i denna affigten på Gamla och Tyska Torget. Liqveurer utdelades til sådant öfverflöd, at en nå-

näſtan total urſinnighet röjdes i Staden, under ſkrålande af den redan anförde Bonde-viſan.

Den 29 ſyntes Fiendens eldar på en knapp mils afſtånd ifrån Staden.

Hela denne dagen Rocognoſcerade Generalen omkring Åby trackten.

Vid ſin hemkomſt om aftonen befalte han Juſtitiæ Borgmäſtaren at låta ſätta Staden i Brand, emedan ingen utväg til deſs beſkydd ſågs honom möjlig.

Denna Propoſition kungjordes Borgerſkapet, ſom på Tyſka Torget ſtod i Gevär. Ingen ville hörſamma deſſe Ordres; utan förſäkrades allmänt at med lif och blod förſvara Staden, om Generalen och Allmogen, med trohet ville lemna dem biträde.

Denne afton Tracterades lika öfverflödigt ſom den förledne dagen, hvarigenom ej kunde åſtadkommas annat, än buller, oreda och ſtridighet.

Omkring Kläckan 6 på aftonen, kungjordes under Trumſlag, at alla Qvinnor, ålderſtegne och Barn ſkulle begifva ſig utur Staden.

Hvilken förfärlig afton -- Mannen ſliter ſig med våld ur Barnen och ſin Makas armar, dem han nödgas öfverlämna til et oſäkert öde -- Under tårar och jämmerrop flygta deſſe värnlöſa från ſine egendomar

och

och anhöriga, för at i nårmaſte Skogar dölja ſig för en omenſklig Fiende *i*).

Capitain Siverts Borgare-Compagnie och det öfriga Krigsfolket, ſamt en liten del af Allmogen upſtåltes nu på Saltängs Torget, för at mottaga Fiendens ankomſt.

En håftig Diſput upkom dem emellan öfver Generalens Propoſition om *Stadens* itändande. Saken var helt nåra at afgöras med Gevåret, då Majoren Hugo Hammilton och Borgmåſtaren Ekebom i det ſamma framtrådde mellan de ſtridige Parterne, och ej utan ſine egne lifs åfventyr förmådde bringa dem til en enighet, ſom få vål tycktes behöfvas i denna nog brydſamma belägenheten.

Men detta oacktadt, förblef dock alting oredigt, ånda til ſidſta ſtunden af Fiendens ankomſt.

Klåckan 12 på natten åtſkildes Hjeltarne. Capitain Sivertz med ſitt Compagnie ſtod qvar på Torget -- Bönderne ſamlade ſig på Himmelſta-Lunds-vägen -- och -- mårk -- Generalen Urbanovitz ſjelf Retirerade i god ordning utom Våſter Tull, med ſina Kåmpar

i) En Fru Nordſtein flydde med ſitt Barn til Våſterlöſa Förſamling -- Templets dörrar voro öpne för henne ſåſom Himmelens, dit de leda. Under en upriktig Bön inför Altaret, gjorde hon det löftet, at i framtiden förära någon gåfva til Socknens Fattige. År 1768 geck detta löftet i vårkelig fullbordan på det ſättet: At et ſtående Capital 2000 D:r K:mt, förårades af bemålte Enkefru til denne Kyrkas fördel.

par -- Tvifvelsutan för at Surprinera sin Fiende, som med all säkerhet väntades ifrån Sjösidan.

Åndteligen kom *Förödelsens* dag den 30 Julii, som uti Svenska Historien skall lemna det rysligaste minnesmärke. Kläckan 9 började Tornväcktaren i S:t Olai Kyrkotorn at häftigt klämta. Med en Spåklur ropade han derunder som oftast: *Nu synas Ryska Galererne hoptals framkomma vid Westerby-udde.* Hvilket förfärligt tilstånd! Allting i Confusion -- Intet tecken til försvar -- Fiendens Mordskri, som nalkades alt mer och mer -- Dessa fega önskningsrop, af dem som hoptals försagde, hastade om hvarannan: Alsmägtige Gud! Beskydda nu Oss och Staden.

På Syltångs Bårget infann sig nu Bonden Sven Dansson i Tomta och Kuddby Sockn, hvarest han med et Lakan, fästadt på en stång, efter öfverenskommelse med Grefve G. Douglas utmärkte bästa stället för Ryssarne at Landstiga.

Innan Fienden hunnit debarqvera, tände Justitiæ Borgmästaren Ekebom eld uti Kronans Magazin, hvarigenom elden snart med en stark Nordostlig vind spridde sig öfver Staden, som dessutom på flere ställen antändes i det samma.

Härmed uträttades dock ej hvad man förmodat; ty Fienden ägde tilräckelig tid nog at bärga hvad som fants och han täcktes anamma.

Vid

Vid Rysfarnes ankomst til Sjötullen lossades 8 Styckeskott från deras Galerer. Alla voro dock fredlige i Staden.

Det åsyna Vittnet, försäkrar heligt i sin Journal, at ej et enda Krutkorn å vår sida förbrändes mot Fienden. Likväl heter det vidare, retirerade han något, då han märkte Dyringens Compagnie och Borgerskapet, som på afstånd voro uppstälde.

Men då desse gemensamt togo til flygten, repade han snart modet; så at innom en liten stund svärmade han kring alla gator med Gevåret i den ena handen och blosset i den andra *k*).

Knapt var Fienden inkommen i Staden, förr än han genomsökte alla hvälfda Källare och gjorde godt byte *l*).

Kyrkorne upbrötos och sköflades på alt som kunde borttagas *m*).

De

k) R. T. von Block och Lagman Kihl, hvilka dröjde i Staden en hel timma efter Fiendens ankomst, begåfvo sig nu til fots åt Linköping.

l) Et drag af trolöshet må här anföras. Tvånne Handlande D. Ekman och D. Cardon, hade 14 dagar för Rysfarnes ankomst, nedgråft sine Peningar och redbaraste Meubler i den sednares Trådgård, samt öfver gropen Formerat sängar, dem de besådde med flere slags frö, för at ej göra stället missänkt. En arbetare som varit dem behjelpelig härunder, upptäckte hemligheten för Fienden, sedan han fådt löfte om någon belöning.

m) Från S:t Olai Kyrka geck han dock tämmeligen tomhänd; ty genom Borgmåstaren Carl Johanssons Enka, Fru Christina Spaldings försorg, blef alt

De dödas boningar sparades icke. Kopparkistorne och duglige svepningar höllos til godo och Liken dels utkastades på golfven, dels uprestes kring Murarne.

Tvänne Fartyg, lastade med Koppar, som Borgerskapet låtit nedsänka i Strömmen, uptogos och Spoljerades af Fienden, utom 13 andre som i Hamnen upbrändes.

Den bördiga och mognade Grödan kring Staden, som tilböd sina ägare en fördelaktig skörd, blef til större delen nedtrampad och förderfvad. Kreaturen kastades lefvande i de förfärliga lågorne.

En Jungfru Berfelt, 16 år gammal och af utmärkt skönhet, kläddes blott och bar, samt måste i denna beskaffenhet dansa för Ryssarne på öppna gatan *n*). Åfvenledes tvingades en Bryggare vid namn Forstman, at med dansande förnöja dem, under det de förtärde hans Öl och Bränvin. Hans frikostiga Tractamenter, hans Solodans, under, beständigt ropande af detta sitt valspråk: *Altid*

Kyrkans Silfver samt Mässkläderne conserverade, en knapp timme för Fiendens ankomst. Det är anmärknings-värdt at denna Enka lemnade sin egen förmögenhet i sticket, för at frälsa Kyrkans redbaraste egendom. Medborgarinna! Du har med större skäl förtjent en ärestod af eftervärlden, än mången bland de mägtigaste Inkräcktare, som Häfderne beromma.

n) Virgo illa Berfelt, Saltatione ejus finita, a duodecim Muscovitis in platea Stuprata: eodem die, antesolis occasum, e vita decessit.

tid god vän, gjorde, at han, utom Lösören, feck behålla sitt Hus oskadat, som nära Wäster Tull ännu bibehålles.

Så snart Rysſarne hunnit göra sig försäkrade, at de ej hade något at fruckta, utsändes Cosſaker at plundra och bränna omkring Staden.

Eneby Kyrka utom flere, Himmelstadlunds Herregård och det därstädes anlagde Läderbruket, samt Byar och Torp blefvo nu et rof för den allmänna förödelsen.

Qvillinge Kyrka och Prästegård blefvo frälste genom Öfversten Baumgardt, som på en kulle upställde omkring 100:de Bönder, gjörrandes Mine utaf at förbida Fiendens ankomst.

Äfvenledes befriades Sätesgården Rotenberg, belägen uti Östra Stenby Socken, genom en Fogde på stället, som med Godsets underhafvande, samlade på en Skogsbacke, under anskri, Trumslag och skjutande, bortskrämde Rysſarne ifrån Tracten.

Utaf sin Husbonde bekom denne Fogden et Donations Hemman på lifstiden, såsom en belöning för sitt goda förhållande.

Den 31 Julii var hela Staden nedbränd, utom 3:ne gårdar och 4 Sädeslador, nära Waster Tull, i hvilka en del Bönder med deras anförare Sven Danson, haft sitt tilhäll. I en af desse Lador fann man äfven efter branden et Exemplar af det Ryska Manifestet. Et Lusthus i en Trädgård nu tilhörigt

Får-

Fårgaren Herr Christian Falkenholm. Huset, som af sin ägare vid magt hålles, hafver, ibland andra, äfven desse Inscriptioner.

Utom öfver dörren läses:

Reliqvium doloris Invasione Russorum Anno 1719.

Innom öfver dörren:

När grymma Ryss, Cossaqve, Calmuk
Til denna Stad anländde;
Då Qvinna, Man med pust och suck
Sin fot til flygten vände,
Blef denna lilla hydda klen
Befriad från eldspläga,
Fast stora hus af Trä och Sten
Geck upp i rök och låga.

Den 30 Julii 1719.

Öfver Fönstret der icke Cicero varit med:

Per benedictio Dei & Patris, Domus hæc Renowawit Filius Olavi Math. Lindström. In Junii Anno 1778.

Hvilken ryslig förändring. Der flere Tusende förmögne Invånare kort förut haft sine hemvist, trampade nu en rofgirig Fiende på rykande stenhopar.

Den 3 Augusti upbröto Ryssarne härifrån, i tancka til at äfven göra Linköping et alfvarsamt besök, men blefvo omvände vid Herrebro ¼ mil utom denne Staden, af en gumma, vid namn Brita Olsdotter, som berättade en Curier vara ankommen med den nyhe-

heten, at Engelska Flottan redan vore uti annalkande och 20,000 Svenskar i full Marche från Småland til Norrköping.

Knapt hade Fienden hört denna förfärliga nyhet, förr än han återvände, embarqvevrade och med fulla segel begaf sig på flygten *o*).

Brita Olsdotters Stratageme friade således den Västra och Sydvästra delen af Landet, från et öde, som sjelfva Ortens Höfdinge och den förrymde Urbanovitz trodde oundvikeligt.

Jag ville här gjärna utesluta berättelsen af en händelse, som ännu mera lärer beskugga detta Capitel.

Men sanningens heliga röst, denne för en Historie-Skribent så nödvändige handledare, ålägger mig at ej förtiga den samma.

Knapt var rycktet hitkommit om Fiendens tilämnade besök, förr än man öfveralt viskade: *At en viss förnäm Herre utaf Hollstein*, tillika med flere Svenskar, befann sig uti dess sällskap.

Jag lemnar denna uptäckt åt efterverldens forskande. Jag berättar endast hvad jag med säkerhet känner. det vill säga: Hvad jag af Autentiqve Handlingar kunnat inhämta.

 Utan

o) Tvenne Galgar lemnade han efter sig, uprefte på Gamla Torget. Förmodeligen skulle uti dem deras öde afgjöras, som ej ville hörsamma CZarens kringsände Manifest.

Utan god och kunnig Lots skulle ej Fienden gjerna vågat ingå genom denna krångliga Skårgården, som ej sällan fordrar våra infödda och käcka Sjömäns sorgfälliga upmärksamhet och omtancka. Härtil behöfdes *Penningar* och *Förråderie.* CZaren kunde præstera det förra och en Svensk Man det sednare. För 12,000 Rubel åtog sig Generalen Grefve Gustaf Douglas at inlossa Ryssarne til Norrköping *p*). Vid denne expedition nyttjade han Lotsarne Nils Pålson, Anders Stubbe och Bonden Sven Danson, hvilken sidstnämnde på Syltångsbärget skulle gifva tecken til Landstigning *q*).

Vid

p) Han hade förut gådt öfver til Ryssarne och var Son af Gustaf Adolphs Page Robert Douglas, sedan Fri-Herre til Skällby Ladugård vid Calmar &.

Jag hoppas at ingen af denna gamla och förtjenta Famillien, lårer stöta sig af den anförde Anecdoten: *Ty lika så liten ära man, enligt alt sundt förstånd, förtjenar genom Förfäders storvärk, lika så liten är den vanheder man kan tilägna en hederlig Medborgare genom Förfäders Bofgjärningar.*

q) Se Sven Dansons bekånnelse kortt för sitt aflifvande. Nils Pålsson och Anders Stubbe åtföljde Fienden til Ryssland; men Sven Dansson blef Halshuggen på Syltångsberget den 18 September, sedan han tillika blifvit öfverbevist at hafva kringdelat CZarens Manifest på Wikbolandet, och at hafva varit anförare för den uproriska Allmogen därstädes. Så skall man båra sig åt för at bortrånsa ogråset: *Afhugga hvad som synes öfver jorden; men göda roten och låta henne stå qvar.*

Vid Hörningsholm i Södermanland och Mörkö Socken, talade Douglas med Tjenstfolket. En gammal Laqvej, Petter Ljung, som kände Grefven deraf, at han några är förut sett honom ganska ofta på stället, knäföll och med tårar bad at han måtte utvärka Slottets och Kyrkans förskoning. Grefven svarade vål, sedan han efterfrågat Herrskapets vistande, det man hade befallning skona Kyrkan; men de Barbariske Ryssarne togo Halmen af Ladugårdstaken och itände dermed hela gården, som tillika med Slottet och Kyrkan lades i aska.

En uplyst och opartisk Låsare kan ej undgå, at med mig stadna uti förundran öfver den motvilja och lamhet som öfver alt mötte dem, hvilka skulle befatta sig med försvars anstalterne för denna Orten och Staden.

Hvarföre Raserades Skenås och Sättersunda Skantsar den 16 April 1719, Norrköpings enda befäståde Orter, då man likväl redan i Martii Månad samma år, grundade om Fiendens möjeliga förväntande i denna Skårgården.

Hvarföre tillåts ej Stads Boarne året derpå at anlägga en formel Fortification *r*)?

Hvarföre nekades Fru De Besche tvånne gångor, at vid sitt Bruk Náfveqvarn låta i

stånd

r) Se Kongl. Resolut. af den 1 April 1720, införd uti III Cap. hvarest Magistratens underdåniga begåran afslås, *genom många skål, hvilka blifvit i öfvervågande tagne*, som orden lyda.

ſtånd ſätta de 105 Canoner, ſom i flere år legat gjutna, då Norrköpings Invånare år-budit ſig at tilſläppa all Amunition, ſom kunde behöfvas til Fiendens motſtånd vid förbifarten dårſtädes?

Huru upfylde Engelſka Miniſteren ſin förbindelſe och heliga löften mot Sverige? år 1788, ſtadnade Hjelpflottan på papperet -- År 1719 Kryſsade hon 8 Segel ſtark i Öſter-Sjön -- Förſvarade ſig raſkt med löſt *Krut* mot den Ryſka i 3:ne fulla timmar -- Men til trots för alt ſitt Brittiſka Hjeltemod, måſte hon dock ſluteligen Retirera och lemna Sveriges Fiende en obehindrad ingång uti Stockholms-Skären, för at utöfva de hiſkeligaſte grymheter, en nödvändig följd af en omåtlig Kriglyſtnad och viſsa Cabinetters intriguer, underſtödde af inhemſka Förrädare.

O! J mägtige Store, ſom, ofta förledde af en nyck, et brottsligt begär efter et lyſande namn, leken med edre underſåtares Lif, dem i ären pligtige at ſkydda! huru liten år icke Eder åra uti Menſklighetens och det ſanna förnuftets ögon.

Huru brottſlig är icke Eder höghet, då I, druckne af jämrens tårar under Barbariſka ſegerrop och Enkans förbannelſer, låten Eder Triumphvagn af blodiga Slafvar ſammandragas öfver de härjade Fälten, ſom Naturen och den ſvettande Arbetſamheten åmnat til Eder, ſamt Medmenniſkors välmåga och förnöjelſe.

O!

O! du kåra Fosterland, så ofta plundrat genom Cabalens ilska och Infödingars åregiriga missdåd! Himlen gifve dig beständigt upplyste, gode och fredlige Konungar.

Norrköping måtte du altid tilväxa uti välmäga -- måtte aldrig du eller någon annan *S*vensk Ort vidare blifva et föremål för en så olycklig dag, som d. 30 Julii 1719.

1723 afbran Rådman Rahms hus på Berg, Och den 12 Maji, under Aftonsången, bran för Trågårdsmästaren Wibjörn i Strand-Qvarteret.

1726 uti *S*eptember månad bran för Handelsman Johan *S*porrong i Qvadraten N:o 17 Nordantil.

1732 om Hösten afbrunno 14 Sådesfulla Lador utom Norr Tull; åfvenledes vid samma tid upbran et rum för Grundvärks Karlen Johan Pehrsson i Strandqvarteret Qvadraten N:o 49.

1736 tändes Eld af Åskeslag uti Stads-Kyrkans Klockstapel, som straxt blef släckt.

1738 d. 30 April under högmåssan upbran et hus för Snörmakaren Vinstedt på Berg uti Qvadraten N:o 6.

1739 d. 12 October bran för Anders Michelsson och Svarfvaren Lindman Nordan til i Qvadraten N:o 41.

1743 d. 14 Februarii om Aftonen afbrändes Kopparhammaren med dess Kåhlhus Nordantil i Qvadraten N:o 28, och är seder-

mera til närvarande tid ej på Platſen blifvit bygt.

Den 31 Maji lades i aſka Tengjutaren Kruts gård på Berg, Qvadraten N:o 8.

1745 d. 15 Januarii om natten upbran en Smedja på Måsſingsbruket.

1747 d. 27 Januarii kom Elden lös uti Factoren Jacob Reenſtröms Pråſshus Nordantil, Qvadraten N:o 4, ſom lyckeligen blef ſläckt.

Den 23 *Maji* kl. 3 eftermiddagen ſlog Åſkan, på et underbart ſätt uti Tyſka Kyrkan på Norra ſidan, hol igenom Muren inåt Predikſtolen, *hvarest* Förgyllningen på Solen och Svårdet på Jacobi Bild, ſamt en förgyld Liſt, Predikſtolen utföre ned til golfvet, något ſkadades.

1748 d. 5 Auguſti kl. 3 til 5 eftermiddagen upbran Mälthus och andre husbyggnader för Ståhls Enka och Rådman Kihlſtrand, uti Bergs Qvarteret Qvadraten N:o 6.

Den 23 Septem. kl. 11 om natten afbran Skomakaren Nybergs Gård vid ſtora Gatan åt Wåſter Tull uti Bergs Qvarteret N:o 9. Af vädret fördes brånder och Eldflaggorne öfver Staden åt Djäkneberget, hvaraf Eld på många ſtällen huſen itände, ſom likvål lyckligen ſläcktes.

1749 d. 23 April kl. 2 om nattan yppades Elden uti Caspar H. Rodes ſtora Säckerbruk, ſom aldeles afbran, hvaraf ſkadan var ganſka anſenlig.

1760

1760 d. 1 April kl. 9 förmiddagen kom Elden lös uti Båtsman Nybergs Gård uti Strand Qvarteret, fom dock ftraxt blef fläckt.

Den 25 Maji Pingesdagen under Högmäsfan upbran et Brygghus för Handelsman Johan Eek Claesfon uti Norra Qvarteret Qvadraten N:o 25.

Den 12 Augufti om natten afbran Factorie Smeden Wickmans Gård Nordantil.

1767 d. 1 Martii om natten afbrann öfre våningen af Handelsmannen Abraham Schröders vid Söder Tull belägne Tobaks Fabriqve.

Samma år den 1 Maji tidigt på morgonen kom Elden lös uti den få kallade Holm-Qvarnen, Måsfings-Bruket tilhörig; fom til Grunden upbrann.

1768 Natten emellen d. 11 och 12 April itändes Bruks Patron F. Jankes Hus vid Bråddgatan, genom dold Eld uti en dagen förut i Kållar Svalen nedfatt Afkfjerding; hvarigenom öfre våningen med taket dels upbrann och fördårfvades.

1770 d. 22 November kl. ½ til 6 på morgonen uppbråndes genom *vådeld* en betydelig dehl af Regemänts Fältfkåren Göhles Mälthusbyggnad vid Präftgatan. Aftonen förut hitkom Hans Kongl. Höghet Hertig CARL af Södermanland från DESS Utrikes refor, och var äfven åfkådare af denne olyckelige illumination.

1774 d. 8 Februarii kl. 2 om morgonen under en ſtark Kjöld, afbrändes öfre våningen uti Ånkefru Borgmäſtarinnan *Höckerſtedts* hus vid Drottningegaten, vid hvilket beklageliga tilfälle den ryſeliga olyckan hände, at en Fröken Mâijendorff ſjuk och ſängliggande, tillika med deſs tvånne Pigor, lefvande förbråndes.

1777 d. 2 October kl. 11 om aftonen, upbrann under en ſtark Töcken, Norrköpings Krono Brånnerie.

1782 d. 27 Junii kom Eld lös uti Fabriqveuren Hinr. Pohls Målthus nära Samtals torget ſom dock utan ſynnerlig ſkada lyckligen blef ſläckt.

1784 d. 6 Januarii eller Tråttondedagen afbran til hälften Fingerborsvärket vid Mäſſings Bruket härſtådes.

1789 d. 2 April på eftermiddagen kl. 4 yppades vådeld uti Tull Inſpectoren Er. A. Bodmans Hus på Salt Ången, ſom likaledes utan betydlig ſkada afſläcktes.

1792 den 3 December Kläckan 12 på dagen, kom Elden lös i Garfvare-Åldermannen Ströms gård, genom Arbets-Folkets ovarſamhet, då deſs nya Garfverie med alt deruti befindtelige förlag, innom en liten ſtund genom Lägornes häftighet förvandlades i aſka.

Den ſkada ſom ägaren härigenom fick vidkännas, utgjorde viſt en Summa utaf 1000 R:d.

An-

Anmärkningsvårdt är, at den Våstliga Storm, hvilken vid Eldens första utbrott förfårligt rasade och tycktes hota den större delen af Stadens Östra sida med en oundvikelig förödelse, genom Försynens Nåd förvandlades innom några minuter til et stilla lugn.

1794 den 26 Maji kl. 9 förmiddagen, upkom vådeld uti Buten Bergrens Rökstuffva, utom vådligare följd, än at et partie Skinckor och Metvurstar förbrändes.

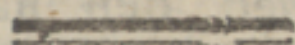
1794 den 9 December kl. 11 på Natten, antendes Ingenieuren Olof Schultzes Manufactur Qvarn, med den håftighet, at 2:ne Qvarnhus, et väl inråttadt Blyvits Vårk samt en Hagell Fabriqve och circa 200 Tun. Spannemål, innom 2:ne timmar lades i aska, utsickten var fruktansvärd för Norra delen af Staden.

1795 den 2 Februarii kl. 8 eftermiddagen, upkom vådeld i Fabriqveuren Jöran Lindahls Stärkelse-Bruk ned vid *Strömmen*, då et hus, som genast halfbrändes och et annat itändt, lyckeligen Sauverades genom Herr Apoteqvaren Nyströms förträffeliga eld-släcknings-åmne.

Man må hår med alt skjäl gifva Norrköpings Invånare i allmenhet och synnerligen Sjö-Folket, det välförtjenta loford at de vid upkommande Eldfaror, visa behjertenhet, rädighet och en oförtruten flit, för at bispringa sine olyckelige Medborgare.

Näst Försynens Nåd, våge Vi trygga oss dervid, at Vådeldar hädanefter skola blifva mindre farlige, så väl för Norrköpings Stad som andra Orter, där man *vet* och *vill* begagna sig af de lyckliga uptågter i Eldsläcknings-Konsten, för hvilka vi hafva at tacka Herr Apothekaren Nyström och Herr Assessor von Aken.

Alsmägtige Herre! Naturens Upphofsman och Ledare! Beskydda så väl denna Staden som hela vårt öfriga Svea Land ifrån alla farliga och våldsamma tilfälligheter!!!

Cap. X.

Om Wikbolänningarnes tåg a) til Norrköping, i affigt at gifva sig under CZarens Protection.

Hvad en Grefve Potocki de sednare åren förmodeligen varit i Pålen, det samma var en Grefve Douglas i Sverige 1719.

Omkring 8 dagar för Ryssarnes ankomst, hade Douglas afsändt 2:ne Betjenter til Wikbolandet för at genom Bonden Sven Dansson i Tomta och Länsmannen i Björkekinds Härad Anders Andersson i Höckerstad med flere, kringsprida CZarens Manifest *b*).

In-

a) Wikbolandet kallas den del af Östergjöthland, som ligger i Syd och Sydost om Norrköping.

b) Det hufvudsakeligaste utaf denna berättelsen är hämtadt 1766, af den aflifvade Sven Dansons

Innehållet deraf var hufvudsakeligen: *At de som godvilligt mottogo CZarens protection och i följe deraf ville svärja honom Trohets-Ed, skulle mottagas som vänner; men de som vågade sätta sig deremot, skulle handteras som Fiender.*

Sven Dansson, Anders Andersson och de twånne Betjenterne, med flere, reste öfveralt kring Wickbolandet: Upfylde sin af Doug-las gifne Commisssion, så väl, at nästan hela denna Tracten om Norrköping reste sig i Massa, för at antaga CZarens anbud.

I denna affigt utvaldes en Deputerad af hvarje hushåld, hvilka med detta förtvislade beslut antågade til denne Staden.

Den oftanämnde Sven Danson i Tomta var deras anförare som på en jerngrå Häst red förut med et Lakan fästat på en stång, samma tecken som han förut nyttjat på Sylt-ångsberget, vid Ryssarnes landstigning.

Då de framkommo til den afbrände Staden, var Fienden redan bortflygtad. Här blefvo de fasttagne af en Esqvadron Dragoner, som nyss ankommit, afförde til Sätesgården Löfstad i Kimstad sochen, med hånder-ne

Cousin, Bonden Dan Svensson i Tjuftorp och Östra Ny Socken hvilken varit en bland de utsände Deputerade som undgingo straff.

Denna Berättelsen är dessutom Confirmerad af Prosten Daniel Wallman i Fornåsa som 1719 vistades hos sin Fader Kyrkoherden Johan Wallman i Skällvik.

ne bundne på ryggen, införde öfver natten i en lada *c*).

Morgonen derpå utmönstrades Hufvudmännen som genast affändes til Linköpings Slotts-Häckte. De öfrige fingo tilstånd at begifva sig hem, ehuru man projecterade at låta hvar tionde spela på trumman.

Då brottet hunnit utransakas och afdömmas, blef Sven Danson Halshuggen på Syltångsberget, på samma ställe där han förut haft besvår med Fiendens invisande til Staden: De öfrige Hufvudmännen tillika med Länsmannen Anders Andersson måste springa 6 omgångar gatlopp mellan 100:de Man vid Gästgifvaregården Fristad i Täby Sochn *d*).

På andra sidan om sjön *Slåtbacken*, uti Hammarkinds Hårad, voro ock nästan allas sinnen bragte til gäsning.

En stor mängd af sammanskockad Allmoge kom för at i samma affigt, som Wikbolänningarne, begifva sig til Norrköping.

Då desse uproriske, utan beväpning skulle passera Landsvägen förbi Mogata Kyrka, möttes de utaf Pastorn derstädes Carl Spaak. Han förestälde dem först med et bevekligt tal, deras villfarelse, och den våda uti hvilken de tvifvelsutan skulle störta sig, om de ej

c) Då desse uprorsmakare togos, måste de ock lemna sina Håstar til Dragonerne, som ansågo dem såsom godt byte.

d) Länsman Anders Andersson som måste löpa Gatlopp, feck dock behålla sysslan.

ej i ackttogo ſtillhet och lugn, ſamt återvände hvar och en til ſitt. Men då de ej ville med godo lyda hans välgrundade råd, hotade han, at låta ſina Drängar, Torpare och en mångd Bönder, dem han redan ſamlat omkring ſig, ſkjuta ſkarpt på dem, ſom ej genaſt återvånde.

Några löſa ſkott losſades ock värkeligen af Kyrkoherdens Folk, hvarigenom desſe uproriſke vånde om och genaſt begåfvo ſig hem.

Staten lårer i bland behöfva Pråſten; åfven utom Predikſtolen.

Cap. XI.

Om Rysſarnas viſtande i Norrköping 1743 och 1744.

Mellan den 18 åriga Riksförſtörelſen och den ſednaſte Pommerſka Harjagten, ſkulle Sverige åter hårluggas af Rysſarne *a*). År 1741 i ſlutet af Julii månad, brann redan Kri-

a) At Krigslågan i *Sverige* ofta blifvit upblåſt genom partiers och egennyttans ande, år en oneklig ſanning -- och -- Hvilket af Rikets ſtånd har oftaſt deciderat dem? och -- Hvilket dragit deraf måſta nyttan? För ſig och ſina Efterkommande? Hvem ſköſtade Krigs-Casſan under Carl den XI:s minderårighet, då visſa perſoner låto af Franſoſerne narra oſs uti et Krig, i hvilket vi fingo ſtryk af en Brandenburgiſk Furſte, faſtån vi för-

Krigslågan i Finland: 1742 i Februarii släcknade han -- Den nakna Armeen hemtågade ansenligt hopsmåltad, utan 2 styfvers vinst: blott med det löftet för Riket at få föda en mångd Ryska hjelptroppar mot en förmodad Fiende, af hvilken det ingen ting hade at fruckta.

År 1743, i medlet af September, anlände åtskillige så kallade Lodjor, små Fartyg, hit til Norrköping med Ryska Marqvetentare, hvilka genast ankrade nedom Slagtarhuset och inrättade matlagningsställen nära intil stranden. Desse Lodjor medförde ock en mångd Soldater, hvilka hopråknade med dem som någre

ut kunnat tuckta hela Europa? Riket förlorade då Provincer af 40,000 R:d. årligt revenue och 50 Millioners Krigsomkostningar. Hvem upväckte oenigheten vid Pultava? Fästningen Fredriks-Halls öfvergifvande? Hvem delade åfven då Krigs-Cassan? Hvem byggde och lefde derefter Kungligt? Hvem åstadkom då hela 63 mils krokvåg för at låta 13000 Man af Armén frysa til döds i de Norrska snödrifvorne? Hvem åstadkom retraiten i förra Finska Kriget, då Svenske Soldaten gråt och slog sönder sitt gevår, för det han icke feck tuckta fienden? 100:de tals Tunnor Guld och mera än 93,000 Man följde då Krigshedren i grafven. Hvem började Pommerska Kriget tvårt emot Nationens rått? Intet vants. Utlänningen skrattade. Dråtselvärket föll. Vissa Byggnader stego i höjden; men krigsuträkningen misshögg sig ånda til 214 Tunnor Guld och 32,000 Mans förlust för den kringluggade Kronan. Tiderne åro förbi; men vist Folk få ännu pipa för svedan. v. Reth. tr. de Bellis.

gre dagar före Helgemässotiden Landvägen ankommo, under namn af Ryska hjelptrouppar, utgjorde et antal af 13,300 Man. Desse inqvarterades genast både i Staden och på Landet och commenderades af 2:ne Generaler, *Lappokin* och *Solltikoff*.

De Ryssar *som Landvägen ankommo*, upställdes utan för Norr Tull: inmarcherade sedan i Staden med utslagne Fanor och klingande spel, bestående af Trompeter, Valthorn, Hoboëer, Basonger, Hand-Violer och Bas-Violer. Denna intågs Musiqve exeqverades af 40 Musicanter, upstälde å båda sidorne vid Drottningegatan.

Under detta Ryssarnes vistande härstädes förrättades deras Gudstjenst, på Rådhuset i Magistratens stora Embetsrum, hvarvid brukades 3:ne större och mindre Klåckor, hångande i förstugugången mot Tyska Torget.

På samma Torg hôls ock uti särskilte stånd under hela tiden matvaror för Ryssarne til salu. Deras bästa dryck bestod uti en slags blandning af kokt vatten, brun Sirop, svartpeppar och sönderskuren Vitlök.

På *Kejsarinnans Födelsedag* låto de Ryske Generalerne på Saltångstorget upföra en Åreport, utsirad med Kransar och åtskillge målningar under et starkt Canonerande och många salfvor utur det paraderande Manskapets Handgevär.

Kyndelsmässodagen gingo Ryssarne uti Procession, genom en Haji, från Kyrkan ned til

til Strömmen för at aftvå sina synder. Badet var inrättadt på Isen ned om Slagtarhuset med en fyrkantig vak af 16 Qvadratalnars vidd och kringlagd med Bräder, uti hvilken de nakne kastade sig, ehuru man den dagen här hade en ganska strång köld, under vägen til Badet blefvo de i ansigtet bestånckte med ljumt vålluktande vigvatten utaf Popen eller Prästen, hvilken helighets förrättning skedde med en grön qvist, indoppad i en Silfverskål som var utsirad med flerfaldige Helgon, hvarunder hvarje Ryss bar sin Sanct Niclas eller Jungfru Mariæ Bild i Handen.

Då någon hoppade i Badet ropade han med alla de öfrige kringstående *Hospodin* &c. *Herren rene oss ifrån våra och våra Fäders missgjerningar!*

Påsketiden brukade deras Marketäntare sälja ägg, på mångfalldiga sätt utsirade. Då Ryssen träffade någon, præsenterade han straxt ägget och, efter at hafva gifvit en kyss, sade *Christus är upstånden ifrån de döda*, hvaruppå man gaf en kyss tilbaka och svarade: *Ja, han är i sanning upstånden.* Man har sagt mig at *det vackra Könet i Staden* den dagen aldeles varit osynligt på gatorne.

Då *Åskan någon gång hördes*, ringdes i alla deras Kläckor under Sanct Nicolai och Jungfru Mariæ tilbedjande, emedan man trodde at de då äkte i skyn at förlusta sig.

Rys-

Rysſarne exercerade näſtan dagligen på Butången och Norra Sylten, då våderleken och årstiden ſådant kunde medgifva.

Oagtadt et dagligt pådoggande på Tyſka Torget, begingos dock af Rysſarne näſtan dagliga ſtölder och ſnatterier. De ſom *dogo* blefvo på Påſt Kyrkogården begrafne.

Några dagar för Midſommarn anlände 20 ſtycken Galérer för at afhämta desſe Gäſter. *Afreſan ſkedde ock* Midſommarsdagen d. 24 Junii 1744, under et ſtarkt ſkutande ſamt många vårnlöſa Gräs Ånkors tårar. Sjutton Kårleksungar medföljde på afreſan, hvil*k*as hufvudſakeliga öde och varma ömhet den kalla Öſterſjön förmodeligen afgjorde och belönte.

Förſta dagen ankrade Galérerne mellan Weſterby och Lindö, hvareſt genom våda elden kom lös i Skögen, hvilken dock fullkomligt var dämpad dagen därefter, då reſan fortſattes til Rysſland, efter en expedition, ſå märkvärdig i den ſunda Politiqvens Handlingar.

Cap. XII.

Berättelſe om Peſtens ankomſt 1710, kringſpridande och aftagande i Norrköping, ſåſom ock några märkvärdigheter förefallne uti the förſta af mig genom Guds Nåd förrättade Curer, under visſa Hiſtorier ef-

ter andra goda Läkares Exempel författade a).

Så snart jag i vifshet förfporde, at Peften yppat fig i Stockholm, var icke heller fvårt at gisfa, thet han ock ofs få väl fom andra orter beföka fkulle *b*). Ty påminte jag

a) Hela denna berättelfe med påföljande Cap. om Præferverande Läkedomar mot Päften, införes verbotim fådan, fom den af Herr Riks-Translatorn m. m. von Block blifvit författad.

Under Pefttiden beftods af *Stads*-Casfan 24 *Likbärare* och en Häftbär med 4 Häftar. De fom dödde af Peften blefvo begrafne på den få kallade Peft-Kyrkogården, belägen til vänfter om vägen mellan *Krono-Spinhufet* och Himmelfta-Lunds Helfobrunn. Där finnes ännu några Graf-ftenar i behåll, med fina Infcriptioner.

Det hände icke fällan at döda funnos på gatan, hvilka utaf de tilförordnade Likbärare genaft upptogos och til Begrafning afföras

En gammal Man vid namn Jöns Lir-Gubbe, fom altid med fitt Inftrument uppehöll fig vid öftra ändan af gamla Bro, hade en dag, öfverlaftad af ftarka drycker, fåfom död blifvit uptagen på gatan, til Peft-Kyrkogården afförd och kaftad bland en hop döda menniſkor, för at fedan med dem i en grop begrafvas. Innan aftonen fpelade han likväl på det gamla ftället fin Lira och fjöng efter vanligheten N:o 374 i Svenſka Pfalmboken. Denna händelfe gjorde at han i flere dagar af den enfaldigare hopen blef fåfom Spökande anfedd.

b) År 1623 dogo i Norrköping 1400 Perfoner.

1710 Uti Svenſka Förfamlingen 633. Uti Tyſka Dito 29. Uti S:t Johannis Dito 90.

jag genast hos Vederbörande, at nu vore tid, til at öpna ögonen, emedan vid tå instundande Mattismässo-Marknad, Pesten, utan all tvifvel, sig åfven här infinnandes vore. Och thet skedde så, i thy en besmittad Hustru, som räknade sig i skyldskap med Borgaren och Hökaren C. M. hitkom Sjövägen, at inkjöpa Victualier, hvilken, som then hystes i C. M. hus, ty måste och thersammastädes några oskyldige Barn och Tjenstepigor sätta lifvet til. Hustrun som hitförde thet onda, kom med litet lif härifrå, dödde på hemresan och kastades öfver bord i Sjön. Imedlertid sändes mig oyetterligen, utur C. M. hus en sjuk Piga til Östra Qvarteret hos Brynil Järndragare, en annan sjuk til Norra Qvarteret hos Jonas Murmästares Enka. Hvarest the och dödde, och smittade hela husen och tracten theromkring, så at then ena efter then andra bortpläckades, dog hastigt och oförmodeligen, utan mycket buller, til dess jag omsider kallad blef i C. M. hus, ther utom the döda, 2 Barn ännu sjuke lågo, then ene i Själtoget, then andre med en Carbunkel i högra fotleden. Så snart jag thet förmärkte, gaf jag tilkän-

 na

1711 uti Januarii, 62. Til d. 24 Junii, 86. Til d. 16 Julii, 136. Til d. 12 Augusti, 282. Til d. 16 September, 338. Til d. 7 October, 187. Til d. 31 December, då Pästen nästan aldeles var afstadnad, 294. Summa döde *Personer* af Pesten uti Norrköping: 3537.

na huru tilstod i Huset och Staden. Men thet var illa gjordt, och fandt få som thet trodde, menandes mången at Pesten icke skulle drista sig at inkomma i thenna heliga Staden, bebodd af Guds Propheter: Men vederspelet betygade förfarenheten. Therpå retirerade sig C. M. med thess Hustru och 2 små Barn utur huset, resandes åt Westergjöthland, emot min vilja och protestation, lemnandes then sjuka Dottren med en Upvackterska qvar i huset. På vägen dödde Mannen C. M. i Svinevad, Hustrun fortsatte sin resa åt Westergjöhland til sin Bror, hvilken tillika med hela huset, utom Hustrun allena af smittan bortdödde. Therifrån kom åter C. M. Enka med behållen hälsa efter nyttjade Præservativer och uthållna prof til Norrköping igen; Imedlertid utbredde sig sjukdomen i alla Qvarter af Staden, Öster, Väster, Norr och Söder, men thet hette åntå at ingen Pest vore i Staden, och at icke flere dödde vecketals, än tilförene dö plåga; Man lätt sig fuller verket uppå mitt enständiga och trägna anhållande och Representation något vara om hjertat, men thet kom föga ur rummet; skyllandes man på brist af Medel; och Ordrens uteblifvande ifrån högre ort; Men mig tyckes altid, at vänta på Ordres at släckja, når elden satt i våggen, var orimmeligit, hafvandes man bordt taga medel, ther the voro och låggja ther the tarfvades, som dock sedermera skje måste.

Then

Then ena Månaden gick bort efter then andra, jag gick upp och jag gick ner, jag skref hit och jag skref tit. Imedlertid hade Pesten sin framgång, ther jag icke i tid ankom honom at möta. Omsider tyckte mig, at thet gick för långt ut, ty inlade jag i Rådstugun en skriftelig Protestation, med tilsäjelse: At icke gå utur rummet, förr än jag såg en god begynnelse med eftertryck gjöras til execution af then Förordningen, som Högvälborne Herr Baron General Lieutenant och Landshöfdingen Jacob Burenskiöld mig långt tilförene tilskickade at Communicera med Magistraten och applicera til alt thet, som här practiceras kunde, tilhållandes Hans Excellence mig, at thessutan bidraga alt thet jag viste lände til Landets conservation, thet jag redeligen både före och efterkom, så mycket hos mig stod; Nu började man omsider draga öronen åt sig, emedan jag lofvade at kungjöra på behörige Orter och ställen huru här stod til. Ty afskickades efter 8 dagar en af Magistratens Ledamöter til mig, at gjöra mig nöje med tilsägelse, at icke allenast förskylla mitt omak, utan ock skola läggja handen vid sjelfva vercket. I samma vefva kom Lands-Secreteraren Herr Nicolaus Stedt hit til Staden Thomassmässotiden, som dref várcket så hurtigt, at thet kom i full gång.

Men som then infallande Juhlehögtiden med någon Köld, kom så brott uppå, fick

Peſten åter luft och gjorde af i ſtörſta haſt innom en vecka med 40 Perſoner ungefår, thet han tilförene icke fick lof at gjöra på en Månad. Sedan nappade man åter i fård med honom, ſå at han allenaſt fick taga tågeliga för ſig, ſom tilförende. Plåckandes då och då en eller annan, intil deſs man omſider får yppet hugg på honom. Sedan alle förordningar allestades blifva rigtigt kungjorde och exſeqverade, hvilket dock ånnu intil den 19 Januarii 1711 icke ſkedt år. Och på thetta ſått, hoppas jag, at vi genom Guds biſtånd, ſkolom blifva af med denna grymma Gåſten. Och önſkar jag troligare, ån någon, at han aldrig måtte igenkomma, ehuruvål jag tillika med Apotheqvaren och Fåltſkåren, theraf kunde hafva ſtörre fördel, ån någon annan i hela Staden och Landet. Hvilket oaktat ſå vål ſom thet at jag var dag njuter min Ducaton, hafver dock hvar och en håri Staden, men then Högtårade Magiſtraten i ſynnerhet, handgripeligen förmårkt, at ingen med ſtörre ifver, nit och åhåga, har arbetat uppå Peſtens utjagande, ån jag allena, och thet bittida och ſent, med hånder och fötter, mun och penna, når och fjårran, icke anſeendes he obeſkrifvelige månge vedermödor och förtretligheter, jag haft dels at genombryta, dels at ſmålta, och til åfventyrs ånnu at förvånta. Hvilket jag dock frimodeligen år vederredo at möta, ſkönt ſkulle det koſta lif och egendom,

dom, them jag ganſka frivilleligen för Fåderneſ-Landets tjenſt nu och alla ſtunder år redobogen at uppoffra, faſt vore thet förnämſt i Spetſen på Kongl. Maj:ts Arméo ther mången Hjelte icke tilbaka vikit, ſom Peſten likvål ſatt ſkråck uti. Men at komma til mitt förehafvande igen.

Hiſt. I.

Jag kallades ſade jag, til C. M. hus, hvareſt en ſjuk giftvuxen Dotter låg, ſom allaredan efter tidigt åderlåtande förſt i October Månad, dock utan min vettſkap Febren merendels öfvervunnit hade; Uppå hvilkens ben, en Carbunkel omſider ſatte ſig, then jag handterade på ſått ſom uti Sect. II Cap. III p. 81 &. omtalt är. Men ſom then ſatt midt i fotleden på en ſena, och thenne Patienten var en yrhåtta, ſom tractade mera efter at ſåret ſkulle ſnart igengro, at hon fick komma ut, än huru giftet ſkulle utränſas, och grunden botas, ty gick med deſs helande ganſka långſamt til, på mer än tre Månader; viljandes hon icke gifva ſig tolamod at låta Salfvor och Plåſter hafva ſin vårkan, utan ſökte allenaſt at få ruga på ſåret, hvaruti hon ſig miſstog, ty når ſåret rugades ofvan, blotnades under, och ſåledes maſte thet ofta rifvas, hvarigenom helandet utdrogs. Eljeſt mår hon nu helt vål.

Hiſt II.

Hos thenna Jungfrun lemnades en upvacktereſka, en Ryttare Huſtru, vid namn Ingre, om

om 40 år ungefår, som hade hört Tobak emot Pesten mycket berömmas, ty hade hon pipan i munnen bittida och sent, hvilken dock henne ej befria kunde ifrån smittan, i thy hon 2 á 3 dagar efter sin ankomst, sjuknade svårliga. Hvilket mig straxt kungjordes om aftonen, tå jag tyckte fara vara i dröjsmålet; gaf henne fördenskull straxt, innan jag sånde något Recept på Apoteqvet några droppar in af et Elexir Antipestilentiale, som jag förleden vår sjelf præparerade vid the Danska Fångars ankomst, emedan the en Pest-Feber med sig föra månde, som i största hast öfver 100:de bortryckte, hvarutaf hon kjände sig så stor lindring, at tå jag nästa morgonen therpå gick henne at besöka, fant jag henne stå vid Fönstret i bara Lintyget och tala med en Hustru, som hade omsorg om hennes Dotter, hvaröfver jag blef något bestört, emedan tu Fönster stodo på gafvel, och tå blåste thet tämmelig kalt, ty körde jag henne genast i sång och låt henne ingifva 1 Drachma af Pulfret Mindereri N:o 2, som imedlertid hämtades, och befalte henne hålla sig jämt vid sången, straxt eftermiddagen samma dagen fick hon en svår upkastning, som varade tillika med Febren, Hufvudvårk och Ångslan m. m. några dagar å rad, utan ringaste matlust; men stor törst, hvilke Symptomata jag Secundum artem med vanliga bekanta Medel curerade, efter then Methode jag uti Sanctio-

tione de Symptomatibus uptäckt hafver. Imedlertid utflogo hår och thår på kroppen 8 par exanthemata Sub Specie Carbunculorum, twå och twå ihoprörde, spitsige öfverst och vide nederst med en liten blemma midt på; men en Carbo midt emellan skulldrorne öfver ryggbasten, hvilken omsider blef stor som en dubbel Carolin, ja nästan en Riksdaler, sidst viste sig och Bubones under bägge Axlarne, och en i ljuskan, then sidste dölgde hon hela månaden för blygsel skull, hvarföre han ock sent både blommade, slog hål och tilläktes. Exanthemata beströk jag med ungvento nigro N:o 5 som torkades innom några dagar; på Bölderne lade jag dels Empl. Magnet. Angel. Salæ, dels Hodges Dragplåster, hvarom ofvan Sect. II Cap. 3 §. 81 omtalt år. Och dissipperades the småningom, dock långsamt; och drogos the ifrån glandula axillarum neder inpå sjelfva bröften. Pestkålet eller Carbunkelen emellan skuldrorna, beströk jag med Butyro antimonii, then therpå blefne eschara uplenade jag med ungvento Hartmanni Sect. II Cap. III p. 81 beskrifven, och sidst lade jag Hodges Dragplåster öfver skårpan, hvilket tå thet aftogs följde hela eschara med, tjock som en finger, och lemnade en Cavitet, ther et skedblad falt wäl hade rymmas kunnat, hvilken sedermera handterades, som en simpel ulcus, med the salfvor och plåster, som ofvan Cap. de Bubonibus & Carbunculis p.

 80

80. & Seqq. afhandlat är: Omsider blef thet med kött aldeles upfylt, och jämt med huden, utan at lämna något särdeles synbart ärr efter sig. När nu alt var väl beställt, nödgades Patienten omsider uptäcka huru thet tilstod i ljusken, hvarest Bubo emedlertid in Carbonem degenererat hade, then jag på samma sätt handterade, som then nyss beskrifne Carbo, men blef icke förr än efter Juhlehelgen tilläkt, och thet merendels genom Fältskjären J. Linds försummelse, som i stället for Empl. Magn. Salæ, lade et ungventum med viridi æris blandad, uppå svulnaden och säret, hvilket ungventum var vigare at utbreda och snarare til hands för honom ne nihil Fecisse videretur. Imedlertid låt jag Patienten då och då intaga något af de uprepade alexipharmacis, Sec. I Cap. V. p. 39 och lefver hon nu frisk som en Abborre. Thenne Patient, gode Läsare, var min Lärespån, hvars lyckeliga cur bekräftade de principia, jag sedermera alt jämt följt hafver, som mig icke felt hafva slagit, tå Patienten har gjort sit til. När thenne Upvackterska sjuknade intogs i C. M. hus en annan ung Piga vid namn Brita Persdotter, född i Norrköping. Medan thenne Hustru Ingrid låg sjuk, sjuknade ock en Katta i C. M. hus, som fick en Bubo ad Glandulas ingvinales hvaraf hon dödde.

Hist. V.

Vid samma tid som Olof Hedenberg låg sjuk, hvarest Öhlkrog hålles, blef Sadelma-

ka-

karen Kyritſes Son, ſom ther druckit hade, ſvårliga angrepen af Peſten; til hvilken jag på andra dygnet kallades; gaf honom ſåledes in the omtalte pulfren N:o 1 och 2, hvaraf han blef ſå friſk, at han gick uppe dock mig ovetterligen och emot åtvarning; Men ſom jag then ſidſta October reſte til Linköping at beſtyra om Trycket för närvarande Tractat; Hvars förſta och andra Section, utom några här och ther ſedermera tilflickade pasſager tå färdig var, ſamt at Conferera med Lands Secreteraren Herr Niclas Stedt & om et och annat, ſom vid thenna Farſoten ſtod i agt at tagas, och jag ſåledes borttovar tre dagar, under hvilken tid unge Kyrits, ſom vid min afreſa ſade ſig intet ha ondt, mindre af Peſten vara antaſtad, ſjuknade å nyo, lät fönſtret, ſom ſtod hardt intil Sängen ſtå öppet. kaſtade af ſig Kläderna, för hvilken orſak han förſt fick en olidelig vărk i högra axlen ofvanpå leden, ſom ſedan ſlog ſig i bröſtet och magan, med ſamma vårk och tåt upkaſtning, hvarifrån vårken gick up i hufvudet, hvaraf en ſvår Phrenefis eller raſerie och yra förorſakades, ſom varade inemot 6 dygn, under hvilken tid han ganſka ängſlades och ſyntes hvarken kunna lefva eller dö, utan aſſomnade omſider i ſtörſta jämmer, efter utſtånden odrågelig pina och ångſlighet med Föråldrarnes myckna ſorg. Och Supponerar jag at Peſtgiftet, hade tå angripit ſå vål Tunicas Ventriculi, ſom

ſom Pareuchyma pulmonum,och partes Thoracis membranoſas, hvilket jag ſlutar af then Sectione Anatomica, ſom i följande Hiſtoria omtalas.

Hiſt. VII.

Thenna lilla enſamma qvarblefne Fader-Moder och Slägtlöſa husvilla Flicka, benämd Anna Persdotter, ville nu ingen emottaga, ty ſkaffade jag henne til Brynil Dragares Enka, hvilkens hus ſå tilförene, ſom ännu af Peſten hemſökt vara mände, i thy en hennes Son och Tjenſtepiga låge ther ſjuke. Och måſte jag taga thet expedient, emedan Peſt-Hospitalet ännu ej var beſtält och uplagat, kunde ej elller tåncka at then, ſom allaredan i Peſten ſå nyligen legat hade, ſkulle åter ſå ſnart angripas, ſom ſkedde, hälſt emedan jag läſit hade i Peſt-Medicorum Böcker, at ſådane icke mindre än the, ſom en gång legat i Meſsling, ſäkrare viſtas kunna ibland the ſmittade. Men når nu thenna lilla Flicka 8 dagar hade vid paſs varit i huſet, faller hon å nyo in och får en Bubonem i Röſan, dock utan någon ſtark Feber, hvaraf hon dock medelſt the oftanämnde Läkedomar och method, innom 8 å 10 dagar åter kom ſig före, ſedan Bubo fördelades, och mår hon ännu på 9:de veckan, ſedan hon ſidſt ſjuknade, helt väl; faſt illviljare i förſtone utſpridde henne död vara.

Hiſt. VIII.

I ſamma Brynil Dragares hus, var Mannen, en Piga, ſom i C. M. hus tilförene up-

upvacktat hade och var Brynilds Syskone-Barn, samt try hans egna Barn, af Pesten innom 14 dagar döde förr än jag i huset ankom, men sedan dödde ingen, utan blef förut Modren, som med Ätticka och Inge-fära preserverades, så at hon innom tre Månader oantastad behölt sin fulla hälsa, then endaste qvarblefne Sonen, som hade jemte en stark Feber, en Carbunkel bak i nacken, Bubones i bägge Röforna och en under vänstra Axlen, tillika med en ung Piga, som hade näst Febren en Carbunkel på Ansigtet, och Bubones i Röforna, innom 14 dagar methodo practica & Solita lyckeligen Cure-rade. Och lefver bägge ännu friska och sunda, thet Fältskjären Jan Lind, så väl som grannarna bevittna kunna.

Hist. XIII.

Hos Pistol-Ålderman Jan Berg på Berget voro tre döde, förr än jag blef kallad i huset at besöka honom sjelf, som låg illa sjuk, then jag förskref Pulfver N:o 1 och 2, medan han nu utsvettade Pesten, lade hans Hustru sig i samma säng hos honom, blef smittad och dödde, utan någon läkedom at nyttja, then hon så mycket mindre trodde sig behöfva, som hon mente sig hafva allenast Rosen. Therpå sjuknade alla Barnen, hvar efter annan, en Son och trenne Döttrar, af hvilka then äldsta, som i thet längsta stretade emot, gjorde Pigetjenst i huset öfver sin förmågo, gick uppe och ute i

kjöl-

kjölden, at beſtyra och inköpa thet ſom tarfvades. til deſs Faders och Syſkons ſkötſel; hvarigenom hon ſå förſvagades, at Peſtgiftet fick öfverhand, och at hon icke behålla kunde then Läkedom, jag ſent omſider henne gaf, tå hon redan inemot 24 timmar af ſjukdomen antaſtad varit hade. The andre tre Barnen tillika med Fadren kommo ſig för, efter rätteligen intagne och brukade elexiteria, innom 14 dagar, Barnen utan at få någon qviſſla eller böld uppå kroppen, Fadren fick en böld under vänſtra armen och en ſtor öfver vänſtra armbogen, hvilka bägge ſmåningom fördeltes af Empl. Magnet. A. Salæ. Här får jag tilfälle, at juſtificera then oſkyldige Lacutus Lucitanus, ſom af Diemerbroek beſkylles, ſom ſkulle han Prax. admir. Lib. 3 obſ. 38 ſkarfva, tå han beråttar ſig in magna qvadam Peſte non tantum in glandulis, Sed & in aliis qvoqve Corporis partibus Bubones vidisſe; tå likvål ſådant år åfven i thenna Peſten hándt, hvilket icke allenaſt hånde thenne Piſtol-Ålderman Jan Berg, utan och Nils Simonsſons trådragares Enka vid Mäsſingsbruket, boende på Tyſkbacken, ſom dödde af vanſkjötſel i ſamma ſjuka, lemnandes fyra ſjuka barn efter ſig, tvånne ſtore och 2:ne ſmå i vaggan, hvilke alle tillika med Mormodren, ſom ſidſt them at ſkjöta inkom och ſjuknade, Curerade blefvo, med the vanliga ofta recommenderade Pulfver, och ſatt bölden på ſamma ſtälle, ſom

ſom Jean Bergs tått intill vänſtra armbogen. Sammaledes hände thet then uti Hiſt. XI:ma omtalte Jonas Murmäſtares Enka, ſom ſedan Bubo ad ingven curerad var, fick en böld midt ofvan på högra låret, ſom ſlog hål efter oliderlig vårk, och curerades ſedan ſom en Bubo, hvartil Måſter Jean Lind år vittne. Åtſkillige andre, påminner jag mig, klagat hafver öfver ſtor vårk i Ryggen, Lår och Benpipor, ſom Olof Ringkarls Enka Öſtantil, och Olof Raſkvåfvare Nordantil. Inbillandes jag mig venenum peſtilentiale, ſom förmedelſt Kroppens ſvaghet icke drifvas kunnat a centro ad peripheriam eller ad glandulas, ſtadnat hafva circa perioſtium, hår och ther på Kroppen; hvarifrån thet ſedermera accedente calore tam interno ab alexipharmacis qvam externo á ſtragulis utblomat, ſåſom en Spina infixa vel pluma ab animalibus deglutita. Om thenna Raſkväfvaren varder framdeles mera talt i Hiſt. XXIV.

Hiſt. XX.

Af thet Hiſt. VI omtalte Per Perſſons Brånmåſtares hus, inkom ſjukan hos Trådragaren på Måſſingsbruket Jean Mårtensſon Liten, i thy Dottren en ſedig flicka af 17 år, blef af Per Perſſons Dotter, ſom gick i Schola hos then förra, at lära läſa Svenſka, ſmittad, men ſom Modren mig tideligen kallade, inrådd af en ſin Grannhuſtru, bekant i mitt hus, ty öfvervant, hon ſjukdomen innom tre dygn, ſom förmält år Sect. I

Cap.

Cap. VII p. 55., men föll åter in, fom jag *S*upponerar, af ingen annan ordfak än thenna, at hon för haftigt bytte om Linntyg; hvilket at tro, jag utom Diemerbroeks obfervationer, föranlåtes af thet fom hånde en *K*öpman ifrån Örebro benåmd, T. B., fom åfven fjuknade håri Staden ther han något Handlade, blef innom få dagar reftituerad, men bytte om fkjorta emot min varning femte dygnet, inföll åter igen; hvilket likvål medelft några fvettningar råttades, få at han på nionde dygnet refte frifk och fund hårifrån hemåt, hvareft han väl ankom och mår nu vål, fom thefs Vård håri Staden J. B. mig nyligen berättade. Thenne T. B. kunde icke intalas at längre hår förblifva, emedan hans Refe-Cammerad, hade fört hem the tiender til hans Huftru, at han hår i Norrköping vore omkommen, fom likvål var ofant.

Hift. XXI.

Ibland annat mårkvårdigt hårl Staden pasferat under thenne Peftetiden, år thetta icke thet ringafte, at Carl Mårtensfons Dräng benåmnd Nils Carlfon, en Perfon om 30 år ungefår, ftark af Conftitution, Curerade fig fjelf med två kannor Brännevin, innom 4 dygn utdruckne, och fördelades Bölderne af fig fjelfve, hvilken Cur ville dock icke lyckas Likbåraren Jon Tumlös, en vanartig och ogudaktig fålle, fom drack Brännevin in i dö-

döden, och for i sin obotfärdighet jag fruktar then breda vågen, villjandes icke låta kalla mig, befarandes at tå skolat hafva blifvit förd til Pest-Hospitalet, hvartil han ingen lust hade. Af honom smittades Hustrun med tu barn, hvilka Barn af mig curerades, men Hustrun dödde af vårdslöshet och vanskjötsel. Hår kunde then qvæstion ventileras om Brännevin i pesten är skadeligit eller ej? Svaras med Distinction: Så vida det 1 råkar vål disponerade kroppar och besynnerliga Constitutioner. 2 Synes befordra Diaphoresin. År 3 särdeles tå thet starkt är, et ibland the bästa astringentia Balsamica, som nogsamt klart år, så therutaf, at tå man i en Blessеur sprutar Spiritum vini rectificatum, ståckas icke allenast blödandet, utan ock at thers læla preserveras å gangrena, som therpars af, at cadavera animalium uti Spiritu vini ganska långe conserveras. 4 At uti Brånvin döljes et acidum, hvilket räknas inter Specifica Pestis remedia, och vore icke acidum i Brånnevinet, kunde det ej heller brinna. Huru långe then namnkunnige Chemicus Johan Kunkel, stridde med D. Voight, angående acidum in Spiritu vini Latens, år hos the Lårda icke obekant, i thy en hel Tractat thårom utgången år på Tyska in dudec. år 1685 tryckt i Berlin, som underkastades Kongl. Societetens Desision i Engeland; men lemnades odiciderad, thet och jag gör thenna gång med qvastione an Spiritus vini conducat pe-

 stise.

ſtiferis? At neka driſtar jag mig icke; at jaka, drager jag i betänkande för theſs miſsbruk ſom ſkulle mera ſkada än gagna, om thet gemena man för en Cur recommenderades, dock håller jag theſs måtteliga bruk, för bättre än alsintet bruka, i thy thet ſtärker the genom Peſten förfallna krafter, och förqvafde eller mattade Spiritus vitales, förbrytandes jämväl Peſtgiftet, hvilket af Hiſt. XXVII ſamt flera obſervationer beviſas kan, i thy jag ſedermera hört har, at en och annan af thet gemena Folcket befunnit ſig väl af Brännevin, under varande Curer. Hos Diemerbroek Sect. III Hiſt. XC beråttas om et Qvinfolk vid namn Karin Welamsdotter ſom utan ſkada drack ſig full af Brännevin, medan hon ännu af Peſten behäftad var: dock bör man här obſervera, at then ſamma utom en Carbuncel på armen, icke ſärdeles ondt hade i Kroppen, och at hon dagen förut hade intagit tjenliga alexipharmaca. At hitſig Feber är genom Brännevin curerad vittnar I. L. Haneman, ſom ſes Mile. N. C. decut. 2 afl. 2 p. 87 obſ. 53 ſå och Solenander Conſ. med. Sect. V. obſ. 13 ſed una alterave Hirundo non Facit ver.

Hiſt. XXVIII.

Uti thenna Hiſtoria varda theſſe frågor mycket förklarade.

I Om en ſom är ſjelf friſk kan ſmitta en annan med kläderne.

II Om

II Om förskräckelse är Pestis causa proxima, som Holmentius, Qvintinus, Rivinus och Conrad Horlacker med flera föregifva.

Til then förra fråga tjena thessa exempel til uplysning. 1 At Pest-Fältskåren Mäster Johan Linde, som på ett och annat ställe i thenna Sectione Tertia nämnd är, smittade en sin Son af 4 a 5 År ungefär, så at han fick en böld i rösan och dödde, hvarom jag dock ingen kunskap månde bekomma förr än alt bestålt var; och fick han thenna smitta, icke vid then tillika med mig then 22 November förrättade Anatomia, hvarest och twänne hans äldre Söner vore tilstådes, som sedan then tiden altjemt friske ännu lefva, utan in mot Juletiden i andra hus, ty thenne hans yngre Son dödde efter Thomasmässa, efter få dagars sjukdom.

2 At Likbåraren Gunnar Håkansson sjelf frisk och sund smittade sin Hustru hvilken fick böld tillika med feber, som af mig curerades.

Then sednare fråga blifver af följande anmårkningar nogsamt klar, nemligen at förskräckelse och råddhåga icke äre ensamme förmögne, at förorsaka Pesten, utan något adjuncto corporeo miasmare venenoso, ut ut Subtilissimo. I thy at alle våre Likbårare, som til talet voro Åtta, och til humeur merendels såkre öfvergifne sällar, blefve alle smittade och sjuke; och then starkaste och största skalken död, nemligen Johan Tumlös,

 om

om hvilken tilförene, Hist. XXI talt år. Gunnar Håkansson, som är en gammal afdankad Ryttare, säger sig 9 Batailler bevistat hafva, frucktade ingen ting mindre än Pesten, then han uppenbarliga sade icke uppå sig bita skola, hälst emedan han bar et Amuletum af Svafvel, hvitlök, salt ock bröd på halsen; sjuknade likväl ganska svårliga med Febre, delirio och böld i ljuskan, dock icke förr än hans Hustru allaredan frisk blefven; och hade han så när som et hår, ther jag icke voro kommen i tid, affomnat, i synnerhet på sidstone, tå bölden förmedelst Fältskärarens otidiga öppnande med Lancetten, slog tilbaka up åt hjertat, hvarifrån jag åter med the vanliga alexipharmacis dref giftet, och kom bölden efter några dagar at flyta. Thenne Gunnar smittade också en Piga, som hastigt affomnade, innan jag theraf kundskap fick.

Benct Svensson, blef sjelf sjuk och smittade sin Hustru, bägge fingo Bölder i ljuskan och under axlarne, samt Carbunclar, Han midt på bröstet och låret, Hon på nåsan; bägge blefvo efter min Methode curerade. Thenne var beskedeligast och snyggast ibland alla.

Arfvid Persson, en ovålig sälle, sjuknade och dölgde sin passion, menandes af Tobak och Kåda allena then samma fördrifva skulle, men han feck spörja vederspelet, i thy han icke allenast sjelf fick dragas långre med

 sin

sin sjukdom, än the öfrige, hvarigenom böl-den rutnade och glandula inqvinalis i vänstra rösan förtärdes; Utan gjorde han också otilbörligen af med 2 Inhyses-Hjon i samma Stuga, ther han låg, emedan han alt sådant icke tilkänna gaf, utan dölgde til dess jag honom upspanade; och hade han åtminstone för sådant bordt mista Rygghuden, i följe af Höga Öfverhetens förordningar. Han smittade och Båtsmannen Pehr Schottes tu Barn, som af mig sedan curerades.

Anders Gudmunson, Pehr Jonsson och Jaen Carlsson Elias Bond-Jan, sjuknade också allesammans, men Curerade sig sjelfva med Tobak, Brånvin och Ingefåra, som jag them af begynnelsen inrådde at nyttja som preservativ, tå the thenna tjenst antogo, blefve ej heller långe liggande, utom Per Jonsson, hvilken gick förbittida up, sedan han passionen öfvervunnit hade, sjuknade altså på nytt, och hölts vid sängen Fem veckor å rad.

Lars Larsson har tilförene legat sjuk i Pesten, förr än han sattes til thenna beställning och begick sig utan vidare ansäcktning.

Utaf hvilket alt nogsamt slutes, at frimodighet allena icke gjör tilfyllest, hvarken at preservera sig, eller curera Pesten; Ty tå hade thesse Likbårare, som sällan nycktre varit, och til större delen öfverdådige sällar äro, icke theraf blifvit antastade, och Johan

Tumlös, som var den säkraste och öfverdådigaste, död.

Slut.

Sättet, huru som Husen tillika med Säng och Gångkläder rånsas böra efter Diemerbroeks anledning, af mig litet åndrad och tilökt. Vid ej 9 Tract. de Peste Libr. 4 in notis ad Hist. 112 p. m. 359.

1:o Fönster och Dörrar uplätes på alla sidor på Huset, the må veta åt hvad kant af Horizonten som the kunna, två eller tre dagar å rad, at vädret får väl blåsa therigenom och utföra then innestående luften.

2:o Sopas, borstas och fåijas hela thet rummet, ther någon död vorden, innnan til ifrån golfvet och kring våggar och taket, så at intet Dvårgs-nät eller stoft blir qvar i Stugan.

3:o Tvåttas hela rummet, med *Sängjar*, Bånckar, Stohlar, Kistor och Skåp, samt alle vinklar och vrår, ganska noga och sorgfälligt med varmt vatten, lemnandes Fönstren öpna några dagar, at vädra rummet. Och then som råd hafver, må väl blanda Åtticka i thet vatten, hvarmed then redskap och husgeråd, som af trå gjord år, tvåttas.

4:o Gjöres stora eldbrasor i hvart rum, 1 á 2 dagar å slag.

5:o Rökes rummen anten med Svafvel eller Beck, Eneris och Enebår, samt Åtticka och uti vatten uplöst Victriol guten på heta

Ste-

Stenar. Och det 2 á 3 gånger, dock med tilslutna Fönster och Dörr, 2 timmar hvar gång.

6:o Låtes Fönstren åter up at vädra rummet, och så gjöres åter igen Eldbrasor.

7:o Alla Sopor och dylika purgamina, som intet kunna upbrännas, måste gräfvas neder i jorden, at Höns och Svin &:a icke komma theröfver, hvaraf sådane djur lätteligen smitta undfå kunna. Vid Sub. p. 6.

8:o Sidst vore väl at sådane rum hvitlimmades, hvilke när the väl torkade äro, må man säkert åter inflytta.

9:o Angående the dödas Gång- och Sängkläder, vore kortaste och säkraste procesfen, them antingen, at förbränna eller nedergräfva i följe af Höga Öfverhetens Förordning. Doch som mången sniken Arfvinge, sådane kläder kanske allaredan undanstuckit och borttuskat, ty rådes och hvarnas hvar och en at icke nyttja slika Kläder, förr än the ganska länge, antigen i sträng köld, eller varmt Solskin ute i fria luften, särdeles tå Nordan och Västan-väder blås, hångt hafva, samt väl tvättat och bykt, sådant som sig tvätta och byka låter, och thet häldre med Saltpetterlut och Salt vatten, än then som af alka gjord är, som dock i nödfall är bättre, än simpelt vatten.

10:o Bomulls-Täcken, Sparlakan, Tapeter, Silkestyg, Papper och Böcker m. m., som

ſom ſig icke tvåtta låter, hånges och lågges i fria luften i Solſkin och kôld vid klart väder, och thet hela Månaden, ſedan man them åtſkillige reſor ſopat, klappat, ſkakat, ryſtat, piſkat och afdammat hafver.

11:o När alt thetta beſtålt år, må man åntå til få mycket mera ſtôrre ſåkerhet med ſådane ſaker, ſom ofvan § 5 fôrmäles, thesſa varor och husgeråd rôkja, och åter litet i fria luften, uthånga eller uteſätta.

Eho ſom thetta alt, eller ſtörre delen fôrſummar, torde til åfventyrs lôpa fara, at å nyo ſmittad blifva; ſkônt vore thet ej fôrr ån efter et år och längre ånnu efteråt. Finnandes man uti Hiſtorier åtſkillige Exempel, af ſlik ſmitta; medelſt et Dvårgsnät, et Lakan, et Bref &:a å nyo upkommen, hvilken ſmitta dock af Diemerbroek, hålles fôre icke kunna til andra kringſpridas ſå låtteliga, ſom then ther af en nyſs afleden Kropp, utgången år. Och håller Diemerbroek fôre Lib. 1 c. 10 ann. XI. p. m. 68, at man efter et års fôrlopp icke ſtort har at beſara utaf et ſåledes ſmittadt Husgeråd, Gång eller Sångkläder. Marſilius Ficinius är i then tanka at Klåder och Stugor efter 3 veckors noga vådrande, tvåttande och råntsning, ſåkert nyttjas kunna. *Hvartil* dock Diemerbroek af egen fôrfarenhet fôranlåten icke gifver ſitt bifall, dock kan han ej neka, at ju ſådan ſmitta, innom then tiden efter fôregången råntsning merendels fôrſvinner.

An-

Angående sjelfva rummet ther några döde genom Pesten afledne åro, kan följande Exempel til åfventyrs gifva någon uplysning. Tå Pesten vid Juhletiden insant sig i et af the Polniska Fångars Hus här i Staden, kunde the öfrige friske ej bringas ther längre at förblifva, viljandes håldre ligga ute på backen; Nu var i hast intet annat hus at tilgå, än et tilslutet Pehr Smålännings Årfvingar tilhörigt, hvarest alls utdödde voro två Månader tilförene, utur thetta hus lät man genast utrymma, alt Husgeråd tillika med Sängar, sopa, elda och vädra, några timmar allenast, therpå inflyttade Fjorton stycken Pålackar, som ännu alle på Femte Veckan friske och sunde lefva, utan at någon smitta undfångit hafva, och thet oansedt rummet, hvärken tvättat eller rökt var. Men huruvida thetta ena Exempel styrka kan andras vårdslöshet lemnas tiden, och ytterligare förfarenhet. Och såsom försigtighet och räddhåga kåstar ingen ting, så är mitt vålmenta råd, at then som har annan vtvåg, icke thetta Exempel straxt efterföljer· Man vet ju at en Parfum kan 30 á 40 år vara uti et pår Romanska och Spanska Handskar, hvi skulle icke et smittosamt Gift eller Luckt, som är också en Substantia Corporea, undertiden uti en beqväm Fomité, sådan som yllevaror i synnerhet år, långre döljas kunna ån et år, oacktadt at Pestgiftet år ibland

thet flygtigaste ting til sitt wäsende, och bör icke med Oleis effentialibus, som äro af fixare eller ståndacktigare natur förliknas: Om sådan lucktens kraft och verkan med mera förtjenar eljest thet vittra Bojiles Tractat de effluvus corporum at läsas.

Och eho, som förstår naturam et vim fermentorum lärer snart fatta kunna *possibilitatem propagationis & diffusionis veneni Pestiferi ab exigua mole in formite latitante.*

Hvem går icke under rysning tilbaka med sina tacnkar på 1710 och 1711 års Pestetid härstädes, under den önskan: At Försynen aldrig mera så strångt ville nedkalla straffet öfver Svea Länder.

Cap. XIII.

Om Preserverande Läkedomar mot Pesten. a)

Thet är af the tilförene utgångne Pest-Curer nogsamt kunnigt, at theremot finnes, näst en trogen bön och sann Gudsfrugtan, förnämligast tvånne Bötter igemen. Nemligen Förutbevarande och Botande. The Förutbevarande eller preserverande, angå antingen Luften eller Menniskan, för hvilken luftens renhet är omistelig. Beträffande Luften, så är bekandt, at then genom flitigt Eldande, Skjutan-

a) Detta Capit. churu til stilen oförändradt, har man dock med skäl ansedt värdigt at komma til Samtidens närmare kännedom.

tande och Rökande, dels rånsad, dels råttad varder, så at gifters kraft och skadelighet therigenom förbrytes och hindras. Thet kan vara lika mycket, hvad Materialer man härtil tager, först til hands äre och minst kosta, allenast the ljust brinner och wäl röker; alle fete Kådor i gemen, men Svafvel i synnerhet hålles för thet aldra såkraste, och år thet värkeligen, såsom och Victriol och Vin-Åtticka (eller Öhl-Åtticka i nödfall) stänckt på hetgjorda stenar eller jernkulor; Men the som Svafvel ej lida, samt af bröstvärk plågas, och hvarken rök, eller ängan af Åtticka tåla, böra hålla sig afsides medan Rökningen påstår, och tå then satt sig ingå i thet rum ther the sig uppehålla skola. Eljest vådras rummen som oftast, å the sidor hvarifrå the torraste och sundaste väder komma. Nordan år måst allestädes godt, så framt thet icke kommer ifrån Sjösidan; Östan och Våstan åro ömse gode, alt efter som the åro Land- eller Sjöväder, så at Våstan år båttre, ån Östan i Stockholm och alle the orter, som hafva Öster-Sjön östanföre; Men i Finland, Lifland, Götheborg &c:a såsom ock i Holland, Frankrike och Tyskland, år Östan sundare ån Våstan, och thet förthenskull, emedan Östanvådret å berörde Orter år Landväder, och i följe theraf klarare ock med mera Saltpetter upfylt, hvars kraft at temperera, fästa och binda Förgift nogsamt hos Chemicos kundbart år af thess förpuffningar

med

med Antimonio och Arsenico &:a för samma orsak, år thet och likt, at then dödeliga gångbara sjuka, som årligen i Egypthen graserar emellan Påsk och Pingst återvänder, så snart the Nordliga våder (Erésiæ) börja blåsa. Men hår skall man åter mårka, at thenna Egyptiske sjuka har sin orsak af the ther emellan påsk och Pingst blåsande varme och osunde våder, kallade Campsims eller Merissé. Annorledes är det med smittosamma Sjukdomar, fårdeles Pesten, som har sin framgång, så vål i kalt som varmt våder, thet må komma ifrån hvad ort thet vil, så framt icke en öfvermåttan stark och långe varande Frost infaller, tå man befunnit har, sådan sjukdom lindrats och aftaga, såsom ock at Pesten ganska sållan och til äfventyrs aldrig år hörd grasserat hafva uti the långst mot Norr belågne länder.

Belangande Menniskan sjelf, som thetta Pestgiftet förnämligast angriper, (i thy andre Creatur, så framt the icke äta af Asen, sållan smitta theraf undfå; Undantagandes Hundar, Kattor och Höns &., som vistas mycket i the smittade hus; ej eller hafver Menniskan skada af then sjuka, som ibland Boskapen under tiden grasserar, så framt man icke theras *kött* åter, för ån sjukan öfverstånden är) så år fuller frimodighet och en god Kroppens constitution, näst Guds välsignelse, et af the båste preservativ. Imedlertid måste man icke försumma gripa til andra

dra naturliga medel, ibland hvilka thesse få följande aldrasäkrast brukas kunna, som äro dels Invårttes, dels Utvårtes.

The Invårttes äro 1 at åta hvar morgon en skårpa doppad uti et skedblad Vinättika hvarmed then namnkunnige De le Böe Sylvius, som var Pest. Doctare i Amsterdam sig bevarade, thet han tvifvelsutan af gamla Franc Joel, Paav och Schvalb von Gisitz, samt flere gamlare lärdt hafver. Iag sjelf har också ännu, Gudi Lof! med intet annat preserverät mig, oacktat jag i alla the smittade hus i Norrköping flitigt upvacktat, och åfven gjort Fältskjäraretjenst, då och då har jag åtit en bit Smör och Bröd, och ibland en bit af en preservativ morselle, hvars composition vid slutet af Tractaten beskrifves.

2:o At dricka et eller tu glas godt vin, och kanske et Qvarter, mer eller mindre, som appetiten faller; särdeles Renskt vin eller ock Pontaqve eller annat rödt Vin om morgon; hvarigenom icke allenast en lycklig pest-Medicus i London benämd Henricus Saijer sig länge preserverade, intil dess han af förmätenhet lade sig i säng med en sin smittade vän i Vallingfort, tå han thenna sin driftighet med döden betala måste, utan ock thesse namnkunnige Läkjare, Doctor Wallsmidt, Dolæus och Diemerbroek sig i Pesten merendels preserverat hafva.

3:o At åta torra Citron-skal, fastande, och bestryka läpparne och Näsebororne med

färskt

fårſkt ſmör, ſåſom en ſtor Peſt-Practicus uti Wien benämnd Paulis Sorbait gjorde. Thomas Bartholinus förtäljer at Ringonblomme åttika var et fullkomligit preſervativ i Danſka Peſten. Diemerbroek rökte ſjelf, och rådde andre at röka Tobak, men af goda blad, hvarmed han mäſt ſig preſerverat hafver. En gammal dödgrefvare i Pragiſka Peſten, ſom alla ſina Cammerater öfverlefde brukade hvar morgon et ſkedblad rifven Pepparrot med Salt och Saffran, ſom Barth. Schvab vou Giftitz berättar. Andre hafva tagit Salt, uplöſt anten i vatten eller uti Åttika och ſig thermed preſerverat. Andre hafva ätit Salt, ſpiken eller vattulagd Fiſk. Andre hafva brukat altjemt tugga antingen Ingefära, eller Zedefära, eller ålandsrot, eller ock Enebär, tå the på ſmittade rum viſtas, hvilket alt them väl bekommit hafver; allenaſt the flitigt ſpottat och ſpåtten ej nedſvälgt hafva. Af theſſa kan man nu utvälja, hvilketthera man lyſter, närmaſt til hands är, och enom båſt bekommer, kunnandes man ömſe ſig af alla theſſe betjena, emedan thet låtteligen kan hända, at et allena icke altid tilfylleſt gjör. Ibland the båſte Preſervativer räknas ock at aldrig gå utur huſet faſtande, utan åtminſtone åta Smör och bröd med pimpernella eller Vinruta, och dricka et godt glas Öhl eller Vin theruppå. Eller ock intaga några knifsuddar Enebärsmos, eller och Fläderſaft med Åttika blandad, förr ånn man utgår. The

The Utvårttes preservativer åro förnemligast följande:

1:o At luckta på Vin-Åtticka, hvaruti om man hafver lagt Vinruta, eller Ringon-blommor, eller Renfana, eller Röllicke-blommor, eller Neglike-blomor några dagar å rad, blir then så mycket kraftigare. Hvilket kan dels slås på Armklådet, dels båras i en Svampdosa af Enetrå, och hållas stadigt under nåsan, tå man med smittande personer har at gjöra.

2:o At bestryka Nåsebororne med Bårnstens-Olja, eller Enebårs-Olja, eller fårskt Smör, eller ock Theriac med Åtticka blandad, hvilket år et gamalt och almånt preservativ, alt sedan Galeni och Avicennæ tid. Eho som lyster kostbarare Saker, kan håmta sådant på Apotheqven, hvarvid dock år at mårka, at mycket ljuflige ock vållucktande saker åro mera skadelige ån gagnelige, i thy the ej fåsta och fördrifva thet onda, utan gjöra thet angenåmare, och i följe theraf farligare, utvidgande Luckt-Kårilen eller Luckt-Ådrorne hvarigenom Pestgiftet ymnigare inflyter, som Diemerbrock mera beskedeliga påminner. El jest kan thet ej vara utur vägen, om man, fårdeles then som rådd år, til sin så mycket större såkerhet bestryker Nåseborarne, Hjertgropen och Pulsarne med Heinisic Pestilents-Olja, och ther hon ej finnes med Bernstens-Olja, Båck-Olja, Tjåra eller och stinckande Vinstens-Olja, som litet kostar och ofta gjort me-

mera gagn, ån the båſta Hjertſtärkningar och Hufvud-Balſamer.

3:o Peſtſkilder eller Amuleta burne inpå bara Kroppen uti en rőd Silkespung. Men eho ſom ſig på theſſa fórläter, lårer i ſanning finna ſig bedragen, hvilket icke allenaſt af Diemerbroek i then Nimvegiſka Peſten, utan ock i then Londiſka af Hogdes, ſamt Dresdenſka af Peſt-Medicis derſammaſtådes fórſőkt vordet, ſå, at ſlika Peſtſkiiders Credit nu bőrjar mäckta fórfalla icke mindre ån the Talismaniſke Figurer, hvilke åro lutter galenſkap. Hvad om the torra Grodors kraft at draga Giftet til ſig, ſåſom en Magnet, tå the båras på kroppen, gemenligen talas, låmnar jag therhån, imedlertid räknar jag thet ibland errores populares eller allmånna vilfarelſer, icke mindre ån thet, ſom ſkrifves om then bekanta Ormſtenen ifrån Indien kallad Piedra de Cobra de Cabelo, ſom fórmenas draga förgiftet utur Ormbett, hvilket dock af then flitiga och courieuſa Redi år falſkt befunnit. Skulle något båras på Kroppen, vore Champhert det nyttigaſte, ſå fór deſs genomtränghande, ſom Peſtmőtande kraft, och kan hånda Bärenſten, ſamt ſtor Glodbladsrot, ſom af många hőgt berőmmes.

4:to Fontaneller och őpna Sår åro fuller gode, dock må ingen uppå them allena lita, emedan fórfarenheten har viſt, at ſå vål the ſom them hafva, ſom andre hvilke them icke hafva gå til kóſten, når the fådt Peſten i

i faggorne, fom Diemerbroe*k*, Ho*ch*fletterus och Friderivus von der Mye obferverat hafva. The fom åro förplicktade at oftare eller ftadigt viftas i befmittade hus, fåfom Låkare, Pråfter, Likbårare och i fynnerhet Upvackterfkor, måfte alle eller ftörre delen af thesfe preſervativer, få in fom utvårtes ömfe och flitigare bruka, ån the, fom allenaft prefervera fig för ond luft i granfkapet, få kärt *the*m är, at undgå faran; ty frimodighet gjör icke allena tilfylleft, i vidrigt fall fkulle det icke bita uppå fpäda Barn och några unga Gosfar, fom alsingen frucktan hafva för Peften; Och likväl följa hopen åt, når the fmittade varda, fåfom til exempel nu nyligen en Barnflicka och en Tiggaregosfe i et bekant hus i Norrköping. Hvilka bågge trotfade Peften, fågandes honom icke rå på them, men vederfpelet vifte en *h*aftig och oförmodelig afgång til the flere. At tugga och åta Enebår, famt röka flitigt Toba*k*, och elda och röka i Stugan, gjör ej eller tilfylleft, når man ftadigt viftas i et fmittat hus, hvilket jag märkte af Upvakterfkan i C. M. hus, fom två dagar efter fin ankomft i hufet fjuknade och fic*k* Peften in forma, oacktat hon hela dagen rökte Tobak &:a. Om thenna perfon varder vidare talt vid flutet thereft om Peftens an*k*omft til Norr*k*öping med mera omrôres. Men Åtti*k*an bör man hålla i vårde, hvar-

med en annan yngre Upvackterſka i ſamma hus, jemte Pulvret N:o 2 ſom Cap V. p. omtalas ſig oſkadd preſerverade alt jämt, oacktigt hon ſtadigt hela långa tiden viſtades uti C. M. hus, hvareſt hon tvånne ſmittade Sjuke ſkötte och tjente. hvilket hus eljeſt ſmittade flere hus i Staden, i hvilket hus och ſtörre delen utdödde; eller ſmittade blefvo, förr än jag theraf viſte.

Tå man talar med the ſjuke, bör thet ſkje i någon diſtance, och icke näſa emot näſa; och vore thet väl om ſå lagas kunde, at emellan then ſjuke och the kringſtående uptändes några Vaxljus hos the rika, och feta Torrvedsſtickor hos the fattige, eller och at en eldbraſa altjämt brunne i Spiſelen, och at Spiſelen ſtode emellan Sången och them, ſom med Patienten något har at tala.

När någon afſomnar, bör man lägga varmt bröd, dock icke hett, ſom gifver ånga af ſig, öfver munnen til theſs Liket blir lagt i Kiſtan, eller ock varm mjölk i en duk ſammaledes på munnen lagt ſtraxt efter andedrägten, och ſkall man i ſednaſte Peſten i Dantzig förmärkt at af theſsa Lik, ingen ſmitta kommit. Eljeſt borde begrafningen ſkje ju förr ju häldre, utan krus, tillika med lakanet hvaruti man dör, och bör liket genaſt föras utur huſet, utom Staden på en aflägſen ort, och ther ganſka djupt nedgräfvas, icke afbidandes the vanlige Kyrko-Ce-

re-

remonier med *tackſäjeſe* &:a, ſom ſedermera utan then dödas Själavåda kan förråttas. I vidrigt fall *kan* thet låtteligen hånda, at icke allenaſt the nårmaſte, ſtraxt på ſtunden, utan och andre påföljande Vårtid blifva af the genom Peſten dödas och förlånge i huſen bevarades, men ſedermera i Kyrkogården begrafnas ſtan*k* mera förolåmpade, ån the önſkat hade och gjerna ſe ſkulle. Beſe annotationerne *til* följande Capitel Lit. m. m.

CAP. XIV.

Om Diæten.

Hvad Diæten angår, vore vål, om måttelighet i all ting noga i akttagas, men framför alt bör man i maten taga ſig til vara. (1) För alt ſådant, ſom ſnart ſkåmmes, i ſynnerhet frukt, ibland hvilka Citroner, Pomerantzer, Renetter, Bonchretiens och Granat-Åplen ſamt Qvitten åro dock hålſoſamme för them ſom hafva råd ſå dyr mat at kjöpa. (2) För alt ſådant, ſom för mycket öpnar lifvet. (3) För hårſkt Flåſk, gammal Sill och Strömming, ſåſom ock i i ſynnerhet för then ſå kallad fårſk Fiſk, ſom ſtinker. För thet öfriga må hvar och en hålla ſig vid ſådan Spis, han båſt van år, och hvar och en bäſt bekommer, dock ſå at inge månge råtter tilſammanblandas, och

man håller sig mera vid stekt än sudit, vid Skårpe och Knäckebröd än färskt Bröd, tort med Enris rökt, än saltgrönt Kjött och Fisk. Hvilken salte Mat man skulle med Diemerbroek, och Barbette förbjuda, om man på Landsbyggden och annorstädes altid kunde hafva färskt Kött til hands, som i Holland och allestädes utomlands: men emedan then Svenske magen all sådan hård Spis kan fördraga, och ibland mår illa, når han thet ej får, så måste man ihogkomma ordspråket Omnis repentina mutatio periculosa, alt hastigt ombyte är farligit, såsom och Hyppocratis egen förmaning lib. de nat. hum. at man i Pestilentialiska tider ej skal ändra Diæten, ty then samma är ej orsak til Pesten &:a vid Diemerbroek de Pest. 1, 2 c. 6 p. 140 annot. V.

All färsk Mat så Kött, som Soppor, bör man eljest med Åttic*ka* eller någon annan syrlig saft temperera, Rödlök, Eschallotter, Rovcambole, Purro, *St.* Jaens L*ök*, Senap, Pepparroth *k*an ändteligen tillåtas them som thervid vane äro, och them älska och icke äro af hetsig Complexion, allenast the kokas eller stekas och med Åttic*ko* Tempereras, samt mätteligen til lifs tagas. Surkål bekommer mången bättre än Blomkål. Ty synes then samma i Pesten, hvaruti alle syrlige ting gode äro, icke böra aldeles förbjudas, utan för them, som för sina dragan-

de

de förra gamla krämpor then samma icke tåla kunna. Hvad Diæten igemen eljest vidkommer, kan man rätta sig efter the förra utgångne Pästböcker. Fläsk, Svinkött, Åhl, Kräftor, färsk Torsk, salt och rökt Kött och Fisk, samt omogen Fruckt, tillika med söta Vin och starka Brånviner, förbjudas i synnerhet af Barbette, och kan thet hafva sina skäl, emedan större delen af berörde Spis vid andra tilfällen hålles skadelig. Men vanan och en god appetit omkullslår alla Reglor.

Alt häftigt utmattande arbete och rörelse, i synnerhet Veneris Spel är högst skadeligt, vrede, ifver, räddhoga, bedröfvelse och ångslan äre ännu skadeligare, ty vore väl om man förmåtte therutinnan öfvervinna sig sjelf, åtminstone undfly the tilfällen som thesse passioner föröka. Såsom til Exempel, at af nyfikenhet titta ut på gatorne, tå Lik förbiföres. Thet skulle och til äfventyrs mycket förminska then allmänna ångslan, om the många Själringningarne tilbaka fattes i Pestilentie-Tider, hälst emedan the alsintet gjöra til Saligheten, theremot mycket bedröfva klenmodige sinnen. Och är thet värdt at läsa, hvad then gamle redelige och förfarne Läkaren Franc. Joel fordom Professor i Gripzwald, therom Christeligen discurerar.

Hæc omnia animos hominum non possunt non validissime perturbare terrorem, tremo-

remqve & consternationem animis incutere & infectionis mortisqve causam præbere, In his postremum locum obtinet Superstitiosus, non dicam impius, Campanarum Boatus; primum, ut puto, per Sacrificulos & Monachos in Ecclesiam Dei introductus, & ad avaros fructus excogitatus, qvi tamen nec animæ, nec corpori, nec famæ de mortuorum qvicqvam prodesse potest. Niec caret hic campanarum abusus manifesta, Ferme impietate, cum vulgus arbitretur, Se Salvari non posse, nisi cum Sonitu efferatur, In qvos rectissime convenit illud Davidis, de impiis loqventis: Memoria eorum perit cum Sonitu. At pietati magis consonum esset, præsertim tempore Pestis, unius tintinabuli Sonitu plebem ad funera convocare, qvam miserorum amicorum & propinqvorum animos tali campanarum Strepitu & tumultu magis magisqve excruciare & vulnerare. In bene constitutis Ecclesiis ac Rebuspublicis, jam dudum abrogatum est ejusmodi aucupium; & Lipsiæ qvidem, Noribergæ, & in Joachimica Valle in funebribus pompis, vix una auditur campana, ne videlicet Boatu Campanarum, ac Strepitu, animi hominum, præsertim pusillanorum, magis perturbentur, Idcirco piorum Ecclesiæ Doctorum & boni Magistratus officium eris, ejusmodi infectionis occasiones præsertim tempori Pestis tollere & hanc consvetudinem inutilem emendare & abrogare.

Et

Et Paullo infra: Magna Sane eſt barbaries & inconſiderantia apud nos Boreales, qvi tempore Peſtis omnium Fere demortuorum corpora, non tantum in Templis, verum etiam in Coemiteriis in media urbe conſtitutis, ſine discrimine Sepelimus; unde tandem adveniente vere per exhalationem cadaverum novam Peſtem exitamus, & nos noſtros-qve inficimus, Sed hujus mali qvoqve correctio, ad officium Paſtorum Eccleſiæ, & pium Magiſtratum pertinebit. Pia & Sapiens antiqvitas inde ab initio extra urbem Suos demortuos in honeſto loco contumulare curavit; & ad huc hodie in bene conſtitutis Rebuspublicis obſervatur Studioſe. Oper. Pract. Tom. 5. Sect. 3 de Feb. p. 56 & 52.

Cap. XV.

Om Tecknen til Peſten, ſom äro dels oſynlige, dels ſynlige och känbare.

The oſynlige äro the aldrafarligaſte, ſom på annat ſätt ej ſkönjas kunna, än genom en oförmodelig och haſtig död, lemnandes alsintet tecken efter ſig utvärtes på kroppen, hvilken theras oſynlighet har bedragit månngen klok Medicus; at förtiga then gemena fäkunnoga hopen, ſom ej tror at Peſten är i huſet, förrn the få ſe böllder ſtora ſom Hattkullar, och at Sjukdomen ſmittar eller

utsopar alt thet som lefver och andas i huset. Hvilket jag icke utan stor förargelse, äfven nu i Norrköping måste dels spörja, dels sjelf åhöra och åskåda, i thy man ingalunda har velat veta af pesten vara i Staden, förr än the utvårtes kännbaraste tecken sig yppat. Häröfver klagar Doctor Willhelm Parent, emedan ganske många uti Luykiske Pesten voro af daga tagne medelst otaksamhet i umgånge med the Smittade förrån man trodde Pesten vara närvarande; oansedt han med goda skäl thet i tid tilkännagifvit och rådt hade at i begynnelsen sådan farsot med tjänlig anstalt mötas skulle.

The synlige och kännbare äro åter tväggehanda, först sådane, som äro Algemene med allehanda smittosamma hetsiga sjukdomar, såsom Fältsjuka, Fläck Feber, Koppor, Mässling och then Tysken kallar der rothe und weise friesel, &. Ibland hvilke äre 1) Rysning, 2) Invärtes heta, 3) hufvudvärk och yra, 4) Ångslighet, 5) Mattighet, 6) Torrhet på Tungan, 7) Törst, 8) Matleda, 9) Durchlopp, 10) Uppkastning, 11) Näseblod, 12) Elak smak i munnen, och elak lukt i näsan, 13) Däning, darrande sträckningar, 14) Hjertklappning, Hickande, 15) Undertiden altför mycken sömnlösa och sömnagtighet, hvilken hos the fläste, äfven i thenna närvarande Pest sig spörja läter, 16) Ibland för mycket svettande, ibland Urins stockande.

Ibland

Ibland the sednare, Pesten förnämligast och enkannerligen tilhöriga, åre 1) At thet sticker som nålar öfver alt i köttlarne och i synnerhet under Axlarne och i Ljuskan, 2) Svulnader thersammastådes, hvilke Svulnader omsider dock ganska långsamt, 3) Mognas til Bölder, om the råtteliga handteras och icke hindras i utslagningen, hvilket hinder ofta är dödeligt, 4) En eller flere blåsor eller blemmor, som i förstone åro små som ärter och nötter, men sedan utvidga sig alt mer och mer, hvilke om the icke tideliga Cureras, hafva Carbunklar och Kallbrand i följe och sidst sjelfva döden, 5) Sjelfve Carbunklarne, som åre svåre at skilja ifrån blåsorne, i thy the ibland åre lika purpurfärgade och röda, ibland blå och svarta fläckar, ibland som blåsor, hvilkas grund och omkrets år röd och hård. Thenne hårdhet går djupt i köttet, ofta in til benen och slår sig i Kallbrand, så framt then samma icke tideliga håmmas. Thesse Carbunklar såttja sig ibland på Ögonen, ibland på Nåsan, Tungan, Händer, Fingrar, Fötter Låpparne och ibland på andra ställen kring Kroppen, ju större the åro, ju farligare åre the, 6) Fläckar som pepparkorn kallade Stigmata, 7) Röda, blå och svartta strimmor, som tå man med spö eller ris piskad varder, kallas Vibices, 8) Röda och blå fläckar öfver hela *Kroppen*, (Petecihæ) som i Fläckfe-

 ber,

ber, hvilke tvenne ſidſte tecken ofelbart äre dels ganſka farlige, dels dödelige, utan bot och geſträfvelſe.

Cap. XVI.

PROGNOSTICA eller förebådande Teckn til Peſtens dödelighet eller Botelighet.

1:o Then peſt, ſom allenaſt har blemmor eller blåſor, ſtora ſom en Ärt eller böna, är then aldralindrigaſte.

2:o Then, ſom kommer med Båldar, ſom ſnart utſlå, och förr än Febren yppar ſig, är lindrig, och ju flere båldar och långre ifrån hjertat, ju bättre.

3:o Then ſom är med blå ſtrimmor, är mycket farlig, ſärdeles om ſtrimmorne hvittna, utan Febrens tiltagande. Sammaledes om Carbunklarne eller peſt*k*ålen äro många til talet och uppå then öfra delen af Kroppen, och ju närmare the äre Hufvudet, *H*jertat, Magan och Njurarne, ſamt Ryggbaſten, ju dödligare.

4:o Röda och blå fläckar kallade Petecchiæ, ſamt ſvarta pepparkorn kallade Stigmata, är döden för dörren.

5:o Om Bölderne ſlås i Carbunklar och Carbunkelen ſätter ſig under Axlarne, item om man får hicka under påſtående utbolnande; är ſammaledes dödeligit.

6:o

6:o Om Patienten ser åtskilliga färgor för ögonen och kallar thet blått, som är brunt &:a plågar Hufvudyra och en dödelig fallsot, snart infinna sig.

7:o Et starkt tunt durchlopp och Rödsot, såsom och en svår Näseblod, kallsvet öfver bröstet, svart och grumlig Urin, plågar och gemenligen vara dödelige.

Eljest är igemen at ackta för thet 8:de at Pestens natur är mycket bedrägelig, varandes farligast tå han mäst smickrar under sken af lindrighet.

9:o At Böld är icke så farlig, som Carbunkel; och thenna icke så farlig, som Fläckar; hvilka sällan släppa en med lifvet.

10:o At Carbunklar på Fingrar och tå åre farligare än the som sättja sig i tjocka köttet.

11:te At om Bölden slår in år fara om lifvet.

12:te Om Bölden har en blå rand omkring sig

13:de At om Carbunkelens tilväxt icke hindras kan af Cauterizantibus

14:de Om ingen wätska kommer at flyta ur Carbunkelen.

15:de Om Carbunkelen har en stjert eller vidhångande strimma.

16:de Om man har en Böld på halsen eller bak öronen, som värker och utan särdeles inflamation hindrar sväljandet, så åre the allesammans dödelige.

17:de Djup sömn, Hufvudyra, Nattvaka, Ögonens hetsighet, svår Hjertängslan, darrande, ryckningar, äre fuller farlige, dock icke utan alt hopp af hälsans restitution. En stark Feber utan ängslan är icke så farlig, som en lindrig Feber med ängslan; ju torrare och skarpare tungan är, ju större är faran. Om the Svettdrifvande läkedomar, ingen värkan hafva, plåga the sjuka merendels assomna. Thet är ock sant, ehuruväl sällsamt, at Ögon, Näsa, Mage, Lungor och Inälfvorne af Carbunklar blifva antastade, hvilke tå äro dödelige, utan någon hjelp och upkomst.

18:de Ytterst, är en gång för alla, til at märka, at then Pesten är farligast, som inge utvärtes tecken efter sig lemnar, angripandes genast Lifsandarne i sjelfva Hjertat.

Cap. XVII

Om the Curerande och Botande Läkedomar kallade Motgift eller Alexiteria, så och Methoden them rätteligen at bruka.

D. Michaelis och Wedelii Bozoar Tinctur, Mixtura Simplex, Spiritus Sulphuris, nitri dulcis, Salis dulcis och Vitrioli, ifrån 5 til 40 droppar alt efter åldren, uti hvarjehanda distillerade vattn, eller rent källevatten: Hvilka sednare sure Mineraliernes Spiritus bru-

bru*k*as i synnerhet, hvarest stor hetta, Törst och Hufvudvärk är, item at preservera sig. In Summa, Mindererus bekänner uppenbarliga, at om honom förbödes, at nyttja thesse syrliga Spiritus, han icke skulle våga sig at curera Pesten, åtminstone trodde han sig vara motgiftet helt obevåpnad. The så *k*allade Spiritus. & Salia Volatilia oliosa urinosa è regno animali, såsom Cor. Cer. Sal. Arm. urinæ &:a äre fuller under tiden gode, särdeles i begynnelsen, med andra tempererade Läkedomar blandade; Men då blodet inclinerar til rottna, eller tunnhet, är rådeligast them aldeles at utelämna, och i theras ställe endast beijena sig af Liqv. corn. cerv. Succinato ritè præparato; ifrån 5 til 40 droppar i tunt dric*k*a eller vassla.

Then berömde D. Michaëlis bru*k*ade i alla illa artade Febrar särdeles Pesten then be*k*anta Heinisii Pest-Olja, gjord af Oleo citri, Champhor. & Succinii áa ifrån 5 til 20 droppar, alt efter åldren och star*k*le*k*en, och thet 3 gånger innom 24 timmar i något syrligit Vehiculo. Thet är bekant at Heinisius med thenna Olja förrättade i Verona så härliga curer uti Pesten, at en Statua af Marmor blef til *h*ans åminnelse ther sammastådes uprättad. En Medicus i Nürenberg brukade Oleum Champhoræ allena; Hvar til han så stort förtroende hade, at han sade sig vilja blifva hängd, om icke then som henne

ne intager, 24 timmar therefter för Pesten præserverades. Hvilket ehuruvål thet förmåtit år, så framt han icke thertil lagdt, om Gud vil förlåna vålsignelsen, kan doch hafva sina goda skäl, emedan Campherst år et af the såkraste och båste pestens motgift. Men som thesse icke allestädes på Apotheqven finnas eller stå til reds, kan i theras ställe för Manfolk tagas Elexir. propriet. cum acido från 10 til 50 droppar, och tillägga 2 à 3 gran Champhert uplöst i Spiritus nitri, eller i nödfall uti Spiritus Vini, eller ock genaste vågen taga af Mixtura Simblici ifrån 20 til 60 droppar, sammaledes intagit i hvad för Liqveur man lyster, utom Brännevin. För hafvande Qvinnor tages Spiritus nitri dulcis ifrån 10 til 30 droppar, blandat med några droppar essentiæ citri vel cort. aurantiorum vel Ledoariæ. Intagandes altsammans i svagt Vin, tunn Såppa, godt Dricka eller Vassle, eller lindrigt Modervatten, eller ock thet som förft til hands år. Andre Qvins-personer, fårdeles the som unge och hitsige åro, skola åfven bruka thet samma, åtminstone vissa tider. Små Barn kunna taga Liqvor. cor. cer. Succinat. ifrån 2 til 12 droppar, som the äro gamle til, anten i Ammans Mjölk eller Vassla eller Rosenvatten eller Grodblad vatten.

CAP.

Cap. XVIII.

Pestens egenteliga Bild och Afmålning, samt åtskillnad och Graderne uppå smittande Sjukdomar.

Nu oansedt en stor del här i Riket, beklageligen! alt för väl af egen förfarenhet beskrifva kan, hvad Pesten är för en sjuka; tillika med the thärvid yppade tecken, hvilke tå the jämföras med then sjuka, som i böckerne kallas Pestilentia, finnes vara så lika som tu bär, eller tu åplen af samma qvist; Icke thess mindre, emedan en stor hop af them, som i Böckerne glöta och sjelfve ännu ingen Pestiferum sedt och handterat hafva, icke väl skilja kunna Graderne uppå de bekanta gångbaraste illa artade maligna sjukdomar; hvilka alle äfven hos gode Auctores tämmelig confuse beskrifvas, confunderandes de fläste i synnerhet the gamle Medici, utom Rondeletius och några få andra, Febrem Pestilentem, cum ipsa peste vera; kan jag icke förbigå, at härhos foga den distinction och the observationer, som de accurateste Medicii thervid gjordt hafva. Nemligen under smittosamma Sjukdomar författas altså; Svinkören, Mässling, Koppor, then röde och hvite Fräsel eller purpur-Feber och blådror; Fältsjuka, Fläck Feber, Rösota, Pest-Feber, och sidst sjelfva Pesten, som är högsta graden af corruption och smitta; Och kan icke

icke annorlunda beſkrifvas, än genom et flycktigt och fråtande ſmittoſamt gift, ſom uplyſer blodet, fäſter, binder och ſkämmer Serum,[1] eller vattnet i blodet, ſåledes: at thet blir qvarſtående, dels i Köttlarne, dels på Hinnor, Senor och Hud, öfver hela kroppen, ſå ut ſom invärtes, hafvandes man i ſjelfva magen, Lefver, Lungor, Njurar &c. funnit Carbunklar, dock merendels utanpå bröſtet, Ryggen, Lår eller Benen. Tå blodets vatten eller Serum ſtadnar i Köttlarne, förorſakades theraf hårde verkfulle fresmor, Svulnader eller Bölder, ofta bak om öronen och på halſen, oftare under Axlarne, oftaſt i Röſorne, hvilka alle ſålunda ſällan, och thet ganſka långſamt bringas til mognad, i ſynnerhet på gammalt folk; tå thet ſtadnar på Hud och Senor, ſå in ſom utvärtes, blir theraf antingen Peſtkål eller Carbunklar, en eller flera, thet är brinnande, kring ſig fråtande, illa artade Sår, föga bättre än Kallbrand, hvilka Carbunklar i förſtone likna ſtora hvita, gula eller Aſkfärgade vattubläſor, under hvilka bläſor, thet giftiga ſåret döljes; eller ock hitſige, Svidande, vattufulle och flytande blemmor (puſtulæ) ſom i förſtone äro röde och ſpitſige öfverſt och vide nederſt[1], ſedan ſlås i blådror och bläſor, plattna och ſvartna. Theſſe kallas hos Auctores accuratiores exantemata, äre til utvärtes anſeende i början lika omogne ſtore Käppor (variolæ) torkas och ſnarligen, lika ſom Käp-

por,

por, fårdeles tå man få in fom utvårtes brukar goda låkedomar. Utom thesse åro och röda, blå och fvarta flåckar, fom loppebet och pepparkorn, ibland på anfigtet allena, ibland på hela kroppen, fom i Flåck Feber, förfvinna ofta och komma åter igen, och thesse åro the fållfammafte och farligafte, nåft pepparkorn fom åro döden i grytan.

Sådan år Peftens egenteliga afbild, Min gode Läfare, dels håmtad icke allenaft utur de båfta Böcker, fom om thenna Materia handla, ibland hvilka Diemerbroek år unus inftar omnium, then jag tillika med Sylvio tillägnar thet mäfta jag lårdt hafver in hiftoria & cura Peftis, them jag och therföre billig tackfågelfe fkyldig år; rådandes jag hvar och en Peft-Medicus, them flitigt at låfa och imitera mutatis mutandis, qvæ cum grano falis accipienda Sunt; Utan och dels af egen förfarenhet ftyrkt och bekråftat.

Sextio III.

Styrd.

Til then Högtårade Norrköping Stads Magiftrat, famt The Högvålacktade Herrar och Mån, The 24 Stadens Åldfta.

Mina Vålbevågna Gynnare och Vånner.

At jag Eder, Högtårade Herrar och Mån, äfven thenna gång med et tilfpråk befökar, föranlåtes jag

1. Af en fkyldig tackfamhet emot Eder villiga benägenhet, at ihugkomma min vid

 then

thenna Farſotens hämmande använda myckna möda, i thy Eder *h*afver behagat tiläggja mig en Ducaton eller 4 Caroliner om dagen, alt ifrån den 1 October 1710, ſå långe Farſoten påſtår, ſedan J förmärka månden at jag 10 á 11 Veckor utan hopp och viſs*h*et om någon vedergällning, ganſka oförtrutit hade betjent thenne Stadens Fattiga ſju*k*a, icke allenaſt med mitt lifs äfventyr, utan ock med min lilla förmögenhet, ſå långt *th*en ſamma tilräckt hafver.

2. Emedan jag Edert goda vittnesbörd behöfver, at tilſtoppa munnen, dels uppå några vrångviſa förſmädare, dels klentrogne och tvifvelacktiga Läſare, af thet ſom i thenna Tractaten, och förnämligaſt thenne följande tredje Dehlen afhandlat varder. Men i ſynnerhet på thet efterkommanderne icke måtte fälla therom thet omdöme, ſom ofta fälles om ſlika Hiſtoriſka Curer, upſatte af namnkunnige Läkare, i thy: Både Namn, Orter och händelſer under tiden ſammandicktas plåga af them, ſom äro mera mohne om, at genom Sagor och Fabler förvärfva ſig namn och Credit, än genom värkeligit biſtånd betjena ſin Jäm-Chriſtna fattiga näſta. För ſådant beſkylles ibland andra, then namnkunnige Zacutus Laſitanus af then lärda Diemerbroek, ſom kanſke ej heller theruti bör njuta vitsord. J ären, Högtärade Herrar, ännu alle i lifvet tili*k*a med mig, J ären jämvål ſå grundeligen underrättade om thenne

ne Stadens Invånare, i synnerhet sedan J hafven öfverenskommit och samtyckt, at dela Staden i vissa Tracter, hvar Tract i vissa Qvarter, hvart Qvarter i vissa Gator, hvilka J sedermera Eder emellan så fördelt hafven, at hvar och en Rådman tillika en eller flere af the 24 Stadens Äldste kan uppå alla Husen och alla thess ägare eller Hyres-Mån, som i thess besynnerliga Qvarter vistas, hvaruppå J Namn uti Edre Långder uptecknat hafven, icke allenast hafva et noga inseende, utan ock et ricktigt besked om Qvantiteten och tilståndet af Mantalet, så friskt, som sjukt och dödt: Alt förthenskull thet ville falla svårt at för Eder alla fårdas med osannning, på sått som Qvacksalfvare och theras vederlikar med Bref, och Stamböcker göra plågar, hvarföre jag också förmodar, at Edert vittnesbörd lårer betaga allom så illfundigom, som misstrognom alt tvifvelsmål.

J veten thessförutan, Högtärade Herrar och Män, at jag mig ofta tilbudit hafver icke allenast Privatim, utan ock Publice på Allmänna Rådstugu, at genom Guds Nåd och bistånd Curera alla, så i gemen, som i synnerhet de, hvilka innom 6 timmar efter Farsotens angripande med *Hufvudvårk* &:a min hjelp söka, med the vilkor, at the blifva rätteligen skötte och ansade, och hafva så mycket krafter, at the kunna behålla Låkedomen, och så mycket vett, at the förstå

 och

och vilja lefva efter then förordning jag them föreskrifver, viljandes jag uppå sådan händelse gifva Tio Riksdaler til Hospitalet, för hvar och en som dör, allenast J gifven mig Fem Riksdaler, för hvar och en, som fullkomligen blir Restituerad

Eder kan ej heller obe*k*ant vara, Gode Herrar, at ibland 150, som ifrån Mattsmässa sidstledne 1710 intil den 1 Januarii 1711 genom Pesten om*k*omne äro, ic*k*e 30 mig sökt hafva, men icke 5 i rättan tid, ja ic*k*e en, som min Förordning *stricte* efterföljt hafver. Eho som gitter Lagligen bevisa, at jag talar osanning, *sk*all 50 R:d. Silfvermynt få för thess omak, och 50 R:d. Silfvermynt at å egne vågnar s*k*än*k*a til Hospitalet. Och som häri Staden icke tryta missgynnare och Afvundsmän, har man orsak at Supponera, thet mången torde finnas så mån om Fyrken, at han vågade et strek; Men hvad jag sagt hafver, thet är sagt.

Vidare veten J Högtärade Herrar, at innom samma tid af mig, genom Guds Nåd öfver hundrade hulpne vordo til hälsan, hvars namn och vil*k*or härhos tec*k*nade följa, några få undantagandes, som af Pesten s*k*ulle mär*k*eligen affronteras, om man råkade nämna at någon i theras hus thermed behäftad varit. Them J sjelfve med Edre Långder, Listor och Journaler jämföra kunnen.

Ytterligare kunnen J ock bevittna, Högtärade Herrar, at både af the döda och the

Re-

Restituerade finnes icke 20 som sjelfva förmått betala Medicamenter, hvil*ka* på Stadens räkning mästedels hämtade äre, mindre haft nödtorftigt uppehälle, thet jag af egna Medel, dels upfylla, dels försträckja mäst, så framt jag åstundat at se någon full*k*omligen Restituerad. Och thet alt intil Juletiden, tå J gode Herrar först författade den berömeliga anstalten, at the usle sjuke vederbörligen skötas *k*unde af thet sammanskott, som Stadens Innevånare benägit thertil förskjuta månde.

Ytterst är och allom vitterligit, at jag icke allenast ej undandragit mig at besöka några gångor om dagen de aldrauslaste tiggare, så ofta jag år kallad vorden, utan och sjelfkrafd upsökt och upspanat alla små gator, ther någon sjuk varit, fast the hade varit belägna utom all åra och redlighet. Och them icke allenast med läck och Almosor, utan och med förmaningar och hotelser bragt at taga vara på sig sjelfve och icke blifva sine egne och sine bekantas Mördare.

Men hvad har jag nu med alt thetta mitt besvär, fara och omkostnad vunnit, annat än theras illvilja, med hvilka jag tilförene förtrolig vånskap plägat hade, och theras hat, af hvilka jag tacksägelse förtjent hafver. Hvilkom ingen ting kärare är, än at jag med hela mitt hus flögo up i Luften och at min Famillej finge i thenna farsot följa hopen åt, then Gud dock ännu nådeligen

bevarat hafver, ånskjönt hon varit 15 Personer stark, och mitt hus stådt öppet för flygande och farande, smittade och obekanta som hos mig dels tagit Sundhetspass, dels Råd och Recepter &c. Icke thess mindre, Gudilof! hafver ännu icke uppå mig drabbat theras onda önskan och spådom som mig excomunicerat, och tydeligen i ögonen sagt hafva, at Gud skulle visa under och Mirakel på min förmätenhet, som trodde mig, at genom Guds bistånd hindra farsotens framgång, om jag finge tilbörlig handräkning af vederbörande. Ia Gud har visserligen vist under på mig och mitt ringa hus; I thy ingen utom mig i hela huset sig med naturliga ting præserverat hafver, och har jag med alla mina förtroliga så umgådts, som en Husfader i sunda tider med the sina umgå plågar, i Stugu, Säng och Säte, utan at smitta någon. Hvad varnartigt Folks snack för thet öfriga vidkommer, röres jag theraf icke mera än Brunkeberg. Påminnandes mig at alt ärligit Folk sådane ansäcktningar utstådt hafver ifrån verldenes begynnelse; Men at förtiga the heliga och oskyldigaste Guds Barn; Hvad hände then redelige Hedningen Aristides, som var en af the rättrådigaste och minst egennyttige i hela Athen, på hela Grekeland, så at han ökändes med namnet Aristides then rättrådige? Likvål tå hans Afvundsman Themistocles så mycket uträttat hade, at man började tänka på hans förja-

gan-

gande utur Landet, och man til then ända menigheten sammankallat hade at omrösta, var en theribland, som stod näst intil Aristides och ropade; Krossfäst, Korssfäst: Hvarpå Aristides frågade honom; Min vän, känner tu Aristides: Nej. Och tå Aristides honom ytterligare tilsporde, hvi han tå honom fördömde, eller hvad för en stor missgjerning Aristides begådt hade, som förtjente et så stort straff? Svarade han; Mig behagar icke at han framför andra beflitar sig at få heta Rättrådig: Eller som orden lyda hos Cornelius Nepos. Sibi non placere, qvod cupide elaborasset, ut præter cæteros justus appellaretur. Mån tro, Gode Herrar, icke jag thenna gång äfven så oskyldigt lider som Aristides tä för tiden, som likväl kallas Gyllene tiden emot thenna nårvarande orenlighetstiden, ehuruvål jag, så vål som andre menniskor, kan hafva mina Svagheter, them jag skall söka at bli af med, så mycket möjeligit är. Imedlertid tröttas jag icke vid then oförtjenta Titelen orolig, så länge oroligheten består icke uti annat, än at försvara min rätt och mitt goda namn, och icke itorka försmädelser och uppenbara Calumnier, them jag skall bjuda til at stryka af mig, skönt skulle det kosta mig hela mitt Bibliotheqve. Jag tackar altå ödet, at lögn och ondsko år til, på det sanningen *och* menlösheten så myccket klarare lysa måtte. Men som thetta icke är åmnet til en fullkomlig declamation,

utan allenast til et förespråk; Ty bryter jag tvårt af, och önskar Eder alla, Högtärade Herrar och Mån, jemte et godt nytt år, et sundt förstånd uti en hälsosam Kropp, nu och många påföljande år, förblifvandes

Eder Högtärade Herrar och Mån

Norrköping d. 19. Januarii 1713. Tjenstskydige tjenare.

M. G. B.

Cap. XIX.

Om Namnkunnige och Lärde Mån.

Magnaten får ofta en förgyld grafvård på sina Förfäders räkning, eller derföre at Han stigit i högden på rof, plundrade utur den värnlöse Idoghetens trefna händer. — Men Läsare! en gång skola desse Afgudar nedstörtas för eviga tider af förståndets och upplysningens Alsmägtiga hand, från sina röfvade heders-ställen - och då förft skal ärans Pantheon invigas åt den *vårkliga Dygden* och den *sanna Förtjensten.*

Om Håfder och Minnesvårdar förguda deras bedrifter, som med digtade ordsaker sköflat Länder och med högmodig förtjusning doppat sina blodiga Lagrar i den värnlösa Enkans och den Faderlösas heta tårar och med en lånad magt förtryckt sine Bröder; så må mig vål tillåtas at til Efterverldens hug-

hugkomst ôfverlemna deras minne från Norrkôping som med hedrande gierningar giort sig fôrtiente af medborgares hôgaktning.

Mit fôremål i detta Capitel år hufvudsakligen at lemna en någorlunda fullståndig Biographie ôfver sådane Män, *fôdde i Norrkôping*. Men en ock annan torde väl här anfôras, som blott leder sitt beslågtande från denna Staden och är född på annan ort, likväl visat sig nyttig fôr detta Stållet. Åfvenså har jag trodt mig hår bôra lemna et rum åt de personer som fôdde hårstådes, hafva frequenterat Scholar och Academier. Huru många af dessa åro mig icke obekante? Skamånga fôr min lilla Afhandling, at jag ej kånda fôr min lilla Afhandling, at jag ej kånner alla de aktningsvärde Medlemmar af detta betydliga Samhålle, som med kostnad och arbete fôrskaffat Staten uplysning och styrka! —

Vånten ingen fullkomlighet i detta Capitel. Det år lika få ofullständigt som det ôfriga utaf mitt arbete — mitt fôrsta fôrsôk på den Topographiska banan. Nybegynnaren år icke fullkomlig. Cicero såger: *nemo nascitur artifex.*

Svenson Håkan, fôdd 1558, af Thorsrum-*S*lägten, i Ôstergjôthlands Skjärgård. Håkan Studerade i Sôder*kô*ping, blef sedan Sjôman: Lärde derpå Handels-Vetenskapen uti Dortreckt och Hamburg: Återkom ändteligen til Sveriget och blef Kjôpman i Norr-

 kô-

köping — Hvilken gamla Stad han med all flit uphjelpte och förbättrade, genom sine Handels-Speculationer - - Han anlade der flere Vattn- och Hammarvår*k*: inrättade der första ordenteliga Skepps-Hvarf, på Hollendske sättet, hvarest han byggde många Fartyg, och underhölt dem på In- och Utrikes Seglas - - deribland et större Fartyg, hvilket, äfven länge efter hans död, var namnkunnigt och kallades *Håkans Dort-Farare*, som årligen håmtade gode varor ifrån Flandern &:a emot utbyte af Järn och andre Svenske Producter.

Håkan skaffade Norrköping förmonlige Privilegier af Kong Gustaf Adolph; och nyttjade dem äfven, som en Patriotisk och rättskaffens Svensk Köpman. Sluteligen dröncknade vår Fader Håkan, under en lustresa på Sjön til sin gård Lindö, om Hösten år 1622.

Håkan Svensson var gift med Botilda Turesdotter från Thorsrum, och efterlemnade allenast 2:ne Barn nemligen:

1:o Botilda Håkansdotter, född 1590, blef gift med Kyrkoherden Magnus Laurentii uti Rogslösa och Stammoder för flere hederliga slägter.

2:o Sonen Olof Håkansson, född 1600, blef Borgmästare i Scheninge - - gift med Anna Margaretha Nolanvåder af Bure-Slägten -- Hon var Borgmästare Dotter i Scheninge och blef bortstulen vid 2 års ålder,

af

af en Wingåkers-Bo, hvilken sedermera, efter 13 års förlopp, på sitt yttersta för Prästen bekändt, sig hafva begådt samma stöld: Hvarpå hon vid Tjufvens död, återkommit til Scheninge. För sin skönhet, olyckor och dygdiga lefnad, fordom mycket namnkunnig i den orten.

Detta Hjonelag lemnade trenne Barn efter sig, nemligen:

1:o Botilda Olofsdotter, född 1625, gift med Skatte-Bonden Hans Andersson i St. Lund och Flistad Sochn.

2:o Anna Gretha Olofsdotter, född 1626, gift med Nils Nyman, Skatte-Bonde i Roxtorp och Högby Sochn, sedan Borgmästare i Schenninge.

Deras tvånne Döttrar blefvo hederligen gifte, nemligen:

Anna Gretha Nyman blef, af sin Mor-Broder Gref Lindschöld, bortgift med Presidenten Germund Cederhielm af Såby-Slågten, och derigenom Stam-Moder, för de sedermera florerande Fri-Herrar Cederhielmar til Såby och

Karin Nyman, blef gift med Nils Björnsson Cederholm, Inspector vid St. Sjö-Tullen i Stockholm, derigenom Moder, til sedermera, Presidenten Bernhard Cederholm och Stam-Moder för Herrar von Röök, N:o 2096, genom Dottren Elisabeth Cederholm, som var gift med Cammereraren Jacob Röök, i Krigs-Collegio.

3:o

3:o Eric Olofsson, af Lindö, kallade sig Lindman, född 1634 den 2 Februarii, han emottog Pergaments-Bref på Adelskap 1669, med namnet Lindsköld. Blef Friherre 1686. Kongl. Råd och Grefve 1687. Gouverneur för Kron-Prinsen Carl Carlsson år 1688 och dödde 1690 den 10 Junii.

Han var tvänne gånger gift.

1:o Med Gretha Jonsdotter, af en rik Bondeslägt ifrån Eldslösa, år 1657, som dödde 1659, under det dess Man Studenten Lindeman, var stadd på en långvarig Utrikes Resa, såsom Informator och ledsagare, åt en förnäm ung Herre, benämnd Gustaf Carlsson. Hon efterlemnade Sonen Jon Ericsson, född i Eldslösa 1658, som sedermera kallade sig Jon Hansson, såsom upfostrad, adopterad och Arfvinge af sin Mors Svåger Hans Andersson i Stora Lund - - hade en elak Stjuf-Mor - - Jon Hansson blef Bonde, gift med Brita Larsdotter och efterlemnade flere Barn.

2:o Med Friherrinnan Elisabeth Cronström, år 1669, med *henne* flere Barn; derefter

1. Sonen, Gref Olof Ericsson Lindschöld, var Ryttmästare vid Skånska *Södra* Cavalleriet, då han blef dödskuten vid Stara Skansara uti U*kraine* den 15 Junii 1709.

2. Dottren, Grefvinnan Eleonora Lindschöld, blef gift med Landshöfdingen Baron Isaac Funck, och således Stam-Moder för den ännu florerande Friherrliga Funck-Åtten.

Deras Dotter, Friherrinnan Karin Funck, blef gift med Landshöfdingen Johan Adelsvärd år 1745. Hans Stam-Fader Hultman, var en hederlig Köpman, uti sednare tider.

Botvidi Johannes Gothus, Theol. Doctor och Biskop i Linköping. Var född i Norrköping 1575, der Fadren Botvid Johannes var Stads-Skrifvare. Öfvade sig i Vettenskaper både vid Inhemska och Utländska Lärosäten. Återkom ifrån Tyskland, efter Konung Carl IX:s stränga Patent för alla Svenskar som Utrikes vistades, men erhölt tilstånd at åter resa ut, med understöd af et Stipendium, som han feck af Stockholms Stad, då han besökte de förnämsta Academier, icke allenast i Tyskland, utan ock i Frankrike, Holland, England och Dannemark. Hemkommen, utnämnde honom Konung Gustaf Adoloh 1616 til sin Hof-Predikant, och åter derefter, at gratis blifva Theol. Doctor. Såsom Kongl. Öfver-Hof-Predikant och Confessionarius, följde han Konung Gustaf Adolph på alla dess vidlyftiga och äfventyrlige Härfärder, til dess han år 1630 af Linköpings Stift blef til Biskop begärd. Han reste hem med Nådig Fullmagt på Biskops-Embetet, men måste straxt efter, på befallning, åtfölja Drottning Maria Eleonora vid dess resa 1631, at besöka sin Gemål i Tyskland. Året efter, förlänades Doctor Botvid af Konungen

til

til Saxen, at inrätta Religions-Väsendet och egendteligen et Consistorium i Minden och Magdeburg. Konung GUSTAF ADOLPH ärtedde honom många prof af sin besynnerliga Nåd, och Drottning CHRISTINA Adlade äfven dess Barn år 1650, med tilnamnet Örn. Såsom Biskop var han en ordnings-Man, nitisk och sorgfällig för den Evangeliska Lärans renhet. Han blef under sin Embets-Förvaltning i Consistorio, rörd af et häftigt slag, hvarigenom minnet förgeck, krafterne förminskades, och han omsider afled på sitt 60 ålders år den 24 October 1635.

Doctor Botvidi gifte sig år 1618 med Catharina Nilsdotter. Hon feck i sitt sednare gifte den olycklige Kongl. Secreteraren och Historiographus Regni Arnold Joh. Messenius, som blef i Stockholm, med sin Son Johan, 1651 Halshuggen.

Biskop Botvidi af trycket utgifna Arbeten äro många, och finnas upräknade uti Schefferi Sv. Literat. p. 89 och följande. Här må nämnas: "En kort och enfaldig ut-"läggning öfver några verser uti det V Cap. "Esaiæ om de styggelser och straff som dryc-"kenskap hafver med sig — Stockholm 1605 "Liber de Radii Structura & usu — Arith-"meticæ vulgaris libri duo — Rost. 1613 -- "The Sju Bot-Psalmer och några tacksågel-"ser uti Davids Psaltare, med kort utlägg-"ning, särdeles utgångna, Stockh. 1616 — "Thet 53 Cap. Esaiæ, om Jesu Christi Pi-

na;

"na; uti 6 Predikningar, Stockh. 1619 — "En märkelig Disputation med Titel. Utrum "Muscovitæ sint Christiani? Stockh. 1620 — "Then 22 Davids Psalm, om Jesu Pina, u"ti 6 Predikningar, Stockh. 1620 --- Tre "Jubel-predikningar, Stockh. 1621 --- Hår"färds-Pestilents-Brud-Högtids-och Lik"Predikningar --- Fyra och Tjugu Lik-Pre"dikningar hållne uti åtskillige Stånds-och "Ålders-Personers Utfärder och Begrafnin"gar, tilhopa tryckte i Stockholm in 4:to "1628, och dedicerade til Drottning Maria "Eleonora --- Lik-Predikan öfver Konung "Gustaf Adolph i Stockholm 1634 --- Psal"men N:o 39 i vår Svenska Psalm-Bok är "ock af honom sammansatt. 1617 Dispute"rade han utan Respondent, *de prædestina"tione, erroribus Joh. Calvini opposita*, hvar"igenom han nedlade ganska stort beröm.

Bergengren Arund, år 1650 d. 10 December Adlad, samma år Introducerad.

Kallad förut Arund Jöransson, blef 1624 Skrifvare uti Räkninge-Cammaren, 1625 uti Koppar-Compagniets Contoir i Stockholm, 1629 Amiralitets Bokhållare, 1630 Bokhållare i Kongl. Räntkammaren, 1633 Kronones Kopparkjöpare vid stora Kopparberget, 1639 Inspector öfver Koppar vågningen och dess intrader därsammastädes, var en tid hufvud- och hjertängslig, samt miste sin hörsel, född uti Norrköping 1599 den 20 October † 1651 och

och begrofs fjerde dag Påsk uti Norra Kopparbergs gamla Kyrka.

Son af Borgmåstaren i Norrköping Jöran Amundson åfven Borgmåstareson dårstädes, och Helena, prosten och Kyrkoherden i Risinge Nilses dotter.

Axehjelm Johan, til Wårdsättra och Harmitula, Svensk antiqvarius, Son af Johan Hindric De Gebern Borgare i Norrköping, hvarest han och föddes år 1608 den 3 Aug. I Upsala Studerade han flitigt Antiqviteterne under Riks-Archivarien Burei handledande. År 1630 tillades honom Antiqvarii Fullmagt med Befallning, at under en resa igenom Sveriges Provincier upsöka de hittils förgätne ålderdoms minnesmårken och dem affatta. Såsom åfven kunnog i Lagfarenheten, förordnades han år 1633, til Advocat-Fiscal och år 1637 til Asfessor i Åbo Hof-Rått; hvarjemte Borgmåstare-Syslan uti Finland, Nyland och Tavastehus Lån honom updrogs. Adlades år 1651. Blef Antiqvarius Regni år 1652, med Titul af Asfessor i Kongl. Antiqvitets Collegio. Axehjelm ägde stora kundskaper, och förenade med dem en outtröttelig nit at gagna sitt Fäderneslånd. Hans råd, hans förtroende söktes uti de benigaste mål och de måst inveckláde Råttegångsfaker. Dess redlighet var så vål kånd, at hvar och en räknade för en lycka, at få underkasta sin välfärd hans omdöme.

döme. Allmänt ålſkad, allmänt ſaknad afled Axhielm uti en hög ålder år 1692 den 10 November, och begrofs uti Upſala Bond-kyrka.

Var tvånne gånger gift: förſta gången år 1629, med Catharina Buren, den förenämnde Riks,-Antiqvariens Dotter, et lärdt Fruntimer. Andra gången år 1679 med Chriſtina Cecilia Tranſche von Roſeneck.

Defs lärda Arbeten, ſom han i Handſkrifter efter ſig lemnade, åro följande: Leges Veſtrogothiæ & Veſtmanniæ. Monumeta Runica, Wil*k*ina Saga Förſvånſkad. Om den råtta Sveogothiſka ſkrift. Maria Collectanea ad continendum abſolutum, Lexicon Svio Gothicum. Tractat om tre Kronor. Dictionarium, ex Legibus Islandicis. Barclaji Lefverne.

v. Stjernemans Adeliga-Matrikel, och Bibl. Sviogoth. Obrechts Programma. Thuns Vita Palmſchöldiana.

Durfel Magnus, (eller ſom han i von Stjernemans Matrikel nämnes Durell) Landshöfdinge i Chriſtianſtad och Blekinge, kallad förut Durelius. Född i Norrköping 1617 af Nils Duréel, preſiderande Borgmåſtare derſtådes och en betydande Man, åt hvilken *K*onung Guſtaf Adolph tilbudit Adelſkap. Modren hette Eliſabeth Hård, Dotter af Landshöfdingen i Jönköping Ol. Hård. Studerade i Upſala, der han äfven 1635

disputerade. Reste 1638 öfver Köpenhamn, Hamburg och Amsterdam til Leiden, där han i 2 år stadgade sin lärdom, under Daniel Heinsius och Boxhornius. 1640 följde han Sjöledes, med Fältmarskalcken Grefve G. A. Leijonhufvud til Frankrike, och fortsatte derifrån sin resa til Italien, Ångland, Holland, Sveitz och flere orter. Återkom 1642 med grundeliga och mogna kunskaper. Reste på nytt ut 1644 med en ung Gref Eric Oxenstjerna, Son af Riks-Cancelleren Grefve Axel Oxenstjerna, och hemkom 1645. Blef 1646 Kongl. Agent i Helsingöhr, och hade en såfven så besvårlig som granlaga *Post* i Sundet, til at vaka öfver Tullfriheten för Svenska Skepp, enligt Brömsebro-Freden. Samma år Resident i Köpenhamn. Adlades 1648, och behölt sitt Namn. Då Tullen i Öresund, enligt ingången Tractat af 1649 bort-Arrenderades af Dannemark til Holland, hade Duréel nästan dageliga svårigheter, vid bibehållandet af Sveriges Tullfrihet, hvarvid han dock lyckeligen värjade Svenska Flaggans heder. Medan han var i Dannemark, författade han 1652 en Relation om Dannemarks-Stat, tilägnad Drottning Christina, och beskrifver i den samma omständeligen alla Danska Rikets Politiska Författningar och omständigheter, för den tiden. 1654 blef han Landt-Domare eller Lagman i Halland, hvarjemte han dock skulle bestrida Svenska Intresset vid Danska Hof-

vet

vet. 1657 Secreterare af Staten. Förblef likafullt i Köpenhamn, och sökte der, fast förgäfves, at bilägga stridigheterne bägge Hofven emellan, särdeles om Öresunds-Tullen, hvilka ännu varade. Då de ej kunde i godo afgöras, hade han 1657 sitt Afsked, afgaf en Protestation mot Dannemarks med Freden stridande upförande, och förfogade sig til Stockholm, där han hos Regeringen gjorde redo för sin svåra beskickning. Efter Roskildske Freden, som tilbragte Skåne och flere Landsskaper, blef honom, jemte Gen. Gouverneuren i Skåne Gref Gustaf Otto Stenbock och den bekante Danske Gref Corfitz Ulefeld, updragit at stadga sättet til incorporerande af de århållne Provincerne med Svea Rike, hvarom han och 1659, upsatte et särskildt betänkande, eller så kallat Consilium Status. År 1660 sammanträdde han med Danske Commissarier, för at besörja om Liqviden med Danske Adeln i Skåne, hvilkas gods under Kriget blifvit åt Svenske förlånte; och ännu samma år yttrade han sig, på befallning, huru de Danskes, särdeles Adelens Privilegier, bäst måtte lämpas til Sv. Regeringssättet. 1661 var han Ledamot i Commissionen, som afgjorde Bornholmska Vederlaget, och samma år utstakade han gräntseskillnaden emellan Bohus- och Aggershus-Låner, at förtiga många andra värf, hvilka voro honom anförtrodde. 1666 blef han Vice Præsident i Götha Hof-Rätt,

och kallades samma år til Curator vid den nya Academien i Lund, hvilkens Oeconomiska Stat, han egenteligen inråttade och besörgde. År 1666 undersökte han, jemte Riks-Rådet Sten Bjelke, några förseelser och misstankar, som hos Regeringen blifvit anmälte emot Biskopen i Lund Dr. P. Winstrup, åfven som han 1669 undersökte, om de oenigheter, som up*k*ommit emellan Professorerne i Lund, kortt efter Academiens början. Sidstnämnde år blef han Landshöfdinge i Christianstad och Blekingen, som då hörde ihop. Då Christianstad af de Danske intogs 1676, förlorade han sit kostbara Husgeråd; och då han följande året var stadd på resan til Stockholm, dödde han den 26 September 1677, på Kleinetorps gård vid Jönköping, utan manliga efterkommande. Han var en af de skickeligaste och nyttigaste Embetsmän, som Ri*k*et någonsin haft, samt ägde om hela Skåne i allmänhet, och om Academien i Lund i synnerhet, de största förtjenster.

Gifte sig 1647 i Köpenhamn, med Brita von Crakov.

(Se Biograph. Sv. Goth. 1 Del. p. 74 följ v. Stjernmans Matrikel.)

BANCK LARS, Juris Professor extraord. i Franecker. Fadren var Köpmannen Gunnar Banck, af hvilken han i Norrköping år 1619 föddes, Studerade i Upsala. Efter vidlöftiga

tiga resor uti Frankri*ke*, Italien och Spanien, vant han mycket anseende af Lårdom, fårdeles uti Juris-prudentia, och stadnade sidst såsom Professor i Franeker 1649. Herm. Conringius säger uti et af sina Bref (se Ritmeijeri Conringiana Epistolica), at denne Lars Bank varit en besynnerlig Man, miri Commatis homo, och at han äfven varit, fő̊r håxerie och trulldom misstånkt. Banck var i Rom vid Påfvens Innocentii X:s Krőning, och det var őfver denne *hő*gtideli*g*het som han sammanskref sin Rama triumphans. Han dődde i Franecker 1662; ligger der i Stora Kyrkan begrafven och har på sin Grafsten dessa orden: Laurentius Banck, Norcopensis, Phil. & Jurium Doctor; per annos qvindecim in hac Academia Extra Ordinarius Professor. Hoc Saxo conditus beatum resurrectionem præstolatur. Denat. d. XIII Octobris 1662.

Hans i Trycket utgifne Skrifter äro: Roma triumphans, G. Actus inaugurationis & coronationis Innocentii X. Pon. Max. Franecker 1645 12:o cum fig. Edictio auctior Frank. 1656 12:o. De Tyrannide Pape in Reges & Principes Christianos, cui in fine addita est Laurent. Vallii Declamatio ad Seren & Potentiss Suec. Gothor. Reginam. Franecker 1649 12:o. Bizarrie Politiqve, overa Racolta della piu notabili prættiqve di Stato nella Christianita, Franecker 1658 12:o I denna samling finnas många curieusa Do-

cumenter och ibland annat åfven Dr. Christinas så kallade Manifest, angående visse som voro missnöjde med Hennes upförande i Rom. Taxa S. Cancellariæ Apostolicee, Franecker 1650 8:vo, om hvilken kan läsas Beyles Dictionaire, Art. Banck commentarius de Privilegiis militum, Frauecker, 1649. De Privilegiis Jurisconsultorum, mercatorum, Studiosorum, mulierum Franecker, 1651. -- De Jure & privilegiis Nobilium, Franecker 1652. --- De Duellis 1658. --- Dissertatio-Oratio de gratitudine Ups. 1638.

(Se v. Stjernemans Bibl. Sv. Goth. T. IV. Manuschript).

ELDSTJERNA LARS, Friherre, blef år 1644 Hof-Casseur. 1647 Kammarskrifvare, några år derefter Kammar-Fiscal; samt 2:ne år derpå Kammar-Archivi Inspector. 1655 Kamrerare vid Krigs-Expedition til Pålen. 1660 Commissarius i Kammar-Revision. Sedan Assessor och Director därstädes. 1662 d. 20 Nov. Adlad, kallades förut Eld. 1675 Krigs-Kammar-Råd vid Svenska Arméen i Skåne. 1680 Kammar-Råd i Kammar-Collegio. 1689 d. 24 Julii Landshöfdinge på Ösel. 1690 d. 21 Apr. Landshöfdinge öfver Elfsborgs och Dahls Lån. 1691 d. 16 Aug. Friherre och 1693 d. 16 Aug. Landshöfdinge, född i Norrköping 1626, † 1701 d. 15 Decemb. begrafven d. 29 Ejusd. och förd til Borgs Kyrka.

Gift

Gift med Catharina Kyle, Dotter af Landshöfdingen Hans Clasen Kyle til Frötuna. Begrafven i Borg d. 14 December 1699, æt. 57. Son af Borgaren Lars Eld.

Uti en Bönebok har en Fröken Stjerneld år 1689 gjort följande anmårkning:

„*Prins Gustaf Eric XIV:s Son, Gifte sig med Brita Karth, Dotter af Fält-Öfversten Peder Karth. Med thenna Fru Brigitta hade then olyckeliga Fursten blifvit bekant i Pålen, hvarpå de vigde blefvo uti Slesien. Thetta förnåma* Hjonelag *aflade en Son Lars Gustafsson vid namn Anno efter Jesu Christi Vår Frålsares hugneliga bord 1596, then sig sedermera Kartheschin nåmde och theruppå som Borgare sig i Norrköping nedsatte, samt thersammastådes med dödenom afgått i Herranom Anno 1639. Hans Hustru och Matrona var Brita Törneros, med hvilken han 3:ne Söner aflade, nemliga Lars Elfstjerna, Samuel Stjerneld och Christer Larsson Eld.*

En annan relation fås i Östgötha Landskaps Matrikel i Upsala vid år 1646: upgifven af Herr Assessor H. Braad.

„Jacob Larsson Eld, Baron Eldstjernas Bror, född i Norrköping 1624, Son af Borgaren dårstådes Lars Eld. Fadren Lars, var förut Fogde på Westerby och Farfadren Torpare på Eldtorpet under Borgs Såterie„ --- Vore man öfvertygad at Eldstorpet och Stjern-

 tor-

torpet, som på nämde ågor ligga helt nära hvarannan, den tiden värkligen existerat; så kunde något deraf flutas. Men lika troligt är ock at desse Torpen af Baron Eldstjerna tillika med Borgs Säteri blifvit anlagde och nämde efter Honom och dess Broder. --- Fadren lärer tvifvels utan hafva varit Lars Nilson Eld, först Arendator på Hendelö och sedan Borgare i Norrköping: Begrafven därstädes 1660 d. 16 Maji, enligt Kyrkoboken. Uti v. Stjernnemans Matrikel kallas han Lars Svenson Eld, Inspector i Norrland, som vist lårer vara et misstag.

För öfrigt må det vara Läsarens ensak, at antingen tro på Herr Braads relation, eller Fröken Stjernelds Bönebok.

Arhenius, Joh. Arvid, Bror til den berömde Professoren Jonas Arhenius, hvars Biographie jag icke känner. Efter flitigt Studerande i Upsala nedsatte han sig som Handelsman i Norrköping. Han var frikostig mot fattige Barn som med flit vinlade sig om Studier. Född 1630 i Norrköping, † 1692.

Nordenhielm Anders, År 1687 d. 11 Maji Adlad: 1686 introducerad. Kallad förut Norcopensis, efter en i Upsala År 1656 in 8:o utgifven disputation *de ratione convivendi ad Romanos olim mores*, och 7 Års resor nästan igenom hela Europa, blef Han under de samma 1667 den 26 Junii Philoso-

sophiæ practices Professor i Upsala, 1672 d. 25 Martii Eloqventiæ Professor ibid. parenterade *in obitum Joh. Loccenii*, tryckt in folio 1678. 1686 in Nov. Hans Kongl. Höghets Prins CARLS Præceptor, 1687 d. 7 Maji Cancellie-Råd och Secreterare af Staten i samma beställning Adlad. Om honom mera kan låsas Professorn Elia Obrechts tryckta programma, eller anslag til dess Jordafärd, samt dess öfver honom hällne åminnelse-Tal på Latin M. S. S. född i Norrköping 1633 den 27 April, † i Stockholm 1694 d. 23 Decemb. och der begrafven i S:t Nicolai Kyrko, gift med Christina Jonsdotter, ofrälse.

Son af Borgmästaren, Nils Andersson.

EHRENPREUS HANS, År 1695 d. 12 Maji Adlad 1697, Introducerad. kallad förut Preuss, blef 1654. den 10 februarii Bruksskrifvare uppå Gallhammar i Nora Bergslag, 1660 den 14 Martii Borgare och Handelsman i Stockholm, 1666 in September Direfteur öfver Säckerbruket i Stockholm, 1672 den 29 Augusti Kåmner på Stockholms Stads Kåmners-Kammare, 1677 den 6 Febr. Rådman ibid. 1684 d. 6 December tillika Factor öfver Harneskmakeriet i Arboga, 1687 den 10 Julii tillika Factor uti Örebro i samma beställning Adlad: utom dess betygat en särdeles trohet för Konung Carl den XI och det Kongl. Huset, samt all oförtruten ifver

at göra trogna och redeliga tjenster, så väl når han var Rådman, som och tillika vid Factorie-beställningarne, visandes sig vid det förra, som en rättrådig och samvetsgran Domare, samt vid det sednare, en särdeles kundskap och förfarenhet i allehanda Jern-Manufactorier, så at skäligen det beröm honom tillägges, at under hans förvaltningstid af dessa Factorier, mycket bättre och dugeligare Gevår dersammastådes år vordet tilvårkat än någonsin tilförene, jämvål Amiralitetet med olika bättre slags Jernredskap til Skjeppsbyggeriets förnödenhet blifvit försedt, samt bemälte slags Jern då med mycket lindrigare omkostnad tilvärkades än tilförene: Med högstbemålte Konungs tilstånd, updrog han sin åldsta Son Hans, Factorsbeställningen i Örebro, och den yngre Jochim, Factors-tjensten öfver Norr-Telje Factorie, behållande sjelf Harneskmakeriets förvaltande uti Arboga, jemte Inspection öfver berörde Factorier, född 1636 den 22 Julii, begrofs i Arboga Stads Kyrko 1711 den 5 October, se Petr. Lampas öfver honom hållne Liksermon, tryckt i Stockholm samma år in 4:to under Titel En söt luckt af Ehrenpreuss &c., gift 1:o uti Stockholm 1663 den 28 October med Sara Simon; född 1648 den 28 Februarii, † 1675 den 29 Martii, Köpmans i Nyköping, Paul Simons dotter, med Elisabeth Jochims Dotter Danckvardt, se Biskop Carl Carlssons öfver henne hållna och tryckta Lik-

Lik Predihan, 2:o 1676 den 8 Augusti i Stockholm, med Brita Michelsdotter, född uti Stockholm 1631 den 26 September † 1868 femte dag Pingst barnlös. Hon var gift förut 1647 den 20 Maji med Handelsman i Stockholm Nils Jönsson, † 1673 den 25 Augusti. Dotter war Hon af Drottning CHRISTINAS Peltener Michel Thomasson och Margaretha Pehrsdotter, 3:tio år 1692 den 18 Januarii uti Örebro med Anna Clerck, född 1665 den 26 Augusti. † 1692 den 5 Februarii i barnsång, dotter af Justitiæ Borgmästaren i Örebro och Under-Lagman i Nerike, Thomas Clerck, och dess andra Fru Anna Christophers Dotter Geijer, 4:to 1692 den 21 Augusti med Brita Funck, Bruks-Patrons på Skilå, Simon Funcks dotter, och Borgmästarens uti Arboga Hans Barckhusens Enka.

Son af Justitiæ Borgmästaren i Nyköping och Tullförvaltaren öfver stora Sjötullen dersammastädes, Hans Larson Preuss, † 1644 den 27 Augusti och Margareta Bröms född i Norrköping 1610 den 13 Julii, gift 1628 † 1684 den 16 Junii, hon fick i senare giftet 1649, Tullförvaltaren i Nyköping, Lars Danielson Mollsdorff. † 1655. Dotter var hon af Borgmästaren i Norrköping Måns Svånson och karin Hinrics dotter, hvilkens fader och förfäder, i några leder hava varit Borgmästare, så väl i Norrköping, som Gammallöse, m.

m,

m., ſom kan låſas i förenämde Herr Hans Ehrenpreuſs egenhändiga lefvernes-lopp.

STJERNELD, SAMUEL GUSTAFSON, Bror til Landshöfdingen Baron Lars Eldſtjerna och Chriſter Larsſon Eld, född 1637 i Norrköping af Borgaren Lars Eld, † 1716. Var Kammererare i Tull-Contoiret och Kammar-Collegium: Adlad 1694. Deſs Soneſon Samuel Larsſon Stjerneld, var Öfverſte och Baron 1751, född 1700, gift med en Fröken Cronfelt.

GRIPENSTEDT, HIERONYMUS, år 1691 den 2 April Adlad: 1693 Introducerad.

Kallad förut Berger, blef efter viſsa prof af flit och ſkicklighet i åtſkilliga förråttningar, förſt Bokhållare i ſtora Sjötulls-Contoiret, och ſedan ſtraxt därefter Inſpector vid Skjeppsbron i Stockholm, 1681 d. 14 Ap. Inſpector öfver ſtora Sjö-Tullen i Götheborg, och ſedermera tillika öfver de öfrige Sjö-Tullarne i Bohus Län, för hvilka tjenſter Han mycket præcice har gjort räkning, ſamt deſsutom vid Sjö-Tullarne uti de Tio år Han dem föreſtått, faſtän Handelen då har varit ringare än i de näſt föregående Tio åren, inkomſterne likvål öfver en Tunna Guld formerat, ſamt inbragt til Kronan ſtörre Confiſcationer än det tilförene uti 30 år ſkjedt, i ſamma beſtällning Adlad, blef ſidſt Öfver-Inſpector, född i Norrköping 1649 d. 23 December, † i Götheborg 1713 den

11

11 October, Barnlös, Begrafven uti Christinas Tyska Kyrka, Gift med Catharina Tham, Rådmans i Götheborg, Volraht Thams Dotter, och Köpmans därsammastädes Jacob Raddes En*ka*.

Son af - - Berger, Handelsman i Norrköping, som berättas hafva sin uprinnelse af den gamle vål be*k*ante slågten Bernegau kallad uti Curland, hafvandes alla af dem beklädt hederliga tjenster, och en af dem varit Borgmästare i Rewel, hvars Son, denne Gripenstedts Faderfader, för de dår infallna Krigen skull, satte sig neder i Sverige.

Enanderhjelm Johan, år 1714 den 24 Julii Adlad, 1719 Introducerad. Kallad förut Enander, blef efter idkade Studier vid Upsala Academie, 1683 Advocat vid Rätterne i Stockholm, 1691 den 23 April General-Gouvernements-och Krigs Fiscal i Narsven, vid hvilken beställning han åtskillga angelägna saker har utredt och til slut bragt, i anseende hvartil han år 1695 den 3 Januarii och den 24 December vart Assessor i Dorps Hof-Rått. Utom dess har han och underledige stunder öfversatt ifrån Svenskan pā det Tyska språket, Svenska Stads-och Lands-Lagen, med alla dertil samlade uttog och recesser sammaledes Sjölagen, samt Licent och Tull-Ordningarne, jemte en stor del af de nyttigaste Förordningar, 1707 Præses vid den i Curland förordnade Svenska Commis-

so-

sorial-Råtten, hvilket han med all flit intil år 1709 förråttade, sedermera bivistat Lag-Comissionen intil dess han vardt 1718 den 18 Julii Lagman i Blekinge Låns Lagsagu, samma år den 29 Julii Ordningsman ibid. 1721 den 4 October Lagman i Nerike. 1725 den 24 December afskedad för dess ålder och opasslighet, född i Åby Prestegård i Östergjöthland 1660 den 30 October. † 1723 den 24 Julii Barnlös, gift med Anna Borg, ofrälse, Dotter af General-Gouvernements-Cammereraren i Narven, Ingermanland och Kexholms Lähn, Eric Borg, och Catharina Hansdotter Törneros, ofrälse.

Son af Prosten och Kyrkoherden uti Norrköping, M. Johan Enander, född 1623 den 6 October, † 1672 den 9 Julii, och Sara Nilsdotter, Superintendentens i Calmare Mag. Nicolai Eskilli dotter, född 1621. † 1688 den 18 Julii.

DANCKWARDT, GEORG, år 1706 den 8 November Adlad: 1710 Introducerad. Behöllt sitt namn.

Han har, sedan han kom i verkelig tjenst, vist berömmeliga prof af en trogen, redelig och nyttig tjenare, i synnerhet vid dess Directeurs-beställning, vid Torssebro Krutbruk; 1721 den 9 Januarii begrafven i Fårlöfs Kyrka, gift 1691 med Johanna Maria Papke.

Son af Borgmästaren i Norrköping, Peter Jochimsson Danckvardt, och dess tredje Hustru, Catharina Sabina Kräll.

NOR-

NORDENFLYCHT ANDERS, år 1727 den 3 Augusti Adlad: samma å introducerad. Kallad förut Nordbohm, blef 1690 extra ordinaire Kammar-Skrifvare vid Lands-Contoiret uti Linköping, 1691 in November Kammarskrifvare i Kammar-Revisionen, 1692 in September Kammarskrifvare vid Liqvidations-Staten i första General-Afräknings-Contoiret. 1699 ordinaire Kammarskrifvare ibid. 1704 Bokhållare vid Liqvidationsvärket. 1705 tillika Inspector vid Charta Sigilata, fick 1709 Kammererare-Titel, 1710 Kammar-förvant, 1718 den 2 April Kammererare vid Militiæ Afråknings-Contoiret i Kammar-Collegio, i samma beställning Adlad, född uti Norrköping 1674 den 13 Junii, † 1734 den Junii gift 1700 med Christina Rosin, Kyrkoherden i Kimstad, Ambrosii Rosinii Dotter.

Son af Rådmannen i Norrköping, Anders Arosius, Borgareson i Westerås.

SILFVERSTRÅLE, ISAC, år 1698 den 15 December Adlad: 1700 Introducerad. Kallad förut Enander.

Efter anlagde Studier, blef han 1691 Auscultant i Svea Hof-Rätt, och sedan han der gjort och förvaltat, et och annat Arbete, reste han Utrikes och besåg de förnämsta orter i Tyskland, Italien Frankrike och Holland, då han vid sin återkomst, efter gifna goda prof af dess capacité, blef 1695 den

den 3 Januarii Asſesſor i Dorpts Hof-Rått, hvilken ſylſla han förſt tilträdde 1696 den 18 October, ſe Dan. Eberharts Dorpatum Literatum, i ſamma beſtällning Adlad, 1704 Asſesſor i Svea Hof-Rått, född 1665, † 1716 d. 11 Martii, gift 1702 in Decemb. med Catharina Utterklo, † 1705.

Block von, Magnus Gabriel, Stamfader för den Adelige Svenſke Åtten af ſamma namn, leder ſin hårkomſt ifrån en Utländſk Adelig ſlägt med lika benämning, och af hvilken flere beklädt anſenlige Embeten i Öſterrike, Saxen, Hanover, Hesſen och annorſtådes.

Deſs Farſaders Fader var General i Kejſerlig tjenſt, och gift med en von Schwerm deſs Farfader beklädde en Öfverſte-beſtällning i Hollſtein och ägde til Fru Dorothea Roſenberg.

Deſs Fader, ſom til Sverige inkom med Konung Carl X Gemål Drottning Hedvig Eleonora var Magiſter Martinus Blockius Kongl. Hof-Predikant, Kyrkoherde vid Riddarholms Förſamlingen i Stockholm och Konung Carl XI Bicktfader och Modren Erſila Jönsdotter LILJESTJERNA af en för många dygder berömd Stam.

Af deſſe berömlige föräldrar föddes Magnus Gabriel i Stockholm den 25 April 1669 deſs tidiga handledande i Lärdom och Seder, gaf ockſå ſnart en mogen frukt Han ſändes til Upſala Academie År 1679, der han viſta-

viſtades intil år 1692, då han efter hållen Afſkeds-Oration anträdde ſina Utländſka reſor.

Ännu icke mer än 22 år gammal, vågade han i Rom viſa ſig vid en Diſputations-Act, rörande bevisligheten af den ypperſta Religionen; och han utmärkte ſig icke mindre på det ſätt, at han förſt förſvarade föredrådet af den Romerſka Catholſka, än at han ſedermera beviſte det den Lutherſka Evangeliſka var den ypperligaſte.

Deſs vid detta tilfälle ådagalagde qvickhet och lärdom, underſtödde med ſtyrka och behag i uttrycken, förvärfvade honom en viſs Cardinals högſta tilgifvenhet, hvilken Herre ock fördenſkull förde honom med ſig i ſin Svite til Florence. Härſtädes emottog han en för Utlänningar ſå ovanlig befordran, ſom visſerligen aldrig kunnat vinnas förutan ſynnerliga förtjenſter. Stor-Hertigen af Toſcana hedrade honom derföre med ſin Höga ynneſt och utnämnde honom til värkelig Cabinets-Secreterare, eller ſom det der kallas, Secretario delle Lingve & Lettere di Camera.

Uti denna i ſynnerhet för en ung Svenſk, mycket lyſande beſtällning, tilbragte vår Block ända til 3 och et halft år, altid med ſin Herres Nådiga bifall at han för framtiden beredt honom en ännu ſtörre lycka, men kärleken til egit Fådernes-Land öfverträffa-

R de

de dock alt ſådant: Han ſökte och århöll et Nådigt Afſked, med det angenåma förtroende tillika, at honom vid hemreſan updrogs en Miniſteriel förrättning vid Wienſka Hofvet, hvarifrån han ſluteligen fullfölgde ſin återreſa til Sverige år 1699.

Efter återkomſten til Fäderneslandet, befordrades han år 1700 til Ordinarie Cancelliſt i Stora Cancelliet. Nu trådde han ockſå in i det angenåma ågtenſkapet med Anna Chriſtina von Düben, Dotter af Hof-Intendeten von Düben. Detta för vår Block således icke litet mårkeliga år, blef ånnu mårkeligare derigenom at ofvan omförmålte Stor-Hertig genom ſina egna Hand-Bref kallade honom åter til Florence, med de måſt öfvertalande förſåkringar om nöjacktig Conſervation för ſig och deſs Familie; men förmodeligen lärer det varit Religionen, ſom föranlät honom at undanbedja ſig et annars ſå fördelacktigt och ganſka lyckligt anbud.

I anledning af näſt föregående ſkulle man tro, at vår Block för alkid blifvit fåſtad innom Fäderneslandet. Nej hogen för Vetenſkaperne, ſom aldrig inſkrånka ſig innom et viſt eller et enda hemviſt, lockade honom ånnu en gång at beſöka dem i de länder der de måſt blomſtrade. Han företog fördenſkull år 1701 en ny utreſa, ſom ſtåltes til England, Frankrike och Italien.

Uti Rom emottogs han med nöije af Hans Påfveliga Höghet, och i Florens tillbjöd

bjöd Stor-Herttigen honom åter mundteligen alt, hvarom han honom skrifteligen förfåkrat. Resan fulföljdes dock genom Tyska Länderne til Hålland, och i Hardervyk utgaf och försvarade han år 1702 en Disputation, under Titul af Scrutinium Arsenici physico-chemico medicum, til följe hvaraf han ärhöll och antog Medicinæ Doctors graden. Vid hemresan besöktes äfven Dannemark.

År 1704 tilbjöds Doctor Block at blifva Kongl. Lif-Medicus, men han utbad sig i dess ställe Provincial Medici-Syslan i Östergöthland, hvilken också honom beviljades med det fördelacktiga vilkor tillika, at honom enskilt blef en årlig Lön anslagen af 100 D:r S:m. som vid dess afgång åter skulle indragas. Han var äfven *B*runs-Medicus vid Medvi, och upfann sjelf Himmelstalunds Helsobrunn, som altsedan med nytta af många blifvit brukad och ännu med förmon besökes.

Under dess vistande i Norrköping bidrog han märkeligen til Pestens förekommande och hämmande, så i Staden som i Orten deromkring; hvarom redan är afhandladt. Och det som ännu mera uphögde dess berömliga gjerningar, var det, at han i 10 til 11 veckor, utan vedergällning, ganska oförtrutit betjente Stadens Fattige. Norrköpings Magistrat tillade honom sedermera också der-

före et färskilt Arfvode af en Ducat om dagen ifrån den 1 October 1710 och framgent så länge Pesten kunde påstå. Ingen styfver af denna lofvade Summan blef honom dock betalad.

Doctor Block var så viss på sin konst at bota Pesten, at han inför bemälte Magistrat erbjöd sig årlägga 10 R:d. til Hospitalet för hvar och en som under dess vård dödde af Pesten, om Magistraten deremot ville gifva honom 5 R:d. för hvar och en som af honom blifvit botad. Denna märkvärdiga omständighet bestyrkes ej allena däraf at Doctor Block framlade den offenteligen genom dess tryckta bok om Pestilentiens botande utan och af det hedrande vits-ord, som en ibland de ypperste Läkare framledne Archiatern och Riddaren von Rosenstein gifvit i sitt Tal om Pesten hållit för Kongl. Svenska Vettenskaps-Academien. Också har Doctor Block varit den första som til fleres förundran och häpnad, ågt den tiltagsenhet och frimodighet at anatomisera en af Pesten död mans Kropp.

Så ansenligen som Doctor Block gjorde sig känd såsom Läkare, lika så mycket syntes han äfven i andre kunskaper samt Lärdom och vitterhet. Ännu behöfde icke skickeligheten tränga sig fram: hon upsöktes. Det var derföre, som Doctor Block år 1708 erhöll anbud at blifva Assessor i Kongl. Gjötha Hof-Rätt; men han antog heldre

sam-

famma beställning uti Kongl. Collegio Medico år 1711 med sin förra Sysslas bibehållande.

Et ännu högre och mera smickrande Anbud tilskyndade lyckan Asfessor Block år 1717, neml. at blifva Hof-Canceller; han undanbad sig dock denna ära, som dess tryckta underdåniga svar til Konung Carl XII utvisar. År 1719 blef Asfessor Block uptagen ibland Svea Rikes Ridderskap och Adel, och år 1720 förordnades han til Riks Translator, med en särskilt tilökning i Lönen tillika med Cancellie-Råds värdighet. Detta hevar et Åmbete, som han med få fållsynt heder kunde mottaga, at få lära kunna densamma upnå, ty han var mågtig at tala 11 Språk och skrifva 13.

Med alla ofvan anförde egenskaper, hade Riks-Translatorn von Block länge kunnat gagna Fäderneslaud och Medborgare; men han saknades alt för tidigt, då han efter et halft års sjuklighet, sluteligen af en slag fluss den 16 April 1722 måste gå utur tiden. Denna förlust kundgjordes den Lårda Vårlden, genom Acta Lit. Sveciæ Vol. 1 med denne hedrande utlåtelse: Magnus Gabr. v. Block Medicinæ Doctor, Lingvarum Europæarum Interpres *Regius*, Reg. Coll. Med. Asfessor, Ostrogoth. Provincialis Medicus, qvondam in Aula Magni Ducis Hetruriæ diu versatus, Ingenii, qvod nactus erat rapido ferventius amni, dotibus ornatissimus: obiit die 16

April 1722. Konung FREDRIC sjelf syntes åfven deltaga i denna saknad, ty då dödsfallet honom berättades, hade hans M:ts Nådigt sig yttrat, *den es war ein sehr geschickter Man!*

Riks-Translatören von Block ägde en sällsynt qvickhet, vackert utseende, vidsträckta Kunskaper och Lårdom, samt lätta och behagliga omgångs-gåfvor. Han innehade både skickelighet och ärfarenhet, at i fullkomligaste måtto förestå hvad Ämbete honom anförtros ville; likväl afslog han de fördelacktigaste anbud i denna våg, endast för at, uti den af honom så högst älskade stillheten, kunna ostörd och så mycket friare göra sig et nöje af Vettenskaperne, i synnerhet af Chemien och af det för honom ganska angenåma Studium Literarium.

Han var således icke allenast en god Theolog, utan och Statsman, samt snäll Läkare, skickelig Chemist, Mineralog och Jurist. Såsom Poët var han sinnrik lått och flytande, utom hvad som kommit at blifva tryckt, finnes uti Herr Doctorns och Dom-Probsten Alfs vackra Samling. Det är derföre som han med alt skäl åfven uti Holmia Literata, så väl som i Gezelii Biographiska Lexion, blifvit uptagen ibland Namnkunnige, Lårde och Förtjente Män. Dess Portrait i Gravure är förfärdigat af den berömde Agreén af Kongl. Måtare-Academien Herr J. F. Martin. Herr

Dom-

Dom-Probsten Doctor Ålf har hedrat både sig sjelf och vår minnesvårde von Block, med åtskillige Tentamina Inscriptionum, hvilka man derföre på detta stålle trodt sig böra infôra, och hvaraf berörde Portrait blifvit prydt med N. V.

Tentamina Inscriptionum
In Imaginem Nobilissimi Viri
MAGNI GABRIELIS von BLOCK
Translatoris olim Reg.
Maxime incliti.

I.

Svecia quo sese quondam jactavit Alumno;
Hic est Pæoniæ BLOCKIUS artis honos.
Multa tulit fecitque domi præclara forisque
Nomen & æternum post Sua busta tenet

II.

Hic est Pæoniæ non tantum maximus artis,
Maximus ut docti, qua pollet Orbis, honos.
Plaudit adhuc Europa Viro, Laurasque perennes
Ingenio Spodent pro meritisqve Suis.

III.

BLOCKIUS ille, suo meruit qui carmine dici,
Maximus hoc Vultu conspiciendus erat.
Fama Viri perstat quovis diuturnior ære,
Omnibus in Musis nomen & ille tenet.

IV.

Hospes hyperboreus tuus hic Polyhistor aboris,

Lux Italum felix, Tuſcia, talis erat.
Quas meruit laudes genioque & flumine (lingua,
æternum Patriæ reddidit ille ſuæ.

V.

Ingenio ſandoque potens medicaque celebris
Arte, fuit talis Blockius ille Gothus.
Umbra Sed hæc tantum, quam ſi miraris (in ære,
Obſtupeas merito lumina plena Viri.

VI.

Blockius, omnigena qui Pallade claruit orbi,
Luminis hæc umbra noſcitur ecce! Sui.
Omnia ter ſuperat meritis præconia famæ,
Quodque negat aliis, dat ſibi buſta decus.

VII.

Arte machaonia clarus, Studiisque Minervæ,
Blockius, omnigenis hæc tulit ora pater.
Fama domi late celebrat cumulata foriſque.
Ecce! Virum dicat propria Muſa decus.

VIII.

Magnus Gabriel von Block.
Nat. Holmiæ d. 25 April 1669.
Denat. Sudercopiæ d. 16 April 1722.
Intra & extra Patriam celeberrimus.

IX.

Blockius hic tuus eſt, mea Patria, plaudis (alumni,
Vultibus ac merito tempus in omni Tui.
Rara

Rara parem dederit Polyhiſtora ſcilicet ætas,
Quem Boreas toto jactitet orbe, Virum.

X.

Artibus ac linguis Similem cui pauca dederunt
Secula, præſenti Blockius ære nitet.
Fama Suo cineri, unnqvam moritura, pe-(renne
Spondet in ævis Heſperiisqve decus.

På Baneret, hängande öfver Grafven uti S:t Lars Kyrka i Söderköping, låſes:

Kongl. Maj:ts Tro-Man och Riks-Translator, fordom Cabinetts-Secreterare hos Stor-Furſten af Florence, den i lifstiden Välborne Herrn, Herr Magnus Gabriel von Block, född i Stockholm 1669 d. 26 April, död i Söderköping 1722 d. 16 April.

Et berömligt minne är ockſå ſtadgadt! ſå vål genom en hedervård afkomma, ſom genom flere dels i Handſkrift efterlemnade, dels och genom Trycket urkomne ſkrifter. Framlidne Herr Riks-Tranſlatorn ägde med ſin älſkeliga Husfru, två Söner, Gillis Gabriel von Block, hvilken dog ſåſom Öfverſte i Ryſsland, och Carl Jacob von Block, Kongl. Svenſk Kammar-Herre, ſom ännu lefver och bor på ſin Fädernes-Gård Broxvik, ſamt en Doter Ulrica von Block gift år 1727 med Öfverſte-Lieutenanten och Riddaren Jacob Ridderborg.

En ſtor del af Herr Riks-Tranſlatorns koſtbara Samlingar af ſällſynta Arbeten, Manuſcri-

scripter och Curiositeter blefvo förstörde genom Ryska infallet i Norrköping år 1719. Af dess egna författade skrifter, hafva följande blifvit bekanta:

1:o Oratio valedictoria de cultu Ingeniorum, habita d. Martii 1692, Mscr., men Programet dertil är tryckt den 17 Februarii samma år.

2:do Scrutinium Arsenici physico Chemico medicum, pro Doctoratus gradu in Medicina; Harderouici 1701 in 4:to.

3:tio Anmårkningar öfver Motala Ströms stadnande, så ock om dess råtta orsaker och betydelse, tillika med några mårkvårdigheter angående Frostens och Isens natur och vårkan, men i synnerhet den så kallade och hårtils obekanta Grund- och Kraf-Isens enskylte Art och beskaffenhet (med Epigraphe utur Jobs B. Cap. 28, v. 11); Stockholm, med egen bekostnad uplagde hos H. Verner 1708, in 4:to 114 sidor, utom Dedication och företal om en Charta. Dess ytterligare Anmårkningar i detta åmne, omtalas Act. Lit. Svec. 1720 Vol. 1 p. 23.

4:to Erhindringar rörande Konung Carl XII herrliga seger öfver Czaren af Rysland vid Narva 1700 in 8:o. Se Baillets Cathalog p. 169.

5:to åtskillige anmårkningar öfver desse tiders falska Astrologiska, Phantastiska, Enthustiastiska Prognostiker, Spådomar och Prophetier

tier beträffande Menniſkans Våſende i ge-men, men i ſynnerhet i Religions och Stats-Saker, fórnåmligaſt i de Nordiſka Länder ſaſom ock den andre CHRISTI tilkommelſe jemvål ſidſta världens ände (Joh. 10, v. 2 Math. f., v. 15); Linköping 1708 i 4:to 148 ſidor, utom Dedicat. Företal och innehåll. Denna Bok har äfven blifvit öfverſatt på Tyſka under Titul: Blocks Anmerkungen über Aſtrologiſche, phantaſtiſche und enthuſiaſtiſche prognoſtica und Prophezeyungen, Stade 1711 in 8:vo.

6:to Johan Springers ſinrika betänkande om allehanda vidunder och betydande Tekn, hvaruti deras förebådelſes fåfänga beviſes, och förkaſtas, och theras egendteliga; art och egenſkap förmärkes: utur Engelſkan öfverſatt och i korthet ſammandragit, ſå ock med höga vederbörandes tillåtelſe, efter föregången cenſur, utgifvit af M. G. Block; Med. Doct. med Epigraphe utur Livii Hiſt. 1, 24 - 9. Prodigia multa nunciata ſunt, quæ qvo magis credebant ſimplices & Religioſi homines, eo etiam plura nunciabantur; Stockholm tryckt af Olao Eneo 1709 in 4:to, 74 ſidor utom Dedication och Företalet.

7:o Kort utlägg om Konung CARL XII Hiſtoria, tryckt 1709 utan ort eller namn, 142 ſidor in 8:vo: Tittelbladet är et Kopparſtycke med Konungens Bröſtbild öfverſt.

8:vo

8:vo Åtskillige Anmärkningar öfver närvarande Pestilentias beskaffenhet, motande, botande och utrotande uti Östergjöthland, under mångahanda Ämbetssysslor, i största hast och välment nit uptecknade af M. C. Block Med. prov. Ostrogoth. & Assessor Collegii Med. Regii tryckta i Linköping i begynnelsen af år 1711 in 4:to 122 sidor utom Dedicat. och Företal; til större delen redan anfört i Norrköpings Æ.

9:o Betänkande öfver Ester Jönsdotters långvariga fastande i Skåne, Stockholm 1719 in 8:vo, yttrat i ett svar, dat. Medevid den 1 Junii 1714, uppå Kongl. Götha Hof Rätts bref af d. 9 April 1714.

10:o Lingva Latina qværela ad Sophiam Brenneram Svecani Sermonis egregiam cultricem, Sermone Latino, 1707 se Holm. Lit. in addendis.

11:o Carmina joco-seria, jam pridem scripta, nunc demum publica data Luci, à M. G. von Block, in 4:to utan Årtal och trycknings-ort.]

12:o[Epithalamia, Epicedia & Exclamationes votiva, variis Lingvis, prose & Ligate, diversis occasionibus edita. De Holm. Lit. p. 84.

13:o En trogen Patriots Christeliga och välmenta tankar öfver jemförelsen och förliknandet emillan Konung Carl XII och Alexander Magnus; Mscr. som finnes i Rålambske Samlingarne.

14:to

14:to Secreta Artificialia, medica, alchymica, collecta a M. G. Block Mscr.

15:to De Perspectiva Mscr: skrifvit på Italienska, se Warmholtz Bibliothek Mscr: in 4:to.

16:o Disputatio de excellentia Mentis humanæ; upbrann i Upsala år 1690, innan den handt at tryckas, tillika med flere Författarens lärda Samlingar: Se Holm. Lit. p. 84.

17:o En besynnerlig dröm, förklarad i et bref til en affomnad stor Konung i Norden, affändt til dess Hufvud-Qvarter, i begynnelsen På året 1718 af en Fiskare i Östgjötha Skären Stockholm 1720 in qvarto, 8 sidor utan vidare namn.

18:o Måns Mårtenssons förnöjeliga Landtlefverne. Tryckt efteråt i Fru Brenners Skrift öfver den nöjde Herdens Milebei af Stubben upråttade Friherrskap Magnusberg i Skällvik Sochn; Se dess poet. Skrifter p. 2 p. 116 och Lagman Apelblad in Anon. Svec. Vol. 2 Mscr.

19:o Le Portrait d'un veritable honnet Homme; på Svenska öfversatt in 4:to.

20:o Et rått Adeligt Stånd, Öfversatt och förändrat ifrån Fransyskan, och Dedicerat til den ådelmodige General Örnstedt.

21:o Balzachs Tal, til Marg-Grefvinnan af Bambouille om den heroiska åran: 1720 in 12:mo dedicceradt til Hans Exellence Grefve Arvid Horn.

22:o Tractat om Fält-curer; 1717 in 12:mo.

23:o Bacchi Tethyosque cultoribus consilium dedit Medicus haud ignarus, med Epigr. Medio gauderi beatis, på Latinsk vers, utan årtal och Tryckningsort.

Bandholtz Abraham, år 1727 den 4 Augusti Adlad: samma år introducerad. Behölt sitt namn, blef 1700 Ryttare under Lif-Regementet, gåendes Under-Officerare-graderne igenom til Qvartermästare, hvarifrån han vardt år 1702 Adjutant ibid. 1703 den 8 April, Cornett ibid. samma år den 12 December Capitain af Öfverstens, Baron Gustaf Adam Taubs Dragone-Regemente, han bivistade år 1700 descenten på Seland, 1701. Action vid Pitziur, samt Action och descenten vid Riga, 1702. Bataillen vid Clissou 1703. Action vid Poltofski, samt tre månaders belägring af Thorn, intil dess Regementet vardt commenderat til Strasburg, derest tidt och ofta attaqver och Partier med fienden förefóllo och i alla dem sig så tappert och berömligen förhölt, at Konung Carl den XII gjorde honom utan någon ansökning, til älste Capitain af sistnämnde Regemente, uti 1704 års Action vid Posen, commenderade han Regementet, ej allenast som Major, utan sedan Öfversten och Öfver-Lieutenanten blifvit blesserade, updrogs honom upsigten och Commando öfver hela Regementet, som han med Activitet och skickelighet förestod under vågen emot Thorn, hvar-

hvarifrå Marchen gick under General-Major Mejerfelts commando igenom Posen, och ända fram på Polska Lägret Stenchaero, ehvarest, som några Sachsiska Trouppar voro upståldte, så viste han åter sin Bravour och tapperhet, i det de måste lämna Fältet tillika med hela deras Läger samt 11 par Pukor och många Estandaren: vidare inlade han ej mindre beröm, når han med dess Compagnie i Action vid Varta - Strömmen slogs emot 2000 polackar och 16 esqvadroner Sachsar, hvilke, oacktadt de voro fyra gånger starkare än de Svenske, blefvo slagne; samma år in Octobri commenderade han som Major i Posen då det af fienderne belägrades, gjorde innom 14 dagar två utfall, slog dem utur approcherne och öfverända kastade deras Batterier, som de om natten förut hade oppkastat, i tanka at dermed öfverrumpla den så kallade Gierber Skants: den tredje gången under samma belägring Signalerade han åter sig på det sättet, at når General-Majorerne Mejerfelt och Mardefelt, som förde commando, intet viste huruvida vattnet i Dammen var afskunkit, efter som murarne innanför vattnet åt Staden vore breche skutne; har han på egit tilbud, sjelf tredje om natten låtit hissa sig neder öfver muren och råkade vid den afbrände Sten-Qvarnen på fiendens Postering, då han med egen hand skjöt en af Posterne, samt den andra med vårjan dödade, och åter

terkom lyckeligt tilbaka med tilförlåtelig efterråttelſe, 1706 commenderade han et partie af 100 Håſtar, uti tre veckor in i Lithauen, femton mil ifrån Armeen, ſlog ſju Fanor Polackar på flygten och tog ſjutton fångar. I lika måtto anförde han under General Major Mejerfelts commando i fjorton dagar två partier kring Dreſden, och under canonaden föll in i förſtaden, ſönderhögg deras Spanſka ryttare och ſlagbommar, jagade deras vackter in i Staden: gick natten derpå in med båtar under Fåſtningen på Elbſtrömmen, dereſt han förſtörde deras Qvarnar ſom lågo på vattnet, ſå ock hvad ſom eljeſt i Staden kunde förekomma, 1708 var han med uti Action intet långt ifrån *Meſkovitz*, ehvareſt Ryſke Generalen Ifland med några 1000 man blef ſlagen på flygten: vidare följde han med förenämde Taube på partie om natten tre mil ifrån Ramna och med 300 man ſlog några 1000 Cosſackar och Rysſar, ſamt en annan gång med General-Major Kruſe åfven nedergjorde et partie Cosſackar; med bemålte General Major vardt han och commenderad at ſitta af til fot med 300 man Dragoner och gjöra förſta anfallet vid Staden Camin, der han ſönderhögg ſlagbommarne och ſedan commenderade attaqven i Staden til vidare Soutien af Cavalleriet; för desſa mogna prof af deſs tappra och oförſkräckta mod vardt han 1709 den 2 Februarii Major af förenämnde Dragone-

Re-

Regemente, sedermera en mil ifrå Staden Opossva utskickad med 300 Hästar at undsätta Capitaine Tiesenhausen, som af Ryssarne var kringrånd, hvarest han dref dem på flygten, men måste sedan fjorton dagar derefter af fienden uthärda en Bloqvade uti bemälte Stad, til dess de fingo Secours af Konung CARL: under belägringen vid Pultava, då han ifrån Byen Sucki vid Ryssarnes transporterande öfver Strömmen commenderad med sex Compagnier, at taga i ackt deras företagande, råkade han i Action, som ifrån Kläckan 10 om morgonen varade tils in emot aftonen, då fienden vid General Major Creutz ankomst med dess Collonne, måste retirera: bivistade således til slut Bataillen vid Pultava, och blef fången vid Niepern. Fick efter återkomsten 1722 den 27 Junii Öfverste-Lieutenants Titel, och Ryttmästare indelning vid Södra Skånska Cavalleriet, i samma beställning Adlad, 1737 den 17 Februarii, Öfverste och Commendant på Wardberg, född uti Norrköping 1678 den 16 November. † 1742 den 9 Maij barnlös, Gift uti Ryska Fångenskapen med Maria Baumhaur, född i Braband, Gift förut uti Köningsberg, som då var Enka. Hon † 1745 den 5:te December.

Son af Handelsman uti Norrköping, Hartvig Hansson Bandholtz, en Borgare-Son i Kiel, född 1635 den 7 Junii, † 1686 den 30 Maij, Gift 1664 den 29 September med

Elisabeth Lothigia, Prostens och Kyrkoherdens uti Norrköping Mag. Johannes Lothigii Dotter, med Catharina Valentins dotter Hökert aflader.

SVENSON, MAGNUS, född i Norrköping 1685. Han Disputerade pro Baccalaureatu Theologico i Rostock 1712 den 12 April, *De Conjugio Christi Mystico cum fidelibus.*

Von CARLSSON, CARL, (d.) År 1719 den 21 Maji Adlad: samma år introducerad, och

JOHAN, (e.) 1720 den 23 Martii Adlad och intagen på sin Broders Nummer.

(d.) Kallad förut Carlsson, blef efter anlagde Studier vid Upsala Academie, samt Utrikes resor, 1708 extraordinarie Cancellist vid Riks-Archivum, samt tillika Auscultant i Svea Hof-Rätt, 1709 den 14 December extraordinarie, och 1710 den 9 Februarii ordinarie Registrator i förenämnde Archivo. 1712 Protocolls-Secreterare uti Defenssions Commission, 1714 den 15:de December Protocolls-Secreterare vid Krigs-Expedition, i samma beställning Adlad, 1719 den 8 Junii Expeditions-Secreterare ibid., 1727 den 30 Augusti Cancellie-Råd, 1729 den 19 Martii Stats-Secreterare vid Krigs-Expedition, 1731 den 15 Julii Fri-Herre, men ej introducerad, född uti Norrköping 1686 den 13 Maij. † i Stockholm 1737 den 17 November Barnlös, begrafven uti S:t Ulricæ Eleonoræ Kyrka, Gift med Johanna Catharina Ericsdotter Gyllenbring.

(e.)

(e.) Blef efter idkade Studier vid Upsala Academie, 1719 extraordinarie Cancellist vid Krigs-Expedition, i famma beställning Adlad, reste derpå Utrikes, då han efter återkomsten vardt 1723 den 11 Januanrii Hof-Junckare, 1731 den 10 November Kammar-Herre, född i Norrköping 1698 den 24 Maji. Gift 1733 den 10 November, med Fri-Herrinnan Maria Lowisin, til Brandalsund, och Catharina Jacobina Jacobsdotter Wattrang.

Söner af Politiæ Borgmåstaren uti Norrköping, Carl Johansson, Borgare-Son uti Norrköping, född 1648 den 12 Augusti. † 1707 den 23 Augusti och Christina Jacobsdotter Spalding, född 1656 den 24 November. Gift 1678 den 6 Januarii. † 1721 d. 23 December.

Von Törne, Peter, år 1731 den 19:de Julii Adlad, famma år Introducerad. Kallad förut Törne, blef 1704 den 4 November Volontaire af Fortification, 1706 Förare utaf Gardet, 1707 Sergeant inbid. och famma år den 23 November Fendrich ibidem, bivistade derpå Feltslaget år 1708 vid Holossin, och år 1709 vid Pultava, där han vardt fången, efter återkomsten, 1722 den 19 Junii Lieutenant ibidem, uti famma beställning Adlad, 1737 den 20 Junii Major af Nylands Regemente til Fot, bivistade derefter 1741 och 1742 års Felttåg i Finland, 1747 den 16 April Öfverste-Lieutenant

ibidem, 1748 den 7 November Riddare af Kongl. SverdsOrden, 1752 den 14 April Öfverste för TavasteHus Läns Infanterie, född 1690 den 2 Junii. Gift, 1:mo med Anna Barbara von Bagdonowitz, ifrån Preussen, 2:do med Eleonora Sophia Riben, 3:tio med Fri-Herrinnan, Johanna Armfelt.

Son af Tull-Inspectoren uti Norrköping, Matts Hansson Törne.

Asp, Mathias, Th. Doct. och Dom-Prost i Upsala. Var född 1696 i Norrköping, hvarest hans Fader Petrus Asp, Superintendenten i Hernösand, då var Kyrkoherde. Modren het Elisabeth Steuch, Dotter af Årke-Biskoppen Dr. Mathias Steuchius. Väl underbygd, kom han 1706 til Lund, hvarest hans Morfader då var Biskop. Reste derifrån 1713 til Upsala, och gjorde sig igenom de vanliga profven, värdig til Magister-Bref, som honom 1716 frånvarande gafs. Samma år började han sin första Utländska Resa. Från Götheborg, geck han Sjöledes til Holland, och derifrån til England. I Oxfort nyttjade han en Hudsons insigt i Grekiska Lärdomen, och hörde i Paris en Fourmont och en Longuerue i Arabiskan låsa, gjorde och här bekantskap med den bekante Antiqvarien och Benedictiner Muncken Montfauson, äfven som han ock för Homeri skull blef Fru Daciers vän, som var så aldeles kär i Grekiskan. Ifrån Frankrike togs vägen til

Tysk-

Tyſkland, och uppehölt han ſig mot half-annat år i Altdorff; hvareſt han icke allenaſt fortſatte ſina Talmudiſka Studier, utan ock i ſlutet af 1717 utgaf vid Jubel-Feſten Theſes Lutheri, dem han under en högtidelig Act och i 9 timmar emot åtſkillige ſig då inſtällande Munkar och Jeſuiter tappert förſvarade. Academien gjorde honom för ſitt omak, til Docens och Candidatus Theologiæ. Följande året gjorde han en reſa genom åtſkilliga delar af Tyſkland, och kom öfver Holland tilbaka. I Upſala blef han genaſt Docens, ſå i Hebræiſka och Grekiſka Philologien, ſom den Theoretiſka Philoſophien. 1719 updrogs honom förrättandet af Vice Bibliothecariatet, hvarpå han 1722 feck fullmagt. Med en ung Gref Cronhielm, gjorde han 1723 en reſa til Tyſkland, och uppehölt ſig å nyo en tid i Altdorff. Återkom 1724 til Upſala, der han efter mycken beviſad ſkickelighet i Lärdoms-Hiſtorien och Talmudiſk kundſkap, blef år 1729 Poëſeos, och 1732 Eloqventiæ Profesſor. År 1735 låt han pråſtviga ſig, blef 1737 Theologie Profesſor, 1752 Theol. Doctor och 1756 Prim. Theol. Profesſor och Dom-Proſt. Han var och Ledamot af Kongl. Vett. Societeten i Upſala. Brukades ofta i Academiens namn til Orator, och talte ibland på Grekiſka. Til ſlut var han deſs äldſte Lärare, och dödde i Upſala den 8 Julii 1763. Han var ſtark i de lårda, ſårdeles

Österländska Språken. Presiderade såsom Professor för Sjuttioåtta Disputationer. Nitisk i Låran och uppbyggelig i sin lefnad. Gift med Fru Margaretha Catharina Waldia. Likpredikan öfver honom hölts af Årke-Biskopen Doctor Sam. Troilius, och Parentationer, af Professoren J. Amnéll och Magister Docens, Sedan Græcæ Lingvæ Lectorn i Linköping Jacob Hultin, hvilka finnas uti et Vårk tilhopa Tryckte, och utgåfvos i Upsala år 1765.

Dess Tryckta Arbeten äro: Disputationer, Programmer, Likpredikningar öfver Dom-Prosten Ol. Celsius 1756, öfver Årke-Biskopen Henric Benzelius, 1758.

(Se Sv. Mercurius för år 1763 — Maji Månad, pag. 380 och följande.

Carlskiöld, Carl, år 1743 den 24 September Adlad, 1746 Introducerad. Kallad förut Hultman, blef efter idkade Studier vid Upsala Academie, år 1720 Extraordinarie Cancellist uti Krigs-Expedition, år 1724 i Maij antrådde han med tilstånd sina Utrikes Resor och under desamma befordrades år 1725 den 28 December til Copist vid bemälte Expedition, efter återkomsten, vardt han 1728 den 20 Januarii Cancellist ibidem. 1740 d. 15 Janu. Andre Registrator ibid. 1742 den 1 Februarii Protocolls-Secreterare uti Krigs Årenderne, i samma beställning Adlad, 1747 den 23 December Krigs-Råd,

Stads-

Stats-Secreterare vid Krigs Expedition samt 1772 Landshöfding öfver Wästmanlands Län. Commendeur af Kongl. Norstjerne Orden den 12 September 1772. På begäran afskedad derifrån 1785. Född uti Norrköping 1698 den 3 September, död den 4 Julii 1788.

Son af Köpmannen i Norrköping, Lorens Hultman, och dess sednare Hustru Margaretha Carlsdotter, född 1680 den 18 Januarii, † 1753 den 21 Januarii.

Ehrenspetz, Peter, (a) och dess Broder-Son.

Abel, (b) år 1702 den 10 Januarii Adlade, 1703 Introducerade, Dito.

Peter, (c) äfven en Broder-Son, 1704 d. 6 Maij Adlad, och på denna Nummer intagen.

(a) Kallad förut Speet, var Factor vid Norrköpings Klädes-Manufactorie, af dess Förfäder uptagit, det han utan något Kronans förskott, med den drift drifvit, at han årligen til Mlitairens beklådning har lefvererat anseenlige Partier af godt och dugeligt Boj och andre Sortamenter, född i Norrköping 16 , † 1702 ogift, sedan han kort förut samma år den 22 Maji gjort sitt Testamente.

Son af Handelsmannen och Manufactoristen i Norrköping, Peter Speet; född i Lybeck, som inråttade år 1642, et Vantmakerie i Norrköping och derå fick 1652 d. 24 Maji stadfästelse: Kallas då Kläde-Factor, hans Enka Malin Larsdotter lefde 1666.

(b) Blef 1697 Ryttare af Östgjötha Cavallerie, 1698 Corporal ibid. 1701 den 9 Februarii Cornett ibid. samma år den 17 October Lieutenant ibid. i samma beställning Adlad, för dess tappra och redeliga förhållande, 1703 den 12 December Capitain af Öfverste Gustaf Adam Taubs Dragone-Regemente, 1710 Major af Uplands Regemente til fot, 1711 Major, af Östgjötha *R*egemente til fot, född i Norrköping 16 , † 17 .

Son af Råd- och Handelsmannen i Norrköping, Hinric Petersson Speet.

(c) Var då Factor öfver Kläde-*M*anufactoriet i Norrköping, och hade då redan gjort til Kronan et förskott innemot Ethundrade Tusende Daler Kopparmynt, fick sedermera Directeurs Titel, född i Norrköping 1676. † 1737 den 24 April, utan manliga Arfvingar, sedan hans ende Son, Extraordinarie Cancellisten i Kongl. Cancelliets Krigs-Expedition, Petter Petterson Ehrenspetz, blef i Norrköping 1736 den 6 Januarii ogift ihjälskjuten af Regements-Fältskjären vid Östgjötha Infanterie, Liborius Baumgart. Capitain Lieutenanten vid Nylands och Tavastehus Låns Dragoner, samt Capitain i Konung STANISLAI tjenst, Carl Hinric Ehrenspetz, som dödde i Stockholm 1747 ogift, var förenämnde Directeur Ehrenspetz naturlige Son. Directeuren Ehrenspetz blef gift 1710 med Christina Carlsdotter, född i Carlscrona 1683 den

den 1 Maji, † 1718 den 15 Maji, Dotter af Capitain vid Ammiralitetet, Carl - - - som berättas hafva varit Konnng CARL den X:s naturlige Son, och blifvit på Konung CARL den XI:s omkoſtnad ſtåteligen begrafven.

Son af förenämnde Råd-och Handelsman i Norrköping, Hinric Peterſſon Speet.

ADELSWÅRD, JOHAN, år 1719 den 10 December Adlad: 1720 Introducerad. Kallad förut Hultman, blef 1708 Volontaire, Förare och Sergeant under General-Major Sinclairs Regemente, 1709 Fåltvåbel ibid. 1710 in Martio Fendrich ibid. 1711 in Auguſto Lieutenant af Öſtgjötha Regemente til Håſt, 1714 den 15 Februarii Capitain-Lieutenant vid Adels-Fanan, 1717 den 6 April confirmerad. 1718 den 26 Junii Ryttmäſtare ibid. i ſamma beſtållning Adlad; har biviſtadt 1710 års Feltſlag vid Helſingborg, ſamt 1718 års Compagne uti Norrige, 1721 den 19 Januarii afſkedad, Född uti Norrköping 16 , - † 1729, gift med Alethea Silfwerſtröm, Cammar-Rådet Johan Silfwerſtröms Dotter, med deſs ſednare Fru, Alethea Georgsdotter de Beſche til Forſsmark; Fru Silfwerſtröm fick ſedermera Capitaine Alexander de Geer.

Son af Köpman i Norrköping Lorentz Hutlman och deſs förra Huſtru, Johanna Nilsdotter Bröms. Född 1689 den 15 Januarii. † 1696 den 19 Martii.

Forelius, Hemming, född i Norrköping. Han Disputerade 1681 under And. Norcopensis, Nordenhjelm, *De Gubernacula Imperii togati.* Professor i Upsala redan 1691 uti Latinska vältaligheten. Han Præsiderade för 66 Disputationer.

Asp, Carl, Magister, Logices & Methaphysices Professor vid Upsala Academie, föddes uti Norrköping år 1710 den 25 December. Fadren var Magister Petrus Asp, då Kyrkoherde därstädes, sedan Superintendent i Hernösand; Modren Elisabeth Steuch, Årke-Biskopens Doctor Mathiæ Steuchii Dotter. Han kom år 1719 til Kongl. Academien i Upsala, och efter flere Lärdomsprof, utgaf 2:ne Disputationer in 4:to, den förra år 1732 den 10 Maji, de concursu Caussæ primæ cum cecundis, under Professor Er. Alstrins inseende; den sednare, de origine mundi, år 1734 den 3 Maji, under Professor Anders Winboms Præsidio. Hölt äfven et bundet Svenskt Tal år 1731 den 18 November til Underdånig Fägnads-betygelse vid Högst-Salig Konung Fredrics hemkomst ifrån Hessen, hvilket är tryckt i 4:to. Blef år 1734 Philosophiæ Magister, samt 1737 Docens uti Philosophiska Faculteten och fick samma år Fullmagt på Philosophisk Adjunctur här vid Academien. Framställdte äfven Magister-Frågan vid Promotionen, som det året därstädes hölts. Reste sedan, mot slutet af samma år 1737 til Ut-

Utrikes orter, och besökte de måst namnkunnige Universiteter. I synnerhet uppehöll han sig i Magdeburg, der han i halftannat år afhörde Baron Wolfs enskildta föreläsningar, och i Tubingen, der han begagnade sig af en Bulfinger, Weisman och Canzius. Återkom til Sverige 1741 om Hösten och företrädde kortt derefter Secreterare-Sysslan vid Consistorium Academicum i Upsala, nästan i 3 års tid. Föreslogs sedan 1746 til Logices och Methapysices Professionen, efter Professor Ullén, samt år 1748 til Moralium Professionen efter Lagman Grönvall. Hölt på Consistorii Academicii vägnar en Latinsk Orátion år 1749, på Hans Kongl. Höghets Prins CARLS Namns-Dag. Fick år 1755 den 14 Januarii Nådig Fullmagt på Logices och Methaphysices Professionen härstädes, efter Professor Calsenianus Doctor Nils Warelius och höll samma år den 13 Junii sin Inträdes-Oration: de varia Methaphsices facie. Företrädde efter Hög Befallning Hans Excellence, då varande Academiæ Cancellerens ställe vid de år 1758 hållne Promotioner uti Medicinska och Philosophiska Faculteterna och meddelte såsom Rector Veniam promovendi. Andra gången var han Academiens Rector 1767. Århöll 1770 af Kongl. Maj:t i Nåder Tjenstfrihet. Proclamerade år 1775 d. 2 Maji, den af Professor Floderus, öfver Archiatorn och Riddaren von Rosenstein författade Parentation,

eme-

emedan Auctor sjelf af sjudom var hindrad. Dödde år 1782 den 16 Julii, ogift, på sin gård Wittulsberg i Upland, där han de sednare åren af sin lefnad bodde och blef begrafven uti gamla Upsala Kyrka.

Professor Asp hade en reslig Krops-våxt, et öppet och skönt ansikte, samt et gladt och muntert sinne. Under hans Præsidio är väl ingen Disputation utkommen, icke eller har han lemnat några andra lärda Arbeten efter sig, utom de här förut anförda, och 6 Programmer, utgifne vid dess 2 Rectorater; men vid sine offenteliga Föreläsningar använde han mycken flit, hvilka också af hans starka och välljudande utförsgåfvor fingo behag och eftertryck.

Brocman, Nils Reinhold, Assessor och Kongl. Bibliothecarius, Föddes i Norrköping 1731. Fadren Adam Reinhold Brocman, Tobaks-Fabriqveur, var yngste Sonen af Tyske pastorn därstädes, Prosten Reinerus Brocman, så bekandt för de många nyttiga Skrifter, han af egit Tryckerie i Norrköping utgifvit. Modren hette Christina Corylander. Efter Fadrens tidiga frånfälle, då Brocman endast var i sitt tredje år, såg det vidrigt ut för hans framtid, men Försynen gaf honom en huld Stjuf-Fader, som låt hans undervisning vara sig om hjertat. Änteligen kom han til Lunds Academie, der han med den drift och framgång sina Studier fortsatte, at han dömdes värdig til at blifva ibland

dess

defs Lårares antal. Sedan han dårſtådes 1751 fått Lager-Crantzen, hånde honom den lyckan, at 1752 få följa framledne Etats-Rådet Langebeck på defs refa kring Öſterſjön, för Nordiſke Monumenters ſamlande och Afritande. Vid Nyårstiden 1755, var denne reſan fullåndad, och då återkom Brocman til Lund, förſedd med flere artige och vigtige anmårkningar, dem han under reſan ſamlat. Han vardt af vederbőrande, 1758, főreſlagen til en då ledig varande Juris Adjuncture, til hvilken han ock ſin ſkickelighet Documenterade; men ſom detta ſlog honom felt, och han ſåg at den Academiſke vågen til lycka ſkulle blifva honom alt főr lång, uppoffrade han ſin hog, helt och hållit, åt det Hiſtoriſka Studium. Nu főretog han ſig at utarbeta en Afhandling om Runornes ålder, hvilken jemte Sagan om Inqvar den vidtfarne, banade honom vågen til et rum i Kongl. Antiqvitets Archivum i Stockholm, dår han 1760 ſåſom Cancelliſt, bőrjade gjőra tjenſt, och kort efter, nemligen 1762 vardt med Asſesſors och Kongl. Bibliothecarie-Fullmagt hedrad, åfven ſom han ock blef Tranſlator i gamla Nordiſka Språken. Man har vål uti Allmenhetens hånder, få tryckta bevis på en flit och mőda, ſom Asſesſor Brocman til den Nordiſka Hiſtoriens uplysning använde; men uti Kongl. Antiqvitets-Archivo főrvaras de vidlyftige och interesſante Samlingar, ſom *h*årom nogſamt båra vittnesbőrd.

börd. 1763 gjorde han en resa til Helsingeland, för at där undersöka om några gamla minnesmärken, och år 1764 en til Dannemark, för at samla de återstående Svenska Handlingar i Köpenhamn, som i Roscildska Freden 1648 lofvades, men aldrig lefvererades. Uti en egen angelägenhet reste han hem ifrån Dannemark, vid slutet af förenämnde år 1764 och årnade sig andra gången åstad at fortsätta sitt gjöromål, när döden kom emellan och den 25 Maji 1770 ändade hans dagar. (Meddelt af Herr Secreteraren Sigfrid Gahm Pehrsson och upsatt af Amanuensis vid Kongl. Antiqvitets Archiv. Herr Johan Adolph Stechau.

Clingius, Magnus Nicolai: Studerade flitigt och disputerade 3:ne gånger i Upsala: sista gången 1643 under Professor Mart. Olaus Nycopensis, *De caussis in genere et in Specie de caussa finali.*

Schenbom, Anders, *Öfver-Directeur*, än nu i allmänhet känd såsom uppå sin tid, en ibland de största Manufactur Idkare i riket, var född d. 4 Martii 1718, blef handtvärkande borgare och fabriqveur 1740, gifte sig 1743 med Maria Beata Hoffler, dotter af Rådmannen Baltzar Hoffler i Nyköping, ingeck 1748 handel med Assessoren i Kongl. Commerce-Collegio Herr Harald Urlander om Ehrenspatiske Yllemanufactur vårket härstädes, hvilken ansenliga rörelse han sedermera förökade och bedref alt til år 1773.

År

År 1750 förordnades han til Factor öfver Krono-Gevårs-Factoriet, hvilket vårk, lika med andre ſådane uti riket, år 1756 under viſſe beting updrogos Factorerne til evårdedelig ågo. Detta bebygdes då af honom, förökades och bragtes uti fullkomligaſte ordning och drift, ſå at Gevårs arbeten af alla ſlag och ypperlig godhet, utom dylika för Kronans behof, tilvärkades och aſſattes ſå innom ſom utom riket. Uti båda deſſa manufacturer åſtadkom han under ſin tid tilvårkningar för mer än 50 tunnor Gulds belopp.

År 1753 blef han Rådman och ännu mera kånd ſom fullmägtig för Staden vid 1752, 1756 och 1762 årens Riksdagar. Han benådades år 1756 med Directeurs Fullmagt och blef år 1763 uppå tvänne Kongl. Collegiers anmålan Öfver-Directeur.

Med en ärfd förmögenhet, hvilken uppå 1740:talet ånnu räknades för något mer ån vanlig, och lika fördelad med ſitt gifte, var denne medborgaren under hela ſin lefnad känd ſom ganſka vålgörande och den behöfvandes viſſa tilflygt.

En ſärdeles drift och arbets förmåga, bragte honom efter tidens föranledande uti flerfaldige rörelſer. Som billig, verkſam och förmögen, emottogs han ockſå alleſtädes gerna och var ſåleds under bedrifvandet af deſſe hufvudrörelſer tillika Handlande, Skeps-Redare, och ägare til månge qvarnar, plantager,

tager, Stads - samt Lands - fastigheter och Bruk.

Under Pommerska kriget vid slutet af 1750 - talet entreprenerade han med Kronan om lefverantser för Armeens behof til flera milioners belopp. Härunder gjorde han intet affeende uppå egen vinning, blott arbets rörelse och förtjenst kunde ökas uti fosterbygden. Också uphjelptes och gagnades såmedelst alle handtvärkerier uti Norrköping och Städerne däromkring.

De första åren af 1760 - talet företog han et större arbete: uptagandet af Åtveds Koppargrufvor, hvarutaf det nu lysande, riksgagneliga Åtvidabergs Kopparvärk blifvit en följd.

Efter alt detta, blef han en ibland de store rörelsemän och misskände medborgare hvilka hemsöktes 1765 och åren därpå måste förlora ansenlig egendom uppå växelcoursens snabba fall, rådande Lurendrägerier och upkomne otalige fallissementer.

Om således lyckan icke krönte denna sällsynt driftige och välgörande Medborgaren med slutelig rikedom, segrade han dock öfver henne, då under ökade år och minskad förmåga, belåten med en af Konungen tildeld pension, samt inkomsten af et efter 30 års förvaltning nedlagt Rådmans åmbete, han vid 68 åra ålder feck dö nögd uti den tilfredsställande öfvertygelsen, at til Sju efterlefvande barn och tre barnabarn hafva

öf-

öfverlemnat efterfölgden uti vackra Medborgerlige tänkesätt: goda och nyttiga gärningar. Måtte Norrköpings Stad, altid inom sig äga lika uplyste, lika gode Medborgare ! ! !

Præsidenten Leijonstjärnas Lefverne.

Figrelius, Daniel, var son af Prosten och Kyrkoherden i Landeryd i Linköpings Stift Herr Nils Hemmingsson *a*) och yngre broder til Domprosten i Linköping Magister Bengt Figrelius. *b*) Han hade utom dess 2:ne andre bröder Olof *c*) och Niclas, *d*) och en sy-

T

a) Nicolaus Hemingi blef Pastor i Landeryd 1596 Alhelgona tid, Prost 16 och affomnade 1634. Dess gifte har man ej kundskap om.

b) Benedictus Nicolai Figrelius, födda 1600. Student i Wittenberg 1615, i Upsala 1621, Magister därstädes 1629, Lector i Linköping 1630 och tillika Pastor i Skeda 1634, Domprost 1656 död 1681 den 18 September. Af dess barn blef Nils Bengtsson Figrelius adlad år 1682 med namnet Gripendahl, och vart Öfver - Inspector vid Saltsjuderiet. Anders dog som Student i Upsala 1670 den 11 November. Zachrias affomnade i Hamburg, och dottren Ingrid vart gift med Lectoren i Linköping Samuel Dalin.

c) Om Olof Figrelii öden vet man ej mera, än at han lämnat en son Olof Olsson Figrelius, en berömd Medicinä Doctor och Medicus i Fahlun, och Jonathan, hvilken affomnade 1674 i Maji som Kämnär i Stockholm.

d) Nicolaus Nicolai Figrelius blef Student och i

syster Margaretha, som uti sitt gifte med kyrkoherden Nils Emundi i Rapstad, blef moder til Riks-Rådet Baron Emund Gripenhjelm. *e*) Som naturen begåfvat honom med et lyckeligit snille, spardes ej möda at vidare upodla det genom nödig undervisning i yngre åren, och sedan vid högscholan i Upsala, hvarest han och dess broder Bengt inskrefvos som Studenter i Östgötha Nation i November månad år 1621. Han kallade sig då allenast Daniel Nicolai; men antog åfven som dess Syskon sedermera namnet Figrelius; af hvad anledning har man sig ännu ej kunnigt. Under de flere år, han vid detta Lårosäte uppehölt sig, blef tiden flitigt använd til nyttige vetenskapers inhämtande, och sedan han genom 2:ne Disputationer *f*) aflagt prof af sin förkofran, vardt

Östgötha Nation i Upsala inskrifven 1631 d. 15 December obekant hvar han stadnat.

e) Emund Nilsson, föddes i Sköfde 1622 den 24 Martii, Student i Upsala 1640 den 21 Martii, då han efter Modren kallade sig Figrelius. Histor. Professor i Upsala 1650, Kongl. Secreterare och adlad under namnet Gripenhjelm, samt tillika Konung CARL IX Informator 1660. Baron och Riksråd 1673, dödde 1675 d. 15 December. Dess Syster Sara var gift med Professor Magnus Celsius i Upsala.

f) Responderade i Upsala 1624 den 2 October under Æschil Petræo: *De Veritate & falsitate* 4:to. Disputerade Pro gradu 1628. *ib. De Causa & Causato in genere.* 4:o.

vardt han Philosophiå Magister år 1629 d. 10 Februarii. Han valde Lagfarten i synnerhet til sit hufvudstudium, och förvårfvade sig där uti en utmärkt och grundelig insigt, som det vedermåle han därpå låmnade i Orleans år 1637 *g*) nogsamt intygar, och hvilket gjorde honom förtjänt til Doctors hatten (en den tiden sällsynt värdighet i Sverige) hvarmed han slutade sine utländske resor, och efter några års frånvaro, kom hem til sit Fädernesland igen.

Doctor Daniel Figrelii öfrige lefnad är så förknippad med en del af Norrköpings öden, under det tidehvarf, han ägde högsta styrelsen härstädes at man ej kan nämna den ena, utan at också ihågkomma det andra. Samma Period är äfven så märkvärdig för denne Staden, och så litet känd, at man förmodar, det närvarande Invånare, långt ifrån at ledsna öfver vidlöftigheten af denne lefvernes beskrifning, snarare torde finna nöje uti, at blifva underrättade om deras födelse ort under en tid, hvarifrån den räknar sin hufvudsakeligaste förkofring och tilväxt.

Sveriges stora Konung Gustaf Adolph, hade under hela Sin regering sökt at bringa handel och näringar i flor, så genom allmän-

T 2 ne,

g) *Disputatio in-auguralis Juridica ad Legem Corneliam de Sicariis & Pompejam de Parricidiis.* Aurelii 1637 in 4:to.

ne, ſom enſkylte förordningar. Norrköpings ſtad hade i ſynnerhet rönt denne odödlige Herres omvårdnad; år 1620 ſtadfäſtade Han beſittningsrätten på de Saltångstomter, ſom i följe af Hertig Johans placater åren 1613 och 1614 förſt blifvit bebygde: Han gaf ockſå vidare tre års friheter för alle ſtads-omgälder til dem ſom ſedermera därſtädes uprättade några bygnader, och at öka Stadens inkomſter, ſkänkte Han därtil, utom andre förmåner, afkomſten af klädhuſet, där alle utländſke tyger ſtämplades och förtullades, och änteligen utfärdades år 1620 d. 26 April de privilegier för Norrköpings Stad, ſom til denne ſtunden äro grunden til deſs rättigheter, och hvars original på pergament ännu, i Stadſens Archivo förvaras. Men med alle ſådane förmåner kunde ändå ej ändamålet efter åſtundan vinnas. Denne ſtore Konungen upoffrade ſit lif til Religionens och Fäderneslandets förſvar, och lämnade Rikets ſtyrſel til en omyndig Printſeſſa, ung til åren, men handledd af mogne och om det allmänne ömme förmyndare. De arbetade på ſamme plan, och mödan var ej förgäfves; dock måſte hindren förſt röjas utur vägen. De Konglige Förmyndarne utfärdade därföre år 1638 d. 16 Maji uti Drottningens namn til Norrköpings Magiſtrat följande ſkrifvelſe: *Efter Vi i förleden tid förſtåt huru Norrköpings Stad ej ännu kan komma uti det goda tilſtånd och vilkor, ſom Vår och Rikets tjänſt,*

tjänst, jämte denne Stads eget bästa fordrar, och sådant fel, näst andre orsaker skal härröra, at de uti Stadsens Magistrat, hvilkes omsorg borde vara, at Stadsens privilegier, poråtts och rättigheter, så och handels och politie ordningar med tilbörlig åhåga måtte tagas i agt, handhafvas och brukas, Oss och Staden til goda, största delen sig därom intet hafva vårda låtit, förevändandes deras ringa underhålds medel, och varande mera om sin privat välfärd bekymrade, än huru Staden i gemen til någon flor och upväxt skulle kunna blifva befordrat. Så på det sådant härefter må kunna förekommas och botas, hafve Vi nådigst godt funnit och beleftdat bemälte vår Stad Norrköpings förra opbörder och inkomster til at förbättra, därigenom så ämbeten med qvalificerade personer och skälig besoldning efter ämne må blifva försörgde, som ock andre Stadens börder och bygnader til dess nytto, förkofring och heder uppehåldne, och til den ändan efterlåtit för vår Stad Norrköping til dess förra intrader först uti tolag af alt inkommande gods främmandom eller inländskom tilhörigt en daler Procento, i lika måtto af de utgående inge undantagne en half procent, dock Ridderskapets och Adelens privilegier härvid oförkränkte, sedan at njuta en tredjedel af accisen, både af alt slagteri däri Staden, som ock af alt det öhl och bränvin, som innom Stadens jurisdiction brygges och brännes. Men Regerin-

geringens omſorg ſtadnade ej härvid. Magiſtratens ledamöter ombyttes hitintils hvarje år, och man har exemple i acterne at fem Borgmåſtare på en gång ſutit vid Rådſtugu bordet, hvaribland de ſidſt valde kallades regerande Borgmåſtare. Desſe tjente för liten eller ingen lön, ſå få åſtundade ſå brödlöſe ſyſlor, och det anſågs ſom en ſynnerlig förtjänſt emot Staden, när någon ville åtaga ſig de ſamme; härigenom kunde ej annat följa ån värdslöshet och oftaſt okunnighet i ſakernes afgörande. Drottningen och Hennes Förmyndare ſökte genom påökning af Stadens intrader hjelpa ſådant, ſå årfarne män kunde hafva ſin ſkåliga utkomſt. Syſlorne blefvo åfven mera ſtåndiga *h*) och Magiſtraten faſtſtåldes til 3 Borgmåſtare, 1 Syndicus och 10 Rådmän. Den förſte af desſe Borgmåſtare kallades Pråſident, och defs göromål ſkulle egenteligen beſtå uti juſtitiens och executions handhafvande; och ſom en lård och årfaren man härtil erfodrades, blef den från ſina reſor nyſs hemkomne och allmånt för ſkicklighet utmårkte Doctor *Daniel Figrelius*, genom Kongl. Fullmagt af den 1 Martii 1639 förordnad til den förſte Juſtitiå Pråſident i Norrköping. *i*)

Full-

h) Et enda exemple har man efter denne tiden i Borgmåſtar Anders Matsſon, ſom år 1640 reſignerade; men ſedermera finnas de altjämt ſutit för lifstid.

i) Anſkönt han af flera tituleras ſom Burggrefve, har jag dock i alla acter ej funnit honom annor-

Fulkomligen vuxen ſit åmbete, tilträdde han det ſamma år, och under de 25 år han det beklädde, ſökte på alt ſätt befordra Stadens upkomſt och välmågo. Til en början författade han, utom en ſkråordning för järn- och ſtål-arbete, en vidlyftig *Rättegångs-ordning til detta vårt forum uti Norrköping accommoderat, ſtält och lämpadt*, ſom titulen på deſs ännu i behåld varande original lyder: i ſanning en mycket lärd ſkrift efter den tidens ſmak; men därjämte ſå grundad och lämpelig, at ſedan den af Präſidenterne i Stockholms och Åbo Hof-Rätter Herr Gabriel Göſtavsſon Oxenſtjerna, Herr Johan Skytte, och Herr Jöns Kurck var öfverſedd, och befunnen grundad på lagen och laga ſtadgar, blef den af Kongl. Regeringen gillad d. 23 Sept. 1640 och brukad i Norrköping ända intil år 1695 då den allmänne Kongl. Rättegångs ordningen utkom.

Ibland deſs förſte göromål var, at år 1639 noga ranſaka och öfverſe Stadens ågor, och andre angelägenheter. En ſådan nit förvärfvade honom ſnart ett allmånt förtroende, och i följe derutaf utvaldes han til Stadens fullmägtig vid Riksdagen år 1640. Han utvärkade därvid en förmedling af 460 dal. Smt på Stadens contributioner för åren 1640 och 1641 hvarjämte tilſlogs halfva acciſen i

lunda nämnas än Präſident, och ſtundom Borgmäſtare.

ſtället för tredjedelen til fonden för aflöningsſtaten. Vid ſamma Riksdag befaltes at til Stadens reglerande en ny afritning ſkulle genom General Qvartermäſtaren Örnhufvud författas, ſom ockſå följande året värkſtältes, då en ny Planta upritades, hvarefter alle gator, torg och broar framdeles ſkulle anläggas; äfven gjordes påminnelſe om vederlag för den jord, ſom af Hertig JOHAN var tagen från Staden til Johannisborgs byggningsplan, hvilket blef lofvat vid lågligit tilfälle ihågkommas, at förtiga andre ärender af mindre vigt, ſom denne drifvande Herredagsman för ſine principalers förmån bevakade.

Ehuru rättviſans ſkipande var under Doctor Figrelii enſkylte vård, är ingen tvifvel at han ju äfven ſträkt ſin omſorg til alt annat ſom lände Staden til nytta. Af de handlingar man fått om händer, finnes at Norrköpings Invånare förſt efter hans hitkomſt med alfvare ſatt ſig före til Stadens förkofring förſöka vidare handel på Spanien, hvaröfver Regeringen under d. 25 Februarii 1641 ej allenaſt yttrade ſit beſynnerliga nöje, utan äfven efterſkänkte en tredjedel af Licenten på de hemkommande varor, jämte det at Sjöfolket äfven til upmuntran lämnades viſsa förmåner i Tullen *k*). Det är väl ej

k) Som något beſynnerligit kan man ej undgå at anmärka, det denne tiden utlaſtades härifrån til Holland Spanmål, bräder, trådvärke, och til Ham-

ej at förmoda, det Pråsidenten sjelf, såsom oöfvad i dylike saker, få aldeles kunnat i begynnelsen gå djupt in däruti; dock har man orsak tilskrifva hans drift deras vårkställande, jämte det biträde och uplysning han kunnat inhämta af sin afledne hederlige Åmbetsbroder, den förmögne och allmänt agtade Handels Borgmåstaren här i Staden Nils Månsson, hvars korta lefnads omständigheter vid annat tilfälle torde få sit tilständiga rum ibland framledne förtjänte medborgare.

Vid denne tiden föreföll en händelse uti Norrköping, hvaruti väl Doct. Figrelius (til sin heder) ingen del synes ägt; men som likvål förtjänar at tydeligare uplysas, hälst de ibland allmänheten ännu härom bibehåldne berättelser äro nog oredige. År 1639 afled ofvannämnde Handels Borgmåstare Nils Månsson; och ehuru Borgerskapet voro hugade, at såsom tilförene och efter lagarne blifva innom Staden, och sådant hos Hennes Maj:t anhöllo supplicando at åtnjuta; dock därest icke så kunde nyttigt finnas, ville de hemställa valet i gemen til Hennes Maj:t och den Kongl. Regeringen, at tilförordna hvilken Kongl. Maj:t och Regeringen hälst känna

 na

burg, hvete, råg, smör, talg, järn och tjära; från Skåne hämtades sill. Staden hade ocksä begynt lägga sig til flere store skepp, hvaribland i synnerhet, *Tre Kronor* och *Norrköping* nämnas åren 1645 och 1646.

na ſig och Staden tjänligaſt vara, ſom orden i protocollet lyda; ſå blef Olof Carlsſon Hiſing af Drottningen därtil utnämnd den 9 Septemb. 1640. Han hitkom ockſå ſtraxt därefter, och aflade ſin Borgmåſtare ed den 20 Novemb. ſamma år. Om hans upförande i förſta början finnes ej ſynnerligen upteknat, förr ån år 1642, då han i ſtället för Präſidenten Figrelius, ſom var blefven ſjuk, for ſom Norrköpings Stads Fullmägtig til Riksdagen. Den påbudne och vedertagne inrättningen med allmänne brygghus, til förekommande af det ſå kallade kättilbryggeriet, hade intet fallit i allmänhetens tycke, ſom förmodat at den nu ſkulle blifva uphäfven, och i detta hopp ſamlade Borgerſkapet ſig mangrant på Rådhuſet, då Riksdagsbeſlutet d. 20 April 1642 uplåſtes. Som de däruti funno ſamma förordning ån ytterligare faſtſtåld, upväcktes ſtort miſsnöje hos månge, och allmänheten började ſorla och med ſamljud ropa, at de ej ville undergå ſådant bryggeri, utan at hvar måtte få brygga til husbehof; men icke til ſalu. En ung Smed Per Jonsſon förde ordet, yttrande ſig, at ſom ingen af menige man varit vid Herredagen, ſom deras båſta fordra kunde, icke eller någon af dem varit kallade eller tilſtådes då Riksdagsmån korades, ville de upſånda twå af ſine medel til Drottningen at vårda deras angelägenheter. Hans tal biföIts af Erich Mjölnare, ſom ytterligare tillade, at

at de föga hade at tacka Riksdagsman för, som vid afresan ej velat emottaga deras besvär. Borgmästar Hising, som märkte at det på honom egenteligen var utsedt, och därjämte synes varit en hetsig man, bröt ut i ifver, och efter Protocollernes intygande skal kallat dem dragare, ölkrogare, löst folk och hundar, dem han ville lära äta hundebröd, lät ock utan ransakning kasta en Borgare i fängelse. Detta gjorde villan ännu större, menigheten rusade ned på torget, öfverföllo Bryggarne, hade hemliga sammankomster, och upställde besvärs skrifter, först til Landshöfdingen och sedan til Drottningen sjelf, som kort efter kom til Staden. Saken gjorde upmärksamhet, och 2:ne af Riksens Råd Herr Per Baner och Herr Knut Posse hitkommo följande året i Februarii månad at åhöra undersökningen, som i deras och Magistratens närvaro på Johannisborgs Slott anställtes. De fångslige öfvertygades om sit brott, och dömdes dels til lifvet, dels til bötor, efter Riksfiscalen Samuel Kylanders påståendc, hvilket af Hennes Kongl. Maj:t blef så vida ändradt, at allenast Hufvudmannen skulle halshuggas, en Rådman Petter Bennick och Erich mölnare böta och förvisas Staden, och en Guldsmed pligta med penningar; de öfrige fingo nåd. I följe härutaf mistade Per Jonsson Smed hufvudet på gamla Torget d. 25 Februarii 1643 och de öfriges dom exeqverades. Öfver 125 år äro ifrån denne händel-

delsen förlupne; dock är han ej aldeles förgåten; gammalt folk veta ännu tala därom hvad de af förfädren hört, fast med månge tilsättningar. De anse Per Jonssons straff nog hårt, och en ovanlig ring, som synts omkring solen (en nog naturlig händelse) menas vitnat uti dess faveur. Det är svårt at af dylike berättelser fälla omdöme så långt efteråt, och när acterne fälla honom, lära de vara mera pålitelige, än en föråldrad sägn: om något faller besynnerligit är det, at både Borgmästar Hising *l*) som anklagare, och Borg-

l) Borgmästar Hising synes sedan återvunnit Borgerskapets fulla förtroende, emedan han sedermera vart utnämnd til Stadens Riksdags fullmägtig 1649 och 1654 i fall hälsan så tillåt. Han var Fiscal i Kongl. Krigs-Collegio innan han blef Borgmästare här och vigdes 1 gången 1641 den 16 Maji med framledne Borgmästaren Nils Månssons Änka Fru Margaretha Kruse, som dog den 4 Augusti 1642. 2:o gången 1643 den 29 December med Kirstin, Befallningsman Nils Jonssons dotter som begrofs 1680 den 8 Februarii. Han begrofs 1658 den 20 Junii. År 1645 den 16 September *donerade Drottning* Christina *til Olof Hising 3 och ett halft tunland krono åker vid Norrköpings Stad belägen, som Christopher Andersson och Arfwed dragare tilförene innehaft hafwe, qwitt och fri för alle däraf gående utskylder, at njuta, bruka, häfda och behålla uti sin lifstid, och hans Hustru, där hon honom öfverlefver, och så länge hon Änkja och enförjande sitter*, och detta *i ansende därtil, at ärligh och förståndig Olof Hising, hafver för detta uti någre år bortåt, före-*

Borgmåstaren Petter Caslens, hvars broder var anklagad, som delagtig uti detta buller, både suto i rätten; men förmodeligen låra de ej befattat sig med annat ån ransakningens afhörande. Uti det bref som skrefs til Magistraten i Drottningens namn af den 23 Febr. 1643 såges grunden dårtil legat i deras efterlåtenhet och oförsigtiga upförande; dock undantages en eller två, bland hvilke Pråsidenten Figrelius torde med såkerhet kunna råknas, så vida man under hela dess styrsel ännu ej kunnat uptäcka någon upsåtelig förseelse.

Under ofvannämnde Commissariers hårvaro, blef också til skårskådande företagen den tvist, som så länge varit emellan Staden och det

trädt och betjänt Fiscals åmbetet uti Vårt Krigs-Collegio, och dårvid gjordt Oss och Kronan all god och trogen tjånst, det samma han och ån ytterligare til Stadsens Norrköpings nytta, tilväxt, och förkofring, at göra och bevisa förplichtad vara skal, som orden lyda i Donations brefvet. Detta är samma jord, som nu kallas *Bruyns torp*, och uti arf tilfallen denne slägt genom gifte med Borgmåstar Hisings sondotter. Denne hans son var Commissarius, het Nils och föddes i December 1647. Gift 1:o 1675 med Ida Fineman. 2:o 1679 med Margaretha Jöns Enwaldssons dotter. Borgmästar Hisings dotter Margaretha vart gift 1662 den 22 September med Capitain Casper Wulff som dog 1669 och 2:dra gången feck hon til ägta 1670 Rådman Mårten Warg, som var Änkling,

det hår i ſtrömmen inråttade Meſſingsbruket. År 1628 den 23 Martii fingo Louis Degeer och Wellarn Gilliusſon, emot et årligt arrende af 1000 daler Silfvermynt (ſom den tiden utgjorde ungefår 700 Specie Riksdaler) bref på all Konungens råttighet til fiſket i Strömmen, hvilket de i följe dåraf nyttjade; dock ſå, at diſputer huru vidt det ſkulle ſträcka ſig, ofta emellan dem och ſtadsboarne yppades. Detta med flere Stadſens beſvår blefvo nu under den 27 Februarii 1643 åndteligen på följande ſått bilagde, at 1:mo Hvad fiſket angeck, ſkulle Degeerarne nyttja det i hela ſin vidd efter det Kongl. brefvet, ſå långe laxgången påſtod emellan Erichsmåſſan och Matthiä dag i September månad, ſedan ſkulle borgerſkapet (når de fiſkeri voro undantagne, ſom uttryckeligen voro Degererne enſkilt förbehåldne) de öfrige årstider, efter Stadens privilegier och håfd åga rått at bruka deras fiſkerier. 2:do På klagomålen öfver den olofliga bodhandel, ſom til Stadens förfång af Degeerernes anhörige idkades, blef affagt, at om de årnade vidare därmed fortſara, ſkulle de antaga burſkap, och råtta ſig efter lag och förordningar; men alt landsköp vardt aldeles förbudit. 3:tio I anſeende dårtil, at Louis Degeer håfdar och brukar *Stadſens Broar* mera ån någon annan, genom förſlor och refetyg emellan ſina vårk, ſkulle han förbygga och underhålla en del af Nya eller Saltångs-

bron

bron på södre ändan *m*). 4:to Feck han ej med sine dammar pråjudicera Hospitalsqvarnen, och 5:to skulle i stället för vagthålning betalas til Staden 50 daler Silfvermynt om året,

m) Utaf Protocollerne för åren 1639 och 1642 finnes, at Degeers Måg Carl de Besche blef tilsagd, at *efter öfverenskommelse förfärdiga sin anpart, som var en tredjedel i Nye bro.* I riksdags beslutet 1652 den 24 December anbefaltes Landshöfdingen at tilse, *det allmogen som nyttjar Stadens broar, äfven något värkeligit til dess underhållande bidraga;* men som de ej lära funnit sig däruti, blef Landshöfdingen år 1660 tilsagd, at söka om de med godo kunde förmås något härtil bidraga. At äfven den så kallade Norrköpings eller Gamle bro i äldre tider varit underhållen af de kring Staden liggande härader, intygar en Bo Jonssons dom, utgifven Pålsmässo dag år 1380, som i Norrköpings öden pag. 129 finnes anförd; och intet längre sedan än år 1722 den 3 April, utgaf Landshöfdingen, sedan Riks-Rådet Baron Ernst J. Creutz en befallning til Kronofogdarne, *at som Gamle bro legat i lägervall alt sedan Stadens allmänna ruin, och den, efter undfångne privilegier, bör uprättas och underhållas af Allmogen i Östkinds, Björkinds, Löfings, Hammarkinds, Memmings och Bråbo Häreder, hvilke til sin mäld måst nyttja denne bro: ty skulle de tilhållas at med första inköra timmer, och sätta samma bro i stånd &c.* Det förtjänar visserligen närmare undersökning om denne sak, hälst i desse tider, då Stadens inbyggare årligen måste så känbart ensamme contribuera til alle broarnes underhållande, då de likvål både af häfd och genom undfångne rättigheter synas äga alt fog, at påstå fleres biträde.

året, och Holmfolket icke desto mindre vara förbundne, då det andre Borgerskapet geck i gevär, at gå ibland dem som bodde i qvarteren, utan at få hafva egne särskilte Officerare och Fanor.

Vid Riksdagen år 1645, var Presidenten Figrelius åter Stadsens Fullmägtig. Andre Rikets göromål tillåto ej, at då uptaga och granska de af honom ingifne Stadens desiderier; Stadens privilegier, intrader, löningsstat m. m. confirmerades tils vidare, åfven gillades den planta, som afledne General Qvartermästaren Olof Hansson Örnhufvud författat, och anbefaltes Magistraten, at med det forderligaste exeqvera den: det öfrige upsköts til beqvämare tid. Hvad Presidenten sjelf angeck, blef han i anseende til sine förtjänster i adeligit stånd uphöjd år 1645 d. 16 September och introducerad 1647 under N:o 333 sedan han antagit namn af *Leijonstjärna*, då han skref sig Herre til Söderö, Ekzebo &c. *n*).

Efter

n) År 1658 i Maji månad tildrog sig här en besynnerlig omständighet med en Qvinsperson Anna Gyldener född i Esbo Sochn vid Helsingfors, som vid sin ankomst hit til Staden misstogs af gemene man för Drottning CHRISTINA. Efter Allmänheten hade sammanskockat sig omkring hennes qvarter, försogade befallningsman Johan Moretus sig dit, at fråga om hon vore den hon gaf sig ut före, då hon yttrade sig, *Sum Christina Regina Rex*, Moretus invände, at det ej voro god Latin,

Efter denne tiden finnes han ej mera nämnd som Norrköpings Riksdagsfullmägtig förr än år 1660 *o*) dock lärer ej vara tvifvelsmål underkastat, at fast ledamot i et annat stånd, han ju likafullt sökt befrämja Stadens bästa, och således haft del uti Ladugårdens vinnande under Staden *p*) år 1654, jämte flere nyttige inrättningar, och däribland Stadens reglerande i synnerhet förtjänar at ihågkommas.

U Norr-

hvartil hon helt kort svarade, *som Ni förstår det.* Hon blef tagen under bevakning, och på General Gouverneurens befallning förd på Johannisborgs Slott, då hon bekände, det hennes mening intet varit, at bedraga någon; men efter hon på en gästgifvare gård, hört en Bonde, som sett henne noga i ansigtet, säga til sine kamrater, at hon voro lik Drottningen, hade detta gifvit henne anledning nyttja hans infälle, för at desto snarare få skjuts. Et par månader efteråt undvek hon hemligen från Slottet, sen hon lagt sig in med fångvacktaren, och förklädt sig i hans kläder.

o) I svaret på Stadens besvär nämnes allenast Syndicus Erich Pålsson som fullmägtig, hvaraf kan slutas at Präsidenten varit af sjukdom eller andre hinder, afhållen från at resa til Riksdagen.

p) I anseende därtil, at Staden var på alle sidor instängd och ägde intet mulbete, anhölts år 1635, och följande Riksdagar, at til vederlag för den plats, som var tagen til Johannisborgs Slott, skulle Ladugården med hvad därunder lydde afträdas til Staden, därtil den af ålder legat. Som Regeringen ej fant rådeligit at aldeles bifalla detta, blef den emot et årligit arrende af 250 Dal. Silfver-

Norrköping var förut nog oordentelig bygd, med smala ojämna gator, hvarest rännstenarne lupo tvärs öfver på flere ställen och igenom gårdarne; dessutan lågo åbodar och åkertäppor om hvarandra ibland sjelfve våningshusen, utom flere irregulariteter, som förorsakade både osäkerhet och obehageligit utseende. Redan år 1642, lät Regeringen författa en ny planta hvarefter den skulle förbättras; men det kom ej til någon rätt värkställighet, oagtat flere påminnelser, förr än år 1648, då saken med fullt alfvare företogs, nya tomter utdeltes, åbodar flyttades, m. m. dock geck alt nog långsamt, så först år 1653, den Store eller Drottningegatan fullkomligen öpnades. Dröjsmålet härflöt mycket af den genstrefvighet som vistes vid husens flyttande, hvilket ej utan kånbar kostnad och stort besvär kunde ske. Dock Försynen lade sig emellan och uphäfde alle tvister; år 1655 d. 30 Julii upkom en svår vådeld, som innom få timmar lade en stor del af Staden med

mynt öfverlämnad, och deltes år 1642 menige Borgerskapet emellan. Änteligen föll det utslaget uti Riksdagsbeslutet den 31 October 1650, at til Stadens utrymme förärades *Cronones Ladugård, som den hittils haft under arrende, med alle tilhörigheter, i åker, äng, mulbete, holmar, fiskvatten, och alle krono åkrar och tomter inom Stadsens våld och begrep belägne, evärdeligen at därunder lyda.* Immission gafs och värkeligen däruti 1654; men glädjen var kort. Vid Drottning Christinas afträde från regementet, blef Ladugården som en

med alle dess publiqve bygnader i aska *q*). Et välmående borgerskap blef härigenom bragt i största betryck och elände, och många voro i beråd at lämna sin ruinerade födelse ort, och flytta til andre ställen. Öfverhetens och Drottning CHRISTINæ bistånd och understöd, och förskoning för utlagor, jämte Præsidentens och dess åmbetsbröders oförtrutne möda och upmuntran, förmådde dem dock snart at åter tänka på Stadens upbyggande, som då inrättades aldeles efter närvarande plan. Men at igenomgå alle de anstalter och inrättningar, som til Stadens förmån, och at befodra dess flor, företogos och värkställdes under Præsidenten Leijonstjärnas tid, och hvaruti han haft så mycken större del, som mycket af omsorgen berodde på honom, såsom

Kronans omistéliga ågendom inräknad bland Hennes underhålds länder, och Staden måste anse som en stor nåd, at i anseende til den olyckelige öfvergångne branden, få nyttja den emot det gamle arrendet af 250 Dal. S:mt, hvilket år 1661 likvål ändrades af Drottningen, som på behagelig tid afstod den utan afgift. Omsider vart på Riksdagen år 1672 Norrköpings uråldriga rätt härtil skärskådad och Staden kom i värkelig besittning däraf, som den ock til denne stund är.

q) Vådelden upkom i en förmögen Snörmakares Mats von Rethens brännebus på strömmen; som hade et gammalt brädetak; den var så häftig, at Kyrkor, Rådstugu och största delen af Staden på 9 timmar upbrändes under det de fläste af Borgerskapet voro vid Olofsmässo marknad i Schenninge.

Stadens högste styresman, tillåter ej rummet *r*). I anseende härtil, blef ocksä hans lön år 1661, då Drottning CHRISTINA häruti Staden vistades, tilökt med 300 Dal. S:mt; men han nyttjade denne Kongl. frikostigheten ej stort öfver 3 år til 1664 d. 25 Augusti, då han afsomnade, och i St. Olai Kyrkja d. 16 Octob. därpå följande med anständig heder til sit hvilorum beledsagades.

Pe-

r) I korthet kunna följande anstalter och inrättningar omordas, som til Stadens förbättring och nytta, utom hvad ofvan är omrört, under hans tid sattes i värkställighet.

År 1639 ransakades öfver Stadens ägor, inkomster, och andre angelägenheter. En skeppsbrygga inrättades på ömse sidor om strömmen, och Bernhard Belou antegs til förste Stads-Medicus.

1640 Upråttades staqvettet kring Staden och Tegelbruket anlades.

1643 Byggdes Stadens Slagtarehus.

1644 Faststältes at marknads stånd allena skulle hållas på Nya eller Saltångstorget.

1647 d. 2 Junii feck Norrköping 3:dje rummet bland Rikets Städer på Riksdagarne.

1649 Inrättades Trivial-Scholan.

1653 Upsattes först den ordinaire stadsvagten.

1658 Blef Bårhuset af Kongl. Krigs-Collegio inrättat.

1658 och 1659 började med gatornes stenläggande, äfven föranstaltades om djupets rånsande i strömmen, och at skutvrak och dylikt, som hindrade seglationen skulle uptagas.

1659 blef Stadens Cavallerie först inrättat. För denna tiden var Borgerskapet indelt i 4 Compagnier, hvilke under påstående krig med Dannemark voro förbundne, at så väl bevaka de i skären anlagde

PETRUS MORTENSSON. Af en hederlig Borgareslägt i Norrköping där han föddes år 1687 den 13 Januarii. — Föräldrarne voro Handelsmannen därstädes Måtten Mortensson och Modren Margaretha Johansdotter, en Syster til den Minnesvärde Borgmästaren i samma Stad Carl Johansson. Han förlorade sin moder 3 månader efter födslen; dock upföddes af Fadren med all omvårdnad, och som han tidigt röjde en ogemen qvickhet, hölts til Studier först i Norrköpings Trivial Schola, och sedan vid Linköpings Gymnasium. År 1706 d. 4 Aug. vart han Student i Upsala, där han med all vinning lade sig på Studierne, och i synnerhet Orientaliska Språkkundskapen, för hvilken han hade mycken böjelse. Han blef därpå Auscultant i Kongl. Cammar-Collegio 1710, men redan kånd för sine insickter, valdes han til Rådman i sin födslo-

Skantsar, som at förstärka garnizonen på Johannisborg, som dem ej ringa olägenhet förorsakade, hvarföre de gärna gingo in i Öfverste Kugelhjelms förslag, at alle skulle frikännas från vidare vagthållning, som ville mundera sig til håst.

1661 d. 26 Mars då Drottning CHRISTINA var i Norrköping, stadfästades Hon, de af det hår inrättade handelsgillet upsatte 32 puncter, som förut år 1659 af Magistraten voro öfversedde, och genom General Gouverneuren Sewed Bååt ad interim gillade.

Det sista som under hans lefnad företogs til Stadens prydnad, var det så kallade Vårdtornets upbyggande år 1663. Men detta med mera hörer egenteligen til Stadens historia, hvars utarbetande någon skickelig penna borde sig åtaga.

Stad den 10 Sept. 1713, hvilken Syſla han med rent ſamvete õfver 50 år fõreſtod och under ſamma tid 2 gånger på förſlag til Borgmåſtare i Norrkõping, år 1764 af ålder utmattad begärde han ſitt afſked och hugnades med Borgmåſtare charactere: afſomnade den 28:de Februarii 1767: några dagar õfver 80 år.

DeGeer Louis, Herre til Lõfſtad, Gimo och Öſterby Bruk m. m. var Son af Louis Lambertsſon DeGeer och deſs ſednare Fru Jeanne de Neille uti Florentz, och inkom til Sverje ifrån Brabant i Konung Guſtaf Adolphs tid, ſatte ſig fõrſt ned ſåſom invånare uti Norrkõping, och århõlt 1641, i anſeende til ſin ſtora förſarenhet uti handel och oeconomie-ſaker, et rum på Svenſka Riddarhuſet. Han ſkal hafva varit en mycket tiltagſen och drifvande Man, och gjorde Riket mårkelig nytta, ſå dårigenom, at han infõrde med ſig i Sverige råtta konſten til järnſtyckens gjutande, fint ſtångjårns utſmidande och allahanda vapens fõrfårdigande, ſom ock dårmed, at han inråttade åtſkilliga Måſſingsbruk, jåmte andra nyttiga vårk och Manufacturer, ſamt populerade flere Svenſka Ståder med utrikes Handelsfolk. Sårdeles år han minnesvård, af den ſå kallade Louis DeGeers Flottan, hvilken han år 1645 anſkaffade. Denna Flotta beſtod af 30 Holländſke Kõpmansſkepp, hvilka beväpnade agerade mot Konung Christian IV:s Danſka Flotta

ta, och tjente Svenska Kronan til mycket förſvar. År 1652 inkallade han ock, ſamt underhöll på egen bekoſtnad den bekante och lårde Johan Amos Comenius, ſom ſkulle här beſörja om Svånſka Scholä-vårkets allmånna förbåttring. Louis DeGeer feck år 1646 Finſpångs Bruk med alla Kronogårdar i Finſpånga Lån, ſåſom en årſättning, för den förſtråckning han gjort Kronan, under Kriget med Dannemark. Desſe förlåningar blefvo likvål ſedermera 1685 reducerade. Han dödde år - - -

Se G. Gezelii Biographiſka Lexicon p. 224.

CHRISTOPHER HINRICH BRAAD. Föddes d. 28 Maji år 1728 i Stockholm; fadren Handelsman dårſtådes Paul Chriſtoph. Braad, en Rådmans Son ifrån Carlscrona, hårſtammade från Jutland, och Modren Gertrud Planſtröm, en Rådmans Dotter från Torneå. När hans Fader år 1734 flyttat til Norrköping, och dår inråttat en Klådes-Fabrique; följde han jämte ſin enda Syſter dit, och upfoſtrades under private informatorer, hvaribland den ſiſte var den redelige ock lårde Magiſter Eric Wahlbom, ſedan Probſt i Wallerſtad i Oſtergötl., hvars trogna handledning han åtnjöt i 2 ½ år, och under hans upſyn ſåndes til Upſala Academie, dår han i Öſtgötha Nation inſkrefs i April månad 1743.

1744 om höſten reſte han på egen hand til Upſala, och fortſatte ſine ſtudier 1 ½ år under Profeſſor Ekermans inſeende i hvars

hus han bodde: blef därpå inskrifven för Auscultant i Kongl. Commerce-Collegio och Riksens Stånders Manufactur Contoir; men som hans böjelse häruti ej blef rådgjord, som inclinerade för Canceliet eller Academien, upvaknade dess barndomshog för långvåga resor, hvartil omsidor han feck sine föräldrars tilstånd; som förmodade, at ehuru stora faror härmed voro förbundne, kunde dock genom den Högstes bistånd ock egen flit och upförande, han därigenom bereda för sig den lyckan i framtiden, som genom publique tjänst ej så snart kunde hoppas. Ock hvilket utgången ocksá bestyrkte.

Engagerad uti Svenska Ostindiska Compagniets tjänst började han sin första resa med Skeppet Hoppet d. 20 Jan. 1748 til Cadix, ock därifrån til Canton i China, hvarifrån det lyckeligen återkom d. 11 Julii 1749. Under sin franvaro hade han förlorat sin Fader, men en upsatt beskrifning om sin resa utvärkade i stället dess förmåns ynnest, ock som en rese-expedition skulle företagas på flere, af Svenske skepp, förr obesökte Orter förordnades han til Assistent på skeppet Götha Leyon. Detta skepp affeglade från Götheborg d. 1 April 1750, besökte Duynkerquen, Ön Madera, Öarne emellan Africa ock Madagascar, och den store ock berömde Handelsstaden Surrat, hvarest de medförde Svenske varor, järn, koppar, m. m. försåldes, och andra varor så därifrån, som Malabarske

ſke ock Mallaiſke Kuſterne upkjöptes och fördes til China. Reſan ſlutades lyckeligen d. 26 Junii 1752 och han upſatte däröfver en vidlyftig beſkrifning med mänge ritningar, ſom inlämnades til Oſtindiſka Compagniets Directeurer, och med deſto mera behag anſägs, ſom ingen af hans Förmän eller andre budit til något dylikt. Den 8 April 1753, (deſs 3:dje reſa) följde han ſom förſta Asſiſtent med ſkeppet Prints Carl til Surat och Canton; på ſiſtnämde ort fick han med nyſs från Europa utkomne ſkepp, Oſtindiſka Compagniets Directeurers ſkrifvelſe af innehåll: at Compagniet nu inråttadt ſin handel på en ſtåndig fond och at i följe deraf man vore omtänkt utvidga handeln i Aſien; at Directeurerne funnit ſig miſstagne, då de hittils framdragit främlingar för at vinna nödige upiysningar härom; och ſom de märkt hos Braad håg ock ſkickelighet, at inhämta nödige underrättelſer om Aſiens handels tilſtånd, föreſlogs om han ej ville åtaga ſig denne tour, hvari han troddes kunna få mycket bättre lyckas, ſom med flere genom god education förvärfvade inſigter, han båttre än någon annan torde för de andre i Indien etablerade Europeiſke Nationer kunna dölja afſigten med en dylik reſa. Ehuru han ſtraxt inſåg faran af denna Misſion, beſinnade han ſig likväl ej länge, at under Den Högſtes beſkydd våga på lyckan ock ſitt upförande, och han fant ſig ej eller miſstagen; ty under de 4 år ſom

han sedan vandrade, utan någon landsmans sällskap i Asien, och under de mänge både lyckligare och vidrige händelser han igenomgeck, ågde han ej allenast en jämn hälsa (utom en eller annan snart öfvergående anstöt) utan han vant en ovanlig ynnest och vänskap hos alla de i desse Orter etablerade Europeer, i synnerhet de Engelske, hvilken flere år efterät continuerat, och til denne stund är här för hans minne. Til följe af detta Compagniets bref och medsände instruction, lämnade han i December 1754 med ett Engelskt skepp China, besökte Bengala, Ceylon, Malabariska Kusten, Arabien ock flere orter; dock valde han Surat til sitt förnämste hemvist, hvarifrån en del af förenämde resor företogos årligen alt efter som de i Indien vanliga årstider tilläto. Under det han emellan åt där vistades, sökte han närmare lära känna folkslagens och ländernes seder och beskaffenhet, och hvad han ej sjelf kunde se, inhämtade han kunskap om genom Correspondence med de längre in i landet vistande Franske ock Portugisiske Missionairer.

År 1758 feck han sine förmäns Ordres, at förfoga sig til Europa; han seglade derföre i Maji med Engelska Comp:s skepp York, ifrån Bombay, ock efter en långsam och besvärlig resa, hade den olyckan at den sista October 1758 lida skeppsbrott på västra Kusten af Irland: med största lifsfara blef han frälst jemte en del af sine angelägnaste an-

teck-

teckningar, så många han kunde binda omkring sig; men naturalie-samlingar och andre curiositeter och alle öfrige effecter förlorades. Han genomreste med upmärksamhet det frugtbare Irland, förfriskade sig något i det vackra Dublin; for derpå öfver til England, ock til London, hvarest dess medförde bref från Asiatiske vänner, snart förvärfvade honom förtroende och vänskap hos denne för främlingar förbehållne; men emot dygdige ock vettigt kände personer redlige och Philosophiske Nation; han besökte äfven Oxford och flere ansedde Orter; och i Julii månad for sjöledes öfver til Helsingör och Köpenhamn och ändteligen til Götheborg, dit han i Julii månad 1759 efter mera än 6 års frånvaro, anlände.

D. 14 April 1760 följde han som Super-Cargo på skeppet Riksens Ständer, för den af honom planerade Expedition til Surat och Indien. Engelsmännernes afvund, öfver det intrång de Svenskes handel gjorde dem med sine varor, upväckte väl flere betydelige ledsamheter, som geck så långt, at Braad med några af sit följe i 22 dygn hölls af 1000 man Indianske trouppar, som blifvit utsände af den Morske Regenten, inspärrad i Svenske Factoriet i Surat, dock hade det genom försigtigt tagne steg ingen vådelig påfölgd eller känbar förlust, och resan fortsattes til China samt slöts med en lycklig hemkomst til Götheborg d. 13 Aug. 1762.

Ef-

Efter mer ån 14 års nåſtan ſtåndige reſor, och månge utſtåndne beſvårligheter, beſlöt han nu, at i ro tilbringa ſine öfrige dagar, ånſkönt i ſin muntraſte ålder, ej utan vånner bland förmån, ſom ej voro obenågne ytterligare nyttja deſs tjenſt, och ſmickrad af det nya inråttade Oſtindiſke Compagniets Styresmån, med hederliga förſlager, i affeende på den inſigt man trodde honom åga om Aſien, hvareſt han mera reſt ån någon Svenſk, da man proponerade honom at blifva Directeur dervid; tycktes hans vånner ogilla deſs beſlut; men når han med ſig ſjelf öfverlade de månge prof Han rönt af Almagtens Styrande hand, ſom underligen fört honom genom ſå månge ſynbare faror, och ſluteligen vålſignat honom med medel til hederlig men måttelig utkomſt; föll det honom betånkeligit, at för en kanſke öfverflödig vinning exponera ſig för ſådane olyckor, ſom kunnat hindra honom ifrån at någonſin mera komma i den independence han nu tyckte ſig hunnit til, hålſt man har flere bevis huru Förſynen oftaſt på det ſåttet ſtraffar dem, ſom omåtteligen ſtråcka ſine begår; ty förblef han vid ſit beſlut; reſte til ſin foſterbygd Norrköping ock etablerade ſig dår, delande ſin lefnad emellan en *k*år ma*k*a och ſine böcker, ſom han dels under ſine reſor, dels för ock efter ö*k*at til et antal öfver 3000 band, måſt i Hiſtorien, förnåmligaſt fäderneslandets åldre och nyare, Natural-Hiſtorien och belles letres.

Ehu-

Ehuru Förfynen tvånne gånger behagat förbittra denne defs lefnad med två makars bortgång, har han likvål nådigt erfatt få känbara förlufter, få at han nu i lugn om fommaren på landet och vintern i Staden kunde upoffra fin tid til fit favorit nöje, och i betragtande af Skaparens värk, vörda defs allmagt och godhet.

Vid defs förfta hemkomft til Fådernesländet ville man tillägga honom en känflolöshet för hvad allmånheten kallar anfeende, och troddes, at han kunnat och bort fvinga fig up i verlden; men utom det at defs finne ej varit böjt för intriguer, oroade det honom mera at fe et kärt Fådernesland fönderrifvas af partier, än at finna nöje och fördel uti at nyttja någondera til förvårfvande af en bekymmerfam lefnad; han tyckte fig ockfå hafva fett för mycket af verlden, för at fåtta vårde på lyfande tråldom, fom alleftädes år fig lik, och med föga fkildnad yttrar fig på enahanda fått hos den halfklädde Indianen, fom hos den utprydde Europeen, och trodde at den lyckligaft frambringar fina dagar, fom håller fig vid medelvågen, ock hvarken år få låg at han föragtas eller få högt upfatt at han afundas.

År 1764 benådade Högftfalig Konung Adolph Fredrich honom med Asfesfors namn och vårdighet, få at hans agtningsvårda förtjenfter åfven blefvo kände infór fjelfva Thronen.

Men

Men denne margkunnige och bedagade man hant icke långe njuta lifvets stillhet och belöning. Döden satte gråns för dess vårksamhet och jordiska varelse den 11 October 1781. Var 3:ne gånger gift:

1:mo 1763 med Jungfru Maria Christina Westerberg, ålsta dottren af Groshandlaren Carl Magnus Westerberg, som dog 1768 och lämnade efter sig 3 döttrar.

2:do 1769 med Wilhelmina Hülphers, Rådman Abraham Hülphers dotter i Westerås, dog barnlös 1771.

3:tio 1772, med Sara Marg. Kuhlman, Handelsman Hinr. Kuhlmans yngsta Dotter, Moder til 2 Söner och 1 Dotter, hvaraf 1 Son, som bär Fadrens namn och är engagerad i Konungens Cancellie endast lefver och tyckes gifva det ljusaste hopp om en gagnelig framtid och at icke urarta från det vackra efterdöme Fadren lemnat.

De flere Arbeten han lemnat efter sig, vittna om dess särdeles hug och outtröttteliga årbetsamhet, at upsöka och för efterverlden förvara Östgöthars Literaire förtjenster: dess ansenliga Biographiske Samling, har han testementerat til Linköpings Gymnasii Bibliotek, med förbehåll, at 4:de och sista förseglade Tomerne af dess Ost-Gothia Literata, ej må öpnas förrån 20 år efter dess död.

Fortsättningen af detta Interessenta Arbete, har han updragit Gymnasie Bibliotekarien, och för upmuntran därtil anslagit en Summa

300

300 Riksd:r Specie Banco; hvaraf årliga Interesset bör til Bibliotekariens Lön förbättring användas, mot det han, uti en särskilt Bok, fortfar med upteckning af Lärde Östgöthars förtjenster.

Salig Herr Assessorn Braads efterlemnade Enkefru och Respective Arfvingars benägenhet, har tillåtit mig, at af dess mödor, til lättnad för detta arbete, däraf få hämta den första skörd; hvarföre ock dess Minne med en fördubblad årkänsam förbindelse, häruti äfven förvaras.

Lidén, Johan Hinrich, född i Linköping d. 6 Jan. 1741. Fadren Theolog. Lectoren därstädes Prosten Doctor Martin Lidén, en väl förtjent lärare: en för sine gode egenskaper så innom som utom sitt stånd ansedd man. Modren Elisabeth Rydelia, ej mindre acktningsvärd af sin beslåcktskap med Faderbrodren Biskoppen i Lund Doctor Anders Rydelius, än sine egne efterfölgd värde, dygder. Underviſt efter den äldrige strångare method, gaf denne ehuru unge och qvicka Lärjunge, et mindre hopp för behaget och fliten åt lärdoms yrket, tils han på 12:te året feck intaga sit rum i Linköpings Trivial Scholas öfversta Class, snart upflyttad på Gymnasium där han äfven njöt sin lärde faders trogna undervisning i den Dogmatiske Theologien och Kyrko-Historien, hvilken hälst önskat bilda honom til Präst; uplifvades dess hug för Snillets odling synnerligen at förvärfva språkkund-

kundſkaperne färdighet i Muſiqven och Ritkonſten; ſå at han 17 år gammal pröfvades ſkicklig få beſöka ett högre Låroſäte.

Tidigt på året 1758 ankommen til Upſala, och af då varande Decanus Eloqv. och Politic. Profesſor Schyttianus, Cantzli-Rådet och Riddaren Ihre, förhörd och ibland Öſtgötha Nationens Studerande införlifvad, yppades för honom de ypperſta tilfällen af en Ihres råd och föreſkrifter, hvilken hedrade honom at ſig ſom Amanuens få biträde. Utom denne fördel, hade han af ſin Half-broder, då Eloqventiæ och Poëſeos Docens, nu mera Dom-Proſten Ledamoten af Kongl. Nordſtjerne Orden Profesſoren Doctor Samuel Älf det bäſta och ſäkraſte mönſter at blifva en ypperlig Skald och Orator, af den ſtyrka och behag hvarmed han af de gamle Romares Snillebragder, Göthernes afkomlingar tildanade.

Den ynneſt, vänſkap och undervisning han öfrigt njöt af en Aurivillius, Sotberg, Apelblad, Mallet, Alnander och Zegolſtröm, alle då redan anſedde Lärare vid detta Univerſitet, bidrogo til en fortſamlad kundſkap under en ſnart 4 år tilbragt Academiſk tid, hvarpå deſs med heder tilgifne och förſvarade förſta lärdoms prof om Mediceiſka Huſets gynneſamma ſorgfällighet om de från Öſtra och Väſtra Länderne flyttade Vettenſkaperne och deras Älſkare, och ett ſträngt förhör i alla Philoſophiens Lärogrenar; bevittnat.

Til

Til åtlydna af Fadrens vilja, måste han antaga Condition i Finland, och ärhöll därigenom tilfälle at icke allenast på ett år besöka Åbo Academie, utan ock bese större delen af Finland, ända til Ryslands östra gräns. — År 1763 om hösten återkom Candidaten Lidén til Upsala, utgaf sitt andra lärdoms prof eller första delen af dess Afhandling om Svenska Skalder, för pris af Lagerkrantsen den han ock 1764 med värdighet århöll — det oagtadt fortsatte Magister Lidén sine Accademiske öfningar genom 2:ne förnyade Afhandlingar i sistnämde ämne, dem han med heder såsom Præses försvarade och blef därföre samma år 1765 utnämd til Docens i Lärdoms-Historien, och icke långt därefter enligt Academiens då varande Cantzelers H. K. H. Kron-Prinsen Gustafs nådiga förordnande, at vara Amanuens vid Upsala Biblioteqve — vårdare af denna Lärdomsrika skatt, utarbetade han en del af dess nya Catalog — och inhämtade konsten at med urval sjelf samla ett dess förmögenhet och smak värdigt Bokförråd.

Magister Docens och Amanuensen Lidén hade ett lysande tilfälle at få visa dess vittra insickt och lyckliga talegåfva under 2:ne anbefalte Disputationer, då hela Kongl. Famillen höste Terminen 1767 besökte Upsala Academie.

Den Svenska Pallas, Högstsalig Änke-Drottning Lovisa Ulrica, täcktes sjelf nå-

digst vid den ena utnämna täflingsämnen, hvilken Act Lidén af Consistorio Accademico utsedd, som första Opponens öppnade til hela det förnäma uplysta och talrika Auditorii fullkomliga nöje, så at denne vitterhetens Beskyddarinna flere gånger befalte honom fortfara, och efter slutad Act, til denne Officiantens utmärkta åra, i de nådigaste uttryck tackade honom; lät äfven genom Hans Kongl. Höghet Canzeleren, uti Consistorio förklara sitt höga vålbehag öfver Lidéns vackra lärdom, med nådig förord tillika, at hans förmån måtte honom til det båsta ihåg *k*omma. Han åtnjöt dessutom uti denna segerfiring för sitt snille den sällsynta heder, at af Academien, genom dess Rector, hårföre äfven betackas.

Redan så fördelaktigt kånd med Nordens, ville han äfven omfamna Södrens vishets Systrar. — I början af året 1768, begaf han sig från Upsala för at anställa en utrikes resa. Anlånd til Köpenhamn vann han snar bekantskap med de, synnerligen för Historiska kundskaper i den lärda verlden, så högaktade Herrar, Justitiæ Rådet Langebeck och Kammarherren Suhm, och under fritt tilträde til deras stora och förträffeliga Samlingar; riktade och förnöjde han sin forskande åtrå.

Carolinska Academien i Lund firade samma år sin första stiftelses Jubelfäst. Denne vettenskaps ålskare skyndade dit at dela fröj-

fröjdebetygen och at åfven få lära känna denna Hög-Schola och dess wärdige Lärare; hvarefter han tog vägen åt Ystad för den vanliga öfverfarten til Stralsund.

I Pommern, sin Farfaders Frälsefogden Jacob Hindrichssons födelseort, uppehöll sig Sonesonen någon kort tid vid Academien i Gripswald, där Fadren blifvit Theologie Doctor: fortsatte resan genom Mechlenburg och Hollstein, besåg Rostock och Wismar samt Riks och Hansestäderna Lübeck och Hamburg, Elbens och Alsterflodens prydnad; begaf sig vidare genom Hanover til Göttingen, hvars Universitet räknas bland de berömligaste i Europa och ypperste i Tyskland. Här vistades vår Lidén i åtta månader och hörde private föreläsningar af Michaëlis, Achenvall, Walch, Less, Gatterer, besökte dageligen Bibliotheqven: kom lika ofta i sällskap med män af sin egen Profession, stora kännare i Lärdoms-Historien, en Heyne, Hamberger, och Diete, som hade upsickt däröfver: och sedan han hade med nytta besett alla öfrige för vettenskaperne af Brittiske Konungens frikostighet åt detta Lärosäte befordrade Inrättningar, Naturalsamling, Botaniska trädgård, Physicaliska och Chirurgiga Instrumenter, reste han därifrån med den heder, at vara antagen til Correspondent af deras Vettenskaps Societet.

Vidare besöktes Cassell, bekant för handels rörelse och Manufacturer, bland andre

märkelige orter, de indrägtiga Bergvärken i Hartz, hvilkas årliga afkaſtning en Million Rhenſka Gyllen, ökar inkomſterne för Hanoverſka Landet: Wolffenbuttel och Braunſchweig. På detta ſednare ſtället träffade den Svenſke Frimurare-Brodren många nya och förnäme Bröder af Tyſka Orden. Utom flere orter beſöktes äfven det af Rhenfloden och Norrhafvet tilſkapade Holland, deſs Bibliotheqver och Lärde, beſåg vår tids Phænicer och ſparſamma Europeers, för Handelen, Hushållningen och Landets bevarande anlagde rika förråds hus och anſenliga konſtvärk.

Til frihetens och odlingens land, ankom han om ſommaren 1769 och lärde känna de för egit lynne utmärkte Engelsmän. Under ſex månaders viſtande måſt i London och vid det bekanta Univerſitet i Cambridge och det för ſin höga ålder, många Collegier och Bibliotheqver, i ſynnerhet det ſtora Bodleyanſka, lika namnkunniga Oxfort; träffade han bekantſkap med denne Nationens i de grundrika och ſköna vettenſkaperna ſå i äldre ſom nyare tider ypperlige ſnillen, och fattade ett ſynnerligit behag för Britternes inrättningar, för den i Engelſka Litteraturen rådande ſtyrkan och tankefriheten.

Lifvad af de Andelige Philoſophiſke Talare i Engelſka Kyrkan, gaf han från Läroſtolen i Templet, för Svenſka Förſamlingen i London, ett några gångor i Fåderneslandet öfvat Theologiſkt prof. Bland Åhörare var

åſ-

åfven den för utmärkt andackt och uppenbarelse-gåfva så allmänt kände Assessoren Emanuel Swedenborg, och hvilkens förtroende han som vän och Landsman sig förbandt, och af honom århöll flere af dess ryktbare arbeten.

Af den sorgeliga tidning, at Doctor Lidén den 5 November 1769 i Linköping aflidit, hindrades Sonen at långre qvarblifva i England. Vår resande nödgades derföre i slutet af December samma år öfvergifva det, då han från Dower steg öfver til Calais. Sedermera besökte han fordna Högskolan för den Europeiska Smaken och Artigheten, Franska Nationens för Lärdom och Pragt vidtfrågdade Hufvudstad.

Genom den recommendation Sverjes vise Rådsherre Grefve Anders von Höpken gifvit honom til då varande Svenske Ambassadeuren i Paris, sedermera Riks-Rådet Grefve Gustaf Philip Creutz, det Svenska Snillets åra och odödelige Skald, så förbinder sig Mecenater til Clientens fördel; vann vår Lidén lätta tilgångar at få deltaga i de artigaste sällskaper, blifva väl ansedd och känd af både förnäme och lärde utlänningar, begagna sig af deras och de allmänna Bibliothequerna, där han mäst vistades och ofta träffade sin gamla Upsala Vän, den outtröttelige och språkkunnoge Lärdoms Forskaren och Cosmopoliten, Professor Johan Jacob Björnståhl, samt genom dagliga besök på Boksalarne i St. Germain och Genevieve stifta nya

lärda be*k*antſkaper och förtroende, i ſynnerhet med Bibliothecarien på ſednare ſtället den rycktbara Abbé Mercier, at förtiga månge andre.

Lidéns föreſats var at längre tid få viſtas i Frankri*k*et för at ſamla de ſäkraſte grunder för kännedomen af den hyſſade verlden och det uplyſta och förädlade människo-ſnillet. At fortſätta med li*k*a upmärkſamhet vandringen ända til Italien och göra den ſå kallade ſtora reſetouren kring Europa; men ſom redan nämt Fadrens död hindrade reſan, ändrade utſickten för Sonen. Uti April 1770 begaf han ſig ock därföre på återreſan til Sverjet; men för at kunna beſöka den öfrige af honom dittils oſedde del af Tyſka Riket, togs vägen genom Strasburg åt Frankfurt, Hanau, Weimar, Gotha, Jena med flere orter til Leipzig, Halle, Dresden, Wittenberg, Berlin. Städer Hufvud-och Läroſäten, hvilkas märkvärdigheter vår utländſke Landsman alla med nytta beſkådat.

Lidén vann ſyftemålet, årfarenhet af verlden och Männiſkan: Fäderneslandet vinſten, då det den 27 Junii 1770 åter feck emottaga en Medborgare med förökta inſickter och förädlade egenſkaper, af hvilken det kunde vänta både heder och nytta.

Af Lunds Academie Canzler, Riks-Rådet Grefve Guſtaf Adolph Hjärne okänd, blef han på Philoſophiſka Facultetens honom förut gifne förſta rum på Förſlaget; til Hiſto-

ſtoriarum Adjunct vid Kongl. Academien dårſtådes i September månad ſamma år utnåmd, behedrades ock at genaſt i den Academiſke Låro ſtolén få eftertråda Profesſoren och Canzeli-Rådet Sven Lagerbring och under defs århållne tjenſtfrihet til utarbetande af Svenſka Riks-Hiſtorien, i hans ſtålle hålla Fôreläsningar fôr den ſtuderande ungdomen; men Upſala Academie hôge Canzler Kron-Printſen GUSTAF täcktes ej tilläta Lidén få flytta til Lund, utan genom en Lidén ovetande tjenſtledighet, bereda Upſala Academie fôrmonsråtten af denne ſkickelige Lärare.

Hvad Furſten uti nådig och nyttig afſickt ſåledes endaſt fôr en kort tid gjort, det ſamma gjorde fôr altid det ſvåraſte af mänſkliga lifvets tårande elånden i ett til åfventyrs gagneligare och hôgre åndamål, ån vi råtteligen kunne oſs fôreſtålla.

Så lyckligen fôdd, upfoſtrad, fôrädlad och fôrtjent, friſk, liflig och beråttigad fôr den gagneliga lyckan, var vår ålſkade Lidén; men Fôrſynen obegripelig i ſin ſtyrelſe fôr männiſkans enſkilta ôden, beredde ſin beundran, i den måſt ſedolårande ſcen ſom Lidéns nu inbrytande ſjuklighet ſnart från ſjukſängen viſar.

Anfallen af gicktſjukdom ſer man honom i ſlutet af år 1771 til en bôrjan, under en mer och mer tiltagande ſvårighet kunna nyttja ſina lemmar, gå eller på annat ſått kunna rôra ſig, inneſluten inom ſina rum, ſys-

X 4 ſel-

selsatt nu som tilsførene med ett ouphørligt studerande. Flere timmar om dagen øpnade han dem før en vettgirug ungdom, at gifva undervisning i de moderna språken, och dessutom 2:ne gånger i veckan, at anstålla vittra øfningar på det Latinska och Modersmålet. Under samma tid utgaf han åfven en fortsåttning, den fjerde och sista delen af dess Academiska Afhandlingar om Svenska *S*kalder. Upsala saknade snart sin ålskade Lidén och fick dår aldrig mer se honom.

Førgåfves rådførde han sig med de førnämste Låkare, nyttjade deras føreskrifter, åfven Loka kalla bad och Medevi Brun: føretog ehuru svag en lång resa før at finna någon Bethesda.

Sjøledes från Norrkøping reste han år 1774 med mycket besvår och yttersta fara at genom storm i Nordsjøn omkomma; men Førsynens vård råddade honom, så at han anlände til Amsterdam. Dårifrån togs vågen genom Rotterdam, Hertzogenbusch och Mastricht til Achen. Øfver ett års tid hämtade han hjelpmedel från desse ko*k*ande och berømde källor, undergeck 141 bad och åfven invårtes nyttjade det varma vattnet. Alt blef fruktløst, Vånner och Anhørige sågo med bestørtning, honom ohulpen återkomma. Ytterligare førsøk gjordes å nyo i Fåderneslandet; dock alla utan önskelig vårkan. Hela Machaons bepr*ø*fvade konst var, li*k*a som Naturens otilräckelig.

En

En i Låkare-konsten *kunnog* och årfaren man, Norrköpings berömde Practicus, Konglig Lif-Medicus Doctor Johan Peter Westring, har gjort en beskrifning öfver denne märkelige och svåra sjukdom, som öfver 21 år besvärat vår lidande vän och på 13 året beståndigt fasthållit honom på sängen, den han lått sedan 1776, sluteligen för sig, utan at vidare nyttja några medel för sjelfva hufvudsjukdomen, tilreda uti sin ömme och sorgfällige våns Handelsmannen Johan Kuhlmans hus i Norrköping.

När vår Lidén efter återkomsten från Achen nogsamt fann omöjligheten, at återvinna hälsan och således ej var i stånd som Åmbetsman gagna Fosterlandet; tog han afsked från sin Adjuncts-Sylla.

Konung GUSTAF den III:dje benådade honom där på under den 29 October 1776 med Profesfors vårdighet och Fullmakt i de nådigaste och honom måst hedrande ordasätt författad; genom Lunds Academie då varande Canzler Hans Excellence Grefve Melcher Falkenberg.

Med underdånig vördnad emottog han denne Kongl. Nåd och lemnar efterverlden domsrätten, huruvida han icke varit en verkelig och vårdig tjenstlös Professor, i synnerhet med sina dubbla förtjenster emot vetenskaperna och deras Idkare.

Det var vid denne omtalte sjukfång som Lidén blifvit besökt af Rikets ypperste män,

 lårde

lårde vänner, okände och främlingar. Personer af alla åldrar och båda Könen — ja af Furstar, hvilka med sin höga närvaro benådadt denne sångliggande lårorike mannen. — Det var på detta lidelsens lågerställe i synnerhet som han med sin vårksamma själ uträttade mera, än mången flitig och arbetsam man under en lång och frisk lifstid. Dår hans snille åfven beundrades, gagnade och behagade — dår hans lediga stunder ännu utbredde lårda och vittra ämnen, samt underhöll en vidlyftig ut- och inrikes brefvåxling.

Man *k*änner hans Snille-foster jämte andras, dem han i ljuset bragte: och de ansenliga gåfvor, han lemnat til allmänna Lårohusen, berömvårda Inråttningar och lysande Samfund, til snälla ynglingars underhåll och förkofran i studier, til sju*k*a och nödlidandes hjelp och understöd.

Profesfor Lidéns til trycket lemnade och befordrade Arbeten stiga till ett antal af 13 styc*k*en — de ligga alle, utom den dagbok han hållit öfver sin utländska resa åren 1768, 1769 och 1770, hvilken som handskrift uti 4 foliant band ännu förseglad förvaras i Upsala; för en uplyst allmänhets ögon.

Så skän*k*te han, samtida sine lårdomars skatter, och efterverlden dess lyckas och förmögenhets tilfödde, då han medelst gåfvo-bref af d. 1 November 1779 anordnade sin måst ålskade och vårderade egendom, dess Boksamling, af omkring 6000 band til den i Up-

sala

ſala ſtuderande Öſtgötha Nation, med vilkor at den ſkulle vara til allmänt bruk och därjämte ett Capital af 24000 Dal. K:mt, hvaraf den belöpande räntan årligen ſkulle användas til Bibliotheqvets tilväxt — deſs hulda Stjufmoder Enke-Doctorinnan Hedvig Sophia Lidén, född Exing, hvilkens ſaknad dygdens vänner och nödens barn begråtit, och hvars egenſkaper en Mäſtares hand redan teknat *s*), förenade genom teſtementariſk författning förenämde dag och år, af ſin egendom, efter deſs död, til denna Inråttnings ſtadgande och framtida beſtånd, en Summa 50,000 Dal. K:mt hvars årliga Intereſſe ſkulle ſom lön tilfalla Bibliotekarien vid denna Bokſamling — denne Syſsla innehades förſt af en mångkunnig och förtjent man, Adjuncten vid Upſala Academie Magiſter Jacob Duværus och efter deſs alt för tidiga ſaknad, ſedermera af en vidtfrägdad Vitterhets Idkare Bibliotekarien ſedan Konungens Hand-Secreter och en af de 18 i Svenſka Academien Magiſter Carl Guſtaf Leopoldt.

Med Konungens Nådiga tilſtånd blef dock den förändring före Profesſor Lidéns död ſkedd, at ſamma Bokſamling blifvit med den Academiſke i Upſala närmare förenad, och öfverlopps Böckerne delade emellan Biblioteker- ne i Lund, Åbo och Linköping, och räntan af 50000 Dal. K:mt anſlagen til lön för en

Ama-

s) Se talet vid Doctorinnan Lidéns graf af Biſkoppen m. m. Doctor Jacob Ax. Lindblom, vår Profesſors mångåriga vän och ſynnerliga Gynnare.

Amanuence vid Bibliotheqvet i Upsala med 1200 Dal. och til tvänne Stipendier för snälla ynglingar af Östgötha landskap med 900 Dal. om året — Icke nog härmed — dess välgjörenhet sträckte sig äfven til Kongl. Svenska Vetenskaps Academien med en gåfva af 18000 Dal. K:mt. Til Vitterhets-Historie-och Antiqvitets-Academien, hvaruti Professor Lidén var arbetande Ledamot — dessutom var han heders Ledamot af Vitterhets Sällskapet Utile Dulci, Societeten Pro Fide & Christianismo och Upfostrings-Sällskapet i Stockholm, samt Vetenskaps och Vitterhets Sällskapet i Götheborg, — en lika Summa. Til Bibliotheqvet vid Kongl. Academien i Åbo 9000 Dal. K:mt, hvars årliga Interesse skall användas til Böckers inköp. Til Linköpings Stifts-Bibliotheque i samma ändamål, vinsten af Benzeliska Brefväxlingens och Repetorii af honom bekostade uplagor, räknat til ett värde äfven af 9000 Dal. Til Linköpings Stads Fattig-Cassa, vid Doctorinnan Lidéns begrafning 3600 Dal. Til en fond af 10,000 Dal. som fyra hederliga och frikostige Personer *t*), Professor Lidéns vänner, sammanskötо på Hans Kongl. Höghet Kron-Printsen Gustaf Adolphs Födelse dag och hvartil Professoren för sin del bidrog med 2000 Dal., hvaraf Interesset årligen den 1 November i Norrköping utdelas, som hemgift til tvänne dygdiga, snälla och fattiga Flickor af

t) Fruarne Eberstein, Kuhlman och Schotte, samt framledne Bergs-Rådet Peterson.

af den arbetande hopen. Til Slaka Fattig-Cassa 1800 Dal. En hufvudsumma, när det omtalda Bibliotheqvets värde däruti uptages, stor 207,400 Dal. K:mt. Den gåfva oberäknad, som Professoren til Hernösands Bibliotheqve gjort af 151 Böcker i åtskillige vettenskaper, samt en samling Musicalier, til ett antal af 1000:de stycken. De gåfvor i penningar icke heller här uptagne, hvilka på dess anordnande skulle tildelas flere Personer efter hans död.

Hvilka prof af det frikostiga utdelandet från en hand, som styrdes af det uplysta förståndet och goda hjertat! de äro för många, för ansenlige at kunna af samtida missännas eller af efterkommande förglömmas *u*).

Professor Lidén har under 30 friska år af dess lefnad allenast tvänne gånger varit sjuk; men fått under sin öfriga tid, utom grund-plågan, vidkännas flere tilstötande krämpor, som desto oftare infunnit sig. Den 15 April 1793 blef han besvärad af hosta och värk i bröstet med håll i högra sidan. Läkaren påkallades och föreskref medel, dem Patienten icke förr än dagen därefter nyttjade. Sjukdommen förändrades i pleuropnevmonie, mattigheten tiltog alt mer och mer; dock bibehölt Professoren sin vanliga sinnesstyrka

u) Östgötha Nation i Upsala har år 1781 låtit prägla en minnespenning öfver Professor Lidén, och hvilka Assessoren Gjörvell, dess 30-åriga Vän och flitige Correspondent i lårda ämnen; har i kopparstick låtit förfärdiga.

ſtyrka i den grad, at han dagen för deſs ſiſta företog ſig, utom flere ämnen, hvilka mäſt angingo hans död, i närvaro af några förtrogne vänner, med den lätthet han altid hade, at dictera ſitt ſiſta anordnande med öfverſkrift: Til mine kära Syſkon d. 22 April 1793 af flere Puncters innehåll, och bibehöll i ytterſta ſtunden förmågan, at både redigt tänka och tala, til deſs han, lik den ſom anförtror ſig åt den ljufva hvilan, helt ſtilla inſomnade och man den 23 April kl. 6 på morgonen feck ſe en plågo — i en fullkomlig ſegerbädd förbytt, där han ſlöt det förgängliga, för at börja det oförvanſkeliga lifvet.

Salig Profesſorens jordiſka del, af hvilken dödligheten med oro ſå ofta och ſå länge utkräft ſin fordran; men nu tilfullo fått ſkulden godtgjord, blef af anhörige och vänner med anſtändig heder förd til ſitt fredliga hviloſtälle vid Hedvigs Tempel i Norrköping. — Runan riſtades af ſamma lyckliga Skald *x*) ſom med ſin ſång och ſina tårar tilförene hedrat det Lidénſka ſtoftet. Då detta ſkulle blandas med det allmänna, ſökte en ömſint Lärare *y*), i anledning af detta för verlden nu undangömda exempel, at leda åſkådarens ſorgbundna ſine, medelſt en rörande föreſtällning, til upmuntran af tålamod och ſtåndaktighet uti motgång och lidande.

Åtan-

x) Canzlie-Rådet och Riddaren af Kongl. N. O. Johan Elers.

y) Kyrkoherden Jon. Wåhlander.

Åtankan af hvad man förlorat vid detta forgens upträde lärer icke kunna uphöra med likbegängelfen. — Saknaden är för ftor at rymmas i griften. Minnet varar få länge fofterlandet äger välgörare, vetenfkaperne älfkare, och Samfundet värderar vittre medlemmar, få länge kärleken hos tvänne Syfkon z), och hos deras omvårdnad mot en älfkvärd Broder och Släcktinge icke förkolnar, få länge det band fom förenar upricktige vänner icke uplöfes: få länge och intil defs omtalas med tackfamhet, faknas med ömhet, bibehållas i kär och välfignad åminnelfe Profesforen Johan Hinrich Lidén.

Förlåten mine Läfare, denne långa Biographie, den är näftan helt och hållen en Affkrift af det värdiga Åminnelfe-tal hvilket Proften Kyrkoherden i Wefter Husby och Theolog. Candidaten Magifter Edmund Juringius hållit vid Linköpings Präftmöte den 11 Septemb. 1793 öfver denne Naturaliferade Norrköpings Medborgaren. Den är ett tackfamhetens offer af mig, och berättigad Norrköpings Minne; hvartil falig Profesforen Lidén mig förft upmuntrat, och hvilket genom defs död förlorat fitt fullftändiga och nyttigafte ändamål.

Carolus Friedericus Reineri Broocman, Son af P. P. vid Tyfka Förfamlingen i Norrköping Reinerus Broocman född i Lais i Lifland

z) Domproften m. m. Doctor Samuel Ålf och Fru Anna Brita Ålf, gift med Asfesforen Lars Sparfchuch.

land medan fadren där var Paſtor d. 16 Dec. 1709: ſtuderade i Wittenberg 1730, emottog Fadrens Boktryckerie, ſom han ſedan lemnade til ſin Måg Joh. Edman, död på ſin gård Himmelſtad-Lund i Öſt. Eneby Sochn nära Norrköping d. 8 Junii 1761. Han har utom flere intereſſente Böcker, utgifvit Beſkrifning öfver de i Öſtergjötland befintelige Städer, Slott, Sochnar, Kyrkor, Säterier, Officers Boſtällen, Järnbruk, Präſtegårdar m. m. 8:o 1760.

För at icke trötta de fläſte Läſare med ett ännu vidlyftigare antal af Lärde och Namnkunnige Män, ſom från denne Stad leda ſin härkomſt och här äro födde; nödgas man förbigå flere, hvilka ägt en lika rätt, at infattas uti Norrköpings Minne; med det ſäkra hopp, at då framledne Herr Aſſeſſorens Braads OſtroGota Literaria genom trycket framlägges, älſkare af den Biographiſka kännedommen fullſtändigare vinna ſin önſkan.

De flere än lefvande, här födde och detta Samhälle i närvarande tid både hedrande och gagnande Herrar och Män; förlåte gunſtigt min frihet, at hafva dem förbigått — de äro af ſamtida Folk med högacktning lyckligare kände, än jag äger ſtyrka at teckna, och en tackſam framtid kan nu mera icke med ſå mycken ſvårighet, ſom det för mig varit, om de framleſne; behöfva upſöka och återlifva deras förtjenſter.

Slut på Förſta Delen.

NORRKÖPINGS
MINNE.
SEDNARE DELEN.

SEDNARE DELEN.

Cap. I.

Om Slottet Johannisborg.

Fordna Slottet Johannisborg anlades 1614, d. 3 Maji, af *Hertig Johan* til Östergöthland, Konung Johan III:s Son med Drottning *Gunnila Bjelke.*

Des belägenhet var på Saltängen omkring $\frac{1}{16}$:dels mil i norr om och från den delen af strömmen, som löper genom Norrköping.

Det hade ett prägtigt och reguliert utseende, med 3:ne Etager, utom vindar och källrar, 6 st. stora torn, 36 stora eldrum och koppartak. Slottet, som ock rundt omkring var befästadt med djupa grafvar och dubbla vallar, besatte med 30 18-pundige järn-kanoner, blef först några år efter Hertig Johans död fullbordat; äfven som af påföljande Konungar vidmagthållit och förbättradt.

Skada at, antingen det *politiska tänkesättet*, eller den i Konunga-Brefvet 1720, så kallade *lösa*, *sanka* och *odugliga vallen* kunde bidraga til denna kostbara byggnadens raserande — ett ålderdoms märke — så prydligt för Staden som förmodligen genom pub-

liqvt begagnande ock ganſka nödvändigt. Detta geck dock imedlertid tillika med Skenäs-och Sätterſunda Skantſars nedbrytande i värkſtällighet.

Doctorn och Biſkoppen Johannes Matthiæ i Strängnäs har, under den tid han ſtuderade i Upſala, om Johannisborg författat deſſe latinſke verſer:

Sub Borea Struitur prælustris Principis aula,
A qvo magnifico nomine dicta fuit,
Qvam latis ulnis amplectitur agger et amnis &c.

Af detta fordom prägtiga Slott finnes icke en enſta ſten på ſitt ſtälle. Porthvalfvet med ſitt kopparbeſlagna torn hålles dock ännu vid magt, til någon ſlags åminnelſe. Man läſer å ömſe ſidor om porten deſſe inſcriptioner uti tälgſten:

Å ena ſidan:

„Den högbemäldte Furſte och Herre, „JOHAN med Guds Nåde, Sver. Göth. Vend. „Arf - Furſte, Hertig til Öſtergöthland &c. „hafver denna Fäſtning fundera och bygga „låtit, Gudi til ära, ſig och ſine Furſtförvan„ter och efterkommande til nytto och goda, „och begynt år 1613 then 3 Maji på ſitt ål„ders år det tjugunde femte.

Å andra ſidan:

„Sereniſs. Princeps et Dn. JOHANNES, „D G. Oſtrogoth. Dux, Potentiſſimi *Johan-*
„*nis* III.

„*nis III.* Svecorum, Gothorum, Vandalorum
„&c. Regis Filius, et eorundem regnorum Prin-
„ceps Hæredit. Hoc opus Deo, Sibi, Suis,
„Regno Subditis et posteris exstruxit; facto
„initio Anno Chr. Dn. M. D. C. XIII.
„d. 3 Maji. ætatis vero Suæ XXV.

Bland dem som varit Befallningsmän öfver Johannisborgs Slott, har man endast fått namn på följande:

Nils Joansson, befullmägtigad den 30 Maji 1649 och *Johan Person Moretus*, som ifrån Stads Syndicus i Norrköping blef til denna sysla befordrad d. 30 Julii 1655.

Commendanter hafva varit: Major *Petter Margalli*, år 1644, sedan kallad *Granatenfeldt*, då han 1650 blef adlad; samt Majoren *Hindrich Primros*, död 1669 och begrafven i Gammalkils Kyrka *a*).

Y 2 CAP. II.

a) Denne *Hindr. Primros*, som funnits svept i svarta sammetskläder och Rysläders skor, har til sin åminnelse följande Epitaphium i ofvannämde Kyrka: *Den ædle och wælb. Herren, H. HINDRICH Primros til Grinskill och Krygasta, fordom Major vid Infanteriet och sedermera Commendant på Johannisborgs Slott, afsomnade d. 17 Novemb. 1669, begrafven A:o 1670.*

Cap. II.

Om Stadens Kyrkor.

Sanct Olai, eller Stads-Kyrkan.

Man finner af trovärdige Handlingar at tvånne Kyrkor hår varit anlagde, som nu icke mera finnas. En af desse har haft sin belågenhet Nordantil i Staden, icke långt ifrån det så kallade Samtals-torget, på en plats, som ännu kallas Cappell Horsvan, och finnes äfven utmärkt på en urgammal Stads-Charta.

Den andra, Hendelö Capell kalladt, lårer, tvifvels utan, tillika med Hendelögård hafva varit belägen söder om strömmen. Med alt bemödande har man icke kunnat få någon vidare underråttelse om desse Kyrkor, än at de existerat.

Utom desse tvånne, har här ock fordom varit en så kallad *Hospitals Kyrka*, den tid Hospital ännu var i Norrköping. Därom framdeles. Nu til åmnet:

Sanct Olofs Kyrka lårer förmodligen vara yngre än både St. Johannis och de tvånne anförde Capeller. Likvål år det säkert at hon i XIV:de Seculo existerat. I sednare tider befinnes vål St. Olofs Kyrka hafva varit bygd af tråd, men ovist om hon varit så af början. Anlagd lärer hon varit något litet i sö-

föder, om den nu varande Kyrkans belägenhet. Tvånne likstenar, dock utan årtal, med uthuggna menniskobilder; i urgamla drägter, som legat öfver en graf i denna Kyrkans Chor, vittna ock något om hennes höga ålder.

Af denna Kyrkan har man betjent sig ånda til 1614, *b*) då Konung GUSTAF ADOLPH befalde at en annan af sten skulle byggas, som ock skedde, men blef ej invigd förr ån 1626 d. 10 Nov. af Past. och Præpos. M:r Johannes Mathiæ; til denna Kyrkobyggnad förårade Högstbemälte Konung åtta skeppund koppar, och CARL IX:s Enkedrottning CHRISTINA 50 Riksd:r, utom flere hederlige gåfvor och betydelige Summor, som genom frivillige sammanskott inflöto. Denna Kyrkan blef då kallad *Helge Ands Kyrkan*, men upnämdes dock åter snart efter sin Skydds-Patron *Sanct Olof c*).

I en gammal Kyrkobok står väl at detta Tempel blifvit *funderadt på jordenes grund;* men vid gjorda undersökningar har man dock ärfarit at det skett med tilhjelp af nedpålade stockar och ekplankor, uti den lösa och åfjefulla vallen.

b) 1614 den 14 April påbegynt uppå Ekpålar och Plankor.

c) På Kyrkogården i söder litet ifrån nuvarande kyrka, vid år 1400 har denna Kyrka varit bygd, stället af Kyrkans Chor den tiden, ses ån på Kyrkogårdens grafstållen, under N:o 7, 8, 9 uti 32 och 33 linierne.

Vid ſamma tid upreſtes och ett högt ſpetſigt *Torn* vid väſtra gafveln, på ſamma ſlags grund ſom under Kyrkan. Men ſom den varit nog ſvag at bära en tyngd, ſom til en ſådan byggnad ärfordrades, ſå nedtogs detta tornet aldeles efter branden 1656. Deſsutom hade det aldrig burit några klockor; utan hångde de uti tvänne ſärſkildte ſtaplar.

Uti en uthuggen ſtentafla, ſom ſuttit öfver denna kyrkans våſtra dörr, har man funnit at Borgmäſtaren Nils Andersſon och deſs huſtru Ingeborg Mattsdotter år 1654 hafva ſkånkt 2:ne portaler af telgſten, ſom å ömſe ſidor om denna ingång varit placerade.

At denna Kyrkan under ſin ungdom ägt vacker egendom både i prydnad och redbarheter kan ſes af 1642 års Inventarii förteckningar. Större delen häraf år håmtad ifrån Preusſen, genom Biſkoppen Botvidi förſorg *d*), ſom med Konung GUSTAF ADOLPH då viſtades under deſs ſegerſamma fälttog därſtädes.

Men detta Herrans hus hade ej bättre öde, ån at det tillika med den öfriga delen af Staden afbran på ſin Namnsdag eller Olofsmäsſodagen 1655, då Borgerſkapet viſtades på Skenninge marknad. Ingen ting af Kyrkans innanrede lärer vid detta beklagansvärda tilfälle hafva blifvit ſkonadt, utom ljuskronorne, ſom utaf ſamma års Räknings-Credit finnas varit flyttade til det nya, ſå kallade, *Prediko-Huſet*, hvarom något nedanföre.

Lik-

d) Född i Norrköping 1575.

Likvål lårer Silfret och Måsſeklåderne blifvit i behåll, ſom kan ſlutas af 1692 års inventario, och hvaraf en del ännu år i brukbart ſtånd. Det öfriga förvaras ſåſom minnesmårke.

Sedan detta Tempel på ett ſå ömkansvårdt ſått hade gått förloradt, upbyggde Stadens berömvårde invånare med görligaſte förſta det ofvannämde *Predikohuſet* af bräder, med korsvirke, nordvåſt om och icke långt ifrån nu varande Tyſka Kyrkans belägenhet. Hit flyttades då de vid branden conſerverade Ljuskronorne och det öfriga utaf Måsſeſkruden, ſom blifvit bårgadt. År 1656 blefvo ock 2:ne klockor hår uphångde på en låg ſtållning, ſom götos af den nyſs förut hopſamlade malmen.

Med detta huſet betjente man ſig vid Gudstjenſtens förråttande i 7 års tid. Den nya Stenkyrkan, *e*) hvars byggnad med alfvare företogs 1660, kunde icke förr blifva fårdig, ehuru Rådmånnen Måns Perſon och Peder Jonſon, ſåſom Föreſtåndare här vid, icke ſparade rådighet och driftig omtanka *f*).

Utan tvifvel år ock den Norrköpings vapentaflan med år 1660, ſom på gamla

 Kyr-

e) Til ſtructuren korskyrka, 85 alnar lång och med utbyggnaderne, 54 alnar bred, med 8 ſt. pelare, 4 läcktare, 3 gångar, 5 ljuskronor och 18 fenſterlufter.

f) Detta finnes af Rådmannen Måns Perſons Perſonalier.

Kyrkan suttit öfver våstra dörren och nu på den nya innehar samma ställe, då blifvit förfärdigad.

Af 1663 års råkningar finner man, at en klockstapel af tråd varit upsatt på Kyrkogården, i hvilken hångdt icke allenast de 2:ne förut nåmde klockorne, den större af 12 Skeppund, 12 pund, den mindre af 5 Skeppund, 15 pund och 5 marker, utan åfven en stor, om 30 Skeppund. Denna klockan finnes dock uti 1692 års Inventario vara uptagen til 33 Skepp:d, fast ån ingen omgjutning nåmnes. Af hvad ordsak finner man icke. Denne mindre har vid omstöpningen 1670 blifvit förökt til 14 Skepp:d, 11 pund och 17 marker och den minsta til 6 Skepp:d.

Et skönt *Urvårk* upsattes ock i denna Stapel, antingen 1665, eller 1666. Desse årens räkningar, som borde utvisa detta, äro förkomne; men af 1667 finnes dock at urvårket då redan var på sitt ställe.

Lätt finner man, at tilgångarne vid denna Kyrkobyggnad, efter en så betydlig förödelse, måtte hafva varit knappa. Men denna svårighet afhjelptes dock til en stor del genom Collecter, Stamböcker och en viss afgift från alla Kyrkor i Stiftet.

At *Sanct Olofs Kyrka* efter hand, och det snart nog, både til Cassa och öfrige omståndigheter tiltagit i vålstånd, kan ses af af 1692 års Inventario.

Den-

Denna Stadens berömvårde och om Guds åra nitiske Invånare fingo således fägna sig af at äga, icke allenast ett prydligt, utan ock förmöget Tempel, intil år 1719, då det tillika med den öfriga delen af Staden, dagen efter Olofsmåssodagen, d. 30 Julii genom Rysfarnes mordbrand lades i aska.

Vid detta högst beklagansvårda tilfället blef icke allenast alt hvad som var utaf tråd upbrändt, utan äfven ljuskronorne, måssingskärlen ock klockorne förfmältne. En del häraf upsamlades likvål efter branden och användes til 2:ne klockor, som blefvo gutne 1720.

Silfret, tillika med den öfriga måsseskruden blef af Borgmästaren Carl Johansons Enka Christina Spalding, större delen skänkt af hennes Svårmoder, conserveradt från förödelsen, hvarom redan är nämdt i capitlet *om de Staden öfvergångne olyckor.* Hvad meera som blef bärgadt, finnes af 1719 års räkenskaper.

Af det olyckliga Stadsfolket, som skingrades hit och dit kring orten, kom väl en del samma höst tilbaka, men nödgades i början at bo, dels i sina källrar, dels och i sina spislar, til dess de efter hand kunde hinna at få bättre, tak öfver hufvudet.

Desse gjorde ett med Landsförsamlingen til Sanct Johannis Kyrkas reparerande, som lättast kunde ske, i anseende til hennes dugtiga hvalf och tjocka murar, som genom

 bran-

branden föga hade blifvit ſkadade. Arbetet geck med ſnabbhet för ſig under de 2:ne driftige, arbetſamme och för Stadens väl nitiſke männen, Proſten Magiſter Petri Mathiæ Aſps och Juſtitiæ Borgmäſtaren Jacob Ekeboms tilſyn, utan at det koſtade Kyrkan et enda dagsvärke.

Med denna Kyrka betjente ſig båda Förſamlingarne til år 1721, då St. Olofs hunnit undergå den nödvändiga reparation, ſom til Gudstjenſtens någorlunda ſkickliga förrättning kunde fordras af en Stad, ſom ſa nyligen undergått den mäſt förhärjande ödeläggelſe.

Den 16 Junii 1721, eller på 2:dra Bönedagen förrättades Gudstjenſten förſta gången i St. Olofs Kyrka, efter den Ryſka Barbariſka förſtörelſen.

Proſten Aſp och Juſtitiæ Borgmåſtaren Ekebom hade ej den bäſta utſickt för ſin omtanka vid detta värkets förſta bedrifvande, då *Myntteckn en*, af hvilken ſort Kyrkans Casſa hufvudſakligen beſtod, af Kronan indrogos mot 2 öre S:mt ſtycket.

Vid 1720 och 1721 års början ärhöll dock St. Olofs Kyrka, genom Böneſkrifter, af

Kongl. Maj:t och Kronan - - tagne af Sjötullsmedlen, hälften hvardera året.	3200	Dal. S:mt,
Genom Collect öfver hela Riket, enligt 1720, 1721 och 1722 års råkningar - -	1655	— —
Summa	4855	Dal. S:mt.

	Transport 4855	Dal. S:mt.
Genom Kläckaren Falk, med Stambok insamladt - -	2019	— —
Af några okände i Staden -	305	— —
Glas och andre materialier -	700	— —
Genom Handelsmannen Daniel Dahlström af främmande Köpmän, under namn af Prediksstols medel - - - - -	100	— —
Summa	7979	Dal. S:mt.
Eller efter närvarande beräkningssätt - - - - - -	1329	R:d. 40 sk.

Timret, som behöfdes til denna byggnad, hade man tilstånd at taga på Kronans Allmenningar vid *Isterön och Svinnevad.*

Hvar och en Bänkägare betalade halfva taxan i öfverskott mot sin förra vanliga förbindelse. Södra Kyrkodörren skänktes af Handelsmannen Olof Lindström, den västra utaf Handelsmannen Lars Thorstenson och Urmakaren Lindroth, och den norra utaf Handelsmannen Lars Lindahl, Senior.

Så länge Stadens Invånare ännu icke hunnit samla sig efter sista olyckan, kunde de med lätthet under Gudstjensten i St. Olofs Kyrka rymmas i de nybyggde bänkarne, som just icke ännu voro så många til antalet. Men Herrans Altare stod likvål utan någon slags prydnad til dess Norrköpings berömvärde *Serrubabel*, den så ofta nämde Justitiä-Borgmästaren Jacob Ekebom skänkte en ny altartafla,

tafla', hvilken före sin höjd skull icke kunde rymmas under det låga Chor-hvalfvet. Af denna orsak blef det på Kyrko-Rådets anstalt och Kyrkans bekostnad uphöjdt några alnar och betäckt utan på med jernbläck; hvilket alt skedde 1732.

Sedermera upsköts den öfriga Kyrkobyggnaden i hela 7 åren, blott för en tvist, som upstod mellan 2:ne envisa hufvuden, rörande den vigtiga frågan, om man först borde bygga Predikstol eller Klockstapel — om denne sednare skulle sättas på Knåppingsborgsklinten eller Kyrkogården — antingen den skulle blifva utaf tråd eller sten. — Men då denna klyftiga tvisten på så lång tid icke stod at slitas, grep man 1739 sig an med västra Låcktarns förfärdigande, som sedan på Kyrkans bekostnad förvandlades til Orgelåcktare för ett nytt, fast år ej synnerligen stort Orgelvårk.

Samma sommar blef ock hela golfvet belagdt med telgsten, håmtad med Kongligt tilstånd från det så ömkligt raserade Slottet Johannisborg. Grafvarne täcktes, dels af sine ägare, dels ock af Kyrkan med behörigt arfvode.

År 1721, då man med alfvare började sätta Kyrkan i stånd, hopslogs blott en Predikstol af bräder öfverdragen med kläde. Med den betjente man sig til 1740, då Justitiæ Borgmästaren *Jacob Ekebom* åter visade ett välgörande nit för Guds ära, dermed at

at han ſkänkte en ny Predikſtol, förfärdigad af Bildthuggaren Öſterbom och koſtade 2400 Dal. K:mt. Denna Predikſtol, nog masſivt tiltagen, kunde ej i anſeende til den låga hvalfbågan hel och hållen upföras, utan måſte til hälften borttagas, innan han kunde rymmas.

Intil år 1680 har hår icke varit någon *Sacriſtia*, utan alla göromål, ſom egentligen tilhöra ett ſådant rum, förråttades före denna tiden uti Kyrkans Chor. Staden hade vål lagt grund til en ny Sacriſtia, men blef ej fårdig, förr ån Drottning Chriſtinæ Præſident H. Hr. Nils Burenſchöld och Landshöfdingen Jonas Klingſtedt bekoſtade denna byggnad, utom 300 Dal. K:mt Kyrkans pengar, ſom 1681 anvåndes til takets ſpånande, på hvilket var upreſt ett litet blåckbeſlaget torn med förgyld knapp och ſpira. För denna gåfva förbehöll ſig desſe Herrar at få njuta grafſtålle under Sacriſtiæ golfvet för ſig och ſina Familier. Vid ingången af den ena grafven låſtes fordom: *Kongl. Maj:ts Troman och Præſident i Norrköping Dæn wælb. Herren, Herr Nils Burenſchöld född d. 26 Martii 1625 och i Herranom afſomnade den 20 Januarii 1681.*

I korthet är nu omnåmt huru den förſtörda Kyrkan åter blef upråttadt. — Af detta Tempel betjende man ſig, til desſ framdeles, Förſamlingen, i anſeende til ſin betydeliga tilväxt, beſlöt at upbygga den pråck-

tiga

tiga Kyrka *g*) hvilken nu utgör en så stor del i Stadens prydnad.

Detta kostbara Arbetet företogs i October månad 1765 och fullbordades 1767 utaf en särskild utsedd Kyrkobyggnads Deputation, och kostar omkring 30,000 Riksd:r.

Kyrkans byggnad drefs således med all skyndsamhet och besparing, också, at den invigdes samma år den 20 December eller 4:de Söndagen uti Adventet af Biskoppen i Linköping Doctor Petrus Filenius.

Denne nu varande Kyrka, består af Tegel på Sandstens fot öfver en fast grund med utbygdt Chor på östra gafvelln.

Innom murarne är Kyrkan 85 alnar lång, 36 alnar bred och 24 alnar hög, under ett prydeligt gipstak med grouperad och förgyld taklist ock krakstenar, hvilket upbåres af 8 st. Tegelpelare om 3 alnar i fyrkant. — Hon har 3 stora gångar och en korsgång från söder til norr; men med 14 stora och 4 st. runda fenster är den dock något mörk, i anseende til 3:ne Läcktare, hvaraf den södra är lika lång med Kyrkan och från denne sidan sammanbunden med Orgelläcktaren på västra åndan: den 3:dje eller norra läcktaren är däremot icke långre än at den uptager rumet emellan andra och tredje Pelaren på norra sidan.

Kyrkan äger 3:ne vapenhus med tegelmur och 3:ne fenster afskilde, där upgången med

g) Brandförsäkrad för R:dr 27,777. 37 sk. 4 r. R. G. S.

med ſtentrappor är til läcktarne, desſe äro förſedde med dubbla dörrar, hvaraf de yttre äro med järnplåtar öfverklådde.

Gålfvet är af planck, och bänk-inredningen uti fyra afdelningar emellan hufvudgångarne, utom desſe åro bånkar under läcktarne vid vapenhuſen, ſamt 5 ſt. Communion bänkar til höger vid öſtra åndan mot ſvarande dop-Choret åt vånſtra ſidan. Södra och norra låcktarne åro äfven med bånkar indelte; men på den väſtra år endaſt en framför Orgelvårket för Förſamlingens Kyrko-Råd.

Ned om Chor planen har Trivial-Scholå-ungdomen, öppna eller lösbånkar til höger om ſtora gången bredevid 2:ne inbyggde, ſom tilhöra Pråſterſkapet och Docenterne.

Utom desſe begagnas utan afgift de 2:ne främſte ſå kallade Kongliga, med fint rödt klåde beklådde, efter Kongl. Maj:ts Nådiga tilſtånd, af Priorinnan Högvälborna Fru Grefvinnan Ulfſparre, född Creutz, och hår varande Adeliga Stiftets Fröknar, åfven ſom de af Förſamlingen, för vålloflige Magiſtraten, och Stadens Pråſt-Fruar afdelte bånkar; alle öfrige åro mot årlig bånkhyra, från 32 ſs. til 1 $\frac{1}{3}$ ſs. åt Förſamlingen uthyrde, ſom hvarje år vid Andersmäsſo-tiden, af Kyrko-Rådets Deputerade mot qvitto på bänkſedlarne emottages — utgjörande årligen circa Riksd:r 333: 16 ſk.

Desſe bånkar äro åfvenſom låcktarne och dörrar med grå pårlfärg öfvermålade — ſamt

ſamt framſidan på den norra och lika[f] ſtor del motſvarande på ſödra låcktaren med förgyldt liſtvärke — indelte bänkrum äro circa 2000.

Ibland Kyrkans prydnader märkes förſt Altaret i öſtra fonden och af halfrund facon. Altartaflan, ehuru enkel, til 1769 års Riksdag af Kongl. Hof-Målaren Bolander på väf med vattenfärgor förfärdigad, är likväl mycket frapperande, och utmärker Konſtnärens goda ſmak — hon föreſtäller en brun marmor med tänkeſpråk: Si Guds Lamb ſom borttager Verldenes Synder, hvarunder ligga mognade Sädes Vaſar. På Altaret ſtår ett Korſs, med ſtark förgyllning, hvars öfre ända är omgifven af en med matt förgyllning öfverdragen törne Krona, och hvaröfver viſar ſig på Altar-taflan 2:ne ur ſkyar ſväfvande Serapher.

Altardiſken är halfrund med Scharlakan öfverdragen.

Dop-funten, uti förutnämde inbyggde Dop-Chor, är af masſiv mäsſing; år 1725 af framledne Rådmannen Johan Nilsſons Änka til Kyrkan förärad.

Predikſtolen nu allenaſt Proviſionel, af oarbetadt träd, i vacker facon, öfverdragen med rödt Scharlakan, ſamt prydd med ett vackert timglas *h*) och tvänne af mäsſing förgylde Solar, är upförd vid den andra pelaren

g) Skänkt af framledne Groſshandlaren i Stockholm Jacob Neoſtadius.

ren til vånster, med trapp upgång åt norra gången. — Församlingen har nyligen uti allmän Sochn Stämma beslutit, at af Kyrkans medel genom Bildhuggaren Fabriqv. C. F. Beurling låta förfärdiga en ny Predikstol för en Summa af Riksd:r 700 Riksgäldsfedlar, äfven som en ny Altar-Tafla föreställande Nattvardens instickt else, hvilken redan af Kongl. Hof-Målaren och Målare-Academie-Ledamotens Herr Pehr Hörbergs skickliga konst lika så ovant som mästerligit blifvit värkstäld, med tänkespråk: Detta gőrer til min åminnelse.

Dess ornamenter äro med ett prydeligit Bildhuggerie och rik förgyllning af förenämde Herr Beurling utarbetade. — Til denna Altar-Tafla har Bryggaren Herr M. Ridder med en gåfva af 60 Riksd:r benågit bidragit.

Orgelverket, ett bland de första och vackraste i Riket, består af 33 stämmor med en motsvarande Contra-Basun, *h*) bygdt af Orgelbyggaren, Directeuren Olof Svahn från Stockholm år 1775 efter ritning öfversedd af Kongl. Hof-Capellmästaren Zellbell, och invigd samma år af Församlingens Kyrkoherde, Prosten och Theologiæ Doctorn Petrus Lagerman, Böne-Söndagen den 21 Maji — detta kostar tillika med Contra-Basun Riksd:r 3000, och blef af Directeuren och Hof-Secreteraren Johan Miklin besicktigat.

h) Tilökt och arbetadt af samma Herr Directeur Ol. Svahn 1790.

År 1775 den 8 och följande dagar i Maji månad, förrättades af undertecknad ſyn och beſiktning å det af Org-Byggaren Herr Olof Svahn förfärdigade och i Norrköpings Stads Kyrka, nyſs färdigt upſatte Orgvårk, beſtående af 33 Stämmor, då det befants af följande beſkaffenhet.

Våderbälgorne ſex til antalet, hvardera 5 alnar långa, och 2 alnar på 3 tum när breda, äro af 3 tums tjocka plankor, faſt och varaktigt gjorde, 2 a 3 dubbelt beládrade: inuti väl conſerverade; ligga faſt på ſitt låger, äga väl proportionerad vigt, och hafva en jamn tyſt och långſam gång.

Dubbla Ventiler, af en ny förmonlig ſtällning, finnas vid hvarje Bålgſnuta, jämte de 2:ne underſta, ſom indraga vådret. Uppå hvar Bålg är en Mechaniſk Balance, eller våxande tyngd, artigt och väl applicerad, ſom bidrager at århålla et beſtåndigt, och jämt våder, och är en god ny invention. Vådret höll vid afvägningen enligt utſtakade måttet accurat 33 Grader. — *Hufvud-Canalen* delar ſig i flere våder rör, hvaraf ett går upp til öfververket, 2:ne uti hvardera Manual-Lådan och ett i hvardera Cedal-Lådan, alt väl gjordt och proportionerat, ſå at ehuru Vårket med all ſtyrka handteras, rönes likväl ingen ſchvankning eller briſt på våder.

Våderlådorne och Stockarne, af god och mogen furu, til alla värken, äro ſå väl til yttre och inre anſeendet, ſom til deras vår-

kan,

kan, fasta och med all noggranhet gjorde; hafva tilräckelig rymd, at piporne obehindrat kunna afgifva alt det Ljud som deras natur och storlek bör gifva. Ventilerne i Lådorne äro väl belädrade, så at ingen hylning i den delen kan förorsakas. Pumpeter, Måssingsfjädrar, Styfter, Ösor med mera, äro väl gjorde. Dubbla Ventiler för hvarje Caniell äro, til så mycket starkare våders ärhållande gjorde så väl i Manualens grofva Octav, som i Pedalen.

Vällarne i Vällramarne, och de som höra til Registren, med abstructur, och Register Regerningarne, äro ganska redigt och ledigt arbetade, så at Claveret låter väl handtera sig ehuru denne Structur, och anläggning fordrar en del, af Regeringen til mer än 18 alnars längd, afbruten med 5 knän och äro de i öfvervärket och Manualen, som höra til de förre, förfedde med järn vinklar, hål indrillande i bägge ändar, hvilka äro fordrade med Ebenholtz, som och är en ibland de nyare förbättrade inrättningar: Herr Orgbyggaren til heder. — *Durchstickning och Samanstickning*, de oboteliga felen, som så ofta insmyga sig, under en mindre skickelig Konstnärs hand, saknas aldeles i detta värk. — Uppå denna goda grund, äro alla i Contractet utstakade Stämmor, til antal, natur, och storlek, byggde och insatte, och uptages här i den ordning, som de i värket befinnes:

Manualen.

1:mo Principal — 8 fot, af fint Then i de tvånne stora rundelar, åro i hvartera sex klingande och trenne blinda pipor. Alla öfriga stå bakom, och äro af metall, som börja i ostrukit C. hvaraf ses, huru mycket arbete och kostnad Herr Orgbyggaren haft för at upfylla och följa den upgifna ritningen. Conducterne äro äfven här säkert och väl gjorde. 2:ra Qvintadena 16 fot, 3:o Flagfleut 8 fot. 4:o Gedacht 8 fot. 5:o Octava 4 fot. 6:o Qvinta 3 fot. 7:o Rohrfleut 4 fot. 8:o Octava 2 fot. 9:o Mixtur. 4 Chor, alla desse stämmor åro af Metall. 10:o Trompette 16 fot, de 2:ne grofva Octaverne åro efter Contract af Trä, de öfriga af Metall, halfverad på 2:ne Register, 11:o Trompette 8 fot, de 12 största Corpora af Tråd, enligt Contractet. 12:o Oboe 8 fot, af Then, 2:ne Octaver inrättad, at efter behag, göra starkare och svagare; äfven en ny i senare år upfunnen invention.

Öfverwårk.

1:mo Principal 4 fot af Then, här äro 17 st. Blindpipor i hvardera Fältet, uti stora Mittel Rundelen 11, hvaraf 6 åro Blinde, och uti de 2:ne yttre rundelarne 13 i hvardera, af hvilka 6 äro klingande, här anmärkes det samma, som vid Manual Principalen sagt är. 2:o Hålfleut 9 fot, 3:o Spets Gedacht 8 fot, 4 Spetsfleut 4 fot, 5 o Waldfleut 2 fot, 6:o Octava 2 fot, 7:o Scharf. 3 Chor består

står af Octava, Qvinta och Octava, Repeterar i 3:ne Octaver. 8:o Trompette, 8 fot, har 13 Pipor af Träd, fast Contractet säger 12, hvilket skjedt för nödsakad förkroppning skull, och gör ingen skillnad. 9:o Vox Humana 8 fot af Then, inrättad at efter behag göras starkare och svagare.

Pedal.

1:mo Subbas 16 fot, af Träd, med dubbla labia. 2:do Octava 8 fot. 3:o Gedacht 8 fot. 4:o Qvinta 6 fot. 5:o Octava 4 fot. 6:o qvinta 3 fot. 7:mo Scharff 3 Chor, inrättad af 8:vo 2 fot, 8:o Bär fleut 1 fot, desse af metall. 9:o Basun 16 fot af träd. 1:o Trompette 8 fot, de 12 största Copora af Träd, de öfriga af Metall. 11:o Trompette 4 fot af Metall. 12:o Cornettin 2 fot af Metall. *Sperventillerne* til desse värk, som äro trenne, göra all den tjenst, som af dem äskas.

Tremulant, som i Contractet ej är utsatt, men gör god effect vid Intoneringar, är anlagd, och påbegynt, och låfvas straxt färdig. *Metallen* år vid anstält prof, befunnen god och försvarlig, ehuru dess halt ej är i Contractet utstakad. *Piporne* äro åfven af försvarlig tjocklek, och försedde med hakar och stellage. *Mensuren* i Rörvärksmundstycken med mera, år nog större och fullkomligare, än här förr varit brukelig. Ljudet i hvarje stämma år skönt, och sådant, som det henne åsatte namn fordrar. *Intonation* så Labial som rörvårken, är pompeuse och i möjeligaste

måtto jämn. *Temperaturen* efter Contractet. Stämningen aldeles ren. I *Kammar ton* är vårket satt och stämt, alt efter Contract. Manual och Öfvervärks *Claveren* äro propert gjorde af Ebenholtz och Semitonerne af Elphenben, gå ifrån grofva C. til och med F, til hvilken höjd ännu intet värk i Sverje är bygt, och var ganska väl projecterat; äfven som önskeligt vore, at Contra Basen 32 fot tilbygdes, hvilken i denna Kyrka ganska väl behöfves.

Pedal Claveret går ifrån grofva C. til och med D. *Blind-Claver* finnes och vid alla Lådorne til nödig tjenst vid Stämningar. — Stämknapparne äro efter Ordonance och vanligt Bruk, svarta. Bälghus til Bälgernas Conservation, är äfven bygt. — Således, och som Hr. Orgbyggaren Svahn med nitiskt bemödande, och grundelig kännedom af konstens bepröfvande reglor, samt all möjelig accuratesse och berömvärd skicklighet, förfärdigat detta kostbara Orgvärk, och sitt ingångne Contract, ej under, men väl öfver, upfylt; altså och emedan Herr Svahn så oegennyttigt och upriktigt fulbordat denne vackra Orgbyggnad: ty gillar och approberar jag densamma med så mycket större nöje som i en otrolig mängd af åldrar, detta Värket prisar sin Mästare. — Så i sanning vara, som här anfört är, betygar under Eds plickt,

Efter Välloſl. Kyrko-Rådets anmodan

Johan Miklin,
Hof-Secret. och Music. i Linköping.

Defs ställning är så, at Organisten uti en hvålfd öppning, under det han spelar, vänder ansiktet mot Församlingen. — Förgyllning och zirater äro icke besparde; så at detta utgör en af Kyrkans förnämsta prydnader.

Kyrkan äger 4:ra stycken väl arbetade Metall-Ljuskronor, hvaraf den största väger 1219 skålp:d skänkt af Carl Johanssons Änka Margaretha Pädersdotter 1668 med 40 pipor, och år år 1745 på kyrkans bekostnad omguten af Magnus Hultman.

Den andra om 30 pipor af Handelsmännen Mathias och Eric Fahlsten förärad 1725.

Den tredje om 30 pipor skänkt år 1733 af Bryggaren Olof Semans Änka.

Den fjerde om 24 pipor gifven af Anders Hörnings Änka Christina Törnqvist, år 1730.

Utom desse, nyttjas til Kyrkans eclairering flere mässings lampetter eller ljusarmar, placerade neder i Kyrkan och på Läcktarne.

Denne i alt öfrigt så vackra Kyrka har äfven det företräde at utmärka tidens smak och uplysningens urskilning. — Ögat och sinnet besväras ej af Epitaphier, Grafstenar eller Minnesvårdar, blott et enda, har vänskapen och ärkänsamme släcktingar, uti brun marmor öfver Sacristie dörren uprest, för minnet af fordne Stads Physicus Doctor Hidén.

Defs kundskaper, människokärlek och mödor, berättigade honom detta minne:

JACOB HIDEEN.
Medicinæ Doctor
Född i Finland 1731
Stads-Physicus i Norrköping 1761
Död därstädes d. 23 November 1769.
Ädel Menniska, samt
Uplyst Medborgare
Förträffelig Läkare
Uppricktig Christen
Almänt
Acktad, Älskad, Saknad.

Några Dess Vänner
Reste Minnesvården.

Man mycket lefva kan — fast man ej
lefver långe.

Det förtjenar äfven här nämnas at inga grafvar äro i Kyrkan, mer än en på stora gången, hvilken afledne Rådmannen Lorens Norrsteins Änkefru, mot en färskild gåfva til Kyrkobyggnaden, betingadt; den samma är dock efter dess, redan för några år sedan timade död, och begrafning, nu för altid tilsluten och igenmurad *i*).

Man har anledning tro, at detta kostbara Tempel genom någon minskning i höjden mot ritningen, blifvit för tidens vinnande förlå-

i) Efter förteckning fants 1692, uti gamla Kyrkan 72 stycken private Grafvar; hvilka alla vid nybyggnaden 1765 blefvo igenfylde.

lågat; som icke undfaller kännares öga, och således til någon del förminskar Kyrkans vårde och det kostbara Orgelvärkets effect.

Svagbröstade Predikanter klaga ock något öfver, som man plägar säga, kyrkans ohjelpsamhet: synnerligen då murarne af fuktighet angripas; men vanan gör ofta svåra ting drägeliga. — Jag har i nära fem år ofta predikat i denna kyrka och funnit Trehörna träkyrka af 30 alnars långd, icke låttare än denna.

Kyrkan är täckt med järnplåtar. På våstra gafvelen år uprest ett korss om 5 alnars höjd, starkt förgylt, och under det samma en förgyld sol, öfver Norrköpings i sten uthuggna vapen ofvanföre 2:ne uthuggne stenar, på den högra med påskrift St. Olai Kyrka, och på den vänstra, nybygd 1767 — öfver Chortaket är ock ett förgylt korss med sin Glob.

Uti denna Kyrka predikas utom Högmåsforne, Ottensång och Aftonsång samt Morgonböner hela året: åfven som Onsdags och Fredags Predikningar, på hvilken sednare dag, hvarje vecka Comunion förhör anställes, samt Skriftning om Lördagarne.

Från Walborgsmåsso til Michaeli dagen förrättas Aftonböner, vid hvilka tilfällen Davids Psalmer förklaras.

Högmäsforne, Fredags Predikningarne, Communion förhören och Skriftningen förrättas af Pastor och dess Medhjelpare, och den

öfrige Gudstjensten med Altarmäsningen af Stads Comministern och dess Adjunct. — Socknebuden dela de sig veckotals emellan.

Församlingens Oeconomie, Penningar och Räkenskaps-värk vårdas af ett beständigt Kyrko-Råd, bestående af Nio Personer, hvaruti Kyrkoherden altid är Ordförande, biträdd af Stadens Justitie-Borgmästare, en Literair Rådman, samt sex Borgerlige Ledamöter, 3:ne Handlande och 3:ne Handtvärkare; enligit ett af Glorvördigst i åminnelse Drottning CHRISTINAS General Gouverneur och Råd, Högvälborne Herr Johan Olivecranz til Ulfsäll Hoffmanstorp, gifvit förordnande, dat. Stockholm d. 21 Augusti 1688 *k*).

En

k) Hennes Kongl. Maj:ts Drottning CHRISTINÆ General Gouverneur och Råd,

Johan OliweCrantz,

Herre til Ulfsäll och Hoffmanstorp.

Gjör härmed vitterligit, at såsom icke allenast finnes för Svenska Kyrkans i Norrköping Administration och för dess ricktighets skuld, gådt vara, utan ock enkannerligen med Hans Kongl. Maj:ts nya Kyrko-Ordning Conformt, at ett stadigt Kyrko-Råd, thervid må inrättas; altså hafver jag ock efter däröfver hållen Comunication med Årevördige Prosten och Kyrkoherden Herr Magister Anders Rydelius samt den Lofl. Magistraten därsammastädes slutit och för godt funnit, denne förordning däröfver at göra, som jag och härmed förordnar, at samma Kyrko-Råd skall bestå af nio Personer, hvaraf den främste altid är Kyrkoherden i den Svänska För-

samlingen, och den andra Justitiæ-Borgmåstaren, som nu åro eller hårefter dårtil såttjas kunna, men den tredje blir en Rådman, hvilken samtel. Borgmåstare och Råd utvålja utaf Sitt medel som de dårtil skickeligast hålla, och de Sex öfrige tages utaf Borgerskapet, som åro utaf godt ryckte och dårtil tjenlige, och utses af Stadens 24:ra Åldste; och når Kyrko-Rådet således stålt och inråttadt år, skola alla Kyrkones saker och årender af thy med samråd och tilhjelp förhandlas, slutas och beståltas, samt til dess båsta altid admistreras och förestås, dock så at en af sex. – Månnerne hvilken Stadsens Åldste tilsatt, skall altid hafva Kyrkones medel i sin vårjo, och om deras uphörd och utgift, til följd af samteliges slut, beståla, och thåröfver god råkning hålla, det ena året, och en annan af them thet andra, och så vidare, blifvandes denna Sysslan ett ambulatorium dem emellan, som efter sex års förlopp åter kommer til den första igen. Detta Kyrko-Rådet blifver och alt stadigt af samma Personer bestående, så långe de lefva, men dår någon af dem skulle med döden afgå, då bör den afgångnas rum straxt med en lika Successore fyllas och besåttjas, alldeles på samma sått, som om den förste inråttningen, förmålt år, så at nåst Kyrkoherden och Borgmåstaren, Rådman utvåljes af hela Rådet och Sexmån utaf de 24 Åldste. Och som detta Kyrko-Rådet varder således stadigt förblifvandes til dess båttre Administration af alla Kyrkones saker och angelågenheter, hvilken ty åligga vil efter sitt båsta förstånd och samvete, jåmvål efter Konglig Maj:ts utgångne Kyrko-Ordning at förråtta, så ock råkningarne årligen på vederbörlig ort at inlågga; altså blifver det och hårmed fullkomligen Auctoriserat, samt hvarjom och enom som vederbör, och det i någon måtto angå kan, anbefallat, sig hårefter at råtta, och thy all tjenlig Respect och Lydna bevisa til

yttermera visso, hafver jag detta med min egen hand och Signete bekräftat.

Stockholm den 21 Augusti 1688.

Johan OliweCrantz,
(L. S.)

Förteckning på Herrar Kyrko-Råder ifrån 1692 til närvarande tid.

Herrar Prostar.

Antr. året.		Aftr. o. dödsåret.
1692	Magister Petrus Asp -	d. 25 Dec. 1726
1727	Mag:r Claud. M. Livin -	d. 31 Julii 1732
1735	Mag:r David Ewensson -	d. 14 Febr. 1750
1754	Mag:r Eric Wallström -	d. 15 Dec. 1758
1762	Häradsp. D. P. Lagerman -	d. 1 Mart. 1790
1791	M:r A. N. Grönberger -	d. 29 Mart. 1797
1797	Vice Past. K. Hof-Pr. Daniel Ullgren.	

Herrar Justitie Borgmästare.

1715	Jacob Ekebom - -	d. 4 Maji 1758
1758	Claes Petter Jancke -	d. 16 April 1758
1762	Gustaf Hinr. Höckerstedt -	d. 28 Maji 1766
1767	Anders Lundroth -	d. 13 Mart. 1785
1787	Otto F. Eckerman, Lagman	

De öfrige Ledamöterne.

1722	Rådmannen Joh. Reef, tog afsked i sin ålderdom - - -	1742
1724	Rådman Peter Mortensson d:o -	1742
1730	Handelsman Johan Åberg - -	1742
1733	Factorn Christian Kahlfisk d:o -	1742
1733	Handelsman Eric Fahlstén d:o -	1742
1733	Ålderman Jonas Wahlsten d:o d:o	1740
1739	Stads-Secret. L. J. Hillerström död	1745
1740	Handelsman L. Norstein, Rådman död	1762
1742	Rådman Johan Gladhem tog afsked	1747
1742	Rådman Hans Lindstedt d:o - -	1747
1742	Commissarien H. Uhrlander bortflyttat	1747
1742	Commiss. P. Wetterberg tog afsked	1752

1742 Handelsmannen Joh. Kiellman död 1756
1742 Öfverskårar Ålderman A. Sååf död 1748
1745 Handelsman E. Lundgren, Rådman död 1772
1748 d:o S. Ridder, Rådman, tog afsked 1757
1748 d:o Pet. Christ. Algehr, död - - 1759
1749 Guldsmeds Ålderm. J. B. Petterson, död 1762
1750 Rådmannen Sven Björkman, Politie-Borgmåstare, tog afsked - - - 1762
1758 Handelsmannen Daniel Ridder död 1762
1759 Garfv. Ålderm. P. Erling, Rådman, död 1786
1760 Rådm. och Grosh. Justinus Gartz, död
1762 Handelsmannen Lars Cederling, tog afsked för ålder - - - 1782
1762 Färgaren M. Sååf, Fabriq. o. Rådman
1762 Handelsmannen Eric Stenbom, död 1772
1762 Guldsmeds Ålderman Ohlstedt, död 1769
1767 Förenade sig den mindre Kyrkobyggnads Deputations Ledamöter, hvilka om Kyrkans byggnad hade den vårksammaste omsorgen, och voro
Borgmåstaren S. Björkman, död 18 Febr. 1784
Stads Secreteraren Jonas Lithun, död 1782
Fabriqveuren Peter Swartz, tog afsked 1782
Tullförvaltaren Leopold, död - 1780
Bryggaren Fr. Lundman, Rådman, afsked 1782
Gjålljutaren E. Husberg, död - 1782
Fabriqveuren Johan Håhl, död - 1782
1782 Handelsman Jonas Jåderholm, Rådman, tog afsked - - - 1787
1782 Dito J. Ek Johansson, Rådman, död 1786
1782 D:o Pet. Hinr. Pohl, afsked - - 1785
1782 Bryggaren Georg Langhammar, d:o
1795 Handelsman Hans Lundström E:son
1786 Dito Daniel Weyerin, Rådman, Kongl. Vasa Riddare - - -
1787 D:o Joh. August Sååf Fabriqueur
1787 Rådmannen C. G. Brandstedt, afsked 1796
1789 Garfvaren Johan Sandberg, Rådman

1783 Färgaren *Peter* Nyrén, bortflyttat - 1796
1796 Rådmannen Joh. Arndt Rikman
1796 Fabriqveuren Cornelius Furchtrich

Förteckning på dem som varit Curatorer samt Casseurer vid denne Kyrka ifrån och med 1720 til närvarande.

	Curatorer.	Casseurer.
1720	Mårten Reef - -	Hans Bohman.
1721	Gert. Joh. Dahlgrén	Nils Westerbeck.
1722	Alex. Hayock -	Peter Ljungberg.
1723	Johan Reef - -	Gabriel Grönlund.
1724	Maths Westerberg -	Lars Lindahl.
1725	Mårten Reef - -	Gabriel Husberg.
1726	Peter Mortensson	Lorens Norstein.
1727		Johan Kielmang.
1728	Lorens Dahlgren -	Anders Wieman.
1729	Gert Joh. Dahlgren -	Lorens Hultman.
1730	Johan Reef - -	Johan Åberg.
1731	Johan Åberg - -	Isaac Blesing.
1732	D:o - - - -	D:o - - - -
1733	Isaac Blesing - -	Eric Fahisten.
1734	Peter Mortensson -	Joh. Eck Classon.
1735	Jonas L. Wahlsten	Johan Bohrhoff.
1736	Christian Kalfisk -	Sven N. Ridder.
1737	Johan Reef - -	Johan Sporrong.
1738	Johan Åberg - -	Abr. Torstensson
1740	Lorens Norstein -	Hein. J. Kib.
1741	Pet. Mortensson -	Eric Lundgren.
1742	Johan Gladhem -	
1743		
1744	Petter Wetterberg	Pet. Chr. Algehr. Olof Lindahl.
1746	Johan Kielmang -	Peter Fröman.
1747	- - - - - -	Lorens Lindahl.
1748	Eric Lundgren -	Joh. Berg *Petersson.*
1749		Joachim Helling.
1750	- - - - -	Lorens Steinnorth.

1751	Joh. Berg P:son -	Peter Afplund.
1752	Eric Lundgren -	Daniel Ridder.
1753	Joh. Kellmang Sen. -	Peter Erling.
1754	Eric Lundgren -	Lars Cederling.
1755	Pet. Chr. Algehr -	Johan Wahlsteen.
1756	Joh. Berg P:son -	Magnus Broberg.
1757	Eric Lundgren - -	Gert Dahlgren.
1758	Daniel Ridder - -	Petter Lindal.
1759	Petter Erling - -	J. D. Herpell.
1760	Rådman Just. Gartz -	Anders Lindström.
1761	D:o - - - - -	D:o - - -
1762	Eric Lundgren -	Carl Aug. Schröder.
1763	Lars Cederling - -	Dito - - -
1764	Eric Stenbom - -	Dito - - -
1765	Mårten Sååf - -	Lorens Dahlin.
1766	Guldsmed Ohrstedt -	Dito - -
1767	Lars Cederling - -	Dito - -
	här saknas upgift.	
1772)	Martin Sååf - -	Joh. Fried. Bohman.
til)	- - - - -	Carl Engeström.
1783)	Jonas Jåderholm -	Tornborg.
1785	Dito	Johan Bergström.
1787	Johan August Sååf -	Dito. - -

En af de 6 Borgerlige Ledamöterne är altid Curator Templi, hvilken skyldighet dem emellan årl. kan ombytas — Casseurs Sysslan vårkställes som en bland de allmänna Borgerliga Sysslor, äfven utan någon lön, af en Handlande, utom tvånne i Kyrko-Rådet.

Stads-Comministern biträder beständigt Kyrko-Rådet med protocolls förandet: Äfven som Notariatet vid Allmänna Sockn-Stämmorne mot begagnandet af Kyrkans Äng Öster om Staden, för hviken han därföre endast betalar 3 R:d. 16 sk. i arfvode.

Kyr-

Kyrkans Sigill är redan i förra Delens IV Capitel uptagit och beskrifvit.

Utom förenämde Äng Öster om Staden, gränsande i Norr mot Tegel Ängen, på hvilken sida den innehåller 227 alnar, och i söder 248 alnar intil Ladugårds Gårdet samt i väster mot Staden 191 alnars bredd; äger ock Kyrkan Grundränta, af en Qvarn vid Bergs-Bron, som nu innehafves af Bruks-Patron Pehr Gustaf Wadström; och hvilken årligen därföre til Kyrkan, såsom Vinsäd, betalar 14 tunnor Mjöl in Natura eller uti Contante penningar efter Markegång — Utom et Capital af Handelsmannen L. Hultman gifvit den 14 Martii 1706, efter omsatt Lähne Banco Attest den 21 October 1784 R:d. 95, 46 skill. 3 r:st. Banco, samt et af Borgmästaren Carl Johansson gifvit den 21 April 1708, Riksd:r 252, 14 skill. 5 r., och ytterligare et af Änke-Fru Anna Spalding, R:d. 66, 32 skill. Äger Kyrkan för närvarande inga Capitaler, men däremot en Skuld af Riksdaler 1200 RiksGäldssedlar til Stads Cassan, emedan den innom en tid af 32 år, utom en gåfva af Riksens Högloss. Stånder vid 1769 års här i Staden hållne Riksdag, stor 80,000 D:r K:mt, och några Stamboks-Medel; på egen af Stadens Innevånare frikostigt samlad Fond, besörgt förutnämde betydeliga Summor til denne nu varande Kyrkas hela och prydeliga fullbordan.

Sacri-

Sacriſtian med 4:ra fenſter, är både rymlig och ljus med kakelung och trädgålf ſamt 2:ne ingångar, en åt kyrkan och den andra ut til deſs gård och kyrkogården, med 2:ne inmurade ſkåp, hvaruti Kyrkans Handlingar förvaras. — Är en qvarlemning af den gamla kyrkan vid nu varande kyrkas nordöſtra ſida, upbygd på Preſidenten Burenſchöld och Landshöfdingen Klingfeldts bekoſtnad, och hvilka därunder hafva ſine nu tilſlutna grafvar. — Här förvaras Kyrkans Silfver *l*) beſtående i åtſkillige Piecer och 1233 $\frac{7}{8}$ lods

l) En kanna innan til förgyld, gjord år 1665 våger 106 $\frac{1}{2}$ lod.

En d:o af år 1695 gifven af Redarne uti Skeppet Prins Carl den 24 Dec. 1695 våger 106 $\frac{1}{2}$ lod.

En förgyld Kalk med Patén åfven af ſamma Resderie d. 24 Decemb. 1696 våger 82 lod.

En dito åfven med Patén af Hr. Gyllenſtjerna våger 55 $\frac{1}{4}$ lod.

En dito mindre til Sochnbud med Patén i foder våger 19 $\frac{1}{2}$ lod.

En dito ännu mindre, våger 12 lod.

En fyrkantig Oblat aſk, af Måſter Görans Guldſmed år 1654 våger 32 lod.

En rund dito med drifvit låck af Anders Holm år 1717, våger 13 $\frac{7}{8}$ lod.

En flaſka til Sochnbud med ſkrufläck våger 46 lod.

En Dopſkål gifven af Proſten Hans Matthæi 1638. Omgjord 1735, våger 92 lod.

En ſtor ljusſtake med fyra armar ſkänkt af Abel Bäckers arfvingar år 1699 våger 300 lod.

Et par dito drifne med löſa pipor, af Borgmåſtaren C. Johansſon d. 24 Nov. 1697. våger 116 lod.

lods vigt. Åfven som Kyrkans skrud, *m*) angelägnare böcker och skrifter under Klockarens

Et par d:o d:o af samma gifvare d. 24 Septemb. 1697. 116 lod.
Et par d:o silfverstakar, våger 62 lod.
Et par d:o d:o flåta, våger 59 lod.
En Ljussax med bokståfver M. P. S. J. M. D. 10 lod.
Gamla Bokståfver och Numror, 15 lod.

Kyrkoskruden består i följande.

m) En Chorkåpa, af mörkrödt sammet, borderad med bilder och blommor samt en bred och rik guld och silkes bordering fordrad med svart glanskt lårft; förärad af Doctor Johan Bothvidi.

En dito af rödt sammet öfver alt broderad med guld och silfver, gifven af Högvälborne Herr Jacob Burenschiöld år 1704.

En Måss-hake af svart sammet med ett bredt silfver borderat korss, samt silfver galoner runt omkring med årtal 1708 förärad af Skräddar Åldermannen Måster Gottfrid Manberg, dess enda dotter Inga Manberg var Svärmoder til afledne Rådmannen Eric Lundgren.

En dito af grönt sidentyg.

En dito gammal af violett sammet borderad med guld och silfver och crusifix samt 2:ne bilder på sidorne och årtalet 1690.

Tvånne nya måss-hakar af svart sammet, hvartil begagnades ornamenter som varit på en gammal gyllenduks och en violett sammets måsshake. Desse äro för kyrkans kostnad förfärdigade af Manufacturisten Zieglers hustru och kostade 83 Riksd:r 32 ss. 4 r:st. den ena har på bröstet en guld borderad sol, och den andra, en rundel hvaruti föreställes Christi bön i Örtagården, bak på båda Christi Crusifix och tvånne bilder borderade åfven som en bord rundt omkring af guld

rens vård och ansvar, mot säker Borgen, innan sysslan får tilträdas. — Kyrko-Rådet har

och silfver samt årtalet 1781 fodrade med hvitt taft.

Ett gyllenduks altarklåde med årtal 1686.

Ett af grönt borderat sidentyg - - 1713.

Ett gammalt Violet.

Ett hyende af rödt Attlast.

Ett dito af violett Sammet.

Ett dito Gyllenduks.

Ett gammalt d:o af Silke.

Ett dito af hvit Sidensarge med Guldblommor.

Tre stycken Gyllenduks brickor hvilka til åratal och namn äro ornerade med 306 st. äckta pärlor.

Tre gamla borderade dito.

Ett kalkklåde af Gyllenduk.

Ett dito af grönt Sidentyg med Guldgaloner.

Ett dito af hollandslärft, med frantsar och en påhäftad Gyllenduks bricka med bokstäfverne I. H. S. af äckta Pärlor.

Ett stycke gammalt silkes klåde stickat.

Tvånne diskdukar af fint hollands lärft med frantsar och crepiner.

Fyra Mässkjortor och 2 hollandslärfts dukar til Comunionpallen.

En Prästkappa af Camellott, tillika med flere Inventarier för Kyrkans behof, samt

2:ne Penningehåfvar af äckta Gyllenduk med bilder borderade, årtalet 1686.

och 2:ne med Silfverklåckor, årtalet med silfver smidde Numror 1702, gifne af Gustaf Sehlorf och Maria Daniels dotter.

At St. Olai Kyrka ifrån äldre tider njutit många förmoner, underftöd och gåfvor af fleres frikostighet; kan inhämtas af Kyrkans Minnesbok, och Litzéns Disputation från Pagina 61 til ock med pag. 66.

här sine sammanträden och dess förvarings-kista för de angelägnare Documenter, Rever-
ser

Af Originalet i Sockholms Antiqv. Archive.

„Allum mannum thööm thættæ bref höræ ællæ „seæ sænder Margareta Laffrinzæ Dotter Abbatissa „i Askaby æuerdhelika heelso med warum herræ. „Wi wilium thet allum mannum liuslikæ kunnukt „göra thet Wi aarum æpter wars herræ byrdh Tu-„sandæ Thry hundrædhæ ok sæmtijghi warum i „Norköpunghe tha byamænuene ok wi stadhgadum „medh wisso at all tomtæn sum ligher widher Sanct „Olafs Kirkiogardh fran wæstræ norræ Kirkiogarz „hörnene ok i nörro almenninx gatunæ ok wæster „i wæghin höre til Sanct Olafs Kirkio med æuer-„dhelike ægho, for hwilkins stadhgha wissiilse wi-„sætium wart insighle, a sancte felicis in Pincis „dagh a sama areno sum förra war næmpt.

Ex orig. in membr.

„Allæ mæn som thetta breff höra eller see, hel-„som wij Borghamestara, Byfoghot ok Raadh, ok „all meenegheth i Norkiöpung kerlegha medh „Gudh. Æffther thet ath werdogher Fadher Bij-„skop Knwth i Lijnköpungh haffuer hörth ok sko-„dhath wara ödhmiwka bön ok Gudz wena hielp „ok kiærlegh swa ath han medh sina breffwæ ful-„bordhan haffuer stadfesth, ath i Sti Olaffs wara „stadzkyrkijo skall byggias ok ewerdhelega fram-„hallas eth Siæla-Kappall medh messo vigiliis ok „commendacionibus animarum hwar dagh ok an-„dra Gudztiauist allmoso ok siælarykth for oss ok „wara forældra ok æffterkommanda, ok for alla „lefwande ok dödha, Gudz nadh ok Crisna man-„na hielp wedhertörffwa. Thy tillbiudom wij oss „ok wara efftherkomanda forda Norköpungx Radh „ok stadzmæn, skola styrkia ok fordha ok medh

ſer och Hypotheqver, förſedd med 3:ne ås, hvartil Kyrkoherden har en nyckel, den an-

„andra Gudz wena tillhielp fullelegha framhalla
„for:da ſiæla Kappall i wara for da ſtadzkyrkio, thes
„preſt ok all annor beſtandelſe i allom mathom,
„forordhom, fordelom ok förſtykkijom, æffther thet
„Siela Kappaleth i Lijnköpungh Domkyrkio förſth
„böriath ok wtgiffwedh war, togh i then twnga
„thet forma ath bæra, ok Gudh geffwer ingeldith
„ökas till, ok ſerlegha i theſſo maatho, ath hwat
„ſom helſth geffs æller gæffwit wardher till for:da
„wars Siæla-Kappals beſtandilſe, thet i warom ſtadh
„æller ſtadzwadha ligger, ſwa i rörlegho ſom i o-
„rörlegho, ſwa myket till oſſ ok warom ſtadh ſtan-
„der, wnnom wij ok geffwa till fulla frijheth ok
„kyrkione ræt ewerdhelegha ægha, ſwa ath then
„ſkat æller twnge ther kwnne paa löpa, ſkolom
„wij ok weliom for then ſtora Siæla-hwgnath ſkuldh
„gerna ſielffwe dragha, ſwa till thes ath for da
„ſiælarykth maghe thes hæller ſtyrkias ok ſtadhu-
„gare ath blifwa, forordhom wij ok ſtadhgom, ath
„aff the hoffwodſwmmo nw ær geffwen æller loff-
„wat till ath grwnda, ok ſtijkta for:da Siæla-Kap-
„pall medh, ſwa at aff thöm pæningom ſom ty
„geffwas i ſtormwnom, ſom ær tijo m:rk æller mehr
„aff enne menniskio æller i eno maale ſender, ſkall
„inte ſkingras wtfaas æller fortæras, wtan altiidh
„redho liggia wnder Siælapreſtens ok thera trowna
„manna handom, ſom thet befallis, ath ræнta ok
„ingeldh thermed köpis, ææ mædhan ther ær na-
„koth ather aff till thes Kappaleth ær kommeth
„till ſina beſtandelſe, wedhertörfſth ok aff alle an-
„dre Kappalens ræнto, offer ok almoſa medh Gudz
„wena ok wara tilhielp ok omſorgh ſkall badhe till
„Kappalans ok preſtens beſtandelſe till thes dagx
„foreſees ok wppehallas. Yttheŗmer wnnom wij ok

dra förvaras af en Ledamot och den tredje af Courator. — Kyrkogården innehåller 300 alnar

„aff fullom kerlek ok fortanka till forda Kappa-
„lens hwardagx meſſo ok ſiælarykth, for oſſ ok al-
„la Criſna, ok for hwar wara ſerdelis en Kwærna-
„naſtrôm i Dall liggiande, neſt nedhan fôr Malm-
„bohws ſtrôm i litlo aanne, medh byggningha
„tompth mællan Kwærnahuſeth ok Sandbergheth
„Sextij alna til længdeua pa hwarie ſidho ôſther-
„langh ok weſtan langh, ok trættij alna a bredde-
„na, hvilken ſtadzſens eghen ok gamul æga ær,
„medh allom tillaaghom i watho ok thôrro engo
„wndantagno, ſwa ok theen hwſen ſom wij kôp-
„tom for tiwghu m:kr paa kyrkionna tompt, hwil-
„ka reenliffwis mænniſkia Abbadiſa i Aſkaby a con-
„nuentene wegna ok wij ſoknomæn a ware wegna
„wnt haffwon, ſwa længe Kappaleth ſtander, ok
„hwardagx meſſan wppehaldz, och i ſwa matho till
„ewærdelika ægho. Till hwilka mere wiſſo ok
„ewærdheleghe ſtadfeſtelſe hængiom wi warth ſtadz
„Norkôpungx inceglo for thetta breff, hwilkit giff-
„wit ok ſtadgadh i Norkôpunge a Radzſtwffonne
„a rættom radzſtwffwdagh for oſſ Radheno ok alle
„meneghetenne, Aarom æffther Gudz - - fijortan
„hundradha wppa ſjwttonda areno pa Ste Marie
„Magdalene afftne.

Ännu ett annat.

„Allom thôm ſom thetta breff hôre eller ſee,
„helſom Wij Benkt Sturæ wepnare, ok Karl Stôr-
„kersſon ſamaledz, ewærdeligha medh wârom Her-
„ra Jheſu Chriſto; Kuntgôrom wii medh theſſo
„waro oppno breffue fore thôm nw thil æru oc
„effter kunna komma, ath wii medh ja ok goda
„willia hel oc helbrôgdo haffwm giffuid Gudi oc
„Jomfrw Maria thil loſui, ok then helga herranom

alnar i långden och 120 alnar i bredden, inståmgd af en säker gråstens mur, med 5 särskilte portar och beprydd med en ansenlig mängd lönn träd, planterade år 1725: äfven som vid gångarne planterades 1792 unga rönn och lönnträd 200 st. hvilka man hoppas med tiden torde gifva detta stället, ett ännu behag-

„S. Oluffz hans Kyrkio i Norköpunga thil heder „oc æro, oc allom cristnom siælom thil rast oc roo, „allan war ega deel, som wi fornemde mæn haff„wum i Skærlötom, hus oc jord, aker oc eng, fiska„wathin oc skog som thet aff aller haffwer liget til „for:de Skærlöta by, i hwata oc törrö, nærby oc „færra ok incta wndantha gni medh allo the som „Ingemunder af Kostberga hade förra gifuit til „for:da St Olaffs Kirkio, ok medh suadana skel „oc förordom af fornembda gardh oc godz, som „ligger i Qwillinga sokn, theraff skal warthridia „tön korn koma thil prestens bordh i Norrcöpung „till dommen, om prest effter prest biddia for „wara foreldra siæl, oc wara egna siæl in thil „dommæda gin; ok wore thet swa, at nagor prest „thet forsummade, tha skal for:de godsed bliffua „minnær oc mæra, strax wndir S. Olaffs Kyrkio, „æ foruthan enda, oc wij for:de mæn Benkt oc „Karl affhendom Off thetta for:de godz, fran Off „oc warom arffwingom, oc tillægnom thet for:de „S. Olaffs Kirkia thil ewærdeliga ego. Thil mere „wisso ok högræ forwaring, tha stadfæste wij „for:de mæn med thetta breff stadugt oc fast hal„de. Thil withnesbyrd tha hafum wij for:de Benkt „oc Karl hængt wara insegle med Stadzens insegle „af Norköpunge for detta breff. Scriptum Nor„copie A:o D:ni MCDXXVI. feria secunda proxi„ma post Dominicam Palmarum.

hagligare utseende. Om kyrkogården har man vidare den underrättelsen, at han förr varit så mycket sumpig, at man på den så kallade fattig kyrkogården i öster, ofta funnit grafvarne fylde af vatten, då liken skulle nedsättas.

Denne olägenhet har dock före år 1713 blifvit förkommen genom trätrummors nedläggande i jorden från kyrkogården genom Qvadraterne Rosen N:o 21. och Vattnet N:o 24.; hvilken afleder vattnet til Strömmen.

Kyrkan äger här en år 1698 upmurad Bisättningsgraf. — Ett murat materials hus eller så kallad kalkbod, samt ett materialsköfve och vagnshus, hvarest likvagnen och likbärarne förvaras, och dessutom tvånne större murade kyrkbodar väster på kyrkogården åt Drottningegatan.

Kyrkogården är indelt uti 56 linier efter en af Kyrko-Rådet faststäld ordning af d. 14 Dec. 1746 och innehåller 1300 grafvar. Månge åro utmärkte af finrike minnesrunor. Åtta stycken murade grafvar finnas äfven på denne Kyrkogård tilhörige följande Personer:

2 Linien — 25 murade grafstället tilhör Handelsman Cardons arfvingar.

4 & 5 d:o 25,26,27 d:o — d:o Commerce-Rådet Westerbergs arfvingar.

6 d:o — 3 d:o — d:o Apothekar Naumans arfvingar.

6 d:o —8,9 d:o — d:o Handelsm. Dettous arfvingar.

7 d:o

7 d:o — 3 d:o — d:o Rådman och Ridd. Weyerin.
8 d:o 25&26 d:o — d:o Rådman Ad. Becker.
14 d:o 24&25 d:o — d:o Rådman Mårtensons arfvingar.
1 Grafstelle murat tilhör Schenboms arfvingar men ej står antecknadt i Boken.
2:ne d:o för Kyrkans räkning.

Öfver den nedersta af de Södra Kyrkoportarne, finnes en inmurad stentafla, som utvisar, at han är ett Testamente efter en Eric Person som dödde uti 1623 års pest, då hår i Staden uti samma farsot 1400 Personer afledo. Dess hustru Kierstin Svensdotter fullbordade detta Testamente 1624.

Här bör ock anmärkas, det Församlingen redan varit betänkte, at på norra sidan om Staden på det så kallade Drags Gårdet inrätta sin Begrafnings plats, äfven som redan är beslutat at efter linier nedsätta likkistorne, hvilket dock ännu ej kommit at på nu varande Kyrkogård värkställas, i anseende til de besvår en enda Ledamot däremot anfört.

Måtte ett sådant förslag ofta förekomma och åter uptagas för at sluteligen blifva vårkstält! må man snart uplefva den tid då en därfull rangordning, äfven efter döden, icke längre må besvåra de lefvande; utan at en dygdig och nyttig lefnad, måtte blifva den minnesvård, som skänker en vårdigare ära, af efterkommandes tacksamma minne.

Tilförene år nämndt at Stads-Kyrkans klockor hängt i en träſtapel, ſom ſedan nedtogs. I deſs ſtälle upfördes det nu varande ſtentornet, omkring 60 alnar från Kyrkans våſtra gafvel, hvarmed gjordes början 1747, då grunden med bjälkar och pålar lades, hvarpå muren i qvadrat til 30 alnars högd upreſtes och fulbordades 1750 *n*).

Vid ingången under tornet ſes ett prågtigt *Marmor-Portal* och uti muren 3:ne ſtenar med ſine inſcriptioner. På den förſta läſes: *1710 och 1711 i Norrköping uti Peſten döde: 2694 Perſoner. 1720 til 1750 i Stads-kyrkan Barn döpte 3361. Brudepar 1159. Döde perſoner 3890.*

På den andra ſtår med runſka bokſtäfver: *I. grunden. 1724. Pålar. 151. Bjelkar. ſom. med. mur. koſtar. 17300. Dal. K:mt.*

På den tredje läſes: *1747 påladt; 1748 den 14 Julii grundſtenen murad 4, ½ aln under jord. 1749 murad i högden 15, ½ aln, med 4, ½ aln öfver hvalfbågen, 8 Sept. 2 klockor upphängde tills vidare.*

David Evenſon. *Jacob Ekbom.*

Mera. Fins. I. Kyrkans. Bok. Detta. Nu. Af. Erich. Lundgren.

Utan på ſödra ſidan af tornmuren är en Mormorſtens Solviſare, uti hvilken ſtår uthuggit:

Vårt Lif är en Skugge på Jorden.

Och

n) Koſtar med arbetslöner och mur jämt med jorden 17300 Dal. K:mt och hela gamla byggnaden circa 22000 Dal. S:mt.

Och med Runſka Caracterer:

Mig. Leder. Solen. Eder. Skuggan.

Under ingången til Kyrkogården genom Tornet har Handelsmannen och Tolags Bokhållaren Eric Lundgren låtit mura en graf åt ſin Famille, och, tillika med ſitt, ſin Huſtrus och Barns namn uti Runſka Caracterer inſatt denna vers:

Vandringsmån! ſe denna graf
Ett Himmels Förmak blifver,
För mig når jag lagt ned min ſtaf
Och Gud min anda gifver.
Ej något ondt mig nalkas må,
I desſe klockors nåſte
Til desſ Domklockan börjar gå
Och jag tar in mitt fåſte.

Men denna Tornbyggnad befants dock ej i anſeende til ſin låghet fullkomligt ſvarande mot den nya och prägtiga Stadskyrkan, hvarföre man ock i ſednare tider beſlöt at göra en förhöjning på det gamla tornet. Flere tros hafva projecterat denna tilökning af Sten, för at kunna upflytta klockorne, ſom oemotſägligen hänga 12 a 15 alnar för lågt, af hvilken ordſak, ehuru ſtore til vigten, de aldeles icke höras i motvind til viſſa Qvarter i Staden. Men detta Förſlag lärer icke hafva anſtått en och annan, förmodeligen torde

de Grunden det icke tillåtit. — Vare härmed huru det vil, så måste dock påbyggnaden blifva utaf träd. Den uprestes 1790 af Capitain Mechanicus Kirstein ifrån Stockholm, och stod obetäckt til 1794, då den blef beslagen med kopparplåtar, utom Altan inuti med järnbläck. Kostnaden bestriddes genom Kyrko-Rådet — och lärer in alles bestiga sig til 3000 Riksd:r.

Denna påresning, innehållande 73 alnar från muren är gjord efter ritning ifrån Öfver Hof Intendents Contoiret i Stockholm — Nedomkring vid foten är en altan med skrank och utgångar från tornet, samt högre upp 4 st. dubbla dörrar at uppläta vid vissa tillfällen. På detta stället blåser Tornväcktarne ut klockslagen med en lur, ifrån kl. 10, til och med 3 om morgonen. Den öfversta delen 20 alnar öfver urvårket och 4 visartaflor, uti öppen rundel, utgöres af 8 stycken Collossalpelare med sit tak, hvarunder hänger 2:ne små slagklockor.

I detta Tornet hånga 4 klockor, 3:ne neduti den delen som år af sten och en uppe uti tilbyggnaden.

Den största klockan väger 15 Skeppund, 7 och ett ¼ lispund och låses öfverst på henne:

Helig, Helig, Helig år Herren Zebaoth,
Hela Jorden år full med Hans åra.

På ena sidan:

När Fredric ned af Thronen går
Och Adolph Fredrik spiran får

Göte

Göts jag at tjena Hjorden,
Then Christus med sitt blod så röd
Förhvärfvat från en evig död,
Och är dess Herde vorden.
När klåppen på min sida slår,
När Zions Folck ett tecken får
At upgå til Guds Gårdar
Och höra Herrans helga ord,
Ell' ock om någon död är spord,
Bed Gud at Han dig vårdar.

Å andra sidan:

Stadens Magistrat består af desse:
Justitiæ Borgmåstaren Jacob Ekebom.
Handels-och Politiæ Borgmåstare Gust. Henr. Höckerstedt.
Rådmännen: Petter Mårtenson,
Hans Lindstedt,
Clas Pet. Jancke,
Olof Löfgren,
Joachim Wittstock,
Petter Becker,
Sven Björkman,
Sven Ridder.
Stadens Secreterare Pehr Serlachius.

Nederst omkring brädden:

Med denna rand jag bunden är och håller väl tilsamman
Hör til och af mitt ljud nu lär, at älska rätt hvarannan.

Guten i Norrköping af M. Hultman d. 2 Oct. 1751.

Den

Den andra klockan våger 10 Skeppund, 3 och $\frac{3}{4}$ lisp:d.

Öfverst låses:

Glöm aldrig bedja Gud,
När höras får mitt ljud.

Å ena sidan:

Jag ringer, när man skal i Kyrkan sig infinna,
Ell' någon somnat af; jag klämtar då man bör
Ett hjerta låta upp, ett bättrings öga rinna,
Ell' när en grymman eld båd hus och gods förtär.

Å andra sidan:

Sanct Olofs Herrar Kyrko-Råder:
Sal. Prost. Dav. Evenson, död anno 1750 d. 14 Febr.
Just. Borgm. Jacob Ekebom.
Rådman Sven Björkman.
Rådman Sven Ridder.
Hof-R. Commiss. Petter Wetterberg.
Handelsman Joh. Kiellmang.
Handelsm. och Tolags-Bokh. E. Lundgren.
Handelsman Petter Algehr.
Guldsm. Ålderman Joh. Berg Pettersson.
Comminist. och Kyrko-Not. Joh. Tillman.

Nederst omkring:

Guds seende öga och mägtiga hand
Bevare mig städse för eld och för brand.
Guten i Norrköping anno 1751 den 21 Aug. af Magn. Hultman.

Den

Den Tredje Klåckan våger 6 Skeppund 8 Lisp:d 7 marker.

Å ena fidan:

Då Rikets Konug var GUSTAF IV ADOLPH

Stiftets Biskop

Ledamoten af K. N. O. Jac. Ax. Lindblom.

St. Olai Kyrko-Råd.

Prosten And. N. Grönberger.

Lagm. Otto Fr. Ekerman.

Rådm. Joh. Ar. Rickman.

- - Martin Sååf.

- - Joh. Sandberg.

Handelsm. och Ridd. Dan. Wejerin.

Handelsm. Hans Lundström.

Fårgar Per Nyren.

Fabrik. J. Aug. Sååf.

Notar. Commin. P. Strömmenberg.

Å andra fidan:

Lånets Höfdinge

Friherre m. m. Fred. Georg Strömfelt

Stadens Magistrat

Just. Borgm. Lagman Ol. Fr. Ekerman.

Polit. Borgm. Daniel Björkman.

Rådman Carl G. Brandstedt.

- - Carl Gottl. Körner.

- - Jöns Brunbeck.

Råd-

Rådman Jonas Jederholm.
- - *Carl Palm.*
- - *Joh. Ar. Rickman.*
- - *Joh. Jacob Wefterberg.*
- - *Joh. L. Scherling.*
- - *Joh. Sandberg.*
- - *Carl Engeftröm.*
Secreter And. Widén.

Nederft omkring:

Blef denna Klocka omguten i Norrköping af And. Billften 1795.

Den 4:de Klåckan, eller minfta och få kallade Böneklåckan, hvilken hänger uppe uti den nya tilbyggnaden och fom fordom varit i Tornet vid Johannisborg, men fkånkt af Kronan til St. Olofs Kyrka, väger 3 Skeppund, 5 och ½ lisp:d. Med denna Klockan ringes altid til Bön, både morgon och afton, klockan 9 om qvällarne och 4 om mornarne, famt för Fattigas Lik. På henne låfes öfverft;

Alt det anda hafver lofve Herren,
Halleluja! Pf. CL.

Å ena fidan:

Åhörare! mitt ljud
När du med öron hörer,
Så bed af hjertat Gud
Att Han din fot rätt förer.

Min tjenst är säga till
Och kalla Christi Brud;
Din pligt är komma och
Dig skaffa Himlens skrud.

Å andra sidan:

Auspice Deo, Regnante Friderico I.
Semper Augusto.
Provinciam Gubernante Er. Ehrencrona.
Cons. Urbis,
Jacobo Ekbom et Ol. Ekerman.
Iterum fusa fuit hæc Campana
M. DCC. XXIX. d. IV. Julii.
Accurante Claudio Livin, P. P.
Guten i Norrköping af Magn. Hultman.

Med ett ord är förut nämdt at öfverst i Tornet är ett urvärk. Det är skänkt från Johannisborg af Kronan 1721, då det på Stads-Cassans bekostnad samma år reparerades och upsattes i en Trådstapel på Kyrkogården; flyttades 1750, uti det då nyligen upmurade Stentornet: och 1794, efter en nödig förbättring o) til det ställe det nu innehafver. Timslagen, som äro dubbla, med qvartslag höras från 2:ne dertil, uti särskild form, gutne klockor, om 6 Skepp:s 8 Lisp:s vigt.

o) Af Urfabriqveuren Adolf Fried. Bjurman på Kyrkans kostnad Riksd:r 100.

Kyrkoherdar och Probſtar vid Sanct Olai Fôrſamling.

Med mycken môda, i anſeende til de flere Olai Kyrka ôfvergångne eldſkador; har man dock ânteligen kunnat ſamla en någorlunda fullſtändig fôrteckning på denne Fôrſamlings ordinaire Lärare:

Dn. Oejierus Petri, var Præpoſitus vid St. Johannis, ſom den tiden var Moderkyrka uti Norrkôping. Han lefde uti Sten Sture den äldres tid, år 1486.

Sveno Henrici, fôrut Altariſta i Linkôping, vart hår Curatus, eller Kyrkoherde uti St. Johannis 1515. Under honom ſkedde Religions Reformationen. Han dödde dock ſom Catholiqve, år 1529 *p*).

Pe-

p) Uti ett gammalt document omtalas en Jacob Kyrke-Pråſter i Norcopunge, ſom han ſig åfven ſjelf, uti ett ôppet ſalubref kallar. Han betalar Herr Peder Bjôrnſon å *St. Olofs vũghna* kôpeſkillingen fôr en Lycka mellan båda Kyrkorne. Var Måſſepråſt vid St. Olofs Själa-Capell, 1422.

År 1475 lofvar Riksfôreſtåndaren Sten Sture Norrkôpings Stad en annan Klårck, den de begåra, eller af hans egen Klårcker at bo i deras Pråſtegård, emedan de voro miſsnôjde med den de hade, ſom var icke fulleligen råttrådig. — Håmtadt utur R. Ant. Arch. i Stockholm.

Wenligh Helſsen med Gudh förſendhe kære wænner ſom J ſkriffve oc ære aff migh begærendis en Clerk ther ſidde will J Ider egen preſtegardh &c. Kære Wænner tha will jah wiſt fly thet ſwa, effther thy jak forſtäner ath then J nü haffwe ær ickè

PETRUS THORBERNI, kom straxt år 1529 hit såsom Lårare. Han var den förste, som Predikade ren Evangelisk lära. Han gifte sig rik med en Nunna ifrån Schenninge, där han tilförene varit Domicaner, eller Predikare-Munck. Han dödde, år 1552. Niculaus (Herr Nils i Norrköping) nåmnes i Kongl. Cammar Coll. Acter 1556, at han upburit ½ jäst korn i vederlag: dess taxa til Kronan var 18 marker penningar.

LAURENTIUS ANDREÆ, nåmner sig Kyrkoherde vid St. Johannis, uti et bref, som han underskrifvit år 1561. lärer hafva varit Herr Peder Thorberni eftertrådare, år 1553. Men uti alt annat, är han ännu intil dödsåret obekant.

Mag:r PETRUS JOHANNES GOTHUS, född i Norrköping, år 1533. Denne, sedan han väl anlagdt sin ungdom, och vid utländska Academier, jemvål studerat och blifvit Magister, vart hår Kyrkoherde år 1570, men emedan han icke ville, uti Konung JOHAN den

thet fattige - - fulleliga rådthradig &c. ath J schola antinghæ faa then Clerck J æro sjelffwe begærendis, eller oc at sende Ider en aff myne eigne Clærcke, swa ath Ider schall vet at nöyes. In Christo valete: raptim ex Myrby de parochiæ Danmark, ipso die ad vincula Petri, meo sub Sigillo anno &c. LXX qvinto.

Sten Stüre Ridder &c.

In tergo: *Sinæ synderligæ godhæ wænner Borgmæstere oc Raadh i Norcopungh sendis thetta bref.*

Super ecclesiam Norcopensem.

den 3:djes tid, emottaga Lithurgien, eller den så kallade *röda Boken*, måste han öfvergifva Församlingen och Embetet, år 1577, och reste til Rostock, där han ännu lefde år 1616, 83 år gammal. Han blef genom ömma menniskors frikostighet ifrån Sveriget, tilräckligen förförgd. Huru arbetsam och öm, om Guds åra denne mannen varit, ses nog af de många Böcker, han dels sjelf skrifvit, och dels öfversatt, hvilka ock upräknas, af Professoren Johan Scheffero, i dess Svecia Litterata, til antalet 57: de finnas ån i dag, hår ock där i vissa hus. Död d. 9 Julii 1616.

Ericus Erici, Pastor Norcopensis, subscripsit i Prästerskapets stadfästelse på Liturgien 1577 16 Febr. se von Stjernmans företal til Raimundi Hist. Liturg. it. Riksdags-beslut, 1. 337.

Ericus Olavi, emottog denna Församlingen år 1589. Kom på förslag, at blifva Kyrkoherde vid Storkyrkan uti Stockholm, dit han ock, i samma afsickt reste med Dom-Capitlets i Linköping föreskrift, och predikade der någon tid, år 1590, under det Liturgiska Bullret; men blef af Församlingen återskickad. Han underskref Upsala Religions möte år 1593, såsom Pastor Norcopiensis. År 1598 råkade han hos Konung Carl den IX. uti misstanka, för correspondence med Kouung Sigismund, och blef derföre afsatt ifrån tjenst och Embete q).

Mag:r

q) Uti Ståndernas obligation d. 19 Februarii 1594,

Mag:r Hans Mathiæ, Kyrkoherde-Son ifrån Västra Husby, född år 1570 den 28 Februarii, Sambroder med Doctor Johan Mathiæ, Biskop i Strängnäs och Peder Mattisson Stjernfelt til Ry och Uttala. Han var en berest och lärd man, hvilken sedan han på General Superintendentens, uti Pomern, Doctor Jacobi Fabri kostnad, var Promotus i Wittenberg, blef efter Consistorii Lincop. kallelse, förordnad til Rector i Söderköping; men antogs straxt derefter til Hof-Prest, af Konung Carl IX, hvarifrån han vidare befordrades til Kyrkoherde härstädes, den 22 Julii 1659. Han var i sitt Embete en alfvarsam man, under hvars inseende icke allenast Stadskyrkan blef bygd, utan gjorde ock många andra vackra saker til Församlingens nytta. Han förskaffade de 40 tunnor Kronotionde, som ifrån Egebyborna nu årligen tilfalla Pastores. Han ingeck ägtenskap med Borgmästarens dotter uti Söderköping, Jungfru Brita Esterdotter Holm, och hade med henne 24 barn, 8 Söner och 16 döttrar, som blefvo hederligen gifte. Sjelf dog han den 12 Julii 1637 och vart begrafven i Stadskyrkan d. 25 ejusdem, af Domprobsten uti Linköping, Mag:r Måns Haraldi. Lik-Text: Hebr. 13: 7.

i Stjernemans Riksdags-beslut p. 402, kallas han Ericus Petri.

Samuel Brasch blef 1659 enhälllit kallad och utnämd, men utnämdes jenast därefter til Claræ Församling i Stockholm. Nov. Gezeli Biographie, p. 126.

Mag:r CLAUDIUS JOHANNES PRYTZ. Födde i Arboga, där hans Fader var Rector Scholæ, men blef sedermera Pastor och Præpositus uti Söderköping. Han var sambroder med Biskoppen Mag:r Andreæ Prytz uti Linköping. År 1613 vart han Hertig JOHANS Hof-Predikant på Stegeborg, dår han r), *för thet han uprögde en Trullpacka, som bodde uti Herrtigens Torp, och hade förgjort både Hertigen ock Hertiginnan, at de voro lika som ifrån sina sinnen, råkade uti yttersta lifsfara; ty då ransakning blef hållen öfver henne, vid Mogata Ting, och Magister Prytz befalte, at handskarne måtte dragas af henne, lofvade hon, at hon derföre en gång, skulle göra honom hett om öronen; det hon ock på följande sått sökte at fullborda. Då hon för sitt stora brått var dömd, til at lefvande brännas, begärte hon endast denne Magister Prytz at följa sig til döden. Hon gjorde för honom, (såsom man tyckte) en öppenhjertad bekännelse, ock blef utförd til at undergå straffet, på Ramshåll, vid Söderköping. Hon blef der bunden för ögonen, och händerna på ryggen; men lagade dock så, at hon, då hon skulle kastas på bålet, som myeket häftigt brann, fick bak efter sig, uti Herr Prytzes kost och ville rycka honom med sig i elden. Men Bödelen fick åter uti kappan, och hölt honom så tilbakars, at hennes onda upsåt, icke lyckades emedan banden voro väl starka och Bödelen* af

r) *Som orden* i gamla Kyrkoboken lyda.

af större krafter än Trullpackan; dock hade han så när blifvit qvafd, vid detta tilfället. Desse kappebanden blifva ännu förvarade uti Linderås, af dess efterkommande. Hertigen och Hertiginnan, blefvo sedermera friska och sunde, och lefde ännu mång år.

Denna Magister Prytz, blef sedan Pastor i Högby år 1619: men vidare den 8 Martii 1639 förordnad hit, at vara Probst; hvilket Embete, han ock med mycken nit förestod, til 1658 den 18 Augusti, då han dödde och blef begrafven den 12 Sept. af Biskoppen Mag:r Sam. Enander häruti Stadskyrkan.

Han var gift 1:o med Margaretha P. P. i Styrsta Erici Nicolai dotter. 2:o med Karin Holm P. Hans Matthæi dotter Margaretha, blef gift med Mag:r Magnus Jonæ Levin, då Rector Scholæ Norcop. som sedan blef P. och P. i Säby.

Mag:r JOHANNES PETRI LOTHIGIUS, Kyrkoherde Son ifrån Löth, (som ännu var et Pastorat för sig sjelft) der hans Fader Petrus Nicolai Wexionensis hade blifvit Pastor år 1608 och dödt 1634. Sonen som var född år 1004, blef Student i Upsala 1627 och och Magister den 27:de October 1635; var en lärd och angenäm umgänges man. Han blef Pastor i Kuddby år 1639. — I Söderköping 1650. — I Norrköping Prost 1659 d. 28 Februarii förordnades til Superintendent uti Carlstad och blef med Kongl. Fullmagt försedd, år 1666 d. 7 November; men

undanbad sig denna flyttning; dödde den 7 Augusti 1668 och blef begrafven uti Stadskyrkan, af Lect. Mag:r Eric Simon Löfgren.

Han lefde i ägtenskap med Catharina Walentins dotter, Häckert *s*). En hans Son, M. Johannes Lothigius var utnämnd til Pastor i Eksjö 1682 — blef ock förordnad til Westervik hvarest han dog år 1693.

Mag:r JOHANNES NICOLAI ENANDER, Kyrkoherde-Son ifrån Wästra Eneby i Kinden, född den 6 Octob. 1623 sambroder med Biskoppen uti Linköping, M. Samuel Enander, hvars barn sedan kallades Gyllenadler. Denne Johannes Enander blef Student i Upsala 1642, Magister 1652 d. 19 Februarii: Rector Scholæ i Linköping 1652 sedan Lector därstädes 1654; Pastor i Åby 1659; Probst i Norrköping 1670; och död d. 9 Julii 1672, begrafven d. 6 Januarii 1673 uti denne Stadskyrkan, af Biskoppen Terserus.

Han var gift med Superintendentens uti Calmar Mag:r Nicolai Eschilli dotter Sara, med hviken han hade 10 Barn.

Mag:r ARVIDUS ANDREÆ RYDELIUS Kyrkoherde Son ifrån Västra Ry, uti Ydre, född d. 3 December 1620. Student i Upsala 1639. Magister i Wittenberg den 25 April 1648. Hans

s) Deras äldste Son Petrus dödde som Student i Upsala 1666, dottren Elisabeth blef gift med Hartvig Bandtholdt och en annan dotter Catharina med Jochim Hanssons Sievers, båda Handelsmän i Norrköping.

Hans Kongl. Maj:ts CARL GUSTAFS Hofpredikant 1650. Pastor i Westervik 1653. Probst i Norrköping 1672 tilträdde det 1675, han var en mycket from och sagtmodig man; och förestod Församlingen med mycket beröm. I hans tid blef Kyrko-Rådet, så inrättadt som det nu förtiden är, först 1688, då ock sedan många nyttiga stadgar, blifvit vid Församlingen vidtagne, som utaf den stora Kyrkoboken kan synas. Han afled d. 16 April 1692, och blef begrafven uti Stadskyrkan, uti sin upmurade graf, vid södra muren. År 1657 den 22 Junii, gift med Probstedottren ifrån Kettilstad, Jungfru Maria Dahlhemia, Biskoppen Samuel Enanders Systerdotter, som födde honom 10 barn *t*). En hans Son, Mag:r Daniel Arfvidsson, blef P. & P. i Åby den 3 Nov. 1692 — död den 24 Maji 1716 — var gift med Helena Johansdotter Enander. Dess enda Son Mag:r Arfvid Johan Ryden, blef Pastor i Skårkind 1734 och död 1741.

Mag:r PETRUS ASP, Rådmans-Son ifrån Hernösand, född den 26 Oct. 1667, Student i Upsala år 1684. Där Magister 1691, och samma år extra ordinarius vid Kongl. Gardet — utnämd Pastor i Umeå, men emottog häldre Norrköping den 20 April 1692. Han kom väl til sysslan mycket ung; men förestod dock henne med ett mogit förstånd och allmänhetens tycke, och bragte mycket

 i ord-

(*t* Sonen Samuel blef adlad med namnet Ehrenstedt.

i ordning, som ännu fattades, hvilket kan ses af Protocollerne. I hans tid upbrände Rysfarne hela Staden, år 1719 d. 30 Julii. Men han låt straxt uprätta Landskyrkan, så at i henne kunde hållas Gudstjenst, och sedan angrep han byggnaden vid Stadskyrkan år 1721: och bragte jemväl henne uti brukbart stånd år 1722. — Hvarom redan är anfördt, 1724 blef han förordnad til Superintendent uti Hernösand. Blef död under Riksdagen i Stockholm den 25 December 1726, och vart där jordfästad; men blef dock sedan hitförd och i Stadskyrkan begrafven i sin graf, uti döpelse-Choret den 22 Januarii 1693 gifte han sig med då varande Superintendentens uti Hernösand (sedermera Ärke-Biskoppens) Doctor Matthiæ Steuchii dotter, Jungfru Elisabeth Steuchia, och hade med henne 10 barn; 5 dödde häri Staden. Sonen Math. Asp, blef Theologie Professor och Domprost uti Upsala *u*).

Hans Andreæ Gådda, Kyrkoherde-Son ifrån Bro, uti Bohuslän, född den 15 Maji 1670, Studiosus i Köpenhamn 1688, Comminister i Götheborg, år 1703, vid St. Nicolai eller Storkyrkan i Stockolm år 1712, Probst i Norrköping 1724 d. 11 April. Blef död 1725 den 17 Jan. och begrafven uti Stads-

u) Petrus design. Lector i Hernösand död i Upsala 1725. Johannes adlad och Hof-Qvartermästare, och Carolus Log. et Meth. Professor i Upsala.

Stadskyrkan, den 28 ejusdem af defs Svåger Paſtoren vid St. Catharina uti Stockholm ſedermera Biſkop i Calmar Magiſter Herrman Schröder. Lik-Text. 2 *Tim.* 4. 18. år 1704. gifte han ſig med Domprobſtens uti Göthe-borg, Mag:r Georgii Schröders dotter, Jungfru Eliſabeth, med hvilken han ågde 13 barn, 7 Söner och 6 döttrar. Defs dotter Elſa Gretha, blef gift med Paſtor uti Schenninge, Mag:r Frans Pollet, ſom dog 1732 deruti Staden.

Mag:r Claudius Magni Levin, Probſte-Son i Säby. Mag:r Claudie Prytzes dotter-Son, född häri Staden, medan defs Fader här ännu var Rector Scolæ, den 28 Februarii 1666, Studioſus i Upſala 1682, där Magiſter den 17 December 1694, hvarpå han och vart Magiſter Docens vid Academien, och hade tillika Hans Excellences, Riks-Radets Grefve Jacob Gyllenborgs Söner at informera. År 1696 den 19 November ſkickade Biſkoppen i Linköping, Doctor Haqvin Spegel honom Fullmagt på Norrköpings Rectorat, den han dock med vördnad åter lemnade. Han blef ſedan Hans Maj:t föreſlagen, år 1698, at blifva ordinarius Profesſor Eloqventiæ, men Hennes Maj:ts Enkedrottningen Hedvig Eleonora förordnande honom emedlertid den 30 Julii 1698, til Paſtor och Præp. uti Schenninge, dår han med ſine åhörares ſtörſta nöje förblef til år 1727 den 27 April, då han med Kongl. Fullmagt blef

för-

förſedd til Norrköpings Förſamling, där han och dödde den 31 Julii 1732 och blef begrafven uti Stadskyrkan, den 10 September af Biſkoppen Doctor Er. Benzelius. Liktexten *Apoval.* 3: 11. 12. Hans lik fördes ſedan til Schenninge, uti deſs graf, vid Södra ſidan om Choret. Han var en mycket lärd, vältalig, ſaktmodig ock behaglig man, och brukades ſom Stiftets Riksdagsman vid flere tilfällen, ſåſom i Stockholm 1714, 1724 och 1727. Hade ock ofta, många röſter til det under hans tid lediga Biſkops-Embetet i Linköping, ſamt och år 1731 ifrån Götheborg. Han blef 1698 gift, d. 30 Maji, med Probſtens uti Schenninge, Mag:r Andreæ Dyks dotter, Jungfru Helena Margaretha Dyk, och feck med henne 7 barn, 4 Söner ock 3 döttrar. Den ena Sonen Magnus Livin, dog Rector i Schenninge. 2:ne andre voro döde förut och den 4:de Claudius blef Mag:r i Upſala år 1740, och ſedan Proſt i Skenninge. Dottren Margaretha, blef gift 1724, med Rector Scholæ hår i Staden, Mag:r Iſrael Melander, och efter deſs död, åter med vice Paſtorn, Mag:r Pet. Ol. Tempelman 1734, Helena blef 1:o gift 1729. med Handelsman Herr Eric Fahlſten och i 2:dra giftet Juſtitie Borgmäſtaren G. W. Höckerſtedt.

Mag:r DAVID EVENSSON, Kyrkoherden Sven Hansſons Son uti Riſeberga i Skåne, född år 1699, den 22 Auguſti, Studioſus i Lund 1715, Magiſter derſtådes 1723, d. 24 Maji

Maji vice Paſtor vid Domkyrkan i ſamma Stad år 1725, Hus-Predikant hos Riks-Rådet och Preſidenten uti Kongl. Cancelliet Grefve Arvid Horn år 1730, Kongl. Hof-och Drabant Predikant år 1731, Probſt i Norrköping den 28 December 1734 och ankom hit den 25 Februarii 1735 år 1736 den 3:dje October gifte han ſig med Superintendentens uti Carlſtad, Doctor Magni Aurivillii åldſta dotter, Jungfru Margaretha Chriſtina Aurivillia. År 1740 var han Riksdagsman uti Stockholm. Likaledes och år 1742. Vid denna Riksdag*) hölt han Vahl-Predikan d. 23 Junii 1743, öfver *Jonæ ſ. v.* 6, då ſedan Hans Kongl. Höghet Hertig Adolph Fredrich, til Arf Furſte af Sveriget blef förklarad. Denna Predikan hade en vitter Biſkop affagt ſig, för det farliga bullret ſkull, ſom då var uti Stockholm, i anſeende til Ryſſarnes Krigsmackt ſom låg icke långt derifrån, hvars infall man dagligen fruktade, til deſs ändtligen frids-afhandlingen ankom den 21 ejusdem. Men 5000 uproriſke Dalkarlar, ſom hade trångt ſig in i Staden, ſatte ej mindre förſkräckelſe både uti Riksdagsmännen ock det öfriga Folket, ſom mäſt öfver alt trodde ſin undergång oundviklig, hvilket ock helt viſst hade ſkedt, om deras våld icke med våld blifvit dämpadt den 22 i ſamma månad. Den märkeliga Predikan, ſom då af Evenſon blef hållen, vart ſe-

*) 1743 hade han flere röſter til den ledige Biſkops-Stolen i Linköping.

ſedan på Kongl. Befallning tryckt, och fins uti mångas händer; ſå väl ſom ock en annan, hvilken han hölt på Hofvet den XXIV. Söndagen efter Trinitatis, hvilken ock efter Kongl. Befallning blef af trycket utgifven; många andra at förtiga, ſåſom vid Begrafningar, och andra utmärkta tilfällen. Han dödde 1750 den 14 Februarii och begrofs i Stadskyrkan den 27 ejusdem af Biſkoppen i Linköping Doctor Rydelius.

Magr Ericus Thomæ Wallström, född 1720 den 19:de October i Gefle, där Fadren Thomas Wallſtröm var Stads-Secreterare; modren het Catharina Stocklin. Efter privat information hemma, ſattes han i Gefle Skola 1729, kom i Gymnaſium 1732, och til Upſala 1736, Diſputerade 1741 och 1743, och undergick ſina Examina, ſamt blef Magiſter den 23 Junii 1743. Ordin. d. 20 Dec. 1743: Adjunct hos Proſten i Ofvanſjö 1746 i Augusti, Aftonſångs Präſt vid Domkyrkan i Upſala, och 1748 Hoſpitals Präſt och Syſloman därſtädes, där han för ſine härlige Prädikningar och ämbets gåfvor hade ſå månge åhörare, at Kyrkans läcktare måſte utvidgas. — Fältmarſkalken Ungern von Sternberg, kallade honom i December månad 1752 til Extra Ord. vid Lif-Regementet, med löfte om ordinaire Syſslan da den kunde blifva vacant, ſom han emottog, och behölt jämte Hoſpitalet 1753: orerade han vid Präſtmötet i Upſala. — Sedan han 1753 blifvit kallad

at

at hålla prof hår i Stadskyrkan, undfeck han dårpå i Maji 1754 fullmackt, då han om hösten tilträdde, och blef den 30 December 1754 af Biskop Ryzelius, både installerad och vigd med sin företrädares dotter Margaretha Christina Evensson, och fick tillika fullmagt på Prost öfver sine Församlingar. — Hans nit och Prädikogåfver förvårfvade honom kärlek och anseende. — 1755 prädikade ock opponerade vid Pråstmötet, och 1758 var vice Præses. — Den 15:de Dec. 1758 fick han slag och dog innom få timmar: han hade svag hälsa, plågad af gickt och hypocondrie. — Begrofs af Prosten Petrus Lagerman den 29 December samma år, lemnade en Son, som tidigt dog, äfven 2:ne döttrar, den äldre ogift död och den yngsta Catharina Charlotta, som är gift med Grosshandlaren Fabriqveur Pet. Jacob Swarz i Norrköping.

Petrus Petri Lagerman, född i Östra Eneby d. 11 April 1706, och sattes först i Norrköping Skola därifrån han kom til Linköping, och 1725 den 20 October inskrefs som Student i Upsala. Sedan han där antagit graden den 15 Junii 1731. vardt han Docens vid Linköpings Gymnasium 1733. och Suprema Collega 1735, Conrector 1737, Rector 1739, Hist. et Moral. Lector 1743, hvilket år den 18 December han ocksâ Präst vigdes. — Förordnad til Kyrkoherde i Östra-Husby 1747, och Prost öfver Löfings Contract, tillika öfver Norrköpings 1750, och Mem-

ming, 1772, P. & P. i Norrköping 1762 den 13 September. — Theol. Doctor i Lund 1768 den 25 Junii, hade kallelse at predika prof i Storkyrkan i Stockholm 1770, som han sig undbad — död 1790 den 1 Martii och jordfästad i Norrköpings Stads Kyrka af dess medhjelpare Magister Wiström. — Liktalet i anledning af Esa. 57. 2. förrättade Svenska Kyrkoherden vid Tyska Församlingen härstädes Herr Jonas Wåhlander värdigt denne lärde fromme och nitiske Aron, ock denne lycklige Talaren. —

Fadren var Arrendatorn Peter Lagerman och Modren Ingrid Drake — Bröder den äldre Jonas Lagerman Student i Upsala 1705: död som Lieutnant i Polen 1709 — den yngre Johan blef Håradshöfding i Calmarelän.

Doctor Lagerman blef gift 1738 den 3 September med Landskammereraren i Linköping Anders Löfgrens yngsta dotter Charlotta Catharina (Syster til Löfvenskäld) deras enda dotter Anna Lagerman gift med Bruks-Patron Elias Pasch i Norrköping.

Andreas Nicolai Grönberger, född den Febr. 1738, i Grönstorp och Ringarums Sochn af Bonde föräldrar, intagen i Söderköpings Schola, pröfvades han snart skicklig at flyttas til Linköping och at 1756 blifva Student i Upsala, Candidat 1759 och 1761 därstädes Promoverad Magister — Prästvigd 1763 til Huspredikant hos Vålborna Fru Wulfvenstjerna, kallades han 1764 til Bataill. Predikant vid

vid Spenſiſka Regementet 1765, Collega Skolæ i Söderköping 1768, Adjunct. Gymnaſii i Linköping 1774, Conrector 1776 och därſtädes Rector 1778, blef Kyrkoherde och Proſt i Hjorted 1784, Proſt och Kyrkoherde öfver Norrköpings Stads och Lands förſamlingar ſamt Inſpector Skolæ 1791. Riksdagsman och och Ledamot af Eccleſiaſtiqve Utſkottet i Gefle 1792. Bland Stiſtets Fullmäcktige vid Jubelfäſten i Upſala, och vart ſluteligen til Theologiæ Doctor underdånigſt föreſlagen 1793, ock ſamma år Præſes vid Präſtmötet i Linköping, död den 29 Martii 1797.

Grundligt månglärd förenade han de medborgeliga och huſliga dygder, ſom berättigar Åmbetsmannen högacktning och Samfunds månniſkan förtroende och vänſkap. — Religion ſaknar i honom en värdig tolk, en efterdömlig bekännare, Förſamlingarne en nyttig Ordningsman, och Scholan den ſkickligaſte Måſtaren för deſs nya grundläggning.

Stiftets Biſkop, Ledamoten af Konungens Nordſtjerne Orden Theologiæ Doctorn H. Hr. J. A. Lindblom, kännare och belönare af den vårkeliga förtjenſten, behagade ſjelf för en ovanligt ſtor förjande ſamling d. 7:de påföljande April uti Stads-Kyrkan förrätta Jordfäſtningen och därefter från Altaret hålla Liktalet (tryckt i Linköping) ſom vittnar om denne ypperlige Våltalarens Snille, och förvarar ett lika ſå förtjent ſom hedrande Minne af denne vårdige Lårare.

Prosten Grönberger vart gift med Anna Margaretha Helling, Öfver-Auditeurs dotter från Götheborg uti Aug. 1778. och begråtes med mycken saknad af henne tillika med unga Sonen Anders och dottren Maria.

Comministri vid Församlingen x).

BENEDICTUS NICOLAI CORNUCINDIUS, född i Horn Sochn och Kinda Hårad, blef Comminister i Norrköping 1580. Pastor i Odenswi 1586, underskrifvit Upsala möte 1593, död 1610. Hade tre Söner. (1) Johannes kallade sig *Phœnix*, född 1585. Studiosus i Upsala 1608, Hus-Predikant på Fyllingerum, sedan Pastor i Dahlhem 1623, i Molila 1631, död 1666. Stamfader för Phœnix-Slägten. (2) Nicolaus Retzius, Stamfader för Retzierne. (3) Ericus Retzius född 1608. Ordineradt af Mag:r Jon. Petri 1637: til Comminister i Gladhammar. Pastor i Odeswid 1650. i Rumskulla 1658. död 1675. Morfader til Wichmännerna.

MATTIAS, som underskrifvit Upsala Möte 1593. då Lithurgien eller den så kallade, både röda och interims-boken, blef aldeles ogillad. Denne Matthias, fins då af de twå Comministrarne häri Staden, sist hafva antecknat sitt namn. Härvid måste märkas, at St. Olofs

x) I fordna tider hafva Scholæ-Collegerne conjunctim, med en Under-Capellan biträdt Stadens Comministrar.

Olofs Kyrka då allenaſt varit en Anex til St. Johannis.

Olaus Andreæ, nämnes i Lôſings *Hä-rads* Dombok 1605, ſom Cappellan i Norr-köping.

Laurentius Petri Ask, Comminiſter, Paſtor i Örtomta 1619.

Ericus Ingelli ſom var Comminiſter år 1762.

Nicolaus Benedicti, fôdd uti Odensvid 1590, kallade ſig Retzius af Sjön Retzen i Odenswid Sochn. Hade 5 barn, hvaribland Margaretha Retzenia, gift med Olof Wigius, Paſtor i Tryſerum, är Stammoder fôr näſtan alla Wigier. Benedictus Retzius var *Paſtor* i Krokek. Om denne finner man väl icke, när han kommit hit, men år 1624. har han dock varit i ſyſlan; har och ſedan blifvit Kyrkoher-de uti Tryferum 1629, och blef död d. 24 Dec. 1658. Det ſynes ock, ſom denne har varit den förſte Comminiſter, ſom tjent vid St. Olai, ſåſom Moderkyrka.

Andreas *Peter* Normelander, kom hit 1628 och blef härifrån befordrad til Hôgby *Paſtorat* 1639, dår han dog 1656.

Brynolphus Michaëlis, kom uti Norme-landri ſtälle år 1639; har ock här blifvit död, den 16 Junii 1644.

Haqvinus Jonæ, har varit Brynolphi ef-terträdare år 1645, dôd d. 14 Dec. 1650.

Daniel Folkeri, blef förordnad til Comminister, efter honom år 1651. hvilken och häri Staden dödde den 6 April 1662. Han undergeck den olyckan, at både Staden och Kyrkan i hans tid lades i aska.

Petrus Laurentii Arenander, sätta någre som Capellan 1662, han blef sedan *Pastor* i Locknevi.

Olavus Bodinus, som tilförene varit Huspredikant, hos Grefve Gustaf *Posse* 1657, och derifrån kommit til Söderköpings Sacellanie 1660, blef vidare hit transporterad år 1663. Han betjente Församlingen, med allmenhetens så stora nöje, at då *Prosta*-Embetet blef ledigt, efter Magister Johan Enander, år 1672, Församlingen enhälligt begärde honom til Kyrkoherda; men fast det icke skedde, blef han dock härifrån befordrad, til Westervik, at der vara Kyrkoherde, år 1675 der blef han död 1691, d. 26 Martii.

Andreas Olavi Lysing, Comminister här 1675, *P:r* i Qvillinge 1670. Kongl. *Hof-Pre*dikant 1690, *P:r* i St. Jacob i Stockholm 1695, död 21 Aug. 1713.

Andreas Olavi Arenius, blef ordinerad til Präst den 23 Martii 1673. kom hit til Sacellanien 1675. De *Protocoller* som han fört äro de första, som nu för tiden finnas i behåll. Han har ock först utredt, hvaruti Capellanens ordinaire lön består 1685, blef han förordnad til *Pastor* uti Håradshammar, der

han

han dog den 6 Martii 1689. Han häfdade i sin tid Kyrkoången för 30 Dal. K:mt.

Samuel Andræ Bohlius, tilträdde detta Embetet 1685. Han var en mycket flitig, arbetssam och lärd man, som under Prostens, Magister Arfvidi Rydelii höga ålder, med oförtruten nit, drog den drygaste bördan vid Församlingen, til år 1690, då han här döde d. 15 Sept. — Var Fader til Frälse-Inspectoren Bohlius, gift med en Carin Uhr och Farfader til Maria Charlotta Bolia, som var gift med Frälse Inspect. Olof Hjelm på Grensholmen och Mormoder til Auctor af *Norrköpings Minne.* Hon dödde 1794 d. 4 Febr. 85 år gammal. Comminister Sam. Bohlius blef Kyrkoherde i Furingstad, dess Enka blef gift med Efterträdaren Schoug, Fader til Qvartermästaren Sam. Schoug, som dödde på Öfverstad i Askeby Socken, 82 år gammal och Kyrkoherden Joh. Schoug uti Skede i Bohuslän *y*).

Johannes Skog, blef Student i Lund 1662 och kom hit til Församlingen 1691 blef sedan Pastor i Furingstad 1698, der han dog den 10 Augusti 1704. Han beklagade sig för Venerandum Consistorium öfver Sysslones dryghet, och bragte saken så vida at Biskop Spegel, vid en här hållen visitation 1693 gaf til en hjelpare åtskilliga Förslager, som lemnades åt Församlingen, at deraf ett uthvälja, som och sedan skedde på det sättet att Hos-

 pi-

y) Han var vice Pastor i H. O. Sundelii och dess Syskons Mormors Farfader.

pitals-*Presten* emot 150 Dal. K:mts lön om året, skulle blifva Comministerns ordinaire hjelpare. Men han upnådde dock icke sjelf frukten häraf, som först röntes 1699: han hade ock hjelp af Hospitals-*Presten*, emot Böne-och tredjedags-Collecterne.

Tobias *Petri* Collander. Denne var född uti Kisa Sochn år 1666, blef ordinerad til Prest den 14 Sept. 1696 och då straxt Capellan uti Skeppsås. Kom sedan derifrån, til Linköpings Sacellanie 1698, och vidare hit 1699. Härifrån kom han til Skärkinds *Pastorat* 1705; blef *Prost* 1724 och dog den 11 December 1732. Så vida man kan finna, har han varit den andra, som af Capellanerna häfdat Kyrkans äng, och det ifrån 1701 til år 1703, då han för Kyrko-Rådet besvärat sig, at ängen så vore skadad, at hon icke kunde bära ett så drygt arrende; som af Räkningen ses hafva varit 50 Dal. K:mt.

Johannes Joh. Zerl född uti Stockholm 1677 den 14 December, blef Student i Upsala 1691, Collega vid Linköpings Schola 1699. Blef sedan ordinerad och förordnad til Comminister uti Söderköping 1700. Härifrån kom han til Norrköping 1705, och uthärdade der, med den trägna Capellans-sysslan, under otrolig möda och flit, vid den svåra Pesten, som inföll åren 1710 och 1711. En gång om dagen måste han då gå för at begrafva de döda på *Pest*-Kyrkogården utom Staden. *Prästerskapet* feck dock på slutet någon

gon hjelp, af Herr Johan Björkman, Collega här vid Scholan, som åtog sig de sjukas besök uti ett särskildt Qvarter i Staden. Han hade i sin tid den förmon at få nyttja Hospitals-*Prestens* Betjening til år 1709 den 1 Maji, då efter Herr Kihlman ankom Herr Wangell, en ännu oordinerad Student, den man icke ville admittera, til denna sysslan förr än han blef prästvigd. Ifrån den tiden uphörde vidare med denna hjelpen. Denne Zerl blef sedan *Pastor* uti Ekeby och Rinna 1714 och sedan *Prost* 1727. Under den tid han var här vid Församlingen, predikade han öfver Ruths Bok uti Onsdags-*Predikningarne*, och sedan under någon större ro, har han låtit desse *Predikningar* utgå af trycket.

Olavus Andræ Aren. Hvars Fader förut beklädt detta Embetet, blef Student i Upsala 1706, sedan Krigs-*Prest* 1709, då han först ordinerades d. 20 December. Han följde sedan med Fält-Marschalken Grefve Magnus Stenbock, til Rysland, emot de Danska, som hade brutit den Traventhalska Freden, 1709. Men då de Svenske, efter något segrande retirerat sig in uti Tönningen, den de dock nödgades efter en långsam belägring upgifva, råkade ock denne *Arenius*, uti dansk fångenskap år 1712, — fick sedan af Hans Maj:t af Dannemark Fribref, at åter fara hem 1713, hvilken frihet, han sjelf, genom egit underdånigt anhållande, utvärkade för sig och 2:ne andra dess Embets-Bröder. 1714 blef

 han

han efter sin hemkomst, här kallad til Comminister, och hade den olyckan at under sin tid, se Norrköping af Ryssarna förhärjat 1719.

Gudstjensten blef sedan efter förödelsen, så snart några hade samlat sig hit in, hållen uti den något reparerade St. Johannis Kyrka, derest då tre *Prester* biträdde vid arbetet. År 1720 blef Comministern vid St. Johannis, Magister Anthon Münchenberg, förordnad til Borgs och Löths *Pastorat*, då denne *Arenius*, begärde och ärhölt denna Sacellanien, vid hvilken, såsom mäst bestående af Landsbygd, han bättre kunde hafva sin utkomst, än af den förhärjande Staden. 1726 blef han förordnad til *Pastor* uti Furingstad, men dog dock häri Staden, för sin bortflyttning, den 2 Maji 1726.

Johannes And. Kylander, Kyrkoherde-Son ifrån Wist, blef Studiosus i Upsala 1715 ordinerad den 3 December 1718, Adjunctus i Hageby. Kom sedan hit 1721. Han tilträdde väl helt ung, uthärdade dock icke långre, än til den 16 April 1728, då han här dödde. *I hans tid blifver först de trenne Högtids-Collecterna, som samlas den första dagen af Jul, Påsk och Pingst, Comministern såsom tilökning på Lön, af Församlingen beviljade.*

Magnus Mart. Bangelius, kom hit år 1729. Han var Kyrkoherde Son ifrån Gistad, Student i Upsala 1720, sedan ordinerad til

Fa-

Fadrens Adjunct 1724, kom derifrån hit ofvannämnde år, blef sedan befordrad til Styrestads Pastorat 1738 — dog der den - - - -
I hans lifstid blef efter hans påstäende Kyrkoången, af Comministern häfdad, emot det vanliga 50 Dal. K:mts Arrendet til Kyrkan. Likaledes blef ock honom, af den Lofliga Magistraten beviljadt, at af Stadsens Aker, emot Afrad til Staden 10 D:r 9 r. K:mt, håfda tre tunneland Åker, hvaraf största delen, består i en lycko, på den Östra Såpkullen, och et halft tunneland i det västra Såpkullsgärdet. Honom blefvo ock Collecter beviljade, til underftöd, för at kunna hålla sig en Adjunct. Åfven blef en öfverenskommelse, under denna tiden träffad, emellan Pastor och Comminister, at de alternatim skulle förrätta Rådstugu-Prednikningen, för hvilken af ålder varit vanligit, at den Lofl. Magistraten gifvit Presten et Ankar Franskt vin. Ifrån den tid, som alternerandet begyntes, har den Lofliga Magistraten, i stället för Vin, gifvit en discretion af Trettio Daler Silfvermynt, hvilket ännu årligen sker.

NATHANAEL CANUTI ALFVING P:SON född i Björkeberg 1707 d. 2 Januarii, Student i Upsala 1728, Ordin. 1736, Adjunct i Wærstad, Comminister i Norrköping 1738, Past. i Björkeberg och Ledeberg 1746, gift med Margaretha Erichsson, Prostdotter ifrån Östra Ryd, död 1762 den 16 Aug.

JOHANNIS *MAGNI* TILLMAN, född 1713, Student i Upsala 1735, *Magister* d. 22 Junii samma år, ordin. samma år d. 18 December til Adjunct i Qvillinge, och 1744 i Norrköping. Comminister härstädes 1746, och *Pastor* i Gladhammar 1756 den 24 November, men dog här före tilträdet, den 21 Augusti 1757, begrofs den 2 September sammå ar af prosten Er. Wallström med Likprädikan.

PETRUS JONÆ RYSTRAND, född i Bållö Sochn, den 4 April 1712, Student i Upsala den 23 Junii 1736, ordin. d. 5 Julii 1743, i Stockholm huspråst hos Grefvinnan Wendela *Magnona* Flemming, Öfversten Grefve Oxenstjernas Ånka på Ekhamn i Upland. Vicarius här 1745, Comminister ibid. den 1 *Maji* 1746. pastor i Styrestad d. 1 *Maji* 1758, död därstädes den 18 September 1770. Gift med prosten i Tingstad Joh. Wimans dotter.

OLAUS DANIELIS WÅNG, prost-Son i *Hällestad*, född 1732 den 21 September, kom til Upsala 1750, *Magister* ibid. 1758 d. 20 Junii, ordinerad i Upsala den 9 December 1759, Extra Ord. vid Spensiske Regementet, Adjunct vid St. Johannis i Norrköping d. 5 Augusti 1761, Vicarius vid St. Olof den 4 November 1761, Adjunct hos prosten 1762, Comminister därstädes d. 2 April 1764, pastor i Borg och Löth den 28 April 1773: Kyrkoherde i Vickingstad den 22 Januarii 1783, prost öfver sine Församlingar 1782, prost öfver Wifolka och Walkebo Försam-

lin-

lingar 1792, Riksdagsman i Stockholm 1789, död 1793. Gift med prosten i Söderköping Wadmarks dotter.

ZACHAEIAS ZACHARIA JURINGIUS, Son af prosten Juringius i Wästra Eneby, född den 21 Julii 1741, Student i Upsala 1758, *Magister* ibid. 1767, ordin. d. 26 Julii 1768, huspräst hos Öfversten Friedr. *Horn*, Adjunct. p. p. i Norrköping 1771, Comminister här d. 6 April 1774, pastor i *Horn* och *Hycklinge* 1783, den 19 Julii. — prost öfver sine Församlingar 1788 och Riksdagsman 1786.

PETRUS STRÖMMENBERG, född uti denna Stad och Församling år 1747, d. 29 April, af Fadren Sjömannen Claes Östergren och Modren Christina Strömmenberg. Sina första år tilbragte han uti Nyköping hos Morbrodren Johan Strömmenberg, arbetare vid Mässings-Bruket derstädes. Freqventerade Trivial-Scholan uti denna Nyköpings Stad intil år 1759, då han med nämnde sin Morbroder återflyttade til Norrköping. — Intogs der uti Scholan, hvarest han sig uppehölt til år 1762, då han begaf sig til Linköping, för at vidare fortsättja sina Studier. — Af fattigdom hade nära håndt, at detta arbete blifvit afbrutit och et annat vitæ genus utvalt, aldenstund han vårkeligen gaf sig ur Scholan och på Contoir hos Fabriqveuren hårstädes Herr Jöran Fredric Körner: men hågen för Studier drog honom åter til Linköping, hvarest han å nyo började at fortsätta dem til år 1771, då

då han reste til Kongl. Academien uti Lund. — Lyckelig nog at straxt erhålla Academisk Condition hos Kongl. Lif-Med. och Chemiæ Professorn Herr Christian Wollin vid berörde Academie, var vistandet vid denna Högschola alt til år 1775, då han om hösten återreste til Födelse-orten, och på Herr Kyrkoherdens uti Hof-och Appunna Magister Daniel Grevilli kallelse invigdes til det heliga Prediko-Embetet den 18 December 1775. År 1777 flyttades han från Hof til Contracts-Prosten Herr Isaac Calén i Kettelstad och Kjerstad, för at biträda uti Embetet. — 1781 Begärde och upfördes han på Förslaget til Comministri beställningen vid Cathedr. Kyrkan uti Linköping. — År 1782 missiverades han til Norrköping, at vara Prosten och Pastoren vid Stads-Församlingen härstädes Högvördige Herr Doctor Lagerman til biträde uti Embetet. Hos denne Aron uti Församlingen vistades han til år 1784, d. 1 Måji, då han emottog Comministri-sysslan vid denna Församling. År 1795 blef han Kyrkoherde i Björsätter och Yxnerum. Åkren och ängen blefvo utaf honom nyttjade på samma sätt som hans företrädare; dock at för den sednare betaltes uti Arrende til Kyrkan årligen 3 Riksd:r 16 ss:r specie. — Han njöt äfven utaf Kyrkans Cassa årligen 66 Riksd:r 32 skill:r såsom tilökning på lönen.

MAGNUS SAMUEL MUNCK, född 1764, Fadren Krono-Befallningsman i Skåne och Modren

dren Janicka *Maria* Bromi, efter Föräldrarnes tidiga död flyttad til sin Svåger Professor Fröling i Linköping 1772: och intogs där i Scholan — afreste til Academien 1784, blef sedermera i Stockholm engagerad vid Stridsbergska Scholæinrättningen, hvarifrån återkommen til Academien, Disputerade pro Exerc. 1788, kallad til Hus-Präst af *Högvälborne* Friherrinnan Palbitzkii i Upsala Stift och Prästvigd 1790: afflyttad til Linköpings Stift 1792, först Adjunct hos *Prosten* Daniel Eckerman i Ljung, men efter dess bortflyttning til Fuhringstad, Vicarius til 1793, då *Pastors* Adjunct i Norrköping, sedermera Comministers och Vicarius Comministri därstädes. — 1797 Ordin. Comminister vid Stads-Församlingen.

Tjenstgörande Präster vid denna Församling år 1797, äro:

Kongl. Hof-Predikanten Daniel Ullgren vice Pastor och Nådårs Predikant, Præses i Kyrko-Rådet och Allmose-Direction.

Comminister Magnus Sam. Munck, Notarie i Kyrko-Rådet.

Adjunctus Comministrii Anders Wallström.

Cap. III.

CAP. III.

Om Sanct Hedvig, eller Tyska Kyrkan.

År 1613 den 15 Nov. fingo Norrköpins Tyska Invånare tilstånd af Hertig JOHAN at därstädes inrätta sin egen församling. Til kyrkogrund skänktes dem den platsen på norra sidan om strömmen, där det så kallade Hospitals Capellet fordom hade varit belägit. Men som Tyskarnes antal härstädes den tiden var ganska obetydligt och inga medel at tillgå, så blef den gången ej någon Kyrkobygnad företagen. I midlertid höllo Tyskarne sin Gudstjenst, dels uti Sanct Johannis Kyrka mot en årlig afgift utaf 40 daler kpt; dels uti Sanct Olofs och sedan uti Lovis De Geers Hus, där Stads-Församlingen tilförene hållit sin offentliga andagtsöfning, under Kyrkans reparation efter branden.

År 1670 d. 27. April kom det likvål så vida, at grunden til Tyska Kyrkan, med bön och sång, under Landshöfdingen Baron Anders Liljehöks öfvervaro blef lagd. Första grundstenen lades vid detta tilfälle utaf nyssnämde Landshöfdinge och Tyska Pastorn Anders Adam Hammarhelf.

Til denna byggnaden hade Tyska Församlingen så väl tilförene, som af Drottning CHRISTINA d. 27 Sept. 1660, och medan hon åna-

ännu hade Norrköping under sin disposition, år 1661 d. 10 Maji fått tilstånd och privilegier, hvilka af Kongl. Regeringen blifvit stadfästade, samma år d. 21 November.

År 1664 d. 8 December beviljades Tyska Församlingen, genom rescript, en collect och sammanskott öfver hela Riket och d. 18 i samma månad insamling af alla under Svenska Kronan hörande Tyska Provincer.

Året förut, 1663 d. 29 Maji, skänkte Öfverheten Kongsgårdstomten, hvarest det så kallade Kongshuset före 1655 års brand varit beläget, til plats för Kyrkan och Kyrkogården, som ännu i dag til detta ändamål begagnas.

År 1672 d. 2 Maji förärades af Regeringen 1200 Riksdaler til denna byggnad.

Året derefter, 1673, var Kyrkan under tak och blef på Konung CARL XI:s befallning d. 1 Nov. invigd af Biskoppen Doctor Johannes Terserus och uppnämd efter Enke-Drottningen *Hedvig*, som tillika med Konungen och några Riksråder var närvarande.

År 1693 började Tornbyggnaden vid denna Kyrkan, som innom 2:ne år blef fullbordad. Til Tornets beklädning skänkte Öfverheten tio skeppund takkoppar och Joachim Hanson Sivers, som vid denna byggnad hade öfverinseende, til Kyrkan 2200 Dal. K:mt, hvilken Summa han til detta arbete hade förskutit.

Ef-

Efter 1719 års brand, då Kyrkan nästan aldeles förstördes, gjordes så vål af Öfverheten som ock af flere, In-och Utrikes flere föräringar til detta Templets förbättring. Pastorens Reineri Broocmans nitfulla åtgjärd härvid må ej förtigas. Den hade så mycken inflytelse; at Kyrkan efter denna reparation, vida öfverträffade sin fordna varacktigket och fägring.

Begynnelsen härmed gjordes om våren 1721 och hade genom Pastors och Föreståndarenas drift den värkan af Gudstjenst där började hållas i November månad. 1724 var ock Förfamlingen omtänkt at reparera Tornet och låt til en början påmura det afbrända stentornet i lika högd med Kyrkans tak, tils vidare täckt med bräder. Genom medellöshet afstadnade byggnaden några år, under hvilken tid tornet nedsjönk i våster, och så mycket drog med sig Kyrkans gafvelmur, at den på båda sidor remnade och hotade med nederfall. At förekomma en slik olycka, nödgades den medellösa Församlingen åter i underdånighet hos Öfverheten böngfalla om tilstånd at få göra en insamling af penningar så vål här i Länet som och i de Tyska Provincerne, hvilket å nyo i nåder beviljades. Samlingen hade ock den önskade framgång at den upsteg til en ganska betydelig högd.

År 1756 nedbröts den påökta delen af tornet, som til gafvelns conserverande i stället

let af träd, sådant som det i dag befinnes, åter upfördes. År 1758 den 14 Söndagen efter Trinitatis invigdes detta Tornet högtidligt af då varande Tyska *P*astorn Magister Johan Samuel Eckstein.

Kyrkan är innom muren 53 alnar lång och något öfver 30 bred; har 11:a stora fenster och panelat tak af 3:ne hvalfbågar, med den konst sammanfogade, at det medlersta uppbäres af sidohvalfven, utan tillhjelp af några pelare i Kyrkan. Men som denna byggningsmethod om sider började synas något osåker och en remna visade sig vid våstra gafveln, så har man till hvalfvens och väggarnes bättre varagtighet hopfogat dem med massiva järnstenger, tvärt öfver Kyrkan.

Sacristian, helt liten, år bygd af bräder i aflång form in uti Kyrkan, mellan Altaret och Predikstolen: har ett fenster i muren som utgör dess ena vägg och ett mindre ut åt sjelfva Kyrkan.

Altartaflan, föreställer i stor grouppe Frälsarens uppenbarelse för Thomas, efter sin uppståndelse. Man behöfver blott nämna at hon är förfärdigad af Kongl. Hof-Målaren *Pehr Hörberg* för at öfvertygas om dess värde, som i sanning täflar med de ypperligaste Mästares arbeten. Hon förfärdigades 1791 på Hr. Bruks-*P*atron Christian Ebersteins bekostnad.

*P*redikstolen består af Bildthuggare arbete, öfverstruken med vit oljefärg och för-

D d gyl-

gylda listor. Öfver predikstolen på våggen är en Sol med ett Jehovah, hvars förgyldning 1747 tog någon skada genom ett åskeslag, som geck in genom norra muren, utan vidare påföljd. Öfver Prästens hufvud är ock ett slags Himmel, på hvilken Frälsaren afbildas med Segerfanan. Predikstolen är förfärdigad i Tyskland och skänkt af Handelsmannen Anders Spalding. På dörren läses: *Zur Ehre Gottes ist diese, Canzell geschenckt von Andreas Spalding med Anna Bandholt A:o 1727.*

Grefliga Reenstjernska Famillen har här sitt grafställe, hvaröfver ett hufvudbaner är upsatt och läses derpå: *Kongl. Maj:ts Högtbetrodde Man, Råd och Præsident uti Kongl. Commerce Collegio, den Högvälborne Grefwe, Jacob Reenstjerna, Grefwe till Björneviken, Friherre och Herre till Björnsnäs, är född i Stockholm d. 30 April år 1659, och sammaledes i Herranom afsomnade d. 29 Febr. år 1716.*

I Tornet är ej mera än en Klåcka om 12 Skeppunds vigt och läses å hennes ena sida: *Gott alleine zu ehren und seiner Gemeine geheiligtem Kirchen dienste im Jahr M. D. C. C. XX d. 20 Dec. unter Friedrichs des Ersten, der Schweden, Gothen und Wenden Grosmæchtigsten Königs Regierung, als vorhin M. D. C. C. X. IX. den 30 Julii der Moschowitische Wuth und Mo brand, Norrköping zu samt dieser Theutschen St. Hedewigs Kirche gænzlich eingæschert hatte, diese Glocke von zerschmolzenen Erzte wider*

der gegosſen worden, zu welcher zeit waren Prediger Reinerus Broocman. Heinrich Joachim Huth, Vorſteher: Georg Friedr. Kôrner, Seezollner, Hindr. Klüver, Rathsverwanter. Hinrich Wilckens, Anders Spalding, Gillis Foſti, Kaufleute.

På andra ſidan afbildas Frålſaren med verldsgloben i vänſtra handen, ſamt de 4 Evangeliſterne, *P*etrus med nyckeln och Paulus med ſvårdet. Deromkring låſes: *Ehre ſey Gott in der Hôhe, Fride auf Erden, und den menſchen ein wollgefallen.* Under: *Gegos ſen in Norrkåping von Elias Arenhart.* Ôfverſt kring klåkan ſtår: Hoſeæ VI: I. *Kommet wir wollen . . . verbinden* och ned omkring brädden: *Pſal. C. L. 1. Lobet den Herren in - - - den Herren.* Slagklockan hänger utan på tornet. Urvärket år ſkänkt af Stockholms Tyſka Fôrſamling uti hvars Kyrkotorn det tilfôrene varit nyttjadt.

Redan år nåmdt at Tyſkarne år 1613 fingo tillſtånd at hår hafva ſin egen Fôrſamling. På hvad ſätt de då förſett ſig med Präſt är oſåkert; men det vet man at år 1631 gaf Biſkoppen Doctor Johannes Botwidi fôrſlag på en Georgius Gudmundi, ſom likvål icke blef antagen. Samma år antogs likvål Rectorn vid Svenſka Scholan Magiſter Chriſtian Tarter och predikade fôrſta gången för Tyſka Förſamlingen d. 24 Sôndagen efter Trinitatis, d. 25 November. Efter hans dôd, den 19 Nov. 1643 ordinerades en Magiſter

Mathias Griger på Lovis de Geers begäran och predikade för denna Förſamling i Sanct Johannis Kyrka. Han åtnjöt inga Paſtoralier; utan löntes af den nyſsnämde, mot Sverges Invånare ſå ofta frikoſtige Utlänningens Bruks-Herren, De Geer z). Nå-

z) Uti De Geerſka Huſet i Norrköping hade Calviniſterne ſine Sammankomſter år 1648, ſom af följande Biſkop Prytz's Bref till Grefve Axel Oxenſtjerna kan inhämtas: - - - - ,,Så fogar jag ,,Eders Grefliga Nåde härmed på det ödmjukaſte ,,at förnimma, at Calvinerne hålla nu i Norrkö-,,ping på Välborne Lovis De Geers Stenhus of-,,fenteliga ſammankomſter, och när the af vår Re-,,ligion om Söndagen gå till Kyrkan om Ottesån-,,gen, Högmäſſan och Aftonſången, gå Calviner-,,ne hopetals, icke allenaſt utaf Holmen, utan ,,ock många andra ſom äro af Staden, utan all ,,fruktan och förſyn på Stenhuſet at öfva ſig i ,,den Calvinſka Religion, ther en ſom the kalla ,,Floreken, för them predikar af en Calvinſk Po-,,ſtilla. Thetta berättade mig Välborne Præſul ſå ,,ock Borgmäſtare och Råd i Norrköping med ſto-,,ran ifver, när jag icke länge ſedan var hos dem. ,,När jag tå kallade Floreken till mig och före-,,höll honom Kongl. Maj:ts ſtränga förbud, at ,,Kongl. Maj:t ingalunda ville tillſtedja några con-,,venticula för Calvinerne och Papiſtiſka här i Ri-,,ket, föredragandes och läſandes för honom, hu-,,ru Hans Kongl. Maj:t ſig härom Gud-Chriſteli-,,gen och alfvarliga hade förklarat uti Präſterſka-,,pets Privilegier, och förmante honom at han ,,ſkulle affſtå med ſådane Conventer, hvar han el-,,jeſt ville undfly Kongl. Maj:ts hämbd och vrede, ,,ſvarade han mig ſpotſkeliga, ſig intet akta thet ,,förbud i Präſterſkapets Privilegier ſtår; thy thet

Någon tid derefter begärdes en Magister Andreas Adam Hammarhelf såsom Lärare; men som Staden genom 1655 års brand till förmögenhet så nog hade förfallit, at den ej utan största svårighet kunde underhålla sina Präster; så blef denna begäran utaf Dom-

„är ett General förbud. Skall han afstå at predika ur sin Postilla och hålla sammankomster, „måste han hafva ett special till sig skrifvit, antingen af Kongl. Maj:t Sjelf, eller af sin Patron „Lovis De Geer. När jag sade: under generali „prohibitione, continetur Specialis till them i Norrköping och öfver hela Riket om Religions öfningar, svarade han äntå, han aktar intet med „mindre han får special förbud. Altså hålla the „Calvinister continuerligen nu i Norrköping sammankomster, icke hemligen, utan uppenbarligen, „bruka theras Religions-öfningar utan all fruktan, „och theras Calviniska Lära begynner thår fråta „omkring sig såsom kräfvetan; ty Floreken predikar icke allenast offentligen Calvinska, utan många Barn informeras ther uti then Calviniska Cathechismo, under thet sken, at the skola lära „thet fransyska Språket. Hvad med tiden håraf „följa vill uti vårt kåra Fädernesland och Guds „rena Församling här i Riket planterad, hemstäl„ler jag i all som största underdånighet uti Eders „Grefliga Nådes nådiga, högvisa och Gudeliga betänkande, uti then visserliga tillförsikt, at Eders „Grefliga Nåde, det onda i tid förekommer, för „än thet så vida griper om sig, at thet intet står „till at råttas. Jag hafver ock skrifvit min Allernådigsta Drottning till om thetta samma m. m.

„Linköping *Anders Prytz.*
d. 8 Maji 1648. Biskop i Linköping.

Capitlet i Linkåping afſlagen; men beviljades dock 1661, ſedan Stadens Förſamlingar någorlunda hunnit i ſtånd ſättas. Samma år bekom Tyſka Förſamlingen Öfverhetens förnyade privilegium, at icke allenaſt bygga ſin egen Kyrka; utan åfven at inrätta en Tyſk Schola; hvarom framdeles. I ſlutet af detta året feck ändtligen Magiſter *Hammarhelf* fullmagt at vara Kyrkoherde vid denna Förſamling.

Alt ſedan 1776 hafva här varit tvänne Kyrkoherdar, en Tyſk och en Svenſk, ſom gemenſamt begagna ett Boſtälle uti Staden hvilka Lärare i hvar ſin tour på Tyſka eller Svenſka Språket förrätta den allmänna Gudstjenſten och beſtrida de öfriga göromålen i Förſamlingen.

Den frikoſtighet ſom fordom denne Kyrka af Bruks-Patron Guſt. Ad. Rohde njutit; har den nu i ſednare tider af Bruks-Patron och Groſshandlaren Herr Chriſtian Ebberſtein och deſs Fru Carolina von Achen *a*); för deſs beſtånd och förbättring årfarit.

Icke nog, at de gemenſamt med öfrige Herrar Föreſtåndare och Ledamöter oförtrutit utgöra omkoſtnader til underhållande af egen Kyrka och Pråſtegård, oaktadt de til dylike Pub-

a) Har förvarat ſig ett hedrande minne med en til Kyrkan 1781 ſkänkt Måſshake af ſvart Sammet med Silfver beprydd.

Publiqve byggnader i Stads Församlingen enligit Privilegierne, i lika mon bidraga med Stadens öfrige Innevånare: utan har ock Herr Bruks-Patron på egen bekostnad utom förutnämnde vackra Altar-Tafla, nyligen efter Förslag och ritning af Kongl. Musiic Directeuren Herr Aboten Vogler, genom den skickelige Orgelbyggaren i Linköping Herr Pehr Schjörlin låtit förfärdiga ett Orgelvärk af ny sammansättning, Orchestrion kallat, bestående af 44 Stämmor *b*), hvilket vunnit ett utmärkt bifall,

D d 4

b) Redan år öfverenskommit, at ofvannämde Orchestrion, hvars stämmor äro i form af ett stort Cabinett inbyggde; nästa sommar 1798 kommer at af Herr Hörberg decoreras.

Pedal.
Gedact 8.
Nachthorn - - 2.
Dulcian - - - 8.
Cornettin - - 2.
Pedal - Bihang til Hufvud - Manualn
Sperrventil.

3 Manual.
Gedact 8. ifrån c til cis
Gamba. 4 ifrån c til cis.
Quint: dena. 2 ifrån c til cis.
Campana.

2 Manual.
Principal - - 8.
Quinten - - g.
Octaw - - - c.
=
Trompet - - 8.
Vald-Fleut. 2.

H. Manual.
Stor Nassat i Basen G til e
Lilla Nassat i Basen G til c
Principal Quint til lilla Nassaten i Discanten G til c.
Octaw - - - 2.
Terzen - - - e
=
Basun - - - 16.

fall, synnerligen för dess starka och pompeusa Bas och förtjusande finhet.

Pastorer vid St. Hedvigs eller Tyska Församlingen i Norrköping.

Ehuru Tyskarne år 1613 fingo Hertig JOHANS Privilegium, at hålla egen Gudstjenst, vet man ej af någon deras Lärare för CHRISTIANUS TARTER eller TARTORIUS, från Thüringen, som 1732 d. 20 Nov. Dom. XXIV p. Trinit., hölt första Tyska Predikan i Norrköping; han blef sedan Rector Scholæ härstädes, och dog 1641, d. 19 November.

MAT-

H. Manual.
Principal - - 16.
Flauto Dopio 8.
Gemshorn til Stora Nassaten i ten i Discanten g til c.
Principal Terze til c i Discanten.
Quinten - - g.
Octav - - - c
Sperrventil.

2 Manual.
Quintadena 16.
Gedact - - - 4.
Octav - - - 4.
Terzen - - - c
Quinten - - g.
Sperrventil - g.

3 Manual.
Fluttante 4 ifrån d.
Vppen Fleut 2 ifrån d.
Oox Humana 4 ifrån d.
Sperrventil
Tremulant.

Pedal.
Subbas - - - 16.
Gamba - - - 4.
Blockflut
Trompet - - 4.
Bihang til 2 Manual.

Matthias Griger, Basilienſis, introducerades i St. Johannes (dår de då höllo ſin Gudstjenſt) 1643 d. 29 October, men hade inga Paſtoralier, efter Tyſka Förſamlingen var Annex under den Svenſka.

Andreas Adamus Hammarhelf, född uti Nyköping 1626 d. 18 Mars, men uppfödd i Norrköping, och njöt Stipendium af Louis de Geer, ordinerades i Linköping, Hof-*Präſt* hos Fältmarſkalken Grefve Guſtaf Horn. — Vid hemkomſten från Riga kallades han till Pråſt vid hårvarande Tyſka Förſamling och hölt inträde 1657 d. 9 September, confirmerades ſom Paſtor 1661. Sedan han år 1666 reſt til Lifland, at ſamla Gåfvor för den af Drottning Christina här tillåten Tyſka Kyrkobyggnad; beſkde han ock deſs förſta grundläggande den 27 Maji 1670; men affomnade korrt däruppå d. 5 Julii 1670.

Johannes And. Köler, född i Lybeck 1641. Fadren Borgare — Rector vid Tyſka Scholan i Stockholm — Paſtor 1670, den 26 Julii tilträdde Pingſtedagen 1671: under hans tid blef Kyrkan färdig och invigd d. 1 November 1673 i närvaro af Konung Carl XI. Drottning Hedvig Eleonora (efter henne kallad Hedvig) och flere Riks-Råd. — Biſkop Enander hölt Predikan. — 1691 Præſiderade han i Pråſtmötet — 1699 d. 11 Julii höll Biſkop Spegel förſta Viſitation i denne Förſamling — denne Paſtor affomnade i October 1712, 71 år och några månader gammal.

mal. Johan Tollosius var dess Adjunct 1689.

Reinerus Reineri Broocman, Son af P. *P.* i Lais uti Lifland, född i Lais 1677 den 28 Aug. Student i Dorpt 1694, disputerade i Theolog. och reste till Wittenburg 1696. Ordin. i Dorpt 1699, *Pastor* i Lais 1704. blef under Kriget Esqvadr. *Präst*; flydde för Fienden til Stockholm 1711, Adjunct hos P. Köler här 1712, dess efterträdare 1713, *Prost* 1723, lemnade Sysslan till sin Måg Eckstein d. 2 Martii 1735 död d. 14 Martii 1738 — Sedan Ryssarne 1719 hade upbrändt denna Stad, samlade han under in och utrikes resor penningar til denne Kyrkas åter uprättande, och lemnade därutöfver ett Capital af Dal. 15000 K:mt som Kyrkans behållning. — Han var en lärd och arbetsam man, och på dess här inrättade Boktryckeri, utom månge egne och andras arbeten, utgaf Scrivers Själa-Skatt; hvilken han sjelf äfven öfversatt.

Samuel Ekstein, född i Stettin 1700. Promoverad i Leipzig, Adjunct hos *Prosten* Broocman, Pastor 1735 den 6 Martii, död 1764 d. 13 April. Med dess frånfälle uphörde Församlingen at hafva 2:ne Tyska Pastorer. Han var Son till den Store *Philologen* Doctor Gotlieb Ekstein, Archidiacon. och Professor i Alt Stettin.

Michael Wilhelm Petschius, Pastor Son från *Pomern* född 1724, i Hohendorff vid Wollgast, intogs i Scholan i Götheborg, där

dess Broder var Rector, Student i Königsberg 1741 och i Greifsvald 1745, Promoverad 1752, Rector vid Tyska Scholan och Aftonsångs *Pråst* i Carlscrona 1754, ordin. i Lund 1764, Pastor här 1765 och dog d. 2 Octob. 1780.

Som Tyska Församlingen i Norrköping ansenligen förminskats, blef år 1775 af Högstsalig Konung GUSTAF den III. i Nåder samtyckt, och i stället för den Tyske Com-Pastor, som förr varit, skulle blifva en Svensk Pastor, som den ena Söndagen borde hålla Svensk Aftonsång, då Högmässan förrättades på Tyska och den andre Söndagen Svensk Högmässa, då Tyska Pastorn på sitt språk förrättade Aftonsången.

ANDREAS LAURENTII EKMARK, född 1741 i Svinnevad uti Strägnes Stift, Student i Upsala 1760, Ordin. 1764, til Hus-*Präst* hos Öfverstinnan, Friherrinnan Falkenberg. Ex. Bat. Pråst vid Wäsmanlands Regemente 1767, Desig. Comminister vid Clare Församling i Stockholm 1775, den förste Svänske *Pa*storen här vid Församlingen samma år och 1787 Kyrkoherde i Ekeby och Rinna, *Pr*ost öfver sine Församlingar 1792.

JOHANNES JOHAN. LUTTEMAN, född d. 14 October 1749, i Alskog på Gottland, Fadren pastor dårstädes, Student i Upsala 1771, i Greifsvald 1773. Magister 1775, Reste til Leipzig samma år, Ordn. i Upsala den 3 Junii 1778 til Hus-Pråst hos Grefvinnan Wran-

Wrangel, hvarunder han biträdde Tyska Pastorn Doctor Lüdeke i Stockholm; och blef Tysk Pastor härstädes i *Maji* 1781.

JONAS JONÆ WÅHLANDER, född den 12 Augusti 1743 uti Östra Ny. Student i Upsala 1761 i Lund 1763, Ordin. d. 24 Maji 1770, Adj. *P. P.* i Ringarum, Adj. *P. P.* i Östra Ny 1771, Vicar. pastoris ibid. 1773, Vic *P.* i Nykil 1775, Adj. *P. P.* i Östra Ryd, samma år, Comminister i Nykil 1779, Svensk *Pastor* härstädes d. 19 Februari 1788. Kallad bland 12 *Prof-Prädikanter* 1790 af Olai Församlingen til då varande Kyrkoherde lägenhet; men undanbad sig omröstning til Förslaget, som eljest visserligen ej undgått denne älskade och värdige Lärare — Befullmäktigad Kyrkoherde i Tåby 1797.

Compastores eller Capellaner vid St. Hedvig.

CHRISTOPHORUS HENRICUS SCHRODERUS, född i *Parchem* i Meklenburg, kallad til Comminister 1691 den 22 Januarii, tog afskjed 1715 för sin svaga hälsa.

HINRICUS JOACHIM HÜÜT, Fält-*Präst* under Svänska Strömfeldts Regementet, Commin. 1715 d. 16 Augusti. *Pastor* vid Rakau i *Pomern* 1727.

SAMUEL GEORGIUS MURSCHWIG, *Pomeranus*, född 1691. Comminister d. 4 Maji 1727,

1727, Promov. i Greifsvald 1729, dőd 1734.

Henricus Jacob. Henrici Sivers, födđ i Lybeck 1709 d. 8 April, Studerade i Kiel och Roſtock, Diſputerade och blef Magiſter i Roſtock d. 21 Sept. 1728, Magiſter Docens ſamma år, hőlt Collegier ſamt Diſput. Acter, 1730 Candidat, Miniſterii i Lybeck, reſte 1734 til Dannemark och Sverje, at őka ſin Natural-Samling, då han kallades til Com-Paſtor härſtädes och feck därpå Kongl. Fullmagt 1735 den 6 Martii, dårjämte 1734 Spinhus-Präſt i Norrköping, 1746 Kongl. Hof-Predikant, 1747 Kyrkoherde i Tryſerum, 1748 Proſt, 1750 dito őfver Norra Tjuſt, 1756 d. 9 Octob. Theologie Doctor vid Jubelfäſten i Greifsvald, död d. 8 Aug. 1758; mera om honom och deſs ſkrifter. Se Svenſka Mercurius 1757, pag. 629.

Johannes Henricus Müller, Borgmäſtare Son från Luchow, Conrector vid Tyſka Scholan i Stockholm, Com-Paſtor här 1747, Paſtor vid Tyſka Főrſamlingen i Götheborg 1753.

Hermannus Münther, Kőpman Son från Lybeck, Compaſtor hår 1753, tog afſked och reſte til Tyſkland 1764, i Februarii, efter honom reſolverades af Főrſamlingen, at endaſt hålla en Präſt, och Carl Callerholm (ſedermera Hoſpitals Pråſt i Norrkőping och därefter Kyrkoherde i Dagsberg) ſom varit Paſtor Vicarius under deſs ſjukdom ifrån Julii

1763,

1763, förestod nu ensam Tyska Församlingen til mot slutet af 1765 då Pastor Petschius ensam emottog vården af Församlingen.

St. Hedvigs Kyrko-Råd.

Herr Bruks-Patron och Grosshandlaren Christian Eberstein.

Herr Handelsman Peter Lindahl.

- - - Carl Lundmark, Casseur.

- - - Joh. Gabr. Nyberg.

Sadelmakare-Ålderman Herr J. M. Diedrichsson.

Sejlaren Hr J. F. Hesse.

Bryggaren Hr A. A. Dedering.

Notarie Hr Rådman J. L. Schierling.

Cap. VI.

Om St. Johannis eller så kallade Lands-Kyrkan.

Om tiden, när den gamla Kyrkan blef aldraförst upbygd, har man ingen säker underrättelse, men ostridigt var hon ibland de åldsta i Östergöthland, och bygd när Norrköping endast som Qvarnby var bekant.

Från

Från början har hon varit ganſka liten, och blifvit flere gånger utvidgad.

De anſenligaſte utbygnader ſkedde i början af 17:de Seculo.

Södra Kors-Kyrkan, bekoſtades af Riks-Tygmåſtaren Johan Liljehök på Håndelö, ſom deruti låtit förfärdiga en ſtor uphögd Familiæ graf åt ſig och ſine arfvingar, hvilka honom til värdigt äreminne, låtit upſätta på denna utbygnads gafvelmur ett Epitaphium med följande påſkrift:

Sta qvisqvis et lege, hic tegitur JOHANNES LILJEHÖK, Dn. in Fårdala, Hendelö et Träfva, Magnus Origine Sed et factis; nec enim aliena magis, qvam propria virtute clarus audire voluit. Is, jactis feliciter in Academia patria Studiorum fundamentis, cum, ſub auſpiciis glorioſisſimi illius Regis GUSTAVI ADOLPHI, Martis Palæſtram ingresſus esſet, et in ea per ſingula fere militaria munia cum laude decurrendo, tandem ad ſupremam rei Tormentariæ Præfecturam aſcendisſet, tumqve viam ad altiora virtus parasſet, metam poſuit fatalis illa ad Lipſiam 23 Octob. MDCXLII, commisſa pugna, qva fortisſime dimicando, poſtqvam haud parvam victoriæ partem ad ſui nominis gloriam adjecisſet, morte heu! præmatura nimis, vix enim 44 annum excesſerat, occubuit, fato neſcio num magis infelici an glorioſo; vicit moriendo.

Tu,

Tu, qui hæc legis, humanarum rerum ſortem dole, et

Adſpice, qvam nullis flectatur Parca Trophæis
Qvam nec opum nec avum gloria proficiat
Nam ſi hæc apta ferent mortis cohibere rigorem;
Vinceret ille, ſub hac qvi reqvieſcit humo.
Sangvine clarus erat, magnisqve Parentibus ortus,
Lumina quæ Patriæ nobilitatis erant.*
Aſt hæc digna parum generoſo pectore, ſi non
Virtutis propriæ concomitetur honos.
Qvis negat hunc noſtro; qvis eum non cenſerat am plumd
Inter prælustres commeruisſe locum!
Tu mihi teſtis eris Livonia; tu mihi teſtis
Prusſia; tu teſtis terra Allemanna mihi.
Vidimus hunc nuper hoſtilia Cæſaris arma
Fundere, et egregio digna patrare viro.
Vidimus heus! Nec enim mihi fas hoſtilia fari;
Qvin ſimul in luctum pectora noſtra abeant.
Vicit: at heus! Victor vincendo deſiit esſe;
Vincenti poſuit Parca ſin-iſtra metam:
Sed dolor eſto procul; nec enim cecidisſe putemus,
Cujus in æternum gloria viva manet.
Sat vixit, bene qvi vixit. Tu Martis alumne
Hujus ad exemplum vivito; magnus eris.

Norra Kors-Kyrkan, blef på ſamma tid upbygd, på Krigs-Öfverſten och Ståthållaren öfver Finnland Arvid Ericsſon Stålarms bekoſtnad. Denne Herre ägde den tiden Lindö Säteri, och blef hans lik 1642 nedſatt i den ſå kallade Lindö grafven, i ofvannämnde Korskyrka belägen.

Eldsvådor hafva öfvergått denna Kyrka tre reſor: 1567, 1655 och 1719. Förſta gången upbrändes Kyrkan tillika med Staden af Danſkarne.

Up-

Uphofsmannen til eldsvådan 1655 är obekant; men den grufveligaste förödelsen som vedertimade 1719 och lemnar ohyggeliga vedermälen af tidens Barbari, påminner hvar Svensk inbyggare, och Norrköpings invånare i synnerhet, om Ryska Nationens grymhet.

St. Johannis Kyrka förlorade denna gång all sin skrud, penningar och öfrige redbarheter; men som de tjocka murarne och stenhvalfven voro i behåll, blef den förmedelst Regeringens understöd, Collecter och Sochneboarnes outtrötteliga bemödande innom kort tid försatt i brukbart stånd.

Nya Kyrkan. Grundläggningen fullbordades 1787. Grundstenen lades d. 22 Octob. Samma år, på Högstsalig Hans Kongl. Maj:ts Konung GUSTAF den III:djes vägnar, och uppå dess allernådigste munteliga befallning, vid dess genomresa til Carlscrona, af Herr Baron Knut Lejonhufvud, Kammarherre och Riddare af Kongl. Svärds Orden. I denna sten nedsattes en låda af koppar, hvaruti förvarades Högstbemälte Konungs Krönings Medaille i Silfver, til detta ändamål förärad af Herr Bruks-Patron Elias Pasch, jämte alla den tiden gångbare Myntsorter, tillika med en förgyld plåt, på hvilken lästes följande inscription:

Q. F. F. S.

Regnante. GUSTAVO. Tertio.

Gubernante. Sub. Illo. Ostrogothiam.

Friderico. Lib. Bar. a. Strömfeldt.

 V. Ami-

V. Amirali. Eqvite. et. Commend. Ord. Reg. Ensif.
Episcopo. Lincopiæ. Reverendissimo.
Dno. Mag. Jacobo. Axelii. Lindblom.
Curam. Animarum. Gerente. Norcop. Et. Adjacentis,
Paroeciæ. Ruralis. a. Sancto. Johanne Dictæ.
Pastore. Et. Præp. Petro. Lagerman.
Sac. Sanctæ. Theol. æ. Doctore.
Consulibus. Integerrimis. Viris.
A. J. Iggeström. Et. O. F. Ekermann.
Ut. Et. Comministro. Vigilantissimo.
Rev. Magistro. Svenone. Lidman.

Hoc. Templum.
Per. Plur. Seculor. Decursum. Tandem. Labefactatum.
Funditus. Ædificari. Denuo. Coeptum. Est. Et. Dilatari.
Sumtu. Et. Opera. Paroeciæ.
Curam. Impendente.
Canuto. Lib. Bar. A. Leyonhufvud.
Cubiculario. Equ. Aur. Ord. Ensif.
Hendeloeæ. Lindoeæ. Et. Westerbyholm. Possess.
Et. Domino.

Fundam. Jact. A:o. a. Recup. Sal. MDCCLXXXVII.
Die. XXXXII. Octob.

Archit. Dexter. o. Sam. Mathlin.
Sc. Axel. Hedlund.

Acten slutades med ett Tal af Prosten Herr Doctor Pet. Lagerman, i anledning af Es. 28: 16. och Ephes. 2: 19. följ.

Följande åren oagtat de tryckande besvär Krigs oroligheter för Rikets Allmoge i synnerhet medföra, fortsatte St. Johannis Sochns Invånare, med oafbruten flit sin påbörjade Kyrkobyggnad, och med den framgång,

gång, at den nya Kyrkan, med bänkar och golf inredd, var så pass färdig, at Gudstjenst dårstädes blef första gången hållen 4:de Advents Söndagen 1789. Församlingen hade altsedan Böne-Söndagen 1787. då sista gången prädikades i den gamla Kyrkan, förrättat sin offenteliga Gudstjenst i Tyska Kyrkan, gemensamt med Tyska Församlingen, hvarest under den tiden beständigt förrättades Svånsk Högmåsso-Gudstjenst. Tyska Högmåssan börjades så snart den Svänska var slutad.

St. Johannis Nya Kyrka, som bibehållit sitt urgamla namn, är nu bland de största och prydeligaste Landskyrkor, innehåller i längden 66, och i bredden 52 alnar. Båda korskyrkorna inberäknade. Kyrkan är både ljus och rymlig med tvänne läcktare på norra och södra sidan. Sacristugan år belägen på östra ändan: öfver densamma och Altaret år en annan Läcktare tilämnad. Til Kyrkan äro 4 ingångar, en på hvardera gafveln och genom ett vapenhus på hvardera sidan. Taket är täckt med spån och år på östra gafvelen en vacker Frontispice, med en förgyld Glob, under sitt korss.

Altartaflan, föreställer i oljemålning *Frälsarens* döpelse af Johannes. Det år nog sagt om detta Mästerstycke, at det är gjordt af Hörbergs hand, och skånkt af Herr Bruks-Patron Christian Eberstein.

Ny Prådikstol, är hos Bildthuggaren och Fabriqueuren C. Fr. Beurling i Norrköping

 be-

beställd, och skånkes af Öfversten och Commendeuren Högvålborne Baron E. G. Adelsvärd.

Klåckorna hånga i en gammal trådstapel. Den större klåckan väger 11 Skepp:d, och blef år 1721, på Högstsalig Konung FREDRIC den I:stes egen bekostnad, af den gamla Malmen omguten af Mäster Elias Arenhardt. På henne låses:

Æra movent aures tremulo percussa sonore,
Sancta tamen gravius carmina movent.

På den mindre, som våger 4 Skeppund 18 Lispund, och blef med Kyrkans och Församlingens kostnad guten 1747 af Mäster Magnus Hultman, låses:

Sjutton Hundra Fyrti Sju,
Då Kong FREDRIC Tjugu Sju
År, en frommer Sveriges Konung
Varit, landet hade frid,
Agg inbördes, dyran tid,
Frihet, ordets rena honung;
Frucktan för Guds vredes ris,
Folk til nytta, Gud til pris,
Blef jag guten til en klåcka,
Som skal kalla til Guds hus,
Gud skal kalla, gifva ljus,
Och til sanna båttring låcka.

Kyrkans hushålls årender vårdas af Kyrkoherden och Comministern biträdde af 2:ne Föreståndare, de nu varande äro:

Anders Nilsson och *Pett. Pettersson* i Smeby.

Den-

Denna så nyligen ånyone uppbygde Kyrka, kostar Riksd:r 11500, hvilken af Johannis Sochns Medlemmar och Hemman endast är värkstäld; hvarföre ock denne Kyrka för nårvarande äger en betungande skuld 4994 Riksd:r c).

c) Kyrkans Inventarium år i anseende til Församlingens Folk numer och Hemman tal ansenligit och i god ordning, det består betydeligast uti:

En väl arbetad Silfver kanna at skrufva sönder och rikt förgyld om 108 ½ lods vigt, af Ryttmåstaren vid Södra Skånska Regementet Herr J. Löth år 1718 hitskänkt.

En oförgyld Döpelse-skål med Drottning Christinæ Medaille i botten, 83 lod, hvartil Befallningsmannen på Hendelö Hr Hans Gren år 1709, betydligen bidragit.

En förgyld Kalk med Paten 37¾ lod, gifven af Högvålborna Grefvinnan Carin Horn på Hendelö år 1725.

En förgyld Oblat ask 10 ¼ af samma Högvålboren Grefvinna år 1725.

En Sochnbuds Kalk med Paten oförgyld 14 ½ lod.

En flaska til Sochnbuds vin.

Kyrkans Skrud består uti följande.

En Måsshake af blomerant Sidentyg och Silfver Galoner med ett rikt korss, gifven af Högvålborne Grefvinnan Carin Horn 1728.

En dito af rödt och hvitt Triumphant med Guld-Galoner omkring, och en Sol på bröstet och Korss på ryggen af samma slag, förärad i Testamente af Högvålborna Fröken Helena Lutzou år 1739.

Kyrkoherdar vid denna Församling hafva åfven alle de Herrar Probstar och Kyrkoher-

En dito af svart Sammet med Guld broderade kanter, Sol på bröstet och Crusifix på ryggen af hög guld brodering, gifven af Högvälborne Grefven Öfverste-Lieutenanten och Riddaren af K:gl. Svärds-Orden Herr Carl Georg Sperling år 1755.

Fem stycken Kalkkläden, hvaraf ett på hårduk väl utsytt år år 1768 gifvit af Jungfru Margaretha Fröman och ett på hvitt Sidentyg med Guld brodering, skänkt år 1793 af Enkefru Lindman.

Tvånne stycken Hollandslärfts öfverskjortor.

Altar prydnad.

Et Altarkläde af Guld blomerat Sidentyg med äkta Guld Galloner, förärad af Högvälborne Grefvinnan Carin Horn år 1728.

En Altar prydnad af rödt och hvitt Triumphant med Guld Galloner, som Testamente efter Högvälborna Fröken Helena Lytzou år 1739.

En Altar prydnad eller Antipendium af svart Sammet med Guld brodering rundt omkring, det Hornska Grefveliga vapnet mitt uti, thet Sperlingska och Falkenbergske på sidorne: alt af uphöjt Guld brodering, skänkt år 1753 af Högvälborne Grefven Öfverste-Lieutenanten och Riddaren Herr Carl Georg Sperling.

Tvånne Altarkläden af Hollandslärft.

Ett Altar hyende, af dubbelt genombrutit Silfver brocad med Sammets blommor, samt röda och hvita Silkes-dossor uti hörnen, gifvit af Inspectoren på Westerbyholm Herr Sven Lundberg.

En Pulpet på Altaret af svart Sammet med hög brodering af Guld, åfven förärad af Högbemälte Grefve Sperling 1753.

koherdar varit hvilke redan uti 2 Cap. om Stads eller Olai Församlings Kyrkoherdar finnas uptagne.

Uti denne Kyrkas Minnes-Bok, igenfinnes dock Herr Peder, som Kyrkoherde år 1450 upteknad, hvilken äfven blifvit Pastor samma år vid St. Olof.

Fyra Penninge pungar; hvaraf en med svart Sammet och hög Guld brodering år af Högbemälde Grefve Sperling år 1753 förärad och en med svart Sammet och Silfverspetsar skänkt af Sadelmakare Mästaren Johan Ekvall Pettersson 1759.

Malm.

En Ljuskrona med 8 pipor, af Handelsmannen i Stockholm Herr Johan Beck gifven år 1725.

En stor Ljuskrona med 2:ne omgångar och 16 Pipor, blef skänckt och upsatt af Klockgjutaren Måster Magnus Hultman den 23 December 1737.

En dito med 2:ne omgångar och 12 pipor, förärad af Bruks-Patron Elias Rickman och upsatt i Choret 1752.

En Ljusarm med 3:ne pipor, gifven af Klockgjutaren Måster Elias Arenhardt år 1726.

Tenn.

En stor Vinkanna 10 Skålp:d af Tengjutaren Måster Lorens Björn år 1720.

En Flaska för samma behof 8 skålp:d.

Två Ljusstakar till Altaret af Herr Petter Kröger 1720.

Två dito af Inspectorn Tåströmpå Kjättsetter år 1725.

Utom detta finnes 4 styeken mässings Ljusstakar och 3:ne Ljusarmar, en stor Kista af järn med 9 st. låsar i Läcket, en d:o mindre Cassa kista med 2 lås, jämte åtskilligt annat Inventarium, hvilket alt i Kyrkans Bok finnes intagit.

Comministrar vid Johannis Församling.

Af Upsala mötes underskrift år 1593 finnes tvånne *Andreas* och *Mathias* härifrån Staden densamma hafva underskrifvit; hvaraf förmodeligen den förre måste hafva varit Comminister vid denne Församling. Sedan den tiden saknas all förteckning, men mycken anledning at

Herr LARS omkring år 1639 innehaft detta ämbete til år 1644, då

Herr ZACHARIAS GUNNARI emottog det samma til år 1662, då han blef Pastor i Dagsberg, död 1665.

Herr PETRUS JOHANNIS BJUGG, Comminister 1662, Pastor i Linderås 1674, död 1694.

Herr PETRUS BERGERI CORYLANDER, född uti Håsleby Sochn år 1641, den 20 Sept., Huspredikant vid Ry hos Vålborne Fru Anna Stjernfeldt den 2 Junii 1671, Comminister här 1674, Pastor i Tingstad 1692, död d. 17 Februarii 1700.

Herr JOHAN CASTENSSON KROPP, född uti Westervik år 1665, Student i Upsala, Adjunct d. 26 September 1690, Comminister härstädes år 1692, Pastor i Furingstad år 1706, död d. 19 Decemb. 1724.

Herr NICOLAUS ABRAHAMI ASCHANIUS, Kyrkoherde Son uti Askeby, född d. 7 Martii 1674, Student i Upsala 1693, Adjunct i Ö-Ry 1702, Comminister vid denne Församling 1706,

1706, Pastor i Örtomta 1710, Præpositus therstädes 1724, och död år 1749.

Mag:r ANTON CHRISTOPHORI MYNCKENBERG född här i Staden d. 1 Julii 1680, Student i Upsala 1698, och uti Lund 1706, därstädes Magister 1707. Collega uti Norrköping 1709. Comminister härstädes 1710 under den svåra Pästetiden och Ryssarnes härjande, Pastor i Borg 1720, Pastor och Præpositus uti Vreta 1735 hvarest han blef död år 1743. Var en arbetsam och flitig man, öfversatte flere Böcker från Tyska på Svånska Språket, och däribland Scrivers Själa-Skatt. Gift med Christina Ålf, Pastors dotter uti Qvillinge.

Herr OLAUS ANDREÆ AREN, Kyrkoherde Son uti Håradshammar - - Student i Upsala 1706, Krigspräst 1709, fången förd til Köpenhamn 1712, hemkom 1713 och blef Comminister vid Stads-Församlingen härstädes 1714 til dess Ryssarne afbrånt Staden och Församlingeu var skingrad; då han blef Comminister vid denne Johannis Församling år 1720, Pastor i Furingstad 1726; men blef död härstädes innan afflyttningen, samma år d. 2 Maji och begrafdes uti Stads-Kyrkan, gift med Borgmåstaren här i Staden Herr Leerbecks dotter, Jungfru Margaretha.

Herr CAROLUS ERICI BRUNCMAN, född härstädes den 8 Junii 1698, Student i Upsala 1718, Collega här vid Trivial Scholan 1725, Präst 1725, Comminister här vid Församlingen 1726, Pastor i Konungsund 1734, död

död d. 9 Augusti 1748 begrafven därstädes, kvarest dess minne genom ett präcktigt marmor Epitaphium förvaras.

Mag:r Petrus Olai Tempelman, Kyrkoherde-Son ifrån Härstad och Källstad, född i Wadstena den 2 November 1703, Student i Lund d. 25 Julii 1721, Magister därstädes d. 19 Julii 1730, *Präst* d. 30 December 1730 och Adjunct i Hårstad, detsamma uti Norrköpings Olai Församling d. 1 Maji 1731, vice Pastor til år 1735, Comminister i Johannis 1734, *Pastor* i Östra Stenby d. 1 November 1741, flyttade härifrån d. 1 Maji 1742.

Candidaten Eric Kindahl, född den 16 Martii 1706, uti Kisa Sochn och Kinda Härad, kom til Linköpings-Schola 1718, Student i Lund den 6:te September 1731, disputerade de *Piorum* Tentationibus 1739, it. de Congnitione sui 1740, förordnad til Nådårspräst i Kuddby d. 4 Julii 1740, Comminister därstädes den 1 Maji 1742, *Pastor* i Krigsberg 1753.

Magister Gustaf Landberg, född d. 8 Martii 1717 i Skärkinds Sochn och Qvästa by, Student i Upsala d. 19 Januarii 1741, Magister i Lund d. 4 Julii 1751. Ordinatus d. 19 December 1750, Comminister här vid Församlingen d. 1 Maji 1753, gift den 13 December 1753, med Tullförvaltarens här i Staden Herr Carl Fried. Widegrens andra dotter Jungfru Frederica, död 1781.

Ma-

Magister Sven Lidman, född 1754, Student 1773, Magister 1778, *Präst* 1778, Comminister 1782, gift med Företrädarens äldsta Dotter Jungfru Catharina Brita Landberg.

Cap. V.

Om Rådhuset samt andre Politiska och oeconomiska Författningar.

At Norrköping äfven i fordna tider ägt ordentlige Domare, Magistrat, Styresmän och goda Hushålls inrättningar, fins af gammaldags Handlingar. Styrelsen har väl icke egentligen varit Magistraten betagen; men så finner man likväl, at, den tiden Drottning Christina ägde Staden till Lifgeding, här varit en Justitiæ *President*, som bevakat hennes Intresse.

Af desse kan man namngifva följande: *Daniel Lejonstjerna* til Söderö, *Nils Burensköld*

ſköld och Guſtaf Qvickfeldt, ſom 1685 ärhöll Drottning Christinæ Fullmagt ifrån Rom, at vara Juſtitiæ *Præſident*, eller efter Fullmagtens lydelſe: Hof-Råd och Öfver-Intendent i Norrköping, efter Nils Burenſköld.

Uti ett Konung Albrectts Bref af 1384 heter det: *At Borgameſthara ſkulle vara fyra Svenſke mån ok Raadmån 24. Svenſke ok ejgh uthlåndſke - - och ſkulle teve Borgameſthara och Raadhmanna tolff ſittia hwart aahr fore råtta: oh hvilken Stadh ejgh hafwer ſwa åmpne å mannom, han hafwi minna taal eptir thy ham förmågh &c.*

I de äldre Exemplar af Stadslagen finnes at Borgmåſtare borde vara 6; men endaſt 2:ne af dem ſitta hvart år, och Rådmånnen åfvenledes omſkiftes hvart 3:dje år; ſå at då desſa voro 30 til antalet, ſkulle 10 årligen, tillika med 2:ne Borgmäſtare ſitta ech utgjorde ſåledes, ſom i gamla Handlingar nämnes, en *Tolfmanna Rått.* Men ſom hvar och en Stad hade frihet at minſka detta antal, efter omſtåndigheter; ſå tyckes, i anledning af det 1430 utfärdade Brefvet: at ſamtelige Norrköpings Rådmån vid ſamma tid hafva varit 18, utom Byfogden. Om Borgerſkapets årliga val af denna ſin Öfverhet i äldre tider ſträckt ſig vidare än till ett ſlikt antal, och om Magiſtraten endaſt ſins emellan reglerat, hvilka hvart år borde göra tjenſt, kan af Lagboken icke ſlutas. Dock viſar ſednare tiders practiqve, at ſamtlige Stadens Åmbetsmån till föl-

följande året, kort för Wallborgmåssodagen, blifvit till allmän efterrättelse utnämde och i hvarje Stads så kallade tankebok anteknade.

Af Jönköpings Stads gamla Protocoller inhåmtas at både Borgmåstare och Rådmän, Pro-Consules et Consules, därstådes år 1459, icke voro flere än 6. Följande året voro helt andre personer Consules et Pro-Consules. Men deremot kallas de samma, som år 1459 uppråknas, 1461, Borgmästare, och såges om dem: *Thesse såto Borgermåsthara i aar: primo, Jon Hæra, Jönis Santasson, Jönis Sunamagh, Jon Bionson, Lasse Groope oc Hanis Bæltare.* År 1463, då *Konunx Fogathe måndagen nåst för 11,000 Jomfrudersdag lyste Konunx frid owir Magni Ambiörnason appo Jönekopunx Rhaedhstufwo för en sattan råth for alla the, som honom velafegdha for Peder Hokonsons död*, voro proConsules et Consules det året de samma som 1459 och 1461, utom Hans Bæltare, i hvars ställe Byrge Jonson är antecknad.

Hårutaf kan inhämtas at Magistraterne, förmodligen i alla Sverges Städer, i gamla tider, alternatim, lika som fordom i Rom suttit vid styret. — Åfven: at vår tids Slottsfogdar och Byfogdar, ehuru olika i anseende, utgöra en hugkomst af fornålderns *Konunx Fogathe.*

Ockfå finnes af desse Protocoller: at då någon vigtig sak eller Brottmål skulle afdömas, *sattes*, jämte Magistraten, *en 12 Manna*

na Nämbdoppo Bänkja, som skulle *wärja ella fälla* den anklagade. *d)*

Då så kallade *Råfsteting* anstäldes, förordnades merendels altid främmande domare. År 1391 hölts Råfstating i Norrköping af *Eric Slatee* i Forsa Häradshoffdunghe i Kindh, *Sven Skriffware*, Håradshoffdunghå i Walkabo Hæradhe, *Per Svaske* Hæredzh. i Lysingx, om befrielse från *Biltoga mål* för öfverwåld på Biskop Nilses Qvärnavårk i Norrkopunge. — Desse Herrar assisterade vid detta tilfälle, under præsidio af *Birgher Ulfson Riddere*, *Konungx dom haffvande af sina Fro Dröthningena veghna*, tillika med *Ulff Jonson Riddere Östgothæ Lamman-tha*, heter det, *kærdthevyrdogh Fadher met Gudhin, Herren Nidis Biskop aff Linköpinge ath Peder Thomasson, som Lamman war, aa Boo Jonsons wegna, Gudh hans sjel haffvi, haffde dömth hans Swena Biltogha, som ær Olaffer Stallswen, Jeppæ Skytte Swen, Sigwaster Möllare oc Briniolv, för thet at the bastadhe oc bundhoo the hans werka nær hans qværn om rætte tidh, uthan lagh ok reth wille opriffva ok en del opriffvo: ok nu medhan han thet eig vi-*

d) Jönköping nu förmodligen en ibland de Rikets Städer, som har de flåste sina ålderdoms skrifter i behåll. Dess åldste privilegium af år 1284 d. 17 Junii, af Konung Magnus Birgerson frilyser för Staden 2:ne marknader om året i *Guds och Konungsens frid, at köpa och sålja at thit och thädan fara, sampt the bevista.*

wisshe, at Biskoppen samma ræth haffde i sinom gaardh som Konunghen haffver i sinom: ok tha han thet visserligha spordhe, tha rætte han sin dom silwer saa, ath the forskreffna Swena skulli Saaklose wahra om thet biltogha molet, som the till dömdhe waaro. Förthy dömom wii thöm Saaklösse, saa ath ingen skal thöm effther thenna dagh hindra ella qvællja om thet biltogha molet wed sina XI mark för Konungx doom ok VI Mark för Laghmans dom - - Giffwit medh insigli Norcöpunge anno efftir Gudz byrdh 1391, efftir Syndagen næsth för Kyndhersmåssa dagh.

Att Domare fordom i Norrköping ägt rättighet at döma i sin egen sak kan finnas deraf at då Lasse Skomakare och Bertil Kanstöpare på Torget kallade Borgmästaren Anders Skalde en Käpplare man, m. m. har sedan sjelf dömt dem at göra afbön inför Rätten, samt at *afspiskaren baklånges framn rätten ledas.* (*f*

Af

f) Til Låsarens nöje må följande utur Riks-Archivet inflyta:

År 1539 dömdes följande i Norrköping til böter:

Konungxs Saker:

Henrik Klåckare för han tog ohemult	-	V M:r.
Ringare Sven för Låppagåldt	- -	I d:o.
Nisse Borgare från Schenninge för flaxsmål		II d:o.
Tompta olar för flaxsmåll	- -	III d:o.
Birges Hustro för ett får hon misstok sig	-	V d:o.
Månz i Birkevik för en yxo han misstog		I½ d:o.

Af Hiſtorien år bekant at ſå väl Konånga val, ſom ranſakningar och dommar under He-

Henrik Klåckare för ſlaxsmål	III d:o.
Jon Mattſas huſtrus Bröder för d:o	III d:o.
Hans Tiſto för do	V d:o.
Laſſe bårdſkårare för d:o	II d:o.
Henric Olſon för han ſlo ſino moder	III d:o.
Olaffer Nilsſon för ett miſstak	I ½ d:o.
Olaffer Beſkers huſtru för ſlaxsmål	II d:o.
Af en Danſk Köpman för Landsköp	XVI d:o.
Håkan i Kullerſtada för hvithe	III d:o.
Jon Nils för miſstak	III d:o.
Per Gudmundſon för ſlagxmål	V d:o.
Af en Danſk Köpman för olaglugt kjöpp	XX d:o.
Summan blef:	LXXXVII m:r.
Per Gudmunsſon för hoor	XXVI ½ d:o.
Håkan Perſon för lönſkalåge	V d:o.
Anders Haralſon för d:o	V d:o.
Markus för Jomfrukrånkning	XX d:o.
Jon Matzas huſtro för lönſkalåge	III d:o.
Per Knutſons dotter Karina för d:o	IX d:o.
Olaffer Påvelſon för d:o	III d:o.

År 1540. Konungxs-Saker.

Inge Råff för en ſölſked han dolde	VII m:r.
Af Skåria Kaara för the hårdrogs	I d:o
Claus Ingevallsſon för Hemgango	XIII d:o
Håkan Skråddare för hoor	IX d:o.
Anders Bagge för Såramåll	II d:o.
Och en ſölfſkedt om	III d:o
Olaffer Byſven för en fånga han ſlåpte ur jerna	VII ½ d:o.
Anders Monſon i Gebbatorps för han utfördte heſta	I Ung. Gyll.

ſledenhös, på ſina ſärſkildta platſer, under bar himmel afgjordes. På desſe ſtällen brukades åfven för Domarena ingen vidare beqvämlighet, ån visſa aflånga ſtenar, på hvilka de ſutto under ſina Råttegångar. At en ſådan plats för Norrköping fordom blifvit inråttad och utan all tvifvel till det ſenare åndamålet begagnad, intygas tillråckligt af den

F f ſå

Biiſp-Saker:

Ondtmund Ingolfſon för lönſkalåge - -	IIII M:r.
Elin på tompten för dito - -	IIII d:o.
Håkan Skråddare för horr - -	VI d:o.
Mickel Finnes Syſter för kiſtabrott -	IX d:o.
Och för lönſkalåge - - -	III d:o.
En karl ſtack ſig ſjelff i heel, åt honom kjöptis Kyrkjogårdh för - -	XX d:o.

Menedes meenbøthe för meenedt:

Lasſe Joganſon - - -	VII M:r.
Olaffer Beltare - - -	X d:o.
Fallantin - - - -	X d:o.
Jon Skötabyggere - - -	X d:o.
Ragal Joganſon - - -	X d:o.
Mons Tynnabindere - - -	X d:o.
Per Störbjörſon - - -	X d:o.
Per Gudmundſon - -	XXIIII d:o.
Knut Skråddare för ſig ok ſin Huſtro	XXXII d:o.
Item ſamme Knut en ſölfſkedt om -	IIII lodt.
Summa (Sakörispen:r, Biiſpſaker	I'LXIII m:r.
(Sölffer - -	IIII lodt.

Åfven år på ſamma ſtålle anfördt ſåſom *Stads-Sakörispenga: mantal till III Heſta — VII M:r, åndock at Håſtana åro XV.* Hvilken desſe mantalsſkrifne Hrr Håſtar varit tilhöriga — obekant.

så kallade *Domare Ringen*, belägen ett litet stycke i söder utom Staden, bredevid den bruk- liga Afråttsplatsen och har ännu några stenar i behåll *g*). På hvad ställe eller när man först

g) För at närmare gifva upplysning om detta urål- driga Minnesmärke, må anföras ett Bref af den 30 April 1740, från en såker hand, til Prosten som P. *W. Litzenius*, som i hans *Disp. de Nor- copia*, verbotim lyder således:

Af tradition och sägen har jag så mycket, at en stark hushållare här å orten har i förra Seculo fått behag, åt göra åker af denna, ifrån Hedenhös fre- dade och från alt privat bruk helgade, gröna par- ken, samt gick fördenskull till, och låt oppgräf- va, ja äfven afföra, Domstenarne, som derpå lå- go. Men det dröjde intet länge, för än sådant kom för den, om Sweriges heder så ömhjertade, Stora Konungen *Carl den XI*, hvilken låt straxt befalla Landshöfdingen *Lovisin* fara hit, och sjelf se på, at vastator lade stenarne på sina gamla ställen igen, der de förr legat; som äfven skall hafva skett, och mannen dårofvanoppå måst blåsa vackert i bössan, för höfligit tillbåd. - - -

Äfven må följande utdrag af ett annat Bref dat. d. 24 Maji 1741, som finnes i ofvannämde Disputa- tion, här tilläggas:

Detta märkvärdiga fornvärket eller Antiqviteten, *Domare Ringen*, är belägen på Sydvästliga delen af Stadsens mark och ägor, vid dess gräntsskilnad på et högländt ställe, derifrån hela Staden ses lig- gande lika som i en dal.

När man in loco tager detta Minningsmärke i närmare ögnasickte; så kan man föreställa sig, hu- rusedes, där öppningen finnes, både Domare och

först byggt Rådhus för Stadens behof, kan man icke med visshet säga. Likväl är sä-

 kert

och Missgjerningsmannen gått derigenom in i *ringen* och de förnämste af Domarena sedan vändt sina ansickten i öster, och ryggarne åt väster, när de suttit på sina stenhårda och jordfasta säten, men den dödskyldiga måst vända sitt ansickte åt väster — liksom til döden, och med ryggen anse Solen eller lifvet.

Märkvärdigt är ock det, at de Gamla, så snart de ärkändt Missdådaren döden värd, hafva de icke långt derifrån straxt låtit ställa sådant i värket; ty vid pass 170 steg ifrån denna *Domare-Ring*, i väster, bakom en liten sandig hög, där marken gör en däld, finnes sjelfva *Rätteplatsen*, så at Domarena kunnat stiga opp ifrån sina domstenar eller säten, sedan de afsagt dödsdomen, och gå på den dervid belägna Kullen, at sjelfve se, huru han blef exeqverad. Samma rätteplats har Staden sedan i alla tider enskildt nyttjat, och än nyttjar för dem, som här förvärka lifvet. På Stadens sydvästra staqvette finnes en liten port, just där vägen til merbemäldte ställen, och sedermera till Klingsberg, afviker, hvilken ordentligen ej — likväl i sednare tider, under Stadens oxmarknader — varder oftare nu öppnad, än när någon dödsfånge utföres till at aflifvas. En sådan sed har otvifvelagtigt blifvit in på oss ärfd ifrån de gamla, hvilka till äfventyrs, igenom samma ställe, i fordna tider, låtit utföra Missgjerningsmännen ur Staden, at få sin dom och straff; hälst man i de tider, för mera anseende och skrämsla, eller efterdöme, velat handtera sådane Högmål på öppna, eller fria fältet, der alla kunde tillkomma, samt se och höra, hvad som afhandlades, lika som

kert at det i förra Seculo varit beläget vid Gamla torget, och blef tillika med den öfriga delen af Staden uppbränd 1719.

Derefter byggdes vid Tyska Torget det nu varande Rådhuset utaf tegel, bestående af fyra rum med förstuga i öfra och sju i nedra våningen, utom gång mitt igenom huset, alla i godt stånd. *Rådstufvan* är till höger i öfra våningen, både ljus och tämligen rymlig med 5 fönster. Dess hufvudsakliga Inventarier äro, 3:ne väggfasta dubbla skåp, ett godt Engelskt väggur med förgyldt och laqveradt foder, bord, stolar, skrifpulpeter, en handklåcka, en baromether m. m.

I fon-

alla Civila eller Borgeliga tvister och mindre Brättmål inne i Staden på torget afgjordes. Hvartill man finner ett oemotsägeligit bevis uti Stadens gamla Privilegier, samt gamla Stadslagen, hvarest Kämnärs-Rätten kallas *Stadsens Torg-Rätt.*

Den sednaste som här lidit dödsstraff år 1769 var en mjältsjuk Borgare, som genom ledsnad vid lifvet skar halsen af sin 13 åriga dotter; hvarföre han efter undfången dödsdom, af Bödelsknechten blef på Tyska Torget hudstruken, samt dagen efter på en kärra bakbunden utförd till denna afrättsplats och där halshuggen samt steglad, hvarom en tafla i Kämnärs-rummet närmare upplyser. Måtte åtanken häraf leda andre på Christendomens, mensklighetens och dygdens bana! och föranleda oss at prisa Gud som på så lång tid bevarat en så stor mängd af Samlefvande innom denne Stad från mord och dödsstraff.

I fonden af Rådhufet öfver Landshöfdinge-Stolen finnes upfatt Konung GUSTAF ADOLPHS Portrait i kropps ftorlek, omgifven å ömfe fidor af den Kongl. Guftafvianfka Famillen från och med Konung GUSTAF den I. till och med GUSTAF den III, Hertigarne CARL och FRIEDRICH ADOLPH famt den Kongl. Prinfesfan SOPHIA ALBERTINA, äfven fom i kopparftick Konung GUSTAF den III. och defs Drottning SOPHIA MAGDALENA. På fondfidorne Konungarne CARL den XII och FRIEDRICH i kropps ftorlek. På fidorne, til höger, Konung ALBRECHT och til vänfter defs 2:dra Gemal POLITINA och Drottning ULRICA ELEONORA. Utom desfe Kongl. är äfven Rådhufet beprydt med Portraiter af Riks-Rådet Grefve Creutz, Generalerne Torftensfon och Wrangell, äfven fom ett litet antiqvet kopparftick fom vifar St. Olofs hjelm och fpårrar. 1769 fkänktes och hit, framlidne Handels-och Politie Borgmäftaren i Stockholm, Engelbrecht Gother fitt Contrefait, fåfom ett minne af den poft, hvilken han fom Taleman för Välloft. Borgare-Ståndet under 1769 års Riksdag i Norrkoping beftridde. Han föreftälles fåfom fittande i ländftol i en beqvämlig pofitur.

Kämners Rummet, beläget mitt emot Rådftugan, är ljuft med tre fönfter och till fitt behof rymligt. I taket, öfver Rättens bord, afbildas den Högtälfkeliga Fru Juftitia, med förbundna ögon, famt ett fvärd i den

ena handen och, efter vanligheten, en *jämnstående vigtskål* i den andra.

Rådhuset har ock sina särskilda rum för Cantzliet, Archivet och Stadens Sjumans-Kammare samt hvälfde Cassa-Rum *).

Magistraten består af en Justitiæ och en Politiæ Borgmästare, en Stads-Secretere, 5 Justitie och 6 Politie Rådmän, en Stads-Fiskal, en Notarius, förutan flere af Betjeningen, som på aflöningslistan, nedanföre, nämnas. Staden har också en *Kämners-Rätt*, hvaruti en af Justitiæ-Rådmännen Præsiderar; har sin Notarius, ock tvånne Bisittare af Borgerskapet.

Uti *Hall*- och *Manufactur-Rätten* förer åfven en Rådman Præsidium, har sine Bisittare bland Handlande, Fabriqveurer och Värkmästare, en Assistent samt egen Notarius, som njuter lön af Hall-Cassan.

Kronans Fogdar i Norrköping.

Norrköping har i äldre tider blifvit styrd af Konungens Fogdar samt Borgmåstare och Råd; väl finnes af Konung Christophers Privilegier 1442 at Borgerskapet skulle få välja

*) Då det redan varit under öfverläggning, at sedan de nu under Arbete varande Publique Byggnader blifva vårkställde, ett *nytt Rådhus* efter Stadens behof och Tidehvarfvets konst bör uppföras, och då en mindre behaglig Architecture icke tillåter någon Planche däraf; så igensinnes anledningen hvarföre den nu saknas uti detta Norrköpings Minne.

ja af dem fjelfve inbördes en fougta, fom ther med them opbår fakören, och annan Kongl. rättighet, fom fougtar plåga göra, och i ett gam. bref af år 1430 nåmnes en Sigurd Geet byfogde; men jag tviflar, att denne utöfvat famma rättighet fom Kronofogden, ty då af *Protocollen* finnes 1617 en Rael Bothvidsfon och 1618 Lasfe Hansfon nämnas Byfogde, och placeras under Rådmän och Stadsfkrifvare, år tydeligt hans fyfla varit bland de mindre anfedde, och fvarande kanfke emot Stads-Casfeur, eller Bokhållare. Kronfogdens fyfla deremot fes af Stadens Privilegier, hafva varit mycket vidfträcktare, ty uti Konung Gustaf Ad. *Priv.* 1620. 26 April §. 9. ftår uti alle Stadens Ämbetsmåns val, få och uti alle andre Stadens vigtige och åliggande årånder, fom antingen Regementz eller rättegången anröra, fkall vår Ståthållare och Fogde når vara, och på våre vägnar Præfidera; äfven Joh. Cafimirs refol. 1632 24 Maji i Lithzéns difput. de Norcopia p. 101. Befallningsman på Johannisborg anbefalles hålla hand öfver att Stadens *Privilegier* handhafvas och finnes äfven i Protocollerne, att Krono-Fogderne merändels varit närvarande (ganfka fällan Ståthållaren) och altid nämnes för Borgmåftarne intill år 1664. Uti Christine fullmackt för Dan. Figrelius 1659. 1 Martii ftår att en vifs Borgmåftare förordnas fom å våre vägnar herefter må och fkall förrätta, och hjelpa till Execution i alt, hvad för detta Be-

fallningsmannen å våre vågnar haft att förrätta, hvarigenom Befallningsmannens sysla synes opphört i anseende till befattande med Staden; icke desto mindre nämnes den altid närvarande i Protocollen, och äfven för Præsidenten, så länge Nils Jonsson var Kronfogde til år 1661, hvilket kanske kommer af det han var äldre Åmbetsman; ty efter honom placeras de emellan *Præsidenten* och Borgmåstaren; och när Nils Jonsson och Moretus sedan blef Borgmåstare, som lärer varit fördelagtigare sysla, nämnes de efter den som var äldre Borgmåstare. Befallningsmannen på gamle Kongsgården eller som den kallas Norrköpings gård och sedermera, Befallningsman på Johannisborg, voro de som hade i Staden att säga. I brist af handlingar, har man svårt veta deras namn; men om alle de Kronas fogdar som haft oppbörden i Norrköping om händer, äfven varit bland dess Styresmän, som ej synes otroligt, så kunna följande nämnas, som igenfinnas H. Cammar-Collegii och andre H. handlingar:

1524 Nils Olsson Befallningsman på Stegeborg hölt syn på Laxfisket i Norrköping.

1543 Niels Bergesson hölt råkenskap emellan Wika. Com. Coll. handl. *Per Asbjörnsson* fogde i K. Gustaf I tid.

1546 Henrich Persson Fongk i Ostkind, och K. M:ts Befallningsman i Norrköping.

1563 Anders Olsson gjorde råkenskap för Bråbo, Memings Hårad och Norrköping.

1565-69 Gunnar Amundsson hans förstel. Nädes fogde. *Eric Hanssons* råkenskap. Cam. Coll. Handl.

1572 Jôran Sonnesson, fogde öfver Norrkôping och Bråborg ib. Lôsings här. gammal dombok.

1569 Per Jonsson fougte på Norrkôpings gård, Cam. Coll. Handl.

1581 Jôns Larssons råkningar fôr Norrköping nåmnes. ib.

1583-84 Per Olssons - - d:o - -

1585 Niels Gregersson fogde i Furingstad', Styrstad och Norrköpings Socknar.

1586 Eric Sigfridssons - - d:o - -

1587-89-95 Nils Mathsons - d:o - -

1594-98 Niels Gregerssons råkningar fôr Norrkôpings hus 1585 kallas befallningsman i ett af honom och Borgmåstaren i Norrkôping underskrifvit kôpebref 1598 20 Febr. ut supra.

1600 Jacob Thomesson fougte på Norrkôpings hus med dess Son *Hans Holmstedsson* skrifvare.

1605 Johan Hansson befallningsman på Norrkôpings gård.

1609 Niels Claesson, Ståthållare på Stegeborg, *Lasse Håkanson* Kronans befallningsman.

1610 Lasse Håkansson befallningsman på Norrkôpings hus.

1610. 1612. 13. Per *Larsson* befallningsman på Norrköping. *Bårtill Larsson* afgjorde alle fogd. räkn.

1615 *Olof Ersson* Hertig *Johan* Sickerter och tullnär i Norrköping.

1617 *Petter Månsson*, Cammar-Råd.

1618 *Joh. Björnsson*, Hans Förstel. Nådes befallningsman.

1618. 1624. *Staphan Svensson*, befallningsman öfver Norrköping.

1625. 1627. *Niels Jonsson*, Proviantmästare och Befallningsman, ordin. af Ståthållaren.

1627. 30. *Erich Persson*, Befallningsman.

1632. *Hans Andersson*, - - d:o.

1632. 1659. *Nils Jonsson*, Befallningsman sen Borgmästare.

1659. 61. *Joh. Persson Moretus*, d:o sen d:o.

1662. 69. *Abraham Larsson Eld*, Befallningsman.

Förteckning på Borgmästare och Justitiæ *Presidenter* uti Norrköping utur gamle Handlingar och *Protocoller* sammandragne.

Borgmästare; desse voro enligit Stadslag 4 st. valdes årligen ibland Rädmännen och andre förmögne Stadsboar, och vid årets slut, antingen continuerades, eller trädde till sine förre beställningar.

1368 *Ragvald Storkarsyne*, Byaman eller Borgmästare i Norrköping.

1380 *Gudhbjörn Smidher*, *Martin Haqvnoson*, *Bothvidher* och *Suni. Dansson.*

1384 *Gudhbjörn Smyger.* *1387* *Hidolffer.*

1406 *Störkar Karlsson*, *Niclisa Bengtson.* *Heming* Skräddare. *Bengt Bengtson.*

1416

1416 *Mats Nordanå. Carl Storkarſon.*
1417 *Karl Bekk, Marten Gudhbjornſon. Slyckas Karlsſon* och *Dan. Hemmingſtlon.*
1425 *Carl Bengtsſon. Peder AEfrikosſon. Henrik Grote. Lydeke Tempelman.*
1430 *Pedher Hindrichsſon. Olaff Waſtasſon* en byfougde och 6 Rådmän.
1435 *Eggbert Hansſon. Anders Wærkmåſter.*
1437 *Torſe Hansſon. Pafvel Jensſon. Peder Geet.*
1444 *Storkar Kareſon. Hemming. Joſe Skytte.*
1457 *Laurentz Asſon. Anglike Joreansſon.*
1465 *Magnus Olsſon.* 1471 *Algoter Jeppſon.*
1475 *Henrichensſon Birgir.*
1477 *Gudmund Karlſon. Magnus Bæltare Olufſon. Hinrich Hansſon. Borje Håkansſon. Bengt Håkansſon.*
1480 *Botvid*, Fader till Borgmäſtar *Hans Bothvidsſon. Finreid Smyd. Bengt Erichsſon*, äfven Byfogde.
1485 2 Borgmåſtare. 1 Byfogde. 6 Rådmän efter Stadslag.
1487 2 Borgmäſtare, årligen 16 Rådmån.
1488 *Birger Håkansſon. Hinrich Hansſon.*
1490 *Sten Bagge. Jon Knutſon.*
1499 *Anders Skalde.* 1503 *Joen Pedersſon.* 1507 *Hans Svensſing.*
1509 *Anders Nilsſon.*
1513 *Jon Perſon. Both. Mansſon. Hans* på Berg.
1518 *Jon Pedersſon.*
1523 *Nils Arfvidſon. Gudmund Svensſon.*
1527 *Radwal Olsſon*, förmodeligen Borgmåſtare under Weſterås receſt.

1529 *Jöns Abrahamsson*, vid Strängnäs Riksdag.
1533 *Bothild Magnusson. Jöns Asbjörnsson.*
153- *Hans Bothvidsson*, Borgmästare i Konung GUSTAF den I tid; faderfader til Biskoppen *Johan Bothvidi.*
153- *Johannes*, fader til pastorn i Tåby *Claudius Johannis*, som föddes i Norrköping 1534 och dödde 1579.
1541 *Dan Jonsson Gubbe*, Bergmåstare i Konung ERIC XIV tid, höfvitsman emot de Danske, Morfar til *Pr.* i Norrk. *Hans Matthæi.*
1543 *Haruld*, Öfverskärare.
1577 *Ingevall Månsson. A. Thorson, O. Olson.*
158- *Lasse Hinrichsson* död 1585, dess Son och Soneson äfven Borgmästare.
1586 *Håkan* - - 1587. *Hinr. Larsson. Jöran Larsson.*
1598 *N. Gergerson. Per Claesson. H. Hansson.*
1600 *Hans Hansson. Jorgen Amundson.* Riksdagsfulmäcktig i Linköping.
1603 *Gudmund Andersson. Anders Mattsson.*
1609 *Lasse Håkansson. Jöran Larsson.*
1610 *Mathias Olrich*, Borgmåstare före 1617. *Lars Jonsson och Lars Hinrichson.*
1611 *Hinrich Larsson* Borgmästare före 1617, nämdes sedan Rådman 1623.
1616 *Nils Månsson*, Politie Borgmästare, berömmer mycket för den vidsträckta nytta han gjorde Staden därmed, at genom sin ansenliga förmögenhet upbringa dess handel på främmande orter, förmodeligen densamme som åter uptages för år 1638.

1617

1617 *Gudmund Andersson*, åter Borgmästare 1620. *Hans Brutswik.*

1618 *Jöran Anundson* eller *Åneson*, nämnes rådman 1617, var Borgmästare äfven 1619, nämnes bland Rådmän 1620, död 1624, dess Son *Anund* blef adlad *Bergengren*, N:o 509, åfven dess sonesön, N:o 1298.

1618 *Jöns Svensson*, äfven 1619, nämdes sedan Rådman, död 1623.

1619 *Jöran Anundson. Jöns Svensson.*

1620 *Gudmund Andersson. Måns Svensson*, förut Handlande och Rådman, Stamfader för familien *Bröms*, nämnes Borgmästare följande åren till ock med 1630, död 1636.

1621 *Måns Svensson. Joen Aronsson*, Rådman 1617, d:o 1622, på förslag till Borgmästare igen 1636, död 1653.

1622 *Måns Svensson. Olof Joensson*, nåmnes som Rådman 1617. Borgmästare 1626.

1630 *Jöns Svensson.*

1624 *Stephan Svensson*, Kongl. Maj:ts befallningsman, *Måns Svensson* Borgmåstare.

1625 *Nils Joensson*, befallningsman nämnes och följande åren, blef borgmästare 1659.

1626 *Måns Svensson, Olof Joensson*, synes varit jämt sedan 1622, sedan valdes *Oluf Larsson*, nåmnes Rådman 1617. *Lasse Hansson*, åfven 1627. lefde sedan som Rådman til sin död 1649.

1627 Måns *Svensson. Lasse Hansson.*

1629 *Eric Pårsson*, befallningsman, förmodeligen öfver Johannisborg och Staden; finnes

nes altid nämd som Borgmästare, dock allenast som närvarande.

- - *Måns Svensson. Lasse Hansson. Lars Hinrichson* d:o 1630, dess förfäder varit Borgmästare, hade arrenderat Accisen och lilla Tullen till 1653, död 1657.

1630 *Nils Joensson* Proviantmästare. *Eric Persson* befallningsman. Borgmästare de samme som förra året. *Olof Jonsson. Anders Matsson.*

1631 Voro på förslag *Nils Månsson*, som lärer refuserat, men 1638 emottog åmbetet och var Riksdagsman 1635. *Anders Matsson. Hans Olofsson*, död 1645. *Anders Svensson*, död 1634. *Lars Hinrichsson. Anders Matsson* til 1640, då han tog afsked, död 1642. Han var Son af P. P. i Wester Husby *Mathias Petri* af gamla opplånnige Slågten, och sambroder med *Peder Stjernfeldt*, *Hans Matthæi* P. P. i Norrköping och *Johan Matthæi* Biskop i Strångnås, samt *Knut Matson Torncrantz* fader.

1632 *Nils Joensson* befallningsman, *Lars Hinrichsson* ordförande borgmästare *Anders Mattsson*.

1633. 1634 Desamme *Joen Nilsson* befallningsman på Johannisborg 1635, han lärer allenast varit åhörare på Konungens vägnar utan at dömma.

1635 Desamme. På förslag voro åfven *Nils Månsson* och *Lars Hansson.*

1636 *Lars Hansson* Ordförande, lärer och varit 1634.

An-

Anders Mattson. *Nils Månsson* och *Joen Aronson* äfven föreslagne.

1637 Desamme - - - d:o - - *h*).

1638 den 5 Junii blef efter Sverjes Lag och Stadens Privilegier, Ämbeten valde med en viss lön, i stället at de förr årligen ombyttes och förordnades trånne borgmästare, neml.

Daniel Figrelius, kallades Præsident stundom Burgrefve, adlad med namnet *Lejonstjerna.* En förtjent och minnesvärdig ämbetsman, se dess fullständiga Biographie, pag. 289.

Nils Månsson den äldre för handel och köpenskap, till hvar ock en af desse förordnades till medhjelpare visse Rådmån och Borgare.

Han var född i Jönköping 1686, fadren borgmästare. M. *Jonsson*, han etablerade sig för handel i Norrköping, blef förmögen man, och feck förmodeligen deraf namnet af den store, som finnes i gamla annotationer, hade varit Stadens fullmägtig vid Riksdagen 1635 flere gånger kallad til borgmästare, det han undandrog sig; men 1638 på Regeringens befallning och hela Stadens kallelse emottog,

h) Nils Joensson Befallningsman finnes hådanefter som förut bevistat Rådplågningarne. Likvål finnes af Drottning CHRISTINÆ bref d. 1 Martii 1639 at Frigelius å Hennes vågnar förordnades, som skulle hjelpa til Executionen, m. m. som Befallningsmen å Kronans vågnar förr förrättadt.

tog, död 1639, han gjorde på ſin tid många goda anſtalter för handelens båtnad, och förekom at inge andra ſkulle blifva borgare än förmögne och flitige; men de lata ſom onyttige vattubi ur Staden borde drifvas, ſom orden lyda i protocollet.

Anders Matſon, för Stadens Räkenſkaper och Byggnader, han finnes ej i Protocollen ſedan d. 29 April 1640, då han förmodeligen tagit afſked.

Vid vacancen efter denne ſiſtnämde, då det öfverlades 1640 i Januarii om efterträdare, beſlöts väl blifva innom Staden, ſom förr varit vant, dock hemſköts till Hans Maj:t och Regeringen, om för Stadens båſta annorluuda pröfvades, till följe hvaraf

1640 *Olof Carlsſon Hyſingh*, af Regeringen förordnades til 2:dra borgmäſtare för Stadens byggnader och intrader: han var förut Fiſcal i Krigs-Collegio, blef Riksdagsman 1641 i Frigelii ſtälle; och ſom vid hemkomſten Menigheten voro miſsnöjde med förbudet på husbryggning, det de tillvitade Borgmäſtaren, ſom ovarſamt lärer bemött dem, förordſakade det 1642 et uplopp, ſom hade ſvåra följder för en del och hvilket i Frigelii Biographie finnes omrört: han dog 1658.

1641 *Petter Caſtens* förordnad til vice Borgmäſtare at föreſtå handels och hantvårken; blef förſt Ordinarius 1647, död 1650, nämnes ſom

som Rådman 1638. dess Son Anders, som kallade sig Lehrbeck blef Borgmästare 1681.

1650 *Nils Andersson*, bland flere solicitanter vald d. 6 Decemb. confirmerad af Regeringen; skref sig Wimmerstadius, då han som Notarie förde Protocollet 1636, Syndicus 1638, undfick Drottning CHRISTINÆ fullmackt i Petter Kastens ställe, död 1655.

1656 *Eric Matsson*, född i Wadstena, Student i Upsala 1625, förut Kämnersskrifvare, Syndicus 1652, Borgmåstare efter Nils Andersson för handel och hantvärk 1656, men förmodeligen sedan byggnings borgmästare efter Ol. Hysingh, Stadens fullmäcktig vid Riksdagen i Götheborg 1660, död 1675. En flitig och studerad man, hade många barn som togo sig namn af Westerberg, hvilken slägt vida spritt sig i Norrköping.

1659 *Nils Joensson*, först Kammarskrifvare, Proviantmästare och Kronobefallningsman samt vice Lagman i Östergöthland, lått uppläsa sin fullmagt af General-Gouverneuren Seved Båât, dat. Malmö d. 13 Sept. Han afstod sysslan till sin måg Befallningsmannen Johan Moretus 1661, död 1663, fader till Magnus Clingius P. i Skärkind och Landshöfdingen Jonas, adlad Klingfeldt.

1661 *Johan Pettersson Moretus*, efter förenämde dess Svärfader, ärhöll fullmackt af Drottning CHRISTINA d. 12 Januarii 1661, Riksdagsman 1664, död samma år.

 1662

1662 *Abraham Larsson*, Befallningsman öfver Norrköpings Stad.

1664 *Nils Burenskôld*, Justitiæ Præsident, en myndig man, och skarp emot sine åmbetsbröder, synnerligen Moretus, som ses af *Protocollerne*. Han föddes i Stockholm 1625, fadren Jacob Zeb. Buræus *Pastor* Primus, sedan Biskop i Strängnäs och Ärke-Biskop, Stamfader för Stjernmånner, kom till Upsala 1634, reste 1650 utrikes, besökte de förnämste Academier och Hof i Tyskland, beság åfven Frankriket, England och Holland; kom hem 1652, blef Extra Juris Professor i Upsala 1653, Secreterare i Svea Hof-Rätt 1654, Assessor ibid. och adlad Burenskôld, förordnades till Præsident 1658, i Nidens Län i Norje som de Svenske ärôfrat; men återtogs, då han blef fången och efter några veckor utbyttes. Förordnades till Justitiæ Præsident i Norrköping 1664, död 1681, samt begrofs i St. Olai Kyrka där hans baner upsattes. Var Fader till den namnkunnige General Gouverneuren Jacob Burenskôld.

1675 *Peter Joachimsson Danckwardt*, född i Norrköping 1617. Inspector öfver Landttullarne i Östergöthland öfver 20 år, blef Borgmästare 1672 efter Moretus, dog i Stockholm efter slutad Riksdag 1697, på 81 året, begrofs i Norrköping 1698. 3 gånger gift hade 30 barn, öfverlefde 45 barnabarn och 16 barnabarnsbarn.

1681

1681 *Anders Lerbeck* född i Norrköping 1642, Student i Upsala 1662, Rådman 1668, Justitiæ borgmästare 1681, ses Præsident syslan var indragen, död 1693.

1693 *Eric Tjællman*, Justitiæ Borgmästare efter *Lehrbeck*, Student i Upsala 1667, Cancellist i Konungens Cancellie, kallas tillika Rådman då han var Riksdagsman 1693, död 1708.

1698 *Carl Jansson*, Politie Borgmästare efter *Dankwardt*, född 1648, fadren Handelsman *Johan Carlsson*, efter utländske resor Handlande, allmänt kallad till Borgmästare 1698, d. 9 Januarii; hvilken syssla han med allas kärlek och högacktning skötte: gjorde godt af sine genom vidsträckt loflig handel förtjente rikedommar, bygde et eget Hospital för gamle och sjuklingar, dem han födde och klädde, var belägit på Norra Kyrkogatan. Han sjelf bodde på samma plats där Rådhuset nu står, hvilken för branden 1719, var belägen vid gamla Torget på Westerbergska Tomten; gift med *Christina Spalding*, hvilken under förenämde brand, frälste St. Olai Silfver och Skrud. Han affomnade 1707 och hon 1721, bådas minne lefver ännu i en älskad och vördad hågkomst, af deras 13 barn öfverlefde dem Stats Secreteraren Baron *Carl von Carlesson*, Kammarherrn *Johan von Carlsson*, Biskoppinnan *Schyllberg*, och Cancelie Rådinnan *Estenberg*.

1708 *Johan Lefler*, Justitiæ Borgmästare efter *Er. Tjällman*, var förut Landts-Secreterare i Linköping, redan 1706, lärer ej varit öfver 1 eller 1 ½ år Borgmästare.

1708 *Johan Christopher von Bergen*, född i Stockholm upfödd här hos *Ehrenspetz*. Rådman i Norrköping 1706 Politie Borgmästare efter *Carl Jansson* 1708. Justitie efter *Lefler* 1709, död 1717.

1713 *Johan Halling*, Politie Borgmästare efter *von Bergen*, död 1715.

1716 *Jacob Ekebom*, Politie Borgmästare efter *Halling* 1716, Justitie efter *von Bergen* 1717. Han var född härstädes 1685. Fadren Råd och Handelsman *Jacob Ekebom*, kom till Upsala 1701, blef Rådman 1708, tillika någon tid Fiscal. Riksdagsman 1719, 1723, 1728 och 1735, död 1758, den 6 Maji, en rättvis man, och mycket frikostig til Stads-Kyrkans prydnad.

1717 *Olof Lemberg*, förut Stads-Secreterare, blef Politie Borgmästare efter *Ekebom*, men afsatt vid Riksdagen 1724, efter Commissions-Dom 1721, död 1735.

1728 *Olof Ekerman* född 1697 i Jönköping, fadren *Bengt Ekerman* var Assessor i Götha Hof-Rätt, Student i Upsala 1716 Auscult. i Göta Hof-Rätt, extra Rådman i Norrköping, ordin. och Kämners *Præses* 1722. Politie Borgmästare 1728, Riksdagsman 1731, samt för mogen insigt i Manufactur väsendet och nitälskan til Manufacturernas be-

befrämjande, hugnad med Asſesſors Caractér d. 10 Nov. 1741, död d. 28 Maij 1742.

1743 *Guſtaf Hinr. Höckerſtedt*, född i Stockholm 1706, fadren Auditeur Student i Lund 1720, vice Mönſterſkrifvare vid Gardiet 1724, Auſcult. i Svea Hof-Rätt 1726, Notarie i Commerce-Collegio, var tjenſtgjörande vid flere Riksdagar. Secreterare i Manufactur Contoiret 1741, Politie Borgmäſtare i Norrköping, efter Asſesſor *Ol. Eckerman* 1743, Juſtitie efter *Claes Peter Jancke* 1761, död af ſlag 1766.

Stadens Borgerliga Militair Corpſer ſattes på en nog lyſande fot, genom deſs åtgärd. Han var Stads-Major till ſin död, var en ſitt ämbete prydande man och lycklig Talare.

1758 *Claes Peter Jancke*, född i Norrköping 1696 27 Julii, fadren Handelsman *Peter Jancke* född i Lybeck 1666, där deſs förfäder varit handlande. Han blef handlande Borgare härſtädes 1718, bland de 24 älſte 1724, Rådman 1728, interims Præſes i Hallrätten 1742, Juſtitie Borgmäſtare efter *Ekebom* 1758, död 1761, fader til Bruks-Patr. *Friedr. Jancke*.

1762 *Sven Björkman*, född härſtädes 1715 d. 30 Julii, Son af Tullſkrifvaren *Sven Björkman*, Student i Upſala 1731, Auſcultant i G. Hofrätt 1741, Notarius Publicus, Hofrätts Commisſarie 1744, Rådman 1749, Politie Borgmäſtare efter *Höckerſtedt* 1762, Riksdagsman 1761. Hallrätts Præſes, död

d. 18 Februarii 1784. En driftig och lått umgängesman.

1767 *And. Lundroth*, född i Lunda Sochn i Södermanland 1721, fadren Rusthållare, Student i Upsala 1742, Auscult. vid Stockholms Rådst. 1745. Extra Ordin. Cancelist vid Manufactur-Contoiret 1750, vice Notari 1751. 1:o Notarius ibid. 1758, Advocat Fiscal 1762, Justitie Borgmåstare efter *Höckerstedt* 1767, d. 4 Aug. introducerad, hastigt död af slag under Aftonsången på Orgelläcktaren i St. Olai Kyrka den 13 Martii 1785, allmänt saknad som fridälskande och råttvis.

1784 *And. Friedr. Iggeström*, född den 18 Maji 1728 i Stockholm, fadren Landskammererare i Linköping, Student i Upsala 1743, extra Canzelist vid Högloft. Kongl. Amiralitets Collegium 1751, Auscultant i Högloft. Kongl. Götha Hofrätt, Secreterare och Auditeur vid Kongl. Örlogs-Flottan, tilförordnad Krigs-Fiscal under en Sjö-Expedition, ordinarie Landskamerare i Östergöthland 1761, Handels-och Politiæ-Borgmåstare i Norrköping 1784, hedrad med Commerce-Råds namn och vårdighet 1789 och död i Sept. 1794, en man af godt hjerta och lyckliga umgångs gåfvor.

1785 *Otto Friedr. Eckerman*, född i Norrköping den 23 Januarii 1731, fadren *Politiæ-Borgmästaren Assessor Olof Ekerman*, Student i Upsala 1742, Extra Kammarskrifvare i

i Manufactur-Contoiret 1749, Fiscal 1754, Justitiæ Rådman 1762 och Kämners Præses efter M. *Kohl* 1767, Justitiæ Borgmästare 1785, ärhöll Assessors Fullmackt 1789, interims Præses uti Hall-och Manufactur-Råtten hårstädes efter *Iggeström*, undfick Lagmans namn, heder och vårdighet 1790 d. 18 Nov. ännu tjenstgörande driftig Ordningsman 1797, såsom Ordförande för Väl-lofl. Magistraten, Krono Uppbördskammaren och vice Præses i Olai Kyrko-Råd.

1795 *Daniel Björkman*, född hårstädes 1742. Son af Tull-Controlleuren *Thure Björkman*, Student i Upsala 1755, Auscultant och extra Notarie vid Rådhus och Kämners Råtterne 1760, Cancellist 1762, Actuarie samma år, Stads-Fiscal 1768, Proviantmästare och Justitie Rådman 1789. På förslag til Justitiæ Borgmästare 1785, utnämd Handels och Politiæ Borgmästare 1796; men afled före installeringen samma år af en forssetande lungsot, och feck således icke öka sitt minne öfver hvad han som skickelig Stads-Fiscal och Rådman ostridigt ägde.

1796 *Jeuns Brunbeck*, född i Ystad 1740 d. 6:te December fadren Guldsmed *Lars Knutson*, Grosshandlare hårstädes 1771 och Ledamot af Borgerskapets 24 äldste, Extra Rådman 1777, ordin. 1783, på förslag til Handels och Politiæ Borgmästare efter *Iggeström* 1794, och för andra gången efter *Björkman* i första Rummet med allmän kal-

lelse 1796, utnämd och befullmäcktigad 1797, installerad d. 21 Februarii samma år. Ordförande för Välloft. Magistratens *Politie* Division och Stadens Sjumanskammare.

Rådmän i Norrköping.

1406 *Johan Stensson. Assar. Inge Stensson. Håkan Krog. Laur. Mathesson. Peder Stake. Bole Dansson. Anders Jonsson Styper Laurentz.*

1447 *Håkan Krook. Pader Wastason.*

1600 *Jons Hansson. Hans Marchiesson död 1608.*

1604 *Olof Helsing.*

1617 *Hinr. Larsson* förut Borgmästare i) *Jöran Åneson* Borgmästare 1618. *Olof Joensson*, Borgmästare 1622. *Jöns* Målare. *Olof Larsson* Borgm. 1626. *Klaus Jacobsson. Pet. Wastesson. Joen Arsensson* Borgm. 1621. *Pet. Månsson.*

1618 *Hinr. Larsson. Hans von Bruntzvig. Måns Svensson*, och 7 til.

1620 *Jöran Anundsson. Jons Svensson*, 8 til.

1622 *Joen Arensson.*

1628 *Pet. Kasten* sen Borgm. *Lars Hansson* i Dalen tog afsked 1639. Riksdagsman 1649, död 1655. *Anders Svensson.* Rådman *Johan Månsson. Broms* var dess Måg.

1631 *Jacob Månsson.*

1638 *Peter Kasten. Jöran Olufsson*, död 1646. *Olof Erichsson*, lärer tagit afsked, bodde sedan i Söderköping. Rådmans lön 100 Dal. K:mt.

Påvel

i) Så länge Sysslorne voro ambulatoriske, gingo de tilbaka til Rådmän, som förut vatit Borgmästare, hvilket af denne förtekning nog synes.

Påvel Ericksson, död 1645 förmögen man.

Claes Nilsson, på Borgm. förslag 1658, död 1696, öfver 90 år, se Spegels graffkrift.

Hans Olufssons död 1645. *Peter Benick*, afsatt 1643 för delacktighet i ett upplopp.

1639 *Nils Larsson*. *Knut Håkansson*, Riksdagsman 1652, död 1668.

1643 *Lars Månsson* i stället för *P. Benick*, död 1645. Emellan desse årtal har man icke kunnat få reda på Stadens Rådmän förr än

1650 *Casper Hinrichsson*, död 1655. 1652 *Hans Persson*, död 1680.

1654 *Måns Persson*, (*Montin*) född 1640, död 1670, sedan han några år varit Tullskrifvare i Norrköping, blef han därstädes handlande och Rådman, varit anförtrodd flere Stadens oeconomiske angelägenheter, i synnerhet at vårda de fattige och sjuke i Staden under den dyra tiden 1650, 1651, och at bestyra Stadskyrkans reparation efter branden 1655, död 1670.

1659 *Jon Månsson* förmodeligen Jon Månson Broms som varit Packhus-Inspector, död 1664.

1661 *Hinr. Larsson*, Borgm. Lars Hinricssons Son, död 1690.

Olof Årfvidsson, död 1678.

Hinr. Månsson Bröms, död 1678, Son af Borgm. Måns Svensson, lemnade många barn efter sig och blef Stamfader för flere slägter härinnan.

1662 *Anders Brynjelsson*, Kämners Præses, lärer blifvit Rådman för 1661.

1663 *Jonas Planck*, Kämners Directeur, förut Notarie 1658, född i Norrköp. Student i Upsala 1648, tog afsked från Rådmans sysslan 1667. blef Borgm. i Enköping 1675, död 1682.

1664 Vore 10 Rådmän efter numerering och ordning de finnas i N. Planeks disp. 1664, Lars Jonsson Fultopp, Rådman, död 1667.

1666 *Olof Östensson Håger*, nämnes i Protoc. 1658, Bokhållare vid Svärtinge, sedan Rådst. Notarie 1661. Rådman 1666, tog afsked och reste til Pommern 1667, slutel. Assessor och adlad Hågertyshm.

1667 *Israel Schultz*, Syndicus och Kämners *Præses*, död 1670.

I brist af Handlingar kan man ej utsätta säkert åratal när följande blifvit Rådmän.

Jacob Spalding omkring 1668, död 1676, Stamfader för Spaldingar i Stockholm och Norrköping, samt Spaldencreutz.

Anders Lerbeck, 1668, sedan Borgmästare.

Per Jonsson den äldre 1670.

Collin Falley circa 1671, död 1673.

Per Larsson, fultopp kallad, 1671, död 1677.

Jonas Londeman vid år 1678, förut Controlleur.

Gustaf Agrivillius 1681.

And. Arosius, Syndicus 1679, sedan Kämners Præses.

Johan Månsson Bröms, 1680, förut Stadsfiscal, Son af Borgmästaren Måns Svensson.

Peter Reimerts, 16 - -, död 1707.

Claes Jacobsson.

Gösta Jonsson.

Hans Olsson, 1689.

Gudmun Månsson, 1690.

Emellan 1688 och 1693 blefvo följande Rådmän.

Nils Månsson Bröms, Borgmästar. Måns Svenssons Son, född 1629, död 1708.

Mårten Persson Warg, död 1692.

Claes

Claes Jansson, äldre broder til Borgm. Carl Jansson, född 1647, död 1710, gift med Maria Rockman, Borgm. Janckes Morfader.

Johan Nilsson, Son af Borgm. Nils Andersson, född 1637, död 1693, hans bror Stats-Secreter. Anders Norkopens, adlad Nordenhjelm.

Peter Bröms, Son af Rådman Hinr. Månsson Bröms, född 1649, död 1698.

Gustaf Danckvardt, förut Stads-Bokhållare 1687, om det år densamme som var Borgmåstare, så dödde han 1738.

Gerdt Claesson, död 1711.

Jacob Ekebom, död 1699.

Hinr. Spet, Factor död 1707.

Peter Stahlgren, Præses i Kämnerskammaren, lefde ännu 1708.

Zachris Zachrisson.

Anders Kinlock Jacobsson, hade förut varit Bokhållare vid Måssingsbruket, nämnes Casseur 1681, Rådman 16--, död 1710.

Hans Hultman, född 1648 i Norrköping, där fadren Lars Hemminsson var handlande, död 1707.

Eric Modelin, Student i Upsala 1689, Notarius 1693, Rådman 1706, död 1715.

Ernst Bäckman, Rådman 17--, död 1706.

Matts Westerberg, Son af Borgm. Eric Mattsson, Rådman 1706, död 1738, fader till Kramhandlaren Nathanael Westerberg i Stockholm.

Eric Johansson Dahlgren, född 1647, Rådman ---, död 1712.

Joh. Christ. von Bergen, Rådman 1705, Borgm. 1708.

Joh. Widman, Fiscal -- Rådman -- död 1720.

Peter Westerberg, Kopparslagare, Rådman 1703, död 1714.

Da-

David Schröder, Rådman 1708, begårer afsked 1730, dőd 1736.

Jacob Ekebom, Rådman 1708, Borgmåstare - - -

Gustaf Björkegren, Rådman 1708, lefde ånnu 1712.

Doctor *Magnus Gabr. Block*, Rådman, Medicus under Påsten; kånnes vidare af dess Biographie.

Pet. Mårtensson, fődd 1687, Student i Upsala, Rådman 1713, Kåmners - Præses 1716, afsked med Borgm. Caracter 1764, dőd 1767.

Gustaf Barckman, Rådman 1714, dőd 1734.

Alexander Heyock, d:o 1715, dőd 1724.

Hinr. Kluver, d:o 1716, dőd 1728.

Israel Rahm, d:o 1716, drunknad 1724.

Ludv. Joh. Hillerström 1718, Kåmn. Præses 1719, Stads-Secret. 1722.

Johan Gladhem, fődd 1692, Student i Upsala - - Ascult. i G. Hof-Rått - - Rådman 1722, dőd 1749.

Olof Ekermann, literair Rådman 1722, Politie Borgmåstare 1728.

Lars Tollsten fődd 1664, literair Rådman efter Rahm 1726, var főrut Auditeur, dőd 1740.

Elias Westerblad, Rådman 1725, dőd 1730.

Olof Löfgren fődd 1697 i Linköping, Student i Lund - - och i Upsala - - Auscult. i Sv. Hof-Rått, Rådst. Not. 1725. Liter. Rådman och Kåmners Præses 1728, dőd 1753, Stjuffader till Borgmåstaren Ol. Ekerman, dess enda dotter år gift med Bergmåstaren Baron Alex. Funck.

Hans Lindstedt, fődd 1625, Ledamot bland de 24 ålste 1717, Borgerskapets Taleman 1723, Rådman 1728, dőd 1754.

Claes Pet. Jancke, Rådman 1728, efter Kluver, Justitiæ Borgmåstare 1758.

Jo-

Jochim Wittstock, född 1685 i Ingermanland, Borgare och Handlande härstädes 1717, af de 24 1726, Taleman 1728, Rådman efter Schröder 1730, död 1752.

Johan Reef, född 1677, Borgm. Son från Askersund, Borgare 1705, af de 24, 1715. Taleman 1722. Rådman efter M. Westerberg 1738, död 1746.

Petter Becker, född härstädes 1699, af Snickar-Ålderman Frantz Becker, Auscult. vid Norrk. Rådst. -- Stads-Fiscal 1724, literair Rådman efter Beckman 1738, död 1752.

Hinr. Westman, -- liter. Rådman efter Tollsten 1741, död 1761.

Olof Kihlstrand, född 1687, Student i Lund 1714, Kämners Notar. 1724, Rådst. d:o 1728, extra Rådman 1741, ordin. 1752, Kämnärs Præses 1754, död 1758.

Sven Björkman, liter. Rådman 1749, Politie Borgmästare 1762.

Sven Nilsson Ridder -- Handlande -- Rådman 1749, död 1762.

Anders Schenbom, Rådman efter Wittstock 1753, Öfver-Directeurs charačter. Se vidare dess Biographie.

Lorentz Nordstein, född 1690, handlande, Rådman efter Lindstedt 1754, död 1762, på sin tid en förmögen man, Svärfader til Carl M. Westerberg och Hans Eckhoff.

Carl Martin Kohl, född i Stralsund 1715, Cancelist 1736, Notarie vid Kämners-Rätten 1738, Fiscal 1751, liter. Rådman efter Kihlstrand 1754, Kämners Præses 1758, för sjuklighet tog afsked, 16 Martii 1785 död.

Joh. Zach. Reuser, Student i Upsala 1739, Cancelist 1741, Actuarie 1745, Notar. Publicus 1751, extra Rådman 1755, ordinar. 1758, död 1767.

Justinus Gartz född i Stockholm 1717, den 14 Sept. Handlande 1741, Rådman efter Jancke 1759, den 1 Aug. död 1767 den 23 Junii.

Tobias Ben. Stechau, Tobaksfabriquer - - Rådman 1761, död 1771.

Timon Åckerström, Garfvare Ålderman, Rådman 1761, död 1770.

Otto Friedr. Ekerman, liter. Rådman 1762 - - Justitiæ Borgmåstare 1791.

Christoph. Zegollström - - - Cancelist 1754, Actuarie 1757, liter. Rådman 1762, död 1767.

Carl Gustaf Brandstedt, född 1726, Stads-Casseur 1747, liter. Rådman efter Mortenson 1764, förrättade Justitiæ samt Handels och Politiæ Borgmåstare sysslorne, 9 månader år 1795, tog afsked med lönens bibehållande, för ålder och sjuklighet 1796.

Olof Schierling Larsson, född 1718, Stads-Casseur 1742, Stads-Bokhållare 1748, Justitiæ Rådman d:o 1767 efter Zegollström, död d. 9 Nov. 1788.

Hans Eckhoff, född i Norrköping 1706, Son af Handelsman Pet. Eckhoff, Handlande af de 24. Taleman - - Rådman 1767 efter Gartz, död 1771.

Carl Gotl. Körner, född 1727, Son af Tulförvalt. G. F. Körner, Student i Upsala 1742 efter 6 års utrikes vistande, Auscultant 1758, liter. Rådman efter Reuser 1768, ännu 1797 tjenstgjörande och Directeur af Auctions Kammaren, Ledamot i Krono Upb. kam. och Sjötulls-Råtten.

Pet. Erling, Garfvar Ålderman, föd d. 2 Dec. 1721, af de 24. Rådman efter Åkerström 1770, Riksdagsman 1769, död 1788 d. 6 Aug.

Johan Boman Pettrsson, föd i Godegård, 1708 Handlande af de 24. Taleman - - Rådman efter Stechau 1771, Riksdagsman och Ledamot uti Secrete Utskottet 1772, tog afsked 1783, död 1791 den 23 October.

Nis-

Niclas Hinr. Murschwig, föd 1728, fadren Commini-ster vid tyska församl. i Norrk. Handlande af de 24 Åldste, Rådman efter H. Eckhoff 1771, död 1783.

Friedrich Ullric Lundman, född vid Drottning-holm d. 19 Sept. 1725, af fadren Slottsföreståndaren Petter Lundman, Bryggar-Ålderman, Borgare 1754, af de 24 och Handtvårks Societetens Taleman, extra Rådman 1777, ordin. 1778, Stads-Major 1785 efter Höckerstedt, död 1788 d. 18 Sept.

Jeuns Brunbeck ordinarie Rådman efter J. Bohman Pettersson och Handels Borgmästare 1797.

Jonas Jåderholm, född i Jåders Sochn i Södermanland d. 30 October 1727, handlande i Norrköping 1760, af de 24 Åldste och Handels-Societetens Taleman 1769, extra Rådman 1783, ordin. 1785; Riksdagsman och Ledamot i Banco Utskottet 1786, af Kongl. Commerce Colleg. updragen speciele tilsynen vid nya Spinhus byggnaden härstädes 1786, Riksdagsman och Ledamot i Städernes allmänna besvärs Deputation 1789, ännu tjenstgjörande Rådman 1797, Ledamot i Stadens Sjumanskammare och brånvins brännings reglering.

Johan Drews, född i Norrköping, 1735, Handlande 1779, af de 24 och Taleman, Riksdagsman 1778, extra Rådman 1784, död 1785.

Johan Eek Johansson, härstädes född 1736, fadren Handelsman Claes Joh. Eek, Handlan-

lande 1760, af de 24 Åldste och vice Taleman 1784, extra Rådman 1784, död 1786.

Anders Glanström, efter idkade Studier så i Linköping som Upsala, Auscultant 1748, v. Notarie 1749, Notarius i Februarii 1751, den 31 Martii 1781, Rådmans Caracter, Rådman d. 8 Junii 1785, Kämners Præses 1786, död 1789.

Carl Palm, född d. 6 Novemb. 1735 i Björnekulla och Broby, Fadren Prosten Anders Palm, Student i Lund 1752, Candidat 1759, Auscultant i Kongl. Götha Hofrätt 1764, Handlande härstädes 1770, af de 24 Åldste och Taleman 1783, Hallrätts Ledamot och extra Rådman d. 6 Junii 1785, ordin. 1785, Præses vid Hall och Manufactur-Rätten 1795, Ledamot i Sjumanskammaren och Gustafvianske *Barnhus* Direction.

Joh. Arnd. Rickman, född härstädes den 3 Jan. 1745, Fadren Inspector vid Norrköpings Mässingsbruk, Student i Upsala 1760, Auscultant d. 17 Januarii 1763, Cancellist d. 4 Junii 1764, Actuarie d. 9 Novemb. 1768, erhöll Rådmans Caracter d. 12 October 1781. I första rumet på förslag till Justitiæ-*Borg*mästare 1784, Justitiæ Rådman d. 15 October 1785, Ledamot af Sjötulls-rätten och St. Oali Kyrko-råd.

Lars Liedbeck, Fadren Alexander Liedbeck, Handlande i Jönköping, därstädes född d. 17 Nov. 1738, Handlande 1766, af de 24 Åld-

Åldfte, extra Rådman 1786, död före installeringen famma år.

Jean Jacob Wefterberg, född härftådes 1741, d. 12 April, Fadren Handelsmannen Jacob Wefterberg, Fårgare och Öfverfkärare 1774, af de 24 Åldfte och Handtvärks Societetens Taleman 1788, extra Rådman 1788, ordin. 1789 i April, Stads-Major efter Lundman och Directeur för Skjuts-inrättningen, famt Öfver-Beficktningsman vid Färgerierne under Stadens Hall-Rått.

Johan Sandberg, född i Stockholm i Novemb. 1747, Son af Mantals-Commisfarien, federmera Bryggaren härftädes Johan Sandberg, Borgare och Logarfvare 1775, af de 24 Åldfte och vice Taleman 1788, extra Rådman famma år, ordin. 1797, Ledamot af Accis-Rätten och St. Olai Kyrko-Råd.

Carl Engeftröm, född i Wefternik d. 20 Jan. 1740, Fadren Handels-Borgmäftare, Handlande härftädes 1772, af de 24 och Taleman 1785, famt extra Rådman 1788, död d. 31 Octob. 1797.

Daniel Björckman, Juftitie Rådman 1789, Handels och Politiæ Borgmäftare 1796.

Johan Lorens Schierling, född härftådes den 27 April 1745, Son af Rådman Olof Schierling Larsfon, Student i Upfala 1763, examinerad i Theologien och Jure Publica 1764, äfven uti Juridiqven 1765, Aufcultant 1765, Cancellift 1768, Notarius vid Kämners-Rätten 1770, Notarius Publicus

1783, Justitiæ Rådman 1789, Præses vid Kämners-Rätten samma år, Ledamot i Accis-Rätten, Secreterare vid Sjömanshus Direction och Notarie för Tyska Kyrko-Rådet.

Jean Friedr. Brunstedt, född i Fyrby och Tåby Sochn d. 9 April 1750, Fadren Rusthållaren Jonas Johansson. Efter idkade Studier och 7 års biträde vid Häradsskrifvare Contoir, Krono uppbörd och Expeditionsskrifvare 1771, Cancellist härstädes d. 16 Junii 1773, Stads-Cassteur den 23 Januarii 1775, Hof-Rätts Commissare Fullmackt d. 24 Maji 1780, Handels-Fiscal d. 22 Nov. samma år den 9 April 1789, at förestå Landsfiscalstjensten i Östergöthland, den 6:te Maji samma år, Notarius Publicus i Norrköping, samt Notarius vid Sjötulls och Accis rätterne samt Auctions kammaren, Stadsfiscal d. 24 Januarii 1792 och d. 29 April 1795, Rådman på Justitiæ Division.

Daniel Weyerin, född d. 11 September 1754, fadren Handelsmannen Joean Weyerin, Handlande 1780, af de 24 Äldste och Taleman 1788 till 1792, Riksdagsman åren 1789 och 1792, Ledamot i Rikssens Ständers Hemliga Utskott vid både desse märkvärdige Riksmöten, och vid det sednare äfven en bland de tvänne Borgerlige Ledamöter i Hemliga Utskottets Finance-Utskott, Ledamot i Hall och Manufactur-Rätten sedan 1785 och af St. Olai Kyrko-Råd sedan 1786, Riddare af Konungens Wa-

Wasa-Orden den 23 Februarii 1792, extra Rådman af Politiæ-Division d. 8 Jan. 1797.

Carl Lundmark, född d. 10 Sept. 1759, på Odensvi uti Nerike 1766 intagen uti Örebro Trivial-Skola, hvarest Fadren var Rector, A. Lundmark. 1786 etablerade egen handel. 1792 invald til Stadens Åldsta. 1797 d. 18 Dec. vald til extra Rådman på Borgerliga Classen.

Stads-Secreterare uti Norrköping.

De kallades fordom Stadsskrifvare, tils dess efter 1620, de fingo namn af Syndici, och änteligen Stads-Secreterare efter 1689 års lönings-stat; följande har man fått namn på.

1563 *Bothvid Hansson*, Son af Borgmästaren Hans Bothvidsson; Stadsskrifvare uti Norrköping, Fader till Biskoppen i Linköping Johan Bothvidi som föddes 1575.

1600 *Hans Holm*, Stadsskrifvare uti Norrköping, bland dem som vid Linköpings Riksdag 1600 förde Protocollet öfver R. R. Procesfe, månne densamme som var Borgmästare i Söderköping?

1604 *Hans Holmesson*, Stadsskrifvare, förmodeligen densamme.

1608 *Joan Persson*, dito.

1618 *Hans Månsson Buræus*; d:o vid Protoc.

1622 *Joen Persson*, Stadsskrifvare torde händt densamme som 1608. En Notarie af lika namn finnes i Protoc. 1631.

1628 *Jon Nilsson*, Syndicus.

1631 *Anders Erichsson Svært*, Syndicus Riksdagsman 1634, afskedad 1637, hufvudsvag och död 1650.

1637 *Nils Andersson Winnerstadius*, förut Notarius, Syndicus, Borgmästare 1650.

1650 *Eric Matsson*, Vård eller Kämnersskrifvare 1632, ordin. Syndicus 1632, Borgmästare 1658.

1660 *Eric Påhlsson Mölner*, Notarius 1632, Syndicus 1660, död 1668.

1668 *Israel Skultz*, Syndicus och Rådman, död 1670.

1670 *Johan Hansson*, Syndicus.

1671 *Petter Kallerman*, Syndicus, död 1679.

1679 *Anders Arosius*, Syndicus, sedan Rådman, död 1716 som Kämnärsrätts *Præses*, lårer förut afstådt Secreter-sysslan till sin Måg Olof Lemberg, ännu 1708, finnes han nämd som Stads-Secreterare.

17-- *Olof Lemberg*, Stads-Secreter efter Arosius; Politie Borgmästare 1717.

1717 *Johan Gode*, Stads Secreter, tog afsked 1722.

1722 *Ludvig Joh. Hillerström*, född 1688, i Öfveråkers *Prästegård* i Hellsingeland, Student i Upsala 1700, Ascult. i Lands-Contoiret och Cancelist i Calmar; Kammarskrifvare i Stockholm, Notarie vid Norrköpings Rådstugu 1715, Rådman 1718, Kämnärs Præses 1719, Stads Secret. 1722, död 1745, en käck och vettig man; men

handt aldrig till Borgmåstare, ehuru han var på Förslag efter Lemberg och Ekerman.

1747 *Pehr Serlachius*, född 1709 i Wiborg, där fadren då var Lector, sedan Prost i Kexholm och sist P. P. i Östra Husby i Östergöthland, dit han flyttade för fienden, Student i Upsala 1726, Ascult. i G. Hof-Rått, vice Håradshöfdinge, Rådstugu Notarie i Norrk. 1743, Stads-Secreterare efter sin Svåger Hillerström 1747, ärhölt Borgmåstare caracter 1767, efter han 3:ne gånger stådt på Borgmästare Förslag, tog afsked genom accord med efterträdaren 1768.

1768 *Johan Lithun*, född 1732, Son af Prosten i Tjållmo Mårten Lithun (hvars fader Mårten Asmundsson var Borgare i Norrköping) kom från Linköpings Schola at följa Häradshöfdingen Uggla på ting, Student i Upsala, Caucellist vid Norrköpings Rådstuga 1757, Fiscal 1762, Stads-Secreter 1768, död 1782.

1782 *Pehr Becker*, född den 6 Sept. 1742, Student 1759, antagen till Auscultant efter aflagt Academiskt prof år 1761, Kåmners Notarie den 20 Sept. 1762, Notarius Publicus 16 Julii 1770, Notarius vid Gustafvianske Barnhus-Direction ifrån dess inrättning till år 1788, undfeck fullmackt på Rådmans namn och heder d. 7 Sept. 1776, Stads-Secreterare d. 5 Octob. 1782, och befulmäcktigad d. 24 April 1783, död d. 1 Maji 1789.

1789 *Anders Widen*, född d. 2 Januarii 1748 uti Slaka Sochen af då varande Comminiſtern ſedermera Kyrkoherden i Öſtra Skrukeby Anders Widen, Student i Upſala 1767, Auſcultant i Kongl. Svea Hof-Rätt den 23 Aug. 1769, Auſcultant vid Stockholms Rådſtufvu och Kämners-rätter d. 19 Decemb. 1770, extra Ordin. Notarius vid andra förſtads Kämners-rätten, v. Notarie vid Rådſtufvu-rätten därſtädes d. 27 Maji 1772, och den 13 December 1773, Notarius vid Rådſtufvu-rätten härſtädes, förrättat Stads-Secreterare-ſyſslan under afledne Stads-Secreteraren Lithuns ſjukdom, äfven ſom under vacancen, Stadsfiſcal i Martii månad 1789, ſamt Stads-Secreterare härſtädes ſamma år; hvilken ſyſsla han ännu 1797 innehafver.

Stads-Notarier.

Ludvig Joh. Hillerſtröm, Notarie 1715 d. 8 Sept., Rådman d. 10 Sept. 1718, Stads-Secreterare 1722.

Anders Civilin, Notarie 1720, död d. 24 Januarii 1725.

Olof Löfgren, Notarie d. 5 Junii 1725, Rådman och Kämners Præſes, död d. 4 April 1728.

Olof Kihlſtrand, Notarie d. 8 April 1728.

Pehr Serlachius, Notarie d. 9 Martii 1743, Stads-Secreter 1747.

Olof Kihlstrand, åter Notarius 1747, Rådman 1752.

Anders Glanström, Notarie 1751, Rådman - -

Anders Widén, vid Civil och Crimin. Protocollet 1773 och 1786, til hela tjensten befordrad, Stads-Secreter 1789.

Adolph Becker, född den 24 Junii 1768, härstädes Fadren Rådman Pehr Becker, Auscultant d. 28 Julii 1786, vid Rättegångsvärken i Norrköping, Student i Upsala 1787, utgaf 1788 den 3 Maji och försvarade en Juridisk Disputation de Arbitris. Antagen till vice Notarius vid Magistratens Justitiæ Division den 19 Maji 1788, förordnad til Ord. Stads-Notarius den 6 Maji 1789, ännu tjenstgörande 1797, Notarius vid alla Skrå-Åmbeten, vid Hantvärks Societeten, Gustafvianske Barnhus-Directionen, Grundvärks och Curhus-Directionerne.

Förmodeligen äro några af de i förra århundrade här då varande Åmbetsmåns namn förlorade, ehuru nog grant de blifvit eftersökte, förteckningen torde dock vara tillräcklig då af de flästes icke mer är öfrigt, än den uplysning man vinner, huru olika antal Personer här oftast utgjort en laglig Magistrat. Konungarne Albrecht och Gustaf den 2 Adolphs Privilegier hafva dock för Stadens Styrelse varit en oförändrad grundlag tills d. 2 Julii 1777, då Konung Gustaf den III, Allernådigst Stadfästade en af Magistraten och Stadens 24 Äldste träffad öfverenskommelse

 och

och förening angående Norrköpings Stads framgena Styrelse *k*) därmed äro icke allenast förenämde Privilegier ytterligare allernådigst stadfästade, utan ock i några få omständigheter till allmän säkerhet efter tidens behof lämpade, ordning och hushållning återvunnen och den redan 1746 öfverenskomne Ämbets fördelning Magistratens Ledamöter emellan, Kongligen Auctoriserad. Magistraten är skild i 2:ne divisioner.

Justitiæ-Division.

Däruti skal Justitiæ-Borgmästaren presidera, samt har til ordinarie Ledamöter de fyra, utom Kämners-Præses, varande Literare Rådmän, hvaribland åtminstone en, jämte Juridisk kundskap och årfarenhet, bör äga kännedom uti Räkenskaps-arbete. Denne Division, som utgör Rådstufvu-Rätt, afhandlar alla Rättegångs-ärender, hvilka enligt Lag och Laga Stadgar til Rådstufvu-Rätts uptagande höra, med hvad därmed uti en eller annan måtto gemenskap äga kan, såsom Inventeringar och Delningar, Värderingar och Executioner efter Domar och Utslag, ej mindre än vården å det Järn och andra Metaller, som för Rikfens Ständers Banqves och enskiltes Räkning emot uptagande Lån varda in-

k) Samma år i Norrköping tryck på 103 sidor. Magistraten blef då förstärkt med tvänne Extra Borgerlige Rådmän utan lön, hvilka äga sin tour efter fullmackts dagen, at utan vidare val, vid blifvande ledighet ingå såsom ordinairer med lön.

intecknade och pantſatte. Så ſkal ock denne Diviſion, genom Krono-Upbörds-Kammaren beſörja Kongl. Maj:ts och Kronans Räntors indrifvande och redogörelſen därföre, ſamt hafva upſigten öfver Auctions-Värket och Krono-Magazinet. En af de Literate Rådmännen preſiderar uti Stadens Accis-Rätt. En hafver ſpecielle inſeendet vid Auctions-Värket, 2:ne biträda, ſom Ledamöter, Stadens Sjötulls-Rätt, och 2:ne de bäſt kunnoge uti Räkenſkapsſaker, äro jämte de därtil förordnade Borgare, Ledamöter uti Krono-Upbörds-Kammaren, hvilka hafva ſpecielle beſörjandet och tilſynen däröfver, at Upbörden rätteligen debiteras, Upbörds-möten i rättan tid hållas, Reſter indrifvas och Räkenſkaperne rätt och i Laga tid af Stads-Casſeuren afſlutas och til Lands-Contoiret inſändas.

Handels-Politie-och Oeconomie-Diviſion.

I denna Diviſion preſiderar Handels-och Politie-Borgmäſtaren, och hafver til Ledamöter de fyra illiterate eller Borgelige Rådmän.

Denne Diviſions göromål ſkola däruti beſtå, at ſåſom Magiſtrat afgöra och expediera alla Politie-Oeconomie-Handels-och Burſkaps ärender, med mera Kongl. Maj:ts och Kronans ſamt Stadens nytta och tjenſt rörande, ſom ej til Juſtitiæ-Diviſionen hörer. Härunder ſorterar Stadens Sjumans-Kammare, ſom likmätigt Stadens Privilegier beſtår af Sju Män, Borgmäſtaren, 2:ne Rådmän af denna Claſs,

ſamt fyra Borgare, hvareſt Stadens alla Ordinarie och extra Ordinarie inkomſter inflyta och redogörelſe därföre viſes. En af Rådmännen i denna Diviſionen ſkal vara å Magiſtratens vägnar i *Packhuſet*. En af dem har ſpecielle tilſynen öfver Järnvägen och Stadens *Publiqve* byggnader. Til denna Afdelning höra ock Rådmännens Ordförande uti Skrå-Ambeten, Brandſyners och Mantals-Anteckningars förrättande, ſamt öfverinſeendet öfver Stadens Byggnader, Gator, Portar, Strander, Brand-redſkap, med alt hvad til Ordning och en god Politie, ſom Stadens ſtyrſel uti Hushållningen, efter Stadgar och Beſlut, hörer.

Plenum.

Då Mål förekomma, ſom in Pleno böra afhandlas, ſåſom vid tjenſters föregifvande, Taxeringar, allmän Rådſtugu, Val-förrättningar, eller annat ſådant af beſynnerlig vigt och granlagenhet för Kongl. Maj:ts och Kronans eller Stadens båſta, ſynnerligen ſådane ärender, ſom likmätigt Privilegierne, Magiſtraten med Stadſens Äldſte böra beſluta, ſå tråda bägge Diviſionernes Ordinarie Ledamöter tillika med Kämners-*Præſes* tilſammans på viſſa dagar, hvilka, på det Rättegångs-ärenderne ej därigenom uti deras fria lopp måge hindras, förut ſärſkildt därtil utſättas. Den Äldſte Borgmäſtaren förer då Ordet.

Norr-

Norrköpings Stads Lönings Stat 1666, som af Stadens Medel och Intrader till Magistraten och andre Stadens Betjente interimsvis för innevarande år och framgent tills vidare förklaring, uti Sölfvermynt årligen ärläggas skal; å Hennes Kongl. Maj:ts Drottning CHRISTINÆ vägnar, af Hans Excellence Herr Riks-Rådet Præsidenten och General Gouverneuren Högvålborne Herr Sevedt Båth egenhändigt underskrifvit, den 19 Sept. 1666, neml.

			Dal. S:mt.
1	Præsident eller Borgmästare för Justitiars . . .		1000:
1	Borgmästare för Byggnings Collegio		600:
1	dito . . Handels dito .		600:
1	Syndicus		400:
12	Rådmån . .	à 120 Dal. .	1440:
1	Stadsskrifvare		300:
1	Vård eller Kämnersskrifvare . .		100:
1	Intrad eller Tolagsskrifvare . .		200:
1	Vågskrifvare dito . . .		60:
1	Accise d:o		60:
1	Burgråd eller Stadsvacktmästare .		50:
2	Bryggekikare .	40 Dal. . .	80:
3	Stadstjenare . .	40 Dal. . .	120:
1	Accise dito		40:
2	Tornväcktare .	25 Dal. .	50:
1	Fångvacktare		30:

Noch för nödigt hålles och betales:

1	Medicus		200:
1	Tullnär		80:
		Dal. S:mt	5410:

Norr-

Norrköpings Lönings-Stat 1698.

			Dal. S:mt.
1	Justitiæ Borgmästare	. .	500:
1	Handels och Politiæ dito	.	400:
1	Secreterare	. . . .	300:
10	Rådman	. 100 Dal. .	1000:
1	Kåmners Præses är af Rådmånnen nen och njuter utom sin Rådmans lön		100:
1	Rådstufvu Notarie	. . .	200:
1	Bokhållare som tillika är Casseur		200:
1	Fiscal jämte sin tertial	. .	50:
1	Schole Betjente	. . .	170:
1	Kämners Notarie	. . .	150:
1	Tolagsskrifvare	. . .	75:
1	Stadsvågare	. . . .	60:
1	Accisskrifvare	. . .	60:
1	Byfogde	. . . .	60:
1	Stads Vagtmästare	. . .	50:
3	Stads Betjenter	. 40 Dal. .	120:
1	Brokikare	. . . .	40:
2	Tornvågtare	. . 20 Dal. .	40:
1	Fattigvacktare	. . . .	20:
		Dal. S:mt	3635:

Stockholm d. 18 December 1689.

CAROLUS.

Magistratens Lönings-Stat 1731.

1	Justitiæ Borgmästare	. .	800:
1	Handels och Politie	. .	700:
1	Stads-Secreterare	. . .	400:
8	Rådmän	. 300 Dal. .	2400:

1 Råd-

		Dal. S:mt.
1	Rådman och Præses vid Kåmners-Råtten	300:
1	Fiscal jämte sin Tertial . .	150:
1	Notarius vid Rådstugan som håller Criminal och Politie-Protocollet .	250:
1	Notarius vid Kämners Rätten .	200:
1	Actuarius vid Rådstugan, som jämte dess ordinarie sysslor understöder Secreteraren vid Civil och Justitiæ *Protocollet*	200:
1	Cancellist	100:
1	Bokhållare, som svarar för Råkenskaperne och Bokslutet . .	300:
1	Cassеur som upbär och gör redo för Kongl. Maj:t och Kronans Medel	200:
1	Stads-vägare	150:
1	Tolagsskrifvare . . .	160:
1	Accisskrifvare	60:
1	Skole Betjent vid Svenska Församl.	150:
1	Tysk Råkne och Skolemästare .	100:
1	Byfogde	70:
1	Stadsvagtmästare . . .	60:
3	Stads Betjente . . 50 Dal. .	150:
1	Fångvagtare	30:
2:ne	Tornväcktare . 30 Dal. .	60:
	Dal. S:mt	6990:

Utom denne Penningelön, har Magistraten från långliga tider och under dess tjenstetid, utan någon afgift begagnat af Städens donerade Jord, neml.

Åker

	Åcker.		Ång.	
	Tunnel.	Kap.	Tunnel.	Kap.
Justit. Borgmästaren	12:	$15\frac{1}{2}$	13:	$15\frac{3}{8}$
Politie dito .	12:	$11\frac{1}{4}$	13:	$15\frac{3}{8}$
9 Rådmän tilsamm.	56:	19	60:	$21\frac{1}{16}$
Stads-Secreteraren	6:	$10\frac{1}{2}$	6:	$23\frac{11}{16}$
Rådstufvu Notarien	6:	$11\frac{1}{4}$	6:	$23\frac{11}{16}$
Kämners dito .	3:	$\frac{1}{4}$	—	—
Actuarien . .	2:	—	—	—
Stads-Fiscalen .	3:	4	—	—
samt gemensamt	—	—	10:	16
utom en så kallad vacance jord .	6:	$7\frac{1}{8}$	7:	$23\frac{11}{16}$

Och således något öfver 227 tunneland: åfven som 50 procents löne-förbättring, enligt Kongl. Resolutionen af d. 8 Junii 1773. Genom högst åberopade förändring af d. 2 Julii 1777 blef förenämde Åmbets Jord, tillika med den Stads-Jord, hvilken mot Privilegiernes lydelse af private Personer innehades; återlemnad till Stadens disposition, med den Kongl. nåd för Magistrats Personerne at uti deras lifstiden den af dem innehafde ämbetsjord få bibehålla; och hvaraf några få ännu lefvande sig begagna.

Sedan Stads-Cassan af denne och öfrige Stadsjorden som på 6, 10 a 12 år till mästbjudande Borgare öfverlåtes på Arrende Auction, äfven som af den Kongl. rättighet enligt Resolution af d. 24 Octob. 1787 at få up-

upbära desse inkomster fördubblade, betydeligen vunnit styrka och bestånd; tillåt Högstbemälte Konung, genom nådig Resolution af d. 13 September 1790, at den för Magistraten år 1731 fastställde Löningsstat ifrån och med början af 1788. Hädanefter fördubblad bör utbetalas, hvaruti äfven de uti 1777 års förening på vidare ordinair Stat upförde Tjenstemän äro inbegripne, neml.

1	Borgerskapets Secreterare, som af Stadens Äldste tilsättes, årlig lön . . . Dal. S:mt	300: —
1	Stads-Physicus, som bland de sökande utväljes genom 60 Electorer, nemligen 20 af Magistraten och Ståndspersoner, 20 af de Handlande och 20 af Handtvärkande Borgerskapet, lönes årligen med	400: —
	Hvardera af de 5 Justitiæ Rådmännen njuter 150 Dal. årligen mer i lön än Politie-Ledamöterne .	750: —
1	Byggningsskrifvare, som efter Stadens Äldstas afgifvande Förslag å en til Sysslan skickelig Person, af Magistraten tilsättes och constitueras, på sätt Kongl. Brefvet af d. 22 September 1773 förmår, hvars göromål blifver, at under bemälte Magistrats Politie-Division och Stadens 24 Äldstes inseende, hafva en noga tilsyn med alla Stadens Publiqve Byggnader, Reparationer och	

Grun-

Grundvårk med dårtil hörande Materialier och Instrumenter, som visa dårföre årlig redo, jämte det honom åligger, at efter Rest-Längder indrifva alla de Sjumans-Kamrarens Revenuer, som ej kunna godvilligt inbekommas, får i årlig lön . . . . 250: —

Åfven som Handels och Politiæ-Borgmåstare-Åmbetet för Præsidiatet i Stadens Sjumans-Kammaren årligen njuter . . Riksd:r 100: —

Stadens ordinarii Aflönings-Stat för ofvannämde Åmbets och Tjenstemån utgör . . . R:dr 2996: 32

Åfven som den Extra-Ordinarie enligt oftanåmde Förening och sedermera anslagne skrifvare hjelp för Stads-Secreteraren, Notarien, Stads-Casseuren, Bokhållaren med de flere, tillika med Stads och Brandvagtens lön och beklådning, jåmte Lön för Upsyningen, tillsammans utgör . . R:dr 902:34:8

Desutom äger Lofl. Magistraten at under rubriqve af Extra Medel årligen på Stads-Casfan assignera R:dr 333:16:-

Kostnader til Publiqve Bygnader och Reparationer, såsom alla Stadens Broar vid och öfver Strömmen, Rådstufvu, Kåmners- och Sjumans-Kammare-Rummen, Krono-Upbörds-Kammare, Corps de Garde, Packhus, Järn- och

och Victualie-Vågarne, Beurs, Scholæ-Kyrkoherde-Stads-Capellans-och Klockare-husen, Stenläggning på Torgen och vid de publiqve Tomter, Slaktare-Materials-och Spruthusens, samt Sprutors och Brand-Redskapens vid makthållande, Tråplanteringar, Tullportar, med alla de flere sådane Hus och Byggnader, hvilka, i följe af Lag och Stadgar, Staden hålla och underhålla bör, utom Kyrkobyggnad, som på annat sätt särskilt bestrides, kunna härstådes til någon viss summa icke uptagas, såsom det ena året emot det andra sig olika förhållande, utan hafver Magistraten at med Stadens 24 Åldste dårom årligen rådslå och öfverenskomma, samt desse sednare, efter förekommande behof, den dårtil ärforderlige kostnad anslå och bevilja af Stads-Sjumans-Kammare-Medlen, så längt de göra tilräckeligit, samt fyllnaden igenom det årliga Skottet, hvarefter anstalten, så vida möjeligit år, efter föregångit arbets-förslag genom Entreprenades Auction bör värkställas, då sista hälften af Inrops-summan til Entrepreneuren icke förr bör utbetalas, än arbetet af Magistraten och Stadens Åldsta besiktigadt och godkändt blifvit: och på det hårutinnan, som ock beträffande de flere föregående Stads-behofs pröfvande, så mycket ordenteligare, samt med moget betånkande, må för sig gå, så skola Stadens Åldste, sedan af Magistraten ärendet och Utgifterne dem redigt föreställte blifvit, samt de dåröfver undfådt Utdrag af

af Protocollet sig til rättelse, njuta skälig betänketid, at, efter öfverläggning sins emellan, och sedan de därvid öfvervägat hvad dem til samma ärende står til at göra eller ej, deras skrifteliga svar däröfver til Magistraten afgifva, skolandes sedan Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes samtycke därmed förenas, hvad Stadens Äldste sålunda med Magistraten sluta, för fast och gällande vara at anse, samt af alt Borgerskapet och Stadens Invånare utan gensagu fullbordas, likmätigt 14 §. i 1620 års Privilegier.

Til ofvanstående behofs besörjande, såsom ock hvad dessutom vid et eller annat tilfälle extra-ordinairt kan förekomma och påfordras til Stadens allmänna tarf, nytto eller prydnad, samt uppå Stadens 24 Äldstas beviljande ankomma må, användas alla Stadens så vissa som ovissa Inkomster, af hvad namn och beskaffenhet de vara måge, ej allena sådane, som härintil i Stads-Cassan ingått, utan ock dem, hvarmed nu och framdeles kan förbättradt blifva, och hvilka inkomster redan uti försla delens VI Cap. pag. 78, 79, 80, 81 och 82 äro upgifne. Hvilka det sedan äro så förändrade, at i stället för de i denna räkning nptagne Betespenningar Riksd:r 160: 32 ss. som hädanefter och med 1796 uphörer, emedan all Stadens Betesmark blifvit till upodling bortarrenderad; bör uptagas en tillökning under Artikelen diverse Arrenden &c med Riksd:r 1564.

1796 års Stadsinkomster utgjöra en sammanlagd Summa . . Riksd:r 9547:10:—
samt det årets hela utgift — 11450:28:10

Bestående i följande:

Til ordinarie aflöningar .	R:dr	2768:46: 5
Extra ordinarie d:o . .	—	306:18: 8
Skole Collegierne . .	—	66:32:—
Stadsfältskårlön . .	—	116:32:—
Stads och Brandv. lön o. Bekl.	—	477: 4: 8
Byggnader och Reparationer	—	4354:41: 9
Cancelli Gebuhr . .	—	15:30:—
Skjutsens underhåll . .	—	1039:42: 8
Båtsmans afgift . .	—	420:— —
Curhusets underhåll . .	—	217:23: 3
Hofrättshus Reparations-medel för åren 1786, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, och 1796 . . .	—	14:32:—
Skrifmaterialier . .	—	267:22:10
Slottshagsarrendet . .	—	45: 8:
Victualie vägarens arfvode och ärsättning för flere förskutne kostnader .	—	130:10: 8
Centonal medel . .	—	26:30: 8
Till ved, postporto, tryckning &c. . . .	—	247:40: 6
Extra ord. Utgifter .	—	491:32: 9
Rådman Jederholm till extra utgift		200:— —
Begrafningshjelp . .	—	206:12:—
Enkefru Iggeströms på dess pension . . .	—	37:— —
		11450:28:10

 Dess

Dess inkomster kunna dock icke anses för alla år lika, emedan de härröra af mer eller mindre rörelser och näringars styrka. Arrendet för den donerade jorden utgör utom dess det betydliga, öfver några hundrade procent updrifven i sednare åren, af en Stadens innevånare hedrande Patriotisme at lindra sine mindre förmögne Medborgare vid det årliga Borgerliga Skottet, hvilket altid bör fylla behofven.

Härigenom har ock nu några betydelige Byggnader kunnat företagas, önskligt at en så vårdig omhugsan må fortfara, för de flere ännu behöflige Publiqve Byggnader och årligen ökade utgifter; hvartill ansenlige Summor fordras.

CAP. VI.

Stadens öfrige Domstolar och Publique Inrättningar.

Kämners-Rätten.

Äger som förut är uptagit, sitt Sessionsrum i öfre våningen af Rådhuset, nuvarande:

Præses

Herr Rådman *Joh. Lorens Scherling.*

Kämnerer

Herr *Lars Moselius*, Handelsman.

- - *Jonas Falckenholm*, Bryggare.

- - - - *Söderberg*, Handelsman.

Herr

Herr *J. Gåse*, Notarie.
- - *Olof Ljungblad*, Bakare Ålderman.

Hall - Rätten.

För Manufacturernes vård och Oeconomiske ordningar, äger Staden äfven en Hall-Rätt, till hvilkens behöfliga utrymme af Sessionsrum, Stämpel-Contoir, Rå-Hall och Besicktnings samt Ullvårderingsrum och Magazineer, för Stads-Cassans räkning äro hyrde af Stadsfiscalen och Hallrätts Notarien Herr *Rut. Oliv. Rehnström.*

Nuvarande Præses:
Rådmannen Herr *Carl Palm.*
Ledamöter:
Herr *Mårt. Sääf*, Rådman och Fabriqveur.
Herr *Har. Schønbom*, Assessor, Assistent.
- - *Daniel Weyerin*, Rådman och Grosshandl. R. af Kongl. Wasa Orden.
- - *Peter Jac. Svartz*, Grosshandl. och Fabriqveur.
- - *Olof Holm*, Fabriqveur.
- - *Rutg. Oliv. Rehnström*, Notarie.

Vid Stämpelvärket.

Stämpelmästare, Herr *Jon. Björkblad.*

Besigtningsmån öfver Färgerierne.
Herr *Jean J. Westerberg*, Rådman.

Öfver Möss och Strumptillvärkningen.

Herr *And. Wahlström*, Fabriqveur. Öfver Besiktningsmåstare.

Herr *Olof Dahlberg*, Manufacturist.

Öfver Råhalls Godset.

Herr *Anders Lundborg*, Fabriqveur.
- - *Israel Löfgren*, Manufacturist.
- - *Christ. Buttner*, Fabriqveur.
- - *L. Tockerstrand*, Manufacturist.

Vid Ullvärderingen.

Herr *R. O. Rehnström*, Notarie.
- - *And. G. Lundborg*, Fabriqveur.
- - *Martin Sååf*, den yngre dito.

Accis - Rätten.

Måste för samma ordsak, mot lika förbindelse, af Staden genom Landtulls-Inspectoren besörjas för denne Rätt samlingsrum.

Ordförande:

Herr *E. A. Bodman*, Landtulls-Inspector.

Ledamöter:

Herr *Joh. Lorens Schierling*, Rådman.
- - *Jean Fr. Brunstedt*, Rådman och Notarie vid denne Rätt.
- - *Magn. Dahlström*, Tullnär.

Auctions - Kammaren.

För denne Inrättning betalar äfven Staden årlig hushyra, hvarföre och Directeuren sjelf besörjer nödige rum därtil.

Directeur Herr *Carl G. Körner.*

Notarie Herr *Jean Fr. Brunstedt*, Rådman och Notarius Publicus.

Sta-

Stadens Sjumans-Kammare.

Innom Rådhuſet på nedre botten beſtående af tvänne rum med ett ſärſkilt tillhörande hvälft Caſſa-rum, härſtädes emottagas Stadens alla intrader och taxerade medel åfven ſom alla deſs aflöningar och utgifter genom Sjumän enligt 24 §. i Stadens Privilegier *l*).

Denne inrättning hade dock icke förr än med början af år 1666 vunnit en fullkomlig ordning och förmodeligen från denna tid hafva deſſe Sjumän beſtådt af trånne beſtändige Ledamöter innom Magiſtraten och fyra ombytelige af Borgerſkapet. — Handels och Politie Borgmäſtaren är ſtändig Ordningsman och njuter därföre enligt Kongl. Maj:ts Nådiga Reſolution af den 13 Sept. 1790, årlig lön från början af 1788, 100 Riksd:r.

Ledamöter utan lön, äro nu:

Herr Rådman *Jonas Jäderholm.*
- - - *Carl Palm.*

l) Före 1777 års Kongl. ſtadfäſtade Styrelſe för Norrköpings Stad, har en ſå kallad Byggnings Deputation och ſärſkildt Båtsmans Direction m. m. exiſterat, men altſedan inflyta alla medel ſom Staden allernådigſt äro anſlagne, uti denne Sjumans-Kammare, denna förändring har medfört både mera ſäkerhet och förmon ſom i ſednare år varit nog ſynbar genom de många betydeliga förbättringar och nybyggnader ſom för Stads-Caſſans Räkning blifvit vårkſtälde.

Herr Handelsman *Eric Lundmark.*

- - - *And. Asplund.*

- - Guld och Silfver-Mästaren *Anders Isleben.*

- - - *L. G. Wecs.*

Räkenskaperne, Bok och Bokslutet, föres och afslutas nu af Stads-Bokhållaren Herr *Nils Scherman*, en arbetsam och i Räkenskaps föringen kunnog man. — Lydandes dessutom hårunder Byggningsskrifvaren *Olof Dahlström*, en Vacktmästare och en Betjent.

Stadens Krono Uppbörds Kammare.

Belägen i Strandqvarteret och Qvadraten Rådstugan af Sten med Tegelhvalf, dörrar och luckor af massift järn; består af 2:ne stora rum. Här förvaras åfven de penningar, hvilka under Magistratens vård deponeras. Råkenskaperne och Bokföringen tillika med debiteringen förrättas af en Stads-Cassеur, Herr *J. A. Nystrand*, och lyda härunder en Stadsfougde och en Executions Vacktmästare.

Sjömans - Huset.

År 1746 den 10 Martii inrättades och af 26 stycken Skeppare underskrefs ett Reglemente om 11 Articlar till efterlefnad för Norrköpings Stads-Skeppare och Sjöfolk.

Enligt Kongl. Maj:ts nådiga förklaring af d. 4 Aug. 1752, öfver 1748 års Reglemente,

mente, hade Norrköpings Copvardie Sjömanshus Direction sitt första sammanträde d. 9 April 1754, hvarmed sedan årligen fortfarit. Dess inkomster bestå enligit förenämde Reglemente uti Hyres och Låste afgiften, som af Rehdare, Skeppare och Besättningar för reforne årläggas: äfven som en allmän Collect årligen om Palm-Söndagen upsamlas uti Linköpings Stift för detta Sjömanshus.

Ifrån och med 1785 till och med 1794, eller under loppet af 10 år, har Sjömanshuset betalt Gratialer till Skeppare, Änkor och Sjömän, samt fader och moderlöse Sjömansbarn tills de sjelfve kunna förtjena födan tillsammans 1475 Rd:r 28 ß., hvilka blifvit utdelade till 428 Personer. Årligen underhålles emellan 40 a 50 Personer. Nuvarande Sjömanshus Direction är

Ordförande:

Handels och Polit. Borgm. *J. Brunbeck.*

Ledamöter:

Herr *Dan. Eberstein*, Grosshandlare.

- - *Jerem. Moberg.*

- - *Joh. Nystrand*, Copv. Capt.

- - *J. G. Vendler.* d:o.

Ombudsman Herr *J. Dan. Ahlm*, Skepps-Clarerar.

Secreterare Herr *Joh. L. Schierling*, Rådman.

Sammandrag öfver Norrköpings Stads til Utrikes Sjöfart—

D. 31 Dec.	Förſålde Fartyg.		Förolyckade Fartyg.		På Sjöreſor Fartyg.		Hemavarande Fartyg.		Sjömanſkap på Sjöreſor.	
	Styck.	Låſter.	Styck.	Låſter	Styck.	Låſter.	Styck.	Låſter.	Skeppare.	Sjömän
År 1785			1	28	12	923$\frac{1}{2}\frac{8}{0}$	11	1303	12	121
— 1786			2	143	18	1594	16	570$\frac{3}{4}$	17	187
— 1787			2	181	8	842$\frac{3}{4}$	23	1131$\frac{3}{4}$	8	99
— 1788		Upb.	3	132$\frac{1}{2}$	8	687$\frac{3}{4}$	22	1198$\frac{1}{4}$	11	97
— 1789	13	1043$\frac{3}{4}$	2	111	9	325	7	415$\frac{1}{4}$	2	11
— 1790			1	171$\frac{1}{2}$	8	956$\frac{1}{2}$	22	843$\frac{1}{4}$	7	53
— 1791	1	188	1	216	8	530$\frac{5}{6}$	23	1187$\frac{1}{2}$	8	68
— 1792			5	278$\frac{1}{6}$	5	436	23	1166	5	51
— 1793	1	38	3	106$\frac{1}{2}$	9	708$\frac{1}{1}\frac{1}{2}$	15	747$\frac{2}{3}$	9	77
— 1794	1	27	2	98$\frac{1}{6}$	10	854$\frac{2}{3}$	19	782$\frac{3}{4}$	10	100

— nyttjade Fartyg och Sjömanſkap.

Rymde.	Permitterade.		Hemavarande.		Döde.	
Sjömän.	Skeppare.	Sjömän.	Skeppare.	Sjömän.	Skeppare.	Sjömän.
3	3	1	22	145		
11	1	24	18	68		2
13	1	42	25	147	2	5
	3	57	21	122		20
	5	30	22	151	3	30
		1	22	143	2	15
3		19	19	149	4	11
	2	15	22	172	5	13
2	1	12	14	139	1	7
4		6	18	116	1	7

Järn och Victualie Vågarne.

På ſödra ſidan om ſtrömmen och vid ändan af Skeppsbroen belägne, äro från grunden år 1797, af ſten genom Entreprenade för R:dr 6000 Riksgäldsſedlar å nyo bygde. Längden utgör 77 ½ aln och bredden 20¼ aln. För järnvägningen år ett ſtörre vågrum med twänne vågbalancer, ett pant-rum för effecter, hvar-

hvarpå Disconteringar århållas, samt ett Contoir för Vågmästaren. — Til Victualii vägningar år ett rymligt Vågrum samt ett Contoir för Controlleuren. — Uti denne Byggnad är äfven ett Kokhus för Sjöfolket inrättat. Detta för Staden prydeliga Hus år efter Kongl. Öfver-Intendents-Contoirets ritning af Stads-Murmästaren *J. F. Fehmer* värkstäld, och frånskiljes Stadens öfrige byggnader genom ett platt med järnplåtar belagt så kallat Italienskt Tak.

Stångjärnet kommer äfven hår lika som i Stockholm at förvaras, inom en innesluten Gård, vid murade pelare med öfverbygde skjul och på öpna platsen. En Inrättning som vål betydeligen ökar kostnaden men skall medföra mycken beqvämlighet vid utskeppningarne.

För närvarande införes Stångjärnet uti ett nära beläget Hus som för Stads-Cassans råkning är inköpt, och fordom till Buldans Fabriqve varit nyttjat: äfven som Manufactur-Smidet, uti de med Taktegel täckte Brädhus hvilka år 1798, kring den Gamla af sten förfallne Järnvågen, blefvo nybygde.

Uti Järnvågen finnes 31 st. större och mindre vigter, utgörande 8 Skeppund 3 Lispund 14 Skålpund, samt för Victualie Vågens behof 6 Skeppund 2 Lispund $2\frac{1}{2}$ Skålpund delade uti 24 st. vigter.

Wågmästare Sysslan innehafves af Geschvoren Herr *L. P. Wahlsten.*

Slack-

Slacktare Huset.

År 1643 inrättadt, år af Träd med Korssvirke, samt tåckt med Taktegel och belägit i Öster om Saltångs-Broens södra ända, består af fyra Salubodar och ett stort Slacktrum. Vid östra gafvelen är i sednare tider en Salubod och ett mindre rum tillbyggde. Hår finnes ett st. Våg-Balance med Skålar och 6 st. Vigter, innehållande 1 Skeppund 1 Lispund 5 Skålpund. Dageligen försåljes hår af fyra Slacktare, för Stadens behof, flere slags kjöttvaror. Öfver Slagtare-huset, har Stadens Skomakare-Åmbete sin få kallade:

Skoport,

I hvilken hålles flere 100:de par af Skoarbete til salu förfärdigade.

Stadens Måtare-Hus.

År belägit i Strandqvarteret och Qvadraten Rustkammaren, samt har 81 st. Måtarekårl.

Corps de Gardet.

Uppbygt af Sten och hvars gård med Mur omgifven, belågit i Strand Qvarteret och Qvadraten Rådstugan, består af 7 rum, utom förstuga: har en Civil Arrest och fine Inventarier. Hår bor äfven Stadsvacktmåstaren. Från detta ställe utmarchera altid den delen af Stadsvakten som kl. 4 om morgonen och

kl.

kl. 9 om aftonen kring gatorne åtföljer Trummorne och Clarinetterne: åfven fom Brandvackten härifrån kl. 10 utgår för at i Staden utropa Klåckflagen och tillkänna gifva yppade eldsvådor. *Stadsvackten*, med en Sergeant och två Corporaler, två Trumflagare och två Clarinettblåfare och en Profosfe, hvilka ftå under Vållofliga Magiftratens och Stads-Majorens *m*) befäl, utgör 30 man *n*) och *Brandvagten*, 24 ft. hvilkas klådnad beväring och aflöning, af Stads-Casfan beftrides.

Staden håller ock 72 *Ordinarie Båtsmän*, famt 6 ftycken Lotfar.

Stadens Material-Hus.

Af tråd och med tegel täckt, är belägit i Strandqvarteret och Qvadraten Hvarfvet, hvaruti Stadens Byggnings Materialier förvaras, famt 10 ft. Lycktor till Stadens Broar, fom vanligen på Stadens bekoftnad, de mörkafte årstider om aftnarne antändas.

Sprut-Hufen.

Fyra ftycken af tråd byggde och äro belägne.

Det förfta i Strandqvarteret och Qvadraten Hvarfvet näft intill Materialshufet. Hår för-

m) Nu förtiden Herr Rådmannen och Fabriqveuren Joh. J. Wefterberg.

n) Defs Uniform år mörkblå med gult foder och underklåder, förfedde med öfver och under gevår.

förvaras Strandqvarterets och den af Staden icke långesedan inköpte Magazins-Sprutan, *Nyströmske* Eldsläckningsämnet, Brandseglen och flere Inventarier. Och äro af Borgerskapets medel till dessa Sprutor utsedde 8 Brand- och 6 Sprutmästare.

Det andra: i Norra Qvarteret och Qvadraten Stjernan, hvarest står Norra Qvarterets Spruta, samt Sexton stycken Stads-Canoner med Lavetter och flere Inventarier för Borgerliga Artillerie-Corpsen. Varandes vid denne Spruta äfven 8 Brand-samt 4 Sprutmästare.

Det tredje: i Dahls Qvarteret och Qvadraten Sprutan, hvaruti Dahls Qvarterets Spruta m. m. förvaras, och hvarå tillsynen är anförtrodd 4 Brand och 2 Sprutmåstare.

Det fjerde: uti Bergsqvarteret Qvadraten Gamla Byen. Hvaruti finnes Bergsqvarterets Spruta, med dertil hörande Inventarier; däröfver upsigten handhafves af 4 Brand och 2 Sprutmästare *o*).

Klockgjutaren *Anders Billsten* är Öfver-Sprutmåstare.

Ford-

o) Utom desse Staden tillhörige Sprutor finnas äfven 3:ne större, den ena tillhörig Mässingsbruket och den andra Sockerbruket Gripen och den tredje Kopparhammaren, hvaraf vid upkommande olyckstillfällen förmånen ej varit ringa, hvarjämte åtskillige Stadens Innevånare äga flere smärre lyftsprutor med Slangar, hvilkas märkliga nytta äfven varit synbar.

Fordna Krono - Brännerict

Har ännu en ſtörre trädbyggning af 2:ne våningars höjd, jämte Målthus, och ett ſtort Magazin öfrigt af de dyrbare Byggnader och Brännerie vårk ſom på denne plats varit upförde. Förenämde Byggnader begagnas nu för Kongl. Maj:ts och Kronans intäckt och afrads Spannemål: äfven ſom för Kongl. Spannemåls Commisſions upphandlings ſäd, tillika med ett ännu ſtörre Magazin om 100 alnars långd och trånne våningars höjd.

Krono - Magazins Förvaltaren och deſs Betjening har uti Corps d'Logiet ſitt boſtälle. Capitain Välborne Herr *G. R. von Stapelmohr*, år nuvarande Förvaltare.

Stads - Huſet.

Af timmer, belägit i Norra Qvarteret och Qvadraten Vett och Vapen, vid Saltängs-Torget, beſtår af en ſtörre Byggning, innehållande, utom förſtuga och 3:ne Contoir, 6 ſtörre och mindre rum på nedre botten, ſamt 2:ne kamrar och vind å den öfre. Entrepreneuren häraf, nu Handelsmannen Herr *Arndt Ridder*, anſvarar, enligit ſärſkilt Contract, för åtſkillige Meubler Egendommen tillhörige. Här håller Staden ſine Dants-Asſembleer ock till denne Egendom hörer den ſå kallade Stads-Trädgården, omgifven med målat Spjål - Staqvette, ſtor och ſkuggrik af planterade vilda träd, med vackra gråspateer;

ter; för ett behagligt allmänt sommar-nöje inom Staden.

Lofl. Borgerskapets Äldste, Handels Societeten och Handtvärks Gillet hafva uti Stadshuset p) sine öfverläggningar: äfven som åtskillige Directioner deras sammanträden. De Handlande nyttja också oftast här sin Beur-se-timme.

Theater Hus.

Är nu nyligen upfört genom Actie samling innom Staden, hvilkets rymlighet och prydliga inrättning, låsvar allmänheten ett bequåmare nöje, och Acteurerne ett behagligare utrymme at visa sine talanger. Det är belägit vid Saltängs-Torget Qvadraten Stjernan, 44 alnar långt 20 bredt, af dubbla plank med doserande paterr, tvånne ovale kringbygde Loge läcktare, rymlig Orchester plats och hvälft brädtak.

Inre målningen och Decorationerne komma af Kongl. Hof-Målaren Herr *P. Hörberg* at exseqveras.

Rid - Huset.

Af lika structur bredevid Theater-Huset med beqvåm inredning af lika längd och bredd;

K k

p) Denne Egendom är under framledne Fabriqveuren och Lofl. Borgerskapets Taleman Herr Peter Swartz den äldres tid, af Borgerskapets Inqvartetings Tolags-Cassa inköpt och år 1785 till Staden öfverlemnad. Den är ett bland de flere minnen som gör denne gagnelige Medborgaren minnesvärd.

*) Ovanligt fort under Hr Lagman *J. Swartz* Styrelse

bredd: år af några private Perſoner bekoſtadt.

Desſe båda hus, ſom intaga en förut obebyggd plats i fonden af det rymliga Saltängs-Torget, gör en effect vida öfver koſtnaden och viſar huru en väl använd depence kan förena det vackra och nöjſamma med det ordenteliga och prydliga.

Stadens Gäſtgifvaregård.

Vid Stadshuſet, åt Saltängs-Torget och i ſamma Qvadrat belågit, beſtår af 2:ne våningars timmerhus med 14 ſt. rum och nödige beqvämligheter af Stall för 33 Häſtar med tvånne Vagnshus. — Underhålles på Stadens bekoſtnad efter uplag på Borgerſkapet.

Skjutsningen är genom Entreprenade öfverlemnad till 12 Perſoner under en Huſvudman ſom värkſtäller både ordningen för de ſkjutſande och Taverneringen, efter ett af Landshöfdingen faſtſtält Reglemente den 31 Aug. 1795.

Deras ſkyldighet år at hålla 60 ſtycken dugelige Häſtar med vagnar och öfrigt förſvarligt tillbehör för de reſande, enligit Gäſtgifverie ordningar och Välloſl. Magiſtratens förordnander, öfver hvilket en Politie Rådman och 4 af Borgerſkapets Älſte hafva Speciel upſigt. Utom begagnandet af 36 tunneland Stadens betesmark Brixholmen kallad, njuta desſe Skjutſare 20 Riksd:r för hvarje häſt årligen, utom odeld inkomſt af Skjuts-

pen-

penningarne, och hvarigenom Borgerskapet blått för detta sitt Borgerliga onus årligen de sednare tider måste till Stads-Cassan genom uplag inbetala 1200 Riksd:r.

Med en så betydlig utgift borde man kunna hoppas, at de Resande härifrån med nöje kunde fårdas; men klagomål äro oftast här ån mera betungande än sjelfva utgiften. Önskeligt vore, at detta obehagliga kunde förekommas, hvilket mången oöm resande, til åfventyrs sjelf, i betydelig del förorsakar då det icke sällan händer, at en dugelig håst vid första skjutsningen fördärfvas.

Committerade öfver Skjuts-Inråttningen äro:

På Magistratens vågnar:

Herr Rådman *J. J. Westerberg.*

och af Borgerskapats Åldste:

Herrar Talemånnen, Grossh. *J. Moberg* och Fabriqveuren *Cornel. Furchnicht.*

- - *J. P. Malmgren.* *A. A. Dedering.*

Grund eller Upmuddrings Vårket.

Uti fordna tider har i Norrköpings Ström, i anseende till dess grunda botten, varit nog obeqvåmligt at segla för stora och djupgående fartyg. At låtta denna svårighet, blef efter Öfverhetens Resolution år 1670, ett *Uppbårgnings* eller som det nu kallas *Grundvårk* inrättat, till Strömmens upränsande.

Till detta vårkets bedrifvande, beviljades af Regeringen en betydlig Summa pen-

 nin-

ningar, som i 6 år uppbars af stora Sjö-Tullen. Grundvärket vårdas med en noggran tillsyn och underhålles af egne inkomster, hvarom redan är nämdt pag. 81. Hvarje år börjas arbetet i början af Maji och uphör i slutet af October månad, samt drifves af en Grundvårksmåstare, en Kutsk, 16 st. Arbetskarlar, och 2:ne Hästar.

Inrättningen äger mycken mechaniqve, som inrymmes på en dertill gjord flott-pråm, med Däck, 3 alnar djup, 13 alnar bred, 26 alnar lång och är öfver däcket vid acter-ändan, bygdt stall och foderrum för hästarne; härtill hörer äfven, 3:ne så kallade Långflottor, hvardera med 9 tums relingar om 3 alnars bredd och 30 alnars längd, som fram och åter in och utflyttas, efter behofvet; samt fasthållas vid så kallade Esfellhufven med pikar af 9 tums bjelkar, skodde med järn i nedra ändan, för at dess bättre vid påtryckning fasttaga i sjöbotten, längs desse flottor avancerar värket, småningom genom hästarnes framdragning, samt uptager muddret från botten, som sedermera i land föres af öppne pråmar, med ½ alns Relingar 5 alnar breda och 15 alnar långa, som äfven äro 3:ne till antalet. Herr Talemannen Jeremia Moberg besörjer hufvudsakeligen förordnandet om arbets methoden, samt bestrider utgifterne, och har desse förflutne åren varit förenad med bästa nytta vid farvattnets upmuddring, äfven som bästa hushållning för

Stads-Cassan. Härtill hörer Grundvårks-Boden med sin Gård, belägen i Norra Qvarteret, Qvadraten Magazinet, för Inventariernes vård.

Grundvårks Directionens
Ordförande är:

Herr Handels och Politie Borgmåstaren *Jeuns Brunbeck.*

Samt Ledamöter:

Herr Rådman *Jonas Jåderholm.*
- - - - *J. Moberg.*
- - Grossh. *P. G. Wadström.*
- - - - *C. G. Ahlm.*
- - - - *Dan. Eberstein.*
- - Klokgjut. *A. Billsten.*
- - Bryggaren *A. A. Dedering.*
- - Segelsömaren *Er. Moberg.*
- - Snusfabriqv. *Er. Boberg.*

Notarien Herr *And. Becker.*

Sjö-Tulls Rätten.

I brist af Publiqve tillgång, har Staden hvars skyldighet det år at anskaffa Sessions-rum för denne Rätt, nu i flere år betalt årlig hyra till Tullförvaltaren:

Ordförande:

Herr *Pet. Båth*, Tullförvaltare.

Ledamöter:

Herr *Carl G. Körner*, Rådman.
- - *Joh. Ar. Rickman*, Rådman.
- - *Lars Kjerman*, Tullförvaltare och Controlleur.

Notarie: Herr *Jean F. Brunstedt*, Rådman och Not. Publicus.

Stadens Packhus.

Beläget på Norra sidan om Strömmen, upmurades af tegel 1784, med front d'Espise: har 3:ne rum med rymlig vind för inkommande varor och en slags förstuga, som med sina dörrar går tvärt öfver huset från gatan till dess brygga. I detta mellanrum sker vägningen *q*).

Packhusets Inventarier:

Tvenne Vågballancer, med sina kedjor och skålar.

Justerade vigter, större och mindre, till antalet 36 stycken, innehållande 2955 ½ skålp.

1 st. kista till Packhusstämpelns förvar m. m.

Här må anföras en kort berättelse, rörande den gamla ryktbara så kallade *Packhus-Saken.*

År 1752, natten, mellan Onsdagen och Torsdagen, den 5 och 6 Maji, kl. half ett, blefvo en mängd confisqverade varor, som redan voro inlagde i Packhuset, derifrån med våld uttagne. Omkring 200 Personer, både från Landet och Staden, voro härtill behjelplige. Kl. nära 2 på morgonen blef händelsen kunnig och hade den följd: at Vederbörande genast låto röra trumman och commenderade Stadsvakten med flere, för at hindra detta djerfva företag. Under handgemänget sköts en hvarfs timmerman till döds och några

gre

q) År 1796 blef Herr Advocat-Fiscalen *Nelander* Packhus-Inspector efter *C. Rosbeck*, som dödde 1796. Stadens inkomster controllerar Hr. Rådman *J. Jäderholm*, debitering och incassering förrättas af Herr Handelsman *J. Gildeberg*, Tolags-Bokhållare.

gre andre blefvo illa ſkadade. Större delen af varorne bortfördes och gömdes både i Staden, Skogar, Torp och Gårdar på Landet. Händelſen gjorde den upmärkſamhet att en Commisſion från Stockholm förordnades, ſom hitkom för at ranſaka och dömma i denna ſaken. Imedlertid lyſtes både från Predikſtolarne och genom trumſlag efter flere delagtige förrymde Perſoner.

Den 12 Maji ankommo 200 man Soldater, ſom till ordningens och lugnets bibehållande inqvarterades i Staden.

Den 13 Maji kungjordes at ingen, hvem ſom hälſt, ågde tillſtånd, at utan paſs få reſa utur Staden.

Den 16 ejusd. började viſitation efter de undangömde varorne och fortfors ſedan med arreſteringar.

Den 30 ejusd. kungjordes under trumſlag Kongl. Maj:ts pardon för dem, ſom varit delagtige i denna händelſen, änſkönt de ock varit ägare till något af det confiſqverade godſet; ſå framt de ſjelfvilligt innom 24 timmar ville gifva ſig tillkänna. Denna pardonstiden varade ifrån Söndags aftonen kl. 6 till Måndagen d. 31 ſamma tid. Någre få angåfvo ſig.

Den 20 Junii kl. 4 e. midd. togos vakterne från tullarne.

Den 30 ejusd. arreſterades en viſs publique Åmbetsman på ſin Bröllopsdag, juſt i det ögnablicket han i Brudſtolen gratulerades

 till

till godt mariage. Bruden dånade. Gästerne smögo sig bort. Brudgummen sof i Corps de Gardet öfver natten. Han begärde bevakning, åtminstone ett dygn hemma i huset. Det nekades.

Den 5 Julii fants en piga död under en valk i Strömmen. Hon hade dränkt sig af fruktan derföre at hon gömt confisqveradt gods åt sin husbonde.

År 1753 d. 8 April ankommo Jönköpings Hof-Rätts Dommar, öfver de i Packhussaken medbrottslige ansedde.

Den 10 ejusd. uppläftes de för arrestanterne på Rådhuset.

Den 11 undergingo 46 Personer spöstraff, som varit delagtige i Packhussaken. Executionen skedde mitt för Rådhuset, på Tyska Torget, vid 4 stycken pålar och påstod ifrån kl. 9 till 11 förmiddagen. Samma dag afmarscherade Grefve *Douglas* med de Soldater, som varit inqvarterade i Staden.

Confiscations Persedlar, ankomne med Sjö-Capitain - - - *t* och angifne af Sjö-Capitain - - - *r*, värderade i Majii, Junii och Julii månader år 1752.

		Dal. Öre.
Majii d. 15. I Packhuset, varor diverse, tillsammans	- - -	3397 : -
- - 28. Hos J. H.	- - -	3154 : -
- - 30. På B . . g.	- - -	630 : -
Transport	-	7181 : -

Trans-

	Transport —	7181: —
Maji d. 21.	Hos C. F. D. - -	21,639: —
- - —	D:o d:o i dess Kolbod - -	7691: —
- - 23.	I Navestad Skogen - -	29,798: —
- - 26.	Åter hos C. F. D. i dess målth.	2332: —
- - —	Hos J. Å. - - -	310: —
- - —	Hos P. H. - - -	5055: —
- - —	I en Kållare, hvartil H. haft nyckeln - - -	4571: —
- - —	Hos L - - - på L - - - g -	1407: —
- - 30.	Hof-Qvartermåstaren Ludv. Fr. Pape funnit i B. Skogen -	6822: —
- - —	Hos L. N., hvaraf en del haft Svensk stämpel. - -	4061: —
Junii d. 1.	Hof-Qvartermåst. Pape funnit nedgråft på Lindö ång. -	6592: —
- - —	N. F. uppgifvit, efter Pardons placatet - - -	1812: —
- - 2.	A. L. af samma ordsak -	1916: —
- - —	Hof-Qvarterm. Pape funnit -	153: —
- - —	Hos R. - - - -	75: —
- - 25.	Hos H. R. - - -	4993: —
Julii d. 3.	I Krono-Magazinsboden, funnit	6903: —
	Summa —	113,311: —

*) Under Artikeln Stadens Krono Uppbörds Kammare pagina 504: bör *tilläggas*: Ordförande och Styresman.

Herr Lagman och Just. Borgm. *Otto Fr. Eckermann.*

Ledamöter:

Herr Rådman *Carl G. Körner.*

- - - - - *J. F. Brunstedt.*

- - Handelm. *P. Lindström.* Logarfv. *C. Arfvedson.*

- - - - *J. Hüne.* Fårg. *Christ. Falkenholm.*

CAP. VII.

Om Stadens Fattigvård.

1:mo Fattighuset med den öfrige Allmose-Utdelningen:

Fattighuset oftast kallat Ånkehuset redan år 1737 påtänkt, men icke förr än 1754 färdigt, ehuru Tomten och Byggnads Materialer år 1747 blefvo inköpte; har ifrån början både i anseende till fonde, beskaffenhet och underhåll icke varit annat än ett Hospital eller Fattighus, och hvilket betydeligen genom uplag af Stadens Innevånare blifvit underhållit. Ånkehus, har det förmodeligen dåraf blifvit kallat, at sedan sjelfva Timmerbyggnaden, belåget i Strandqvarteret, Qvadraten Lokatten bestående af 12 rum med 2:ne Salar *r*) och 2:ne Kjök, blef färdigt och fonden icke tillåt intaga flere än tio de måst behöfvande, hvilka njöto husrum, ljus, värma, fång och fängkläder, tillika med födan, hvartill 870 Dal. S:mt årligen anslogos *s*); så tillät Directionen som utgjordes af 4 Präster, 4 Ståndspersoner, 4 Handlande och 4 Handt-

r) Uti den större Salen har nuvarande Direction sitt Samlings-rum och uti en af Kamrarne år Vacktmåstaren inlogerad.

s) Dåruti inbegripne aflöningen för Appollogisten Cronstrand såsom Fattighusets Präst och Oeconomus samt för dess hustru som Hushållerska, biträdd af en Piga och Hjelphustru.

Handtvårkare, at de öfrige rummen, af Fattige Borgar Ånkor fritt fingo bebos.

Den beſtämde Summan 870 Dal. S:mt, befants redan förſta året otillräckelig, och följden blef, at denne Inråttning altſedan, har af Stads-Casſans allmänna Fattigmedel haft ſitt omſkiftliga beſtånd. Förſvundne Handlingar, gör at Låſaren här måſte ſakna en fullſtändig beſkrifning, icke allenaſt om Fattighuſet, utan ock den allmänna Styrelſen af Fattigvården i denne Stad för de äldre tider. Förmodeligen oväntat af ett Samhålle, hvars Förfäder ågt en icke mindre berömvärd ömhet och vård för ſine behöfvande Medlemmar, än den ſom värkeligen hedrar de nu lefvandes både plickt, omtanka och frikoſtighet.

Ett anförande till Vålloſl. Magiſtratens Protocoll under den 15 September 1791, af Herr Rådmannen *Carl Palm*, ſom jag fått tillfälle genomſe, och hvilket vittnar om denne Åmbetsmans både kånnedom och arbetſamhet; uplyſer dock, at år 1735 en början år gjord med Fattig råkenſkaperne. At år 1749 en inſamling Dal. 3699: 21 $\frac{1}{3}$ öre S:mt blef gjord: likaſom år 1751: ett uplag à 8 Dal. på hvarje Borgerlig fyrk, hvilket beſteg till Dal. 1333: 10 $\frac{1}{3}$ öre S:mt. En ytterligare inſamling ſkedde år 1754 till ett Fattighus *t*) pro-

t) Invigt den 2:dra Söndagen efter Trettondedagen, af Proſten och Kyrkoherden här i Staden Herr Magiſter Eric Wahlſtröm.

projecterat för 50 à 60 fattige, at ägendomen kostat Dal. 4482 6 $\frac{1}{3}$ öre S:mt, ock sluteligen åren 1756, 57, 58 och 1759 ett uplag à 1000 Dal. för hvarje år, med en behållen Summa 3914 Dal. 27 öre S:mt. Alt utom de härnedan uptagne Testamenten.

Från år 1737 till 1777 är, enligit Stadens Sjumanskammare Böcker, under diverse Articlar, sammanbragt Dal. 42,688: 21 $\frac{1}{2}$ öre S:mt, utgifter däraf till de Fattige Dal. 24,988, 5 öre S:mt oberäknat Fastighetens inköp och nybyggnad.

År 1759 uphörde sammanskotter och uplag; hvarigenom fonden så medtogs, at utdelningen för de Fattige till år 1771; emellan 2, 3, 4 a 500 Dal. S:mt årligen omväxlat och de Fattige blifvit underhållne till en betydlig del, genom gatu- och hus-besök.

Från början af 1771 till ock med 1777 voro Stadens Innevånare öfverens, at genom anvisningar på Fattigmedel från sine hus förförja Allmosetagare med penningar och för de fläste med understöd af matvaror. Allmånna fattigfonden förlorade sig dock så, at vid 1778 årets början en difference af Riksdaler 106: 29 schill. 10 runst. upstod, emot hvad densamma bordt utgöra.

Högstsalig Konung Gustaf den III:s Nådiga Resolution af d. 2 Julii 1777 för Norrköpings Stads Styrelse, som Nådigst tillåter Stadens Innevånare, at på sätt de hälst åstunda, få underhålla sine fattige, föranlät den för-

förändring at ifrån och med 1778, till och med 1783, det Stadens Fattige efter anviste Hus-Polletter blefvo jämnare underhållne; och at i jämlikhet med Stadens beslut af år 1754, låta få många behöfvande intagas i Fattighu-set; som af räntan kunde underhållas, samt för öfrigt, at därstädes inrymma Fattige Änkor så långt rummen det medgifver, utom annan förmon än fria husrum.

Genom Sochenstämmo beslut hafva Stadens Församlingar sig sluteligen förenat, at ifrån 1784 års början genom årlig Taxation på Borgerskapet efter fyrketal, samt af öfrige Stadens Innevånare till Sjumanskammaren årligen göra insamling, och at genom en af sine medel utsedd Allmose-Direction, låta utdela Fattigmedlen.

Fattighuset och Allmose-Utdelningen till de Fattige underhålles nu dels af Interessen för utlänte donerade Capitaler, dels af årliga Sammanskott och dels af Collecter och andre vid särskilte tillfällen de fattige tillslagna Inkomster.

De donerade Capitaler, som nu (år 1797) utgöra omkring 7,900 Riksd:r, äro igenom Testamenten, och andre dispositioner tillkomne; däribland de betydeligaste äro:

		R:dr	sk.	r.
Sämskm. *Husbergs* Änkas	år 1739. -	166:	32:	--
Fru *A. Spaldings* - -	år 1741. -	333:	16:	--
Fru *Christ. Janckes* -	år 1756. -	444:	21:	4.

Fru

Fru *Anna Bandtholtz* - år 1765. -	222: 10: 8.
Herr Lagman *J. Swartz* år 1789. -	500: —..
Grosshandlaren i Stockholm Herr *Carl Magnus Nyströms* Testamente $\frac{1}{16}$:del af dess qvarlåtenskap, hvaraf åren 1794, 95 och 96 influtit	5,200: —..
Herr Professoren *Joh. Hinr. Lidéns* Testamente 1795 . .	100: —..
Hvaraf räntan på dess dödsdag årligen utdelas.	
Handelsman *Nils Ekmans* dito influtit 1796 . . .	163: 26:..
Fru Majorskan *Pheiffs* 1797 .	150: — ..
och en Herr Handelsmannen *Lars Moselii* disposition af tilldömt premium för uptäckandet af en Riksgälds - Sedels - Förfalskare, hvarigenom influtit, år 1797 .	356: 32: --

Det årliga sammanskottet, utgöres enligit Församlingarnes beslut uti Socken Stämman d. 21 Maji 1791, efter fyrketalet på det sätt: at för hvarje tomtfyrk *u*) betales 16 ss., för hvarje husfyrk 1 Riksd:r 16 ss. och för hvarje Borgarfyrk 1 Riksd:r, hvarigenom och med något

u) Tomtfyrk delas i 3:ne Grader efter förmonlig belägenhet, neml. 4000 qvadrat alnar i första, 6000 qvadrat alnar i den 2:dra och 8000 qvad. alnar i 3:dje. Husfyrk eller för åbygnaderne i värde 666 R:dr 32 ss. för hvarje fyrk, och Borgerlig fyrk efter den proportion Taxeringsmännen pröfva af rörelse eller kunbar förmögenhet.

got frivilligt tillskott af dem, som icke uti Kyrketalet inräknas, Fattig-Cassan tillfaller en årlig Summa af omkring 990 Riksd:r.

De vid särskilte tillfällen Fattig-Cassan tillhörande Inkomster bestå i synnerhet uti $\frac{1}{8}$ procent vid Bouptekningar, afgift af Burskaps vinnande Borgare; inkomst vid begrafningar (Nb. den vid Bröllopp har de sednare åren kommit ur bruk) och Collecter uti Kyrkan.

Alla Fattig-Cassan tillflytande inkomster hafva för det sednaste året 1796, utgjort omkring 1600 Riksd:r, hvilken Summa äfven upgådt till Allmose utdelningen och Fattighuset samt därvid förefallande kostnader med Riksd:r 1613: 22 fs. 7 r:st.

Innom Fattighuset vistas nu 33 fattige, hvilka och större delen hafva månateligit understöd. Detta njutes dessutom af något öfver 200 Fattige innom Staden boende. Vid Allmose utdelningen hafves egenteliga affeendet på Ålderdom och Sjukdom, samt Fader och Moderlöse fattige Barns understöd. Förvaltningen tillhörer Allmose-Directionen, hvarvid Stadens Kyrkoherde är Ordförande. Denne Direction utgöres i öfrigit af en af Kyrkoherdarne vid Tyska Församlingen, 2:ne Stånds-Personer, 2:ne Handlande och 2:ne Handtvärkare; hvarjämte 2:ne Borgersmän som åtagit sig den månateliga utdelningen Directionen biträda.

En

En af Ledamöterne *x*) har såsom Curator åtagit sig den närmare tillsynen jämte räkenskapernes förande och afslutande. En Notarius biträder Directionen med Protocollet och en Vacktmästare lönas samt innehar fria husrum på Fattighuset.

Nu varande Direction:

Ordförande: Kongl. Hof-Predikanten vice Pastoren *Dan. Ullgren.*

Ledamöter:

Herr Kyrkoherden Mag:r *J. Lütteman.*
- - Rådmannen *Carl Palm.*
- - Landttulls Inspect. *E. A. Bodman.*
- - Handelsmannen *Pet. Lindahl.*
- - Handelsmannen *Anders Asplund.*
- - Bryggar Ålderman *And. Sandberg.*
- - Sämskmakare Ålderman *J. Norrbom.*

Cassfeurer: Herr Handelsmannen *Joh. Aug. Sääf.*

Herr Handelmannen *Claes Herm. Wallensten.*

Notarie: Herr *Nils Scherman*, Stads-Bokhällare.

Om

x) Herr Landtulls - Inspectoren *A. E. Bodman*, hvilken med en lika ospard möda som dess företrädare framledne Packhus - Inspectoren Herr *C. Rosbeck*, är mycket förtjent af det Allmännas tacksamhet och Minne.

CAP. VIII.

Om Gustafvianske Barnhuset, m. m.

I anledning af Högstsalig Konung GUSTAF III:s upträde på Svenska Thronen år 1771, förenade sig Norrköpings Stads Innevånare, at genom frivillige donationer och Subscriptioner samla fonde till inrättande af ett Upfostringshus, hvilket, sedan Gård dertill, dels förärades af Grosshandlaren *Petter Lindahl*, dels ock genom köp och byte tillöktes, samt alla nödiga husgeråds-persedlar voro förskaffade, *öppnades på Kröningsdagen den 29 Maji 1772 y*). Bland ganska många anmälda Barn, intogos då 24 Gossar, ett för framtiden äfven faststäldt antal, alt efter som Barnhusets fonder och inkomster sig förbättra. Vid samma tilfälle beslöts af Directionen och de 24 Föreståndarena, at *inga Flickor här komma at mottagas*, i anseende til den mera vidlyftighet som skulle ärfordras vid inrättningen för skötsel och undervisning, såsom hvartil fonden icke eller lemnade tilgång.

y) Ett Sällskap inom Staden har til en glad hugkomst af vår nu Regerande Allernådigste Konungs Höga Födelsedag d. 1 Nov. 1778, anslagit ett Capital, hvars ränta årligen på samma dag, genom lottning, utan affeende på landsort i Riket, tilfaller Två Flickor, som genom dygd, snällhet och flit gjordt sig kände; så at hvar och en af dem århåller 300 Dal. K:mt, då hon inträder i gifte.

Sedan denna Barnhus inrättning således vunnit stadga, utarbetades Förslag til et Reglemente för dess styrande, hvilket i underdånighet understäldes Kongl. Maj:ts nådiga stadfästelse, som ock århölls d. 12 Maji 1777. Därefter har Barnhuset sådan alt framgent blifvit vårdadt.

Öfverinseendet är anförtrodt 24 af Stadens Innevånare, i 4 särskildte Classer och utgöres: genom 2:ne Ledamöter af Magistraten, 2:ne Ståndspersoner, 12 Handlande och 8 af Fabriks- och Handtvärkande Borgare, hvilka utse och förordna en Notarius: nu för tiden Stads-Notarien *Becker*. Men den särskildte och närmare tilsyn förvaltas af en *Direction*, som utaf och ibland desse 24 Föreståndare utväljas och består af 8 Ledamöter, nemligen 1 Magistrats-och 1 Stånds-person, 4 Handelsmån och 2:ne Handtvärkare.

Denna Direction består nu för tiden af följande Ledamöter:

Ordförande:

Herr Grossh. *P. G. Wadström.*

v. Ordförande:

- - Hand. och Polit. Borgmäst. *Joh. Brunbeck.*

Ledamöter efter ålder i tjensten.

Herr Tull-Inspectoren *A. Bodeman.*

- - *And. Sandberg*, Bryggare.

- - *J. Moberg*, Grosshandlare.

- - *C. G. Sidvall*, Guldsmed.

Herr

- - *A. Asplund*, Handlande.

- - *D. Eberstein*, Grofshandlare z).

Den fonde, som tjenar till detta Barnhusets bestånd, är vid Bokslut d. 29 Martii 1797 emot säkerhet i Assecurerade Fastigheter utlånt och består af Capital 6107: 11: 1. utom sjelfve Fastighetens värde särskilt et Capital 1566: 32 ss.

Räntan häraf användes årligen till detta behof. Äfven äro af Riksens Ständers Banque 100 Riksd:r Banco årligen anordnade, med vilkor: at Koppympning skall vårkställas.

Denna operation har blifvit af Directionen utvidgad äfven till främmande fattiga barn innom Staden. Men, oacktadt det at både *fri skötsel*, *Medicamenter* och *föda* dem tillbjudes; så finner dock denna gagneliga inrättning af Barnens Föräldrar icke sällan ringa motstånd. Ett bevis, at mycken fördom ännu är rådande ibland Allmänheten.

Til årligt understöd år äfven af Stadens Invånare 2:ne årliga Collecter beviljade, som upbäras Fastlags Söndagen och nästa Söndagen för Michaeli dag. Dessutom hafva Stadens Ungkarlar *af Christelig kärlek* förbun-

 dit

z) Utom flere af denne, tid efter annan varande Directions Ledamöter, äga ostridigt framledne Tullförvaltaren Leopold, Landttulls-Inspectoren E. A. Bodman och afledne Packhus - Inspectoren C. Rosbeck, samt nuvarande Ordföranden Bruks-Patron P. G. Wadström, en ypperlig rätt til Samfundets årkänsla.

dit fig at under hela deras ungkarlstid årligen årlägga en vifs afgift, åfven fom Fabriques Societeten och Handtvärkande Borgerfkapet på fina Gillen årligen plåga infamla någon gåfva till underftöd för denna hedrande inrättning. Til Barnens undervifande lönes en Informator, fom för närvarande är, Spinhus-Predik. *N. F. Trolle*, hvilken utom fria husrum, ved och fkrifpenningar, njuter 75 Riksdalers årlig lön. Til barnens fkötande och behöriga vård beftås en Hushållerfka och en Piga.

När Barnen uppnått 12, 13 a 14 år fökes för dem employ i någon Handtvårkarelåra. Deras Måftare århålla underftöd för dem de 3 förfta åren, genom Directionen, ifrån ett färfkildt af Fonden affatt Capital, på det fättet, at: 1:fta året gifves 8 Riksd:r, 2:dra året 6 Riksd:r och 3:dje året 4 Riksd:r, fom grundar fig på ränta af et färfkilt Capital hvilket framledne Juftitiæ Borgmåftaren *Lundroth* i detta affeende förårat detta Barnhus. Hela Fonden är grundad på frivilligt gifne Capitaler hvaraf i fynnerhet en ådelmodig vålgörare, främmande i denne ort boende i Stockholm, och fom fåledes icke haft någon annan affigt än ömhet för denne inrättnings tilväxt, Advocat-Fifkalen i Rikfens Ständers Banqve, Herr *Samuel Wennberg*, har på ett lika få oförmodadt, fom honom hedrande fätt fkänkt den ftörfta Summan eller 2000 Riksd:r Banco. En gåfva få mycket mera kärkommen fom hon år gifven uti en tid, då armodet med

med tomma händer allestådes ropar om und-
såtning och som lemnar Barnhus-Directionen
den glada utsigten at af vanlottade barn kun-
na bereda nyttige och upplyste medlemmar
för Staten. En gjerning som vida mera än
Krigarens blodiga åra förtjenar medmänni-
skors högacktning. Gjute den ömma mensk-
ligheten tacksamma tårar vid denne gode
Medborgares Grafvård! Rese äfven tacksam-
heten ett oförgätligt Minne å nedanteknade
Frikostige Medborgare för denne Christeliga
Inrättnings framtida bestånd:

Barnhusets Fond eller Capital

som tid efter annan ifrån Inråttningens bör-
jad den 29 Maji 1772 blifvit af följande Per-
soner förårade, neml.:

Af Herr Grosshandl. *Pet. Lindahl* Fastigheten . . . R:dr	833:16:–
— framl. Hr. Brukspat. *M. Lindroth* i Penningar . . .	400:—–
— Hr. Lagman *Otto Fried. Eckerman* och dess framledna Fru *Castorin*	111: 5:4
— Brukspatron Herr *Christ. Eberstein*	166:32:–
— Herr Handelsmannen *Lars Cederling*	166:32:–
— afledne Kållarmästaren *J. Ulr. Egge*	5 : 26:8
Transport	1733:16:–

Transport	1733: 16:-
Af afledne Hr. Håradshöfding *Lars Nicol. Wadström* . . .	55: 26: 8
— afl. Fru *Maria Christ. Westerberg*	376: 32: 4
— Fru Borgmästarinn. *Höckerstedt*	55: 26: 8
— afl. Herr Handelsmannen *H. A. Dettow*	33: 16: -
— afl. Hr. Handelm. *Eric Staren*	33: 16: -
— afl. Fabriqv. *G. Fred. Körner*	166: 32: -
— afl. Hr. Rådman *Joh. Bohman Pettersson*	222: 10: 8
— afl. Justitiæ Borgmäst. *A. Lundroth*	533: 38: 5
— afl. Stadsfiskalen *J. Berggren*	133: 16: -
— Hr. Brukspat. *Eric Westerberg* på Gusum . . .	183: 10: -
— Hr. Advocat-Fiskalen *S. Wennberg*	2074: 4: -
— afl. Handelsman *N. Ekman* .	1000: —: -
Af diverse frivillige dels årlige dels åtskillige färskilte under dels kände dels okände Gifvares mindre Gåfvor, ett öfverskott öfver årliga utgiften på 24 år som förökat Capitalet med . . .	1066: 38: 4
Specie R;dr	7667: 43: 1

Barn-

Barnhusets vinst och förlust Räkning för året ifrån den 29 Maji 1796 til den 29 Maji 1797.

D e b e t.

	R:dr sk. r.
An extra utgifter . . .	4: 9: 5.
Detta årets *Hushåll*, Beklädnings och aflönings kostnad m. m. enligt särskilt rakning . . .	597: 29: 10.
Detta år har således på Barnhusets Inkomster utöfver dess utgifter blifvit ett öfverskott som ökar och godtgöres Barnhusets Capital räkning	84: 38: --

Ifrån början har affigten varit, at minst underhålla 24 Barn, för hvilka samma Lärare, hushållning, Läkare-Arfvode och Rum ej behöfde ökas mer än nu är; men för at utvidga antalet måste för hvarje Gosse blifva 33⅓ Riksd:r eller ett Capital af R:dr 555: 26: 8 r. och så fort Barnhusets fond stiger till en sådan summa hädan efter, så ökas i samma mohn antalet af Gossarne intill dess de blifva 24 och således fattas ännu till ett sådant ändamål uti Fonden et Capital, R:dr 4188: 42: 8. men så långe ännu värkeliga Capitalet ej är mer än 5811: 5, 4. och således hela räntan deraf till 10 Gossars underhåll som med de 6 Cederlinske

Barnen, *) till hvilkas underlättande af St. Olai Kyrkoråd årligen betalas Riksd:r 90: 13: 6. och andre extra ordinarie inkomster af frivillige gåfvor, Collecter m. m. upfyller desse 6 barns årliga underhåll; så kan ej något Barn utöfver desse 16 intagas förrän det fruktbårande Capitalet blifver R:dr 6111: 5: 4. hvilket inträffar, om antingen de obetalte frivillige gåfvor inbetales med circa 300 Riksd:r eller och en ny Gifvare af lika Capital sig anmäler, hvarmedelst det 17 Barnet kan i Barnhuset intagas och sedan tid efter annan ökas till och med 24 Barn.

R:dr 686:29:3.

Credit.

	R:dr sk. r.
Per godtgöres detta årets influtne Interessen enligt å andra sidan stående råkning af utstående Capitaler - - - -	310:16:5.

Dito

*) Enligit Testementariskt förordnande af framledne Handelsmannen *Lars Cederling*, hvilket i slutet af detta Capitel nptages.

Dito detta årets frivilliga gåfvor	98: 37: 4.
Dito för detta år af St. Olai Kyrko-Råd för de 6 Cederlingske Barnens underhåll - - -	90: 13: 6.
Dito detta årets 2:ne beviljade Collecter i alla Stadens Kyrkor, den ena d. 8 October sistledne år som utgjorde R:dr 39: och den 2:dra den 27 Februarii innevarande år som utgjorde R:dr 37: 32. tillsammans - - - -	76: 32: -
Dito detta årets gåfva af Riksens Högl. Ständers Banque för Koppympning 100 R:dr Banco som beräknas med tillagt agio 9 procent	109: — -
Dito Sparbösse Medel uti 4 Bössor som af Direction uttagits den 4 Augusti sistledne år - -	— 36: -
Dito sistledne år influtit för 23 hästars lögning vid Grosshandlaren Wadströms Brygga, som han anslagit Barnhuset till gåfva a 2 ss. 46: Hvarutaf går Intimations kostnad 8:	— 38: -
	R:dr 686: 29: 3.

Cur och Sjukhuset.

Denna inrättning tog sin början år 1785 efter Borgerskapets 24 Äldstes förslag och Magistratens beslut den 26:te Martii samma

år, ſamt Konungens Reſpective Befallningshafvandes ſtadfäſtelſe den 7 April.

Directionen ſammanträdde förſta gången d. 16 Julii 1785.

Handels och Polítie Borgmäſtaren är ſtändig Ordförande.

Ledamöterne ombytas, äro nu:

Herr Rådman *Johan Sandberg.*
- - Tull-Inſpectorn *Bodman.*
- - Asſesſor *P. Zetzell.*
- - Stads-Phyſicus Doctor *Ekenſtedt.*
- - Apotekaren *N. Nyſtröm.*
- - Handelsman *P. Lindſtröm.*
- - Hattmakaren *P. Wernberg.*
- - Stads-Chirurg Bouck.

Notarie, Herr *Adolph Becker.*

Utaf Stadens Sjumanskammare anſlogs vid Inrättningens början 160 R:dr, men ſåſom otillräckelige, är denne ſumma med Hög vederbörligt ſamtycke nu mera ökad, ſå at Directionen äger rättighet för detta nyttiga åndamål årligen diſponera R:dr 230 Riksgäldsſedlar. Utom denna tillgång, hafva Magiſtraten och Borgerſkapets Åldſte, i anledning af Konung GUSTAF ADOLPHS förſta genomreſa, om ſommaren 1796, ſåſom Regerande Konung, af Stadens Medel affatt en Summa, ſtor Riksd:r 333: 16 ſs. Riksgäldsſedlar, hvaraf Interesſet för denne inråttning år-

årligen användes. Stads - Chirurgens årliga lön för betjeningen härvid Riksd:r 83: 10: inflyter i Stads - Casſan genom Taxering på Stadens Innevånare, äfven ſom 20 Riksd:r till Sjukvackterſkan.

Till den 1:ſta October 1797, är ett Stadens Hus i Norra Qvarteret Qvadraten Vett och Vapen, beſtående af fyra rum och kök begagnat *a*) men nu mera ſom nog förfallit genom Auction förſålt, hvarföre vederbörande nyligen, för Stadens Räkning inköpt ett gammalt Stenhus belägit i Strandqvarteret och Qvadraten Hvarfvet tillhörigt Directeuren vid Oſtindiſka Compagniet Herr *Olof Lindahl.*

Sedan detta hus århållit nödig förbättring, lärer ändamålet vara, utom en beqväm inråttning för ſex vanligen beſtändige ſjukſångar, at häruti få ett ſäkert förvaringsrum för ſvagſinte Perſoner, ſamt ett enligit Manufactur Författningarne tjenligt arbetsrum, för de Perſoner hvilka göra ſig förfallne, at genom Lagens tvång arbeta under civil arreſt, äfven ſom ett ſjukrum för husville.

Koſtnaden af Sex Sångar för Veneriſke Sjuke utgjorde år 1794.

Sjukas underhåll - -	R:dr	140:22:8.
Ved och Ljus - -	—	24:40:6.
Medicamenter - -	—	34:44:--

Ex-

a) Af Herr Bruks - Patron *Fried. Janeke*, har Staden på 3:ne år hyrt ett Hus i Norra Qvarteret Qvadraten Oroen, ſom nu till Cur - och Sjukhus nyttjas.

Expenser	- - -	—	5: — ..
Förslitning af Inventarier	-	—	7: 33: ..
Smärre Reparationer	- -	—	24: — ..
		R:dr	217: 20: 2.

Önskligt vore at denne nyttiga Inrättning för en olycklig mängd samtida kunde fördubblas, ock icke långe behöfva bibehållas för Veneriske smittor.

Tacksamheten bör dock här finna anledning, at utom flerfalldige omvårdnader, förvara Minnet af Östgötha Läns Höge Styresman Landshöfdingen Contre-Amiralen och Commendeuren Högvälborne Baron Hr *F. G. Strömfelts* Patriotiske vård om detta Samhälle, då den tillika aldrig kommer at förgäta framledne Herr Commerce-Rådet och Handels-Borgmästaren *A. F. Iggeström*, som till denne inrättning gifvit det första Project.

Frivilliga Arbetshuset.

Den år 1783 beklageligen inträffade missväxt och däraf följande brist och dyrhet, ökte vid detta års slut Stadens Folknumer omkring 300 Personer igenom behöfvande inflyttningar: Tiggerierne växte dageligen, mera föranledde af bristande arbets tillgång än annars vanlige ordsaker.

Åtskillige Stadens Innevånare förenade sig, at samla en fonde för inrättande af ett Ar-

Arbetshus och den aktningsvårde Medborgaren Landtulls-Inspectoren Herr *Eric And. Bodeman* updrogs åt förestå Ordningen, för denne nyttiga Inrättning åt de arbets-föremen, tillfälle därtill saknade, mindre förmögne Personer.

Åt Herr *Bodeman*, biträdd af twånne i Fabriqves arbeten kunnoge mån, öfverlemnades vården af denne *Frivillige Arbets Inrättning*: början företogs i Martii månad 1784 med ärbjudande af Lins, Blåns-och Bomullsspånad. Antalet af arbetssökande växte ända till 600:de Personer, åfven ifrån nårmast belägne Sochnar. Fondens otillräcklighet för ett så stort tillopp, en lyckligare årsvåxt, och en oförmodad förlust af 240 Riksd:r, gjorde dock denne inråttning hvilande för året 1785.

Konungens nådiga tillåtelse, at den i Norrköping fallande ⅛:dels Inventarie procent vid Bouppteckningar, för åren 1784, 1785, 1786, så vål som de böter, hvilka efter Lag och andre Stadgar tillhört de Fattige, men enligit Kongl. Brefvet den 24 Martii 1784, blifvit anslagne till de allmänna Arbets-Inråttningarne, må bibehållas vid det enskilte Arbetshuset här i Staden, med vilkor at Arbetshuset beståndigt underhålles till oafbrutit tillfälle, ej allenast för de här behöfvande utan ock de i Socknarne nästomkring; har gifvit denne Inråttning styrka, at altsedan början af året 1786, hafva varit i en oafbruten, värksamhet.

Vid

Vid förſta antagandet, ej mindre ån vid fortſättningen och handhafvandet af detta Arbetshus, hafva de grunder blifvit följde, ſom upplyſte Medborgare, redan år 1773 vid anläggningen af Arbethuſet i Stockholm, med granſkning och ſtyrka hafva viſat böra vid påkommande tillfällen göra ett Arbetshus för Staten och den Fattige nyttigt.

All affigt på vinſt har varit lemnad, utvidgandet har man ſorgfålligt förekommit, och ökade arbetslöner 12 a 20 procent hafva å ena ſidan gjordt Arbets-Inråttningen för den behöfvande förmonlig; då å den andra Nårings-Idkare och Hushållare icke haft anledning at anſe den intrångande eller ſkadlig. At låtta affåttningen på råa garnet har årlig anſtalt om blekning och våfnader blifvit en tillökad utväg för fattige och däruti kunnoge huſtrur. Utdelningen af Spånader med det mera är anförtrodd en Fattig Änke-Fru, hvilken utom fria husrum njuter arfvode 8 runſt. för ſkålpundet af Lin och Bomullsgarn, ſamt 4 runſt. ſkålpundet för Blårngarn. Öfver altſammans hålles ordentelig Bok ſom årligen afſlutes och i Stadens tidning för Allmänheten och Intereſſenternes granſkning framlägges.

Tillvärkningarne hafva på 11 år utgjort

Spånad.

Linngarn .	.	10,060	ſkålp:d.
Blångarn .	.	16,888	- -
Bomullsgarn	.	1346	- -

För-

Förädling.

Blekt garn	- -	2311	ſkålp:d.
Lärft	- - -	3900	alnar.
Blångarn	- - -	9633	dito.
Parkum	- - -	1584	dito.

Tilvärkningens värde härföre utgör R:dr 5686.

Utgifterne på desſe 11 år:

Arbetslöner - -	R:dr 2018:21: 2.
Arfvoden - - - -	293: 4:2.
Expenſer och Råkenſkaperne - -	274:18:--
Hyror och Reparationer på Faſtigheten - - - -	101:44:4.
Redſkaps förſlitning - - -	43: 1:1.
Förſälgnings Proviſion - - -	135:19:8.
	R:dr 2866:12:5.

Arbetshuſets nuvarande förmånliga belägenhet, utom förenämde förluſt, förvarar ſå väl förſta fonden, ſom de tillflutne ⅛:dels procent af Bouptekningar och Fattig andelen af böter, och det äfven med någon vinſt. Hvilket ſynes af följande:

Balance Extract utur Hufvudboken vid Frivilliga Arbetshuſet i Norrköping.

Den 1:ſta Januarii 1796.

Debet.

Fonden, ſom år 1784 till Arbetshus Inråttningen ſubſcriberades R:dr 423:—--

⅛ pro-

⅛ procent af Boupteckningar, som tillfallit Arbetshuset åren 1784, 85 och 86; men sedermera i följe af Kongl. Resolution på Prästerskapets besvär uphörde R:dr	228: 3: 1.
Fattigas andel i Böter ifrån år 1784 till 1795 . . .	251:26:10.
Arbetshusets Skuld för ett förskutit förlag . . .	100: —:--
Vinst	25:25:10
R:dr	1028: 7: 9

Credit.

Arbetshusets tillgång.

Rudimaterier af Lin, Blår och Bomull . . . R:dr	200:25:3.
Uteståënde hos Arbetssökande .	28:18:6.
Garn uti Magazinet . . .	251:19:5.
Väfnader dito . . .	49: 8:3.
Redskap och Inventarier efter nedsatt värde	11:10:6.
Fastigheten vid Bråddgatan Brandförsäkrad till 242: 34. . .	233:16:--
Cassa behållning . . .	53:47:8.
Fordringar alle säkra . .	200: 6:2.
R:dr	1028: 7:9.

Uppå sådana Grunder har Frivillige Arbetshus-Inrättningen i Norrköping blifvit upfört och fortsatt. Styrelsen vårdas ännu år 1797 af Herr Landtulls-Inspectoren *E. A. Bodman* och

och Fabriqveuren Herr Rådman *Martin Sääf*, och gifver, bästa utsickt till ett oafbrutit bibehållande.

Cederlinske Donation för Fattige Barn.

Framledne Handelsmannen i Norrköping Herr *Lars Cederling* har, enligit Testamentarisk Disposition af den 31 Augusti 1786, på 6 tunneland 27 kappeland Frälse åcker, samt ett ytterligare under d. 9 Februarii 1788, på 4 ½ tunneland Frälseäng, tillsammans 11 Tunne- och 4 Kappeland Frälsejord vid Norrköping; förordnat, at efter dess död, under Olai Kyrko-Råds vård och styrelse, denne Jord på 10 à 12 års tid genom Auction bör arrenderas, och den däraf blifvande Arrende-Summa för hvilken Arrendatorn fullgiltig Borgen ställa bör, samt till hälften hvarje halft år inbetala, uti evärdeliga tider bör användas till Fattige Fader och Moderlöse men likvål under Lofl. ägtenskap födde Barn, at vid tjenlig ålder lära dem läsa innantill i Bok, samt utan till läsa och få kundskap af de fem Christendoms Hufvudstycken, och Lutheri förklaring däröfver; men under den tid som Barnen hållas till Lärdomen, måste de äfven underhållas med tarslig föda och nödvändige kläder, samt husrum och skjötsel, så at de icke må nödgas gå Staden omkring och tigga.

Kyrko-Rådet har ock redan efter denne Minnesvärde Medborgarens död, börjat värkställigheten enligit dess föreskrift, och den 1 Julii 1790 bortarrenderat förenämde Jord på 12 års tid till högsta anbudet Riksd:r 90: 13: 6., samt däremot till den minstbjudande, men tjenligaste upfostrings vård, med Gustafvianske Barnhus Directionen öfverenskommit, at för nämde årliga Arrende-Summa upfostra och underhålla Sex Barn, hvilka af Kyrko-Rådet efter Testators föreskrift antages. För at åtskilja dem från Gustafvianske Barnhus-Barnen, båra desse Sex, Cederlingske namnet uti mässingsbrickor på råckarne.

CAP. IX.

Om Norrköpings Stads Publiqve Scholar.

Om Norrköpings Trivial-Scholas ålder och Stiftare vet man ej något at berätta, emedan de gamle Annotations-Böckerne vid Scholan tillika med de öfrige Documenter, och Skrifter samt Böcker, genom Ryska branden år 1719 den 30 Julii, dels blifvit lemnade tills sköfvels, dels uppgått i rök. *Det* enda man

med

med trovärdig säkerhet kan säga är: att i Norrköping var redan Schola 1552, ty då var *Claudius Bothvidi* den äldre Rector som blifvit förut Magister i Wittenberg 1551.

Af hvad namn då för tiden denne Schola varit; känner man ej. Uti Drottning Christinæ tid, blef den en Trivial-Schola och Lönings-Staten stiftades af henne 1649; samt confirmerades af Konung Carl Gustaf 1652. Efter ofvanförut nämde Brand, blef Scholan och Rectors Boställlet, som Legat under ett och samma tak, åter igen uppbyggde af träd. Byggningens början skedde d. 8 Martii 1721.

Högstsalig Konung Fridric skänkte der till 3600 Dal. K:mt och Collecter öfver hela Riket blefvo af höga Öfverheten bevilljade och påbudne hvilka tid efter annan inflöto.

Efter flerfalldiga omlagningar, så på Rectors Bostället som på Scholan, stodo ännu samma yttre väggar qvar till medlet af år 1797. Scholan ligger vid Kyrkogårdens ringmurs östra ända på Kyrkogrund, uti Qvadraten Kyrkan eller Storkyrkan. I Scholan äro 4 Classer: uti hvar och en class docera färskilte lärare, nämligen Rector, uti fjerde, Supremus Collega fordom Primus uti tredje, Intermedius Collega uti andra, och Ultimus eller Apologisten uti Räkning Classen. Desse Classer voro i sednare tider, dels med timmerväggar, dels och med mur afskilda, så att ej sorl och stoj till hinder, så väl för Läraren, som Lärjungen måtte höras. Förut ut-

gjorde brädskrank den enda skillnaden emellan Classerna, uti hvarje Class var en kakelugn inrättad. Förut var en enda som skulle upvärma alla Classerna.

Kongl. Scholæ-Ordningen af den 4 Februarii 1724 följes, undantagande, at här börjas klockan 7 om morgonen, då alle Scholægåssarne samla sig i fjerde Classen till Böngjöring och Bibelläsande till klockan 8, derefter går hvar och en till sin Class ock blifver der till klockan 10, då en af Tertianerne utropar på Latin, att klockan har slagit 10, hårpå gå de åter allesamman hem till klockan 1. Eftermiddagen, då de åter infinna sig hvar uti sin Class och förblifva der till klockan 4, då återigen en af Tertianerne utropar på samma Språk att klockan är 4 slagen. Vid klock-utropet så klockan 10 f. m. som kl. 4 e. m. samlas alla gåssarne till Böngjörning och Sång i 4:de Classen. I stället för at hvar Lärare borde göra Bön, hvar morgon i sin. Class och låta dem läsa i Biblen så hafver den ena Läraren efter den andre sin så kallade Bönevecka i ordning, nemligen Rector, Supremus Collega o. s. v. Rector läser både den Lection, som Kongl. Scholæ-ordningen honom föreskrifver, samt den upphäfne Conrectors Lection Supremus Collega läser den honom efter Scholæ-ordningen tillhörande Lection.

Intermedius Collega läser både den Lection som egenteligen hörer den andra Classen

sen till efter Scholæ-Ordningen som och nedersta Classens Lection; ty uti Apologistens Class läses endast Christendoms kunskapen. Skrifva, räkna m. m. men ingen flyttning blifver vid Examen anniversarium ifrån den sistnämde. Klockan 10 f. m. om Tisdagar och Torsdagar, lärer Stadsklåckaren ungdommen Sångkonsten. Nu för tiden Landsklockaren Hellström. Nu varande Rector Scholæ i Norrköping hafver i lön 86 tunnor, 28 $\frac{11}{12}$ kappar Spannemål: nemligen, af Östra Stenby Församling 42 tunnor 15 kappar hälften Råg, och hälften Korn, och af Östra Eneby Församling 44 tunnor 13 $\frac{11}{12}$ kappar $\frac{1}{3}$ Råg och $\frac{2}{3}$:delar Korn. Desutom äger han i Penningelön Socknegången af St. Johannis Församling, som vanligen bestiger sig till omkring 2 Riksd:r han har äfven Boställe, som består af 3 Kamrar, Sal och Kök, samt 3:ne Vindar ofvanpå. Uthusen äro Brygghus, Stall, Skjöfve och Källare m. m. hvilka underhållas af Staden. En liten kryddgård belägen in vid Skolan, är och ifrån äldre tider Rectorn tillärkänd såsom hörande till hans lön *b*). Collega Supremus åtnjuter nu i årlig lön kronotionde af Östra Enby 10 tunnor 21 $\frac{1}{3}$

 kap-

b) Ännu har man ej fått någon upplysning om huru det kommit till, att Stads-Comministerns tomt sträcker sig till Knäppingsborgsgatan, men Rectors är mer än till hälften afstympad. Enligt fornsägen lärer Rectors tomt varit lika stor med Stads-Comministren.

kappar $\frac{1}{3}$ Råg $\frac{2}{3}$:delar Korn, af Östra Stenby 5 tunnor 4 kappar hälften Råg, och hälften Korn, samt af Vestra Husby 1 tunna 20 kappar $\frac{1}{3}$ Råg $\frac{2}{3}$:delar Korn. Summa 17 tunnor 13$\frac{1}{3}$ Kappe.

I stället för den förut brukade besvärliga Sockneg ången af Staden, ärhåller han äfven som Intermedius Collega hvardera 600 Dal. K:mt utur Stadens Sjumanskammare. Sockneg ångspenningar undfår han af Styrestad, Eneby, Qvillinge med Simonstorp samt Borg och Löt, som förr utgjorde vid pass 240 Dal. K:mt, han har äfven 2 Collecter i Stadskyrkan. Intermedius Collega får ingen Spannemålslön, men har utom de ofvannämde 600 Dal. K:mt Sockneg ångar af Kimstad, Ö. Stenby, Dagsberg och Furingstad, som förr utgjorde omkring 140 Dal. K:mt, han får och någon tillökning på sin Lön utur Tertials Cassan i Linköping. Han årħåller äfven 2 Collecter i St. Olai Kyrka. Apologisten lönas af Stadens Cassa och har nu för tiden 900 Dal. K:mt, dock så at Centonalen deraf bör innehållas. Alt sedan 1788 års början har denna fördubbling af lön varit. Förut hade Apologisterna årħållit och qvartalsvis om året bekommit 450 Dal. K:mt, men genom Collegernes besvär vid Riksdagen 1756 och Kongl. Maj:ts nådiga Resolution derå den 7 April samma år, hugnades äfven Apologisten med 150 Dal. K:mts tillökning. Han har jämvål tillökning på sin lön utur Tertials-Cassan. Åger äfven för-

förmån, att få 2:ne Collecter om året i Stadskyrkan. Ingen af Collegerna har fria husrum, antingen måste de fördenskull hafva Condition i sådana hus, der de tillika kunna få bo eller hyra sig rum för dryg betalning.

Enligt Skole-ordningen börjas Vår-terminen genast efter Kyndelsmässo-dagen och slutas 8 dagar för Midsommaren. Höste-terminen börjas vid Bartholomæi och slutas Luciæ dag. Vid hvarje Termins slut hålles altid allmän Examen hvilken Kyrkoherden i St. Olai Församling såsom Inspector Scholæ öfvervarar.

Flyttning sker endast hvarje Midsommar, då äfven de Premier hvilka uti nedan intagne disposition af Nyströmske Testamentet utdelas. Trivial-Skolan har förut endast ägt ett Capital Rd:r 33: 16 ss. Banco, gifvit af framledne Borgmästaren i Norrköping Herr *Carl Johansson* den 30 April 1708, hvaraf räntan årligen af Rector Scholæ till fattige och snålle Scholæ Gåsfar utdelas, men genom framledne Grosshandlaren i Stockholm Herr *Carl Magnus Nyströms* betydeliga Testamente år 1793 till flere Publiqve Inråttningar, har äfven denne Trivial-Schola, som däruti för $\frac{1}{16}$:del redan fått emottaga Riksd:r 5,200 Specie, under Olai Kyrkoråds vård; vunnit en säker styrka för ett fördubblat framtida gång.

Kyrko-Rådet tillika med Scholans Lärare, hafva ock till vinnande af denne friko-

 stige

ſtige Gifvarens nyttiga ſyftemål, ej mindre än till deſs oförgäteliga minne öfverenskommit, om båſta ſättet at använda den däraf tillfallande räntan. Projectet är ock underſtält Högvördigſte Herr Doctorn Ordens Ledamoten och Biſkoppen *Lindbloms* ſamt Linköpings Dom-Capitels uplyſtare granſkning, innehållet och ſtadfäſtelſen uplyſes af följande:

1797 d. 15 Februarii hölts ett Concilium Scholaſticum, med St. Olai Kyrko-Råd Rector Scholæ och Colleger uti Norrköping, till ſlutelig öfverläggning och faſtſtällelſe om båſta ſättet at använda Räntan af framlidne Groſshandlarens i Stockholm *C. M. Nyſtröms* Teſtamente till denna Stads-Stor-eller Trivial-Schola, närvarande:

Ordföranden Proſten och Inſpector Scholæ *A. Grönberger.*

Rådman *Martin Sååf.*

Rådman och Riddaren *Daniel Weyerin.*

Rådman *Johan Sandberg.*

Fabriqveur *Joh. Aug. Sååf.*

Fabriqveur *Cor. Furchtnich.*

Rector Scholæ *Pet. Holmberger.*

Coll. Sch. Mag:r *Joh. Thilander.*

Coll. Sch. Mag:r *Pehr Hertzman.*

Apologiſten *Lars Björling.*

Och afgjordes förberörde ärende på ſätt ſom följer:

Sedan 5200 Riksd:r Specie från *Nyſtrömſke* Sterbhuſet genom deſs Executor Teſta-

ſamenti Herr Bruks-Patron *Lor. Görges* i åtſkillige Remisſer till Kyrko-Rådet nedkommit för denna Stads Stor-eller Trivial-Scholas förmon, hvaraf Capitalets Förvaltning af Reſpective Stads-Förſamlingen härſtådes blifvit Kyrko-Rådet updragen ſå, at räntan må till fattige och ſkicklige Scholgosſars nytta komma: ſå, emedan enligt ſiſt meddelade underrätteiſen om Sterbhus-Utredningens nåra ſlut, intet eller föga betydligt tillſkott lårer vara at förvånta på denna redan anſenliga Teſtaments Fond, anſågs en faſtſtåld beſtåmmelſe af räntan för Scholungdomens underſtöd, upmuntran och undervisning nödvändig; och blef dårföre genom nogare öfverlåggning af de förut upgifna generella Förſlager till Stipendier, privat Information och Præmier ſedan endaſt utdelning i Præmier funnits mindre nyttig nu upråttad och ſtadgad följande.

Författning om Nyſtrömſke Teſtaments-Råntans anvåndande för Stor-Scholæ Piltarnas nytta i Norrköping, till ſå kallade:

1:o Nyſtrömſka Stipendier, 2:o Privata Lectioner, 3:o Privata Läſe-och Præmii-Böcker, 4:o Publique Præmier med efterſkrifna anſtalter och reglor.

1:o *Nyſtrömſka Stipendier*
anſlås til . . 120 R:dr årl.

Som fördelas ſå, at

5 ſt. blifva på	8 R:d. hvardera	om året	i 3 år	gör	40 R:d.
4 ſt. - -	10 dito	dito	- dito	- -	40 dito.
3 ſt. - -	13: 16: dito	-	dito	- -	40 dito.
				Summa	120 R:dr

 Här-

Hårvid iakttagas följande Puncter:

1 At Rector Scholæ och Docentes genom samråd föreslå härtil sådana fattiga Schol-gossar, som äro skickelige ämnen, flitige och dygdige, samt hafva föresats och lust at fortsätta sina Studier så i läsnings-som ock räknings-och skrifnings-vägen.

2 Behöfvande Scholægossar, som befinnas hvarken hafva fattnings-gåfva, böjelse och drift at lära, eller sedigt upförande, böra icke bibehållas i Scholan, mindre undfå Stipendier.

3. Skulle någon af de utnämde Stipendiater blifva vårdslöse och odygdige, så at de försumma Scholan och sina Studier, eller börja lefva oskickligt, samt icke ändra sig efter skedda påminnelsor först af Docenter och Rector och sedan af Inspector: så skola deras Stipendier dem fråntagas och de återstående åren gifvas åt andra.

4. Stipendii Penningarna få icke missbrukas till obehöriga ändamål, utan genom Docenternas omsorg användas först till nödiga Schol-Böcker, sedan genom anhörigas vård till oumgångeliga behof af kläder och underhåll, samt om något deraf eller hela Summan kan sparas, så anstaltes om dess säkra förräntande till framdeles fortsättning af deras påbegyndta Studier.

5. De som åtnjuta Stipendier få inga särskildta Præmier.

6. Sti-

6. Stipendiaternas framſteg och upfôrande efterfrågas hufvudſakeligen uti de Publiqve Examina.

2:o *Nyſtrômſka Privata Lectioner*, till - - 120 R:d. årligen, ſom indelas på de från Publiqve läsningar lediga dock för hvart ämne olika och ſärſkildta timmar.

1:o *Ångelſka Språket*, 4 timmar i veckan från kl. 10 till 11. om Mån- Tis- Tors- och Fredagar, mot årlig lôn . . . . . 20 R:dr

2:o *Franſyſka Språket*, 4 timmar i veckan från 1 till 3 e. m. om Ons- och Lôrdagar, mot årl. Salar: - 20 dito.

3:o *i Tyſka Dito*, 4 timmar i veckan från kl. 10 till 12 om Ons-och Lôrdagar, emot dito . . 20 dito.

4:o *i Natural-Hiſtorien*, 4 timmar i veckan från 3 till 5 Ons-och Lôrdags e. m. emot dito . . 20 dito.

5:o *i Muſiqven*, för Violin och Sång, 2 timmar i veckan, imellan 11 och 12. Mån-och Torsdagar, emot dito 10 dito.

6:o *i Dans-Schola*, fôr 4 Scholgosſar hvar termin imellan 5 och 7 e. m. på tjenlig tid, emot . . 10 dito.

7:o *i Ritning*, 2 timmar i veckan från 4 till 5 om Mån- och Torsdagar, emot . . . . . 10 dito.

Tranſport 110 R:dr

Transport 110 R:dr
8:o i *Skrifning och Bokhålleri*, 2 timtimmar i veckan om Tis- och Fredagar från 4 till 5, emot . 10 R:dr

Summa 120 R:dr

Härvid iakttagas följande Momenter:

1:o At desfa privata Lectioner hållas alla i Scholan för ledigare rum och bättre tillfyn, förutan Dansning och Botanifka Excurfioner.

2:o At endaft intagne Schol-Piltar få begagna fig däraf, ock böra de af andra utom Scholan icke lida intrång och hindras.

3:o At de Scholgosfar, fom med Föräldrars och Anhörigas vilja hafva luft at betjena fig däraf, få nyttja en eller flera af desfa privata Föreläsningar, då likvål deras Docenter pröfva dem vara få för fig komna uti de Publiqve Läro-ftycken, at de icke efterfåtta fina framfteg däruti, i hvilket fall fådane ännu böra dröja en eller annan Termin med de Privata.

4:o Skulle några Privatifter vifa mindre böjelfe för, och flit med, desfa privata Lectioner, eller därigenom förfumma de publiqve: få affkiljas de från de privata öfningarna, från en eller alla, till defs vidare förkofran och drift hos dem vunnits i de allmänna Scholftycken.

5:o De privata timmarne böra lika noga och flitigt fom de Publiqve utan förfummelfe

melse å någondera sidan fullföljas ifrån Termins allmänna början till dess slut. Och skulle någon Docens få oundvikeliga förfall, så måste en af de öfrige anlitas at göra dess vices.

6:o Docenterne vid Scholan, som bäst känna och kunna styra Gossarna anses såsom de tjenligaste till dessa privata Lectioner i Språken och Natural-Historien, at åtaga sig en eller flera. Men skulle någon Lection af dem ej kunna eller vilja bestridas, så söker Rector och Inspector at anskaffa någon i Staden varande Adjunct, Informator eller annan tjenlig man i stället därtil.

För närvarande har Rector *Holmberger* åtagit sig Natural-Historien, Mag:r *Thilander* Ångelska Språket, Mag:r *Hertzman* det Franska, Apologisten *Björling* det Tyska, Cantor *Hellström* Musiqven, Dansen Herr *Decreaux*, Ritningen Solfjädermålaren *Ahlborg*, samt Skrifningen och Bokhålleriet Bokhållaren *Severin*.

7:o Om så nu eller framdeles händer, at ingen passande Dans- och Ritmästare eller Skrifvare för 6:te, 7:de och 8:de Lection skulle fås; så användas de Summorna til andra privata öfningar, hvartil några gossar kunna finnas skickelige, såsom at lära Navigation, Måla, Svarfva m. m. eller anslås dessa Penningar til Publiqve Premier.

8:o Til Dans-Scholan böra de gå på en beqvämlig tid, imellan Påsk och Pingst och i

Sep-

Septembris och Octobris månader, eller kunna alla 8:ta på en gång för hela året läras. Dansmästaren anmodas at jämte dansandet vara angelägen om at öfva gosserna i skickelig kroppsställning, gång, complimenter och otvungna rörelser.

9:o Öfning i Styl, Skrifter och Bokförande är hufvudsakeligen tjenlig för de äldsta och mäst öfvade Gossar i Räkninge-Classen, som årna sig til allehanda Skrifvaresysslor, Fogdetjenster, handel m. m. andre böra därmed ej hindras.

10:o Til Musiqven admitteras blott de äldre, som hafva god röst och godt gehör; de andre afrådas därifrån. För dem åter, som äga naturlig fallenhet och utmärkt hug dårtil, antagas på förfök det sätt, at sedan de alla lärt Scalen och känna Noterna, spelas 3 stämmigt, då de mera öfvade ombyta imellan Prime och Base, och begynnare göra lätta Secunder. — I början fortfares längre tid med Psalmer och kända Sångstycken, Visor och Arier: sedan bekandta Marcher, Minuetter och Contradansar; omsidor simpla Trior, Qvartetter och Symphonier, som äro jämnfylligt satta och cantabla. — Gossarne vänjas från begynnelsen, at sakta utsjunga Noterna och omsidor ord jämte och under det de spela. — De skickeligaste Sånggossar tagas äfven frie från sången, gå up Musiqve timarna, lära sig Noterna och sjunga dem jämte de andras spelande, hvilket icke blif-

ver

ver fôr dem fvårt, når låtta ftycken utur rena och låtta toner af kånda Melodier nyttjas och de tillika hjelpas af Violifterna, hvilke ockfå häraf upôfva fitt gehôr at gripa rent.

11:o Uti ritning undervifas de om grundftreken och teckningen delarnas proportioner, ljusfidorna fôr dagen och fkuggornas ordenteliga ftrek, efter rediga Exemplar i bôrjan; men omfidor vånjas de at efter Naturen af fôreftälda faker, hus, blommor och ändteligen lefvande djur, gjöra teckning med fkuggor.

12:o Natural Hiftoriens åmne låmpas efter årstiderna. — Våxt-och Djur-riket fôreftållas om våren, fommaren och hôften famt Stenriket under vintermånaderna. — Fôrft lära de Indelningen af hvart rike i fina Clasfer, de i Sverige allmännafte genera och i orten vanligafte Species famt hufvuddelarna af objecterna. — Sedan underråttas de om fåttet at fkilja Clasfer och genera famt examinera de tydeligafte Species. Då denna bôrjade öfning kan framdeles tjena dem at vidare uparbeta fig fjelfva häruti, med tilhjelp af Syftematifka Böcker.

13:o Til method fôr Språkens lärande fôljes på prof denna ordning: Förft gifves en hel korrt Läxa, fom fôrelåfes af Docenten, öfverläfes hemma af Gosfarna, då några af de mera ôfvade hjelpa och höra begynnare, uprepas af alla näfta timma, och ny läxa fôrefättes; men med detta bör tiden ej långre utdragas, hôgft $\frac{1}{4}$ timma. Desfa låxor tagas i bôr-

i början innantil af Exempeln öfver ordens rätta uttal, sedan utantil på Schemata Nominum och Verborum, därefter af glosor på particlar och de allmännaste saker, ändteligen på Samtalen och sluteligen på Verba Anomala och det nödigaste af Syntaxis. — En dylik låxa bör vara sådan, at den ej mycket sysselsätter dem och hindrar deras Publiqve styckens öfverlåsande. — Sedan Expliceras det öfriga af tiden endast 2 gånger hvart stycke, 1:o af Docenten och 2:o af de bättre, då de som åro begynnare flera veckor igenom blott höra på. Omsider kunna Provectiores bjuda til at 1:o explicera lätta passager och 2:o incipientes at repetera det efter, då Docens rättar uttal och svenskan. — Vid Expliceringen genomgås först det, som finnes i Grammairerna oförsvenskadt af Bref, Fabler, Historier och annan Chrestomathie, och sedermera antages en god och tjenlig lätt Auctor. — At låra skrifva dessa språk torde hvarken framsteg eller tid tåla.

3:o *Nyströmske Låse- och Premii Böcker för Privatister*, til . . 30 Riksd:r

Hårvid mårkes at:

1:o *Låse-Böcker* inköpas i hvarje ämne få många, som Gossarnas antal i hvar Lection fordrar, då 2 kunna nyttja en bok.

Dessa Böcker få icke allenast brukas under läsningen i Scholan, utan ock för bättre öfning medtagas hem, dock med ansvar om de

de förstöras, och böra vid Terminens slut inlemnas såsom Scholæ-Inventarier till förvar för framdeles bruk, till dess de blifva utnötte och nye behöfva åter köpas.

För Ångelskan anskaffas och följas för det närvarande Kraakens, för Fransyskan Stridsbergs och för Tyskan Stridsbergs Grammairer, för Natural Historien Hoffbergs Växtrike, Retzii Djurrike och Mineralogiska uppställning. Auctorer i Språken, i Bokhålleri, några passande kopparstick för ritning och musicalier kunna efter behof förskaffas.

2 *Præmier för Privatister* gifvas endast i Böcker, Ritningar, Förskrifter och Instrumenter åt en eller två af de flitigaste i hvar Lection.

De köpas för den del af 30 Riksdaler som återstår sedan nödige Lärleböcker blifvit inköpte.

Docentes utvälja sjelfve dessa Böcker efter tillgången af Præmii-Summan, i samma Språk eller ämne, som Privatisterne gjort mässta framsteg. Inuti dem skrifves: Præmium af Nyströmska Testamentsräntan till N. N. för flit uti . . . . 1797.

De som försummat flera timmar och icke visat särdeles lust och arbetsamhet få inga dylika Præmier af hvad tillstånd de än äro.

Desse Præmii Böcker utdelas efter Nyströmske Privatisternes Examen, som altid intimeras i Vecko-bladet, och hålles en dag för eller efter den Publiqve Examen.

4:o *Præmier för de Publique Läsningar,* til . . . . . . 70 Riksd:r.

Härvid iakttages:

1 At de utdelas hvar Midsommar efter Examen lika som Stipendier och privata Præmier, sedan Gossarnas förhållande hela året igenom hunnit kännas.

2. De Fattigare bör förnämligast härvid gjöras affeende på, då de varit flitige och dygdige; men försumelige, tröge och osedige kunna icke belönas, förrän de framdeles visat märkelig förbättring.

3. Särdeles skickelige och utmärkt snälle Gossar, ehuru mindre eller icke behöfvande, böra ockfå til upmuntran och täflan undfå Præmier.

4. Docentes, som bäst känna Scholgossarnas behof och skickelighet, bestämma dessa Præmier efter gemensam öfverläggning och utdela dem antingen i angelägna och bristande Schol-böcker eller i Penningar. För de mindre behöfvande, som förtjena Præmier och förut hafva Scholböcker, passar det bäst at för Præmii Penningarna köpa och gifva dem en tjenlig Bok, med anteckning inuti: Præmium för flit Publice till N. N. &c.

5. Skulle några Testamentsmedel vidare tilkomma från Nyströmska Sterbhuset, så förökas dessa Præmier genom räntan däraf.

Sluteligen pröfvades nödigt at:

Alla Stipendier, Salarier för privata Lectioner, utgifter til privata Läse-och Præmii-

Böc-

Böcker, samt publiqve Præmier uptagas af Rector Scholæ uti en inrättad *Nyströmsk Testaments-Bok*, så at årligen utgifna Summan af dessa Råntemedel där utföres.

Stipendiater och privata Docenter teckna under hvar sin undfångna Summa blott dessa ord: qvitterar N. N.

Privatister och de Gossar, som erhållit Præmier, upföras på Examens Catalogerna uti särskildta Columner, och af dessa Register skrifvas vid hvar Midsommar 2 Exemplar, hvaraf det ena efter vanligheten öfverskickas til Ephorus, och det andra förvaras af Rector jämte Nyströmska Testaments-Boken, såsom en redovisning för dessa Præmiers användande.

Rector Scholæ och Inspector åtaga sig närmaste tilsyn öfver denna Författnings noga iakttagande, och at dessutom ett Utdrag härutaf öfversändes til Max. Ven. Consistorium i Linköping för at til mera kraft vinna dess bifall, med vördsammaste anhållan tillika det täcktes Högvördigste Herr Doctorn, Biskopen och Ordens Ledamoten, såsom Öfver-Styresman och Ephorus öfver de Publiqve Scholors så Docenter som Ungdom, med dess Embetes myndighet och nit höggunstigt styrka denna Inrättnings drift och framtida bestånd.

Sedan förestående Författning år på några år följd, och de förbättringar, som af årfarenhet kunna finnas nödvändiga och nytti-

 ga,

ga, blifvit vidtagna: så sökes i underdånighet därå Kongl. Maj:ts Nådigsta stadfästelse.

Upläst och årkändt. Ut supra

A. Grönberger.

Dan. Weyerin. Mart. Sääf. Joh. Sandberg. Joh. A. Sääf. C. Furchtnich. Pet. Holmberger. Joh. Tihlander. P. Hertzman. L. C. Björling.

Lika lydande med Originalet intygar,

Pet. Holmberger.

Utdrag af Protocollet, hållit i Linköpings Dom-Capitlet d. 22 Febr. 1797.

S. D. Inlemnar Inspector-Scholæ i Norrköping, Prosten och Kyrkoherden Magister Anders Grönberger et af honom och Resp. Kyrkorådet derstädes, i samråd med Rector och Collegerne vid berörde Scholæ, den 15 hujus uprättadt Project til Författning om Nyströmska Testaments Råntans användande; i kraft hvaraf den, enligt Testators yttrande, skulle komma at disponeras dels til Præmier och Stipendier åt Studerande Ungdomen, dels til Lönetilökningen åt Scholans Lärare och andre för lemnad Privat undervisning uti Ångelska, Tyska och Fransyska Språken, samt uti Natural-*Historien*, Musiqve, Dans, Tekning, Skrifning och Bokhålleriet; underställande Consistorii pröfning, om icke värkställ-

fälligheten håraf kunde göras förſök på några år, innan å denna Författning med de förändringar däruti, ſom i anledning af erfarenheten och locale omſtändigheter torde finnas nödige, Konungens *Nådiga* faſtſtällelſe borde ſökas m. m.

Reſolverades.

Ehuru Conſiſtorium, ſom med tilfridsſtälleſe inhämtar InſpectorsScholæ med Reſp. Kyrkorådets uplyſta upſät, at gifva åt *Ny*ſtrömſka Donation all den vidd och nyttiga värkan, ſom *Sal.* Teſtators goda affigt och Stadens förmohn kan fordra, för ſin del anſer det gjorda *Project*et antagligt af ån flere omſtändigheter, ſom ſkulle främja Kyrko-rådets förberörde upſät; likvål och ſom rön och förfarenhet ſäkraſt uptäcka och bereda de tilförlitligaſte framtida anſtallter; ſå förenar *Sig* Conſiſtorium med Inſpector och Kyrko-Rådet at det förſlagna *Project*et förſöka under tilräcklig tid: lårandes Inſpectors och Docenternas upmärkſamhet ju förr deſs hålldre updaga *Project*ets mer eller mindre förbätterlighet och anvåndlighet, hvarom Conſiſtorium inſörväntar Berättelſer vid Terminernas ſlut. — Hvilket til ſvar ſkulle genom Utdrag af *Protocoll*et meddelas. Ut *Supra.*

In fidem

P. Kernell.

 An-

Ankom den 7 Februarii 1797 — hvarpå anstalt straxt gjordes med Nyströmska privata Lectionernas början.

A. Grönberger.

Lika lydande med Originalet - Afskriften, intygar.

P. Holmberger.

Stadens Vällofliga Magistrat och Respective Borgerskaps 24 Äldste, som af årlig årfarenhet funnit skadan för Staden och Scholhusens både ofta och kostsamma förbättring; hafva vid tilfälle af Lånets Höfdinge, Contre - Ammiralen och Commendeuren af Kongl. Svärds - Orden med Stora Korsset Högvälborne Baron Hr. *Fr. G. Strömfeldts* härvaro, om våren 1797, gjort nödig underställning, för en rymligare nybyggnad af sten. Högbemälte Herr Landshöfdinge m. m. samt Linköpings Vener. Consistor. behagade icke allenast därtill samtycka utan ock föranleda, at uti samma Publiqve Byggnad, Boställen för Rector, Stads-Comministern, och Stads-Klockaren, må under ett tak, på Stadens Innevånares bekostnad ofördröjeligen blifva upförde, och det efter tidens uphundne konst och i likhet med desse Åmbets och tjenstemåns samtidas beqvämlighet. Följden däraf är redan synbar, i det at både Rectors och Comministers Boställen samt Huset är bortsåldt och undanröjt, grunden redan för de nya, med tjenligt rustningsvärke och Stjernlag af Tim-

Timmer på pålar nedlagt, samt Grundmurarne till en betydlig del innan vintern upförde.

Denne ypperlige och kostsamma Byggnad vid Östra Kyrko och Scholæ-gatorne belägen, kommer at inrymma 73 alnars långd och 22 alnars bredd, af 2:ne våningars höjd med 2:ne vinskamrar och en rymlig vind. Rector, Comminister och Stads-Klockare få i nedre våningen deras Boställsrum, samt på gården nödige uthus, och i den öfre blifver utom läs-rum för Rector och Comminister, samt öfrige Lärare, fyra större rum för Trivial-Scholan, samt ett större Auditorium med Bibliotheqve.

En Handlande Ledamot i detta Samhälle, har redan lemnat en utvald Boksamling c), den

Nn 4

c) Bokförrådet här vid Scholan år 1785, bestod i en Broocmans Bibel in 4:to, samt i 7 Chartor upklistrade på våf. Efter hand tiltog det, så at år 1786, århöll Scholan d. 10 Junii 2 Glober, genom Handelsmannen Joh. Kuhlmans frikostighet: d. 26 Augusti Lexicon Upsaliense i 2 Tomer af Joh. Niclas Lindal. Lotters stora Charta öfver Europa upkliftrad på Våf med sit blåfärgade tråfoderal utaf aflidne Bokhållaren vid Måsfingsbruket Viman d. 12 Dec. förutnämnde år. År 1787 den 7 Martii fick Scholan til skänks Sjögrens Lexicon af Rådmannen Jåderholm, 1788 den 29 Febr. Curcellei Nov. Test. Gr. utaf aflidne Fabriqveuren G. Körner och 1795 d. 20 Sept. förärade Handelsmannen Johan Daniel Bohman en snygt inbunden Atlas med 26 Chartor. I synnerhet är år 1797 et högst märkvärdigt år för Norrköpings Trivial-Schola; ty då skänkte en ädelsinnad Stadens Invå-

den han benägit låfvat, at framdeles betydeligen öka, till början för ett Allmånt Scholæ-Bibliotheqve — deſs namn ågde en oſtridig rätt, at hår blifva tecknat; men - - - tackſamheten ſkall en gång undanrödja det hinder ſom nu befalt deſs förbigående — värdige Medborgare! en uplyſt och årkänſam framtid ſkall framkalla dig bland de förtjente befordrare af den sanna uplysningen. Man har mycken anledning, at tro det flere uplyſte Medborgare äfven på ett lika ſått bidraga till en dyrbar Skatt för detta Lårovärk.

Lyck-

nare 316 nya, vål conditionerade och ſnygga band til en början af et Scholæ-Biblioteqve hårſtådes. Denne ej nog berömvårde Mannen har ock tillika gifvit ſåkert löfte, at efter hand alt mer och mer öka det ſamma. Han har åfven ſkånkt hit 2 ſtycken koſtbara blåfårgade Bokſkåp med förgylda liſter ſamt dörrar med glasfönſter, förſedde med gångjårn, låſar och en nyckel til bågge, med löfte at förära et Bokſkap ånnu hårtil. Utom alt detta har han tillika ſkånkt til Biblioteqvet en graverad kopparplåt, på det alla Scholans Böcker med Vignetter måtte förſes. Redan åro 1408 ſådane Vignetter afdragne, och til Biblioteqvets tjenſt ankomne. Om til de förutnåmde Donations Böckerne låggas 66 låſte Böcker och 24 Geographiſka Chartor, ſom blifvit inköpte för Nyſtrömſka Intereſſe Medlen, ſå blifver hela Bokſamlingen 387 Böcker, 31 löſa Chartor, 1 dito i Foderal och 2 Glober, ſamt 1 Atlas. Vid Scholan finnas åfven 125 Ritſtycken af hvilka 30 åro ſtörre, 4 mindre och 91 ganſka ſmå. Muſicalier och Naturalſamling ſaknas ånnu m. m.

Lyckliga ungdom! lär dig känna vårdet af det tidehvarf hvaruti du upfödes. — Gagna de fördelar som Frikostige och Tänkande Män dig gifvit och bereda. — Mottag de Lärdomar som dine så skickelige Lärare dig bibringar; och du skall, nyttig för dig Sjelf och Samfundet, välsigna dine Fäder: samt i en framtid, genom en vunnen skicklighet och välmåga, finna dig tacksamt förbunden, at årkänna deras möda, och förbättra deras ringa vilkor som upoffra sin tid åt Ynglingars uplysning och förädling.

Älskade Styresmän! värdige Medborgare! Må äfven detta vara tecknat till Eder heder! Detta är det första Publiqve Hus som under Herr Handels och Politie Borgmästaren *J. Brunbecks* Ämbetsåtgärd företogs och fullkomnades.

Rectores, vid Trivial-Scholan i Norrköping.

M. Claudius Bothvidi Senior, var född i Norrk. 1524. St. i Ups. 1546. M. i Wittenberg 1551. Rector Sch. i Norrk. 1552. Rector i Söderk., Präftvigd och tillika Pastor i Tåby 1556. Pastor i Risinge 1559. Död 1565. Han vr Biskopens i Link. Doct. Johannis Bothvidi Farbroder.

Laurentius Laurentii Banck, född i Norrk. 1528. St. i Ups. 1551. Rect. i Norrk. 1559. Prästvigd i Link. samma år. Past. i Hårads-hammar 1561. Underskref Ups. Besluten af år 1572 och 1593. Död 1608.

M. Claudius Johannis, Borgmästare-Son från Norrk. född 1534. St. i Upf. 1553. M. i Wittenberg 1557. Rector i Norrk. 1561. Feck Söderköpings Rectorat tillika med Täby Pastorat, 1569. Afled 1579.

Ericus Erici, blef Rector 1569, troligen sedan Pastor i Norrk. 1577; och underskref Liturgien i Stockholms möte samma år den 16 Febr.

Georgius Laurentii, underskref Decretum Upsaliense, såsom Rect. i Norrk. 1593.

M. Claudius Bothvidi Junior, var Son af Stadsskrifvaren i Norrk. Bothvid Hansson, Soneson af Borgmästaren därst. Hans Bothvidsson, samt äldre Broder til Biskopen i Link. Doct. J. Bothvidi. Han föddes i Norrk. 1573. Blef St. i Upf. 1594. M. 1600 och samma år Rector i Norrk. Kyrkoherde i Risinge 1607. Probst 1625. Död 1646. Hans barn kallade sig af Födelseorten Rising, af hvilka Bothvid blef Probst i Hällestad. Johan adlades 1653 med samma namn, och dog 1672 i Stetin, såsom Kongl. Kammererare i Pommern.

Isacus Haraldi Wallerstadius, föddes 1579. Son af Kyrkoherden i Wallerstad Haraldus Petri, och broder til Domprosten i Link. M. Magnus H. Wallerstadius. Hr Isac blef St. i Upsala 1600. Rector i Eksjö 1602, i Norrköping 1607. Död 1608.

Johannes Erici, Rector i Norrk. 1609. Död 1617.

M. *Eri-*

M. Ericus Johannis Prytz, föddes i Arboga 1587, hvarest Fadren, som sluteligen blef Prost i Söderköping, var Rector Scholæ. Sonen intogs i Söderköpings Schola 1593. Sändes til Scholan i Link. 1604 och til Upsala Academie 1607, fast han i Matriklen ej finnes inskrifven förr ån 1611. Samma år vigdes han til Pråst och blef sin Faders Comminister i Söderköping, hvarvid han förblef i 4 år. Han besökte dårpå Tyska Academierne i Greifswald 1615 och Wittenberg, där han blef M:r 1616. År 1618 blef han Rect. Sch. i Norrk., och 1621 Pastor i Kudby, där han dog d. 16 Sept. 1637.

År 1619, gifte han sig med Catharina Walentinsdotter Höckert, Köpmansdotter från Söderköping, och hade med henne 2 Söner och 7 Döttrar. Efter M. Prytz död trådde hon i gifte med M. Joh. Lothigius, som succederade M. Prytz vid Kudby och blef sedan Prost i Söderköping samt sluteligen i Norrköping.

M. Andreas Petri Linc. Grubb, Biskopens Son i Linköping, där född 1590. St. i Upsala 1611. Promotus Mag. i Giesen 1619. Rector i Norrk. 1621. Kallad til Th. Lect. i Link.; men blef död 1622.

Johannes Haraldi Wallerius, född i Wallerstad 1592. Broder til ofvan anförde Isacus Haraldi Wallerstadius. Johan blef St. i Ups. 1612. Rector i Norrk. 1622. Kyrkoherde i Wallerstad och Gärstad efter sin Fader och Stjuf-

Stjuffader 1627. Vice Proſt 1645. Död 1653. Han var gift med Proſtens Dotter i Norrk. Chriſtina Johans-Dotter Holm.

M. Chriſtiernus Tartorius eller Tarter, Rector 1637. Han var tillika Compaſtor vid tyſka Förſamlingen i Norrk. I tyſka Kyrkoboken upgifves han vara död d. 19 Nov. 1641, men i St. Olai ſåges han vara död 1642 d. 23 Nov. Mycket troligt är, at han affagt ſig Rectoratet hårſtädes och blifvit allena Paſtor vid tyſka Förſamlingen; ty en anmårkning ſtår i St. Olai Kyrkobok. Olim Sch. Norc. Rector, når förut hans Dödsår blifvit upgifvit.

M. Nicolaus Hieronymi Modhelinus, St. i Upſala 1632. Ord. 1643. Rector i Norrk. ſamma år. Död i Norrk. 1644 d. 17 April.

Magiſter Nils. 1643.

Magnus Brunthonis Roſenius, Kyrkoherde-Son från Öſtra Harg. Född 1609. St. i Upſala 1631. Rector i Norrk. 1647. Paſtor i Väſtra Husby 1658. Död 1689. Gift med en Karin. Var redan Pråſt 1657.

M. Magnus Jonæ Livin, född i Söderk. St. i Upſ. 1644. Blef dår M:r 1655. Rector i Norrköping 1658. Con-Rector i Söderköping ſamma år. Pråſtvigd 1657 d. 28 Junii. Paſtor i Såby 1674. Sedermera Proſt. Död 1681. Han var gift med Proſt-Dottern från Norrköping Margareta Clasdotter Prytz.

M. Cl. Magni Livin, blef af Biſkop Doct. Haqv. Spegel år 1696 d. 19 Nov. befull-

fullmägtigad til Rectoratet härstädes, men afsad sig det.

M. Olaus Petri Kolmodinus, Pastoris Son från Krokek vid Kolmorden. St. i Upsala 1653. M. därsammastädes 1664. Prästvigd 1666 d. 10 April. Rector i Norrk. 1674. Död 1686 d. 7 Julii. Han kallas för Con-R. 1680, lärer således ej långe varit Rector.

M. Jonas Andreæ Kjernander, född i Kärna Socken 1647. St. i Upsala 1670, blef ock där Mag. Rect. i Norrk. 1681. Prästvigd 1687 den 21 Dec. Pastor i Styrstad 1692. Transporterad til Kåttilstad 1695. Prost 1715. Död i Link. 1717 d. 21 Junii.

Cand. Samuel Erici Ålf, Comministri Son från Vårdnås. Född där 1658 d. 18 April. St. i Ups. 1680. Rect. Norc. 1692. Ordinerad 1696 d. 21 Aug. Pastor i Qvillinge och Simonstorp 1697. Sedermera äfven Prost. Död 1722 den 31 Dec. Han var gift med Häradsfogden Ericssons Dotter Brita Jönsdotter, och lemnade efter sig 5 Söner och 7 Döttrar.

Cand. Johannes Nicolai Wretander, Pastoris Son i Malexander. Född 1663 i Vreta, där Fadren då var Comminister. Stud. i Ups. 1682. Ordin. 1695 d. 9 Aug. til Hof-Präst hos Riksrådet A. Stålarm. Rector Sch. i Norrköping 1697. Pastor i Kongssund 1702. Död 1704 i October. Han var gift med sin Företrädares Dotter i Konungssund, Brita Jonsdotter Winnerstedt.

M. *Eri-*

M. Ericus Erici Phœnix, Son af Lectoren i Linköping Er. Johannis Phœnix. St. i Upſ. 1685. Där ockſå Mag. Efter hemkomſten, från utländſka Reſor, blef han Rector i Vimmerby 1703. I Norrk. 1709. Lector Log. & Metaph. i Link. 1712. Död 1721 d. 30 Dec.

Bothvidus Nicolai Riſing, Kyrkoherde-Son från Åsbo och Sone-Sons Son til ofvan anförde Claudius Bothvidi Junior. Denne B. Riſing blef St. i Upſala 1698. Rector i Vimmerby 1709. Ordinerad ſamma år d. 20 Aug. Rect. i Norrk. 1712. Theol. Lect. i Link. och Paſtor i Skeda 1725. Död 1742.

Chriſtianus Sparſchuch, uti en Biographie, MS., hvilken Sonen, Sal. Domproſten Doct. Joh. Sparſchuch upſatt öfver ſig ſjelf, nämner han om ſin Fader at han varit circa annum 1690 ſeqventesqve Con-Rector Scholæ Norcopienſis, deinceps anno 1712 Rector ibidem ordinarius, paulo poſt eodem anno d. 12 Aug. die defunctus. Om ſin Moder ſkrifver han, at hon var Johanna Erici filia, cujus Pater Ericus Matthiæ Conſul primarius curiæ Norcopienſis fuit circa annum 1666, dum poſt funeſtum incendium reædificaretur templum S. Olai, per Rusſos iterum deletum A:o 1719; opera vero & induſtria Conſulis in eo ex cineribus excitando & ornando, plurimum perhibetur probata & laudata. Hujus filii nepotesqve Weſterbergiorum nomine, hoc noſtro etjam tempore noti, laude ſunt dignisſimi.

M. Iſrael Svenonis Melander, Paſtoris-

Son i Hvena. Sedan han förſt ſtuderat i Calmar Gymnaſio, blef han Student i Upſala 1707 och Magiſter 1716. Rector i Wimmerby 1721. I Norrk. 1725. Präſtvigd 1728 d. 29 Maji. Död 1732 d. 2 Martii. Han trädde i giſte 1724 d. 31 Jan. med Proſtens Dotter i Norrk. Margareta Clasdotter Livin ſom iſitt ſednare giſte blef Kyrkoherdens i Stenby M. Petri Ol. Tempelmans Fru.

Doct. Martinus Jacobi Liden, Fogde-Son från Qvillinge Socken, född på Lida gård därſtädes 1700. Stud. i Upſ. 1719. Mag. därſtädes 1731 d. 15 Junii. Rect. Norcop. 1733. Det lärer ej finnas rätt många, ſom på ſå värdigt ſätt blifvit befordrade til Rectorat. Han blef kallad ifrån Upſ. ſåſom Magiſter Docens af Herr Doct. och Biſk. Eric Benzelius å Ven. Conſiſt. vågnar hit. Ordinerad ſamma år d. 12 Dec. Hiſt. & Mor. Lector i Link. 1737. Feck Præb. Paſt. i Slaka 1740. Theol. Lect. 1742. Proſt öfver Slaka Förſamling 1755. Prom. Theol. Doct. i Greifsvald 1764. Proſt öfver Hammarkinds Contract 1766. Död 1769 d. 5 Nov. Han har varit Fader åt den vidtfrägdade ſamt Lärde, Prof. Joh. Henric Lidén.

Cand. Georgius Fredricus Berholtz, Borgare-Son ifrån Norrk. Född 1707. Stud. i Upſala 1725. Sedermera i Lund, hvareſt Han blef Cand. Blef Adj. Gymn. Linc. 1735. Rect. Sch. Norc. 1737. Ordinerad 1741 d. 8 Sept. Paſtor i Skårkind 1742. Probſt 1751. Död 1763 d. 5 Sept.

Cand.

Cand. Carolus Johannis Gråsten, Borgare-Son från Link. Född 1703. Stud. i Upsala 1724, i Lund 1733. Phil. Cand. ib. 1740. Ordinerad samma år d. 27 Nov. Adj. i Klockrike 1741. Rect. i Norrk. 1742. Död d. 27 Maji 1767.

M. Clas Israel Melander, Han blef utnämnd til Rectoratet härstädes 1768; men kom ej hit; ty han ärhöll befordran til Math. Lectoratet i Link. 2 år därefter. Hade likvål Rectorslönen vid Norrk. Rectorat för år 1770.

Mag. Nic. Apelberg, född 1729. Fadren var Insp. Stud. i Ups. 1749. M. ib. 1755. Supr. Coll. Norc. 1762. Vice Rect. 1767. Ordin. 1771. Pråstvigd 1770 d. 24 Maji. past. i Wårestad och Harstad 1780. prost öfver sina Församlingar 1785.

Candid. Ol. Petri Zetterling, Son af Prosten i Kudby, Doct. Pet. Ol. Zetterling. Född 1744. St. i Upsala 1760. Cand. ibid. 1768. Vice Coll. Sch. Norc. 1770. Ordinarius infer. Coll. 1771. Supr. 1776. Rect. 1780. präftvigd 1775. Pastor i Wallerstad och Jerstad 1785.

M. *Petrus Laurentii Holmberger*, född sista dagen i året 1745. Ryttare-son från W. Ny. St. i Ups. 1767. Cand. och Mag. ibid. 1776. Infim. Coll. Apol. och Cantor i Westerv. 1777. präftvigd 1778. När detta Collegat blef uphäfvet, flyttades han til andra Collegatet i Norrk. hvarest han äfven var 1 halft år Apol. Supr. Coll. 1780. Fick Fullmagt, at vara Extra Ordinarie Esqvadrons-

pre-

predikant vid Kongl. Lif-Dragone-Reg. 1783 d. 21 Maji, Rector 1786.

Con-Rectorer i Norrköping.

M. *Magnus Magni Montilius. St.* i Upsala 1642. Disputerade där pro Gradu 1648. Notarius Consist. Linc. 1648. Conrector i Norrk. 1650. pastor i Flisby och Solberga 1657. Död 1676.

M. Ericus Hemmingius, Student först i Greifsvald, sedan i Upsala 1655. Con-Rect. i Norrk. 1657. Prästvigd samma år. *Pastor* i Ö. Eneby 1666. I Svanshals 1671. Sedan Probst. Död 1679.

Johannes Beronis Beronius, Fogde-Son ifrån Målilja. Stud. i Ups. 1660. Con-Rect. i Norrk. 1660. Con-Rect. i Söderk. 1674, sedan Lönen blifvit delad emellan Ekesjö och Westerviks Scholor. Vid samma tilfälle torde Apologistens Cronolön, så väl som en del af Con-Rectorens blifvit anslagen til Magistraten i Norrk. Conf. Ol. Kyrkobok.

Christianus Sparschuch. Se ofvanföre.

Collegæ Supremi vid Norrköpings Schola.

Ol. Benedicti Troman, Borgare-Son ifrån Norrk. Student i Upsala 1654. Coll. Sch. Norrc. 1667. Prästvigd 1663. Var v. Rector ifrån 1672 til år 1681. Pastor i Kullerstad

 1667.

1667. Död 1693. *Antingen hafva tvänne Colleger varit af samma Namn, eller har den förutnämnde Olof Bengtsson, varit tillika Past. i Kullerstad och Rect. i Norrk.; ty Dispyt hadde upkommit om Lönen, uti dessa bullersamma tider.* Han var gift med Jungfru Maria Jönsdotter d. 4 Julii 1667.

Lars Sigonius, gift med hustru Anna Castensdotter 1660 d. 20 Aug. Blef död 1661 d. 27 Octob. Var redan Supr. Coll. Norc. 1659.

Ericus Laurentii Dahl, Stud. i Ups. 1678. Supr. Coll. 1680. Pastor i Dagsberg 1693. Död 1694.

Samuel Mauritii Sevenius, Bondeson ifrån Rumskulla Sokn i Sevede Härad. Född 1669. Student i Ups. 1691. Supr. Coll. Norc. 1695. Präst 1703. Pastor i Tjällmo 1704. Död 1735.

Nicolaus Pet. Corylander, Pastoris Son i Tingstad. Född i Norrk., då Fadren ännu var Com. vid S. Joh. Församling 1675. Stud. i Ups. 1693. Supr. Coll. Norc. 1703. Präst 1706. Past. och *Præpos.* i Styrstad 1709. Prost öfver Lösings Härad 1735. Död 1736.

Laurentius Norrhenius, Stud. Ups. 1707. Supr. Coll. Norc. 1710 samt vice Rector. När vet man ej. Var länge vid syslan, men affade sig den omsider 1748 med vilkor, at han skulle få af Successor 10 tunnor spannemål och 180 Daler Kopparmynt af Cassa pauperum. En vacker Belöning för Träl och Släp!

M. Pet.

M. Pet. Andreæ Lönngren, Comministri Son ifrån Kisa. Född 1717. St. Ups. 1738. Mag. ibid. 1746. Supr. Coll. Norc. 1748. Sec. Coll. Linc. 1751. Supr. ibid. 1752. Pråst samma år. Rect. Sch. i Wadstena och Pastor i Orlunda 1758. *P.* i Wärstad och Harstad 1775. Död 1777.

M. And. Andreæ Noberg, Rådmans-Son från Söderköping. Född 1714. St. i Upsala 1736. Mag. ibid. 1743. *Pråst* 1746. Extraord. vid Artilleriet. Supr. Coll. 1751. *P*astor i Mogata 1761. Död 1767.

M. *Nicolaus Apelberg.* Se ofvanföre.

M. *Nicolaus Caroli Brunckman*, Pastoris Son i Konungsund. Född 1732, under det at Fadren var Com. vid S. Joh. Församling i Norrk. St. i Ups. 1750. Mag. ib. 1758. Präst 1759 och Extraord. vid Hammiltonska Regem. Inf. Coll. 1762. Supr. 1771. *Pastor* i Konungsund 1775. Död 1788.

Cand. Olaus Petri Zetterling. Se ofvanf.

M*ag. Petrus Laurentii Holmberger.* Se ofvanföre.

M*ag. Andreas Collberg*, Bonde-Son från Dråttinge i Hågerstad Socken. Född 1751. St. i Lund 1772. Mag. ibid. 1775. Interm. Coll. Norc. 1780. Supr. 1786. Präst 1785. Rect. i Link. 1789. Past. i Wikingstad 1793.

M. *Joh. Jac. Blavier*, Fadren Inspector. Född 1758. St. i Lund 1778. Cand. ib. 1780. *P*råst 1780 den 20 Dec. Mag. 1787 i Lund. Adjunctus *P*ast. i Vikingstad 1781. Vic. Past. ib.

ib. 1782. Vic. Pastor i Ö. Ryd 1784. Adj. Præp. & *Past.* i Gammakil 1785. Adj. Comministri i Norrk. 1787. Supr. Coll. Norc. 1789.

Mag. *Joh. Tihlander*, Fadren Sämskmakare i Wadstena född 1765 den 1 Januarii, Student 1786 i Upsala, ibid. i Lund 1789, Magister därstädes 1790, vice Coll. i Eksjö 1791, vice i 2 Classen i Norrköping 1793, Ordinarius samma år samt v. Supremus Collega ibid. Ordinarius dito.

Intermedii eller Inferiores Collegæ.

Canutus Petri Alfving, född i Kimstad Sokn och Älfvestad 1655. St. i Lund 1686. Coll. Norc. 1689. Präst 1694. Comm. i Eds Capell 1696. *Past.* i Björkeberg och Leberg 1703. Död 1730.

Andreas Malmer, St. i Lund 1707. Coll. Norc. 1709. Präst 1713 och Comm. i Jonsberg. Död 1719.

Joh. Petri Wetterstten, född 1691 i Norrk. Fadren var Provincial Tull-Inspector. Stud. i Upf. 1713. Sec. Coll. Norc. 1722. *Präst* 1728. Pastor i Ö. Eneby 1730. Död 1759.

Carolus Caroli Malmstedt, St. i Upsala 1723. Apologist i Norrk. 1729. Coll. 1730. Präst samma år. Död 1733 d. 10 Julii.

Andreas Aulin, St. i Lund 1720. Apol. 1726 d. 19 Apr. Coll. Sec. 1729.

Andreas Andreæ Moselius, Pastoris Son i Gårdby. Född 1717. Student i Upsala 1739. Präst 1744. Coll. 1746. Död 1748.

Joh.

Joh. Eliæ Mogström, Bonde-Son från Mognås i Ö. Harg. St. i Upf. 1723. Coll. 1749. Accorderade 1763 med Mag. Nils Brunckman; om Syslan.

M. Nicolaus Caroli Brunckman. Se ofvanföre.

Cand. Olaus Petri Zetterling. Se förut.

M. Jonas Fr. Carlström. Son af Probsten i Lofta Joh. Carlström. Född 1745. Stud. i Upf. 1765. Mag. ibid. 1773. Infer. Coll. Norc. 1776 och tillika Apologist. Präst 1779. Interm. Coll. Linc. f. å. Pastor i Gistad 1783. Probst öfver sin Församling 1787.

M. *Pet. Laurentii Holmberger.* Se förut.

M. *Andreas Collberg.* Granska ofvan.

M. *Jonas Holm.* Fadren Snickare i Åtvid, hvarest han blef född 1759. St. i Upf. 1782. Mag. i Greifsvald 1785. Coll. Sch. Norc. 1786.

Johan Tihlander, se förut.

P. *Jon. Hertzman.* Fadren Comminister i Västra Husby född 1767. Student i Upsala 1786, vice Collega Secunda 1793. Ordinarius dito.

Apologister.

Petrus Laurentii Arenander. Apologist 1659. Troligen Coll. 2:dus 1661. Död 1664 d. 17 Dec. Var Präst.

Pet. Jonæ. Apologist 1660.

Magnus. Apologist 1664. Var gift.

Jonas Haquini Björkman. Apologist i Norrk. och tillika Cantor i S. Ol. Kyrka. Blef sedan Comminister i Kisa och Eneby. 1670 blef han gift med Jungfru Anna *Pårsdotter.*

Folcho Erici Örberg. St. i Ups. 1693. Apol. . . . Präst 1704. Commin. i Tjällmo 1705. Död 1709.

Carolus Erici Brunckman. Född 1698 d. 8 Jun. Fadren var då Arrendator på Broxvik; sedan Vaktmästare och Accisskrifvare i Norrk. St. i Ups. 1718. Apol. 1725 i Norrk. Präst samma år. Comm. vid S. Johannis Församling 1726. *Past.* i Konungsund 1734. Död 1748 den 9 Aug. e. m. Han var gift med Probstens Aschanii Styfdotter, Jungfru Elisabeth Austrin 1727. Därpå blef han vigd med Maria Elisabeth Wigia 1742.

Andreas Aulin. Se förut.

Carolus Caroli Malmstedt. Se förut.

Ericus Johannis Kronstrand. Kyrkoherde-Son från S. Wi. Född 1702. St. i Ups. 1722. Apol. i Norrk. 1734. *Präst* 1745. Död 1773 d. 21 Octob. Han förrättade Syslan under största fattigdom i 40 år. Han var almänt afhållen.

Samuel Magni Walbom. Född 1718. Fadren Kyrkoh. i Hellestad. Bruks-Pr. blef af sal. Borgm. Lundroth och 2:ne Rådm. introducerad, d. 1 Nov. 1773 til Apolog. Syslan här vid Scholan. Därtil blef han utnämnd af Magistraten i Norrk. den 21 Oct, samma år. Död 1778.

M. *Jo-*

M. *Jonas Johannis Linnerqvist.* Soldatson ifrån Djursdala. Född 1738. St. i Ups. 1762. M. ib. 1764. Coll. Sch. inf. i Westervik 1770. Apol. på en korrt tid i Norrk. 1774; ty medan Lönen vägrades honom vid Apologistsyslan hårstädes af Vålloflige Magistraten, som tillsatt Samuel Magni Walbom, blef han förordnad af M. V. Consistorio, at förestå öfra Collegatet i Westervik. Blef sedan Rector i Wadstena och P. i Orlunda 1788.

M. *Jonas Fredric Carlström.* Se framföre.

M. Pet. Laurentii Holmberger. Se framf.

Lars Björling. Född 1735. Fadren Bonde i Björsåtter. Stud. i Ups. 1759. Apol. 1780.

Collegæ, om dem jag ej äger någon Kundskap, uti hvilken Class de varit Docentes.

Isaacus Erici Wadstenensis. Var Coll. i slutet af 15, och i början af 1600. 1602 St. i Ups. Född i Wadstena. Fadren var Sadelmakare. Ord. 1601. Disp. Ups. *Past.* i Stenby 1610. Död 1650 d. 17 Julii.

Sveno. Död d. 1 April 1645.

Joh. Nicolai. Var Collega 1649. Vid samma år var äfven Haqvinus *Petri* Collega Scholæ. Hans hustru hette Sara Ambjörnsdotter. Vigde d. 5 Julii 1646.

Emundus Magni Cornukindius. Född i Horns Förfamling och Kinds Hårad. St. i Ups. 1633. Coll. Sch. Norc. 1641. Lärer tillika varit Comm. vid S:ti Ol. Kyrka samt

därjämte Collega? därefter befordrad til Past. i Lofta 1656. Död 1658.

Haqvinus Petri. Coll. 1649.

Leonhardus Magni Axius. Född i Axhult och V. Eneby Sokn 1640. St. i Upf. 1660. Coll. Sch. Norc. - - - Präst 1663. Pastor i Borg 1678. Gift förut med Jungfru Anna Hansdotter Gripenhagen 1664, d. 17 Julii. Död 1688.

Henricus Petri. Coll. 1655. Lärer varit förut. Troligen Apologist.

Zacharias Gunnari. Coll. 1659. Han var Präst. Twå gånger gift. Den ena hustrun hette Helena och den andra Elliana. Blef Past. i Dagsberg 1664. Död 1665.

Haqvinus Algothi Boberg. Bonde-Son ifrån Kudby. St. i Upsala 1687. Coll. Sch. Norc. - - - Se ipsum Strangulavit!!!

Israel Laurentii Wangel. Pastoris Son i i Å. Född 1666. St. i Ups. 1688. Coll. Sch. Norc. - - - Hospitals Sysloman ib. 1707. Präst 1712. Past. i Å 1714. Död 1736.

Fridricus Hemmingii Schorelius. Född 1604. St. i Ups. 1696. Coll. 1697.

Joh. Nic. Löthensis. Var Infim. 1632. Past. i Skedvi 1653. Död 1672.

Joh. Magni Rungius. Var Coll. 1637. Past. i Styrstad 1645. Död 1674 d. 14 April.

Samuel Andreæ Bohlius. Född i Vimmerby 1648. St. i Ups. 1671, Com. 1686. Död 1690 d. 3 Aug.

Joh.

Joh. Theod. Togelius. Var 1687 Collega, då hans ålderstegne Svärfader, Com. Nic. Vendelius i Eds Capell flyttade til denne sin Måg.

Joh. Castensson Kropp. St. 1687. Ap. Ord. 1690. Com. i S. Joh. 1691. *P.* i Furingstad 1706. Död 1724 d. 1 Dec.

And. Joh. Aschander. Com. i Jonsberg. St. 1626. Ord. 1704. Död 1713.

Petrus Magni Björn. Pastoris Son i Åtved. Född i Mörlunda, medan Fadren där var Com. 1667. St. i Lund 1695, i Upsala 1696. Coll. Norc. 1703. Präst 1710 så väl som Predikant och Sysloman vid Hospitalet i Link. Vicarius *Past.* i Rystad 1718, i Rappstad 1719. Past. i Hvena 1720. Död 1743.

Johannes Jonæ Björkman. Kyrkoherde-Son ifrån Ö. Eneby. St. i Ups. 1696. Coll. Sch. 1700. Präst 1709. 1711 d. 11 Aug. blef han tilfrågad af Stadens Kyrko-Råd, om han ville påtaga sig *Sjukbesöken* i Staden i anseende til brist på Präster och hvad betalning han därföre ville hafva. Han svarade, det han ville åtaga sig et Qvarter och för det omaket, ville han icke något hafva. Han ärhöll dock utaf Staden för hvar månad 50 Dal. K:mt. Pastor i Wirserum och Jereda 1712. Död 1716.

M. Antonius Christophori Münchenberg, född i Norrk. 1680 d. 1 Julii. Fadren var

där Bagare - Ålderman, samt född i Byen Grocho 6 mil från Franckfurt am Oder. Modren Catharina Kalkberner, var född i Aken af Adam Kalkberner, som med sin hustru Catharina Mees och 7 barn flyttade för Religionens skuld till Norrk. och blef Insp. vid Måssingsbruket. St. i Ups. 1698. I Lund 1706. M. ib. 1707. Coll. Sch. i Norrk. 1709. Präst 1710. Comm. i *S.* Johannis. - - - Past. i Borg och Löth 1720. Past. & Præpos. i Wreta Kloster 1735. Död 1743. Han var en ganska flitig Man; och öfversatte många Böcker. Ibland andra torde Scrivers Själeskatt, ända intil vår tid ej intaga sista Rummet. Han var gift med Jungfru Christina Ålf *Pastoris* Dotter ifrån Qvillinge.

Daniel Laurentii Törner, Rådmans-*S*on från Schenninge. Född 1680. St. i Ups. 1703. Coll. Sch. Norc. - - - präst 1718. past. i Frinnaryd 1722. Död 1734.

Andreas M. *Cudelius*, Bonde-Son från Kudby Socken. St. i Ups. 1709. Coll. Norc. 1713. präst 1728. Sedan Adjunct på särskildta ställen. Dödde i Ö. Ny Socken.

M. *Nicolaus Schillgren*, Bonde-*S*on från Skillingerum i Wimmerby Församling. St. i Ups. 1715. Mag. i Lund 1726. präst 1721. Adj. p. p. i Norrk. Coll. ib. 1722. *S*ubcantor och Organist i Link. 1731. Död 1732.

Jacobus Nicolai Hagman, född i Kullerstad Socken. St. i Ups. 1717. Coll. Sch. Norc.

Norrc. --- präst 1725. Adj. i Skålvik. Comm. ib. 1730. past. i Mogata 1741. Död 1758.

Tyska Scholan.

Af Tyska Kyrkans äldste Protocoller, som taga en obestämd början imellan sextonhundrade 50 och 60-talet, inhämtas, at denna Församling liksom Tyska Församlingen i Götheborg, med hvilken hon njuter enehanda privilegier, äfven från sin första stiftelse haft egen Schola, hvaruti undervisning blifvit gifven först af en och sedan vid Församlingens och Scholans tilväxt af tvånne Lärare, en Scholemästare *d*) som af Biskop *Sam. Enander* fick prædicat af Rector och efter föregången Examen i Consistorium biträdde pastor med predikande. Och en Collega som tillika var Cantor. Undervisningen skedde som det heter aufer der Gottseligkeit auch in Wissenschaften und Sprachen. Hvaribland i öfre Classen nämnes äfven Latin, och uti den nedre undervises i skrifva, räkna och sjunga. Scholan hade sin egen plats och byggnad. I sådan Inrättning synes hon haft bestånd intil den Staden 1719 öfvergångne branden, men sedan blifvit förvaltad blott af en Schole

d) Kallas i Protocollet *Oberlehrer*, var förut en Jurisstudiosus v. n. *Georg Barenius*, hans ordentliga Lön 220 Dal. K:mt.

Schole eller Råknemåstare *e*). I de senare åren eller från 1787 då förutvarande Rectorn vid Scholan i Boitzenburg Hr. *Fr. D. D. Ullrich* inkallades och antogs, har Scholan åter närmat sig sin fordna vidsträcktare Inråttning; och kan numera anses som en Handels och Köpmanna Schola, hvarest undervisning och öfning uti Tyska, Franska och Engelske Språken, Skrif-och Råkningskonsten samt Bokhålleriet, Geographien och de allmånna Vettenskaperna gifves af Tvånne och somliga tider Tränne Lårare, under Rectors Direction.

Swartziske Frischolen uti Norrköping.

År *belägen* söder om Stads - Kyrkan, i Strandqvarteret, Qvadraten Smedjan, gården N:o 155, i hörnet vid Repslagare och södra Kyrkogatorna.

Inråttad af framledne Fabriqveuren *Peter Schvartz*, med Konglig stadfästelse derpå, först för Scholen af den 22 Maji 1772, och sedan för Kyrkan af den 29 Martii 1773, under namn af *Schartziska Frischolan.*

Denna Frischolæ inråttning år gjord för *Femtio fattiga Barn*, af hvilka 10 gossar och 10 flickor uti nedra Classen, och 20 gossar och 10 flickor i den öfra, njuta fri undervisning, Böcker och Skrifmaterialier, inom en bestämd tid af 5 år.

I den *förra Classen* bestrides Undervis- nin-

e) På Stadens Ordinarie Stat upförd och njuter Stads-Cassan 40 Riksdalers årlig lön,

ningen af en Informator, som tillika är Cantor i Scholkyrkan; och i den sednare af en Scholæmästare, som derjämte är Predikant för Barnen. Sedan nu Barnen af den förre blifvit uplärde uti Innanläsande i Abcboken, Psamboken och Bibeln; och Utanläsande i Luthers mindre Cateches; samt skrifvande efter stafvelser: så mottagas de uti öfra Classen til vidare handledning, i Christendomen efter Bibeln och Svebilii Cateches, i Bibliska Historien, i Sedoläran, i Skrifvande och copierande, och i Brefs ställningen, Geografien och Svenska historien hafva och lärdts i senare åren derjämte. Räknekonsten läres af de äldre på bestämd time hos Informatorn. Scholæinrättningens syftemål är, at fattige barn skola här, med Guds hjelp, danas til förståndige, christlige, skicklige och nyttige Medborgare uti den Arbetande Samhällsflocken. Hvarom den tryckta Scholæordningen uplyser.

Scholæhuset, upbygdt år 1772, består af 2:ne våningar. I den öfra är Kyrkan och 2:ne Kamrar utom Förstugan, och i den nedra äro bägge Scholrummen, med en kammare, kök och förstuga. I detta hus bor Scholæmästaren. Bredevid är en mindre byggning, i hvilken Informatorn bor. Utomdes äro i gården öfrige behöflige uthus, såsom Brygghus, Vedbodar, m. m. Kyrkan är ljus och snygg, tapetserad, försedd med kakelugn och rullgardiner. Scholrummen äro lika snygga, med kakelugnar, gardiner och ventiler, ljusstakar ock drickskärl, bord och bänkar; och

äf-

äfven hafva ſit ſlagur. Beſtås åfven årligen 2 pund ljus och 4 famnar løfved til Scholen. De andra boningsrummen åro icke mindre väl inredda och med bord och ſtolar førſedda.

Friſcholens Lårare, kallas af Swartziſka Famillens Åldſte Arfvinge, ſom nu år Handelsmannen och Fabriqveuren Hr. *P. J. Swartz*, hvilken med ſina Herrar Brøder Kongl. Secret. Hr. *Carl Gotl. Swartz*, Lagmannen Hr. *Jon Swartz* och Fabriqv. Hr *D. F. Swartz*, berömligen fullkomnat Inrättningen, till deſs Fond och varaktighet. Scholæmåſtaren och Predikanten får ſin Fullmakt af Biſkoppen och Conſiſtorio; och råknar, enligt Kongl. Reſolutionen, dubbla Tjenſteår. Informatoren conſtitueras af Scholans Patron. Føljande Lärare hafva varit ifrån Scholens børjan intil nu; näml. førſt Scholæmäſtare: 1) *Arvid Rydelius* född 1741, i Bjørſåtters Førſamling; (Fadren var Ruſthållare.) Student i Upſala 1703, Preſt 1768, Scholæmåſtare 1772; død ogift den 9 Mart. 1774.

2:o *J. B. Brandſtrøm*, född d. 12 Jun. 1748, af B. Brandſtrøm, Coll. Sch. i Søderkøping; St. i Lund 1770, Phil. Mag:r 1775, Preſt 1773, Sch. Måſtare 1774; død d. 7 Aug. 1782.

3:o *C. N. Bergwall*, född d. 21 Sept. 1753, af N. Berggren, Bonde i Ringarum; Student i Upſ. 1775, Preſt 1782 och Sch. Måſtare ſ:a år; Comminiſter i Elfveſtad 1789.

4:o *Olof Jonas Sundelin*, fødd d. 19 Sept. 1757 vid Finſpång, af Bruksp. M. Sundelin; Stud. i Upſ. 1778, Preſt 1785, Scholm. 1789.

In-

Informator och Cantor, har varit och är ännu *Johan Peter Carlström*, född den 10 October 1750, af Befallningsmannen Johan Carlström vid Borkhults Bruk; Sokneläraré i Hellestad 1774, och famma år här antagen.

Båda Scholans Lärare hafva sin Lön qvartaliter ur St. Olai Kyrko-Cassa. Kyrko-Rådet förvaltar, i följd af Kongl. Resolutioner, så väl förra penningefonden af Stiftaren afsatt, som senare Jordsfonden af dess arfvingar anordnad *f*). Af Räntan fördelad i 20 hela Lotter, äro nio anslagne Scholæmåstaren til Lön, sex Informatorn, två til Böcker och Skrifmaterialier, och tre til Scholæhusens vidmakthållande. Utom dess har Scholæmästaren 2:ne tunlands åker i Bonkarsgärdet söder om Staden; och Collecten i Kyrkan.

Läseterminerne äro vanligt vis 2:ne; den förra börjar den 6 Jan. och den sednare d. 6 Julii; då ock alla ledigblefna Scholærum besättas med Nyläringar. Ferier njutas altså först på mellantiden ifrån d. 20 Dec. til d. 6 Jan. och ifrån den 20 Jun. til den 6 Julii; sedan efter scholæplägseden vid Påsk och Pingest; och åndteligen vid flyttningstiden ifrån den 22 Sept. til den 6:te October.

Den dageliga Läsetiden är, under de ljusaste månader, i öfra Classen ifrån kl. ½ 9 till 11 f. m. och ifrån kl. ½ 2 til 5 e. m.; och

f) Klingsberg kallad, af mer än 22 tunneland jord, och vacker Byggnad, Logar, och et välbelägit Lusthus med 2:ne våningar.

och under de mörkare ifrån 8, f. m. och e. m. ifrån 1 til 4. I nedra Clasſen börjas och ſlutes efter ſamma förändringsgrund förmiddagarna: men eftermiddagarne arbetes der altid ifrån kl. 1 til 4. Onsdags och Lördags eftermiddagarne äro frigifna. *Söndagsmorgnarna* ſamlas Barnen i ſtörre Scholærummet, derifrån de, vid ſammaringningen kl. 9, upgå i Kyrkan til ſina ſtolsrum, ſom äro främſt och med låſar förſedde, der de under ſina Lärares ögon beviſta den Högmåsſogudstjenſt, hvilken här beſtrides af Scholæpredikanten. Dervid har han den friheten, at, efter tid och gåfvor, antingen predika efter eget Concept, eller ur Poſtilla. — Ingā Publicationer eller Lysningar upláſas här i Kyrkan; ej eller bulrar någon hof omkring; ty den ſitter bredevid dörren i väggen för dem ſom frivilligt lägga deri en fyrk. Efter Gudstjenſtens ſlut förhöras Barnen om Predikans text och innehåll; hvarefter de gå neder i Scholan, och derpå hem. Kyrkan nyttjas för öfrigt af andra Stadens Innevänare, dock utan ſtolshyra.

De *offenteliga Examina* med Friſcholæbarnen ſke för Midſommaren och för Jul, i närvaro af Stadens Paſtor och Scholens Patron; då præmieböcker utdelas, och barnen upflyttas.

Enligt Scholæſörfattningen äro Föräldrarne och Förmyndarne til Barnen anſvarige för de ſammas upförande, och måſte ſjelfve aga dem

dem hemma för straffvärda vanartigheter, då Scholæmästaren derom kallar dem. Ohjelpelige Barn måste, efter ordenteliga varningsgrader, återtagas.

Scholen har sit *Bibliothek*, bestående af sådana Böcker, som dels tjena Lärarena, dels äro Barnen til bruks; ibland hvilka sednare de mästa äro Biblar, Bibliska Historior, Passions betraktelser, som brukas Fastlagstiden, och Förskrifter, samt Landtchartor. Böcker, som egenteligen röra Scholæinråttningen, äro den tryckta Scholæordningen, Barnamatriklen, Inventariiboken, och en Bok med Scholans Privilegier och öfrige antekningar.

Matrikeln visar, at til nårvarande Termin 1795 äro 585 Barn af båda Könen, som njutit Frischolens förmån. *Inventariiboken* visar och huru våra Biblar, . . . Catecheser, . . . Psalmböcker, . . . Bibliska Historier, . . . Passionsböcker, . . . Svenska Historior, . . . Geographier, och andra Barnaböcker, blifvit tid efter annan utdelade til Barn, dels som Præmier vid Examina, dels Afskedsgåfvor.

De Gossar, som ur Frisckolen blifvit employerade, hafva kommit ån i handeln, ån i Fabriker, än i handtverkerier, ån i tjenster och dagsarbete, ån på sjön, och än til Trivialscholan. Man kan hoppas, at genom Guds försyn Frisckolen icke skal uphöra at vara et nyttigt Seminarium för Samhället, ehuru icke Fåltherrar, Professorer eller *Pre-*

 siden-

sidenter der tilberedas. Och det är icke at tvifla på, at ju icke flere förmögne Patrioter skola hvar på sin ort anse för *en vigtig sak*, at föranstalta sådana vackra och för allmänna behofvet tjenande Scholä-inrättningar.

CAP. X.

Om Theologiska Sällskapet i Norrköping *g*).

E*fterstående Lagar* har jag på anmodan genomsedt, och då de i allo röja icke mindre et berömligt upsåt om egen förkofran, än nit för Guds åra, som säkrast grundas på upplysning; så kan jag icke annat än förklara min synnerliga tilfridsställelse öfver denna Inråttning; och då jag tillika funnit värkställigheten svara mot affigten, betygar jag härigenom Ledamöterne min utmärkta aktning, samt tilönskar dem nu ock i framtiden Guds välsignelse i deras låfvårda upsåt. Linköping den 3 Nov. 1790.

Jacob Axel Lindblom,
Episc. Linc.

La-

g) På andra sidan uti Sällskapet Albo finnes följande, lika så hedrande, som upmuntrande vitsord, vårdigt sin högtupplyste och för Vetenskapernes tilväxt känslofulle Meddelare.

Lagar, för och af Theologiska Sällskapet uti Norrköping.

Sunt, qui scire volunt, eo fine tantum, ut Sciant; et Turpis curiositas est. Sunt, qui scire volunt, ut scientiam suam vendant; & Turpis qvæstus est. Sunt qui scire volunt, ut sciantur; et Turpis vanitas est. Sed sunt qvi scire volunt, ut ædificent; et Charitas est. Et sunt, qvi scire volunt, ut ædificentur; et prudentia est.

Bernhardus.

Inledning:

Med *Theologiska Sällskapet* i Norrköping förstås alla i denna Staden varande Ordinarie Kyrko-och Scholæ-Lårare, hvilke gjort Studier och Lärdom til hufvudyrke, och i följe deraf fådt sina Åmbeten.

Desse hafva ansedt det för nyttigt och nöjsamt, at icke allenast hvar för sig enskilt, utan och med hvarandra gemensamt syssel*sätta sig med Lärda öfningar*. För sådant ändamål har redan öfver ett år varit dem emellan den Inråttning, at de samteligen en gång i veckan kommit tilhopa, och då, såsom Lärde, på Latin, efter en och annan af de vanlige Dogmatiske Compendier, granskat de dåruti, såsom Tros-Articlar föredragne satser, undersökt deras grund, och sedan, genom sine tankars oförgripeliga yttrande, der-

öfver disputerat. Af detta skäl hafva de tagit sig namn af det *Theologiska Sällskapet*, så vida deras göromål förnämligast syfta på uplysningar uti Theologien eller Religionen.

Likasom stora händelser ofta leda sitt ursprung från en obetydelig tilfällighet; så var ock begynnelsen til denna Inrättning icke något utstuderat värk; icke frukten af en långvarig gemensam öfverläggning; utan snarare ett lyckligt infall af en eller tvänne, hvars tankar och förslager vunno bifall i samma mon som de blefvo bekanta. Sällskapet tog straxt derpå sin början, och har altsedan, ehuru under mer och mindre frequence, beständigt på vissa dagar sammankommit, och med sine lärde granskningar fortfarit intil närvarande tid.

Under hela denna tid hafva Sällskapets Ledamöter nogsamt årfarit; huru lätt ock practiquable denna Inrättning är, och huru stora förmåner den medför, så väl i anseende til inbördes vänskap och mundtrande umgånge, såsom ock til den deraf upkommande förannledning, at sysselsätta sig med Lärda Saker til kunskapernas vinst. Af desse skål åro Sällskapets nu varande Ledamöter i full öfvertygelse, at denna nyttiga Inråttning kommer uti framtiden at äga varaktigt bestånd; och at alla deras efterträdare skola håruti finna samma nöje och upsåt til dess bibehållande.

ſande. Det nöje och tycke ſom hvar Ledamot ſjelf fattadt för Inrättningens affigter, blifver ock enda ſäkerheten för deſs varaktighet, hvarförutan och om det fattas, alla andra föreſkrifter och bud äro fruktlöſa. Men å andra ſidan blifva dock, oacktat alt varmt deltagande i ſaken, viſſa *Lagar* nödvändiga, ſå väl til befordrande af god ordning och til ärnående af flere förmoner uti lärdomsvägen, ſom och til undanrödjande af de hinder, ſom kunna bringa Inrättningen uti förfall; Sällſkapet har derföre haft från ſin början viſſe Lagar, hvarefter ſammankomſterne blifvit hållne, och hvilka nu äfven här läggas til grund, med de ändringar och tilläggningar, ſom *Sällſkapets* ſamteliga Ledamöter, efter en allmän granſkning, pröfvat nödige, och följande § §:r innehålla.

§ 1.

Sällſkapets ordinaire Ledamöter äro, ſom i början blifvit ſagt, *alle vid Stadens Förſamlingar och Publique Scholar varande Präſter och Lärare.* Och ſom deſſe til befordran af Inrättningens ſtörre förmonlighet och til en bättre framgång för ſina Lärdoms öfningar, gerna mottaga biträde, råd och underſtöd; ſå anſe de och både för heder och lycka, at bland ſit antal få räkna andre af lärdom och förtjenſter berömde män, ſåſom frånvarande Heders-Ledamöter; men när de

förre med sine namns underskrift förbinda sig til nedanskrifne Lags efterfölgd; få förklara de sednare dermed sitt bifall, och tycke för sjelfva Inrättningen; och komma deras ädelmodigt gifne bevis derpå uti Sällskapets Protocoller til tacksamt minne at anföras. Ingen blir som Heders-Ledamot antagen, utan samtelige Ordinarii Ledamöternes enhälliga bifall.

§ 2.

Sällskapets ordinaire Ledamöter sammanträda en dag hvarje vecka som är *Tisdagen*, *h*) hvilken, få länge Sällskapet icke finner sig föranlåtit at utse dertil en annan dag, blifver en faststålt *Samlings-dag*; undantagandes om någon högtid skulle tillika infalla, då sammanträdet sker Onsdagen, eller följande dagen derpå.

§ 3.

Sällskapet har icke något vist Samlingsrum; utan hafva samtelige Ledamöterne deruti villigt ingådt: *At uti en viss ordning hvar sin gång emottaga sine Medbröder*, hos hvilken de då således samlas; och den utsatte tiden därtil år klockan precise *half til* fem eftermiddagen.

§ 4.

h) Bibehålles til desse öfningar 1798.

§. 4.

Efter en half timma, sedan Ledamöterne hunnit samlas, göres straxt början med det som är sammankomstens första föremål, nemligen: at såsom hittils skedt, och så länge icke något annat blifvit derom stadgat, disputera öfver en Artient uti Theologia Dogmatica, hvarvid det af Sällskapet antagne Noeldiske Compendium följes och så länge anyttjas tils det blifver utbydt emot något annat. Den 21 September 1790 gjordes början med det på näst föregående sammankomst den 14 September af Sällskapet vidtagne beslut at *disputera öfver Theses Miscellania*, hvilka Ordningens præses för hvarje gång sjelf författar och dagarne förut i Sällskapet låter utdela, detta bruk continueras ännu (år 1798) och som man hoppas alt framgent.

§. 5.

Den Ledamot, hos hvilken de öfrige äro samlade, måste, när Disputations-Acten börjas, *åtaga sig, at emot de andre försvara alt hvad Auctor, om den i ordning förefallande Articulo kan bevisas hafva skrifvit såsom grundat.*

§. 6.

Af de öfrige Ledamöter, som eljest alla skulle vara opponenter, *tager Præses antin-*

gen de två honom uti Ordningen nästföljande, eller ock efter fritt val Två andre af Sällskapet til sine Respondenter eller Com-Praesides, hvilke efter behag antingen såsom vid Synodal-Acter praesidera samfält, eller, efter nu varande bruk, skiftevis hvar sin timma, på det han måtte få någon lättnad, såsom ock opponenternes antal, i anseende til tidens korthet icke måtte blifva för stort.

§. 7.

Ordningen emellan opponenterna, bör, till förekommande af Indentite, icke beständigt vara den samma eller den vanlige; utan måste de vid hvar sammankomst, antingen för samma, eller för nästa gång, *derom draga lott, och sedan opponera efter som Numern vid Dragningen utföll.*

§. 8.

Under disputation bör väl allenast en i sönder framföra sitt Argument, och alternativet emellan Respondens och Opponens observeras; men om något skulle, såsom anmärkningsvårdt, infalla en eller annan af de närvarande; *så är det honom icke förbudit, at, såsom Tertuis Interveniens straxt säga sin mening*, hvilken öfvervåges och besvaras af vederbörande Officiario.

§. 9.

Så vida Sällskapet med sine Sammankomster äfven har till ändamål at öfva sig uti

uti Latinska Språkets talande; *så antages och detta Språket såsom det enda, på hvilket, det under hela Disputations-Acten ifrån kl. 5 till kl. 8, är tillåtit* at yttra sine tankar.

§. 10.

För at, likasom uti andra lärda Societeter, åstadkomma något Lärdoms-Arbete, af hvad slag som hälst, längre eller kortare, hafva Sällskapets Ledamöter kommit öfverens, at med nästa år 1789, göra dermed en början sålunda: *At hvar Ledamot, en gång om året, författar efter behag, en kort afhandling eller vissa Theses i något egit fritt utvalt ämne*, antingen Dogmatiskt, Moraliskt, Oeconomiskt, Physiskt, Philologiskt, Politiskt, Historiskt (Sacra eller pro fana;) eller något om vissa fördommar, oordningar och missbruk uti Kyrkan eller Staten i allmänna eller enskilta sammanlefnaden, med anförde Bevis om dess skadelighet och förslager till dess förbättring, hvilket hvarje gång skall af Sällskapet, såsom en kärkommen sak, uptagas och till Ledamöternes ompröfning upläsas. At som de nu varande Ledamöter äro tolf til antalet; så blir til detta ändamål en Afhandling, eller et visst antal Theses, jämt för hvarje månad, hvilket hvardera förfärdigas och inlemnas på sin särskildta tid, så at vid sista sammankomsten uti hvar månad kan en sådan afhandling upläsas och sedan, efter

Sällskapets granskning, renskrifvas och förvaras.

§. 11.

Sedan Disputations-Acten är slutad, hvilket altid kan ske uti god tid, om den tidigt nog efter Lag börjas, *föredrager en eller annan som till Sällskapets förmån, eller inrättningens utvidgning, kan hafva någon ting uptäkt, sine tankar;* öfver hvilka, så vida ingen Rang-ordning eller Subordination Ledamöterne emellan äger rum, hvar ock en särskilt säger sin mening rent ut; börjandes han, som för den dagen år ordinarius Præses och sedan de uti circulations - touren följande; hvarefter, sedan valrösterne blifvit råknade, saken afgjöres efter plurima vota ock förblifver dervid.

§. 12.

Lärda nyheter, märkvårdiga händelser, som genom Tidningarne ånnu icke blifvit bekanta; ja och *sällsamma Casus* uti ens Åmbets-Förrättningar, *bör hvar och en, som sådant vet och årfarit göra sig et nöje af at berätta för Sällskapet* och dermed gifva anledning till nyttige och angenäma samtal, hvilka altid till slut böra följa på de alfvarsammare göromålen.

§. 13.

Oacktat de tilläggningar eller förbättringar, som i framtiden möjeligen behöfva göras,

ns, förblifva dock altid desse puncter Sällskapets beständiga Lag, hvilken alle i gemen och hvar och en i synnerhet med sitt namns underskrift förbinder sig at efterlefva, och blifver den, som utan Laga skäl häremot bryter, uti en dertill gjord Annotations-bok, efter vanlig taxation, såsom plicktfällig upförd.

§. 14.

Med desse plicktpenningar, hvilka om icke förr dock aldrasist vid årets slut böra ärläggas, *betales utgifterne för de bland sällskapet circulerande tidningar*, hvilka, i fall af et högre pris, fordra et proportionerat tillskott af Ledamöterne; men i annor håndelse lemna de Cassans återstod till bestridande af andre nödige utgifter.

§. 15.

Desse sistnämnde Utgifter blifva, efter Sällskapets faststålde öfverenskommelse, i synnerhet för *allehanda In-och Utländska nyttiga Böcker*, dels de redan efterskrefne och till förväntade; dels och andre som Sällskapet framdeles kunna finna nödiga at förskaffas. Men som utgifterne dertill såkerligen blifva större, än at de af nitiska Ledamöters Plickte-Cassa kunna bestridas; ty har Sällskapet enhålligt och frivilligt ingådt, at proportionerligit sammanskjuta för de hvarje gång inkommande Böcker.

§. 16.

§. 16.

Sedan desse Böcker genom circulation varit Sällskapet til nöjacktigt bruk, *blifva de antingen innom Ledamöterne bort-auctionerade; eller ock förvarade såsom Sällskapets Bibliotheqve*, hvarom framdeles närmare afgjöres.

§. 17.

Hvad som enligit 11 och 12 §. §. blir föredragit eller inberättas och afgjöres, blir och straxt till sit ursprung, innehåll och ändamål af en eller annan Ledamot skrifteligen författat och här infört under namn af Theologiska Sällskapets *Protocoller*, som komma at utgjöra andra delen af denna Boken.

§. 18.

Om något på andra orter inrättat Theologiskt Sällskap, skulle med vårt vilja ingå uti Correspondence, äro vi både villige och benägne at deruti förena oss; hvarvid Sällskapet nyttjar et dertill förfärdigat Sigill med omskrift: *Sigillum Societatis Theologicæ Norcopensis.*

§. 19.

Från Inrättningens början har det altid varit vaneligit, at Sällskapet hos den Ledamot, der de haft sin sammankomst, en stund qvarstadnat och blifvit med aftonvard undfägnade; men så vida ingen Ledamot ännu

va-

varit, som vägrat sig at iackttaga ett sådant bruk, ej eller någon opposition är deremot, at för framtiden befara; så behöfves och om denne lekamlige usus uti Lagen ingen ting stadgas eller anmärkas vidare, än *at hvarje Ledamot lärer nog inse skadeligheten och dårskapen af stora anrättningar;* och ackta sig för en öfverflödighet, genom hvilken han sjelf blir lidande, de andre förförde och inrättningen så oskyldig och nyttig den år, dock snart och sluteligen för sin kostsamhet skull blir et intet.

§. 20.

Ehuru hvar Ledamot af sig sjelf är angelägen om Lagarnes uti ackttagande; har dock sällskapet funnit nödvändigt at utvälja en viss, som bevakar deras hälgd. Den som uti förevarande sammankomst varit Ordinarius Præses kommer uti den nästföljande, *at under namn af observator för den gången noga efterse, huruvida hvar och en upfyller all denna Lagens rum;* och at efter slutad Act besörja om upskrifningen af alla deras namn, fel och böter, som uti Annotationsboken antecknas böra. Norrköping d. 9 Dec. 1788.

Sällskapets Ledamöter, som tid efter ännu blifvit intagne, äro följande:

Johan Lutteman, Pastor teutoniens ad Ædem div. Hedvigæ.

Jon Wåhlander, Svensk Pastor vid Hedvigs Församling, Kyrkoherde i Tåby 1798.

Fric-

Friedrich Daniel Diederich Ulrich, gebohren zu Teterow im Hertz. Meckl. lehrer bey der deutzchen Schule hieselbst.

Petrus Strömmenberg, Comminister vid St. Olai Församling, Kyrkoherde i Björsäter 1795.

Johan Jac. Blavier, Adjunct. Comm. ad templ. Olai, död den 15 Septemb. 1793, såsom Supr. Coll. S. Norc.

Jonas Holm, Coll. Scholæ Inf. död den 12 Martii 1793.

Joh. Wiström, Adj. Past. ad Templ. Olai. Comminister uti Risinge 1794.

Nils Fr. Trolle, Scholæmästare och Spinhus-Predikant.

Carl Bergwall, Scholæmästare och Predikant vid Fri-Scholan, Comminister i Ålfvestad 1789.

Sv. Lidman, Comminister vid St. Johannis.

Petrus Holmberger, Rector Scholæ Triv. Norcop.

Anders Collberg, Collega Scholæ, Rector Scholæ Lincop. 1788, Pastor i Wikinstad 1793.

Johan Schenmark, Pastor och Prost i Konungsund.

Hans Pehr Westelius, Collega Scholæ Sudercop. Conrector Scholæ i Linköp. 1795.

Olaus Jon. Sundelin, Ecclesiast. & præfect. Rei Scholasticæ Swartzianæ.

Raqv. Nicolai, Eloq. Doc. ad Ac. Upsl. Græcæ Lingvæ Lector i Linköping 1790, död 1798.

Ca-

Carolus Petrus Wiebe, vice Rector, begaf sig den 13 Maji 1793, til Lund, der han till början blifvit Adjunctus Ministerii hos Domprobsten *Munk*.

Magnus Roselius, P. & *Pr.* i Ringarum.

Samuel Samuelsson, Pastor i Lillkyrka, 1790 i Linderås.

Joh. Kling, Comminister i Flistad, nu Prost och Pastor uti Ljung och Flistad.

Nils Atterbom, Prost och Pastor i Tryserum & Hannås.

Nils Trozelius, Oeconom. Templ. Cath. Lincopens., död 1793.

C. Backe, S:æ R:æ M:tis a Sacris. Af Kongl. Maj:t i Cabinettet den 18 October 1793, utnämnd Pastor i Skårkind, 2 ¼ mil från Linköping.

Johan Stahre, Comminister i Simanstorp.

Hans Olof Sundelius, 1791 in Februarii Adj. Com. ad Templ. Olai, 1795, vic. Past. i Trehörna.

Jac. Juringius, Com. in Krokek, utnämnd vid *Präst*mötet 1793 til vice *Pa*stor.

Pehr Ekerwall, Pastor vid Kongl. Maj:ts Lif-Grenadier Regemente, död 1791.

Eric Peter Älf, Docent vid Acad. i Lund, död därstädes 1794.

Johan Henric Egnell, extra Bataillons Predikant vid Konungens Lif-Grenadierer. 1793 Kongl. Hofpredikant.

Nils

Nils Kjellen, Pastor i Borg och Löth.

Carl Styrell, Adjunctus Pastoris i Borg.

Johan Tihlander, vice Collega Classis II:dæ Ord. Collega Sup. Norrcop. 1794.

Anders Hagert, Adj. Comm. ad. St. Joh. 1795 Brukspredikant vid Gusum.

M. S. Munck, Adj. Pr. & P. ad *S*:t Olai, Comminister därstädes 1796.

Eric Forssen, Ord. Kongl. Hof-Predikant och Kyrkoherde i Ockelbo.

Johan Björner, Kyrkoherde i Östra Ryd.

And. Wikblad, Philos. Mag:r Suprem. Coll. i Wadstena 1797.

Gustaf Brunnmark, Phil. Mag:r. Reste 1795 till England.

P. *J. Hertzman*, Coll. Scholæ i Norrk.

Magnus Petr. Ingesson, 1795 Brukspredikant vid Storebro Järnbruk.

Cap. XI.

Om Adeliga Jungfru Stiftet.

Norrköpings *Adeliga Jungfru-Stift*, som ifrån medlet af år 1783 kan räkna sin uprinnelse, har at tacka Hans Excellence Riks-Rådet, Riddaren, Commendeuren och Cantzleren

ren af alla Kongl. Maj:ts Orden, Herr Grefve, *Carl Fredric Scheffer* för sitt uphof, bestånd och tillväxt; hvilken uti Memorialet af d. 29 Aug. samma år anmälte at en ömsint Medborgare, som ville vara okänd, vore sinnad at i en af Rikets Städer, utom Stockholm inrätta ett *Adeligt Jungfru Stift*, för en *Abbedissa* och *Sex Fröknar*, som kunde befinnas i saknad af nödvändiga tillgångar.

Detta varade till år 1784, d. 8 Januarii, då Hans Excellence inför Wadstena Adeliga Jungfru Stifts Direction gaf sig tillkänna såsom Uphofsman och at han med egne medel dertill ville bidraga; men förbehöll sig likvål Directionens tystlåtenhet i detta förtroende.

Directionen kunde väl icke neka Hans Excellence en så billig begäran; men trodde dock at en så ädel och menskligheten gagnelig inrättning ej långe kunde hällas hemlig.

Häruti vann vål Hans Excellence till någon del sin åstundan; men rycktet, lätt som vinden, utbredde sig snart; så at när Hans Excellences död år 1786 inträffade, ingen bedrog sig, at han vore Stiftare af denna vackra Inråttning.

Imedlertid hade Hans Excellence uti Norrköping inköpt ett vackert Stenhus, *h*) beläget

h) Om 2:ne våningar, med front espice, innehålla 14 rum, utom tvånne mindre byggningar af tråd och nödige uthus, samt åger rymlig gårdsplan. Öfver porten låses i en Marmorsten dessa orden i god förgyllning: ADELIGA JUNGFRU STIFTET.

get i sydvästra hörnet af Tyska torget, mot Rådstugan, och til detta ändamål hembjudit Wadstena Adeliga Jungfru-Stifts Direction, under hvars disposition detta Stift ifrån början blifvit lemnat och där, sedan Högstsalig Konung GUSTAF III. genom Nådigt Stadfästelse-Bref, af d. 23 Sept. 1783 gillat Inrättningen, låtit d. 1 April inflytta en Abbedissa och desse 6 följande Fröknar, nemligen: *Fredrika Charlotta Insenstjerna*, *Eva Sophia Qveckfelt*, *Maria Beata von Tholin*, *Benedicta Ulrica Natt och Dag*, *Anna Maria Swab och Lovisa Magdalena Hård.*

Til Abbedissa hade vål Kongl. Maj:t genom nådigt Kallelsebref nämt Riks-Rådinnan, Grefvinnan *Gyllenborg*; men som hon straxt därefter med döden aflidit, hade Directionen uppå Hans Excellences begåran kallat nu varande Abbedissan, Friherrinnan *Ulfsparre*, född Grefvinna *Creutz*, hvarå Kongl. Maj:ts nådiga Kallelse-Bref genast följde.

Efter Hans Excellences tidiga och för Fäderneslandet nog kånbara frånfälle, anslogs likvål så stor Summa till Fond, at råntan deraf rikligen svarar mot det åsyftade åndamålet, som nedanföre kan inhämtas. Disposition håraf beror altid utaf Wadstena Adeliga Jungfru Stifts Direction, äfven som inträffande ledigheters tillsättjande.

Saknade Medborgare! genom denna hedrande Inråttning, har Du rest Dig en Minnes-

neswård, som genom Seclernes långd skall blifva beståndande.

Du ville icke blänka för den låttsinnige verldens åsyn med en falsk ära, med urgamla anor och namn — nej — Du uppoffrade Din beqvämlighet, Din omtanka och Din måsta förmögenhet åt *Menskligheten*, *Snillet*, *Idogheten* och *Dygden*.

Sält hvile Ditt älskade stoft, åfven under de *Skönas suckar!*

Reglemente för Adeliga Jungfru Stifts Inrättningen i Norrköping.

Då framledne Hans Excellence Riks-Rådet m. m. Herr Grefve *Carl Fredrich Scheffer* förordnat om ett Adeligit Jungfru-Stifts inrättande i Norrköping, hvar till han i lifstiden därstädes inkjöpt et tjenligt hus och gård, samt anslagit nödig Fond, men icke hunnit innan sin död närmare utstaka alt hvad vid denna inrättning år at i akttaga; så har Direction öfver Wadstena Adeliga Jungfru-Stift under hvars inseende och styrsel högbemälte Hans Exellence samma inrättning öfverlemnat, ansedt sig föranlåten i likhet med hvad Direction om Instiftarens åstundan i detta åmne har sig bekant, utsätta hvad här följer till framgen efterrättelse.

§. 1.

Stiftet skall bestå af *en Abbedissa* eller Priorinna, den Kongl. Maj:t allernådigst ut-

nämner och *Sex Adeliga Jungfrur*, ſom äro i ſaknad af arf och ſådane anhörige, ſom vårda ſig om dem, ſamt ſåledes äro blottſtälde för ſaknad af nödige tillgångar.

§. 2.

Desſe *S*ex Adeliga Jungfrur ſkola vara Immatriculerade uti Wadſtena adeliga Jungfru-Stift, och därſtädes hafva betalt afgifterna, ſamt löſt Ordens Korsſet, hvilket nyttjas ſom § 10 föreſkrifver. Så framt en eller flere af de Jungfrur, hvilka inſtiftaren Sjelf i lifstiden utnämndt, genom gifte eller döden utur Stiftet afgå, eller vid för öfrigt infallande ledighet, ſkall Direction utſe, hvilken eller hvilka i ſtället må i Stiftet inkomma.

§ 3.

*P*riorinnan äger af alla, ſom i Stiftet äro eller der til höra, lydnad och vördnad njuta. Vid Priorinnans ſjukdom eller bortovarelſe, äfven vid timade dödsfall, ſom genaſt bör Direction tilkänna gifvas; till desſ Kongl. Maj:t i näder utnämnt efterträdaren och den i Stiftet kan ſig infinna, ſkall den älſta Stifts-Jungfrun, om ej Direction någon annan dertill förordnar, företräda Priorinnans ſtälle och njuta lika hörſamhet och acktning.

§. 4.

Priorinnan må icke utan Directions vetenſkap reſa bort på långre tid än fjorton

da-

dagar, så at någon af Stifts-Jungfruerne må förordnas hennes ställe företräda, hvilken hon äger hos Direction föreslå, och bör den samma vid Priorinnans återkomst till henne aflämna berättelse, om hvad under hennes frånvaro vid Stiftet förelupit.

§. 5.

Priorinnan åligger styra hushållningen vid Stiftet och därvid följa den här bifogade Stat, hvilken ej i annan händelse må öfverskridas, än då Stiftshuset tarfvar betydeligare reparation, men hvarom Directions närmare förordnande i sådan händelse bör afvagtas. Direction skall beförja, at en fjerdedel af den i Staten anslagne Summa eller 258 Riksd:r 16 ss. varder vid hvarje qvartals början Priorinnan tilställdt, at hon ej må sakna tilgång under hvarje qvartal til de nödiga fundne behof. Vill Priorinnan häldre ingå Contract med någon Tracteur eller annan Person, som åtager sig för henne och förenämde sex Adeliga Jungfruer lemna mat, med fyra rätter om middagen och tre om aftonen, än sjelf befatta sig med en sådan hushållning för de till maten anslagne 488 Riksd:r, hvilka ej må öfverskridas, äger hon dertill magt och må sjelf tilse, at den, med hvilken häröm slutas, de ingående vilkor upfyller. Då någon af Stifts-Jungfruarna vistas utom Staden längre än åtta dagar, blifva hvad för henne i dag tractamente är utsatt, under dess

långre bortovaro uti Kosthålls-Räkningen afdragit. Och som räkningen öfver hushållningen hvarje qvartal bör till Direction från Priorinnan aflemnas, äfven som hon vid inkjöp och det mera vid hushållningen hörer, tarfvar biträde, så är i Staten 50 Riksdaler till den därvid behjelpelige Person årligen anslagne. Denne *Person* må Priorinnan sjelf utvälja, och et sådant val till Directions godtfinnande tillkänna gifva.

§. 6.

At ingen af de Adeliga Jungfruarne må åsidosätta den lydna, högacktning och tillgifvenhet, som *Priorinnan* tilhörer, det kan med skjäl fordras; men skulle någon häruti åsidosätta sin skyldighet, må hon sedan varning skjedt, indraga et qvartal af de till hvarje Adelig Jungfru till handpenningar anslagne 20 Riksd:r årligen. Skulle icke dess mindre någon fortfara uti ovarsamt yttrande innom eller utom Stiftet uti otidigt upförande och således åstadkomma missnöje, må sådant hos Direction anmälas, som då vill stadga, huru slikt må anses eller om den felaktige må skiljas från Stiftet.

§. 7.

Priorinnan äger tjenstehjon i Stiftet antaga, och tillhålla dem sine skyldigheter fullgjöra.

§. 8.

§. 8.

Priorinnan skall noga tillse, at intet annat än sjukdom och värkeliga förfall, må hindra Gudstjenstens bevistande, äfven som ock at morgon och afton inom huset bön sker.

§. 9.

Priorinnan äger at tillse, at Stifts-Jungfruarne på något för dem nyttigt sätt, använda tiden och för öfrigt i ackttaga hvad ett anständigt upförande tilhörer. Vill någon af dem på en tid af 14 dagar eller 3 veckor resa bort med Priorinnan, om ej skjäl deremot äro, det tillåtes, men längre tids bortovarelse bör hos Direction anmälas och dess bifall afvacktas. Stifts-Jungfruerne skola äga Priorinnans tillstånd, då de vilja uti Staden göra besök eller vistas utom Stiftshuset.

§. 10.

Stifts-Jungfruarna undfå hvar sitt rum med en Klädes-Bireau, en Spegel, et bord, tre stolar, en handkanna med fat, men säng med tillbehör, och egna kläder anskaffar sig en hvar, efter råd och ämne, och böra når de äro utom Stiftshuset, altid hafva Stifts-Ordenstecknet på sig.

§. 11.

Ingen Stifts-Jungfru under 14 år varder i Stiftet intagen, emedan för några yngre ej finnes ärforderlige anstalter.

§ 12.

Då rum dártill i Stiftshuset áro at tillgå, må Adelige Jungfrur, mot årlig betalning i Stiftet intagas, men om betalnings beloppet må med Priorinnan öfverenskommas. Sådane Pensionairer må ej öka de i Staten upförde utgifter, men njuta för öfrigt lika rätt, áfven som de áro underkastade lika förbindelser med förenåmde sex Stifts-Jungfruer.

§ 13.

Når någon Stifts-Jungfru antingen genom gifte eller med döden afgår, så kommer dess säng med tillbehör at förblifva vid Stiftet. Vid timande dödsfall lemnar Direction 50 Riksd:r till begrafnings kostnaden.

§. 14.

Om genom vådeld eller annan olycklig tillfällighet Priorinnan och Stifts-Jungfruerne icke kunna i Stiftet vistas, skola de under en sådan tid njuta, Priorinnan efter 200 Riksd:r och hvarje Stifts-Jungfru 80 Riksd:r om året och vill Direction då yttra, hvad vidare vore nödigt i sådane händelser i ackttaga.

Stockholm d. 4 Maji 1787.

På Wadstena Adeliga Jungfru Stifts-Directions vågnar,

Nils Bjelcke. M. Falckenberg. Joh. D. Duvall. Joh. Rudbeck. A. J. von Köhler. Fred. Cronstedt.

C. W. Stråle.

Norr-

Norrköpings Adeliga Jungfru - Stifts årliga Stat.

	Specie R:dr	Sch.	r:st.
Till 2:ne måltider om dagen för Priorinnan och sex Fröknar uptages efter 1 R:dr 16 ss. om dagen och 366 dagar - - - -	488:	—	—
Priorinnan njuter årligen til Caffe och andre små utgifter - -	33:	16:	—
Hvarje af de sex Fröknarne njuta årligen till lika behof 20 R:dr tillsammans - - - -	120:	—	—
Till Ljus och Ved anordnas årligen	58:	16:	—
En Jungfru hos Priorinnan -	40:	—	—
Tvenne pigor till Fröknarne a 33 R:r 16 ss.	66:	32:	—
En Dräng - - - -	50:	—	—
Till Stadsutskylder för Stiftshuset och Reparationer anordnas årligen -	43:	32:	—
Till extra utgifter - - -	50:	—	—
Till en Commissionair, som går Priorinnan tillhanda med årlige Råkningarnes upgjörande samt vid upköp m. m.	50:	—	—
Apotek och Doctor - - -	33:	16:	—
Summa R:dr	1033:	16:	—

Stockholm d. 4 Maji 1787.

Nils Bjelcke. M. Falckenberg. Joh. Diedr. Duvall. Joh. Rudbeck. A. J. v. Köhler. Fr. Cronstedt.

E. W. Stråle.

Om fordna Hospitalet.

Åt Hospital redan år 1594 existerade i Norrköping, år bevisligt af en gammal Råkenskaps Bok i Manuscript; hvilken jag, under mitt vistande, vid Riks och Antiqvitets Archivet i Stockholm, hade tillfälle at se, hvarest orden så lyda: *Haffver Herr Pehr i Borg, som är de Fattigas Predikant udil Norkepingx Hospital, några wtjordher, som han haffwer frydt, och löper rentan,* anno 1594 - - -

Penningar - - 10 öre 18 dal:r.
Korn - - - 2 Spann.

I detta Hospital, som år 1777 flyttades till Linköping underhöllos 24 Fattige personer, hvartill Kronotionden af 5 Socknar var anslagen, utom någon åker, äng och mulbete vid Staden. Hushållningen härvid, var en Prästman anförtrodd, som ordentligt höll årlig Gudstjenst uti Hospitals Kyrkan, *i*) samt morgon och aftonbön hela året igenom, mot särskild lön och stat.

Till de Fattigas skötsel, samt åkrens och ängens behof, bestods äfven en dräng och 2:ne pigor.

År 1695 utgafs en Spisordning och Aflönings-Stat för Norrköpings Hospital af CARL XI, underteknad af en *Samuel Enhjelm*, som stadgar at Predikanten och Syslomannen skulle

i) Var belägen vid Hospitalsgatan och Qvadraten Pelikan, samt har nu förbytt sig till en Hofslagare-Smedja.

ſe njuta 80 Dal. S:mt i årlig lön och til Säd, victualie-varor m. m. 41 Dal. 14 öre 9, $\frac{3}{5}$ p:r. Summa 121 Dal. 14 öre 9, $\frac{3}{5}$ p:r S:mt, och för den öfriga Inrättningen i proportion; altſammans till et årligt belopp af 732 Dal., 15 öre 8 p:r S:mt.

Hoſpitals Predikanter hafva varit.

Paſtores i Borg hafva någon tid haft vård om Gudstjenſten i detta Hospital, och till den tiden, at Löths Paſtorat blef Anexo till Borg vid år 1695.

Olaus Sunonis eller *Sunonius*, Paſtor i Borg 1639 och tillika här vid Hospitalet, Paſtor i Wimmerby 1647, Proſt död den 26 Junii 1680.

Andreas Werling, 1694, Paſtor i Åtved 1702, död d. 26 Febr. 1706.

Petrus Petri Kihlman, 1702. Commin. i Skälvik 1706, död 19 Junii 1728.

Iſrael Laur. Wangel, 1706, Paſtor i Å 1717, död 1736 d. 6 Februarii.

Jacobus Hambræus, 1717, Regements Präſt 1718.

Andreas Jonæ Wettelius, Prädikant och Syſsloman 1717, Commin. i Simanstorp 1728, död d. 5 April 1736.

Daniel Ekmarck, född 1687, Hospitals-Präſt här 1723, Paſtor i Törnvalla 1738, död den 19 Junii 1764.

An-

Andreas Haqvini Lindorff, född 1704, Pastor och Sysloman här 1736, Kyrkoherde i Furingstad 1752 död d. 28 Dec. 1791.

Andreas Caroli Hagelius, född 1707, Pastor och Sysloman här 1752 död 1767 d. 8 Julii.

Carolus Caroli Callerholm, Spinhuspräst och Sysloman d. 15 Julii 1767, Pastor i Dagsberg och Krokek 1777, död d. 12 Januarii 1789, under hans tid blef detta Hospital härifrån flyttat till Lindköping.

CAP. XII.

Om Krono-Spinhuset.

En Spinhusbeskrifning bådar vist ingen ting angenämt *k*). Men om Läsaren först behagar genomögna, hvad om gamla Spinhuset nu icke bör förbigås; så torde alt hvad i sanning kan sägas om det Nya, blifva mera förnöjande, för ordningsälskaren, än man lärer förmoda.

Det

k) Där målas ingen Adonis — ingen Fröya — ingen Romanhjelte, som dödar Tigrar och Drakar — ingen ömtålig älskare, som revangerar Sötangens ära med värjan och rymmer.

Det *gamla Rasp-och Spinhuset* var beläget längst ned i öster, på Saltängen och norra sidan om Strömmen, bestående af ett trähus om 2 våningar, med Kök och Boningsrum för Vaktmästaren i den nedra och arbetsrum, samt Kyrka i den öfra. Alla rummen voro mycket låga — Vårket arrenderades af privata, vissa år efter hvarannan; altid af sådane män, som ingen vinning sökte; utan fast mera kostade betydligt på saken, för allmänna nyttans skuld.

Den spånad här åstadkoms den tiden, var sällan behöflig: ofta nog mera kostsam än vanligt vis sådant arbete.

I en Stad, med det antal Fabriqver, som här, kunna undansnillningar af rudimaterier svårligen förekommas. Sådane brott med kroppsstraff försonade, glömmas nästan lika snart som svedan. Ju oftare slika straff utdelas, ju mindre blifver skammen, i den hopens ögon, hos hvilken de borde värka förbättring.

Men Spinhuset, där friheten för ett eller flere år blifvit förlorad, arbetstvånget oundvikligt och Brottslingen med vanära stämplad, har tillbakahållit otalige sådane ogjerningar. Ock kanske — med den bästa politiska författning, ingen ting annat i denna stund är ordsaken, at så Städer med den Folkhop som här, äga så tomma arrester, så obetydligt antal hustjufnader och snatterier som i Norrköping.

En

En så behaglig vårkan har åtminstone det nya Spinhuset. Huruvida slikt kan sägas om det förra, lemnas på sina skäl därhän.

Det Gamla Spinhuset hade 12 till 15 fångar årligen. Kunde icke eller rymma flere än några och tjugu. Den tiden är lyckligen förbi. Derom må dock i korthet sägas: at om Byggnaden föranledde till uslingars hoppackande — vantrefnad — sjukdomar – plågor och förtidiga död; så ankom ock deras föda, fred, arbetstvång, vård — och snart sagt hela lif, på en mer eller mindre mensklig Vaktmästare. Om än en sådan Herre, oacktadt alt hvad vederbörande tillsläppte och påkostade, spisade fångarne knapt, med skämd föda, för at sjelf lefva ståtligt — om han preyade af dem deras penningar, ringar och kläder, för Bränvinsglaset och Caffekoppen — Om han sedan vid minsta klagan våldförde dem — Om han altid med karbasen dref dem till råcken — Om han slog den svaga och vårnlösa månniskan i fången till döds - - - utan ansvar - - - så är det mer än fasligt.

Man påminne sig äfven härjämte at ett antal fångar voro dår inslutne för mindre fel och för brott, som de aldrig begått; dem de åtagit sig för Föräldrar eller Husbondefolk — Och — hvem ryser då icke vid åtankan af alt det våld, desse olycklige öfvergått? Men skyndom oss ifrån en så obehaglig målning. Låsaren må skåda ett mera vackert föremål: Nya

Nya Spinhuset.

Det är äfven beläget på norra sidan om Strömmen; men aldra långst upp i väster, på ett högt och sundt ställe, uppfördt af sten med en vacker frontespice, och täckt med järnplåtar. Huset är bygdt i Konung Gustaf III:s tid, för Kongl. Maj:t och Kronans räkning genom Högloflig Kongl. Commerce-Collegii och grundlagdt d. 31 Julii 1786. Behöfver man då underrättas, at det år en till hela sininrättning fullkomlig och skön Byggnad? Detta prydeliga tvåvåningshus presenterar sig åfven långväga som ett Slott eller Residence *l*).

Nära intill, ehuru vål portalen ännu icke är fårdig, och kalkbanden hår och dår något skilda ifrån våggarne, förlorar det icke eller af sitt yttre anseende. Dår fins ingen söndrig ruta, inga trasor i fenstren och ännu mindre några tiggare pungar derifrån uthängande. Nej — hela huset med den fria och snygga planen däromkring, synes båda något annat än ett Spinhus: en arrest.

Uti

l) Speciele öfverinseendet af Byggnaden var Herr Rådmannen *Jonas Jäderholm* updragen, hvars driftiga omsorg fortskyndade arbetet under entreprenad af Capitain Mechanicus och Kongl. Slotts-Byggmåstaren Herr *A. U. Kerstein*; så at oagtadt arbetet hvilade ett år, det dock år 1790 blef fullkomligen fårdigt. Fångarne inflyttades uti October 1790, och första Gudstjensten förrättades af Spinhus-Predikanten *Nils Fr. Trolle* den 1 Januarii 1791.

Uti nedra våningen äro Kök, Visthus, Contor, Magazin, Sjukrum, samt Bonings-rum för Vacktmästaren och Portvacktaren: alla rummen vackra, glada och höga. Åfvenså ett arbets eller Fångrum af 32 alnars längd 17 alnars bredd och 7 dito högd, med 9 stora fenster och 2 kakelugnar. Uti öfra våningen är Spinhusets Kyrka, med Läcktare för Fångarne. Hon är liten; men täck. Predikstolen, modern och med ljus färg anstruken, har sitt timglas, samt Kron-Ljusstake och är placerad öfver altaret, i fonden af Kyrkan, mitt emot den stora dörren. Under Predikstolen är Sacristugan. *Altartaflan*, är en särdeles lycklig copia utaf Hörbergs arbete i St. Johannis Kyrka, föreställande *Frälsarens Döpelse* vid Jordan och förfärdigad af den snälla Målaren Herr *Frisk* i Norrköping. Hon är skänkt af Spinhus-Directionen. Så väl öfver som under Läcktaren äro 2:ne dörar. Till höger om Predikstolen har Sångaren sin Stol. Dessutom äro de öfrige bänkrummen mot viss hyra inredde åt båda könen och särskilde Classer af Stadens Invånare. Collecten, utom en och annan, tillfaller Spinhus-Predikanten året igenom. Den är icke obetydlig. Norrköpings-Boerne äro altid frikostige mot Präster, som de älska.

Kyrkans Inventarium består af följande persedlar:

1 Måsshake och skjorta.

2 Altardukar.

1 Dy-

1 Dyna af siden.
1 Kalk med ask och patèn af tenn.
2 Ljusstakar med sex armar hvardera.
6 Dito och 24 Lampetter af Mässing.
1 Bibel och 1 Psalmbok.

Åfven i den öfra våningen äro 2:ne arbetsrum, 32 alnar i längden 17 i bredden och 10 i högden, med 10 st. stora fenster och 2 kakelugnar i hvardera rummet. Häröfver är ock en stor vind. På gårdens sidor tvånne vedsköfven och mitt före et högt plank med port til Sjögården, hvilken har et behagligt läge och vacker utsickt upföre Strömmen. Tomten ikring hus och gård borde vara tillräcklig för trägårdar åt Betjeningen; men hela rymden, *Begrafningsplatsen* inberåknad, utgör icke et tunneland.

Spinhus-Direction består af en Hallrätts-Ledamot med tvånne Fabriks-Idkare. Staten utgöres i öfrigt af Ombudsman, *Präst*, Medicus, Sångare, Vakt- och Spinmåstare, Hushållerska och Vaktkarl *m*). Kongl. Commerce-

R r Col-

m) Direction har för göromålens vidd och nödig ordning måst öka Staten med en Contors-Skrifvare och en Städerska.

Directions Ledamöter äro:

Herr Assessorn *Harald Schenbom*, ordförande:
- - Bruks-Patron *Pehr Gustaf Wadström* och
- - Fabriqveuren *Johan August Sääf*, hvilka icke hafva någon Lön.

Collegium förordnar både Direction och Betjening.

Huset kan beqvämligt rymma 150 Arrestanter. Vanliga antalet har sällan gått öfver 80.

Styrelsen och Hushållningen vid detta ypperliga värket förtjena nogare beskrifning.

Då Fången inkommer mottages hennes dom och pass *n*). Hon förbjudes vid straff at omtala sitt brott för någon. Främmande underrättas på tilfrågan i tysthet af Vaktmästaren; men skulle de vårdslöst och högljudt yttra sin nyfikenhet; så har han icke eller lof at gifva någon uplysning därom *o*). Hon för-

Den öfriga Staten:

Ombudsman Herr Fabriqveuren *Olof Holm.*
Predikant - - *Nils Fredric Trolle.*
Medicus - - *Richard Bouck.*
Wagt och Spinnmåstare *Anders Enqvist.*
Extra Cont. Skrifvare Herr *Nils Severin.*

n) Här äro ganska få karlar eller pojkar förvarade uti et mindre rum: det enda, hvarest man får se något tecken til stränghet: en på väggen hvilande Carbas.

o) Här synes man tro: at en fånge som blifvit Lagligen straffad för brottet, endast vistas på detta ställe at arbeta, gagna, förbättras -- ja -- återföras till värklig känsla för dygd, christendom och mensklighet. Den som tror det, han tror ock rätt. Här anses för ett oförskämdt tiltag: at sedan en sådan menniska redan erhållit helig försäkran om Brottets eviga förgätenhet, någon vågar öka den olyckliges likväl åtföljande ånger, med dagligt up-

förmanas vid ankomſten til ſtillhet, flit och beſkedlighet, ſamt ovilkorlig lydnad uti alt ſom befalles. Hon underrättas at kif och trätor anſes för et bland de ſtörre brotten, hvarföre hon hårdare ſtraffas, då hon ſturſkt ſvarar, än den ſom med ovett öfverfallit henne: och hvarvid hon endaſt får klaga. Hon förbjudes at af alt hvad hon har med ſig, hvilket ock genaſt i en Bok upptecknas och af Fångföraren intygas, något utlåna, det må vara penningar eller kläder; hvarvid hon får veta: at hon aldrig har någon rätt at ſöka det åter, om godvillig betalning ſkulle briſta *p.*)

Slutligen underrättas Arreſtanten at ingen har lof ſåga henne et ondt ord, aldeles ingen at ſlå eller illa och vårdslöſt handtera henne på minſta ſätt; utan at hon, ſåſom ſtitig, be-

 ſked-

repande däraf. På detta ſtälle ſlipper man ſåledes höra en plumpt leende våg-viſare utropa: Här bor Hor-konor — här Barna mörderſkor — Här tjuf-konor och ſå vidare. Och — hvad kan väl vara mera omenſkligt? Nog af: åſkådaren vet at de äro fångar: at de gått ifrån Dygden och blifvit ſtraffade.

p) Oenigheten torde icke gjerna ſtå at förekommas; utan genom dylika Lagar, på ſådane ſtällen. Nog har det händt at utgående arreſtanter ſluppit betala hvad de fått låna; men Directionen har likväl omſider godtgjort Långifverſkan; emedan det annars vore omöjligt at hålla de inkommande nakne menniſkorne ſnygga. Det är icke eller obehagligt at påſe, det, alle förbud oacktade, den ene uſlingen hjelper den andra. *Så* går det til här. Icke

ſkedlig och lydig, år ſå ſåker och fredad hon bör vara innom denna Borg och har ingen at fruckta före *q*). Vidare får hon kånna ſit viſſa arbete för hvar dag, huru mycket hon har i arbetslön, och at hennes ådömde tid icke beräknas efter år, utan efter hvad arbete hon kan åſtadkomma. Uti arbetsrummen äro förtekningar upſlagne å hvad föda de böra få hvarje dag — hvad beklådnad dem tilkommer — huru mycket de få i arbetslön och hvad mera för öfverarbete. Denna lön ſtiger för ſkyldigt arbete til fyra ſkill. i veckan och för öfverarbetet i ſådan förhöjning, at flere ofta förtjent 10 a 14 ſs. i veckan.

Då nu det ſkyldiga arbetet, Lördags eftermiddagen och alla Helgedagar oräknade, under hvilken tid de böra ſköta ſig ſjelfva, gå i Kyrkan, ſamt låſa för Präſten, på hela året jåmt och rätt beråknas til 600 Spinnſtrång och i proportion för kardning och ſkrubbling och alt arbete däröfver, ger mera pengar, ſamt afkortar tiden, år ej underligt om högſta flit användes *r*).

Ifrån

ſå altid i den ſtora verlden. — Bland de lösgående Spinhus-Hjonen af alla Claſſer - - -

q) Hår ſtraffas ingen, utom Directions egen befallning. Under 7 års förlopp hafva ej 7 ſådane håndelſer funnits nödvåndiga. — Ömma menſklighet! huru ſtår det til i våra öfriga Fångelſer? Har ditt öga dår någonſin blifvit ſåradt? Ditt hjerta håpnadt? Har du dår någon gång fålt en öm tår och ſuckadt:

r) Förledit år utgingo hårifrån 2 raſka menniſkor

Ifrån morgon klock. 4, til afton kl. 10, går Spinmåstaren ifrån den ena til den andra: undervisar och förmanar altid med lämpa och tålamod, aldrig med något våld-instrument. Bön förrättas morgon och afton på vissa timmar. *Predikanten* undervisar uti Christendomen, Söndags eftermiddagen och vid andre lediga stunder. Husets *Medicus* åligger tilsyn och värd uti alt som rörer helsan *s*). *Ombudsmannen* tilser Vårket dagligen och *Directionens* Ledamöter til skiftes, böra altid anteckna deras närvaro, hvaröfver hvarje dag, då ej betydligt hinder infaller, raport sändes Directions tjenstgörande Ledamot tilhanda, med underrättelse om sjuka och hvad som förelupit.

Det är oförmodadt, at i första ögnablicket redan, förlorats det allmänna begreppet om Spinhus, på detta stålle. Man ingår, utan at någon tar betalning för entreen. Ingen missnöjd mine synes. Än mindre begäres här något. Man träffar, snart sagt alla lika glada, äfven som arbetande *t*).

Den ena hade blott någon gång varit opasslig: den andra fångliggande en liten tid. Båda voro dömda til 10 års arbete. Den förra slutade sit på 5 år och 3, den sednare på 5 år och 5 månader.

s) Få allmänna hus borde finnas med så litet antal sjuklingar, som här. Ordsaken är tydlig. Farsoter förekommas. Folket födes icke med skämd och osund spis. Hvar och en måste arbeta efter förmåga, samt, så vida möjligt är, i agttaga snygghet och ordning.

t) Detta vånliga utseendet fordras af dem, som en

I arbetsrummen år all ting ordentligt och rent. Intet ſkrålle, inga traſor ſynas. I et och ſamma rum befinna ſig 40 menniſkor, deras ſångar, ſpinråckar och öfriga vårktyg; likväl alt redigt och i ſkick *u*). Vore ej ullen fårgad, ſå ſkulle Folket icke hafva ſämre utſeende än ſnygga Stads-pigor, ſom trippa Matmodrens ärender til Handelsboden.

Om, olyckligt vis, Latrinerne icke blifvit lagde i 2:ne vinklar, ſom uti viſſa våderſkiften föra luften in genom fenſtren; ſå ſkulle man hår altid draga in friſk anda. Någon gång torde vål deſſe Latriner flyttas til gaſlarne. Imidlertid förekommes denna olägenhet, genom beſtändig rökning hvarannan timma och genom de dragrör, ſom till taket genom våggarne upgå *x*).

Vid

ovilkorlig pligt. Vid ſtraff få de icke begåra något. Men i Contoiret ligger en öppen Bok, hvaruti antecknas hvad de behaga gifva, ſom beſöka Spinhuſet. Af deſſa medel, förökade af Fabriqveurernes viſſa gåfvor, få de ſjuka hjelp, de torftiga beklådnad och alla ſin del, vid de tilfällen, då deras upmuntringar paſſa.

u) Hvar och en har ſin kiſta under ſången och dåruti alt. Af likheten ſynes icke deſſa gömſtällen. Rena fenſter, fria våggar alleſtådes. Så at man billigt må förundra ſig öfverſå mycket arbete, ſå mycket Folk på ett ſtälle och intet ſkråp.

x) Utom högden af rummen, ſkulle deſſa anſtalter föga bidraga til den friſka luften. Huru mårklig år icke den på Arbetarenas helſa. Uti gamla Spinhuſet dogo tolf menniſkor inom året. Uti detta

Vid detta vårk felas ännu en byggnad med badſtuga, tvåtthus, bagarſtuga och bryggehus. Alla desſa göromål, jämte dagliga matlagningen måſte förrättas i köket. Hvem ſkulle då undra om detta rum vore oſnyggt och förſtugan upfyld med kärl och anſtalter til desſa dagliga hushålds-ſtorvärken? Men dår ordning finnes, ſynas inga briſter. Ja man ſkulle under alla desſa göromålen rått vål kunna trifvas i detta rummet, om dår icke rökte in, hvilket måſte hjelpas med fönſteröppning, ſom under vintertiden icke faller ſig färdeles beqvåmligt. Däremot är altid Förſtugan fri och friſk. Ett *Viſthus* finnes ock här ſå ordentligt och propert, at den förſta matmoder ſkulle hedras dåraf y).

har på 7 års tid af 3 til 4 gånger ſå mycket Folk, ej flera åtgådt än 12 perſoner; nåſtan ingen af annat än ålder och obotliga kråmpor.

Då Spinhuſet byggdes, anſågs til och med orimligt at påkoſta ſå höga arreſt-rum. Underſtållning deremot gjordes. Men Högſtſalige *Kouung* GUSTAF ſvarade: *Antingen ſå höga rum, eller intet Spinhus.*

y) Hår gäller intet, at det år godt nog för Spinhuſet. Brödet år ſå godt det kan blifva utaf Norrköpings goda mjöl. Det år välſmakande. God mjölk och godt dricka upblandas icke. Med et ord: hår finnes ingen ting, hvarken mjöl, gryn, årter, ſill, ſtrömming eller kött, ſom icke ſkulle kunna förtåras af hvem ſom hålſt. Alt år godt, rent och ſnyggt, ſå, i anſeende til maten, ſom ſjelfva kårilen. Detta röjes icke blott vid Qvartalsmönſtringen; utan alla dagar och timmar lika.

Fångarne föras dagligen ut och få den tjenliga årstiden med enskildt arbete uppehålla sig på den vackra Sjögården. Planken som omgifva den samma åro ej högre, ån at de beqvämt kunde öfverstigas: och lika tydligt är, at en Vaktkarl icke medhinner så mångas bevakning, fördelte i flere, sällan tilläste rum, samt på gården. Ingen svårighet tyckes således möta vid et rymnings förslag; men det oacktadt, hafva ej flere ån 2:ne dylika tilbud yppadt sig uppå 7 års tid.

Om, ännu i våra dagar, någon omedborgelig halfstålle ville fråga: *hvad särdeles vigt ligger uti dessa Husens mer eller mindre menskliga vård?* Så tarfvas icke stort mera än det enkla svaret: *Hår vårdas Menniskor.* Bör Scholæ-gosson hela Termin sitta på Skambänken och dårtil dagligen upslutas, handplaggas och hårläggas för några minuters förseelser? hvar år den moralen tryckt, som har den fanatiska paragraphen? I pedantiska villhjernor, dår Scholstoftet lucktar båttre, än det båsta Havana, för den mäst Snusälskande nåsa i hela verlden. Huru många hjertan återledas med sådane jernkedjor til dygden? *Få äro de.*

Fordom ansågs hvarje Spinhusfånge som en förlorad menniska, för evigt utesluten från alt återfående af medborglig agtning och förmåner, beroende af en ouplyst underbetjenings godtycko. Man må i sanning rysa vid alla de skällsord och alt det föragt som hela

la lifstiden åtföljde desse uslingar. Elden släckes icke med olja. Et missledt och flygtigt hjerta torde säkrast förbättras genom *en alfvarsam godhet*. Lagen bjöd väl också fordom at straffet skulle lända til förbättring. Menskligheten suckade dock ej sällan förgäfves om upråttelse därunder. Fördomen rådde. Så icke nu mera. Uplysningens Facka är Gud ske lof höjd öfver Fanatismens dimmiga Horizont. O! du stora Välgörarinna! då du förskonar verlden. När dårskapens skräckgifvande Spöken fly undan för dina Gudomliga strålar, måtte de också blänka in i *våra mörka, Svenska Arrester!*

Alla de ifrån detta Spinhus utgångne Arrestanter hafva blifvit uti tjenster och arbeten mottagne och blifva det altid. Intet skäl finnes eller nu mera däremot. Så icke fordom z). Står det nu fast, at med desse Inråttningar Lagstiftarens afsickter vinnas: straffet får tjena til förbättring och at et antal menniskor hjelpas, undervisas, råttas och återföras till befordran af allmän nytta; så har man mycken anledning at fägnas vid åsyn af de förbät-

z) Månne den förborgade Brottslingen är säkrare för Samhållet? Månne den på egna styrkan förtröstande menniskan, än den som blifvit upråttad och varsam? Kan ett genom sin frihet sjelfsvåldigt tjenstehjon — en vid beqvåmlighet vand arbetare vara nyttigare än den, som genom undervisning, tid och ett förnuftigt tvång, blifvit lydig, ordentlig, sparsam och flitig? Skilnaden är icke obetydlig.

båttringar, desse värken i allmånhet, de sednare tider vunnit.

At åter Norrköpings Spinhus år båttre ån alle andre, det årkånna både In- och Utlåndske resande. Hvad göres mera vittne behof? — Dock likvål — Hvad kan vara ordsaken?

Såsom redan år anfördt; har detta hus blifvit sednast bygdt, på et sundt och vackert ställe, omtånksamt inråttadt och med ovanligt höga rum. Öfver inseendet af detta vårks styrelse, hushållning och arbete, tilhörer Kongl. Commerce - Collegium, som ock derföre d. 20 Octob. 1790 utfärdat et Reglemente, så omständligt och tydligt i afseende å Directions allmänna, samt hvarje tjenstemans enskildte skyldigheter och så noga uti förordnandet af de minsta omständigheter, at detsamma blott fordrat i vårkställigheten lika noga följas, för at omsider hafva frambragt et värk, hvilket til *hela sin beskaffenhet*, får tjena til hedrande föresyn, både In- och Utrikes, vid alla sådana Inrättningar. Den sanningen är oryggelig: at *uplysning*, *nit* och *drift* skola i alla tider värka til befordran af enskildt och allmänt väl.

Spinhus - Prådikanter i Norrköping.

Abraham Svensson, kallade sig förut Kihlbom, Murmästare Son i Linköping, född ib. 1706, Student i Lund 1728, ordiner. 1737. Prå-

Prädikant vid Dylta Svafvel Bruk, första *Präst* här 1742, död den 25 Junii 1743.

Petrus Samuel Ålf, Pastors Son i Qvillinge, född d. 14 Maji 1710, Student i Lund 1731. Promov. ib. d. 27 Junii 1741. Ordin. 1741. Comm. Adjunct i Vreta 1742 Spinhus-Präst här 1743. Pastor i Qvillinge 1760, den 1 Maji Prost öfver sin Församling 1770, död den 23 Januarii 1788.

Johannes Eliæ Enholm, Skeppar Son i Söderköping född 1724 den 2 Januarii, Student i Upsala 1744, i Åbo 1746. Magister därstädes den 24 Julii 1754, Ordin. 1759 den 30 November til Spinhus-Präst, död den 29 November 1766.

Carolus Caroli Callerholm, Järndragaren C. Svenssons Son i Norrköping, född därstädes den 21 Aug. 1720. Student i Upsala 1742. Ordin. 1752, Huspräst på Strömsberg i Småland. Comm. Adjunct. i Norrköping 1753, ibid. hos Prosten 1758, Extra Ordin. Bataillons Präst vid Uplands Infanterie 1758, Adjunct och sedan Nådårs-Präst vid Tyska Kyrkan i Norrköping 1758. Spinhus-Präst d. 18 Febr. 1767. Pastor och Sysloman vid Hospitalet i Norrköping den 16 Julii 1767. Pastor i Dagsberg och Krokek 1777. Död den 12 Jan. 1789.

Carolus Melinsson, Spinhus-Präst den 2 Aug. 1769, död den 28 Sept. 1769.

Daniel Benedictus Eckerman, Rådmans-Son i Linköping, född därstädes 1735. Student

dent i Upſala 1755. Magiſter ib. 1764, den 18 Junii Ordin. 1766. Huspräſt hos Riks-Rådet Rudenſchöld, Spinhus-Präſt den 11 April 1770 och Paſtor vid Stockholms Spinhus d. 25 Sept. 1773, Paſtor i Ljung och Fliſtad 1777 den 8 October, Proſt —. Riksdagsman 1789. Kyrkoherde och Proſt i Furingſtad 1792.

Olaus Petri Tryſen, P. Paſtor Son i Borg, född d. 1 Aug. 1738. Student i Upſala 1756, Mag:r och *Pråſt* 1767, Spinhus-Pråſt i Norrköping 1772. Comm. i Slaka 1775 den 4 Octob. v. Paſtor 1791. Död d. 24 Jan. 1794.

Samuel Magni Walbom, *Paſtors* Son i Helleſtad, född 1718, Student i Upſala 1735, ſedan han någon tid ſom Student informerat hederlige måns barn, var han ſåſom Bokhållare på Handels-Contoir i Stockholm; men åſidoſatte därunder icke ſine Studier. Sedermera blef han kallad och ordinerad til Bruks-Predikant vid Marieborgs nya Capell i Öſtra Eneby Sochn d. 11 Maji 1767. Men ſedan detta Capell efter någre års förlopp blef ödelagt, uppehöll han ſig i Norrköping och underviſte ungdom i Chriſtendomen, Språken och Handels-Bokhålleri. Han föreſtod och Apollogiſt-Claſſen i Trivial-Scholan därſtådes någon tid, 1777 den 9 April blef han Spinhus Predikant härſtädes, död den 27 November 1778.

Benedictus Neander, född 1748, fadren Fårſkåffer, Student i Upſala 1767. Ordinerat 1772. Adjunct på åtſkillige ſtällen, Spinhus-Präſt

Präst härstådes den 26 Martii 1780. och Pastor vid Stockholms Spinhus d. 3 Martii 1785.

Nicolaus Friedericus Trolle, Regements-skrifvare Son, född 1755, Student i Upsala 1776, Ordin. 1779 Adjunct. i Skedvi, och 1783 dito Adjunct. Pastor. i Risinge. Skol-mästare vid Gustafvianske Barnhuset i Norrköping samma år, vice Spinhus Prådikant 1785 och Ordin. dårstädes, 1790.

Cap. XIII.

Om Skepps-Varfven.

Uti Stadens Resolutions-Bok finnes et Utslag af år 1641, den 23 Februarii, som intygar at virke blifvit huggit på Kronans Skogar och af Öfverheten skånkt til Skeppsbyggnaden i Norrköping. Detta bevisar at Fartyg, redan den tiden här blifvit förfärdigade. Uti förra Delen, pag. 91 af detta arbete år anmårkt i Noten, at Franske Ambassadeuren *C:t d'Avaux*, år 1634 funnet Staden hafva sit eget Skeppsvarf, m. m. *a*). Väl idkade Norrköpings Invånare långt före denna tiden en betydlig Salthandel på Spanien och Skeppsfart på

a) Hans arbete år tryckt i 8:o uti Paris, 1656.

på andra ut- och inrikes orter; men om de dårtill nyttjade Fartygen varit byggde på eget Hvarf, kan icke så aldeles lätt bevisas. Men utan tvifvel måtte de 2:ne stora Skeppen *Tre Kronor* och *Norrköping* kallade, som Staden, år 1645 ägde utom flere upräknade, varit vid det af Franske Ambassadeuren II år förutnämde Varfvet förfärdigade *b*).

Staden har omsider så förkofrat sig, äfven uti denna Riksgagneliga näringsgren, at den nu kan prunka med *Trenne väl anlagde Skeppshvarf.*

Det äldsta och redan något omtalde Varfvet *c*) undfick Kongl. Maj:ts och Commercii-Collegii Privilegium d. 25 April 1743. Ifrån den tiden äro här byggde, utan *Båtar och Eschalouper*, 50 *st. större och mindre Fartyg.* Bland desse uptagas 4 *Galerer* för Kronans räkning, *en Fregatte* om 150 svåra läster, hvilken i Lissabon säldes til Vestindiefarare och *en större dito*, om 350 svåra läster, som köptes utaf Preussiska Ostindiska Compagniet i Emden.

Det

b) Gamla Handlingar förmäla, at *Gothlänningarne* redan uti Konung *Inges* tid, omkring år 1080, eller för 717 år sedan rest med Handelsfartyg til Norrköpings hamn; men nämna icke, om Skepp då byggdes härstädes.

c) Nu tilhörigt Grosshandlaren *P. G. Wadström* för 7-8:delar och *Eberstein* & Comp. för 1-8:del.

Det andra Varfvet, anlagdt år 1782, *d*) af Bruks-Patron Herr Christian Eberstein, til följe af Högl. Kongl. Commerce-Collegii Privilegier af d. 7 s. å. hvarpå efter ingången förlikning med ägarne til Gamla Warfvet, följde Konungens nådiga stadfästelse af d. 2 April 1784. Här få inga andre Skepp repareras än de som äro ägarne antingen helt och hållit eller til någon del tilhörige, men nye skepp få för andres räkning byggas. Detta Varf har alt sedan sin inrättning på denna grund, mäst varit sysslosatt med reparationer, dock äro här äfven för ägarnes räkning byggde 7 st. nya Skepp af omkring 700 Läfters drägt tilsammans.

Det tredje Varfvet, *e*) anlades år 1795, undfeck Högl. Kongl. Commerce-Collegii Privilegier den 17 Martii 1795 och Konungens stadfästelse därå den 8 Februarii 1796. Där bygdes, utom båtar och eschalouper för Varfsägarnes egen räkning, 1796 et Fregatt-skepp om 140 svåra Läster, 1797 et Snau-skepp om 100 svåra Läster, och år et Skepp på stapeln som i år 1798 blifver färdigt.

XIV.

d) Och nu tilhörigt Grosshandlarne Herrar *Eberstein* & Compagnie.
e) Tilhörigt Grosshandl. Herr *Jacob Schotte* & Son.

CAP. XIV.

Norrköpings Ström, eller Motala Ålfven,

Har sitt utlopp ifrån Sjön *Wettern*, hvilken skiljer Westergöthland och Småland ifrån Östergöthland: stryker genom Sjöarne, *Boren*, *Norrbysjön*, *Roxen* och *Glan*, förbi Fiskeby och Himmelsta Lund, fram til Norrköping: störtar sig med åtskilliga fall genom Staden från Wester til Öster och blandas slutligen med Bråviken, *f*) som är en mynning af Östersjön.

Kongl. Secreteraren *Palmsköld* vill uti sina handskrifne Samlingar om Östergöthland tro, at *Motala Å* skall hafva sit namn af den myckenhet *Ål* som i den samma ifrån urminnes tiden blifvit fångad, synnerligen vid utloppet af Wettern vid Motala Qvarnvårk; så at Motala efter hans mening lärer betyda: Mot-

f) Hår må nämnas, at på 1660-talet hittades en guldmedaille, icke långt ifrån Bråborg, på en öö uti Bråviken, i en gammal mur, med stora trån öfvervåxt och ån kallas *Åttlaborg*. På denna medaille fans *Åttila Hunnorum Rex* pråglad. Vågde 9 lod och hölt 19 kar. Vårderades af Swen Fagg til 27 ducater och 60 öre S:mt. Pantsattes år 1674, den 25 Sept. af Præs. i Norrk. Nils Burensköld hos Secr. i Riks-Arch. Er. R. Palmsköld för 70 R:dr. Inlöstes d. 29 Aug. 1677 til Kronan för 500 Dal. K:mt och lefvererad til Sec. Haddorff at förvaras bland flere Antiqviteter.

Mot-ålen. Slika gissade benämningar af orter kunna stundom vara både med och utan grund.

Stället vid utloppet behåller imedlertid sit namn, af hvad anledning och när det kan vara antaget och tror Allmänheten, kanske med skål, at här vid Motala är det *indrägtigaste Ålfisket i Riket.*

Denna Ålfven blef uti Konung Magni Ladulås tid, på Riksdagen i Stockholm, år 1282, utom flere andre Strömmar och Ålfvar Kongl. Maj:t och Kronan tilslagne. Detta fins af samma Riksdags-Beslut, med desse orden: *Then andra Strömmen Wettern, Mot-ala Å och sedan til Roxen, therifrån nidan til Glan, från Glan til Norkepungs Ström, ok i Bråwyken, ok sedan al Bråwyken uti Havena, skall varda Kronones enskylte ägjor, at allä the, som i samma ström hava Qvärnastadh, sampt alla Fiskerier, skole gjöra Kronone theraff ränta.*

Samma rättighet njuter Kronan än i dag.

Uti denna Ström är också et dråpligt *Laxfiske*, Messingsbruket tilhörigt. Det idkades fordom mot en ålig Ströms afrad til Kronan *g*). Af 3000 Dal:r K:mt, hvilken

 Sum-

g) Denna Strömmens utlopp till Bråviken, som kröker sig förbi Mariæborgs Herregård i östra Eneby Socken, är ganska besvärlig för Sjöfarande, både vid ut-och inseglingen, hvartil, som Tab. II. utvisar, från Staden til Lastage-platsen *Pampus* flere varierande vindar behöfvas. Om jag icke bedra-

Summa vid 1776 års Realisation fördubblades; så at Laxfisket af Värkets ägare, Herr Bruks-Patron *Elias Pasch* nu begagnas mot en årlig afgift af 333 R:dr 16 fs:r Specie.

Man må icke eller förbigå de *märkvärdigheter*, som vidare angå denna Norrköpings Ström och vil man först nämna om *dess stadnande i sitt lopp*, åtminstone hvad trovärdige Handlingar derom förmäla.

År 1291 stod Norrköpings Ström uti 3 timmar, at intet vatten var uti åna ok ther togs svåra fisk opp *h*).

År 1316, 1566, 1576, d. 30 Jan. 1581 stod han stilla i 3 dygn. 1584, 1586 d. 5, 6, 7 Dec. stod Norrköpings Ström stilla, ath slätt intet vatten var i åna ok ther togs svåra fisk opp. 1589 stod strömmen stilla i 3 dygn. 1595, Advents veckan var en swåår winter i Norkepung, at ingen feck mala vid qwærnarne, thå watnet omsider geck öfver alt, såsom icke tilförene skedt är i 50 år okån mera. 1604 d. 12 Dec. stod Strömmen stilla i 2 dagar, då man geck torrskodd öfver. Man upphittade på dess botten allehanda härlig tygh, såsom Silfskedar, Kopparkötzlar och myc-

ger mig, tror jag mig hafva hört det projectet en och annan gång yttradt, at med Krigsfolk eller Dahlkarlar låta gräfva en Canal från - - - - Torde så hända — Norrköpings Innevånare äro både driftige och Rike.

h) Se Olai Petri och Laurentii Petri Chrönika, samt Messenii Scondia Illustrata. P. 15: p. 46.

mycken fisk upptogs; men den 14 Dec. kom han igen, så at vattnet geck på halfva qvarnahjulen och thet var sedan ingen vinter och kom vid Thomæ tiid en blij-vinter med mycket regn.

1621, den 3 Dec. 1638, 1639, den 21 Oct. 1647, s. dag. 1656, d. 18 Oct. 1660, d. 17, 18 Nov. 1683, d. 3, 4 och 5 Jan. då uti en stor sten, som stod mitt i Strömmen, Norrköpings vapen blef inhugget m. m. 1686, d. 1 Jan. 1693, d. 27 och 28 Jan. 1704 d. 29 och 30 Nov. 1705, d. 28 Nov. ett dygn, då mycken fisk togs. 1706, d. 11 och 12 Dec. ett halftdygn. 1708 d. 22 Nov. i 12 timmar, 1713 d. 27 Dec. ett halft dygn. 1728, d. 1, 2 och 3 Jan., då fisk togs med bara händerne mellan stenarne. 1737, d. 11 och 12 Dec. 1745, d. 3 och 4 Dec. 1746, d. 26, 27 och 28 Dec. 1747, d. 25 Nov. 1748, d. 6 Dec. 1757 d. 18, 19 Dec. 1759, d. 8 och 9 Febr. Sedan denna tid har jag oagtadt noga efterforskning icke funnit någre anteckningar öfver denne Ströms standning förr än 1779 den 6 Nov. kl. 1 om morgonen började Strömen at stadna för en Nordväst vind med skarp köld, at vattnet om morgonen var så afminskat, så at Folket gingo torrskedde i Strömmen och uphämtade fisk med händerne öfver 200 Lisp:d af större och mindre slag: äfven kördes med hästar och vagnar at uphämta sten. 1780 d. 7 Dec. stannade Strömmen kl. 9 på förmiddagen och å-

terkom d. 8 vid middagstiden. *1783* den *18* December likaledes i 2:ne dagar, då man gick torrskodd i sjelfva Kongsådran till Laxfisket. 1783 Ifrån d. 22 December till den *3* April 1784, var här en beständig köld af 18 till ock med 21 grader, med Nordväst vind som nästan uttorkade Strömen, så at qvarnar och vattenvärk ej kunde gagnas ock man kunde se botten hvar hälst man ville. Den 10 Maji blef först Glan ren från Is och Bråviken d. 13 dito. 1786 den 13 November vid midnatten började Norrköpings Ström med stark västan vind at afstanna, men om eftermiddagen kom vattnet i ovanlig höjd tillbakars, oagtad kölden fortfor, så at den 20 och 21 i samma månad var 20 grader.

Ordsaken till ett sådant Strömmens stillastående är egentligen den: at uti skarpa vintrar, då vattnet uppsvallar ifrån botten bland berg och stenar, såsom vid Fiskeby, ¼ mil från Staden, så kallad *Kraf-is* hopskockas uti någon trång passage, eller mynning, hvarigenom vattnet uppdämmes och dess lopp afstadnar, som nödvändigt måste continuera, till dess den tilstötande mängden af vattnet, eller en blidare väderlek hunnit krossa och försmälta den hoppackade *Kraf*-och *Svallisen.*

Till den oupplyste forntidens fördomar hör ocksä den, at merändels af denna Srömmens stående, Spådomsandan blifvit värksam hos *vidskepplige Munkar*, *Fanatiske Präster och annat heligt förtokadt Folk*, som då förkun-

kunnat flere för Landet oundviklige olyckor, såsom *Öfverhetens död, Krig, Hunger, Pest m. m.* Fanatismens Historia är rik på sådane händelser. Olycklig den, som då velat tro, at Norrköpings Ström stadnat i sitt lopp genom naturliga orsaker.

Af Rikstranslatorn, m. m. Herr *Gabr. v. Block* har man en lika så grundlig, som fullständig afhandling i detta ämne, tryckt 4:to, 1708, i hvilken han åfven *söker bevisa*, at denna Ström, uti sitt vanliga lopp, i hvarje minut kastar ifrån sig 200,000, (två hundrade tusene) tunnor vatten.

Norrköpings Ström har, genom tillstötande *öfverflödigt Vår och Höstvatten*, vid flere tillfällen förordsakat betydlig skada. Uti ett svårlåsligt Manuscript har jag funnit följande och kanske icke så opålitliga anmärkning: *Then så kallade Borgarehögen haffwa Bönderne Nordan till om Stadhen tillika medh Uplands Folket upkastadt emoot en Jute Knápp, som medh sitt Folk hade thet lille Slottet Knáppinxborg inne, belägit sunnan sijda om Stoore Bro, ther ok war en wall om them holmanom allena, som bleeff bränder genom berget, then sedan en stoor Flood brötopp igen åhret efter Herrans Jesu byrd thet 1560:de, ok bleeff thereftir igenhäffin med rijs, jord ok steen, men omsider alldeles nedhskutin.*

År 1696 gick vattnet tillika med drefis öfver gamla Brons södra ända, och nedkastade af berget den stora sten, uti Strömgropen,

pen, i hvilken Norrköping vapen, tillika med huru ofta Strömmen ſtadnadt, varit uthugget. Det ſäges åfven at denne ſten fordom ſtått utom Väſter Tull vid Landsvägen uti Bye-Bäck med en tecknad Krona; men medelſt faſtfruſen Is, och en haſtig vårflod therifrån blifvit med iſen förd Strömmen utföre till det ſtälle, ther han ſiſt ſtod upreſt ofvan gamla broen.

1708 den 29 September eller Michaelidag *), begyntes vintern med mycket ſnögande och blåſt, och continuerade til Jul, och ſedan var en ſå förſkräcklig kjöld, ſå at de gamle ſäga at hon uti deras tid ej varit ſå ſträng, ej eller hafva hört någon berätta om en ſådan vinter; ty många hafva blifvit till döds frusna på vägarne, och många fruſit ſig lemmarne fördärfvade, och varade ſå ſtadigt och lika ſtrång til Söndagen uti Faſtan ſom var den 14 Martii 1709, faſt dagsmeyan då började tiltaga, varade vintren ſamt åkeföret til Vårfrudagen, ſom var d. 25 Martii, då kom et ſtort töväder, ſå at på 14 dagar var all ſnön borta och dårefter begynte vattnet förökas uti Strömmen; men Långfredagen ſom var d. 16 April började vattnet om morgonen ſkära ſig öfver uti Dankvartens Trådgård ofvan för Gamle bro, och utföre genom Hinr. Månsſons Trådgård, men nu Anders Holm tilhörig, och om qvällen kl. 6 började blifva en ſtor Fors ſå at för ån kl. 9 ſkar ſtrömmen ut et ſkönt Stall ſamt Fåhus hos Pet. We-

*) Af Asſesſor Braads Samlingar.

Westers Enka och grasserade grufveligen, om morgonen andra dagen eller Påskafton flöt på andre sidan hos Mäster Hosners et stort hus utföre, så det stod på vattnet helt och hållit, så når som 2 eller 3 de understa hvarfven och kom til Saltångsbroen, hvarest det stadnade mot pålarne dock ingen skada tilfogade, där den starka strömen bröt det sönder. Eftermiddagen gingo åter 3 hus bort för Petter Westers, eller en skön ny bod, en stuga med nattstuga, och et stort målthus 3 våningar högt, hvilket alt flöt til Saltängsbron, dock blef samma bro sauverad genom det myckna arbete där gjordes, i det den myckna bråten bortfördes så fort den kom, och mycken snö fördes på bron. 3 dag Påsk flöt åter halfva brygghuset bort, sen började vattnet at dageligen minskas *i*).

i) Följande utur Biskop A. O. *Rhyzelii Brontologia Theslogico-Historica* vill man här införa, tryckt i Stockholm 1721. Pag. 98 &c.

„År 1708 om natten mellan d. 8 och 9 Augusti tildrog sig et fasligt åskedunder med continuerligt blixtrande, dess like man i vårt kära Fäderneslan̄d sällan sedt hafver, hvilket här och där i Landet många Byar antände och eljest mångstädes stor skada förordsakade. *Då hände det i Norrköping*, efter några trovärdige måns utsago, at under samma blixt, dunder och ogemena regn, *et obekant djur*, ej aldeles olikt en Bjur eller Båfver, något större hufvud och nedersta käken eller kåften litet längre än den öfra; ganska små ögon, kortare bakben och svants, samt stråfvare, til färgen brunacktigt, haf-

År 1745 var en ſtark höſtflod, då många qvarnar ledo betydlig ſkada.

Se-

ver utur ſkyarna med rågnet nedfallit på gatan, ej långt ifrån Apotheket. Hvarom Herr *Guſtaf Otto Billberg* uti 1709 års Almanach hafver berättelſe infördt och Sakens möjlighet med åtſkilliga exempel beviſt. Men mig blef det af en Studerad man, Magiſter Johan R. ſom når detta ſkedde, i Norrköping viſtades, hårom tilſkrifvit, med den anmårkningen, at en Såmſkmakare dår i Staden, låtit aftonen förut, utſlå en tunna fördårfvad ſkålſpåck, uti hvilket en Skålkalf ſkal hafva legat, ſom af det myckna regnet afſköljdes, och ſedan kom til at anſes och utropas för at vara nedrågnader - - -,,

Genom *Skydrag* kunde dock en ſådan håndelſe timat, ſåſom til exempel, hvad ſom ſkedde i *Skåne* 1793, då ſtora trån upprycktes utur jorden och tillika med hela ſtörtſjöar af rågn fördes halfva milen genom luften. Kan ock hånda at Miraklet varit en Lurendråijare vara med Spåcktunnan.

Åtſkillig ſlags fiſk, utom Lax, ſåſom Vimmor, Id, Abborrar, Gåddor, Mört och Lögor fångas i ſtrömmen, ſynnerligen af Mesſingsbruksfolket, ſom på en viſs tid, neml. mellan Våren och Midſommaren dårtil åger ſårſkildt tilſtånd.

At *Stör-fiſk*, utom annan ſällſynt hår ofta blifvit fångad, kan åfven, utur en trovårdig mans egenhåndiga anteckningar anföras.

År 1721, om våren fångades i ſtrömmen en *Stör-fiſk*, om 13 lispunds vigt. Han ſönderſkars och ſåldes i Commisſarien Ehrenſpetſes gård.

1739 fångades 2:ne Störar i Strömmen, i Maji månad. Den förra vågde 14 Lisp:d och var 7 alnar, 8 tum lång: den ſednare 13 Lisp:d.

Sedan den tiden har väl Strömmen några gånger öfverflödat, med mer och mindre svåra påföljder; men för at icke trötta Läsaren med altid vidlyftigt enahanda, anföres slutligen en kort beskrifning på den vårflod, som här timade år 1788.

Siftnämde år d. 20 April började en ganska häftig Strömflod, at i stundligt tilväxande hota Norrköpings Invånare med en lika så fasansvärd, som känbar förödelse.

Af Stadens *Broar* blefvo då 3:ne genom vattnet omstörtade. Fyra Stenhvalf af *Bergsbron* nedrasade aldeles. *Gamla Bron*, af gröfsta Eke- och furuvirke, öfver ända kastades helt och hållet med ett förfärligt dån — och *Holmbron*, som vid Messingsbruks Holmarne var byggd på stenkistor, likaledes totalitet förstörd. *Saltängsbron*, den enda som var öfrig til communication mellan Stadens, genom

 Ström-

1740, uti Julii månad fångade Garfvaren Åckerström en Stör utom sitt hus, som vägde 16 Lisp. Såldes hos Slagtaren Lindberg.

1743 den 3 April, såldes en Stör om 16 Lisp., af Bönder.

1743, d. 10 Maji syntes en ovanligt stor Stör, 2 mil ifrån Staden, som ej kunde fångas.

1746 d. 1 Maji, fångades en så kallad *Tumbel*, ned om Saltångsbron. Han var til allmänt åskådande i Vinskänken Herr Magnus Ekmans gård.

1771 d. 1 Julii, fångades en Stör vid Malmö Säteri, uti Qvillinge Socken. Han vägde 5 Lisp. 12 mark:r och såldes til Borgmästaren Sven Björkman i Staden.

Strömmen afskilde hälfter, kunde med möda conserveras, genom 2:ne öfverspända cabbellinor och andre kostsamma anstalter. En lina, ehuru massive, affprang likvål genom framstörtandet af et hus, som kullkastades af floden — och hade säkert denna Bro, äfven nedrasat; så framt icke den andra Linan förmått afhålla den häftigt antågande collossaliska tynggen.

Förödelsen vid detta tilfälle var ganska stor. *Messingsbruket*, med dess många och kostbara värk, tog en skada, af nära 20,000 Riksd:rs värde. *Alla Qvarnar*, nästan 20 styck-ken, ledo mer och mindre; måst hvar och en utur stånd satt. Et 2-*vånings Hus af sten*, tilhörigt Sejlaren Herr J. F. Hesse, vid Gamla Bron beläget, uti hvilket *ett Färgeri* och *ett större Brnnevins Brånneri*, voro inrättade, omstörtades aldeles. Likaså *ett annat stort Brånneri*, anlagdt på en af Messingsbruksholmarne, och *2:ne Klädesstampar*, en Måssingsbrukets och en Ånkefru Fabriqveurskan Hähl tilhörig, samt *ett stort 2 vånings hus*, ägdes af Herr Rådman Lundman, upbyggdt på en klippa i strömmen, lyfter af grunden och affeglade med tak och skorstenar ned til Saltängsbroen och mot de därstådes öfver strömmen spände Liner öfverändakastades; jämte *en myckenhet* af *fördämningar*, *Fiskinrättningar* och flere *kostsamma värk*, alt i bitar sönderkrossadt och med den våldsamma floden affördt. Något, men obetydligt, kunde med

myc-

mycken mőda upbärgas vid Saltängsbron och ſtrőmbråddarne. Under arbetet *omkommo* ockſå beklagligen *3:ne Perſoner* i ſtrömmen.

Öfverſvämningen var ſå ſtark, äfven nedom Saltängsbron, at vattnet upſteg, ända til ſtenfoten af Sjőtullshuſet — och continuerade med mer och mindre våldſamma värkningar i hela 3 veckor *k*).

Min Läſare! Lycklig nog at äga en őm, medlidande och dygdig kănſla, ſkall Du vid åſkådandet af denna grymma målning — vid minnet af denna faſansvårda håndelſe kånna en rysfull ſuck genomtrånga ditt hjerta för dina Likar — och med undergifven vörnad leda din tanke til den Evige Behårſkaren, ſom ryter ſtraff i dundret, ſtormen och ſtőrtböljan — ler kring verldarne med Nåd uti vår-lugnet och gjuter vålſignelſe i rågndroppen och Floden.

Motala-Strőm, hvilken i ſå många affeenden bidrager til fågring och fördel för denne Stad, medfőr en icke obetydlig koſtnad fődr underhållandet af fem Broar:

1:mo *Gamla Broen*, fődrmodeligen den äldſta, belägen emellan Våſtgjöthe och Knäppingsborgsgatorne, har fördom af Allmogen blifvit underhållen — den gamla af ovanligt groft trädvirke, bortſtörtades vid 1788 års vattuflőde, i hvars ſtälle en Proviſionel trådbro

k) Uti Inrikes-Tidningen N:o 37. d. 15 Maji 1788. finnes denna olyckshåndelſe mera omſtåndelig inſőrd ſom hår blef fődr vidlyftig at uptaga.

bro med Kongl. Maj:ts Nådiga tilſtånd, genom framledne Stads-Byggmäſtaren Mathelin år 1789 blef upförd.

2:do *Bergs-Broen*, öfver ſtrömmen emellan Kungsgatorne från Väſter til Norr åt Samtals-Torget, var fordom af Tråd på Sten-kiſtor; men blef på Stadens bekoſtnad med ſprångd gråſten af Dalkarlar, under Tomte Mats Nilsſons öfverſtyrſel åren 1770 - - - til 1775 upförd, och koſtar circa 5060 Riksd:r Specie — den utgör en längd af 270 alnar om 12 alnars bredd, och innehåller 17 ſt. ſtörre Stenhvalf. Strömmens ſtarka fart och grundens ojämnhet har gjordt denne Bro mindre varaktig, hvarföre och ſedan den blef färdig 2:ne gånger ett hvalf i ſönder nedfallit och ytterſt vid 1788 års vattuflod, genom vattnets ſtarka underſkärning ſamt påſtörtat trädvärke, då 3:ne hvalf nedraſade. Genom Sten afviſare vid de förbättrade hvalven, hoppas man at hafva förekommit framdeles ſtörtning. Snart får denne koſtſamma Bro ett förhöjt utſeende, ſedan Magiſtraten och Borgerſkapet beſlutit, och redan i värkſtällighet företagit huggning af Granit eller Gråſtens pelare å ömſe ſidor, hvaremellan gutna järnledſtånger kommer at ingjutas. — En koſtnad ſom calculeras på minſt 2000 R:dr.

3:o *Saltångs-Broen*, af trädvärke på Stenkiſtor och pålvärke, emellan Drottningegatan och Saltängstorget, anlagd och upbygd af Allmogen 1614 på Hertig JOHANS bekoſtnad;

blef

blef år 1652 den 27 April på norra sidan högre upförd åt Saltångs-Torget. — Denna Bro har lika med de öfrige undergått flere Reparationer och sist efter 1788 års stora vatteflod, då den äfven blef illa skadad.

4:to Brixholms eller Gamla Spinhus-Broen öfver ett utlopp af denna Ström, fordom af Timmer, men år 1797 genom Entreprenade af Gråsten för Stadens kostnad upbygd.

5:to En mindre Timmer-Bro, vid Svartziske Canalen, emellan Knäppingsborgs klippan och gatan af samma namn.

Enligit flere höga Resolutioner tilhör det hvarje Stadens Innevånare, så innom som utom Borgerskapet, at efter Taxering desse Broar bygga och underhålla: af hvad anledning detta blifvit Stadens enskilte skyldighet, har jag icke så noga kunnat få uplyst.

I forntider har det icke så varit, hvilket af Kongl. Commissions förordnande den 27 Februarii 1643 styrkes, då däruti föreskrifves, at Saltängs-Broen bör af Måssings-bruks-ägaren til en utsatt del på södra sidan byggas: Kongl. Resolutionen af den 24 December 1652 anbefallde, „Stadens 2:ne Broar böra äfven med Allmogens tilhjelp vidmagt hållas. Resolutionen af den 2 December 1660: „det Landshöfdingen bör fogeligen söka förmå Allmogen, at underhjelpa Staden med desse 3:ne Broars vidmagthållande, samt ytterst efter Kongl. Resolutionen under den 3 Junii 1735, hvaruti Landshöfdingen

gen Ehrenkrona anbefalles, at tjenligen föreställa vederbörande Bruksidkare, at antingen i penningar eller med virke godvilligt bidraga til underhållande af Saltångs-Bron, som de med Sitt Järn nöta; men några Bro-penningar kunde icke beviljas.

At desse Broars underhåll medtaga en betydelig kostnad är ostridigt. — De förbättringar som oftanämde 1788 års vatten skada tilfälligt vis förordsakade, utgör för den *Provisionele* Gamla Bron - R:dr 664: 8. —
3:ne Bergsbro hvalfven - - 993: 12. 9.
samt Saltångs-Brons reparation 774: 43. 8.

tilsammans R:dr 2,432: 16. 5.

Utom desse 5 Broar, *l*) underhåller ägaren af Messingsbruket, med enskilt dryg kostnad 3:ne egne Broar; en af Gråsten pa östra sidan, och 2:ne sambygde Tråbroar, Holmbroen kallad, på våstra sidan om detta Bruk.

XV.

l) Staden Norrköping, har til bidragande af en långe omtvistad vägs brukbarhet, emellan Gästgifvaregårdarne Simanstorp och Malmsås, på egen kostnad påtagit sig Höye Bros i stånd sättande, som därefter af Allmogen bör underhållas. — Redan har Staden användt mycken kostnad på vägens förbättring til Simanstorp och nämde Broes säkra öfverfart, men ändamålet har oagtadt flere Kongl. Resolutioner icke vunnits, at få en beqvåm våg

CAP. XV.

Om Mesfings-Bruket.

Mesfings-Bruket, fom ock kallas Holmen, är först upbygdt af *Wilhelm de Befch*, 1627, *Carl de Befches* Fader; men hant ej til fullbordan, förrän genom *Louis de Geers*, den äldres åtgjärd och bekoftnad *m)*.

År

därifrån åt Södermanland. — Hvad kan vara ordfaken härtil? månne någon förmögen mans enfkilte interesfe bör kunna hindra värkftälligheten af Konungens höga Utflag, — en få betydlig Stads och flere Provinfer förenade fördel.

m) Den tackfamhet, fom vid åtankan af denne driftige och frikoftige Herres Minne, bör elda hvarje uplyft Svenfkt hjerta, hoppas jag hos Läfaren frikalla mig från at hafva begått en onödig vidlyftighet, vid anförandet af några puncter, af Råds-Protocollerne, rörande *Louis de Geer*, den äldre.

År 1636, den 17 Febr. Riks-Skattmäftaren *Axel Oxenftjerna, Bengtfon* berättade, huruvida vär kommit med *Louis De Geers* räkning. Kammar-Rådet *Conrad Falkenberg* hade föreflagit, at man fkulle taga några Asfesfores utur Hof-Rätten, at döma i Saken.

Hvarpå *Louis De Geer* hafver fvarat:

Viljen J där taga Asfesfores, få är icke Smedgården långt därifrån; och på det maneret van intet hans lägenhet at länge blifva här i Sverige. Riks-Drottfen *G. Oxenftjerna* ogillade Kammarrådets procedurer, rådande men fkulle med discretion faken drifva, at hvarken *Louis* eller Kronan

År 1651, in Martii, uprättade han et Testamente, i följd hvaraf dess Söner skulle be-

sker något för når. Ty endock discrepancer finnas i *Louis de Geers* Råkningar, år likvål intet rådeligit at bringa honom uti discontantement, och consequenter, hådan utur Riket; i den staden man eljest kan hafva utaf honom god assistance med förstråckningar. Se vidare d. 24 och 26 Febr.

1645 d. 19 April.

Förehades om Freden med Dannemark. Riks-Drottsen *Pedher Brahe* sade:

Louis De Geer rådde man skulle göra fred, för ån man mera hazarderar, på det icke flere Intressenter inkomma och göra vårket svårare.

Hvad Credit *Louis de Geer* hade under detta Kriget, ses äfven af d. 22 April, där Cantzleren, Grefve *Axel Oxenstjerna* begår at så honom ned till sig i Brömsebro at rådgöra om Fredshandlingen. — I sanning hade ock *Louis De Geer* förnåmsta delen så vid börjandet, som slutet af Danska Freden.

1668 d. 10 Martii.

Förehades om sluträkning med *De Geerska* Sterbhuset, som blifvit godkånd och Cammar-Collegium ville rifva upp igen.

Riks-Drottsen sade: Han påminner sig de stora tjenster *Louis De Geer* gjorde Sverge 1644, hvilka ej hela Riket var Capabelt at prestera; med de hvårfningar han då gjorde, och de *Ett och tjugu skepp* han satt up, halp Gud os till en reputerlig Fred. Konung GUSTAF caresserade ock den mannen nog, innan han feck locka honom i Riket.

behålla Bruket. Men komme det at försäljas; så skulle det framför andre hembjudas *Mommorne.*

Bruket såldes ock 1666 d. 13 Sept. af *Johan De Geer*, på dess samtelige Bröders vägnar, til *Jacob Momma*, sedan *Rhenstjerna* kallad, för 40,000 Riksd:r och dess Inventarium, efter värdering för 12,000 d:o mynt.

Efter *Jacob Rhenstjernas* död tilföll Bruket Sonen, Hofjunkaren *Abel Rhenstjerna*, som var ägare deraf til år 1704, då Kongl. Maj:ts och Riksens Ständers Banqve, för gjorde Förskott tog det i besittning.

År 1740 försålde Banqven hela vårket til Handelsmännen *Göran Spalding* och *Johan Elæson Forssberg.* Efter den förres död använde den sednare mycken kostnad på denna dyrbara Inrättning åren 1750 och 1751, bland hvilket må nämnas det vackra stentorn, med gul öfverstrykning och 3 st. etager, som

Men vi gifva altid goda ord när nöden är på färde; sedan tänker ingen därpå. Och nu mera måste Barnen svara, sedan Fadren är död, och räkningarne slutne och af Collegium underskrifne. — Se d. 8 och 28 April. — De befrias. — Men vid Reduction på 1680-talet blef nytt råfft och Rättareting förrättadt med De Geerska Arfvingarne, hvilkas missöde finnes upptecknadt af den lärde och arbetsamme Bruksherren på Boxholm, *Carl Daniel Burèn*, i det så kallade Louis De Geers Minne, pag. 308. Likvål tåflar den berömvärda De Geerska Familien ännu i dag, i anseende och förmögenhet med de första Familier i Riket.

ifrån Östra sidan med en dubbel port, genom sitt hvalf öpnar ingången förbi Vaktmästarens rum til den inbyggda Messingsbruksgården. Efter *Forsbergs* frånfälle köptes Egendomen af Handelsmannen i Stockholm *Jean Hindric Lefebure*, utaf Sterbhusets Curatorer.

Sonen, Bergs-Rådet, *Johan Lefebure* sålde det år 1777 til Herr Bruks-Patron *Elias Pasch*, som nu är ägare deraf.

Denna Egendomen består af en vacker Trädbyggning om 2:ne våningar, samt en dito mindre om en våning, en Salubod til Laxförsäljning, vid ändan af Holmbron, med flere, en snygg, vid Strömmen planerad, trädgård med en vattenkonst och en dylik ned på gården af metall, hvars vatten, i flere fasoner utkastadt och af solstrålarne försilfradt, lemnar en behaglig åsyn.

Fyra Brännhyttor med 16 ugnar, Låskstamp-och Gallmeye-qvarn, Valtsvärket, Skjärvärket och Tråhytta med dess Glödghus, Latun-och Kjättelslagare Hytta, Hammarsmedja, Kjettelberederie-och Fingerborgsvärket, höra äfven härtil. Utom Bruksportarne äro 3:ne Broar, en af sten och 2:ne af trä, som Bruket underhåller. I sednare tider är en Klädesvalk och en Barkstamp uppbyggde. Dessutom tilhöra Messingsbruket 3:ne Mjölqvarnar, Holm,-Dagsberga-och Dahlsqvarnen, som drifvas med 16 par stenar, *n)* samt *Laxfisket*

n) Få ställen i Riket lära tillvärka så mycket och så godt mjöl som i Norrköping.

fifket, belåget uti Strömmen, hvarföre i äldre tider til Kronan betalades uti Strömsafrade 1000 Dal:r S:mt årligen, hvilken afgift vid Realifation år 1776 fördubblades och nu är-lågges med 333 Riksd:r 16 fs:r Specie *o*).

Detta Messingsbruket tog år 1677 ftor fkada af en håftig vårflod, fom förftörde både dammar och broar, famt om Sommaren derpå af en vådeld, fom aldeles förbrånde en trå-och brånhytta. Icke mindre fkadande var den brand fom året dårpå här utbraft; men dock ej at råkna mot den förödelfe fom år 1719 öfvergeck detta värket, då det genom den oförgåtliga Ryfka Mordbranden tillika med hela Staden lades i afka.

År 1788 ruinerades af den minnesvärda vårfloden både vårkftäder, broar och dammar hårftädes, fom dock nu mera äro i ftånd fatta.

Om Kopparhammaren.

Kopparflagaren *Wallentin Gabbe* anlade år 1654 en Kopparhammare Norr om Strömmen.

o) Messingsbruks-folket, omkring 100 perfoner til antalet bo kringftrödde i Staden uti Brukets egne hus, hafva århållit den råttigheten at fifka i Strömmen med få kallade fånkhåfvar, då Vimbor och Laxöringar måft vankas. Denna råttigheten ftråcker fig endaft ifrån d. 18 Maji til Midfommaren hvarje år, då efter den tiden til d. 21 Sept. Laxen fångas.

Sedan Kongl. Maj:t genom Bref af d. 24 Julii 1699 förklarat, at bemälte Hammare framdeles komme at blifva vid bestånd, fick han Kongl. Bergs-Collegii Privilegium derpå år 1706.

En annan Kopparhammare upbyggde Rådmannen *Petter Wetterberg* år 1695, på södra sidan om Strömmen, hvilken också med Kongl. Bergs-Collegii Privilegio är försedd och stadfästad, samma år d. 25 Maji.

År 1743 d. 14 Febr. blef den förra Hammaren af vådeld i grund förstörd, hvarefter han sedan aldrig åter blifvit upbyggd. Den sednare, hålles ännu vid magt och åges utaf Enkefru Rådmanskan *Anna Margareta Eckhoff p)*.

Järn-Manufactur eller Spikhammare.

År 1785 d. 24 Maji med Högl. Kongl. Bergs-Collegii Privilegier för Enkefru *Anna Margareta Eckhoff*; är uti förenämde Kopparhammar inrättad: bestående af 2:ne Hammarar och en Härd med tvenne Smeder och trenne Lärlingar. Årsmidet 100 à 150 Skepp:d hvar-

p) Desse väl inrättade vårk, så väl Kopparhammaren som Spiksmedjan och en på Strömmen nära belägen Qvarn, Nöden kallad, samt en väl fournerad Materiál gård, blefvo den 13 Augusti 1796 tillika med trånne närbelågne gårdar genom en olycklig vådeld til grunden upbrånde; men blefvo åter samma höst af ofvannämde ågare å nyo upbygde och äro i lika nyttig drift.

hvartil Stenkol endast begagnas. — Tilvårkningen består i vatten Hamrad Ek och Furu Spik från 3 ½ tum til 24 tum. — Åfven som under den 7 April 1785, med rättighet at smida Järnplåtar.

Cap. XVI.

Om Skenås Skants.

Denna Skantsen lärer i urminnes tider hafva blifvit anlagd på Mölsönäs. År 1741, då Fredsbrott gjordes med Rysland blef denna Skants å nyo upbyggd till Norrköpings Förfvar, med Kronans och Stadens bekostnad samt tillika med den å norra sidan Bråviken belägna Sättersunda Skants med kanoner bestyckad. År 1788 blefvo desse 2:ne förfvarsorter ännu bättre i stånd satte på Stadens egen bekostnad för at kunna hindra den nyssnämde Fienden, i fall han nalkats desse Kuster.

År 1788 den 18, 19, 22, 23 och 25 Augusti voro denne Stadens Vällofl. Magistrat samt menige Borgerskap sammankallade på Rådhuset för at öfverlägga om bästa sättet til denne Stadens förfvar mot en hotande Fiendes

des invasion; *q*) ock, stadnades i det enhälliga beslut, at antaga Öfversten och Riddaren von *Rööks* project och biträde til Skenås och Sätterholms Skantsars åter uprättande, samt at låta formera en Redutte vid Håströmen. Såsom biträde och i egenskap af Auditeur och Cassa-Förvaltare, antogs enhälligt Auscultanten *Lars Persson Klein*, mot vilkor af 24 ss. i dag Tractamente och en Staden vårdig discretion. Med lika drift, som Borgerskapet ilade at formera om Subscribtions Summa til vårkets bedrifvandande, hastade ock förbemälte Öfverste til stället, där han af Wikbolands Allmoge biträddes i arbetet til den 15 September, då 20 st. förhyrde Coopvaerdie-Sjömän, en Murare och en Timmerman ankommo, under Coopvaerdie-Capitainen *Groths* befäl, at arbetet fortskynda. Innan October månads slut svingade Svenska Flaggan på Skantsarne. Skenås Skants, var försedd med 16 st. 18 lispundige Järn-Canoner, 4 st. i fleur deau och 12 stycken i front innom bröstvärnet, 8 stycken 3 Lispundige Rapport-Canoner i flanqverne mot Landtsidan, som var omgifven med en sluttande palisadering och innom den samma en sträcka af Spanska Ryttare. Vid Sätterholmen åter voro 7 st. Järn-Canoner placerade af diverse Calibrar; dock icke under 18 Lispund. Desse Skantsar voro försedde med

q) Se Handlingar rörande Norrköpings Stads Försvarsvårk emot befarat fientligit anfall år 1788, tryckte hos *Ad. Fr. Raam*, 1789.

med 79⅓ Centner finare och gröfre Krut, 353 Canonkulor, 60 st. d:o mindre, 140 Cardritsk kulor, 42 Cardušcer Skrot, 218 stycken Musqvetter, 487 Flintor, 998 st. Musqvettkulor, 100 dussin d:o Patroner, 2:ne nödige Baraqver, med fängar och fångklåder. Vid Häströmen hants ej mer än at upkasta vallen och tilreda Spanska Ryttare. Utom desse anstalter, voro äfven *vårdkasar* uprestte på de förnämsta stållen uti Skjärgården, som genom antåndning skulle gifva tecken til fiendens ankomst. En sådan var belägen på Qvarsebo klint gent mot Skantsarne, som dock af brist på bevakning och efter Raporten om en del af Armeens brotslige dagtingning i Finland, ramlade öfver ända den 11 October, då befälet lemnades til Auscultanten Kleen. Dermed uphörde Öfverstens befattning vid Skantsarne. Til vintervakt var endast ofvannämde, en Constapel och 3:ne man. Vid våren 1789 fortsattes arbetet med all drift; men af en och annan omständighet gick det nog långsamt tils dess Contre-Amiralen Landshöfdingen och Commendeuren Högvälborne Friherre *G. F. Strömfeldt* sjelf behagade den 2 Junii upträda på Rådhuset och upmuntrade til arbetets fullbordande, samt äfven infant sig den 8 derpå följande vid Skenäs och undersökte Canonernes förändring af Herr Öfversten *Röök*, hvilka vid Canonaden demonterade sig sjelfva. Äfven undersöktes och målskjöts i närvaro af flere Sta-

Stadens Innevånare med en Canon, som af Kleen var förbättrad, hvilken med 6½ skålp. Krut i en god Direction til Qvarsebo, något öfver en half mil, öfverskjöt en 21 skålp:ds kula med sin kulform och träffade på ½ qvarter den utsatta fläcken. Kulan uptogs af Herr Segelsömmaren *Moberg* och til Staden upfördes. Den 10 Augusti 1789 aflämnades Skantsen til Herr Majoren och Riddaren *Wallander*, som med 30 man Artillerister 5 Constaplar och en Styckjunkare den samma emottog å Kongl. Maj:ts och Kronans vägnar. År 1790 demonterades Skenås Skants; men på Sätterholmen är alt uti sitt förra skick; dock något förfallet. Sätterholmen har alt från älsta tiderne varit försedd med et vårdtorn och omtalas uti Bråvalla Slag.

CAP. XVII.

Om Riksdagar i Norrköping.

År 1404.

Hölls Riksdag i Norrköping, under Drottning MARGARETAS egen höga öfvervaro. Det märkvärdigaste af detta Herramöte är: at

Ring-

Ringſtadholm och Ringſtad då lades under Kronan.

År 1604.

Var Riksdag härſtädes, då Hertig CARL, ſedan Konung CARL IX, för Sverges Konung förklarades: den bekanta Arfföreningen uprättades och de år 1600 i Linköping på Jerntorget, aflifvade Riks-Rådens gods tilföllo Kronan; hvilka utaf denna ordſaken i Handlingarne kallas *Norrköpings Beſluts Gods r)*.

1769

års Riksdag i Norrköping.

I Stockholm förefölló, d. 12 December och följande dagar 1768, ſå obehageliga uppträden, at den Gode och mot viſt Folk, (ſom från urminnes tider altid ſå begårligt efterkraſſat Svenſka Regeringstömen) kanſke nog mycket efterlåtne Konung ADOLPH FREDRICH, på en dag tvänne gånger nedlade Spiran; men återtog den efter fem dagar.

Herrar *Politici*, ſom tro ſig tänka djupt, hålla före at desſe hoptrasſlade håndelſer — och, ſom de kalla det: *Ariſtocratiſka grålet* — hufvudſakligen vårkat til detta allmånna Riksmöte.

Påbudet var dateradt d. 19 December, 1768. I följe håraf ſammankommo Rikſens Stän-

r) Desſe aflifvade Herrar voro: R. R:den *Guſtaf Baner, Eric Sparre, Thure Bjelke* och *Sten Baner.*

Stånder, och Riksdagen öpnades i Norrköping den 19 April 1769, sedan Konungen och den Kongl. Famillen den 16 April från Marieborg, gjort sitt Högtidligt Höga intåg. Landt-Marskalk var då - - Gr. *Axel von Fersen* och Talemän Biskopen *P. Filenius*, Borgmåstaren *E. Gother*, Bonden *L. Torbjörnsson.*

Riksdags Predikan hölls den 26 dito i Stadskyrkan af Biskoppen i Skara, Doctor *Anders H. Forssenius.* Hans ämne var, i anledning af Texten, 1 Pet. 4: v. 8. *En Christen Medborgares skyldighet, at befordra inbördes kärlek.*

Riksdagsmän för denna Staden voro: Handelsman *Pehr Wiberg* och Loogarfvare-Åldermannen *Petter Erling.*

Correspondencen med Magistraten om beredandet til Riksdagen hölls af Stats-Secreteraren och Riddaren Baron *Ehrencrona.* Til muntlig öfverläggning voro på stället: Öfver-Intendenten och Riddaren Baron *Adelcrants* och Herr Hof-Intendenten *Rehn.*

400:de man af Östgötha Infanterie incommenderades på arbete vid särskildte Kronobyggnader.

Garnizon af Gardiet utgjorde 874 man. Arbetet på de publiqve husens upbyggande fortsattes äfven om Sön-och Helgdagarne ifrån klock. 1 eftermiddagen til aftonen. Den 25 Febr. 1769, fingo alla gatorne i Staden sina namn.

Inga Lik fingo begrafvas i Tyska Kyrkogården under Riksdagen; emedan Tyska Kyr-

Kyrkan begagnades både til Riksſal och Riddarhus *s*).

De rummen, ſom Stadens Invånare förſt uplåto til Riksdagsfolkets tjenſt beſtodo af 1266 Kamrar och 275 Salar, ſom ſedan tilöktes med 72 Kamrar och 6 Salar, ſamt omſider ännu flere *t*).

I Febr. ſlötos 3 månaders Contracter för följande Rum: D. K:t.

Stiftet, Ribings och Rosbäckſka gården, ſom inreddes til Kongl. Slott *). 4,500:

Weſterbergſka Huſet på Gamla torget för Hans Kongl. Höghet Kronprinſen Gustaf och Säckerbruket Gripens husrum för deras Kongl. Högheter Arfprinſarne, ſom i hyra, jämte för den öfriga Hofſtaten ſteg i 3:ne månader til - - 79,467:

Kongl. Maj:ts Rådkammare i Svartziſka Stenhuſets öfvervåning - - - 6000:

Transport — 89967:

Trans-

s) Af den ſednare anledningen kallas, Tyſka Torget ſtundom ockſå Riddarhustorget. År 1793 kom Stadens båttre och uplyſtare Invånare öfverens at dageligen hårſtådes, lika ſom i Stockholm, converſera, mellan kl. 12 och 1 vid middagstiden, hvartil de lummiga och reguliert planterade tråden gifva mycken anledning. Desſe angenåma tidsfördrifven continuerade omkring et halft år; men uphörde ſedan.

t) Riksdagsmånnens Laqvayer och drångar inlogerades på loft och vindar, i vårkſtåder, kjök och bagareſtugor.

*) Kongliga Regalierne förvarades i Krono-Upbörds-Kammaren.

	Dal. K:mt
Transport —	89,967:
Riddarhus Cantzliet, Riddarhus Archivum, Urskillnings Deputation och Expeditions-Deputation i Hallrätts-Rummen, uti nu varande Bolenska huset vid tyska torget - - - - - -	1650:
Riddarhus - Deputation, i Sagerska huset - - - - -	600:
Stats-Defensions- och Banko-Deputationerne, i Elgstrandska huset - -	3624:
Secreta Deputation, i Murschvigska huset - - - - -	576:
Justitiæ Deputation, i Canterbergska huset - - - -	450:
Handels-och Manufactur Deputation, i Leyonhufska gården - -	600:
Bevillnings-Tull-och Fiskeri-Deputationerne, i Jederholmska gården -	1800:
Protocolls Deputation, i Ekhoffska gården - - - - - -	540:
För dito, i Weyerinska gården	1260:
Bergs-Deputation i Liedbeckska huset - - - - - -	540:
Cammar-Oeconomie-och Commerce Deputations Utskottet, där Judiska Synagogan nu är belägen - -	1500:
För d:o, i Hansonska gården -	900:
För d:o, i Lindströmska gården	600:
Transport —	104,607:

Dal. K:mt.

Transport — 104,607:

För Landt-och *S*jömilitiæ Deputation, ibid. - - - - 720:

Hyrorne för Kongl. Cancellie-Collegii Betjening och Lif-Drabant-Corpfen 4248:

Krigs-Rådet Adelfvärds 2:ne tomter, inredde til Stall och Vagnshus *u*). - 3000:

Hyrespenningar i Norrköping, under 1769 års Riksdag, enligt accord för 3:ne månader. Summa Dal. K:mt 112,575:

Kronans omkoftningar på de Publiqve Byggnader, fom vid detta tilfälle upfördes och här finnes fpecificerade:

Riddarhufets inredande i Tyfka Kyrkan - - - - - 5000:

Pleni Rummet för Präfte-Ståndet, i St. Olai Sacriftia - - - 700:

Rådftugu Salen för Borgarftåndet 890:

Landskyrko Sacriftian för Bondeftåndet - - - - - 500:

Secrete Utfkotts-Rummet, i Afklöffka Stenhufet - - - - 1150:

Kongl. Stall-och Vagnshus-byggnaderne, på *S*altängen, genom entreprenade - - - - - 66,491:

Transport — 74,731:

Trans-

u) 1769 d. 1 April nedramlade et af Kongl. Stallen, kl. 11 f. m. och fkadade mer och mindre, 17 ft. arbetare af Kronans manfkap.

		Dal. K:mt.
	Transport —	74731:
Furstliga Köket, vid gamla torget		5500:
Tvätthusen för Kongl. och Furstliga Hofven - - - - -		10,800:
Högvakts - eller Corps de Gardes-Byggnaden, i hörnet vid Rådstugan		10,900:
	Summa Dal. K:mt	101,931:

Kronans omkostningar på Byggnader och Hushyror under detta Riksmöte:

Summa Summarum 214,506:

CAP. XVIII.

Om Norrköpings Hus.

Norrköpings Hus, som eck i gamla Handlingar kallas Norrköpings *Gård*, kan ej til sin grundläggningstid upgifvas. Men at det redan på 1400 talet existerat, skal nedanföre bevisas. Egendomen, med sina vidsträckta tilhörigheter, har varit disponerad för Svenske Konungahusets räkning. Uti et *Stadfästelse-Bref* på Norrköpings Privilegier, af år 1442, nämnes *Slottet* eller *Huset*, och Konungens Hästhage, som där under legat.

Her-

Hertig CARL af Södermanland, sedan Konung CARL IX, då han år 1594 d. 2 Nov. lemnade Norrköping, såsom fyllnad i Brudskatten, tillika med fyra nästgråntsande Härader, åt sin Syster Fru Maria Elisabeth, Furstinna af Mecklenburg, x) nämner uttyckligen uti sin Immissions skrift, *Norrköpings Hus*, med *Ladugård*, *Fiskeri* och *Qvarnar*.

At detta Kongshus varit beläget dår Tyska Kyrkan nu står, bevises af samma Kyrkas privilegier, utgifne år 1663. Möjligtvis torde detta Huset från början varit byggdt af Sten, emedan sjelfva platsen ännu i dag kallas Stenhusbacken; åtminstone, hvad gamla Handlingar utvisa, sedan 1655 års brand, som skedde Olofsmåssodagen, under Schenninge marknad.

Sedan den tiden har ej något Kongshus här blifvit upbyggdt. Gården med dess mindre ägor blef i stället donerad til Ståthållaren *Eric Jöransson Ulfsparre*, til Härsåtter och dess Bröstarfvingar. Efter Ståthållarens i Calmar, *Georg Ulfsparre Ericsons* död, tilföll Norrköpings Gård åter Kronan, som derpå skänkte honom såsom *Kyrkoplats* åt Tyska Församlingen.

Til Låsarens nöje vil jag anföra något, rörande Norrköpings Gårds *ägor*, *inkomster* och *utgifter*. Altsammans är utdragit af Kammar-Archivi Handlingar.

Går-

x) Förmåld med sit Syskonabarn Hertig Johan af Östergöthland, år 1613.

Gårdens ågor, vid Norrköping.

Åker: årligt utſåde i öſtra gårde och våſtra gårde:

Hvete — 12 Tunnor — Råg 36 — Korn 30 — Årter 4. Summa 82.

Äng.

Saltängen, år 1593, Hö	-	130 laſs.
Risängen - - -	-	98 —
Stallången - - -	-	38 —
Fiſkaby ången - -	-	24 —
Hushagen - - -	-	76 —
Bryxholmen - -	-	100 —
Åkerhöö - - -	-	23 —
Håradsången - -	-	390 —
	Summa laſs	879 *y*).

Som af Bönderne i de kringliggande Sockner, uti Fureſtada, Tingſtada och Styreſtada med 664 Dagsverker inbärgat bleff.

Trädgård 1 — Humblegård 1.

Råntade, 1593:

Moröttet — 4 tynner.
Kåhll — 5 dito.
Äppler — 7 dito.
Paſtirnacker 1 ½ dito.
Humble — 10 mark:r.

Hol-

y) År 1564 upgifves Höbergſeln för Norrköpings Hus til 1286.

Holmar 2:ne — Öô, 1 — Esteröôn — Bland desse Ladugårdsholmen, til hvilka inskjeppades Häster och Booskap.

Stodhagen och Syltan för Mulebette.

Sågeqvårner 3:ne.

Neckena Sågaqvårn, thäruti är tillsågat Planker, 80 tålffter, Bräder, 120 tålffter.

Wistinge Sågaqvårn, thäruti är tillsågatt 18 tålffter Planker, 44 tålffter Brääder.

Alingssåtters Sågaqvärn ligger uthi Memmings Häredh och bôr Lasse Simason svare thårtill.

Gårdsans Fyskerii: år 1593.

Färskan Fjällefisk	. .	7 tynner.
F. Braxer	. . .	40 dito.
F. Sijker	. . .	56 dito.
F. Gädder	. . .	8 dito.
Med Gärdsans skjöter:		
Strômminger	. . .	8 dito.
Lax	. . .	1 läst 8 tynner,
Néyenögon	. .	½ tynna.
Salt Sijk	. .	2 dito.
Torr Sijk	. .	5 pund.
Salt Åål	. .	3 tynner.
Torr Åål	. .	15 pund.
Fersk Åål	. .	1 ½ tynna.
Fersk Id	. .	4 tynner.

Med vinternoten på Bråvijken och Ryfsvijken.

Ferſk Strömming . . 2 tynner, 2 ½ fj.
Aborrer och Mörter . 14 tynner, 3 ½ fj.
Laker . . . . . 3 fj.

Af Forſsby Ålelaner och Norſeholms Ålelaner.

Salt Åål . . . 1 tynna 3 fj.
Torr Åål . . . 2 ſkippund.

Med ryſsjor och kattisſor på gårdſans ägjor allahanda Fjällafiſk . 13 tynner.

Gårdſans Tullqvårnar.

Af Holmaqvärnene.

Tullrågmjöl . . 7 ½ ſkep:d.
Tullbjuggmjöl . . 5 dito.

Af them andra Qvårnena.

Tullrågmjöl . . 7 ſkep:d 3 ſpan, 3 fj.
Tullbjuggmjöl . 4 dito - -

Åker.

Tunneland . . .	114.
Gårdstompter . .	81.
Haghar	2.
Kååhlgårdstompter . .	41.
Ladhutompter . .	17.
Stallgårdstompter, för Hans Furſteliga Nådes och Rytternes häſtar	12.
Ååbodha Tompter . .	34.

Summa Tompter 185.

Foug-

Fougthens och Svenners förtåring på Norrköpings gård, året 1560.

Perſoner, 108. Uthi 52 vecker haffve förtärt:

Hvetekakor, ſtore	.	72.
Viſpekakar	. .	30.
Herrebröd	. .	3 tynner, 1 fj.
Skrådt Bröd	. .	10 dito ½ fj.
Fougthebröd	. .	4 låſter, 3 t:r.
Svännebröd	. .	11 dito, 3½ t:r.
Herreöll	. .	9 dito, 5½ t:r.
Fougtheöll	. .	11 dito, 1 t:a.
Svenneöll	. .	112 dito.
Embetsöll	. .	1 dito, 6½ t:a.
Hvetemjöl	. .	6½ ſpan.
Skrått rågmjöl	.	2 ſkep:d 4 ſpan.
Oſkrätt rågmjöl	.	5 dito, 8 ſk. 3 fj.
Malt	. . .	18 dito, 7 ſp. ½ fj.

Til matredning.

Hvetemjöl	.	½ ſpan.
Oſkrått rågmjöl		2 ſkep:d, 2 ½ fj.
Gryn	. .	2 ſkep:d 2 ſp. 3½ fj.

Summa förtårt:

Spannemål	. .	24 låſt. 4 ſk:p. 3½ fj.
Humble	. .	11 ſkep:d 1½ lisp:d.
Smör	. .	1 läſt 2 t:r 12 m:r.
Oſt	. . .	16 lisp:d 17 m:r.
Grant Salt	.	4 tynner 1 m:k.
Honung	. .	1½ kanna.

Kött och Fläsk:

Nötekött	. . .	66 Nötafall.
Nötatungor	. .	94 st.
Nöta rygger	. .	99 —
Fårekött	. . .	563 kropper.
Fårerygger	. .	5 tynner.
Elgekött	. . .	1 fall.
Hjortekött	. .	2 —
Rååkött	. .	9 —
Pundefläsk	. .	10 skeppund.
Sijdefläsk	. .	62 sijder.
Swiinerygger	. .	31 st.
Gåsehalfver	. .	114 —
Gåsekross	. .	1 ½ fj.
Hönser	. .	206 st.

Summa uthi vigth 70 sk:p. 13 lisp. ½ m:k.

Egg	. .	750 st.
Kaål	. .	9 t:r.
Korfwer	.	2 läster 2½ t:a.

Summa uthi vight 16 skepp:d 9 lisp:d

Salt Fisk.

Lax	. .	14 tynner 10 ½ lisp.
Neyenögon	.	1 fj.
Åål	. . .	3 t:r 6 lisp:d.
Sijk	. .	15 t:r.
Idh	. .	1 t:na.
Torsk	. .	4 läst. 11 t:r 1 fj.
Gedder	. .	5 ½ tynna.

Skå-

Skänesill . .	5 tynner.
Strömming . .	3 läst. 5 ½ tynna.

Summa 12 läster, 1 ½ t:a ½ lisp:d.

Torr Fisk.

Specke Laxer .	7 stycken.
Åål . .	18 lisp:d 3 ½ m:k.
Finske Gädder .	1 skepp. 10 lisp:d.
Braxner . .	1 skep. 7 lisp. 18 m:r
Aborrer och Mörter	5 skepp:d.
Krampesijll .	1 skepp:d 1 lisp:d.

Summa 9 Skepp:d 19 lisp:d 3 ½ m:k.

Fårsk Fisk .	1 läst 7 tynner 1 fj.
Laxekross .	6 tynner.
Laxerumm .	1 tynna 3 fj.

Til Kongl. Maj:ts sampt med Grefve *Edzers* och theras Hoffolks förtäring udti 3 nätter på Norrkepungs Gård, år 1560.

Hvettekakur, store .	9 stycken.
Hvispekakur . .	30 —
Sembler . .	80 —
Herrebröd . .	½ tynna.
Skrått bröd . .	½ dito.
Svånnebröd . .	1 dito.
Herreööl . .	1 läst 3 t:r.
Fougtheööl . .	½ läst.
Smör . . .	4 lisp:d 11 m:r.
Färskt Nötakött .	3 Nötafall 3 fj.
Nötaryggen . .	3 fj:r.

Nötatunger	. .	2 fj:r.
Färſkt Fårakött	.	13 kropper.
Fläſk	. . .	5 lisp. 8 m:r.
Gåſſer	. . .	9 ſt.
Hönſer	. . .	31 —
Egg	. . .	119 —
Korffver	. .	½ fj.
Kalfver	. .	1 kropp.
Honung	. .	1 ſtop.
Grant Salt	. .	19 m:r.
Groft Salt	. .	12 m:r.
Salt Lax	. .	2½ lisp:d.
Strömming	. .	¾ fj.
Färſk Lax	. .	1 fj.
Torſk	. .	1 lisp:d.
Färſk Sijk	. .	1 fj.
Herreljus	. .	4 lisp:d 3 m:r.
Svenneljus	. .	1½ lisp:d.

Til Hertog *Månſens* ſamt Hertog *Frantzens* och till theras effterföljende Hoffolks förtåring uti 2 nätter.

Hvettekaker	. .	15 ſt.
Sembler	. . .	60 —
Herrebröd	. .	1 fj.
Skråttbröd	. .	4 tynner.
Herreööl	. .	1 lålt.
Brunsviken mumma och Körſedrank.		
Smör	. . .	4½ lisp:d.
Oſt	. . .	9 m:r.
Tort nötakött	. .	3½ lisp:d.

Fårſkt

Färſkt nötakött		.	5 ſj.	
Torket fåraköt		-	7 Kropper, vog 5 L:p.	
Fårſkt fårakött		.	13 kropper.	
Flåſk	.	.	.	7 lisp. 3 m:r.
Gäſser	.	.	.	7 ſt.
Hönſer	.	.	.	24 —
Egg	.	.	.	76 —
Salt Lax	.	.	.	4 lisp:d.
Torſk	.	.	.	1 ſj.
Ferſk Sijk	.	.		1 ſj.
Grant Salt	.	.		1 ½ lisp:d.
Groft Salt	.	.		1 lisp:d.
Herreljus	.	.		1 lisp:d.
Svenneljus	.	.		½ lisp:d.

Bland förtäringen vid Norrköpings Gård, ſom af Proviants-Kneckten Eric Knutſons råkenſkaper finnes anförd, uptagas ockſå 3:*ne ſtore fårſke Laxer*, ſkänkte til Drottningens Kammartjenare, ſom följde then *Romerſke Legathenom* ifrån Linköping til Stegeborg.

Åfven hafver Kammarſkrifvaren i Wadſtena *til gåfvo* århållit ſalt Lax ½ tunna, ſalt Ål, 3 lisp:d 5 ma:r., Spijkelaxer m. m. Likaledes har *Johannes Laqvay*, *Drottningens Tjenare* i ſit Härberge låtit anamme fårſke Laxer m. m.

Summariſka Innehållet af Laxfiſket i Norrköping, ſom egentligen diſponerades af Norrköpings Gård, utgjorde 1560:

Gamla Konunx Karit	.	2 låſt. 10 t:r Lax.
Påäle Karit	. .	4 låſt. 1 tunna.

Öf-

Öfverste Karit . .	6 t:r Lax.
Nye Konunx Karit . .	2 ½ låster.
Spijkelaxer . . .	16 st.
Drottningx Karit . .	8 ½ tynna.
Hertogx Karit . .	4 tynner.
Medelkarit . . .	3 t:r.
Grindekarit . .	2 t:r.
Beckekarit . .	½ t:a.
Karl Holgersons Kar halfparten . . .	3 tynner.
Fru Emerentzie Karit .	4 tynner.
Af 2 Damme-Lanor .	1 ½ tynna.
Af Brovarpit . .	½ tynna.

Utom hvad Gården ånhållit af de så kallade 7 Syke karin och Åäle-Lanorne, Husets Not, Konunx-lotterne i Strömmingahvarpena och Neyenögonafisket.

År 1587 gjordes, enligt samma råkenskaper 7 nya Laxekar och 3:ne uti Fiskaby, 5 Sykekar, 1 Not, 2 Håfver och 2 Ljustrer. Håfvarne räntede det året 60 fårske Laxer. Matts Kökemästere har til redskapens i ståndsättande utlemnat 51 lispund Hampa, 12 lispund Bast tvårbrådsspik och helvråklinger.

Äfven anföres at *Herr Sten Baner år 1586 tillågnet sig halffparten i Pålekarit*; *men nu*, heter det *haffwer Kongl. Maj:t velat behålla åt sig alltsammans.*

Till Laxen haffva Pehr Varuskrijfvere och Hans Taskemakere i Suderköpung leffwereret 4 tynner salt. *Caniken* Mäster Augustinut i Linkepung hafwer lemnat i Dana-

arff

arff 34 mark, 4 kjortlar. Ett Sylfstop, vog xxx lohdt. Oxer, gille, 1 par. Uppredt fång 1. Ett räckebolst. Ett Hofdabolst. Ett Topede &c.

Nils Anderson, Hans Furstliga Nådes Befallningsman på Ulfåsa, säger sig uti ett qvitto hafva utaf sin nådige Furstes Sickerterare, Troman och Tullenårer i Norrkepunge Olaffer Erson bekommit halfpartan mot Norkepungx hus med 25 tynner Byggningarägh, 24 tynner spannemål, fjällingakött et skeppund 7 lispund Smör, 5 lispund Talg &c.

Peder Mattson Befallningsman infordret af Kinden och Ydre Håreder, från Johannis tid.

Spannemål	. .	370 t:r 4 ½ fj.
Gryn	. . .	37 ½ t:a.
Humble	. . .	59 pund.
Smör	. . .	4 t:r 10 lisp.
Talg	. . .	2 t:r 4 lisp:d
Kött och Fläsk	.	24 skep. 2 lisp.
Skoor	. . .	250 par.
Wallmar	. .	284 alnar.

Hertig Johan af Östergöthland qvitterar 823 Dal., som han ärhållit af sin Trotjenare och Tullenärer Olaffer Ericson, vid befallning af sin vrede at denna Summa ej må Tullanåren till besvår påföras, d. 23 Sept. 1615. Samma Hertig anbefaller Olaffer Ericson at till Johan Ultoff aflemna (2700) tunner rågh från Westanstäng, som skulle utskeppas z).

z) *En blick på Svenska Skeps-Rederiernes öden inom sista århundra-talet* torde förtjena skälig upmårk-

500 anbefallas till Hofhållningen i Norkepung och 500 i Stegeborg d. 5 April 1615.

Johan Utoff qvitterar denna lefverance ſåledes:

In

ſamhet, Kongl. Commerce-Collegii berättelſe under d. 22 Maji 1697 til Konung CARL den XII:te om Commerce - Sakernes då varande beſkaffenhet, viſar huru Handels-Flottan på 12 a 14 år anſenligen vuxit, ſå at i Stockholm allena voro 79 ſtörre eller monderade Skepp och 150 half-frie, tilſammans 229, ſom til utländſk Seglation plågade brukas. Rederierne drogo in blott uti utländſke fragter til 500,000 riksdaler årligen och Båtsmånnerne på Copvardie - fartygen voro öfver 4000. Tull-inkomſterne våxte på 10 års tid til 19 Tunnor Guld högre, än de föregående 10 åren, och Licenterne från Lif-Eſt-och Ingermanland på ſamma tid til 11 Tunnor Guld, alt i Riksdaler beräknadt.

Men under det näſt derpå följande faſeliga 20-åriga Kriget blef Handels - Flottan ſå förſtörd, at, jämlikt Kongl. Commerce - Collegii under den 10 Maji 1723 afſåtne Specification, funnos då i hela Riket ej mer än 100 ſtycken Fartyg, nemligen helfrie.

25	ſtycken	ifrån 50	til 60	låſter.	
5	dito	- - 60 -	- 70	—	
6	dito	- - 70 -	- 80	—	
9	dito	- - 80 -	- 90	—	
3	d:o	- - 90 -	100	—	
1	d:o	- - -	110	—	55 ſt. om 3956 en låſters drägt.
1	d:o	- - -	117		
1	d:o	- - -	130	—	
2	d:o	- - -	133	—	
2	d:o	- - -	140	—	

In krafft dieses Zettels bekenne ich Johan Utoff dass ich von dem Ehrene. und volgeachten H:rr Oluff Ericson vey Ihn Furst. Gn. empfangen habe Zwey tausen Siebenhundert t. Roggen.

Ich Sage 2700 t:r roggen.

Actum Norrk. 1615 d. 17 Dec.

Johan Utoff.

År

4 d:o mindre ifr. 6 til	10	låster.		
16 d:o - -	10 -	- 20	—	
16 d:o - -	20 -	- 30	—	45 st. om 1028 låsters drågt.
9 d:o - -	30 -	- 37		
100 Fartyg - -			- -	4984 $\frac{1}{2}$

Hvarmed blott 90,180 skeppund Jårn kunde utföras, samt 37,800 tunnor Spannemål och 59,340 tunnor Salt återföras, dår likvål år 1721 vid utförslen voro angifne 260,000 skeppund Jårn, samt vid införslen ifrån utrikes 157,792 tunnor Spannemål och 61,777 tunnor Salt, ouptagne alla öfriga in-och utförsels-varor, som fordrade et långt större antal Skepp. Fördenskull sedan vid sistberörde års Riksdag med och mot blifvit öfverlagdt, om icke den Politiske författning borde tagas, hvarmedelst Frackterne för de flåste varors försel til och ifrån oss, tillika med affåttnings-vinsterne borde tilfalla egna Landsmån, i stållet för det de tilförne, och utom lagdt hinder deremot, skulle falla i Utlåndningens hånder; så, i förhoppning om förslagets fullbordan, hade Skepsrederierne inom 17 månader, eller til d. 30 October 1724, med nybygda Fartyg ökt deras antal til 348 stycken, de flåste under och ifrån 100 och en del til 300 låsters drågt. I hvilket hånseende Kongl. Commerce-Collegium i underdånigt betånkande til Kongl.

År 1616 åtgick till Hofhållningen i Norrköping och Stegeborg 33 Oxhöfder Franskt vin,

Maj:t genast upgaf, at Frakterne förnämligast med inhemske Fartyg sedermera kunde bestridas. I följe hvaraf äfven d. 10 November nyssnämde år utfärdades det så kallade Product-Placatet, eller Kongeliga Förbudet för Utlänningar at komma in med andra än sitt eget Lands Producter, som år 1726 d. 28 Februarii blef så förklaradt, at hvarken utländska Fartyg var lofgifvit segla under Frackter Svenska Städer emellan, eller Svenska trafiquerande undersåtare, at med främmande Fartyg hitföra andra, än det Landets Producter, som det var hema ifrån, vid Confiscation af Skepp och gods. Enligt samma Collegii afgifne förteckning til 1727 års Riksdag hade Handels-Flottan stigit til 480 stycken, och år 1764 voro de 747 dito. - - För at närmare ådaga lägga, huru ansenligen denna Rikets Närings-gren förkofrat sig, samt af hvad för stor vigt densamma är, beledsagas här en år 1794 tryckt berättelse, så lydande: - - - Näst för 1788 års Krig med Ryssland infördes utrikes varor med Svenska Fartyg af circa 90,000 läfters drägtighet, men år 1789 allenast til 11,258 läster, samt 1790 til 6918 dito: likaså blefvo Exporterne med egna skepp besörgde af circa 90,000 läfters drägtighet, men år 1789 allenast om 3876, och 1790 om 9639 läster; däremot både infördes och utfördes varor vanligen för Kriget genom utländska Fartyg om circa 20,000 läfters drägt, men år 1789 importerades med dem til et belopp af 87,616 läster, och exporterades til et lästetal af 99,259 samt år 1790 infördes med utländska Fartyg af 74,398 läster, och utfördes til 70,289 lästers belopp. Sådant har icke kunnat aflöpa utan bety-

vin, uttagit af Olaus Holländere, utom 2:ne Åhmar Rhenskt vin till välbyrdig Jöns Nilson på Idingstad och 2:ne Oxhöfder Franskt vin, som ocksä gaffs Peder Mickilson. — *Det var den tidendet.* —

Beklädning 1563.

Blått Engelskt:

Eric Knutson, 8 alnar.

Christopher Skrifvare, 8 d:o.

Bor-

deliga förluster för Svenska Rederierne; hälft frackt-vinsten för utförda varor plägar stiga til 300,000 Riksdaler och därutöfver, men år 1789 allenast til 10,289 Riksdaler, och år 1790 til 36,873 d:o. Rikets Frackt-utgift til utländningen däremot räknades för år 1789 til Riksdaler 244,982 och år 1790 til Riksdaler 258,451, då sådan utgift andra år til utländningen sällan stigit til 150,000 Riksdaler. Sveriges Frackt-förtjenst i Medelhafvet, som näst för Kriget i Slut-balancerna uptogs til 200,000 Riksdaler årligen, har för hvardera af de nämde Krigs-åren icke kunnat uptagas högre än til 25,000 Riksdaler. Ostindiske Compagniets Skepp vågade ock för osäkerhet i Nordsjön icke begifva sig hem, hvarmedelst en påräknad års-vinst af 180,000 Riksdaler förlorades. — Product-Placatet har således tilskyndat Fäderneslandet en större Handels-Flotta än som det förr någonsin haft, eller näppeligen kunnat förmoda. Denne Författning utropades vid 1765 års Riksdag såsom högst skadelig i en Parti-skrift, kallad *Källan til Rikets vanmagt.* Men en annan afhandling deremot, under titel af *Vattu-prof vid Källan til Rikets vanmagt*, vederlade så eftertryckeligen den förra, at oaktadt dess Författare med et omständeligt svar sökte förfäckta sin sats, förblef Product-Placatet orubbadt til framtida efterlefnad.

Borchort Chalmus, 8 alnar.
Gunnar Annundson, 8 alnar.
Jöns Underskriffwere, 7 aln svart Götnisk.

Båtsmånner.

Svart Brabansi:

Jacob Skippere, 8 alnar.
Staffan Pyckjare, 3 ½ d:o.
Lasse Olson, 6 d:o.
Eric Finne, 6 d:o.
Mårten Abjörnson, 6 d:o.
Eric Andersson, 6 d:o.
Peder Sigfridson, 6 d:o.

Svart Göthnisk:

Henrik Kållersvån, 6 alnar.
Jacob Redsvån, 6 d:o.
Arsvid Smiid, 7 d:o.

Gotniskt Rödt:

Pehr Olson Laxfiskare, 6 alnar.
Oluff Laxafiskjare, 6 d:o.
Jockim Snickere, 5 d:o.
Hustru Brigitta, Fataburs hustru, 7 alnar blått Engelskt.

Rödt Göthnisk:

Karina Asfersdotter, 6 alnar.
Marit Jonsdotter, 6 d:o.
Ingridt Joensdotter, 6 d:o.
Ingeborg Eriksdotter, 6 d:o.
Gertrud Clausdotter, 6 alnar.

Då

Då man befinnar hvad beklädning, mat och flere förnödenheter fom åtgått för härvarande 108 Perfoner, af högre och mindre rang, bland hvilket Drabanternes röde guldfmidde tröjor och fommarkappor icke varit det minfta; få är, då man tillika genomögnar desfe med möda hopfamlade uppgifter, lätt at finna huru koftfam den tidens Hofhållning varit i Norrköping.

CAP. XX.

Om Invånarnes Seder och Lefnadsfätt.

Ingen ting lärer med fkäl kunna anfes mera äfventyrligit för en Hiftoriefkrifvare, än at våga en teckning af Samtiden. Jag tilftår at denna öfvertygelfen mången gång afbrutit mina förfök at författa detta Capitlet. Den vänfkap och godhet jag få allmänt af Norrköpings Refpective Innevånare fått åtnjuta; gör mig förmodeligen af mången Läfare mindre ovåldug anfedd, för at kunna updraga en träffande målning.

Måtte åtminftone denne min vågfamhet gifva ett lyckligare Snille anledning, at upföka de fanningar fom min penna icke ägt nog

nog ſkickelighet, at för en vördad allmänhet framlägga.

Högacktning för Religionen, har altifrån de äldſta tider härſtädes varit allmän. Efter Chriſtendomens antagande, och Aſkeby Kloſters indragning, hafva Stadens Innevånare både enſkildt och allmänt ärkänt Evangelie Lära, oagtadt den Påviſka inflytelſen i Konung JOHAN den III:s tid och ehuru Staden var ſåſom Lifgeding, den Catholſkt ſinnade Drottning CHRISTINA underlagd.

Fiender och vådeldar hafva flere gånger nåſtan til ſtenhopar förſtört deras Stad och Tempel *a*).

Få Städer i Riket torde gifvas där man mera allmänt än i Norrköping viſar Guda Läran och deſs förkunnare en varm och uprícktig tillgifvenhet. En god Prädikant fröcktar där icke brist på Åhörare, ehuru ſmaken för det nya underſtundom torde läcka Jorden på främmande bete.

De lyckliga värkningar ſom Religionens allmänna öfningar, på Folkets ſeder och lynnen viſar; ådagalägges ockſå ſynbart.

Det är icke vanligit i ett ſtort Samhälle, at finna ſå få gröſre brott varda begångne, ſom Criminal Protocollen här utviſa; då på 30 år ingen härſtädes undergått dödsſtraff och at

a) Efter 1655 och 1719 år Staden tvänne gånger ombygd, och innom 3:ne Secler äro 13 Kyrkor dels ny bygde dels ock betydeligen förbättrade, hvaraf de 5 nu varande ſedan 1721 äro nybyggde.

at mer än $\frac{3}{4}$:dedelar af dem fom lidit kroppsfiraff, hafva varit landsfirykare, hvilka behofvet, vanan och tilfället freftat til laftfulla företag. Hvem undrar om i en Stad fom åger en få ftor myckenhet Gefäller, Lärlingar, Sjömän och Fabriqves-folk, och där få öfverflödig tilgång på näringsftällen finnes, några obetydlige utfväfningar ftundom förekomma?

Utom Religionens förbättring på det ondа männifkjo-lynnet, genom allmänne och enfkilte undervisningar; har Samhället äfven härföre at tacka defs flerårigt upmärkfamma Politie och vårkfam Kämners-Rätt, hvilken icke onäpft lemnar äfven de mindre oordningar, hvartil dryckenfkap och oarter föranleda. Här finnes, fom allmänt i verlden, en blandning af ondt och godt; men fanningen fkal vitsorda, at det fednare öfverträffar det förra och at Invånarne i alla tider varit och äro caracteriferade af Gudsfruktan och dygd.

Underfåtlig kärlek och vördnad för Konung och Fofterland äro här rådande. Den Allernådigfte omvårdnad, hvarmed Sverjes Konungar, ända ifrån Konung Inge Stenkilssons, Magnus Ladulås och Albrechts til närvarande tid, genom Rättigheter, Förläningar och Utflager, Staden i allmänhet utvidgat och upråtthållit; äro de fäkrafte bevis, at defs Innevånare gjort fig förtjente af Öfverhetens Nåd och denne Samfunds-dygd. Altid Lagarne undergifne, hafva de under de

 mån-

många Politiſka ſtormar ſom granſkapens Intereſſen genom infödde Ariſtokrater ſammanfört, förblifvit Regeringen och Fäderneslandet trogne, och då den allmänna olyckan, beredt den enſkildta de vådeligaſte följder, de rysvärdaſte utſickter; hafva få Perſoner här innom funnits, hvilka icke med gemenſam åtgård förenat ſig til Rikets och Stadens gemenſamma förſvar: Händelſerne åren 1719 och 1788, förut håruti uptagne, gifva dårpå oemotſäjeliga bevis. Men hvad kan kraftigare ſtyrka detta, än det Höga Vitsord, ſom den Store Kännaren lemnat i Sitt Nådiga Bref af d. 10 September 1788 *b*).

Vid

b) GUSTAF med Guds Nåde Sveriges Göthes och Våndes Konung &c. &c. &c.

Vår ynneſt och nådiga benågenhet med Gud Allsmäcktig, Troman, Friherre, Contre Amiral, Landshöfdinge och Commendeur med Stora Korsſet af vår Svårds-Orden. Hos oſs hafva ej mindre J, än deputerade från Norrköping anmålt huruledes flere denne Stadens Innevånare gjort ett frivilligt Sammanſkott til åter uprättande af Schenås och Setterholms förfallne Skantſar, och at detta Arbete år ſnart fullåndat, under Öfverſte *Rööks* Direction, hvarigenom hela denna Skårgården och Landet kan anſes bevarat från Caperier. Detta deras nitiſka bemödande, at bidraga till en våldſam Fiendes afhållande, *uptaga Vi med ſtörſta vålvilja*; och ſom Vi bifalle Stadens underdåniga anhållan, at desſe Skantſar må varda förſedde med ſå mycket krut, ſom til 30 ſt. dels 18 dels 12-pundige Canoner kan behöfvas; ſå anbefalle Vi

Vid alla de tilfällen fom Rikets underfåtare gemenfamt ådagalagdt fin underdåniga tackfamhet och glädje-betyg mot Rikets Öfverhet; hafva Norrköpings Innevånare inom fig tåflat, at icke vara de fifte. Guftafvianfke Barnhus-Inrättningen förvarar lika långe med Stadens beftånd, minnet af GUSTAF den III:s och Drottning SOPHIA MAGDALENAS Kröning, fåfom fin Stiftelfe-dag. Årligen har någon fattig och dygdig Flicka anledning, at välfigna vår nu Regerande Konung GUSTAF IV ADOLPHS födelfe, af den Brudfkatt ett Fruntimmers Sällfkap altid öfverlemnar på den 1:a November. Flere dylika minnen af underfåtlig Trohet och Nit, finnas ännu gagnelige innom denne Stad: och hvem finner icke ett behagligit drag af detta Samhälles Caracter däruti, at oagtadt en betydlig Publiqve koftnad, utom en allmän illumination och Fyrverkerier, vid deras Kongl. Majeftäters c) genomrefa til deras Höga Bilåger, man ännu

 hvar-

nu vårt Rikes Krigs-Collegium at af närmafte förråd låta för Norrköpings Borgerfkap anordna Femtio Centner Krut, för hvilket de likväl blifva Kronan anfvarige få framt det ej i förenämde affikt fkulle behöfva nyttjas. Vi befalle Eder Gud allsmägtig nådeligen. Haga d. 10 September 1788.

GUSTAF.

G. von Carlfon.

c) Då Konung GUSTAF ADOLPH för förfta gången här genom förde fin Gemål, Drottning FRIEDERICA DOROTHEA WILHELMINA den 19 och 20 October 1797.

hvarken uti Norrköpings Tidningar eller något annat Blad, sedt någon berättelse därom. Det var ett nog: at Deras Kongl. Maj:t i nådigaste Ordalag förklarade Sitt Höga nöje öfver det sätt, hvarigenom Staden ådagalade sin underdåniga pligt och vördnad.

Då Borgerskapet i alla tider, sedan denne ort vann Stads-Rått, utgjort styrkan, har det ej varit ovåntadt, at deras lika så hastigt tiltagande som förlorande Interesse, gifvit afvunden och medtäflan anledning til värksamhet. Det har således skiftevis arbetat sig genom aftagande och upkomst, icke sällan til lika följder för sine Granstäder. Otvifvelagtigt har detta haft sin inflytelse på Invånarnes seder och lefnadssätt; och den beställsamma värksamhet, som Prelaterne och Höga Åmbetsmän i forntiden så betydeligen kunnat visa; har åstadkommit mer och mindre gynsam vård och anseende hos Öfverheten. Desse tider äro lyckligen försvundne! äfven de, då Partie smittan härinnom införde mattande febrar. — Den känner vist icke Samhället, des styrelse-Lagar ock Medborgerliga medgifvenhet, som kan påstå at det älskar och befordrar tvistigheter *d*), det känner sina plik-

d) Man kunde framlägga flere bevis på en förelysande enighet än detta: då fråga om sednaste Inskränkningen af Brånvins tilvärknings husbehof och salu rättighet här innom förekom, afgjordes den, enligit ett hos Raam tryckt project den 12 September 1794; så till Regeringens höga nöje, at

ter och vet at vårda fine rättigheter: om något misstag kan däruti upletas mot det rätta och sanna, skal anledningen altid, nu som förr hafva upkommit från obehörige inflytelser, afvund och sakdrifvares egennyttiga beställsamhet.

Ordning och Säkerhet i styrelsen inom det egna Samhället äro lika så hedrande som förelysande. Få Städer kunna häruti med Norrköping jämföras.

Altsedan 1777 äro Stadens Inkomster flerdubbelt ökade, och Stadsmedlen redeligen vårdade *e*); hvarigenom flere förut beskrifne Publiqve byggnader kunnat åstadkommas, hvilka också betydeligen förhöja denne Stads

uti Kongl. Förordningen den 5:te December samma år, Kongl. Maj:t Nådigst yttrar Sig: En här til tjenlig och lämplig grund, hafva vi funnit uti den af Norrköpings Stads Innevånare vidtagne berömliga anstalt, hvilken grund äfven kommer at tills vidare följas och i agttagas i de öfrige Städerne, utom Stockholm, Carlscrona och Götheborg, samt Bohuslåns Städer, med hvilka förehållandet är af olika beskaffenhet.

e) Huru oegennyttigt Stadens Styresmän upfylla samfunds förtroendet skall äfven däruti visas. At Lofl. Borgerskapets 24 Äldste äfven som Ledamöterne uti Sjumans-och Crono Upbördskammaren år 1777 affade sig och sine eftertrådare den Åmbets Jord, af åker och äng som förut varit för deras Publiqve göremål anslagen. Vällofl. Magistratens dåvarande Ledamöter gjorde det äfven för sine eftertrådare. Arrendet af denne Åmbetsjord inflyter uti Stadens Sjumanskammare.

prydeliga utſeende. Några äro nu under byggnad och åtſkillige i förſlag at ytterligare upföras. Hvad ſäkrare bevis kan finnas på ett Samfund ſom både känner och vårdar ſine pligter, hvilket då det nitälſkar för den allmänna, altid befordrar den enſkildte nyttan? Månne Norrköpings Styresmän, och det Folk ſom förſtår, att lemna ſitt förtroende åt Redlige Medborgare för den allmänna vården, icke gagna Samhället, ſin Samtid och Eftervärld?

Välgörenhet emot behöfvande medlemmar, äfven ſom frikoſtighet mot förtjente och älſkade Styresmän och Lärare, har ifrån de äldſta tider intil denna dag, ſåſom en kär hufvudpligt bland Stadens Innevånare blifvit anſedd och bibehållen. Man kan vara ſäker på, at hvarken de förre eller ſednare här lida någon briſt. Knapt uphöjer ſig behofvets qvillrande ſtämma, förrän den genaſt mötes och beſvaras med ett ömt deltagande. Det är ej ſällſynt, at finna enſkildt man, ſom ſträcker ſin gifmildhet til hvar ock en af desſe vanlottade: icke öfverdrifvit, om man per medium tager hvarje Collect, ſom blott i 3:ne Kyrkor, årligen inſamlas, antingen för Fattigvården eller Guſtafvianſke Barnhuſet til 80 Riksd:r, och hvilken känner väl, eller kan framlägga i dagen, alla öfrige ſtörre och ſmärre barmhärtighets vårk, ſom här vid flere tillfällen blifva utöfvade?

I de flere förut uti 2:dra delens 7 Capitel uptagne, hedrande Inråttningar finnes en omständelig beskrifning, på den allmånna nytta Norrköpings Innevånares gemensamma vålgörenhet åstadkommit och underhåller.

Ett gladt och förekommande lynne år också ett ibland hufvuddragen i Norrköpings-Boens förtjenster. Man besvåras icke af at hos honom finna en butterhet, som ej sällan beslägtar sig med sjelfva känslolösheten. Han tyckes känna sina fördelar: men vill ändock dårmed icke förringa andras; ty han söker förtjensten i hjertat och gärningar: men vinnes dess förtroende, så är det påliteligit; gifver han hederslöften, år man säker om deras upfyllande. Krypande manerer åro för honom afskyvårda; han fördrager icke sjelfva skuggan däraf, men han både tager och gifver mer anständige och meningsfulla höfligheter.

Då det år utan alt tvifvelsmål, at en klok upfostran altid bereder Staten nyttige Medborgare, har det, i synnerhet under sednare tider, blifvit Norrköpings Innevånares öma sak, at grundlägga och upmuntra en sådan.

Denna omtanka utsträcker sine vårkningar både allmänt och enskildt. — Redan har jag uti IX Capitlet af denne sednare del, beskrifvit det utvidgande som Norrköpings Trivial Skola och undervisnings vårk vunnit genom Nyströmske Donationen och Respective Kyrkorådets uplyste föranstaltande. Det dyrbara

bara Skole-hus som nu för Stadens räkning upföres — den ansenliga Boksamling en okänd Borgersman gifvit, för början af ett Skole-Bibliotequ; Tyska Skolans förändring till ett Språk och Handels-Seminarium; Gustafvianske Barnhusets ökande genom Cederlingske Gäfvan för 6 behöfvande Barn, och den allmänna nytta som Swartziske Friskolan för 50 fattige Barn bibringar; vittna härom. Onekligit är det äfven at Pedagogier, både till ett större antal och nytta, nu än förr, här finnas; men denna i synnerhet för medellöse Barn, så behöfveliga anstalt, torde dock fordra en större upmuntran och förbättring: och huru skulle det kunna försummas af omtänksamme Styresmän, hvilka redan så långt hunnit med de större omsorgerne för den nyttiga uplysningen!

En sedig och snäll ungdom af båda könen, vittnar om de framsteg som en förnuftig uppfostran redan åstadkommit. De förmögnare behöfva nu mera icke med stor kostnad sända sine Barn utom Samhället och till Hufvudstaden, då private undervisningar här nästan i alla yrken med större fördel vinnes. Länge har man ock här sedt unga Damer från andre orter, af börd och förmögenhet, uppehålla sig i hel Pension hos flere berömde och skickelige Gouvernenter och därifrån de vackraste prof af ungdomens lyckliga tilldaning utflyta. Med sanning kan det skrifvas, at

Norr-

Norrköping för nårvarande häruti åger ett företråde ojämnförligt det framfarna.

Uplysningen sprider åfven här, sitt vålgörande i den smak som samtiden vid Hög-Skolarne röjer för vetenskaper och handaslöjder. Theologiske Sållskapet fortfar at gagna Församlingarne igenom de forskningar och tillåmpningar som nårvarande Religions refoorm årbjuda.

Härstådes är icke sållsynt, at finna utsökte Boksamlingar af värkeligit vårde *e*). Handelen, ehuru för nårvarande i största tvång af det verlds förstörande Frihets-kriget, uphör dock

X x 5

e) Konglig Lif-Medicus Herr Doctor *J. P. Westring*, åger en kostbar samling af Medicinske Böcker, ett vackert Natural och Mynt-Cabinette. Herr Secreteraren *Braad*, Directeuren vid Ostindiska Compagniet Herr *Olof Lindahl*, och Grosshandlaren Herr *Johan Niclas Lindahl*, Samlingar uti Historien, Belles Letteres och Oeconomien: åfven som den sistnåmde en betydelig Portrait-samling af in och utländske Lårde och namnkunnoge Mån. Framledne Prosten *Anders Grönberger* har efterlemnat en utvald Natural Samling i Våxt och Sten-Riket, af så mycket högre vårde som den i flere år af denne uplyste Naturkånnaren år till det måsta med egne mödor samlad. Utom desse finnas i de flere betydligare Borgarehus Hand-Bibliotheqver, af både vårde och urval, och den arbetsamme Tyska Rectorn *Ulrich*, har ett kostbart Bok-förlag till Försålgning, utom de tillgångar som Stadens Bokförsåljare har tillgånglige.

Ett af Amateurer förenat Musicaliskt Sållskap, söker at genom fri Entré uplifva denna behagliga vettenskap, detta oskyldiga tidsfördrif.

dock ej at mera gagna det allmänna än defs Idkare. Fabriqverne drifvas med en näftan lika fvårighet — och Handtvårkerierne, ehuru icke lottlöfe af lika hinder, tåfla at upphinna den utländfka fkickeligheten och tillbjuda köparen väl arbetade tillvärkningar.

Den allmänna välmågan fynes icke mycket hafva aftagit — Reflige Byggnader, fnygge Boningsrum, och vackra Eqvipager, fom merendels altid äro betalte, vittna både om en odlad fmak och en jämnare förmögenhet.

Med en medborgerlig glädje kan man förfäkra: at välmågan icke röfvas af den lägre Clasfen, eller fucktas af defs tårar; ty i allmänhet finnes denna både munter, fnygg och utan vårkeliga behof. Man har velat fäga: at den genom ftrykande Strömmens ftändiga forl, hos Invånarne, fkulle väcka tröghet och en phlegmatifk melacholie; men denna fouppofition är falfk; ty i fanning äro de både muntre och artige; de fe gjerna vänner i fine hus, och äro icke eller tröge värdar för Främlingar. Stora måltider utan yppighet, inbördes välgångs fkålar utan mifsbruk, och nöjets Språk utan yrfell, vittna härom ganfka ofta.

Om Norrköpings förmögnare Innevånare, då och då på ett Spectakel och Billarde eller en Asfemblée, efter trägna göromåls uphörande, fkulle upoffra några timmar; få får man och nämna dem til heder, at de icke bortflöfa tiden uti förftröelfer. — Arbetsrummet

met lemnas icke altid ledigt, för desse tilfäl-
lige små behofven. Man kan väl icke frikal-
la de bemedlade från öfverflödige prydnader,
en Rikskadelig granlåt, men finner också in-
om deras hus, snygghet, hushållning och en
förtrolig sammanlefnad — Denna dygd bor-
de vara ett förelysande, äfven för den arbe-
tande hopen, ibland hvilken det är mindre
sällsamt at finna oenighet och förstörelser: de
fläste äro beklageliga följder af Bränvinets
missbruk. Måtte detta ibland de afskyvår-
daste öfverflöd och Modren till mångfödande
fel, snart uphöra och försvinna; så skall det
Husliga Lugnet och en bärgelig utkomst åter-
bringa allmän välmåga. — Tidernas dyr-
het och en klokare omtanka har dock redan
börjat förminska denne elaka vana härstädes:
bland bidragande ordsaker härtil lärer man
få räkna, Handelens och Fabriqvernes bety-
deliga antal och ansenliga rörelse, som med
nog förhöjde arbetslöner gifva anledning till
ett vidsträckt sysselsättande: äfven som de
goda författningar som nu tvinga sjelfva låt-
tingen at förbyta Tiggarestafven i utkomst och
anständig bärgning.

Flere Brister och Förmoner torde väl
härinom finnas; men svagheter äro ju mänsk-
lighetens gemensamma lott. Jag anser mig
nögd, at i denna ofullständiga teckning kun-
nat visa flere ljusa än mörka färgor för åskå-
darens granskande öga.

Norr-

Norrköpings Högaktningsvärde Innevånare! Måtte Försynens Nåd ſtadga en lika
så önſklig, ſom varacktig ſällhet, inom
Edert betydeliga Samfund til
dagarnas Slut!

TILLÅGGNING.

Norrköpings Stads Åmbets och Tjenstemån samt Borgerskap år 1798.

Magistraten.

Borgmästare:

Herr *Jöns Brunbeck*, Magistrats Ordförande, Præses i Handels och Politie-Division.
- - Vacant *a*) Præses af Justitie Division.

Rådmån:

Herr *Carl Gottl. Körner*, af Justitie-Division.
- - *Carl Palm*, af Politie Div.
- - *Joh. A. Rickman*, af Justitie Div.
- - *Jean Jac. Westerberg*, af Politie Div.
- - *Joh. Lor. Schierling*, af Just. Div.
- - *Joh. Sandberg*, af Politie Div.
- - *Joh. Fr. Brunstedt*, af Just. Div.
- - *Dan. Weyerin*, af Polit. Div. R. af Wasa Orden.

Y y Herr

a) Til Justitiæ Borgmåstare år nyligen på underdånigt förslag: Herr Rådman *J. A. Rickman*, Stads-Fiscalen R. *O. Rhenström* samt Håradshöfdingen *C. von Ackern* och til Kyrkoherde uti Olai och Johannis Församlingar: Kyrkoherden vid Norrköpings Tyska Församling Magister *Johan Lutteman*, Prosten och Kyrkoherden i Konungsund Mag. *Johan Schenmark* och Pastorn vid Domkyrkan i Upsala Mag:r *Ephr. Sandberg*.

- - *Carl Lundmark*, af Polit. Div. Ex. Rådman.

- - *Abr. Hornstedt*, af Just. Div.

- - *Pehr G. Wadström*, af Pol. Div. Ex. Rådman.

Stads-Secreterare, Herr *And. Widèn.*

Stads-Notarie, - - *Ad. Becker.*

Stads-Fiscal, - - *R. O. Rehnström.*

Notarius Publicus, - - *J. Fr. Brunstedt*, Rådman.

Stads-Actuarie, - - Vacant.

Cancelist, - - *Lars Fr. Fries.*

Stads-Bokhållare, *Nils Scherman.*

Byggnings-Skrifvare, *Ol. Dahlström.*

Stads Casseur, *J. A. Nystrand.*

Vågmåstare, Lars P. Wahlsten. Geschvoren.

Upsyningsman i Järn och Victualie-vågen, *Nils Scherstrand.*

---

1 Stadsfougde. 1 Stads Vacktmästare. 1 Execut. Vacktmästare. 1 Cancelie Betjent. 6 Rådstufvu Betjenter. 2 Kämners Betjenter. 2 Sjumans Kammare Betjenter. 1 Auctions-Vacktmåstare. 3 Upsyningsmän. 4 Politie-karlar. 4 Tornväcktare. 8 Stads och 4 Material-Åkare. 8 Mätare. 5 Packhuskarlar. 6 Järn-

6 Jårndragare. 1 Sillvråkare. 8 Sillpackare. 10 Stadsfiskare. 8 Stenlåggare. 1 Tjärvråkare.

---

1 Stads Sergeant. 2 Corporaler. 2 Clarinett Blåsare. 2 Trumslagare. 20 man Stads-Soldater. 1 *Profoss.* 4 Brandvagts Rotmåstare. 24 man Brandvagt. 12 Stads Daglönare. 12 Qvartersmån.

Stadens Medici:

Stads Physicus, Herr Doctor *Christ. Ekenstedt.*
- - Chirurg, - - *R. Bouch.*
- - Badare, - - *Ch. Marfeldt.*
- - - - - *Abr. Buttner.*
- - - - - *Schipper.*
Apothekare, Herr *Nils Nyström.*
- - - - - *Joh. Möller.*

Postmästare, Herr *A. F. Regnér.*
Boktryckare, - - *A. F. Raam.*
Stads Justerare, - - *Ad. A. Edman.*

Tullnårer.

Tullskrifv. Hr *M. Dahlström*, vid Söder Tull.
- - - *L. H. Eklund*, vid Våster dito.
- - - *Botv. Nylander*, vid Norr dito.
- - - *A. Plan*, vid Öster.

Tull-Upsyningsman, Hr. P. *Carlström.*
Vacktmäſtare vid Stora Sjötullen, *And. Scherſtrand.*
- - vid Landtullarne, *L. Löfgren.*

Borgerſkapets Herrar 24 Äldſte b).

Handlande:

H:rr *J. Moberg*, Ordförande Taleman. *Pehr G. Wadſtröm*, vice dito, utnämd Rådman. *Pet. Jacob Swartz. Dan. Ebberſtein. Hans Eckhoff. Joh. Aug. Sääf. Carl Guſt. Ahlm. J. H. Lindqviſt. Peter Lindſtröm. J. Pet. Malmgren. Samuel Sorbon. And. Roſenius.*

Handtvärkare:

H:rr *Cornelius Furchtnich*, Taleman. *Anders Billſten*, vice dito. *A. A. Diedering. Göran Lindahl. Er. Boberg. Joh. Nyſtrand. Samuel Weſterberg. Elias Gredberg. Olof Strömvall. Joh. Jäderſtröm. Pär Wernberg. A. Öſterbom.* Secreterare Hr. *Guſtaf Nordſtröm.* Vacktmäſtare, *Olof Tornborg.*

Han-

b) Hvilka hvarje 3:dje år af båda Societeterne til 1-3:djedel ombytas genom Val inom Borgerſkapet på 8 Perſoner, af hvilka Magiſtraten 6 utnämner. På allmänna, eller så kallade Wallborgmäſſe Rådſtu, ombytas hvarje år alla Borgerlige Samhälls-ſyſslor.

Handels-Societetens Åldste och Bisittare:

Ordförande: Herr *Jeremia Moberg*, Ordin. Taleman.

Åldste: *P. G. Wadström*, vice Taleman. *Pet. Jac. Swarts. Dan. Eberstein.*

Bisittare: Herr *Hans Eckhoff. Lars Moselius. J. A. Maudry. David Lindgren. Lars J. Söderberg. Eric Lundmark. Jeremia Håhne. And. Stenholm.* Notarie: *Gustaf Nordström.* Societets Bud: *Olof Tornborg.*

Handels Societetens Ledamöter, 84 Personer, begagna Burskaps rätt utan någon separation och äga ett särskilt af Konung Gustaf III. stadfästat Handels-Reglemente för Norrköpings Stad af d. 22 Martii 1771.

Handtvårks-Societetens Åldste och Bisittare c).

Ordförande: *Cornelius Furchtwich*, Ord. Taleman.

Åldste: *And. Billsten*, vice dito, samt de öfrige 10 Handtvårks Ledamöter af Stadens 24 Åldste.

Bisittare: *Anders Sandberg*, Bryggar-Ålderman. *G. H. Reimers*, Logarfvare. *Carl Büttner*, Klädesfabriqveur. *Eric Wellenius*, Ur-

c) Utom den allmänna Kongl. Skrå-Ordningen äger denne Societets Ledamöter ett Reglemente til ordning sig emellan af Höga Landshöfdinge Åmbetet faststäld den 12 November 1790.

Urfabriqveur. Notarie Herr *Adolph Becker*. Societets Bud, *La Pierre.*

Denne Societets Ledamöter bestå af följande Åmbeten, utmärkte *, och Slögder, neml.

Guldsmeder 5 *. Tengjutare 3 *. Kopparslagare 3 *. Bakare 11 *. Bryggare 14 *. Garfvare 8 *. Sämskmakare 4 *. Karduansmakare 5 *. Gördelmakare 3 *. Klensmeder 6 *. Hofslagare 6 *. Knappmakare 4 *. Skomakare 19 *. Skråddare 19 *. Slagtare 4 *. Handskmakare 4 *. Sadelmakare 9 *. Hattmakare 6 *. Perukmakare 5 *. Glasmästare 5 *. Byggmåstare 4 *. Mäsfingslagare 2. Målare 6 *. Svarfvare 6 *. Snickare 9 *. Vagnmakare 5 *. Repslagare 3 *. Tunbindare 4 *. Kakelugnsmakare 8 *. Bokbindare 5 *. Urmakare 5. Såckerbagare 3. Murmästare 2. Gålbgjutare 2. Körsnårer 3. Nålmakare 3. Kållarmästare 2. Tracteurer 7. Blåckslagare 3. Seilare 1. Spanmåls Handlare 1. Commissions Handlare 1. Kammakare 1. Klockgjutare 1. Snörmakare 1. Borstbindare 1. Plåtslagare 1. Kardmakare 1. Skorstensfäjare 1. Blockmakare 1. Bildhuggare 1.

Fabriqves Societeten.

Klådes fabriqver 18. Etofts fabriqver 4. Silkes rehderie 1. Linvåfnad 2. Cattuns fabrik 1. Tröjvåfverie 16. Fårgeri 10, Buldans

dans fabrik 1. Såckerbruk 2. Tobaks-Fabrik 2. Snus och Cardus d:o 10. Öfverſkårare 4. Stårkelſebruk 6. Såpebruk 1. Oljeſlageri 1. Spegel fabriqveurer 3. Förgyllare 1. Ebeniſt 1. Graveur 1. Skedvattens fabr. 2. Lack fabrik 2. Kort fabrik 1. Tapetmakare 2. Madrasſemakare 1. Stolmakare 1. Engelſk garſverie fabrik 1.

Skepps Rederier 26.

Skepps-Clarerare och Stadsmåklare Hr. *Joh. Dan. Alm.*

Navigations Informator och Hamnfogde, Hr. *Pet. Hiller.*

Parmätare, *J. A. Wendt.*

Segelſömmare, Hr. *Eſaias Moberg.*

4 Ordinarie och 2 extra Lotſar.

Skeppar-Societeten, ſe p. 504.

Copvardieſkeppare 31. Jagtſkeppare 12. Sjömån 150.

Skydds-Judar 3, ſamt 60 Perſoner af Judiſka Nationen.

Handtvärks-Fabriks och Skeppare Societeten utgjorde år 1798, 315 Perſoner.

Norrköpings Stads Invånares antal vid 1798, 8742 Perſoner.

Stadens Byggnader omkring 1600 Hus och Taxeringen för år 1798 uti

	Tomtfyrk.	Husfyrk.	Borgerlig f:k.
Dahlsqvarteret	$76\frac{7}{8}$	$40\frac{3}{4}$	$27\frac{1}{4}$
Strandqvarteret	$136\frac{13}{16}$	$116\frac{3}{8}$	$100\frac{3}{16}$
Bergs dito	57 —	$32\frac{9}{16}$	$28\frac{5}{16}$
Norra dito	$209\frac{5}{16}$	$144\frac{1}{4}$	$121\frac{1}{8}$
	$480\frac{9}{16}$	$333\frac{15}{16}$	$276\frac{7}{8}$

Handlande Borgerſkapets rörelſe fyrkar - - -	$169\frac{3}{8}$
Handtvärkande d:o - -	$106\frac{1}{4}$
Borgerlige fyrkar	$275\frac{5}{8}$

Desſe fyrktal utgjorde Grunden till den allmänna Taxeringen innom Norrköping Stad, efter de för närvarande faſtſtälde vården ſom i Noten på p. 526, finnas redan håruti upgifne.

Comitterade för Brånvins Brånningens Reglering och Controll.

Ordförande:

Herr Rådmannen *Carl Palm.*

Ledamöter:

Herrar: Tullförvaltaren *P. Båth.* Advocat-Fiſcalen *Nelander.* Handelsman *J. P. Malmgren.* Handelsman *Pet. Lindſtröm.* Fabriqveuren *Eric Boberg.* Klockgjutaren *Billſten.* Notarie *Nils Scherman.* Upſyningsman *Joh. Iſer.*

Föl-

Följande uplysningar rörande Norrköpings Stad, nyligen århållne utur et Sterbhus, grundade uppå en afleden vitter man, framledne Herr Asfesforen Chr. Braad egenhändige anteckningar, varda såsom tillägg härvid fogade, för at tjena til framtida Historie Skrifvares ordenteliga uptagande.

Genom Söderköpings Brand år 1385, dess förhärjande af Hätte-Bröderne 1395 och Pantiättning med Skatt och Tull af Konung Eric til en Privat man 1719, har Norrköping tillvuxit på Folk och Näringar.

1464 Regerade Biskop Kettill i Östergöthland, belade Slott, tog in Ståderne Söder-Lin-och Norrköping, Skånninge samt Wadstena och nödgade dem biftå fig med våpnade Mån.

1517 Biasfked til Borgmästare och Råd samt Menigheten i Norrköping, som Deras Fullmågtige fingo med fig hem om Årke-Biskop Trolle &c. Håruti berömmas de för den trohet, som de Honom och Sverjes rike altid bevifat.

1643 Löst pack utdrifvas eller lassas för kärra, at köra fyllning i nya Staden.

- - Gamla Höfvitsmans Gården, har varit belägen i Dahls Qvarteret.

1644 Stads-Källaren arrenderades af Alb Tielman för 250 Rd:r om året.

1655 Utlades Norra Storgatan 4 alnar och Södra Gatan til 24 alnars bredd, då Tyſka Torget på Sődra ſidan åfven blifvit utvidgat.

1648 Stora Gatan från ny eller Saltångsbroen til Söder-Tull őpnades efter Kongl. Maj:ts desſein, Åboderne nedtogos nu, ſom ſtodo vid gatan och Norra Tullen flyttades mitt főr gatan från Våſtra eller Bergsbroen.

1649 Magiſtraten feck diſponera betet på Ladugårdsholmen ſamt arrendera Hospitalsholmen för 12 ſs. Borgerſkapet nyttjade Sylten till Betesmark.

- - Åhleſtad Skog, var belågen på Södra ſidan vid Staden.

- - Munke Gården, har legat nåra Tyſka Torget.

1653 Inråttades Stadsvagten 24 man.

1657 Gården hvarpå Rådhuſet nu år bygdt, blef ſkånkt af Louis De Geer.

1655 Hade Staden 80 Båtsmån med fördubblingen.

1658 Emedan Påſten uphőrt, indrogs vagthållningen vid Stadens Tullar.

- - Samma år arrenderades Stads-Kållaren mot 1000 Dal.

- - Eric Mattsſon Riksdagsman, århölt underhåll 1 Dal. S:mt af örtalet.

- - Af gamla Bőcker ſkall finnas, at utanfőr Norrkőpings Stad, legat en Bonde By, Carlsberg, hvilken ſkall vara ődelagd Staden til utrymme och mulabet, hvilkens rudera ånnu

nu skal vara at se, och skall Norrköping Borgare för skatt och årlig afgäld samma ägor oklandrade öfver 150 år begagnat.

1659 Stadens Borgerskap om 4 Compagnier, mönstrade af Claes Kugelheim. Samma Öfverstes bref af d. 29 September innehåller, at de som vilja mundera sig till häst, skulle slippa vagthållningen på Johannisborg och i Skåren; men Borgerskapet höllo vagt på Slottet i krigstider.

1660 Nedbröts Tornet på Stads-Kyrkan.

- - Strömmen utskar Jord på ömse sidor från Fiskeby til Drag.

1661 Drottning CHRISTINA hitväntades, och skulle med sin Hof-Stat några dagar underhållas på Stadens bekostnad.

- - Den 24 Julii tillåts utförsel af 2000 Tunnor Spannemål.

1663 Dömdes Tjufvar at plickta med arbete på Johannisborg.

- - Upfördes muren vid Fiskar Torget för Strömmens skärning.

- - Konung CARL XI skänkte Tyska Kyrkan så mycket Kronan tilhörde af Gamla Konungs Gården.

- - Skärkarlarne skulle hindras, at med sine båtar lägga til Norra sidan om Strömmen och nedtrampa vallen, utan blifva på den södra som förr vanligit varit.

- - Samma år gjordes insamling til Vårdtornets byggnad.

Stadens Inkomster.

	Tolag.	Packhuspen:gr.	Stämpelpen:gr.	Vågpen:gr.	Tunnpen:gr.	Torgpen:gr
1708.	772. 6. 8.	16. 13. 10.	3. 7. 12.	4. 28. 8.	88. 10. —	4. 4. 12.
1709.	916. 19. —	18. 28. 10.	14. 3. 12.	10. 2. 21.	175. 10. 18.	6. 20. 20.
1710.	512. 4. 10.	16. 24. 6.	5. 8. 14.	7. 14. 6.	70. 16. —	2. 14. 12.
1712.	388. 6. 3.	31. 2. 12.	14. 1. 4.	7. 4. —	15. 3. 12.	2. 28. 6.
1713.	182. 19. 1.	36. 6. 12.	28. 23. 12.	7. 8. 4.	16. 4. —	10. 12. 8.

Utur Stenby Kyrkobok.

1617. Råg 10 m:k. Malt 9½ m:k. 1 Kanna Vin 3 m:k. 1 lisp:d Smör 4 m:k. 1 lisp:d kött 2 m:k.

1621. Nils Månsson i Norrköping sålt 3 Kannor Vin för 1 Tunna Råg.

1594 ELISABETH Konung GUSTAF I. dotter gift med Hertigen af Mekelburg blef förlänt med Norrköpings Hus, där Hon kunde bo, med Bråbo, Memmings och Bankekinds Härader med all årlig upbörd, sedan inrymdes henne Norholms Gård, och årliga Tullen och Accisen af Norrköpings Stad.

Attest om gamla Kongsgården i Norrköping.

Emedan af oss underteknade begäres underråttelse och kundskap angående den så kallade Gamla Konungs Gården, dåreft Tyska Kyrkan hår i Staden Norrköping år bygd på; altså kunna vi icke förvägra, utan sanningen til styrko beråtta hvad oss därom vetterligt år, at hela den trakten som kallades Konungs-Gården, var belägen ifrån Torget å Våstra, och sträckte sig intill Hans Excell. Kongl. Rådets Högvälborne Hr. Grefve Pipers Gård å den östra ändan; med gammalt Stäckplank omkring, som var på somliga ställen nedfallit, vid den åndan åt Torget stodo gamla Vånings-hus, och på den andre ändan dår den nye Kyrkoherde Gården år belägen, stod et gammalt Stall, och var samme Tomt intet bredare, än som til Kyrkogården samt Pråstegården nu innehafver, gatorne lupo åfvenledes så fram som de nu åro. Hvad den öfrige delen vidkommer ifrån allmånna gatan utmed Kyrkomuren, och neder til Strömen, så har den altid varit öppen och obebygd, jåmvål

då

för tiden så sank och sumpig, at man näppeligen kunde gå där fram, intill dess han sedermera år vorden upfylld, hvilket hårmed i sanning attesteras och om så påfordras med Ed kan bekräftas. Norrköping d. 11 October 1709.

Clas Dahlgren. Joh. Lorentsson. O. Winter.

1527. På Westerås Riksdag, då om Religion och Rikets inkomster förehades, voro Ragvald Olson och Birgill Nilson Norrköpings Fullmäcktige. Ifrån denne tid intil Drottning CHRISTINE Regements början nyttjade Staden i sitt Sigill allenast en yxa, och tros sjelfve Konungens bild som förut dåruti stod, blifvit vid denne Riksdag, då alt Papisteri afskaffades, äfven aflagt.

§. 3. Genom Konung GUSTAF den I. omvårdnad slapp Norrköping Askeby-Klosters befäl öfver sin Stads-Kyrka, och finnes nu St. Olof upförd af Biskop Brask bland de Kyrkor, som allenast årkände Konungen för sin Patron. Af Kyrkomötet i Örebro 1529 finnes at Biskopparne åtagit sig *et ju* i Ståderne såttjas Lärde Mån för Kyrko-Pråster; hvaraf ma slutas at Norrköpings-boarne åfven öfvat sin rått at kalla, Biskopen at förestålla och Konungen at stadfåsta *Pastor* vid St. Olai Kyrka.

Så-

Sädes Priser i Norrköping vid Thome och Paulmässo-Tiden.

	1691. Dal.	1709. Dal,	1711. Dal.	1719. Dal.	1798. Dal.
1 Tunna Hvete	8	30	11	32	102
1 Dito Råg	5	28	8	28	84
1 Dito Korn	6	20	8	22	72
1 Dito Hafre	4	10	3 24	16	54
1 Lass Hårdvallshö		---	---	18	72
1 Dito *Starr*	---	---	---	---	54
1 Tunna Blandkorn		---	---	---	60
1 Tunna Årter		---	---	---	96

År 1658 säldes et par större Oxar för 70 Dål.
1665 d:o 1 Tunna Ystad Sill för 24 d:o
1667 d:o 1 Tunna Spanskt Salt för 28 d:o.

FÖRTECKNING

På de sällsyntare och nya Lafarter, (Lichenes,) som Kongl. Lif-Medicus Herr Doctor *J. P. Westring* funnit vid och omkring Norrköping.

De med * betecknade, äro nya, och hafva ej förut blifvit beskrefna.

Lich. latebrosus. *. *Achar.*
--- Oederi. *Linn.*
--- calcarcus. *Linn.*
--- ventosus. *Linn.*
--- hæmatoma. *Ehrh.*
--- Swartzii. *. *Westr.*
--- Subcarneus *. *Westr.*
--- Sulphureus. *Dicks.*
--- icmadophila. *Ehrh.*
--- vernalis. *Linn.*
--- amylaceus. * *Achar.*
--- immiersus. *Web.*
--- bæomyces. *Ehrh.*
L. Sphærocephalus. *Achar.*
--- rufus. *Swartz.*
--- grumosus. *. *Achar.*
--- linitus. *. *Achar.*
--- tartareus. *Linn.*
--- Svaveolens. * *Achar.*
--- Scrupofus. *Hoffm.*
--- gibbosus. *Dicks.*
--- Acharii. * *Westr.*
--- cinerorufus. *. *Achar.*
--- Marmoreus. *Swartz.*
--- Corallinus. *Linn.*
--- Westringii. * *Achar.*

L. crassus. *Linn.*	L. Scrobiculatus. *Swartz.*
--- cartilagineus. *Swartz.*	--- Sylvaticus. *Linn.*
--- luridus. *Swartz.*	--- Arcticus. *Linn.*
--- microphyllus * *Westr.*	--- Venosus. ----
--- pulverulentus. *Hoffm.*	--- Saccatus. ----
--- ambignus. ----	--- fluvialis. *Swartz.*
--- diffusus. ----	--- Miniatus. *Linn.*
--- conspersus. *Ehrh.*	--- glaber. *Achar.*
--- parilis. *Achar.*	--- polyrrhizos. *Westr.*
--- Fahlunensis. *Linn.*	--- griseus *. *Westr.*
--- Stygius. ----	--- erosus. *Web.*
--- crispus. ----	--- *hirsutus.* *Achar.*
--- nigrescens. ----	--- pellitus. ---
--- muscicola. ----	--- Foliaceus. *Huds.*
--- Pinastri. *Hoffm.*	--- botrytes. *Roth.*
--- Nivalis.	--- belliflorus.* a) *Westr. Ach.*
--- cucullatus. *Liljebl.*	--- cancellatus. *Achar.*
--- Scopulorum. *Retzieg.*	--- turbinatus. ----
--- pollinarius. * *Westr.*	--- cervicornis. ----
--- ligulatus. *Achar.*	

a) belliflor, är den vackraste af alla lafvar, funnen vid Rödmåsan, en af Herr Handelsman *J. Kuhlman* väl upodlad landtegendom, 5 fjerndels mil nära Norrköping.

Svenska Lafarternas färghalt har den vittberömde Kongl. Lif-Med. Doct. *Westring* undersökt i några år, hvarom redan sex afhandlingar äro tryckta i Vetensk. Acad. Handl. och fortsättning lofvas. I England har den namnkunnige Naturforskaren Presidenten för Linn. Societeten, Hr D:r *Smith* till tacksamt minne för D:r *Westrings* arbete härmed, upnämndt en ny Ört från Söderhafvet, Westringia rosmariniformis, beskrifven och graverad i Vetensk. Academ. Handlingar 1797, 3 qvart.

Råttelser:

Förra Delen:

Pag. 5 i Not. raden 5. står Foyst: lås Forst,
8 -- Not. r. 7. Itawe. l. Pawe.
s. s. -- S. n. r. 9. adfrom. l. adrom.
13 -- r. 22. upptäcker. l. upptåckes.
18 -- Not. r. 12: l. de förre.
24 -- In marg. lås 1587.
37 -- 22. l. Konungs.
84 -- r. 5. indrogs. l. indrogos.
85 -- Parentesen, som börjar r. 8. och slutar med r. 23, år egenteligen en not, och hade följacktligen ej uppe på sidan bort vara intagen.
86 -- r. 19: de förteckningar öfver: l. förteckningen &c.
87 -- r. 25: körsledrank. l. körsedrank,
93 -- r. 24: N. B. går bort.
108 -- r. 9. De. 1: desse.
118 -- r. 15. rörelsen. l. rörelse.
119 -- r. 3. racken. l. råcken.
126 -- Not. r. 4. hvilka: l. hvarvid.
141 -- r. 12. von Brock. l. von Block.
s. s. -- r. 21. för. går aldeles bort.
143 -- r. 19. svårigheten. l. svårigheter.
149 -- r. 19. ötomta. l. örtomta.
151 -- Not. r. 4. 1789. l. 1779.
153 -- r. 14. råtvis. l. rotvis.
154 -- r. 27. Barnen. l. Barnens.
160 -- r. 1. tillägges: vittnar ock om denna förödelsen.
163 -- r. 22. grundade. l. talade.
164 -- r. 28. sammandragas. l. framdragas.
178 -- Not. r. 10. finnes. l. finnas.
232 -- r. 9. Cap. XIX. l. Cap. XIII.
241 -- r. 6. Buren: l. Buræa.
s. s. -- r. 22. Durfel: l. Durel,

Sed-

Pag. 245 -- r. 12. Rama l. Roma.
300 -- r. 4. tillsåttningar, l. tillågg.

Sednare Delen:

Pag. 340 r. 25 står XIV Seculo; lås XII Seculo.
341 -- 11 Johannes Matthiæ: l. Hans Mathiæ,
347 -- 19 Handelsmånnen: l. Handelsmannen.
348 -- 1 fŏre: l. fŏr.
349 -- 29 uppråttadt: l. uppråttad.
352 -- 3 listvårke: l. listvårk.
353 -- not. arbetadt: l. arbetad.
367 -- 29 tvånne: l. Ståmma.
369 -- 9 Klingfeldts: l. Klingstedts.
374 -- 2 Courator: l. Curator.
376 -- 8 fŏrkommen: l. fŏrekommen.
377 -- 18 betånkte: l. betånkt.
380 -- 22 hånger: l. hånga.
387 -- 5 Domicaner: l. Dominicaner.
394 -- 14. nåst efter ord. Dŏpelse Choret, bŏr vara punct.
396 -- 5. Apocal: l. Apocal.
397 -- 14. -- l. Jonæ 2: v. 9.
402 -- 18. ordineradt: l. ordinerad.
403 -- 1. en -- går aldeles bort.
s. s. -- 9. 1762: l. 1620.
404 -- 6. Såtta någre: l. nämnes af någre.
405 -- Noten både orått och ŏfverflŏdigt insluten,
s. s. -- 25. Syslones: l. Syslans.
408 -- 15. fŏrhårjande: l. fŏrhårjade.
s. s. -- 25. blifver: l. blefvo.
418 -- 11. med: l. und.
434 -- 22. XXXII: l. XX.
441 -- 13. l. dåribland biträdde med Scrivers &c.
446 -- Not. 1. l. år nu.
s. s. -- r. 6. l. Slatte.
447 -- 19. l. has han.

Rättelser:

Pag. s. s. -- 21. fraan.
568 -- 21. bokskap: l. bokskåp.
593 -- 18. huru våra Biblar: l. huru Biblar.
594 -- Not. Sällskapet Albo: l. Sällskapets Albo.
599 -- 6. Artient: l. Artikel.
s. s. -- 8. Noeldiske: l. Woeldiske.
s. s. -- 13. Miscellania: l. Miscellaneæ.
600 r. 11. Indenite: l. Identitè.
s. s. -- 23. Ternis: l. Tertius.
605 -- 27. ännu blifvit: l. annan blifvit.
623 -- 8. Collegii förtorg.
632 -- 19. Hårläggas: l. hårluggas.
635 -- 7. 1700. l. 1760.
641 -- 25. ålig. l. årlig.
s. s. -- 26. vid litt. g) år punct men bör vara,
643 -- 28. torrskedd: l. torrskodd.
650 -- 25. lyfter: l. lyftades.
687 -- 10. Cap. XX. l. XIX.
688 -- 7. Evangelie l. Evangelii.
s. s. -- 20. Jorden: l. Hjorden.

Rättelse för Bokbindaren.

Plancherne 7 till antalet, inhäftas efter nummer, vid Bokens ſlut. De fäſtas vid rent papper ſå, at de utſlagne ſynas helt och hållet; utan at öpna Boken. Papperet bör planeras. Det får derigenom både bättre varaktighet och anſeende.

Tab: I.

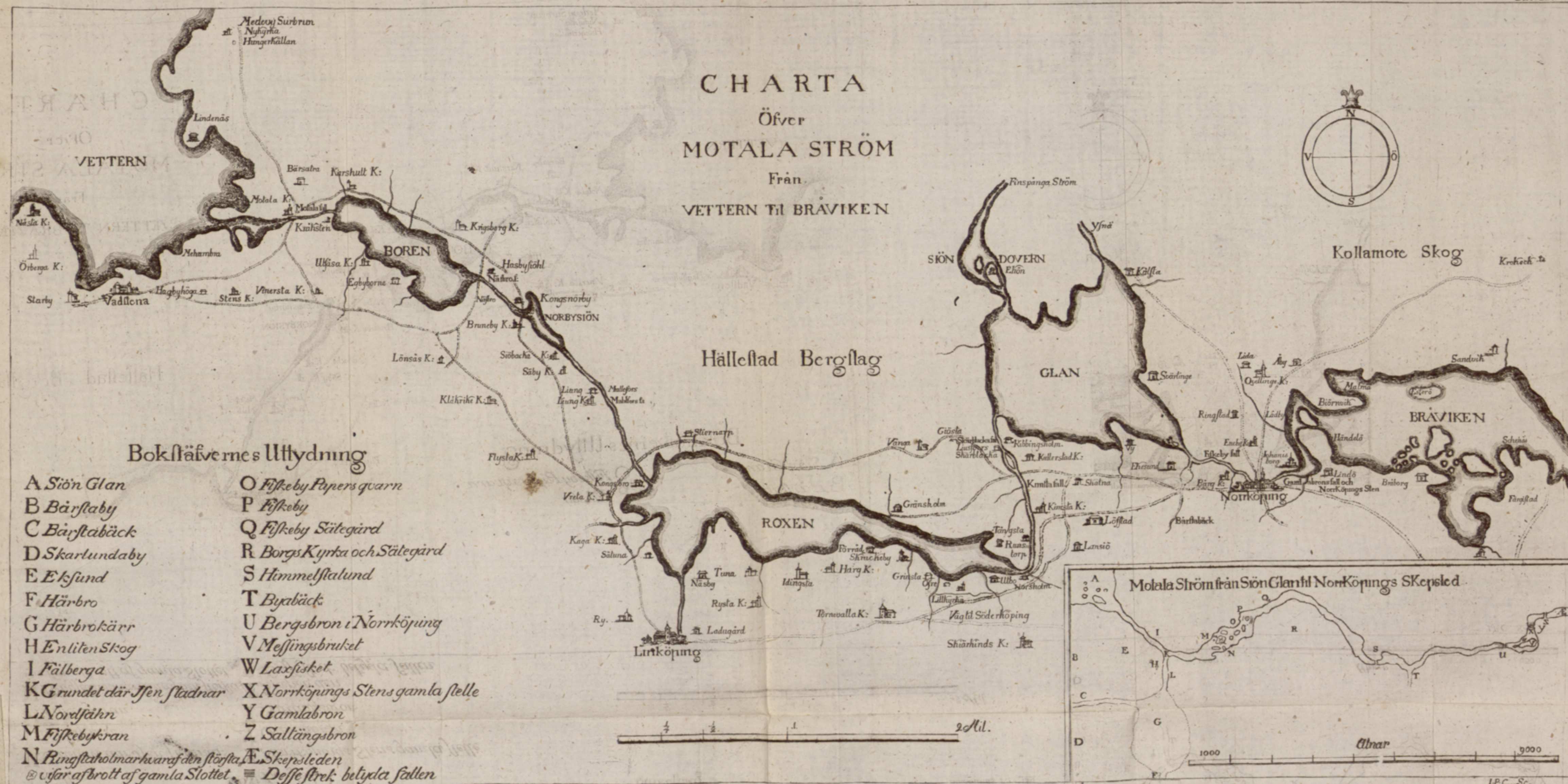

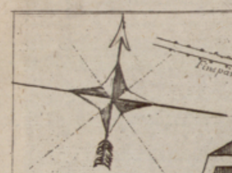
A. Johansborgs Slott B. Rådhus C. St. Hedvigs k: D. St. Olai k: E. St. Johannis k: F. Holmtornet

NORRKÖPING Före Branden 1719

G. Vårdtornet H. Motala Ström I. Bråviken

Graveradt af Joh: P. Cumelin

CHARTA
Öfver
MOTALA STRÖM
Från
VETTERN Til BRÅVIKEN
VETTERN
BOREN
NORBYSIÖN
ROXEN
SIÖN DOVERN
GLAN
BRÅVIKEN
Hällestad Bergslag
Kollamote Skog
Motala K:
Vadstena
Linköping
Norrköping
Finspånga Ström
Bokſtäfvernes Uttydning
A Siön Glan
B Bärſtaby
C Bärſtabäck
D Skarlundaby
E Ekſund
F Härbro
G Härbrokärr
H En liten Skog
I Fälberga
K Grundet där Iſen ſtadnar
L Nordſähn
M Fiſkebykran
N Ringſtaholmar hwaraf den ſtörſta,
⊗ viſar afbrott af gamla Slottet.
O Fiſkeby Papers qvarn
P Fiſkeby
Q Fiſkeby Sätegård
R Borgs Kyrka och Sätegård
S Himmelſtalund
T Byabäck
U Bergsbron i Norrköping
V Meſſingsbruket
W Laxfiſket
X Norrköpings Stens gamla ſtelle
Y Gamlabron
Z Saltängsbron
Æ Skepsleden
Deſſe ſtrek betyda fallen
2 Mil.
Motala Ström från Siön Glan til Norrköpings Skepsled
Alnar
1000
9000
I.P.C. Sc.

PLAN Charta Öfwer Stapelstaden NORRKÖPING

But än gen.

Drags Gärdet.

Dragsqvarn

horshagen

Linköpings Vägen

Kroga re och Mur gärdet.

Stadens Åker Äng och Betesmark

Alnar

A	Strand	Qvarteret
B	Dals	Qvarteret
C	Bergs	Qvarteret
D	Nordan	Qvarteret
E	Riddarehus eller Tyska Torget	
F	Gamla Torget	
G	Saltängs Torget	
H	Samtals Torget	
I	Norrköpings Ström	
1	Saltängs Bron	
2	Holm Bron	
3	Bergs Bron	
4	Kungs Bryggan	
5	Stads Kyrkan	
6	Lands Kyrkan	
7	Tyska Kyrkan	
8	Stadens Rådhus	
9	Stads Huset och Trägården	
10	Spinhus	

J. B. Camelin sc.

Tab: IV.

Ph. Thelott del:

Ph. Thelott del:

H:P: Mortenson del:

J.P. Cumelin sc:

Tab: V.

Stads kyrkans Torn   Stads kyrkan   Tyska kyrkan

Tab: VI.

Lands kyrkan. Spinhuset.

Tab: VII.

Ritadt och Graveradt af I.F. Cumelin. 1797.

NORRKÖPING ÅT NORRA SIDAN

Gunnar W. Lundberg
— Upsala —

